

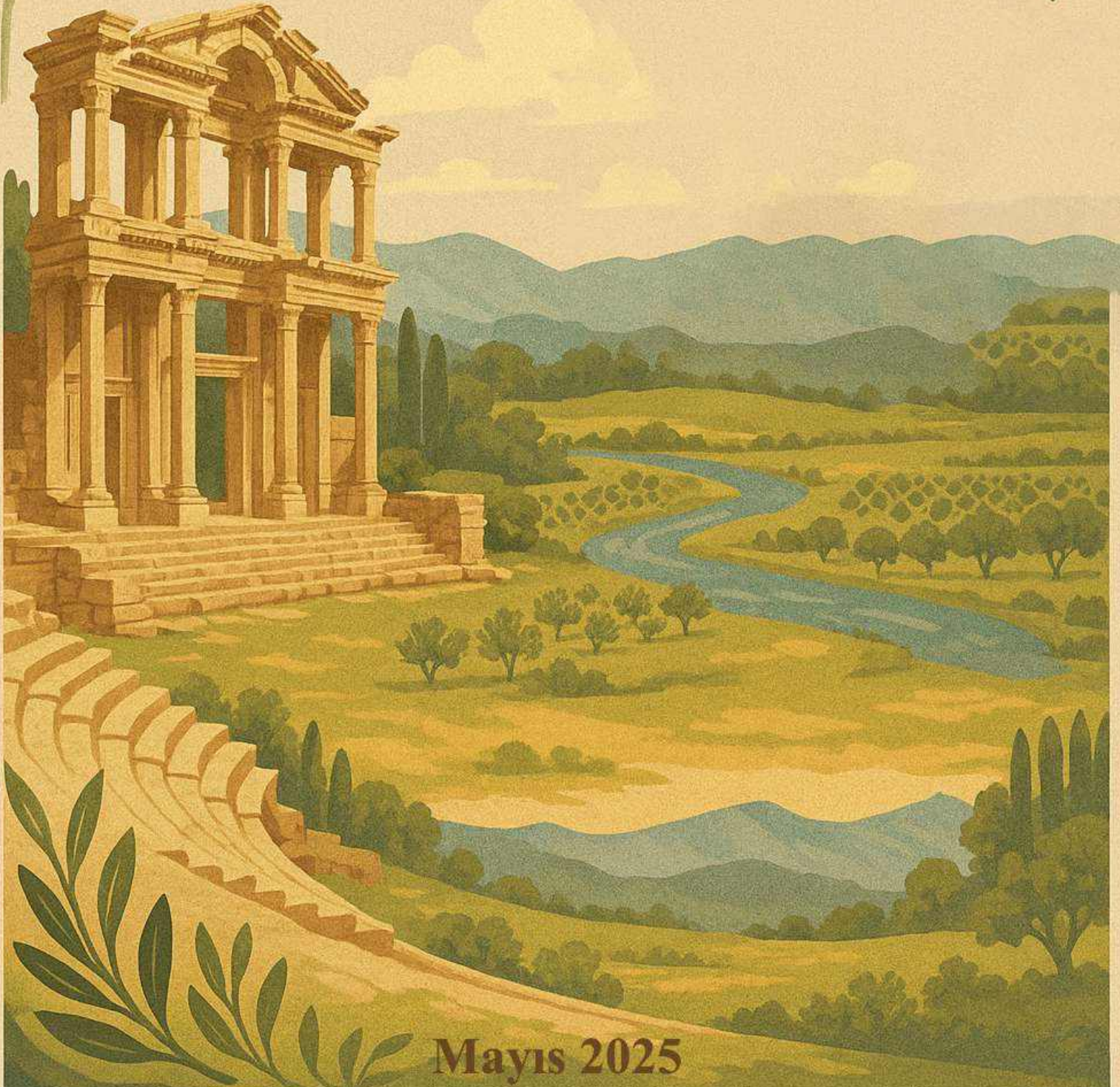
AYDIN

Analitik Etüt Raporu

Pamukkale Üniversitesi

Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Mayıs 2025

YAYINA HAZIRLAYANLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Nur Sinem PARTİGÖÇ

Hediye Sıla AYDIN

Esmâ CİN

GRUP EDİTÖRLERİ

Hediye Sıla AYDIN

Beyza KARADENİZ

Beyza YAKAK

Büşra DAŞCI

Sinem ASAR

Mehmet Bünyamin SEMERCİ

KAPAK TASARIMI

Beyza YAKAK

PROJE YÜRÜTÜCÜLERİ

Doç. Dr. Nur Sinem PARTİGÖÇ [K]

Prof. Dr. Oğuz ÖZBEK

ÇALIŞMA GRUPLARI

TARİHSEL YAPI

Mehmet Bünyamin SEMERCİ

Nisa Nur BIÇAKÇI

Dilek ÜLKER

Esra YETER

Hüseyin ÖZKAYA

Semih DEMİR

MEKANSAL YAPI

Hediye Sıla AYDIN

Esmâ CİN

Naime ÖZDEN

Ruken Şevin ARSLAN

İlayda KESGİN

Taner EĞDİR

ÇEVRESEL YAPI

Sinem ASAR

Gülsüm Nur ATAŞ

Aleyna TAŞ

Fatma GÜR

İpek KOYUNCU

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

Beyza KARADENİZ

Cennet KAMALI

Yasmin KOCA

Yasemin PELİN

Yüstra AKSAY

EKONOMİK YAPI

Büşra DAŞCI

Veli DEMİRCAN

Hüseyin KOÇ

Umut ÇÖLGEÇEN

Doğın ZENGİN

Zeynep Sevilay KELEŞ

KURUMSAL YAPI

Beyza YAKAK

İpek AYDAŞ

Cahide GENÇEL

Aliye HANEY

Beyza DÖNMEZ

Hilal DİNÇER

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM	18
TARİHSEL YAPI	18
1.KAVRAMSAL AÇIKLAMA	18
2. TARİHSEL COĞRAFYA VE ETİMOLOJİK KÖKEN	20
3. AYDIN'IN TARİHSEL GELİŞİMİ	23
4.AYDIN'IN MEKANSAL GELİŞİM SÜRECİ	30
5.TARİHİ YOLLAR VE ROTALAR	31
4.KIRILMA NOKTALARI	33
4.1 ALTYAPI	33
4.2 AFET VE SAVAŞLAR	35
4.3 SÖKE DEPREMİ	36
4.4 ENDÜSTRİYEL ÜRETİM	38
4.5 PLANLAMA SÜRECİ	40
5.TARİHİ VE ARKEOLOJİK YERLEŞİMLER	44
6.ANALİZ ÜRÜNLERİ	62
İKİNCİ BÖLÜM	69
MEKANSAL YAPI	69
1.KAVRAMSAL AÇIKLAMA	69
2.COĞRAFİ KONUM	70
2.1 Coğrafi Yapısı	71
2.2 Aydın İlinin Yıllara Göre Kentsel Gelişim Aşamaları	72
2.3 Aydın İlinin İlk Modern İmar Planı Olan Atça Mahallesi	77
3.COĞRAFİ KONUMUNA BAĞLI ULAŞIM SİSTEMİ VE TEKNİK ALTYAPI	80
3.1 Ulaşım Sistemi	80
3.1.1 Karayolu	80
3.1.2 Demiryolu	82
3.1.3 Havayolu	83
3.2 Teknik Altyapı Sistemi	85
3.2.1 Atık Su Arıtma Tesisleri	85
3.2.2 Kati Atık Bertaraf ve Depolama Tesisleri	87
4.ARAZİ KULLANIM	89
5.YERLEŞİLEBİLİRLİK ANALİZİ	91

6.YÖNETSEL SINIRLAR VE NÜFUS ANALİZİ	93
7.EĞİM ANALİZİ	96
8.ORMAN ANALİZİ	98
9.TARIM ANALİZİ	101
10.MAKROFORM ANALİZİ	103
10.1 Aydın İlının İlçelerinin Makroform Analizleri	104
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	126
ÇEVRESEL YAPI	126
1.KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR.....	126
2.COĞRAFİ KONUM VE COĞRAFİ ÖZELLİKLER.....	128
3. İKLİMSEL VE METEOROLOJİK ANALİZ	129
3.1. ORTALAMA YAĞIŞ MİKTARI.....	129
3.2. ORTALAMA RÜZGAR HIZI.....	132
3.3. ORTALAMA EN DÜŞÜK VE YÜKSEK SICAKLIK.....	132
3.4. ORTALAMA NEM ORANI	135
3.5. ORTALAMA GÜNEŞLENME SÜRESİ	135
4. TOPRAK KABİLİYETİ.....	136
5. HİDROLOJİK DURUM	139
5.1.AKARSULAR	140
5.2. BÜYÜK MENDERES NEHRİ HAVZASI VE ÖNEMİ.....	140
6. JEOLJİK VE JEOMORFOLOJİK FORMASYON	144
7. AFET RİSK DURUMU.....	146
7.1. DEPREM	149
7.2.YANGIN.....	150
7.3. TAŞKIN.....	153
7.4. HEYELAN.....	154
8. DOĞA KORUMA VE BİYOÇEŞİTLİLİK.....	155
8.1 FLORA VE FAUNA	155
8.2.BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	158
9. DOĞAL NİTELİKLİ ALANLAR	159
10. ÇEVRESEL VE GÖRSEL DEĞERLER.....	172
11. ÖZEL STATÜLÜ ALANLAR	177
12. YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI.....	178
12.1. JEOTERMAL ENERJİ.....	178
12.2. HES (HİDROELEKTRİK SANTRALİ)	178

12.3. MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI.....	179
13. YAPILI ÇEVRE- DOĞAL ÇEVRE.....	180
14. GZFT ANALİZİ	180
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	182
SOSYO-KÜLTÜREL YAPI.....	182
1.KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR.....	182
2.DEMOGRAFİK YAPI VE NÜFUS	184
2.1.Genel Nüfus Yapısı.....	184
2.1.1. 1927- 2000 Yılları Arası Geçmiş Nüfus Verileri.....	184
2.1.2.2000 Yılından Günümüze Nüfus Verileri.....	186
2.2.İlçe Nüfusları	188
2.3.Nüfus Artış Hızı (%).....	189
2.4.Nüfus Yoğunluğu.....	190
2.5.Cinsiyet Dağılımı	190
2.6.Doğum-Ölüm Sayıları.....	192
2.7.Hanehalkı Verileri.....	194
2.8.Eğitim Durumu	195
2.9.Medeni Durum	196
2.10.Kütük Dağılımı	197
3.GÖÇ	199
3.1.Dış Göç	199
3.1.1.Aydın’a Diğer Ülkelerden Gelen Göçler	199
3.1.2.En Çok Göç Aldığı 3 Ülke.....	200
3.1.3.Aydın’a Diğer Ülkelerden Giden Göçler	201
3.1.4.En Çok Göç Verdiği 3 Ülke.....	202
3.2.İç Göç.....	202
3.2.1. Aydın’ın En Çok Göç Aldığı 10 İl ve Göç Miktarları	202
3.2.2.Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Aldığı 10 İl.....	203
3.2.3. Aydın’ın En Çok Göç Verdiği 10 İl ve Göç Miktarları	204
3.2.4.Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Verdiği 10 İl.....	204
3.3.Göç Etme Nedenleri.....	205
3.3.1.Aldığı Göç.....	205
3.3.2.Verdiği Göç.....	206
3.4.Alınan-Verilen Göç Sayısı.....	206
3.5.Net Göç Hızı	207

4.SEKTÖREL DAĞILIM VE İSTİHDAM	209
4.1.Hayvancılık Sektörü.....	209
4.2.Turizm Sektörü	209
4.3.Sanayi Sektörü	210
4.4.Tarım Sektörü	210
4.5.Çalışan Kişi Sayısı	210
4.6.Çalışmak İçin Gelenler	211
4.7.İstihdam Oranı	212
4.8.İşsizlik Oranı.....	212
4.9.İşgücüne Katılım Oranı.....	212
5.SOSYAL TOPOGRAFYA	214
5.1.Aydın İli 2017 Yılı SEGE Haritası	214
5.2.Aydın İli 2022 Yılı SEGE Haritası	215
5.3.Eğitim Düzeyi	215
5.4.Arsa Nitelik Durumu.....	216
6.KURUM DAĞILIMI VE TURİZM ENVANTERİ.....	219
6.1.Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	219
6.2.Turistik Ögeler	219
6.2.1.Örenyerleri	220
6.2.2.Müzeler	225
6.2.4.İbadet Alanları	230
6.2.5.Kaleler.....	232
6.2.6.Milli Parklar	233
6.2.7.Tabiat Parkları.....	234
6.2.8.Plajlar	236
6.2.9.Limanlar.....	237
6.2.10.Kuş Gözlem Alanları	237
6.3.Rotalar.....	238
7.KÜLTÜR BİRİKİMİ VE ENTELEKTÜEL YAŞAM	240
7.1.Tarihsel ve Kültürel Miras	240
7.2.Kültürel Sürdürülebilirlik.....	240
7.3.Yerel Festivaller.....	241
7.4.Coğrafi İşaretler	242
7.5.Gastronomi Kültürü	245
7.6.El Sanatları.....	247

BEŞİNCİ BÖLÜM.....	251
EKONOMİK YAPI	251
KAVRAMSAL AÇIKLAMA.....	251
2.SOSYO-EKONOMİK DURUM.....	253
2.1.NÜFUS	253
2.2.YILLARA GÖRE AYDIN NÜFUS YOĞUNLUĞU.....	253
2.3 İLÇELERE GÖRE NÜFUS YOĞUNLUĞU	254
2.4 İSTİHDAM	255
2.4.1 AYDIN'DA YILLARA GÖRE İŞSİZLİK ORANLARI	257
2.4.2. AYDIN'DA İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI	259
2.4.3 AÇIK İŞ SAYILARI.....	262
3.SEKTÖREL DAĞILIM	265
3.1 TARIM.....	265
3.1.1 AYDIN İLİNİN ARAZİ VARLIĞI	266
3.1.2 TARIM ÜRÜNLERİ	269
3.1.2.1.İNCİR.....	269
3.1.2.2.KESTANE	270
3.1.2.3. PAMUK	271
3.1.2.4.ZEYTİN	271
3.2.HAYVANCILIK.....	273
3.2.1.BÜYÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI.....	274
3.2.2 KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI	275
3.2.3.ARICILIK	278
3.2.4 SU ÜRÜNLERİ	279
3.3. MADENCİLİK	281
3.4 TURİZM	285
3.4.1. DENİZ TURİZM	292
3.5.SANAYİ	293
3.5.1. ÖLÇEK DAĞILIMI.....	293
3.5.2. SEKTÖREL DAĞILIM.....	294
3.5.3 AYDIN İLİNDE SANAYİ BÖLGELERİ	296
3.6.EĞİTİM.....	307
3.6.1.EĞİTİM DURUMU	307
3.6.2. CİNSİYETE GÖRE EĞİTİM DÜZEYİ	308
4.ARSA VE ARAZİ DEĞERLERİ	309

4.1.ARAZİ DEĞERLERİ	309
4.2.ARSA DEĞERLERİ.....	311
5.PROJE VE YATIRIMLAR	312
6. KALKINMA PLANLARI	319
7.EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN ANALİZLER.....	321
7.1. AYDIN İLİNDEKİ PROJE VE YATIRIMLAR	321
7.2. AYDIN İLİNİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AYDIN EKONOMİSİ.....	322
7.3.AYDIN İLİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI	323
7.4.AYDIN İLİNİN ARAZİ KULLANIM ANALİZİ	324
7.5.AYDIN İLİNİN ARSA VE ARAZİ DEĞER ANALİZİ.....	327
7.6.AYDIN İLİNİN KIYI MORFOLOJİSİ ANALİZİ	329
7.7. EKONOMİK ALT BÖLGE ANALİZİ.....	331
7.8. AYDIN İLİNİN TEKNİK ENERJİ VE ULAŞIM ALTYAPI ANALİZİ.....	333
7.9.GZFT ANALİZİ	336
7.9.1.GÜÇLÜ YÖNLER.....	336
7.9.2.ZAYIF YÖNLER.....	337
7.9.3.FIRSATLAR.....	338
7.9.4.TEHDİTLER.....	339
ALTINCI BÖLÜM.....	342
KURUMSAL YAPI.....	342
KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR.....	342
6.2 Yönetmelik Yapı ve Yasal Değişiklikler	344
6.2.1 Aydın İli Yönetmelik Yapısı	344
6.2.2 Aydın İli Yasal Değişiklikler	345
6.2.3 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri.....	346
6.2.4 Kamu İhalelerinde Yerel Katılımın Teşviki ve Aydın İli Üzerindeki Etkileri.....	347
6.3 Aydın Büyükşehir Belediyesi	348
6.3.1 Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin Kuruluşu ve Yapısı.....	348
6.3.2 Aydın Büyükşehir Belediyesi Misyon ve Vizyonu.....	349
6.3.3 Aydın Büyükşehir Belediyesi Başkanları ve Gelişmeler	349
6.4 Sivil Toplum Kuruluşları	350
6.5 Kurumsal Yapı Analiz Paftaları	352
6.5.1 Yerel Yönetim Tarihi ve Yasal Değişimler Analiz Posterleri.....	352
6.5.1.1 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (1984).....	352
6.5.1.2 3194 Sayılı İmar Kanunu (1985)	352

6.5.1.3 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004).....	353
6.5.1.4 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005).....	353
6.5.1.5 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012)	353
6.5.2 Planlama Süreci Analiz Posterı.....	355
6.5.2.1 Aydın’ın 1900-2024 Yılları Arasındaki Planlama Süreci	355
6.5.2.2 Aydın İli Mevcut Durumu.....	355
6.5.3 Yatırımlar ve Projeler Analiz Paftası	358
6.5.4 Yönetmel Sınırlar ve Yerleşim Kademelenmesi Analizi.....	362
6.5.5 Kurumsal Isı (Yoğunluk) Analizi	369
6.5.6 Sağlık Kurumlarının İlçelere Göre Dağılım Analizi	371
6.5.7 Eğitim Kurumlarının İlçelere Göre Dağılım Analizi	373
6.6 GZFT ANALİZİ	375
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	378
KAYNAKLAR.....	389

ŞEKİLLER

Şekil 1:Aydın Tarihi Zenginlikleri[T-17]	24
Şekil 2:Magnesia Antik Kenti[T-21]	26
Şekil 3:Afrodisias Antik Kenti[T-23]	27
Şekil 4:Aydın Bizans Dönemine Ait Levhalar[T-25]	28
Şekil 5:Aydınnoğlu İsa Bey Camii[T-27].....	29
Şekil 6:Aydın Kervansaray[T-29].....	29
Şekil 7:Millî Mücadele Döneminde Efeler[T-31].....	30
Şekil 8:Tarihsel Şema [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	31
Şekil 9:Aydın İyonya Yolu[T-23].....	32
Şekil 10:Aydın Tarihi Miletos Yolu[T-24].....	32
Şekil 11:Beşparmak Yolları[T-25].....	33
Şekil 12:Aydın-İzmir Demiryolu[T-26].....	34
Şekil 13:Aydın Tarihi Su Kemerleri[T-27].....	34
Şekil 14:Aydın Halkı İçin Kurulan Çadırlar[T-28].....	35
Şekil 15:Depremden Etkilenen Bir Aile[T-29]	36
Şekil 16:Yunan Askerlerinin Yaktığı Nazilli[T-30]	37
Şekil 17:Hilmi Yıldırım Zeytinyağı Fabrikası[T-33].....	38
Şekil 18:Söke Şeker Fabrikası[T-URL-8].....	39
Şekil 19:Didim Mermer Fabrikası[T-34]	39
Şekil 20:Tekstil ve İplik Fabrikası[T-35].....	40
Şekil 21:Atça İmar Planı [T-URL-9]	41
Şekil 22:Atça İmar Planı[T-URL-11]	43
Şekil 23:Arapaşı Kanyonu [T-37].....	44
Şekil 24:Başalan Yaylası [T-39]	45
Şekil 25:Çine İnce Kemer Köprüsü.[T-42].....	46
Şekil 26:Alabanda Antik Kenti. [T-40].....	46
Şekil 27:Didyma Antik Kenti. [T-42]	47
Şekil 28:Medusa Kabartması [T-URL12].....	48
Şekil 29:Tralleis Antik Kenti[T-URL13].....	49
Şekil 30:Magnesia Antik Kenti[T-URL-14]	50
Şekil 31:Erbeyli Höyüğünden Çıkan Tarihi Eserler. [T-URL-15].....	51
Şekil 32:Afrodisias Antik Kenti [T-URL-16]	52
Şekil 33:Alinda Antik Kenti [T-URL-17].....	52
Şekil 34:Amyzon Antik Kenti [T-URL-18]	53
Şekil 35:Başaran Nekropolü. [T-URL-19].....	54
Şekil 36:Mastaura Antik Kenti. [T-URL-20]	55
Şekil 37:Priene Antik Kenti. [T-URL-21]	56
Şekil 38:Nysa Antik Kenti. [T-URL-22]	57
Şekil 39:Tarihi Ortakçı Kaplıcası. [T-URL23]	58
Şekil 40:Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı. [T-URL-24]	59
Şekil 41:Güvercin Ada Kalesi. [T-URL24]	60
Şekil 42:Panionion Antik Kenti. [T-URL-24]	60
Şekil 43:Şirindere Köprüsü. [T-URL-25]	62
Şekil 44:Tarihsel Makroform Analizi[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	63
Şekil 45:Kırılma Noktaları Posterleri [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	64
Şekil 46:Tarihi Sektörleşme Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	65

Şekil 47:Tarihi Yerleşim Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	66
Şekil 48:Tarihsel ve Kültürel Değerler Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	67
Şekil 49:GZFT ANALİZİ[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	68
Şekil 50:Çalışma Alanının Türkiye ve TR32 Bölgesi Üzerindeki Konumu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	71
Şekil 51: Çalışma Alanının Fiziki Haritası[M-URL-4]	72
Şekil 52:Çalışma Alanının Kuruluşundan 1923 Yılına Kadar Kentsel Gelişme Aşamaları[M-19].....	73
Şekil 55:Çalışma Alanının 1923-2001 Yılları Arasındaki Kentsel Gelişme Aşamaları[M-19].....	76
Şekil 56:Çalışma Alanının Yaşanan Kentsel Gelişmelerden Sonra Oluşan Mahalle Dağılışı[M-19] ..	77
Şekil 57:1922 Yılında Abdi Hıfzı Bey ve Halil Efendi Tarafından Hazırlanmış Modern İmar Planı[M-URL-7]	78
Şekil 58: Çalışma Alanının Atça Mahallesinin Modern Planlama Sonucunda Oluşacak Kuş Bakışı[M-URL-8]	79
Şekil 59:Çalışma Alanının Atça Mahallesinin Yapılan Revizyon Planlarından Sonraki Son İmar Planı[M-URL-7]	79
Şekil 60:2.Bölge'nin Otoyol ve Karayolu Haritası[M-URL-9]	81
Şekil 61:Çalışma Alanının Otoyol ve Karayolu Haritası[M-URL-9]	81
Şekil 62:Türkiye Devlet Demiryolu Hattı Haritası[M-URL-4]	82
Şekil 63:Çalışma Alanının Demiryolu Hattı Haritası[M-25]	83
Şekil 64:Adnan Menderes Havalimanı ve Aydın Çıldır Havalimanının Birbirlerine Etki Alanları[M-25]	84
Şekil 65:Çalışma Alanının İlçelerinin Çıldır Havalimanına Uzaklıkları[M-25].....	84
Şekil 66:Çalışma Alanının Atıksu Arıtma Tesislerinin Mevcut Kapasiteleri[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	86
Şekil 67:Çalışma Alanının Teknik, Enerji ve Ulaşım Altyapı Analizi Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	88
Şekil 67:Çalışma Alanının Arazi Yapısı Analiz Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	89
Şekil 68:Çalışma Alanının Arazi Kullanım Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	90
Şekil 69:Çalışma Alanının Yerleşilebilirlik Oranları Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	91
Şekil 70:Çalışma Alanının Yerleşilebilirlik Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	92
Şekil 71:Çalışma Alanının Nüfusunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	93
Şekil 72: Çalışma Alanının İlçelere Göre Nüfus Dağılımı Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	94
Şekil 73:Çalışma Alanının Yönetmelik Sınırları ve Nüfus Yapısı Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	95
Şekil 74:Aydın İli Eğitim Oranları Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	96
Şekil 75: Çalışma Alanının Eğitim Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	97
Şekil 76:Çalışma Alanının Arazi Varlığı Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	98
Şekil 77:Sklerofil Bitki Örtüsü Dokusu[M-11]	99
Şekil 78:İğne Yapraklı Orman Dokusu[M-11]	99
Şekil 79:Çalışma Alanının Orman Analizi Paftası[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	100

Şekil 80:Çalışma Alanının Arazi Varlığı Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	101
Şekil 81:Çalışma Alanını Tarım Alanları Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	102
Şekil 82:Çalışma Alanının Makroform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur] ..	104
Şekil 83:Çalışma Alanının Merkez İlçesi Efelerin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	105
Şekil 84:Çalışma Alanının Nazilli İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	106
Şekil 85:Çalışma Alanının Didim İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	107
Şekil 86:Çalışma Alanının Kuşadası İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	109
Şekil 87:Çalışma Alanının Söke İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	111
Şekil 88:Çalışma Alanının Buharkent İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	113
Şekil 89:Çalışma Alanının Germencik İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	115
Şekil 90:Çalışma Alanının Incirliova İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	116
Şekil 91:Çalışma Alanının Karpuzlu İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	117
Şekil 92:Çalışma Alanının Çine İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	118
Şekil 93:Çalışma Alanının Karacasu İlçesinin Makroform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	119
Şekil 94:Çalışma Alanının Koçarlı İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	120
Şekil 95:Çalışma Alanının Yenipazar İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	121
Şekil 96:Çalışma Alanının Sultanhisar İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	122
Şekil 97:Çalışma Alanının Köşk İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	123
Şekil 98:Çalışma Alanının Kuyucak İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	124
Şekil 99:Çalışma Alanının Bozdoğan İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	125
Şekil 100:Aydın ili Türkiye Haritasındaki Konumu [Ç-URL-26]	128
Şekil 101:Aylık ortalama yağış miktarı grafiği [Ç-URL-7]	130
Şekil 102:Ortalama Yağış Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	131
Şekil 103: Yıllık Rüzgar Hızı grafiği [Ç-URL-7]	132
Şekil 104:1941-2023 Yılları Arası Sıcaklık Dağılımları Grafiği [Ç-URL-7]	133
Şekil 105: Ortalama Sıcaklık Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	134
Şekil 106: Ortalama Nem Grafiği[Ç-URL-7]	135
Şekil 107:Ortalama Güneşlenme Süresi Grafiği[Ç-URL-7]	136
Şekil 108: Toprak Dağılım Grafiği [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	137

Şekil 109:Toprak Kabiliyeti Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	138
Şekil 110: Aydın İli Hidrolojik Durum haritası [Ç-21]	139
Şekil 111:Büyük Menderes Nehri [Ç-URL-10].....	141
Şekil 112: Dandalaz Çayı [Ç-URL-10].....	141
Şekil 113: Akçay [Ç-URL-10].....	142
Şekil 114:Hidroloji Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır].....	143
Şekil 115: Jeolojik ve Jeomorfolojik Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır]	145
Şekil 116: 2022 yılı Türkiye genelinde oluşan afet haritası [Ç-18]	146
Şekil 117:Aydın İli Risk Haritası [Ç-18]	147
Şekil 118:Afet Risk Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır].....	148
Şekil 119: Türkiye Afet Müdahale Planı [Ç-18].....	149
Şekil 120: Aydın İl Afet Risk Azaltma Planı [Ç-18]	150
Şekil 121: Yangına Hassasiyet Derecesi Haritası [Ç-URL-21]	151
Şekil 122:2014-2020 Yılları Arasında Meydana Gelen Yangınlara Ait İstatistikî Grafik [Ç-URL-21]	152
Şekil 123:İlçelere Göre Orman Yangını Dağılımı [Ç-URL-20]	153
Şekil 124:Aydın İli Su Baskını Kaynaklı Afete Maruz Bölgeler Haritası [Ç-URL-20]	154
Şekil 125: Heyelan Duyarlılık Haritası [Ç-URL-20]	155
Şekil 126: Aydın Endemik Türler Haritası [Ç-18].....	156
Şekil 127: Endemik Türler Posterî [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır]	157
Şekil 128: Doğal Çam Ormanları [Ç-URL-10].....	158
Şekil 129: Kızılçam Ormanları [Ç-URL-4]	159
Şekil 130: Yerleşilebilirlik Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır]... ..	161
Şekil 131: Eğitim Analizi Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır]	163
Şekil 132: Bakı Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır].....	165
Şekil 133:Yükselti Analizi Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	167
Şekil 134: Tarım Alanları Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	169
Şekil 135: Orman Varlığı ve Bitki Örtüsü Analiz Paftası[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	171
Şekil 136: Sıt Alanları- Gzft- Çevresel Görsel Değerler Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	176
Şekil 137: Türkiye jeotermal kaynaklar haritası [Ç-URL-8]	178
Şekil 138: Türkiye HES Dağılım haritası [Ç-URL-10]	179
Şekil 139:Aydın İli Hes Tablosu [Ç-URL-10].....	179
Şekil 140:2007- 2023 Nüfus Grafiği [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	188
Şekil 141:2023 İlçe Nüfusları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	188
Şekil 142:2008- 2023 Yılları Arası Nüfus Artış Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	189
Şekil 143:2007- 2023 Yılları Arası Nüfus Yoğunluğu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	190
Şekil 144:2023 Yılı Cinsiyet Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	191
Şekil 145:2007- 2023 Yıllar Arası Cinsiyet Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	191
Şekil 146:2001-2023 Doğum Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	192
Şekil 147:2009- 2023 Yılları Arası Kaba Doğum Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	192

Şekil 148:2009-2023 Ölüm Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	193
Şekil 149:2009-2023 Yılı Arası Kaba Ölüm Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	194
Şekil 150:2014-2023 Yılları Arası Hanehalkı Tipleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	194
Şekil 151: 2008-2023 Yılları Arası Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	195
Şekil 152:2008- 2023 Yılları Arası Eğitim Durumu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	196
Şekil 153:2008-2023 Yılları Arası Medeni Durum Bilgileri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	196
Şekil 154:Aydın İli Kütük Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	197
Şekil 155: Nüfus Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	198
Şekil 156: Aydın İline Diğer Ülkelerden Gelen Göçler[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	200
Şekil 157: En Çok Göç Aldığı 3 Ülke [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	201
Şekil 158:Aydın’a Diğer Ülkelerden Giden Göçler [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	201
Şekil 159: En Çok Göç Verdiği 3 Ülke [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	202
Şekil 160: Aydın’ın En Çok Göç Aldığı 10 İl ve Göç Miktarları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	203
Şekil 161: Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Aldığı 10 İl [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	203
Şekil 162: Aydın’ın En Çok Göç Verdiği 10 İl ve Göç Miktarları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	204
Şekil 163: Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Verdiği 10 İl [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	205
Şekil 164: Aldığı Göç [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	205
Şekil 165: Verdiği Göç [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	206
Şekil 166:Göç Alınan Kişi Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	206
Şekil 167:Göç Verdiği Kişi Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	207
Şekil 168:Net Göç Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	207
Şekil 169:Göç Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	208
Şekil 170: 2018 Verilerine Göre Çalışan Kişi Sayısı [SK-URL-12]	211
Şekil 171:Çalışmak için Gelenler [SK-URL-12]	211
Şekil 172: Sektörel Dağılım ve İstihdam Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	213
Şekil 173: Aydın İli 2017 Yılı SEGE Haritası [SK-URL-12].....	214
Şekil 174: Aydın İli 2022 Yılı SEGE Haritası [SK-URL-12].....	215
Şekil 175: Eğitim Düzeyi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	216
Şekil 176: Efeler İlçesi Halkın Sahip Olduğu Arsa Nitelik Durumu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	217
Şekil 177: Sosyal Topografya Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	218
Şekil 178:Magnesia Antik Kenti [SK-URL-14]	220
Şekil 179:Priene Antik Kenti [SK-URL-16].....	221
Şekil 180:Milet Antik Kenti [SK-URL-18]	222
Şekil 181:Didyma Antik Kenti [SK-URL-20]	223

Şekil 182:Nysa Antik Kenti[SK-URL 22]	224
Şekil 183:Tralleis Antik Kenti [SK-URL-24].....	225
Şekil 184:Milet Müzesi [SK-URL-26]	226
Şekil 185:Çine Arıcılık Müzesi [SK-URL-27]	226
Şekil 186:Yörük Ali Efe Müzesi [SK-URL-28]	227
Şekil 187:Aydın Arkeolojik Müzesi [SK-URL-30].....	228
Şekil 188:Zeus Mağarası [SK-URL-32]	229
Şekil 189:Sırtlanini Mağarası [SK-URL-33]	229
Şekil 190:Bey Camii [SK-URL-34].....	230
Şekil 191:Üveys Paşa Camii [SK-URL-36].....	231
Şekil 192:İlyas Bey Camii [SK-URL-37].....	231
Şekil 193:Güvercinada Kalesi [SK-URL-40]	232
Şekil 194:Arpaz Kalesi [SK-URL-41]	232
Şekil 195:Cincin Kalesi [SK-URL-43]	233
Şekil 196:Dilek Yarımadası Büyük Menderes Milli Parkı [SK-URL-45]	234
Şekil 197:Bafa Gölü Tabiat Parkı [SK-URL-48].....	235
Şekil 198:Tavşanburnu Tabiat Parkı [SK-URL-49].....	235
Şekil 199:Şarlan Tabiat Parkı [SK-URL-50]	236
Şekil 200:Kuşadası İlçesi Ada Camping Sevgi Plajı-Mavi Bayraklı Plaj [SK-URL-52]	237
Şekil 201:Kuş Gözlem Alanı [SK-URL-53]	238
Şekil 202:Bisiklet Rotası [SK-URL-54]	238
Şekil 203:Kurum-Turizm Envanteri (SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Üretilmiştir)	239
Şekil 204:Zeybek Dansı [URL-55]	241
Şekil 205:Kuşadası Gençlik Festivali [SK-URL-57].....	242
Şekil 206:Deve Güreşi Festivali [SK-URL-58]	242
Şekil 207:Aydın Kestanesi [SK-URL-59]	243
Şekil 208:Aydın İnciri [SK-URL-59]	243
Şekil 209:Aydın Memecik Zeytinyağı [SK-URL-59].....	244
Şekil 210:Dikmen Çiçek/Kekik Balı [SK-URL-59]	244
Şekil 211:Keşkek Yemeği [SK-URL-60]	245
Şekil 212:Yöreye Özgü Yemekler [SK-URL-61].....	246
Şekil 213: Yuvalama Yemeği [SK-URL-62].....	246
Şekil 214:Karacasu İlçesinde Bir Seramik Atölyesi [SK-URL-63].....	247
Şekil 215:Semercilik Mesleği [SK-URL-63].....	248
Şekil 216:Yorgancılık Mesleği [SK-URL-63]	249
Şekil 217: Körüklü Çizme [SK-URL-63]	249
Şekil 218: Kültür Birikimi ve Entelektüel Yaşam [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	250
Şekil 219: Aydın İlının Nüfus Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	253
Tablo 220 : İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	255
Şekil 221: Aydın İl Düzeyinde İstihdam Oranı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur] ..	256
Şekil 223: 2023 Yılı Ekim Ayı SGK Sigortalı İstatistikleri [İŞKUR]	257
Şekil 224: Aydın İlının İşsizlik Oranları [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	258
Şekil 225: Yıllar İtibarıyla İŞKUR Kayıtlı İşsiz Sayıları [İŞKUR]	258
Şekil 226: Çalışanların Sektörlerine Göre Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	259
Şekil 227: Sektörlere ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları [İŞKUR]	260

Şekil 228: Sektörlere Göre İşgücü Oranı [TÜİK]	260
Şekil 229: İşyerlerinin Sektörel Dağılımı [İŞKUR].....	261
Şekil 230: Eleman Temininde En Fazla Güçlük Çeken İlk Beş Sektör [İŞKUR]	261
Şekil 231: Açık İş Sayısı [İŞKUR]	263
Şekil 232: Yıllar İtibarıyla İŞKUR Açık İş Sayıları [İŞKUR].....	264
Şekil 233: 2023 Yılında Açık İş Sayısı En Yüksek Olan Meslekler [İŞKUR]	264
Şekil 234: Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranı ve Açık İş Olan İşyeri Oranı [İŞKUR]	265
Şekil 235: Tarım Arazilerinin Kullanımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	266
Şekil 236:Aydın İlinin Arazi Varlığı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	266
Şekil 237: Aydın İlinin Arazi Kullanım Şekli [GEKA].....	267
Şekil 238: Kültür Arazilerinin Kullanımı [GEKA].....	267
Şekil 239: Tarım Alanların Kullanım Durumuna Göre Dağılımı [TÜİK]	268
Şekil 240: Tarım Arazilerinin Sınıflaması [Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı]	268
Şekil 241: Yıllara Göre İncir Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	270
Şekil 242: Yıllara Göre İncir Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	270
Şekil 243: Yıllara Göre Zeytin Sofralık Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].	271
Şekil 244: Yıllara Göre Zeytin Yağlık Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].	272
Şekil 245: Yıllara Göre Sığır Toplamı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	275
Şekil 246: Yıllara Göre Koyun ve Keçi Toplamı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	276
Şekil 247: Aydın İli Toplam Süt Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	277
Şekil 248:Arıcılık Kümelenme Haritası YER-SİS [E-1]	278
Şekil 249:Aydın İlçeleri Arıcılık İşletme Sayıları [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	279
Şekil 250: Aydın İli Su Ürünleri Yetiştiriciliği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]...	280
Şekil 251: Aydın İli Maden Haritası MTA [E-2].....	281
Şekil 252: Aydın İli Maden ve Toplam İhracat Değerleri [Aydın Sanayi Odası].....	284
Şekil 253: Aydın İli Maden İhracatı [Aydın Sanayi Odası].....	285
Şekil 254: Aydın İlinde Bulunan Antik Kentler	286
Şekil 255: Aydın İline Gelen yerli ve Yabancı Turist Sayısı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	287
Şekil 256: Aydın İlinde Bulunan Tesislere Geliş Sayısı [TÜİK].....	288
Şekil 257: Aydın İlinde Bulunan Tesislerin Doluluk Oranı [TÜİK]	288
Şekil 258: Kuşadası Limanı Lokasyon Haritası [E-3].....	290
Şekil 259: Kuşadası Limanı [E-3].....	291
Şekil 260: Yıllara Göre Kuşadası Kruvaziyer ve Yat Limanı Toplam Yolcu Sayısı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	291
Şekil 261: Aydın İlindeki Bulunan Plajlar	292
Şekil 262: Aydın İlinde Bulunan Sanayilerin Ölçek Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	293
Şekil 263: Aydın İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	294
Şekil 264: Aydın OSB [E-4]	297
Şekil 265: Söke OSB [E-5]	298
Şekil 266:Ortaklar OSB [E-6].....	299
Şekil 267: Çine OSB [E-7]	300
Şekil 268: Nazilli OSB [E-8]	301
Şekil 269:Buharkent OSB [E-9]	301

Şekil 270: Aydın Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB [E-10]	302
Şekil 271:Aydın Astım OSB [E-11]	302
Şekil 272: Aydın İhracatında Öne Çıkan 10 Sektörün İhracat Değerleri (Milyon \$)[GEKA].....	304
Şekil 273: Aydın İthalatında Öne Çıkan 10 Sektörün İhracat Değerleri (Milyon \$)[GEKA]	305
Şekil 274: Aydın İli İhracat ve İthalat Değişimleri ve Dış Ticaret Hacmi (2002-2022) [GEKA]	306
Şekil 275: Aydın'da Sektörler Bazında İhracatın İthalatı Karşılama Oranı [GEKA].....	307
Şekil 276:Aydın İlindeki Eğitim Durumu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	308
Şekil 277: Cinsiyete Göre Eğitim Düzeyi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	309
Şekil 278 : Aydın İli Arazi Fiyatlarındaki İlçe Bazlı Değişimler [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	310
Şekil 279:Yıllara Göre Arsa Değerleri [ENDEKSA]	312
Şekil 280:Germencik Spor Yatırımları [E-12].....	313
Şekil 281: ATB Aydın Soğuk Hava Depoculuk A.Ş. [E-13].....	313
Şekil 282: Aydın-Efeler Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi [E-14].....	314
Şekil 283: Aydın- Denizli Otoyolu [E-15].....	314
Şekil 284: Nazilli 2.Organize Sanayi ve Serbest Bölgesi Projesi [E-16].....	315
Şekil 285: 1986A01- 116 Akçay Bozdoğan [E-17]	316
Şekil 286: Mera Islah ve Amenajman Projeleri [E-18].....	317
Şekil 287: Koçarlı Ges Projesi [E-19].....	317
Şekil 288: Sakız Koyunu Projesi [E-20]	318
Şekil 290: Aşağı Büyük Menderes Nehir Islahı [E-21]	318
Şekil 291: Sarıçay Projesi [E-22].....	319
Şekil 292: Aydın İlindeki Proje Ve Yatırımlar [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur] ..	321
Şekil 293: Aydın İlinin Geçmişten Günümüze Aydın Ekonomisi[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	322
Şekil 294: Aydın İlinin Sektörel Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	323
Şekil 295: Aydın İlinin Ekonomik Arazi Kullanım Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	326
Şekil 295: Aydın İlinin Ekonomik Arsa ve Arazi Değerleri Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	328
Şekil 296: Aydın İlinin Kıyı Morfolojisi Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur] ..	330
Şekil 297: Aydın İlinin Ekonomik Alt Bölge Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	332
Şekil 298: Aydın İlinin Ekonomik Teknik, Enerji ve Ulaşım Altyapı Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	335
Şekil 298: Aydın İlinin Ekonomik Teknik, Enerji ve Ulaşım Altyapı Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	341
Şekil 299: Aydın İli Sivil Toplum Kuruluşları[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	351
Şekil 300: Aydın İli Yerel Yönetim Tarihi ve Yasal Değişimler Posterleri [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	354
Şekil 301: Aydın İli Planlama Süreci Posterleri [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	357
Şekil 302: Mevcut Projelerin Sektörel Dağılımı Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	358
Şekil 303:Bölgesel Proje Dağılımı Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	359
Şekil 304:Yatırımlar ve Projeler Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]..	361
Şekil 305: 1. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	362

Şekil 306: 2. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	363
Şekil 307: 3. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024)[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	364
Şekil 308: 4. Derece merkez ilçeler (TÜİK) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	365
Şekil 309:5. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	366
Şekil 310:Yönetmelik Sınırlar ve Yerleşim Kademelenmesi Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	368
Şekil 311: Aydın ili kamu kurumlarının dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	369
Şekil 312: Aydın İli Kurumsal Isı (Yoğunluk) Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	370
Şekil 313:Sağlık kurumlarının ilçelere göre dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	372
Şekil 314: Sağlık kurumlarının ilçelere göre dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	374
Şekil 315: Aydın ili GZFT analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]	377

TABLolar

Tablo 1:Çalışma Alanını 1911-1994 Yılları Arasında Aldığı Dış Göçler[M-19].....	76
Tablo 2:Çalışma Alanının 1927-2000 Yılları Arasındaki Nüfusu ve Yıllık Ortalama Artış Hızı[M-19]	76
Tablo 3:Çalışma Alanının Atık Su Arıtma Tesislerinin Bulunduğu İlçelerin Tablosu[M-URL-11]	86
Tablo 3: İl Genelini Su Kaynakları Potansiyeli Tablosu [Ç-13].....	140
Tablo 4:Aydın’da Yangın Çıkış Sebeplerinin Yıllara Göre Dağılımı Tablosu [Ç-URL-21].....	152
Tablo 5: Aydın İli 1927-2000 Yılları Arası Nüfus Gelişim [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	184
Tablo 6: 2000-2012 Yılları Arası Nüfus Değişimleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	186
Tablo 7: 2013-2024 Yılları Arası Nüfus Parametreleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	187
Tablo 8: Aydın İlinin Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur].....	254
Tablo 9: Aydın İlindeki Tarımsal Üretim Üstünlükleri [TÜİK]	269
Tablo 10:Aydın İlinin 2024 Yılıının Pamuk Üretim Verileri [TÜİK]	271
Tablo 11: Tarla Bitki Verileri [TÜİK]	272
Tablo 12: Meyve Üretim Verileri [TÜİK]	273
Tablo 13: Sebze Üretim Verileri [TÜİK].....	273
Tablo 14: Sebze Üretim Verileri [TÜİK].....	274
Tablo 15: Aydın İlinin Büyükbaş Hayvan Varlığı [TÜİK].....	276

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL YAPI

1.KAVRAMSAL AÇIKLAMA

Prehistorik Dönem: Aydın'da ilk yerleşimler Neolitik Çağ'a kadar uzanır ve tarım ile hayvancılık yapan topluluklar tarafından kurulmuştur.[T-URL1]

Frigler: MÖ 8. yüzyılda Frigler, Aydın çevresinde yaşamış ve bölgenin kültürel yapısını etkilemiştir.[T-URL2]

Yunan Dönemi: Milet, Priene ve Didyma gibi Antik Yunan şehirleri, Aydın'ın sahil kesimlerinde kurulmuştur.[T-URL-3]

Roma Dönemi: MÖ 2. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluğu, Aydın'ı topraklarına katmış ve büyük kültürel gelişim yaşamıştır.[T-URL4]

Bizans Dönemi: Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinin ardından Aydın, Bizans İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştur. [T-URL-1]

Selçuklu Dönemi: 11. yüzyılın sonlarında Selçuklu İmparatorluğu, Aydın'ı kısa bir süreliğine egemenliği altına almıştır. [T-URL-1]

Osmanlı Dönemi: 14. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu, Aydın'a hakim olmuş ve bölge önemli bir yerleşim yeri haline gelmiştir. [T-URL-1]

Milet Antik Kenti: Milet, Antik Yunan döneminde önemli bir ticaret ve kültür merkezi olmuştur. [T-URL-2]

Tralleis: Tralleis, Roma döneminde büyük bir kültürel ve ekonomik gelişim yaşamıştır. [T-URL-1]

Aphrodisias: Roma döneminde önemli kültürel merkezlerden biri olan Aphrodisias, Aydın'da yer almaktadır. [T-URL1]

Didyma: Didyma, Antik Yunan döneminde önemli bir dini merkez olarak bilinmektedir. [T-URL-3]

Priene: Priene, Antik Yunan döneminde önemli bir şehir olarak Aydın'da yer almaktadır. [T-URL-1]

Bizans Kiliseleri: Bizans döneminde Aydın'da pek çok kilise inşa edilmiştir. [T-URL4]

Selçuklu Mimari: Selçuklu döneminde Aydın'da inşa edilen yapılar, dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. [T-URL-1]

Osmanlı Tarımı: Osmanlı döneminde Aydın, verimli topraklarıyla tanınmış ve tarım önemli bir ekonomik faaliyet olmuştur. [T-URL-3]

Aydın Eyaleti: 1826'da Aydın, yeni yapılanan Aydın Eyaletinin merkezi olmuştur. [T-URL-1]

Kervansaraylar: Osmanlı döneminde Aydın'da inşa edilen kervansaraylar, ticaret yolları üzerinde önemli duraklar olmuştur. [T-URL-3]

Büyük Menderes Havzası: Aydın, Büyük Menderes Havzasında yer almakta ve bu bölge tarih boyunca yoğun bir kültürel gelişime sahne olmuştur. [T-URL-4]

Hititler: Hitit kaynaklarına göre, Aydın'ın ilk tarihi bilgilerine Hitit kaynaklarında rastlanmaktadır. [T-URL-1]

Seha Irmağı: Hitit kaynaklarına göre, Büyük Menderes Irmağı "Seha" olarak adlandırılmaktadır. [T-URL-2]

Lukka Ülkesi: Hitit kaynaklarına göre, Büyük Menderes'in kuzeyindeki topraklar "Lukka" ülkesi olarak bilinmektedir. [T-URL-2]

Apasa: Hitit kaynaklarına dayanarak, Apasa'nın Efes olduğu bilinmektedir. [T-URL-1]

Milavanda: Hitit kaynaklarına göre, Milavanda'nın Milet olduğu bilinmektedir. [T-URL-3]

Pariyana: Hitit kaynaklarına göre, Pariyana'nın Priene olduğu bilinmektedir. [T-URL-1]

İlyalanda: Hitit kaynaklarına göre, İlyalanda'nın Alinda olduğu bilinmektedir. [T-URL-4]

Waliwanda: Hitit kaynaklarına göre, Waliwanda'nın Alabanda olduğu bilinmektedir. [T-URL-3]

Spartalılar: MÖ 400'de Spartalılar, Aydın ve çevresini Perslerden almaya çalışmışlardır. [T-URL-3]

Büyük İskender: MÖ 344'de Büyük İskender, Aydın'ı Pers egemenliğinden kurtarmıştır. [T-URL-3]

Hellenistik Krallıklar: Aydın, Hellenistik Krallıklar arasında sık sık el değiştirmiştir. [T-URL-3]

Roma İmparatorluğu: MÖ 129'da Roma İmparatorluğu'nun Asya Eyaletine bağlanmıştır. [T-URL-3]

Pontus Krallığı: MÖ 88'de Pontus Kralı Mithridates Eupatoria, Roma egemenliğine başkaldırmıştır. [T-URL-1]

Deprem: MÖ 26'da Aydın, şiddetli bir depremten hasar görmüştür. [T-URL-1]

İmparator Augustus: İmparator Augustus'un yardımıyla Aydın, MÖ 26'daki depremten sonra onarılmıştır. [T-URL-1]

Caesarea: Aydın'ın ismi, Roma döneminde "Caesarea" olarak değiştirilmiştir. [T-URL-1]

Nysa: Nysa, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Magnesia: Magnesia, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Amyzon: Amyzon, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Panionion: Panionion, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Neopolis: Neopolis, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Mastaura: Mastaura, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Antiokya: Antiokya, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Gerga: Gerga, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Akharaka: Akharaka, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Harpasa: Harpasa, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Piginda: Piginda, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Orthosia: Orthosia, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Phygela: Phygela, Aydın'da yer alan önemli antik kentlerden biridir. [T-URL-2]

Dedekuyusu Höyüğü: Dedekuyusu Höyüğü, Aydın'da yer alan önemli prehistorik yerleşim yerlerinden biridir. [T-URL-2]

Deştepe Höyüğü: Deştepe Höyüğü, Aydın'da yer alan önemli prehistorik yerleşim yerlerinden biridir. [T-URL-2]

Aydın'ın Modern Dönemi: Aydın, Türkiye Cumhuriyeti'nin 9. ili olarak modern bir kent ve kültür merkezi haline gelmiştir. [T-URL-2]

2. TARİHSEL COĞRAFYA VE ETİMOLOJİK KÖKEN

• AYDIN İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ

"Aydın", Türkiye'deki Aydın ilinin adı olduğunu ve "aydınlık veya parlak manalarından geldiği düşünülen bir şehir ismi olarak hem erkek hem de kadın ismi olarak kullanılan bir isme dayanır." İsmi kökeninin Türkiye diline işaret ettiği bilgilerle dahil edilerek oluşan bu yoruma göre bazı kaynaklar "bilge veya aydınlanmış gibi anlam taşıyan Arapça kökenli olduğunu iddia ederken daha çok Türkiye kökenli olduğunu belirtmektedir." [T-1]

• SÖKE İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ

"Söke" adının kökeninin Antik Çağ'dan gelen bir yer adıyla ilişkilendirilmesine olanak sağladığı düşünülmektedir .Eski Yunanca'daki "Soukre" veya "Soukrä" gibi ismi taşıyan yerlerin zaman içinde Türkiye'deki "Söke" olarak değişmiş olabileceği öne sürülmektedir .Bazı kaynaklar bu ismin nehrin kenarı veya akarsunun yatağı anlamına gelen yer adlarıyla ilgili olabileceğini iddia eder.Ancak bu konuda net bir görüş birliği yoktur. Somut olarak; Söke ismi muhtemelen yer adı olarak başladı ve zamanla insanlar için kullanılan bir isme dönüştü. [T-2]

• KUŞADASI İLÇESİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ

"Kuş" ve "Adası". "Kuş" kelimesinin Türkçede kuş anlamına geldiğini belirtirken "Ada" ise karayla çevrili bir kara parçasını ifade eder. "Kuşadası" ismi muhtemelen bölgedeki adanın veya yarım adanın kuşların bol olduğunu yansıttığı için almış olabilir. Ayrıca Kuşadası'ndaki adanın kuşlar için önemli bir habitat olabileceği veya bölgenin kuşların göç rotasında stratejik bir konumda olması da ismin kökenini açıklayabilir. [T-3]

- **DİDİM İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

"Didim" isminin etimolojik kökeni, Antik Yunan'a dayanmaktadır. Didim, Aydın iline bağlı bir ilçedir ve ismi, antik çağda burada bulunan ve önemli bir dini merkez olan Didyma (Didim) Tapınağı'na dayanmaktadır. Didyma, Apollon'a adanmış bir tapınak ve kehanet merkeziydi. Yunan dilinde "Didyma", "ikizler" anlamına gelir ve bu ad, Apollon ve Artemis'in ikiz kardeş olmalarına atıfta bulunarak verilmiş olabilir. Zamanla, Didim adı, bu tapınak ve çevresindeki bölge için kullanılmaya başlanmış ve Türkler tarafından da bu isim benimsenmiştir. Dolayısıyla, Didim ismi, antik Yunan dönemine ait bir yer adı olarak köken alır ve "ikizler" anlamını taşır. [T-4]

- **ÇİNE İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Çine isminin kaynağı kesin olmamakla birlikte, eski Yunanca kökenli "Kine" (küçük kasaba) kelimesine dayandığı düşünülür. Bir diğer görüş ise "Çin" kökünden gelerek su kenarı anlamı taşıdığıdır. Bölge tarih boyunca çeşitli kavimlerin yerleşim alanı olmuştur. Zamanla "Kine" şekli, halk arasında "Çine"ye dönüşmüştür. [T-5]

- **GERMENCİK İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Germencik isminin kökeni, eski Anadolu yerleşim isimlerinden "Germanicia"ya dayandırılır. Bazı kaynaklar, buradaki "germen" unsurunun "kardeşlik, cemiyyet" anlamına geldiğini öne sürer. Diğer görüş ise tarımsal üretimde çalışan kalabalık gruplardan türediği yönündedir. İsim zamanla "Germencik" şeklinde Türkçeleştirilmiştir. [T-6]

- **İNCİRLİOVA İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

İncirliova adı, bölgenin meşhur incir bahçelerinden gelir. "İncirli" (incir bulunan) ve "ova" (geniş düzlük) kelimeleri birleşmiştir. 19. yüzyılda demiryolu hattı yapılırken, bu ismin kullanımı resmîleşmiştir. İlçe, tarımsal üretimiyle adını yaşatır. [T-URL5]

- **KARACASU İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Karacasu ismi, "kara" (büyük, güçlü) ve "su" (dere, ırmak) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Bölgede akan yoğun su kaynakları bu ismi destekler. Ayrıca "kara" sözcüğü Türk toponimlerin bereketi ve büyüklüğü simgeleri. Karacasu, özellikle Afrodias antik kenti ile ünlüdür. [T-7]

- **KARPUZLU İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Karpuzlu ismi, bölgede bolca yetişen karpuzlardan esinlenerek verilmiştir. Zengin su kaynakları sayesinde tarımsal üretim gelişmiştir. Osmanlı belgelerinde de "Karpuzlu Çiftliği" olarak geçmektedir. İsim, halk arasında ürünle özdeşleşmiştir. [T-8]

- **KOÇARLI İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Koçarlı adı, eski Türkmen boylarından "Koçarlı" aşiretinden gelir. "Koç" kelimesi yiğitlik ve güç simgesi olarak kullanılmıştır. Zamanla aşiretin adı yerleşim yerinin ismine dönüşmüştür. İlçe, Aydın'ın tarım ve ziraat merkezlerinden biridir. [T-9]

- **KUYUCAK İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Kuyucak ismi, bölgede bulunan çok sayıda kuyudan türemiştir. "Kuyucak" kelimesi, küçük kuyuların bulunduğu yer anlamına gelir. Özellikle yerleşimin ilk dönemlerinde su kuyuları büyük önem taşımıştır. İsim, coğrafi özellikleri yansıtır. [T-10]

- **NAZILLI İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Nazilli isminin kaynağı hakkında birkaç farklı görüş vardır. En yaygın olanı, buraya yerleşen bir beyin çok nazlı kızının adının Nazlı olmasıdır. Halk arasında "Nazlı ili" deyiimi zamanla "Nazilli" biçimine dönüşmüştür. Bir diğer görüş ise Farsça "nâz" (güzellik) kelimesiyle ilişkilidir. [T-11]

- **SÖKE İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Söke isminin kaynağı antik "Annaea" kentinin Bizans döneminde "Sokia" olarak adlandırılmasıdır. "Sokia" zamanla halk ağzında "Söke" şeklini almıştır. İlçe, tarih boyunca önemli bir tarım ve ticaret merkezi olmuştur. Bugünkü adı 14. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. [T-12]

- **SULTANHİSAR İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Sultanhisar ismi, Anadolu Selçuklu Sultanı III. Alaeddin Keykubad'ın kurduğu hisar (kale) nedeniyle verilmiştir. "Sultan" ve "hisar" kelimeleri birleşerek ad oluşmuştur. İlçenin tarihi, antik Nysa kentiyle de bağlantılıdır. Stratejik bir geçit noktası olmuştur. [13]

- **YENİPAZAR İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Yenipazar ismi, bölgedeki yeni kurulan pazar yerinden gelmektedir. Eski yerleşimlerden farklı olarak yeni bir ticaret ve alışveriş merkezi oluşturulmuştur. "Yeni" ve "pazar" kelimeleri birleştirilerek verilmiştir. İlçe, küçük ama canlı bir ekonomik yapıya sahiptir. [T-URL6]

- **BUHARKENT İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Buharkent ismi, bölgede yer alan jeotermal kaynaklardan çıkan sıcak su buharından türetilmiştir. 1950'lerden sonra gelişen jeotermal enerji faaliyetleriyle birlikte "buhar" kelimesiyle ilişkilendirilmiştir. "Kent" ekinin eklenmesiyle yeni bir ilçe adı oluşturulmuştur. Buharkent, Aydın'ın en genç ilçelerindendir. [T-URL7]

- **BOZDOĞAN İSMİNİN ETİMOLOJİK KÖKENİ**

Bozdoğan adı, Oğuz Türklerinin Bozok kolunun bir boyu olan Bozdoğanlar'dan gelir. "Boz" kelimesi gri renkte, "doğan" ise bir kuş türü olarak anlam kazanır. Tarihî süreçte Bozdoğanlar bölgeye yerleşmiş ve adlarını vermiştir. İsim, hem boy aidiyetini hem de doğayla ilişkiyi yansıtır. [T-14]

3. AYDIN'IN TARİHSEL GELİŞİMİ

Aydın bölgesi zengin bir geçmişe sahip olan ve çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan bir yerdir. Eski zamanların İyon ve Lidya uygarlıklarının etki alanında kalan bölgede önemli şehirler ve kültürel merkezler kurulmuştur. Milet Antik Kenti özellikle bilim ve felsefe alanlarında önemli bir merkezi temsil ederken ünlü filozoflar Thales Anaksimandros ve Anaksimenes'in doğum yeridir. Milet aynı zamanda büyük bir liman kenti olarak ticaretin kalbi konumundaydı. Priene ve Didyma(Didim) antik kentleri de Aydın ilinde yer almaktadır ve bu bölgelerdeki kalıntılar bölgenin önemini göstermektedir. Didim'de bulunan Apollon Tapınağı antik dünyanın en büyük ve etkileyici tapınaklarından biriydi ve burada gelecekle ilgili kehanetlerde bulunulurdu. Aydın bölgesi aynı zamanda Lydia Krallığı'nın sınırları içinde yer alıyor ve o dönemde zenginliğiyle tanınan bu medeniyet bölgeye hem ekonomik hem de kültürel anlamda büyük bir etki bırakmış; Midas'ın altınları ile ünlüdür. Lydia Krallığı'nın yerini Pers İmparatorluğu aldıktan sonra ise Aydın bu imparatorluğun yönetimi altına girmiş bulunuyor.

Pers İmparatorluğunun döneminde Aydın şehri Anadolu'nun önemli bir yerleşimi olarak varlığını sürdürdü ve Roma İmparatorluğunun hakimiyetine geçtiğinde özellikle tarım ve ticaretin geliştiği bir bölgelerden birisi haline geldiler ve bu sayede Aydın çevresinde zengin yerleşim alanlarından birisi olarak bilinir hale geldiler. Bu dönemde inşa edilen yapılar ve altyapı ise Aydın şehrinin Roma İmparatorluğuna dönemine olan ihtişamını yansıtmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Aydın'a gelindiğinde ise bu şehir önemli bir sanayileşme ve tarım merkezi haline gelmişti diyebiliriz. Aydın özellikle pamuk, zeytin ve incir üretimi ile tanınmakta idi. 19.yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu döneminde ekonomik ve kültürel olarak önemli ilerlemeler kaydetmiş ve modernleşme sürecine adım atmış idi.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Aydın hızla endüstrileşme ve ulaşım altyapısı geliştirildi; bölgesel kalkınma ivme kazandı. Bu önemli dönemle birlikte Aydın sadece Ege Bölgesinin değil Türkiye'nin önemli kültürel ve ekonomik merkezi haline geldi. Günümüzde Aydın antik kalıntıları ile geçmişin izlerini modern dünyaya taşıyan bir şehir olarak öne çıkıyor.

- **Tarih Öncesi Çağlarda Aydın**

Aydın bölgesinin zengin bir geçmişi vardır ve farklı medeniyetlerin izlerini taşır. Antik zamanın etkisi altında olan İyon ve Lidya uygarlıklarının etki alanında kalan bölgede önemli şehirler ve kültürel merkezi inşa edilmiştir. Milet Antik Kent, bilim ve felsefe alanında önemli bir merkezi olarak bilinir ve ünlü filozoflar Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes bu şehirde doğmuştur. Milet aynı zamanda büyük bir liman kenti olarak ticaretin merkezi olup Priene ve Didyma antik kentleri de Aydın il sınırlarında yer almaktadır, bu bölgelerdeki kalıntılar ise bölgenin önemini vurgulamaktadır. Didim'deki Apollon Tapınağı bir zamanlar antik dünyanın en görkemli tapınaklarından biriydi ve kehanetlerin yapıldığı önemli bir merkezdir.

Aydın bölgesinde bulunan bu tapınağın yanı sıra Lidya Krallığı'nın topraklarında yer almasıyla da bilinen zengin ve Midas'ın altınlarıyla ünlü medeniyet bölgeye ekonomik ve kültürel anlamda büyük etki yapmıştır. Lydia Krallığı'nın egemenliğinden sonra Aydın bölgesi Pers İmparatorluğu'nun hakimiyeti altına girmişti. [T-15]

Persler devrinde Aydın şehri Anadolu'nun önemli bir yerleşim merkezi olarak varlığını sürdürdüğü dönemde Roma İmparatorluğunun zengin yerleşimi haline gelmiştir ve bu dönemde özellikle tarım ve ticaret gelişmiştir. [T-16]

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Aydın'a gelindiğinde ise şehir önemli bir sanayileşme ve tarım merkezi haline gelmiştir.Ege Bölgesinde özellikle pamuk,zeytin ve incir üretimiyle ön plana çıkmış bir bölgemizdir.Osmanlı döneminin sonlarına doğru ekonomik ve kültürel anlamda büyük gelişme göstermiş ve modernleşme sürecine girmiş olan şehrimizdir.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Aydın hızla sanayileşti ve ulaşım altyapısı geliştirildi ve bölgesel kalkınma ivme kazandı. Bu olaylar Aydın'ı sadece Ege Bölgesinin değil Türkiye'nin önemli kültürel ve ekonomik merkezi haline getirdi. Bugün Aydın antik kalıntılarıyla zengindir; Tarihi yerleşim alanları ve doğal güzellikleriyle geçmişi modern dünyaya taşımayı başarmış bir şehirdir. [T-17] Bakınız Şekil 1

Şekil 1:Aydın Tarihi Zenginlikleri[T-17]

- **İlk Uygarlıklar: İyonlar, Karyahılar ve Lidyalılar**

Demir Çağı (MÖ 1200 - MÖ 500), bu alanda önemli bir periyodu temsil eder çünkü demirin işlenmesinin bu dönemde toplumların yapısını ve kültürünü derinden etkilediği için ekonomik yaşamlarını da büyük ölçüde etiledikleri bir dönemdi. Aydın'daki Demir Çağı daha az belgelenmiş olmasına rağmen yapılan arkeolojik kazılar ve bulgular bu bölgedeki toplulukların bu dönemde ciddi bir gelistime kaydedildiği fikrini desteklemektedir.

Antik Çağ'dan kalma Miletos şehri Aydın ilinde bulunur ve Demir Çağı döneminde önemli bir yerleşim yeri idi. Miletos ticaret ve kültürel anlamda büyük bir merkezi temsil etmiştir. Eski Yunan'daki büyük şehir devletlerinden birisi olan Miletos denizcilik ve ticaret yoluyla gelişmiştir. Kazılarda Miletos'tan tarihli seramikler ve silah parçaları keşfedilmiştir. Bu kalıntılar Miletos'un askeri yönden güçlü olduğunu göstermektedir; demir silahların ve araçların üretildiği anlaşılmaktadır. Demir Çalışması döneminde Miletos'un deniz ticareti aracılığıyla Yunanistan'dan Anadolu ve Mezopotamya gibi çeşitli bölgelerle kültürel ve ticari ilişki içinde olduğuna inanılmaktadır. [T-18]

Tralleis adlı antik kent (bugünkü Aydın şehir merkezi yakınında), Demir Çağı'nın izlerini taşıyan önemli bir yerleşim alanıdır ve geçmişte önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Yapılan arkeolojik kazılarda özellikle Demir Çağı'na ait seramikler ve günlük hayatta kullanılan çeşitli eşyalar keşfedildiği belirlenmiştir bu bulgular Tralleis'in o dönemde kültürel ve ticari açıdan önemli bir merkezi olduğunu göstermektedir. Ayrıca Tralleis'in Demir Çağı döneminde verimli tarım alanlarına sahip olduğu ve bu sayede bölgesel ticaretten faydalandığı anlaşılmış durumdadır.

Nysanın Aydın il sınırlarında yer alan bir diğer antik yerleşim yeri olduğunu biliyoruz. Nysada yapılan kazılarda Demir Çağına ilişkin birçok esere rastlanılmıştır. Buluntular bölgenin Demir Çağında gelişmiş bir zanaat kültürüne sahip olduğunu ve demir işlemeciliği ile metal işçiliğinin önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Nysanın Antik Çağda kültürel ve ticari açıdan büyük bir gelişim sağladığını biliyoruz. Demir Çağının başlangıcı ile bu şehirde sosyal yapının ve ekonomisinin daha karmaşık hale geldiği anlaşılmaktadır. [T-19]

Demir Çağı dönemi Aydın'daki yerleşim yerlerinde ekonomik ve sosyal yapıların evrim geçirdiği bir dönemdir; yeni teknolojilerin ortaya çıktığı ve tarımdaki ekipmanların ve savaşta kullanılan silahların geliştirildiği bir zamandır. Demir kullanımının bakır ve tunç gibi önceki malzemelerin yerini almasıyla birlikte topluluklar yeni teknolojiler üretme ve üretim süreçlerini daha verimli hale getirme fırsatını bulmuştur. Demir işçiliği daha güçlü silahlar ve araç gereçlerin üretilmesine olanak tanırken; tarım alanında da verimliliğin artmasını sağlamıştır. Tarım araçları demirden yapıldığı için tarım işçiliğinin daha kolay ve hızlı olduğu görülmüştür. Bu durum, tarımsal üretimin artmasına ve insanların yerleşik hayata geçişini hızlandırmış bulunuyor. [T-20]

Demir Çağı'nda Aydın'daki önemli bir diğer ilerleme ise sosyal yapıda değişikliklerdir. Demir silahlarının üretilmesinin artmasıyla savaşların şiddeti artarken askeri elitlerin güçlenmesine yol açılmış. Demir silahların yayılması yerel toplumların güvenlik ihtiyaçlarına yönelik yeni çözümler geliştirmelerini teşvik etmiştir. Bu süreç, özellikle yerel yönetimlerin ve toplumsal yapının daha merkezi bir hale gelmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki kazılar, yerleşim alanlarında savunma amaçlı duvarlar ve kale kalıntılarının da bulunduğunu ortaya koymuştur.

Aydın'daki Demir Çağı, sadece teknolojik ve askerî açıdan değil, aynı zamanda kültürel açıdan da önemli değişimlere sahne olmuştur. Demir Çağı'nda Aydın'ın çevresindeki diğer kültürlerle olan etkileşimleri artmış, bu da bölgedeki sanat ve zanaat anlayışının gelişmesini sağlamıştır. Miletos ve Tralleis gibi yerleşim yerlerinde yapılan kazılar, bu bölgelerdeki toplulukların sadece savaşçı değil, aynı zamanda ticaretle uğraşan ve sanatsal anlamda gelişmiş topluluklar olduklarını göstermektedir. Demir Çağı'nda kullanılan seramikler, taş yapılar ve sanat eserleri, Aydın'ın kültürel mirası açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır. [T-21]

Bu süreç, özellikle yerel yönetimlerin ve toplumsal yapının daha merkezi bir hale gelmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki kazılar, yerleşim alanlarında savunma amaçlı duvarlar ve kale kalıntılarının da bulunduğunu ortaya koymuştur.

Aydın'daki Demir Çağı, sadece teknolojik ve askeri açıdan değil, aynı zamanda kültürel açıdan da önemli değişimlere sahne olmuştur. Demir Çağı'nda Aydın'ın çevresindeki diğer kültürlerle olan etkileşimleri artmış, bu da bölgedeki sanat ve zanaat anlayışının gelişmesini sağlamıştır. Miletos ve Tralleis gibi yerleşim yerlerinde yapılan kazılar, bu bölgelerdeki toplulukların sadece savaşçı değil, aynı zamanda ticaretle uğraşan ve sanatsal anlamda gelişmiş topluluklar olduklarını göstermektedir. Demir Çağı'nda kullanılan seramikler, taş yapılar ve sanat eserleri, Aydın'ın kültürel mirası açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 2

Şekil 2:Magnesia Antik Kenti[T-21]

- **Roma Dönemi**

Büyük İskender'in Anadolu seferi sonrasında Aydın toprakları Hellenistik krallıkların denetimine girmiş, bu süreçte kentlerin Helenistik mimari ve kültürel unsurlarla zenginleştiği görülmüştür. Seleukoslar, Bergama Krallığı ve kısa bir süre Ptolemaioslar gibi yönetimler bölge üzerinde hakimiyet kurmuşlardır.

Roma döneminde Aydın bölgesi, Asia eyaletinin en önemli merkezlerinden biri haline gelmiş, özellikle Afrodisias kenti kültürel ve sanatsal üretimin merkezi olmuştur [T-21]. Afrodisias heykelticilik okulu, Roma İmparatorluğu boyunca hem dini hem de kamusal alanlarda kullanılan heykellerin üretiminde başlıca merkezlerden biri olmuştur [T-22].

Roma yönetimi altında bölgeye kapsamlı altyapı yatırımları yapılmış, yollar, su kemerleri, tapınaklar ve agoralar inşa edilmiştir. Özellikle antik dönem yol ağı, Aydın'ın çevre kentlerle ticari ve kültürel bağlarını güçlendirmiştir.[T-23] Bakınız Şekil 3

Şekil 3:Afrodisias Antik Kenti[T-23]

- **Bizans İmparatorluğu Döneminde Aydın**

Bizans döneminde Aydın ve çevresi hem iç isyanlar hem de Arap akınları nedeniyle zaman zaman tahribata uğramış, ancak dini merkez olma vasfını sürdürmüştür [T-24]. Bölge, özellikle 7. ve 8. yüzyıllarda Arap-Bizans savaşlarının etkisiyle savunmaya yönelik kırsal yerleşim modeline geçiş yapmıştır.

Bu dönemde Stauronion (bugünkü Davutlar yakınları) gibi küçük manastır merkezleri kurulmuş, kırsal alanlarda kiliseler ve küçük kaleler inşa edilmiştir .[T-25] Ancak 11. yüzyılda Bizans'ın Anadolu'daki otoritesi zayıflamaya başlayınca, bölge Malazgirt Savaşı sonrası Türklerin öncülüğünde yeni bir döneme girmiştir. Bakınız Şekil 4

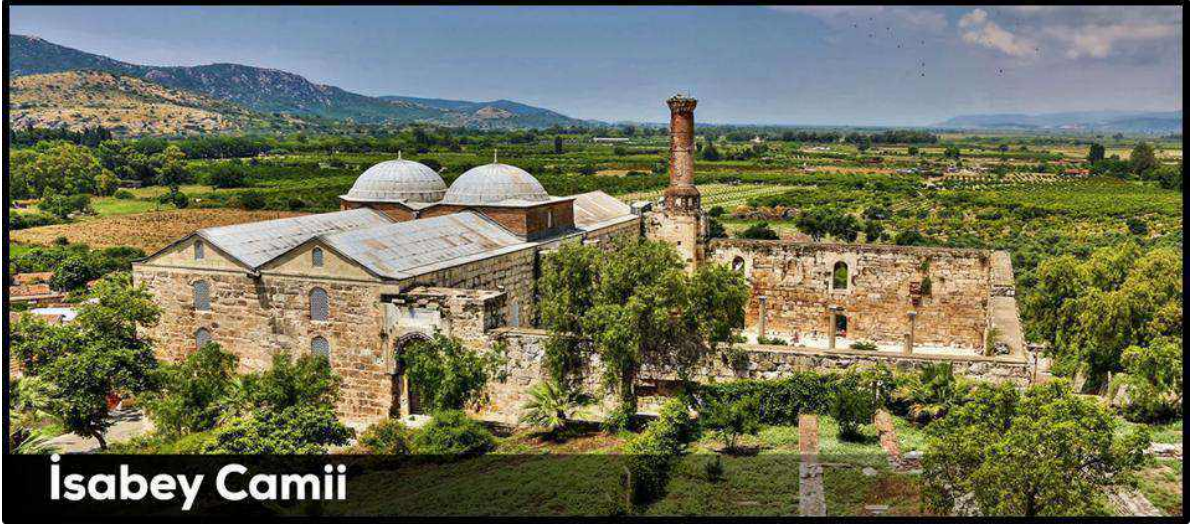
Şekil 4:Aydın Bizans Dönemine Ait Levhalar[T-25]

- **Türk Beylikleri ve Aydınoğulları**

Malazgirt Zaferi'nden sonra Batı Anadolu'ya ulaşan Türk akınları sonucunda bölge, 13. yüzyıl başlarında Aydınoğulları Beyliği'nin kurulmasıyla Türk hakimiyetine girmiştir [T-26]. Aydınoğlu Mehmet Bey tarafından kurulan beyliğin merkezi Birgi olmakla birlikte Aydın bölgesi de önemli bir merkez haline gelmiştir.

Aydınoğulları denizcilikte de ilerleyerek Ege adalarına seferler düzenlemiş, aynı zamanda iç bölgelerde tarımı ve ticareti geliştirmiştir. Bu dönemde yapılan camiler, medreseler, köprüler ve kervansaraylar, Selçuklu sanatının Anadolu'daki yerel yorumları olarak dikkat çekmektedir [T-27].

Özellikle Birgi Ulu Camii ve Balat (Milet) çevresindeki han yapıları, dönemin mimari zenginliğini gözler önüne sermektedir. Bakınız Şekil 5

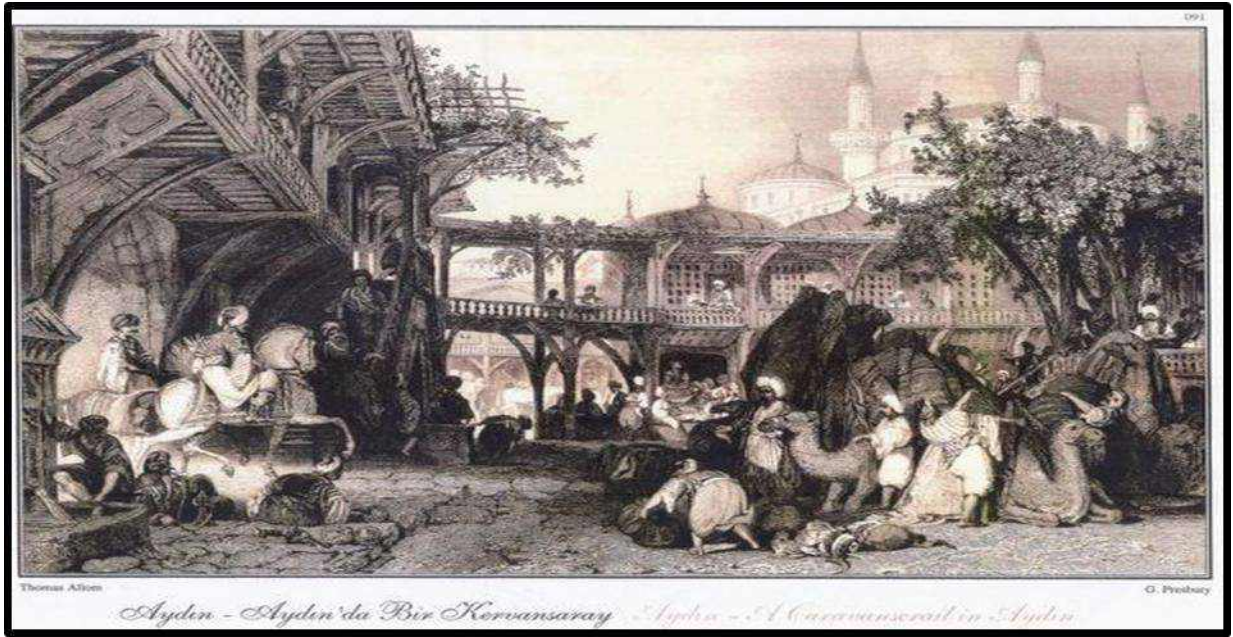

Şekil 5:Aydınoğlu İsa Bey Camii[T-27]

3.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

1390 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılan Aydın, kısa bir süre sonra Ankara Savaşı'nın ardından tekrar Aydınoğulları'nın kontrolüne geçmiş, 15. yüzyıl başlarında kesin olarak Osmanlı yönetimine dahil olmuştur [T-28]. Osmanlı döneminde Aydın, Batı Anadolu'nun önemli idari merkezlerinden biri haline gelmiş ve 1867 yılında Aydın Vilayeti teşkil edilmiştir.

Aydın Vilayeti, İzmir, Denizli ve Muğla gibi bugünkü illeri de kapsayan geniş bir idari alanı yönetmiş, tarımsal üretimi, özellikle incir, pamuk ve zeytin ticareti ile önemli bir ekonomik güç haline gelmiştir [T-19]. 19. yüzyılda yapılan İzmir-Aydın demiryolu hattı, Anadolu'da inşa edilen ilk demiryolu olup bölgenin ticaret hacmini büyük ölçüde artmıştır. [T-29] Bakınız Şekil 6

Şekil 6:Aydın Kervansaray[T-29]

- **Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi**

I. Dünya Savaşı sonrasında Yunan işgali altına giren Aydın, 27 Mayıs 1919 tarihinde işgal edilmiş ve büyük yıkımlara sahne olmuştur. Aydın halkı, işgale karşı cepheler kurmuş, özellikle Yörük Ali Efe gibi yerel direniş önderleri Milli Mücadele sürecinde önemli roller oynamıştır [T-30].

7 Eylül 1922 tarihinde Türk ordusunun zaferiyle Aydın işgalden kurtarılmış ve ardından Cumhuriyet rejimiyle yeniden imar ve kalkınma sürecine girmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim, sağlık ve tarım alanlarında büyük atılımlar gerçekleştirilmiş, Aydın Türkiye'nin tarım ekonomisinde lider illerinden biri olmayı sürdürmüştür [T-31].

Bugün Aydın, köklü tarihi, zengin kültürel mirası ve dinamik sosyal yapısıyla hem Batı Anadolu'nun hem de Türkiye'nin önemli kentlerinden biri olarak konumlanmaktadır. Bakınız Şekil 7

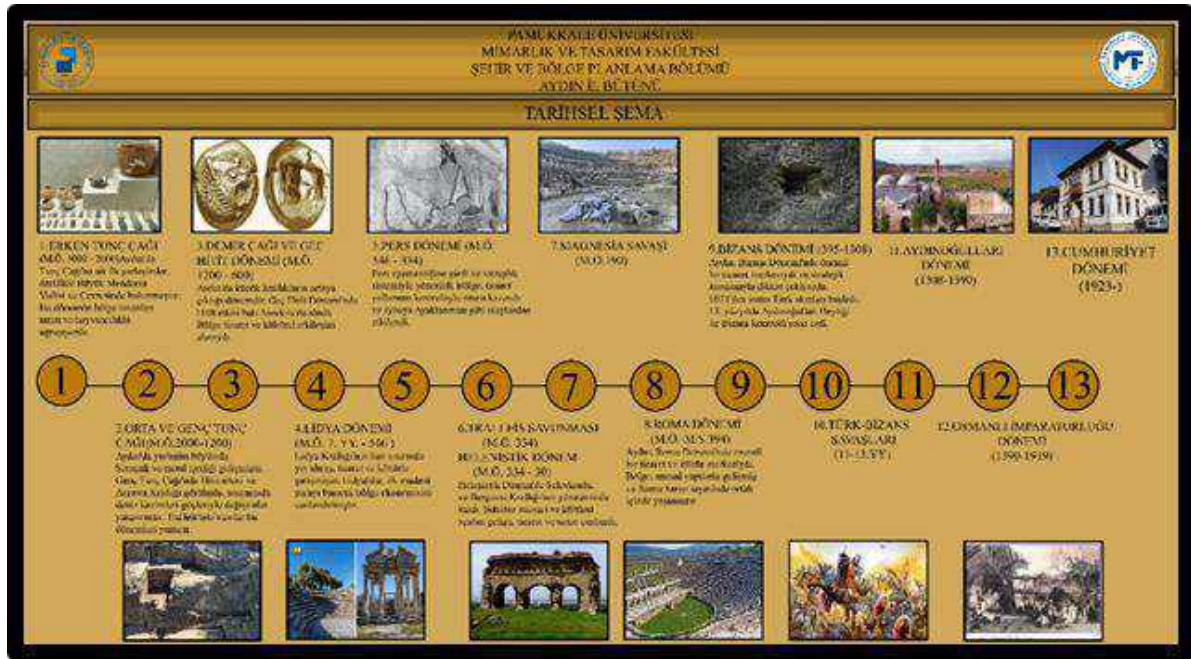

Şekil 7: Millî Mücadele Döneminde Efeler[T-31]

4.AYDIN'IN MEKANSAL GELİŞİM SÜRECİ

Aydın'ın gelişim süreci, tarih, doğal çevre, ekonomi, ulaşım ve sosyal dinamikler gibi çeşitli unsurların etkisiyle şekillenmiştir. Antik çağlarda Miletos, Priene ve Didyma gibi antik kentler, Aydın bölgesinde ilk yerleşimlerin izlerini bırakmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Aydın, ticaretin merkezi haline gelerek kervansaraylar ve pazar yerleriyle ticari faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra şehirleşme hızı artmış, altyapı ve ulaşım alanında önemli gelişmeler yaşanmış, sanayi ve tarım arasında bir denge kurularak işçi mahalleleri ortaya çıkmıştır.

Günümüzde ise Aydın, modern şehircilik anlayışı ve ani değişimlerle hızla büyümeye devam etmektedir. Şehirdeki ulaşımın uygun maliyeti, sanayi ve ticaretin yanı sıra tarımın da gelişmesine katkı sunmaktadır. [T-32] Bakınız Şekil 8

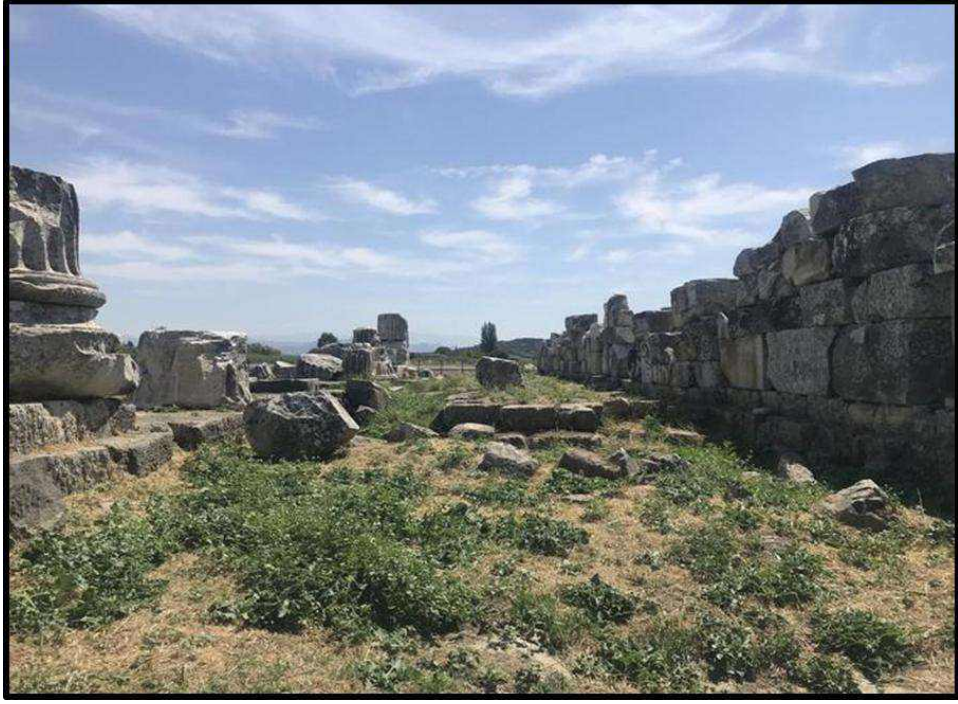

Şekil 8: Tarihsel Şema [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

5.TARİHİ YOLLAR VE ROTALAR

• İyonya Yolu

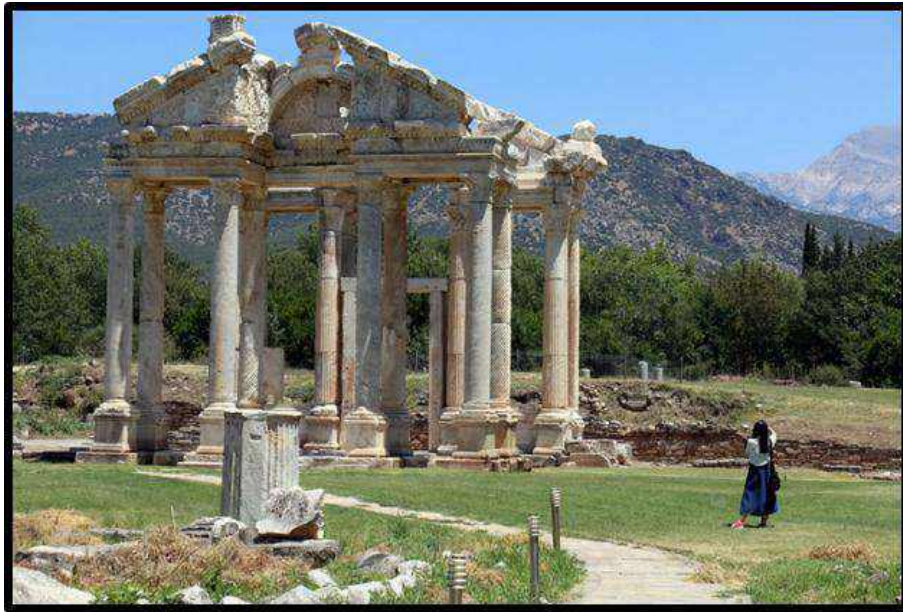
İyonya Yolu, eski zamanlarda İyonya şehirlerini birbirine bağlayan bir yol sistemiydi. Didim, Miletos, Priene ve Söke gibi antik şehirleri birbirine katan bu güzergâh, o dönemin önemli ticaret ve kültür yollarından biri olarak kabul edilirdi. [T-23] Bakınız Şekil 9

Şekil 9:Aydın İyonya Yolu[T-23]

- Miletos Antik Kenti Yolu

Miletos, eski zamanlarda önemli bir liman şehri olarak bilinir ve Didim'e giden yol, tarihi kalıntılar ve doğal güzelliklerle bezeli bir güzergâhtır. Bu yol, geçmişte ticaret ve dini etkinlikler için kullanılmış olup, günümüzde yürüyüş yapmak isteyenlerin sıklıkla tercih ettiği bir rota haline gelmiştir. [T-24] Bakınız Şekil 10

Şekil 10:Aydın Tarihi Miletos Yolu[T-24]

- **Beşparmak Dağları Yolları**

Beşparmak Dağları'nın etrafındaki yollar, eski dönem yerleşim alanlarını ve doğa harikalarını keşfetmeye olanak tanıyan mükemmel bir rota sağlamaktadır. [T-25] Bakınız Şekil 11

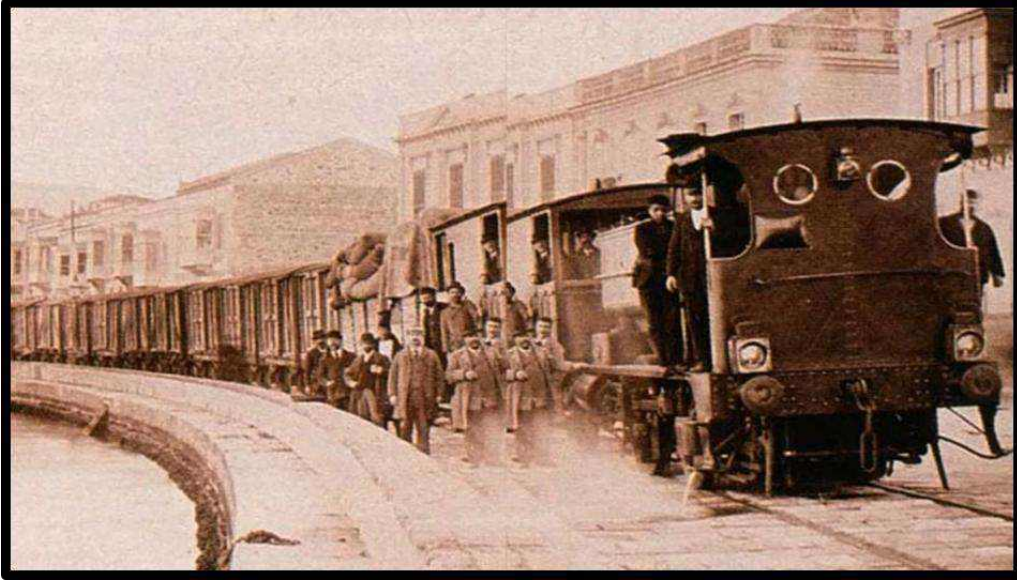
Şekil 11:Beşparmak Yolları[T-25]

4.KIRILMA NOKTALARI

4.1 ALTYAPI

- **1899 Aydın-İzmir Demiryolu Açılışı**

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türkiye'de yapılan ilk demiryolu hattı, 1857 yılında İzmir ile Aydın arasında inşa edilmeye başlanmış ve 1866 yılında tamamlanmıştır. Bu projenin hayata geçirilmesi, İngiliz sermayeli Osmanlı Demiryolu Şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir ve Batı Anadolu'nun ekonomik ve sosyal gelişiminde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Tarım ürünlerinin İzmir Limanı'na daha kolay ulaşmasını sağlayarak ticaretin artmasına katkıda bulunmuş ve güzergâh boyunca yeni yerleşim yerlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Demiryolu, Batı'nın daha önce bölünmüş olan bölgeleri arasında ürün alışverişini ve modernleşme hizmetlerini desteklemiştir. 1899 yılında hattın etkinliği artırılmış ve daha sonra Denizli ile Afyon gibi bölgelere uzatılmıştır. Bugün, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) tarafından işletilen bu hat, hem mevcut ulaşım ağı hem de ekonomik açıdan önemli bir miras olarak değerlendirilmektedir. [T-26] Bakınız Şekil 12

Şekil 12:Aydın-İzmir Demiryolu[T-26]

- **Aydın Tarihi Su Kemerleri**

Aydın'daki Tralleis Antik Kenti'nde bulunan su kemerleri, MÖ 2. yüzyıla kadar uzanan, antik dönemin mühendislik şaheserlerinden biridir. Bu yapılar, suyu uzak mesafelerden kente taşıyarak bugün hala görülebilen bölümleriyle kentin turistik çekiciliğini artırmaktadır. Benzer bir şekilde, Nysa Antik Kenti'ndeki Roma dönemi su kemerleri de tiyatro, gymnasium ve agora gibi yerlere su taşımıştır. Osmanlı döneminde, bu antik su yolları ya onarılmış ya da değiştirilerek, yerleşimlerin ve tarımsal alanların su ihtiyaçlarını karşılamıştır. Büyük Menderes Nehri'nin kemerleri, su kemeri sisteminin yönetimini geliştirmiştir. Günümüzde, Tralleis ve Nysa'daki kemerler, arkeolojik kazılarla korunarak geçmişin su yönetimi yöntemlerini yansıtan eşsiz bir miras olarak kalmaktadır. [T-27] Bakınız Şekil 13

Şekil 13:Aydın Tarihi Su Kemerleri[T-27]

4.2 AFET VE SAVAŞLAR

1899 Aydın Depremi

1899 Aydın Depremi, 20 Eylül 1899 tarihinde Batı Anadolu'da meydana gelen ve bölgeyi derinden etkileyen büyük bir doğal felakettir. Depremin merkezi Aydın ilinde bulunmasına rağmen, İzmir, Denizli ve çevresindeki illerde de etkileri hissedilmiştir. Yaklaşık 7 büyüklüğünde olduğu tahmin edilen bu deprem, taş ve kerpiç yapıların yaygın olduğu dönemde ciddi yıkımlara neden olmuştur. Çok sayıda bina yıkılmış, altyapıda ağır hasar meydana gelmiş, birçok kişi hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır. Ancak, o dönemdeki sınırlı iletişim ve kayıt sistemleri nedeniyle kesin kayıp sayıları tam olarak bilinmemektedir.

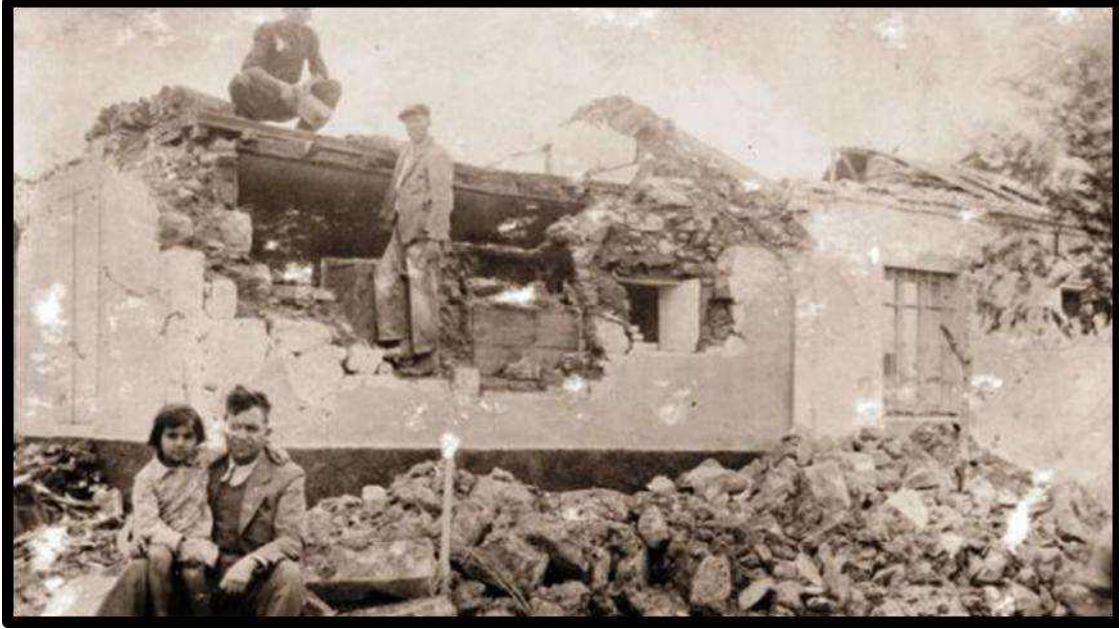
Depremin ardından halk arasında büyük bir panik yaşanmış ve insanlar uzun süre açık alanlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmıştır. O dönemde Aydın, Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli tarım ve ticaret merkezlerinden biri olduğundan, depremin ekonomik etkileri de oldukça ağır olmuştur. Tarımsal faaliyetlerde aksamalar yaşanırken, ticaret ve üretim süreçleri durma noktasına gelmiştir. Osmanlı gazetelerinde ve resmi arşivlerde yer alan bilgiler, bu afetin sadece yerel değil, ulusal düzeyde de etkili olduğunu göstermektedir. 1899 Aydın Depremi, dönemin kısıtlı imkânlarıyla yönetilmeye çalışılan büyük bir kriz olarak tarihe geçmiştir olmasının yanı sıra, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısında da derin izler bırakmıştır. [T-28] Bakınız Şekil 14

Şekil 14:Aydın Halkı İçin Kurulan Çadırlar[T-28]

4.3 SÖKE DEPREMİ

1955 yılında Aydın'ın Söke ilçesinde gerçekleşen 6.8 büyüklüğündeki deprem, büyük bir yıkıma sebep oldu. Söke, Kuşadası, Didim ve çevre köylerde ciddi olaylar yaşandı; 41 kişi yaşamını yitirdi, 150'den fazla kişi yaralandı ve binlerce insan evsiz kaldı. Altyapı büyük ölçüde zarar gördü ve yaşam koşulları uzun süre normale dönmedi. Bu deprem, Batı Anadolu'nun deprem riski taşıyan bir bölge olduğunu gösterdi ve afet yönetimi konusunda yerel yönetimlerin yetersizliklerini ortaya çıkardı. Felaket, inşaat teknikleri ve yapı güvenliğine daha dikkatli bir yaklaşım benimsenmesine yol açtı. [T-29] Bakınız Şekil 15

Şekil 15: Depremden Etkilenen Bir Aile [T-29]

1919 Aydın İşgali

1919 yılında Aydın'da, Yunan işgali sırasında büyük bir yıkım meydana geldi. 27 Mayıs'ta başlayan işgal süreci, şehirdeki olaylarla ve 27 Haziran'da gerçekleşen büyük patlamayla devam etti. Yunanlıların geri çekilmesi sırasında, Aydın'ın önemli bir kısmı tahrip oldu. Özellikle Türk mahalleleri ciddi hasar gördü ve birçok insan evsiz kaldı. Yangının, Yunan güçlerinin kasıtlı olarak Türk mahallelerini hedef alması sonucu çıktığı öne sürüldü. Bu trajedi, Aydın'ın sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını derinden etkiledi ve Türk halkının mücadele ettiği zorlukları gözler önüne serdi. [T-30] Bakınız Şekil 16

Şekil 16: Yunan Askerlerinin Yaktığı Nazilli[T-30]

1924 Aydın Sel Baskını

1926 yılında Aydın ve çevresinde meydana gelen sel felaketi, bölgenin tarihinde önemli bir afet olarak yer almıştır. Büyük Menderes Nehri'nin sık sık taşkınlara neden olduğu bu bölgede, 1926'daki sel, tarımsal üretimi ve yaşam alanlarını olumsuz etkilemiştir. Bu afet, yalnızca fiziksel hasarlara yol açmamış, yerel halkın yaşam koşullarını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Selin ardından, bölgedeki tarım alanlarının büyük bir kısmı zarar görmüş, yerleşim bölgelerinde su taşkınları ciddi hasara neden olmuştur. O dönemin kayıtlarına göre, devletin yaptığı müdahaleler ve aldığı önlemler yetersiz kalmış ve halkın toparlanması uzun sürmüştür. Büyük Menderes Nehri'nin doğal yapısı, taşkınlara eğilimli olması nedeniyle dikkat çekerken, bu felaket, bölgedeki altyapının güçlendirilmesi ve taşkın önleyici tedbirlerin artırılmasının gerekliliğini bir kez daha göstermiştir. [T-31]

Aydın Sel Baskını

1981 yılında Aydın'da yaşanan sel felaketi, bölgenin doğal yapısı ve altyapısının yetersizliği nedeniyle ciddi sonuçlar doğurmuştur. Büyük Menderes Nehri'nin taşmasıyla meydana gelen bu olay, özellikle tarım alanlarında büyük hasara sebep olmuş ve yüzlerce hektar arazi su altında kalmıştır. Bu sel felaketi, bölge halkına önemli ekonomik kayıplar yaşatmış ve yerel yönetimler afetin etkilerini hafifletmek için yoğun çaba harcamıştır. Bu dönemde, taşkın tehlikesine karşı alınan tedbirlerin yetersiz olduğu bir kez daha ortaya çıkmış ve sel kontrol projeleri gündeme gelmiştir. Sel, sadece tarımsal üretimi değil, aynı zamanda bölge halkının yaşam kalitesini de olumsuz etkilemiştir. Taşkın sonrasında devlet kurumları ve yerel yönetimler tarafından barınma ve gıda yardımları sağlanmış ve hasarın giderilmesi için çalışmalar yürütülmüştür. [T-32]

4.4 ENDÜSTRİYEL ÜRETİM

Hilmi Yıldırım Zeytinyağı Fabrikası(1926)

Hilmi Yıldırım Zeytinyağı Fabrikası, 1926 yılında Aydın'ın Germencik ilçesine bağlı Ortaklar beldesinde Hilmi Yıldırım ve babası Abdullah Yıldırım tarafından kurulmuştur. Fabrika, o dönemde yalnızca zeytinyağı üretimi için değil, pirina ve sabun gibi yan ürünlerin üretimi için de tasarlanmıştır. İnşasında, bölgede yaygın olan dolgu tuğla malzemesi kullanılmıştır. Fabrikanın kurucularından Hilmi Yıldırım, Kurtuluş Savaşı'nda çavuş rütbesiyle görev almış ve Mustafa Kemal Atatürk'ün şoförlüğünü yapmıştır.

1955 yılında aile, Germencik'in Hıdırbeyli mahallesinde yeni bir tesis kurarak üretim faaliyetlerini buraya taşımış ve yıllar içinde işletme modernleşmiştir. Günümüzde Hilmi Yıldırım markası, hem ulusal hem uluslararası ödüller kazanmış ve zeytinyağı üretiminde yüksek standartlara ulaşmıştır. Fabrika, memecik türü zeytinlerden elde edilen yağlarla hem geleneksel yöntemleri yaşatmayı hem de modern üretim tekniklerini kullanmayı sürdürmektedir.[T-33] Bakınız Şekil 17

Şekil 17:Hilmi Yıldırım Zeytinyağı Fabrikası[T-33]

Söke Şeker Fabrikası(1955)

Söke Şeker Fabrikası, 1950'lerde kurulan ve Türkiye'nin şeker sanayisinin gelişimine büyük katkı sağlayan önemli bir sanayi tesisidir. Aydın ilinin Söke ilçesinde yer alan bu fabrika, Türk şeker üretiminin yerli kapasitesini artırma amacıyla açılmıştır. Türkiye'nin şeker üretiminde dışa bağımlılığını azaltmak ve yerel üretimi desteklemek adına önemli bir adım olan fabrika, 1954 yılında faaliyete geçmiştir.

Fabrika, özellikle yerel tarımın gelişimine katkıda bulunmuş ve pancar ekiciliği gibi tarımsal faaliyetlerde istihdam sağlamıştır. Ayrıca, çevre köylere ekonomik faydalar sunmuş ve şeker üretimiyle ilgili yerli kaynakların daha verimli kullanılmasına olanak tanımıştır. Söke Şeker Fabrikası, yerel ekonomiye yaptığı katkılar ve şeker üretiminde bağımsızlık hedefiyle önemli bir sanayi merkezi haline gelmiştir. [T-URL-8] Bakınız Şekil 18

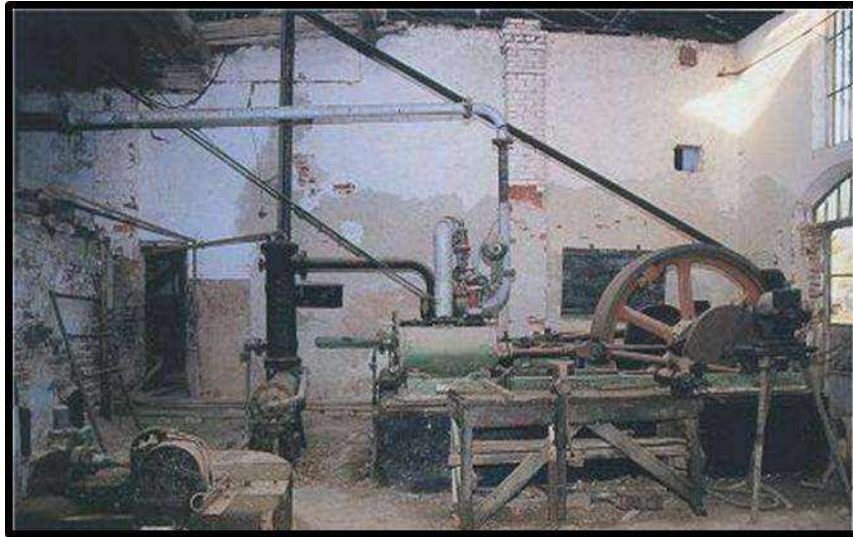

Şekil 18:Söke Şeker Fabrikası[T-URL-8]

Didim Mermer Fabrikası

Didim, Aydın ilinin önemli sanayi bölgelerinden biridir ve özellikle mermer sektöründe ön plana çıkmaktadır. Didim Mermer, bölgedeki en dikkat çeken mermer fabrikalarından biridir ve mermerin işlenmesi, şekillendirilmesi ve son ürüne dönüştürülmesi konusunda deneyimlidir. Firma, hem iç pazara hem de yurt dışı pazarlarına hizmet vermektedir. Didim Mermer'in faaliyetleri, yerel inşaat ve dekorasyon sektörünün yanı sıra uluslararası taş ticaretine de katkı sağlamaktadır.

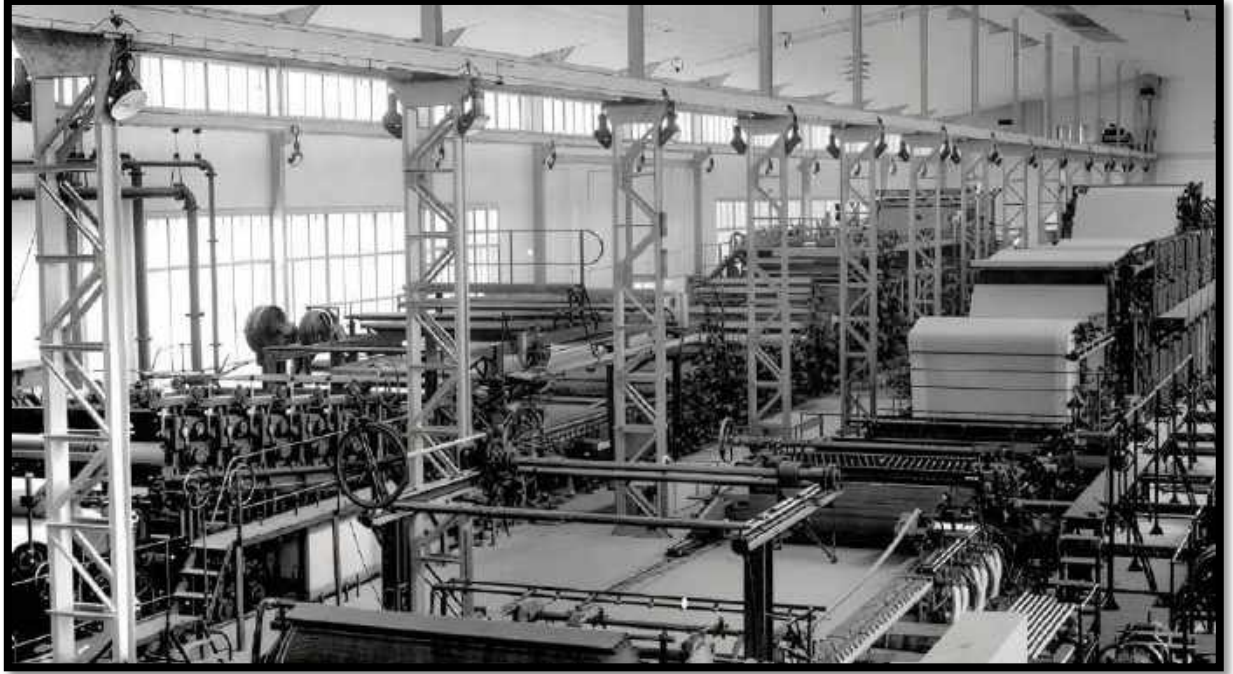
Didim'deki mermer üretimi, taşın çıkarılmasından işlenmesine kadar tüm aşamaları kapsar. Firmalar, yerel taş ocaklarından elde edilen malzemeleri işleyerek yüksek kaliteli mermer, granit, traverten ve diğer doğaltaş ürünleri üretirler. Bu ürünler, özellikle mutfak tezgahları, banyo kaplamaları, dış mekan döşemeleri ve çeşitli dekoratif öğeler için tercih edilmektedir. Ayrıca, Didim Mermer gibi fabrikalar, modern üretim teknikleri ve makine parkurları ile sektörün en son gelişmelerini takip eder ve yenilikçi çözümler sunar.[T-34] Bakınız Şekil 19

Şekil 19:Didim Mermer Fabrikası[T-34]

Kuşadası Tekstil ve İplik Fabrikası

Kuşadası Tekstil ve İplik Fabrikası, Aydın ilinin önemli sanayi kuruluşlarından biridir. 1954 yılında kurulan bu fabrika, dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından açılmıştır. Aydın Tekstil, üretimiyle geniş bir pazar alanına sahipti, ancak zamanla teknolojik gelişmeler ve ekonomik krizler nedeniyle kapanma noktasına gelmiştir. 2013'te fabrika arazisi, Aydın Belediye Başkanı tarafından kentsel rekreasyon alanına dönüştürülmüştür. [T-35] Bakınız Şekil 20

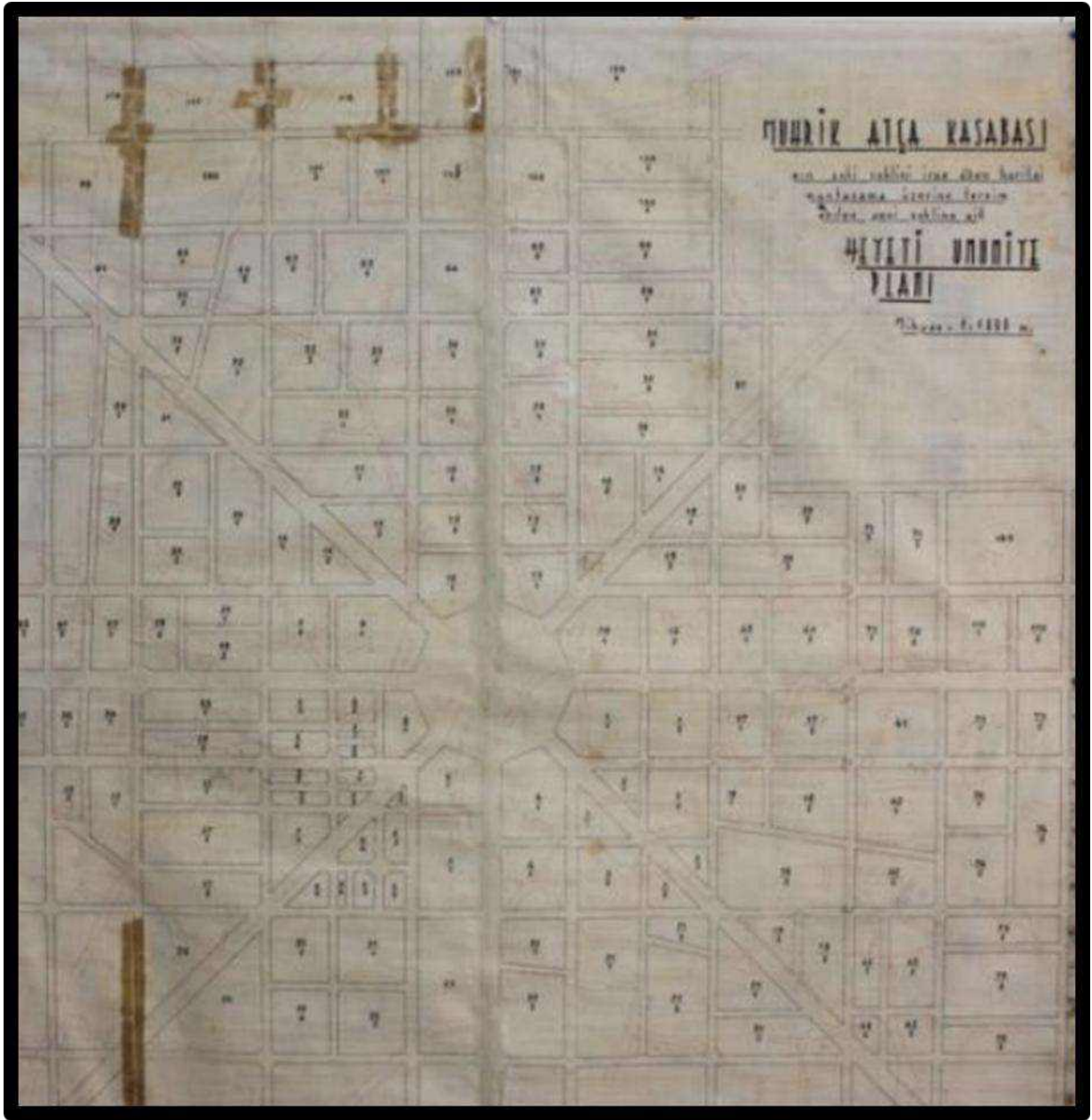

Şekil 20: Tekstil ve İplik Fabrikası [T-35]

4.5 PLANLAMA SÜRECİ

Atça İmar Planı

Aydın iline bağlı Sultanhisar ilçesindeki Atça, tarihi bir yerleşim bölgesi olarak bilinir ve şehir planlaması açısından önemli bir örnektir. 1919'da Yunan işgali sırasında büyük zarar gören Atça, 1922'de kurtarıldıktan sonra yeniden inşa edilmiştir. Bu süreçte, 1924 yılında Fransa'da eğitim almış mühendis Abdi Hıfzı Bey tarafından modern bir kent olarak yeniden yapılandırılması için bir imar planı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu plan, Paris'teki ünlü Etoile Meydanı'na benzer bir şekilde simetrik cadde ve sokaklarla oluşturulmuştur. Atça, sekiz ana cadde ve birçok düzenli sokak ile tasarlanmış ve merkezi Atça Parkı'na odaklanmıştır. 1926'da onaylanan bu plan, Atça'yı Türkiye'de modern şehir planlamasının uygulandığı ilk yerleşim yeri haline getirmiştir. Sadece fiziksel yapıları değil, sosyal yaşamı da etkileyen bu plan, kenti estetik ve işlevsel açıdan örnek bir yerleşim alanına dönüştürmüştür. Başlangıçta halk, planın getirdiği değişikliklere karşı direnç göstermişse de, zamanla bu yeniliklerin olumlu etkilerini fark etmiş ve planın değerini kabul etmiştir. [T-URL9] Bakınız Şekil 21

Şekil 21:Atça İmar Planı [T-URL-9]

Aydın İl Merkezi İmar Planı 1951

Aydın Şehir Merkezi'nin İmar Planı, 1950'lerden itibaren hızla büyüyen Aydın kentinin önemli bir planlama belgesidir. Bu plan, Aydın'ın sosyal, ekonomik ve nüfus ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kentsel gelişim ve altyapı düzenlemelerini hedeflemiştir.

Özellikle şehirleşmenin arttığı dönemde, Aydın'ın mevcut yapısına uygun yeni yerleşim alanları ve işlevsel altyapı projeleri tasarlanmıştır. Bu imar planı, Aydın'ın sürdürülebilir büyümesini sağlamak amacıyla şehir merkezinin hem ekonomik hem de sosyal ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler yapmaktadır.

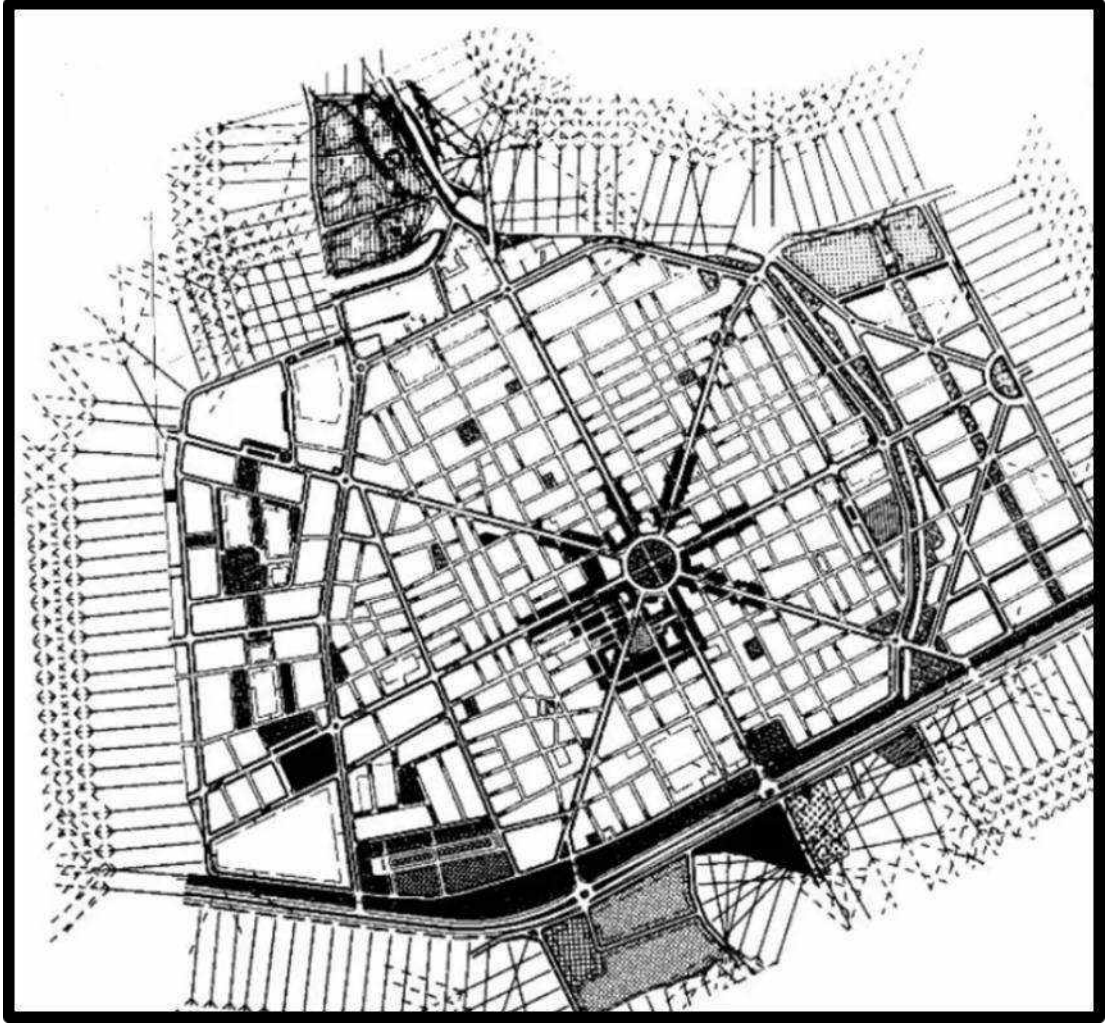
Aydın'ın kentleşme sürecinde, özellikle 1960'lı yıllarda hızla gelişen şehir merkezine paralel olarak, bu plan sanayi, konut ve yeşil alanların dengeli bir dağılımını sağlamıştır. Ayrıca, ulaşım altyapısının geliştirilmesi hedeflenmiş ve ana yollar ile yan yolların düzenlenmesi yapılmıştır. İmar planları, zaman içinde yapılan değişikliklerle uyum sağlamış ve bölgesel kalkınma stratejilerine paralel olarak çeşitli plan revizyonları gerçekleştirilmiştir. Günümüzde, bu planın izleri Aydın'ın modern kentsel yapısının temelini oluşturmakta ve şehir merkezi ile çevresindeki yerleşim alanlarının büyümesine zemin hazırlamaktadır. [T-URL10]

1991 Atça İmar Planı

1991 yılında Aydın iline bağlı Atça beldesinde önemli bir şehir planlaması çalışması yapılmıştır. Bu çalışma, Atça'nın yerleşim alanlarının düzenlenmesi, altyapı ihtiyaçlarının karşılanması ve şehirleşme süreçlerinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi amacıyla tasarlanmıştır. O dönemde hızla büyüyen bir yerleşim yeri olan Atça için bu imar planı hem mevcut yapıyı koruma hem de gelecekteki gelişimi yönlendirme açısından stratejik bir önem taşımıştır.

Planın ana hedefleri arasında, yerleşim alanlarında sağlıklı bir yapılaşma düzeni oluşturmak ve sosyal donatılar ile altyapı sistemlerini uyumlu bir şekilde entegre etmek bulunmaktadır. Bu kapsamda, konut alanlarının yanı sıra ticari, endüstriyel ve tarımsal alanların düzenlenmesi üzerinde de durulmuştur. Ayrıca, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak ve yeşil alanları korumak gibi unsurlar da dikkate alınmıştır.

1991 Atça İmar Planı, bölgedeki nüfus artışı ve ekonomik faaliyetler doğrultusunda, Atça'nın gelecekteki kentleşme sürecinde önemli bir yol gösterici olmuştur. Bu planın hayata geçirilmesi, yerel yönetimlerin şehirleşme ile ilgili stratejik kararlarını şekillendirmiş ve Atça'nın sosyal ve ekonomik altyapısını daha da güçlendirmiştir. [T-URL-11] Bakınız Şekil 22

Şekil 22:Atça İmar Planı[T-URL-11]

Söke 1/5000 Nazım İmar Planı(2016)

Söke 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı, Söke Belediyesi tarafından hazırlanıp Aydın Büyükşehir Belediyesi'ne sunulmuştur. Bu plan, Söke'nin merkezi iş alanı ve çevresi ile Söke Çayı geçiş koridoru gibi önemli alanları kapsamaktadır. Ancak, Söke Belediyesi'nin bu planı hazırlama yetkisi bulunmamaktadır. Bu tür planları hazırlama yetkisi Aydın Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Söke Belediyesi, yalnızca öneriler sunabilmektedir ve yapılan bu plan, büyükşehir belediyesi tarafından onaylandıktan sonra geçerli olacaktır. [T-36]

5.TARİHİ VE ARKEOLOJİK YERLEŞİMLER

• BOZDOĞAN İLÇESİ

Bozdoğan ilçesi, Aydın'ın güneydoğusunda, Büyük Menderes Nehri'ne bakan verimli dağ yamaçları üzerinde kuruludur. Antik dönemde, bu bölge Karya ve Lidya kültür bölgeleri arasında bir geçiş alanı olarak önem taşımıştır. Bozdoğan ve çevresi, özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde kırsal yerleşimlerle yoğun bir şekilde iskân edilmiştir. İlçenin dağlık yapısı, antik çağda savunma ve tarım amaçlı küçük köylerin gelişmesini desteklemiştir [T-37].

En önemli arkeolojik yerleşim, Arapapıştı Kanyonu çevresinde yer alan kaya mezarları ve eski su yollarıdır. Bu alan, doğal savunma sistemi olarak kullanılmış ve aynı zamanda mezarlık olarak işlev görmüştür. Bölgede tespit edilen kaya mezarları, özellikle Frig ve Roma etkileri taşıyan mimari formlara sahiptir [T-38]. Ayrıca kanyon çevresindeki kalker kayalıklarda, arkeolojik dokulara zarar vermemek koşuluyla yapılan incelemelerde, geç antik dönem yerleşim izlerine rastlanmıştır.

Bozdoğan'da ayrıca Başalan Yaylası çevresinde antik yolların izleri ve erken dönem tarım teraslamaalarının kalıntıları tespit edilmiştir. Bu yollar, antik dönem yerleşimleriyle daha büyük kent merkezleri arasında bağlantı sağlıyordu. İlçede, Osmanlı dönemine ait Bozdoğan Su Kemeride önemli bir kültürel miras unsurudur ve bölgedeki yerleşim sürekliliğini göstermesi bakımından değerlidir. [T-39] Bakınız Şekil 23 ve Şekil 24

Şekil 23:Arapapıştı Kanyonu [T-37]

Şekil 24:Başalan Yaylası [T-39]

• ÇİNE İLÇESİ

Çine ilçesi, antik çağda Karia bölgesinin iç kesimlerinde yer alan önemli bir yerleşim alanıdır. İlçede yer alan Alabanda Antik Kenti, bu bölgenin en önemli arkeolojik merkezlerinden biridir. Alabanda, MÖ 3. yüzyılda kurulmuş bir Hellenistik kent olup Roma döneminde de önemini korumuştur. Kentte tiyatro, agora, bouleuterion (meclis binası) gibi yapılar günümüze kadar ulaşabilmiştir [T-40].

Alabanda, adını mitolojik bir karakter olan Alabandos'tan alır ve "at yarışını kazanan" anlamına geldiği rivayet edilir. Kent, özellikle mimari planlaması, düzgün taş işçiliği ve anıtsal yapılarıyla öne çıkar. Yapılan kazılarda, Helenistik ve Roma dönemine ait çok sayıda yazıt ve heykel bulunmuştur [T-41]. Ayrıca kentte Afrodite ve Apollon'a adanmış tapınak kalıntıları da gün yüzüne çıkarılmıştır.

Çine çevresinde ayrıca antik yol ağları, nekropoller (mezarlık alanları), su kemerleri ve kırsal yerleşim izleri de tespit edilmiştir. İlçenin doğusundaki dağlık alanlarda Roma dönemine ait çiftlik yerleşmeleri ve kaya mezarları bulunur. Ayrıca Osmanlı dönemine ait Çine Kemer Köprüsü, bölgedeki ulaşımın sürekliliğini göstermesi açısından önemli bir mimari eserdir. [T-42] Bakınız Şekil 25 ve Şekil 26

Şekil 25:Çine İnce Kemer Köprüsü.[T-42]

Şekil 26:Alabanda Antik Kenti. [T-40]

• DİDİM İLÇESİ

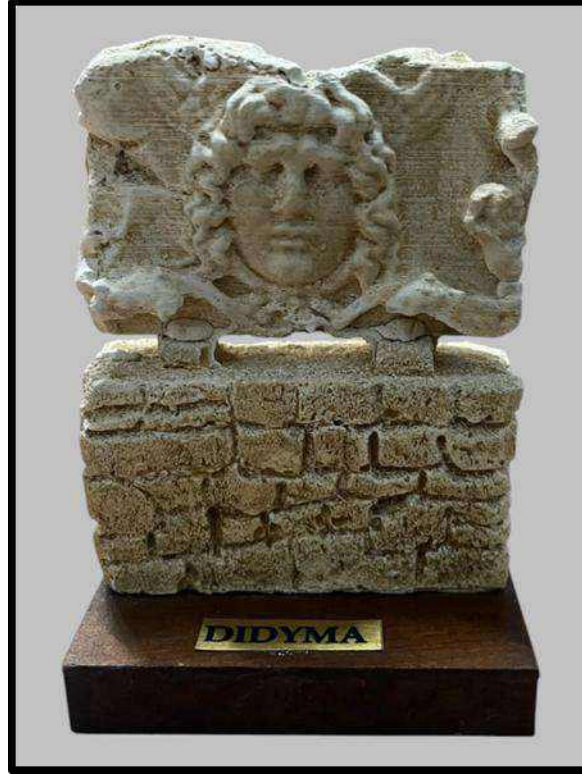
Didim ilçesi, antik dönemde İyonya bölgesinin önemli bir merkeziydi. İlçede yer alan Didyma Antik Kenti, özellikle Apollon Tapınağı ile tüm antik dünyada ün kazanmıştır. Didyma, bir kentten ziyade kutsal bir kehanet merkeziydi ve Miletos'un kontrolünde gelişmiştir. Tapınak yapısal olarak devasa ölçülerde planlanmış, ancak hiçbir zaman tamamen tamamlanamamıştır [T-42].

Apollon Tapınağı, dünyanın en büyük üçüncü kehanet merkezi olarak kabul edilir. Burada kehanette bulunan rahibeler, tanrı Apollon'un sözlerini insanlara iletirdi. Yapı, Hellenistik dönemin mimari şaheserlerinden biri olup, 122 adet dev sütunla çevriliydi. Kazılar sırasında çeşitli heykel parçaları, kutsal yollar, su kanalları ve yazıtlar bulunmuştur [T-43].

Didim çevresinde ayrıca Medusa kabartması, antik su yolları ve panayır limanı gibi arkeolojik kalıntılar yer alır. Ayrıca, bölgedeki kırsal alanlarda Bizans dönemine ait kilise kalıntıları ve küçük nekropoller de tespit edilmiştir. Sahil hattı boyunca yer alan bu yerleşimler, Didim'in antik çağdan itibaren dini ve ticari bir merkez olduğunu kanıtlar niteliktedir.[T-URL-12] Bakınız Şekil 27 ve Şekil 28

Şekil 27:Didyma Antik Kenti. [T-42]

Şekil 28: Medusa Kabartması [T-URL12]

● EFELER İLÇESİ

Efeler ilçesi, Aydın il merkezini oluşturur ve hem antik hem de modern dönem yerleşimlerinin üst üste katmanlaştığı bir coğrafyada yer alır. Antik çağda bu bölge Tralleis Antik Kenti ile tanınmaktaydı. Tralleis, MÖ 4. yüzyılda kurulan, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde önemini sürdüren büyük bir kenttir. Antik tiyatro, gymnasium, agora ve su kemerleri kentin kalıntıları arasında yer alır [T-44].

Tralleis özellikle heykeltıraşlık ve zanaatkarlık alanında ün kazanmıştı. Burada yetişen heykeltıraşların eserleri, Anadolu'nun farklı bölgelerinde bulunmuştur. Gymnasium ve tiyatro yapıları hem eğitim hem de kültürel faaliyetlerin merkeziydi. Su kemerleri ise kente düzenli içme suyu sağlamak için inşa edilmiştir .

Günümüzde kentin kalıntılarının bir bölümü hâlen Efeler ilçe sınırları içinde ayakta durmaktadır. Ayrıca Roma ve Bizans dönemlerine ait mezar yapıları, mozaik döşemeler ve küçük kırsal yerleşim kalıntıları da ilçede tespit edilmiştir. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminden kalan bazı tarihi camiler ve kamu yapıları da kültürel miras kapsamındadır. [T-URL-13] Bakınız Şekil 29

Şekil 29:Tralleis Antik Kenti[T-URL13]

- **GERMENCİK İLÇESİ**

Germencik ilçesi, antik dönemde Magnesia ad Maeandrum (Menderes Magnesiası) olarak bilinen yerleşime yakın bir konumda yer alır. Bu antik kent, MÖ 4. yüzyılda İonlar tarafından kurulmuş ve Hermes ile Athena'ya adanmış tapınaklarıyla öne çıkmıştır. Magnesia, hem ticaret yolları hem de tarımsal üretim açısından stratejik bir noktadaydı. Kentte stadyum, agora, tiyatro ve tapınak yapıları bulunmaktadır [T-45].

Germencik çevresinde ayrıca Roma ve Bizans dönemlerine ait kırsal yerleşim kalıntılarına da rastlanır. Özellikle Çamköy, Dağyeni ve Mursallı çevresinde yapılan araştırmalar, geç antik çağ köy yaşamının izlerini sunmaktadır. Ayrıca, antik dönemden Osmanlı'ya kadar uzanan hamam, köprü ve su yolları gibi yapılar da ilçede belirlenmiştir.

Magnesia Antik Kenti'nde kazılar uzun yıllardır Almanya merkezli arkeologlar tarafından yürütülmekte olup; kentteki stadyum, günümüze ulaşmış en iyi korunmuş antik stadyumlardan biri olarak gösterilir. Yapılan kazılar, kent planlaması ve mimarisi açısından Magnesia'yı, Efes ve Milet kadar önemli kılmaktadır. [T-URL-14] Bakınız Şekil 30

Şekil 30:Magnesia Antik Kenti[T-URL-14]

● İNCİRLİOVA İLÇESİ

İncirliova, antik dönemde Erbeyli Höyüğü ve çevresinde gelişmiş küçük yerleşim alanlarıyla tanınır. İlçe sınırları içinde büyük bir antik kent kalıntısı bulunmasa da, Roma ve Bizans dönemlerine ait kırsal nitelikli villa kalıntıları, seramik parçaları ve küçük nekropoller belirlenmiştir. Ayrıca Erbeyli, antik yolların geçtiği bir güzergâh üzerindeydi [T-46].

İncirliova'nın tarihsel geçmişi, esasen Aydın Ovası'nın tarıma dayalı yerleşim düzenine bağlıdır. İlçe, Osmanlı döneminde incir üretimi ve işlenmesi açısından önemli bir merkez hâline gelmiş; bu da kervansaraylar ve üretim yapılarının gelişmesine yol açmıştır. Özellikle Erbeyli Ziraat Okulu ve çevresindeki yapılar, erken Cumhuriyet döneminden kalma kırsal eğitim ve üretim faaliyetlerine ışık tutar.

İncirliova'da ayrıca antik seramik parçaları ve mimari kalıntılar, tarım alanlarında yapılan yüzey araştırmalarıyla belgelenmiştir. Bu, bölgenin sürekli iskâna sahne olduğunu göstermektedir [T-URL-15]. Bakınız Şekil 31

Şekil 31: Erbeyli Höyüğü'nden Çıkan Tarihi Eserler. [T-URL-15]

- **KARACASU İLÇESİ**

Karacasu ilçesi, Aydın'ın en önemli tarihî ve arkeolojik merkezlerinden biridir. İlçede yer alan Afrodisias Antik Kenti, sadece Aydın için değil, dünya arkeolojisi açısından da büyük öneme sahiptir. Kent, adını aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'ten alır ve özellikle heykelticilik sanatı, mermer işçiliği ve Roma dönemi mimarisi ile tanınır [T-47].

Afrodisias, MÖ 2. yüzyıldan itibaren önem kazanmış ve Roma döneminde bir kült merkezi hâline gelmiştir. Kentte agora, tiyatro, hamamlar, stadyum, tetrapylon (zafer kapısı), Afrodit Tapınağı ve Sebasteion gibi çok sayıda anıtsal yapı bulunmaktadır. Kent aynı zamanda kendi heykel okuluna sahip olması nedeniyle, Roma İmparatorluğu'nun heykel üretim merkezlerinden biri olmuştur.

UNESCO tarafından 2017 yılında Dünya Mirası Listesi'ne alınan Afrodisias, günümüzde kazıları süren aktif bir arkeolojik alan olup, Aydın Arkeoloji Müzesi ve özel kazı ekibi tarafından korunmaktadır. Karacasu ilçesi sınırlarında ayrıca Afrodisias dışında Roma dönemine ait kırsal yerleşim izleri, mezarlar ve antik yollar da belirlenmiştir.[T-URL-16] Bakınız Şekil 32

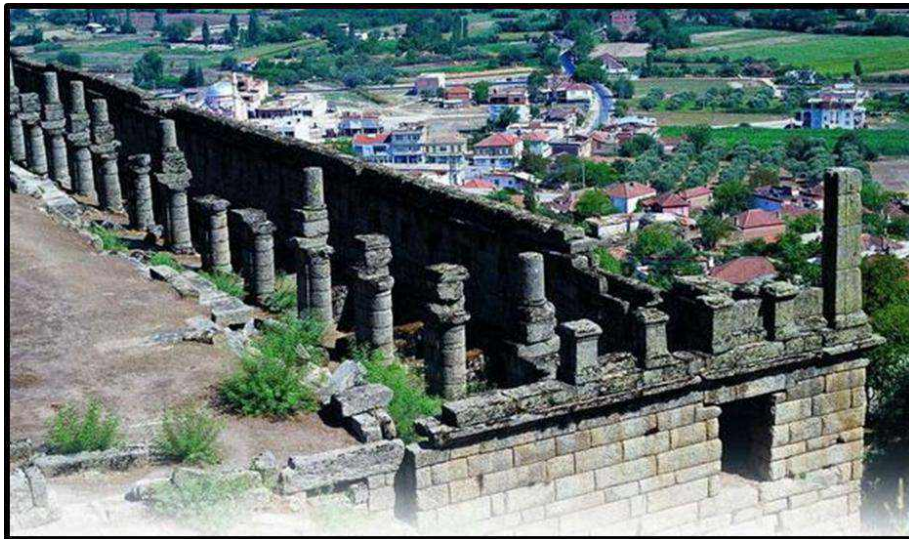
Şekil 32:Afrodisias Antik Kenti [T-URL-16]

- **KARPUZLU İLÇESİ**

Karpuzlu ilçesi, antik çağda Karia bölgesinin önemli kentlerinden biri olan Alinda Antik Kenti'ne ev sahipliği yapmaktadır. Alinda, MÖ 4. yüzyılda özellikle Kraliçe Ada döneminde öne çıkmış, Hellenistik ve Roma dönemlerinde de önemini sürdürmüştür. Kent, yüksek bir tepe üzerine kurulmuş olması nedeniyle hem savunma avantajı hem de muhteşem bir manzara sunmaktadır [T-48].

Alinda'da agora, tiyatro, surlar, kuleler, sarnıçlar ve nekropoller gibi yapılar iyi şekilde korunmuştur. Agora alanı ve sütunlu caddeler, dönemin mimarlık anlayışını yansıtan önemli örneklerdir. Ayrıca kentte kazılar sırasında çok sayıda hellenistik yazıt ve lahit bulunmuştur.

Alinda dışında, Karpuzlu ilçesinin kırsal alanlarında da antik çiftlik yerleşimlerinin izlerine rastlanmaktadır. Ayrıca Roma dönemine ait tarımsal üretim alanları, küçük yerleşim merkezleri ve su yolları bölgenin arkeolojik peyzajını zenginleştirmektedir. [T-URL-17] Bakınız Şekil 33

Şekil 33:Alinda Antik Kenti [T-URL-17]

• KOÇARLI İLÇESİ

Koçarlı ilçesi, antik dönem yerleşimi olan Amyzon Antik Kenti ile öne çıkar. Kent, antik Karia bölgesinde yer almakta olup, Hellenistik dönemden itibaren önem kazanmış bir dini ve idari merkezdir. Özellikle Zeus Panamaros Tapınağı, bu kentin kutsal alanları arasında başta gelir. Kentte yapılan yüzey araştırmalarıyla agora, sur kalıntıları ve mezar yapıları belgelenmiştir [T-49].

Amyzon, MÖ 3. yüzyılda Seleukoslar ile Roma arasında bir sınır kenti olmuş, hem ticaret hem de dini törenler açısından stratejik bir rol üstlenmiştir. Bölgede kazılar henüz sınırlı olsa da, yazıtlar sayesinde şehir yönetimi, vergilendirme sistemi ve dini hiyerarşi hakkında önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Koçarlı'nın kırsal alanlarında ayrıca Bizans dönemine ait küçük yerleşimler ve geç antik çağ köy kalıntıları da mevcuttur. Kent çevresi, hem zeytinyağı üretimi hem de dini ziyaretler açısından tarih boyunca kullanılmıştır. [T-URL-18] Bakınız Şekil 34

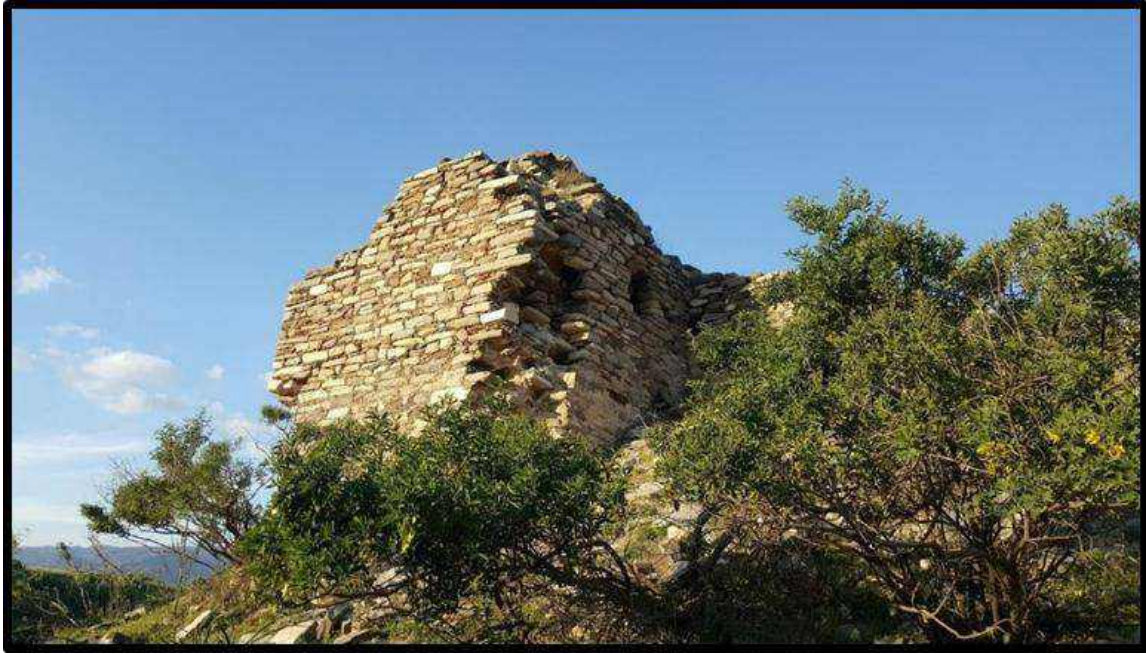
Şekil 34: Amyzon Antik Kenti [T-URL-18]

• KUYUCAK İLÇESİ

Kuyucak ilçesi, özellikle Kurtuluş Mahallesi Höyüğü ve Başaran Mahallesi çevresi gibi arkeolojik alanlarla tanınır. Her ne kadar ilçe sınırlarında büyük çaplı bir antik kent olmasa da, geç Kalkolitik ve Tunç Çağı'na tarihlenen höyüklerde yapılan yüzey araştırmaları, bölgenin erken dönem yerleşim izlerini taşır. [T-50]

Roma ve Bizans dönemlerine ait mezar taşları, seramik buluntuları ve kırsal yerleşim kalıntıları, Kuyucak'ta tarım ve hayvancılığa dayalı küçük köy yaşamının sürekliliğini ortaya koymaktadır. İlçenin özellikle kırsal mahallelerinde bulunan taş yapılar, geç Osmanlı dönemi mimari özellikleri ile dikkat çeker.

Ayrıca Kuyucak'ta bulunan Başaran Nekropolü, Aydın il genelinde bilinen nadir Roma dönemine ait kırsal mezarlık alanlarından. Alanda açığa çıkarılan lahitler ve seramikler, sosyal sınıf farklılıklarını da gözler önüne sermektedir.[T-URL-19] Bakınız Şekil 35

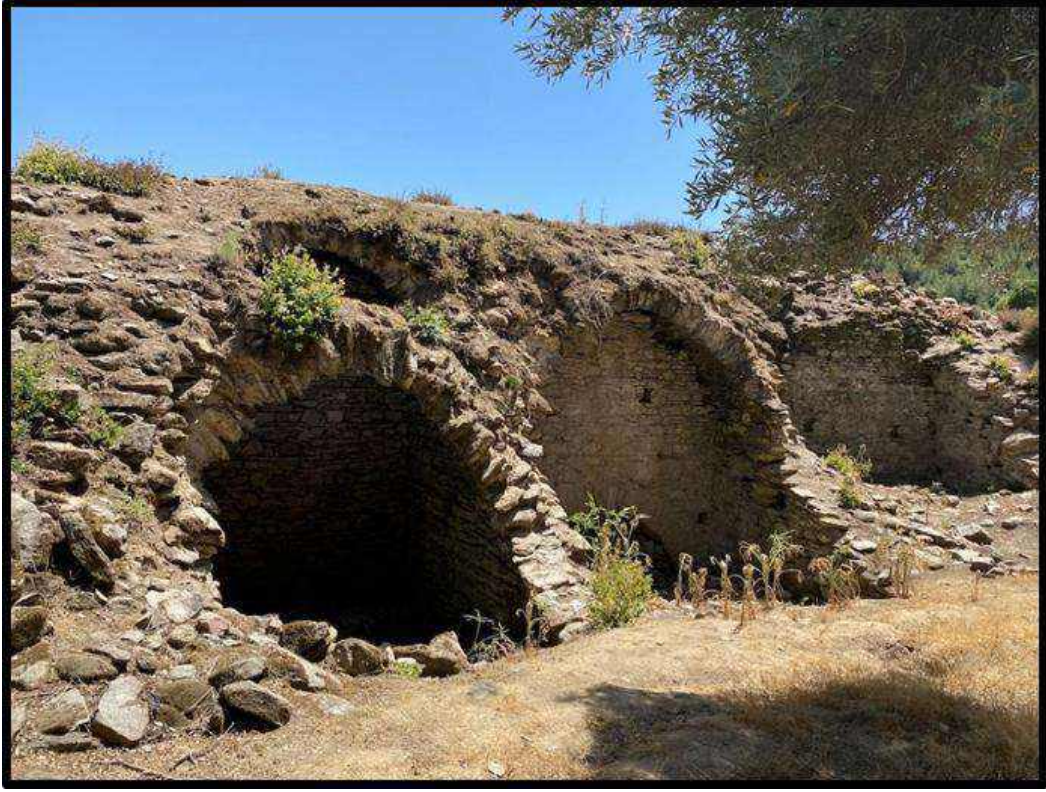
Şekil 35:Başaran Nekropolü. [T-URL-19]

● NAZILLI İLÇESİ

Nazilli, antik çağda Harpyessos adlı yerleşime ve Roma döneminde önemli kırsal merkezlere ev sahipliği yapmıştır. İlçede büyük bir kent merkezi tespit edilmemiştir ancak Mastaura Antik Kenti, Nazilli sınırında yer alan en önemli arkeolojik varlıktır. Bu kentte agora, hamam, tiyatro kalıntıları ve yazıtlar ortaya çıkarılmıştır [T-51].

Mastaura, Bizans döneminde de piskoposluk merkezi olarak önemini korumuştur. Kentte ayrıca bizans dönemi sarnıçları, bazilikalar, mezarlar ve kent surları tespit edilmiştir. Roma dönemine ait su kemerleri ve yollar, Nazilli'nin ulaşım ve ticaret ağındaki yerine işaret eder.

Nazilli kırsalında dağlık bölgelerdeki teras yerleşimleri ve antik tarım alanları, bölgenin doğal yapısına uyumlu kırsal yaşam biçiminin arkeolojik izlerini sunar. İlçe, Osmanlı döneminde de pamuk ve incir üretimiyle önemli bir tarımsal merkez olmuştur. [T-URL-20] Bakınız Şekil 36

Şekil 36:Mastaura Antik Kenti. [T-URL-20]

● SÖKE İLÇESİ

Söke ilçesi, antik çağda Myus, Priene ve Thebai gibi önemli antik kentlere ev sahipliği yapmıştır. Bu kentlerden özellikle Priene, Hellenistik dönemin en iyi korunmuş kent planlarından birine sahiptir. Hippodamos planına göre inşa edilen kentte agora, tiyatro, Athena Tapınağı, Bouleuterion ve gymnasion gibi yapılar hâlâ ayaktaadır. [T-52]

Myus Antik Kenti ise Miletos ile birlikte İyon birliğine katılmış bir liman kentidir; ancak zamanla Büyük Menderes'in taşıdığı alüvyonlarla denizden uzaklaşmış ve önemini yitirmiştir. Kent, tapınak, liman kalıntıları ve nekropol ile tanınır. Ayrıca, Söke sınırlarında kalan Thebai yerleşimi, henüz tam olarak kazılmamış olsa da yüzey buluntularıyla Geç Tunç Çağı'na kadar uzanan yerleşim katmanlarını barındırmaktadır.

Söke, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde de önemli bir tarım ve ulaşım merkezi olmuştur. Özellikle Büyük Menderes ovası boyunca uzanan antik yollar ve köprü kalıntıları, bölgedeki tarihî sürekliliği göstermektedir. [T-URL-21] Bakınız Şekil 37

Şekil 37: Priene Antik Kenti. [T-URL-21]

● SULTANHİSAR İLÇESİ

Sultanhisar ilçesi, antik dönemlerde Nysa Antik Kenti'ne ev sahipliği yapmıştır. Nysa, Hellenistik dönemde kurulmuş olup Roma döneminde bir kültür ve eğitim merkezi hâline gelmiştir. Özellikle antik tiyatro, kütüphane, gymnasium, bouleuterion ve su kemerleri ile önemli bir kent dokusuna sahiptir.[T-53]

Kent, M.S. 2. yüzyılda yaşamış olan ünlü coğrafyacı Strabon'un da eğitim gördüğü yer olarak bilinmektedir. Antik yazıtlar ve kent planlaması açısından Nysa, Roma Anadolu'sunun tipik örneklerinden biridir. Ayrıca bölgede Bizans dönemine ait kilise ve mezarlık yapıları da bulunmaktadır.

Sultanhisar'da antik kentin dışında dağlık bölgelerde küçük yerleşim ve çiftlik kalıntılarına da rastlanmaktadır. İlçede tarımsal üretime dayalı bu yapılar, kentin ekonomik yapısına dair bilgi sunmaktadır. [T-URL-22] Bakınız Şekil 38

Şekil 38:Nysa Antik Kenti. [T-URL-22]

● BUHARKENT İLÇESİ

Buharkent ilçesi, Aydın ilinin en doğusunda, Menderes Nehri vadisinde yer alır ve antik çağlardan itibaren bölgedeki geçiş yolları üzerinde bulunması nedeniyle tarihsel olarak önem arz eder. İlçenin sınırları içinde doğrudan bir büyük antik kent olmamakla birlikte, yakın çevresinde antik dönem kalıntılarına rastlanmaktadır. Buharkent'in bulunduğu konum, Hierapolis (Pamukkale) ve Tripolis gibi antik kentlere oldukça yakındır ve bu kentlerin hinterlandı içinde yer aldığı düşünülmektedir [T-54]. Bu durum, ilçenin Roma ve Bizans dönemlerinde önemli bir kırsal üretim ve geçiş alanı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

İlçe sınırları içerisinde yer alan Kaşıkçı Höyüğü ve civar köylerde tespit edilen yüzey seramikleri, yerleşimin Kalkolitik Dönem'e kadar uzandığını ortaya koymaktadır. Kaşıkçı Höyüğü'nde yapılan sınırlı arkeolojik araştırmalar, bölgede hem tarıma dayalı üretimin hem de kerpiç mimariye dayanan kırsal yerleşimlerin varlığını ortaya çıkarmıştır [T-55]. Höyükte tespit edilen buluntular arasında elle şekillendirilmiş çanak çömlek parçaları, taş balta ve obsidyen aletler gibi erken dönem izleri dikkat çekmektedir.

Buharkent'in adı, Osmanlı döneminde bölgeye yerleşen Türk toplulukları tarafından verilmiştir. "Buhar" kelimesi, hem Buhara'dan gelen Türkmen gruplarını anımsatmakta hem de bölgede doğal olarak çıkan sıcak su kaynaklarına işaret etmektedir.

Gerçekten de Buharkent, bugün jeotermal kaynaklarıyla bilinir ve bu kaynakların tarih boyunca özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde şifa bulma amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir. Bu jeotermal kaynakların çevresinde bazı hamam ve küçük çaplı mimari kalıntılara rastlanması, burada antik bir kaplıca kültürünün gelişmiş olabileceğini işaret eder.

Ayrıca, Buharkent çevresindeki kırsal alanda yapılan yüzey araştırmaları sonucunda Roma dönemine ait taş temelli çiftlik yapıları, küçük kaya mezarları ve taş döşeli yollar gibi arkeolojik bulgular da kayıt altına alınmıştır. Bu bulgular, bölgenin Roma döneminde özellikle tarımsal üretim ve lojistik bakımından kullanıldığını göstermektedir. Menderes vadisine hâkim olan jeomorfolojik yapı, bölgeyi zeytin, incir ve üzüm gibi tarım ürünlerinin üretimi açısından cazip kılmıştır. [T-URL23] Bakınız Şekil 39

Şekil 39:Tarihi Ortakçı Kaplıcası. [T-URL23]

● KUŞADASI İLÇESİ

Kuşadası, Aydın ilinin batısında yer alan ve antik çağlardan bu yana önemli bir liman ve yerleşim merkezi olarak öne çıkan ilçesidir. Coğrafi olarak Ege Denizi kıyısında stratejik bir konuma sahip olması, antik dönemden itibaren hem deniz ticareti hem de kültürel etkileşim açısından bölgeye önemli bir avantaj sağlamıştır.

Antik çağda Neapolis adıyla anılan yerleşim, özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde Efes Limanı'nın işlevini kaybetmeye başlamasıyla birlikte önem kazanmış, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ise doğrudan İzmir-Aydın hattında bir kıyı kapısı olarak değerlendirilmiştir. [T-56]

İlçe sınırları içinde yer alan Pygela (Pigale) antik kenti, bölgenin en erken yerleşimlerinden biridir. Antik kaynaklara göre Pygela, Truva Savaşı'ndan sonra dönen bazı Akhalar tarafından kurulmuştur. Küçük bir kıyı yerleşimi olan bu antik kent, özellikle Roma döneminde bir sağlık ve dinlenme merkezi olarak kullanılmış; sıcak su kaynaklarıyla şifa dağıttığına inanılmıştır. Bugün bu alan, turistik tesislerle çevrilmiş olmakla birlikte arkeolojik izlerini hâlâ korumaktadır.

Yine Kuşadası'na çok yakın bir konumda yer alan ve önemli arkeolojik kalıntılara ev sahipliği yapan bir diğer merkez ise Panionion'dur. Panionion, antik İyon Birliği'nin dinsel ve siyasal merkezi olarak kabul edilir. İyon şehir devletlerinin ortak tapınağı olarak işlev gören bu yerleşim, Mycale Dağı'nın (Samsun Dağı) eteklerinde konumlanmıştır. Burada yapılan kazılar, kutsal alanların, oturma basamaklı meclis yapılarının ve çeşitli dini mimari unsurların varlığını ortaya koymuştur [T-57]. Panionion, yalnızca arkeolojik değil, aynı zamanda politik bir birliğin mekânsal temsili açısından da oldukça önemlidir.

Kuşadası'nın Osmanlı dönemindeki gelişimi ise 17. yüzyılda başlamış ve limanı ile birlikte bir ticaret merkezi haline gelmiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda özellikle incir, üzüm ve pamuk ihracatı Kuşadası Limanı'ndan yapılmıştır. Bu döneme ait han, kervansaray ve cami yapıları bugün hâlâ ayakta durmaktadır. Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı, bu dönemin simgesel yapılarından biridir [T-URL24]. [Bkn.Şekil-40]

Kuşadası'nın modern gelişimi, 20. yüzyılın ortalarından itibaren turizm sektöründeki büyümeye paralel olarak hız kazanmıştır. Ancak bu hızlı yapılaşma, özellikle kıyı kesimlerinde antik kalıntıların tahribine yol açmış, bazı önemli arkeolojik alanlar göz ardı edilmiştir. Bakınız Şekil 40, Şekil 41 ve Şekli 42

Şekil 40:Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı. [T-URL-24]

Şekil 41:Güvercin Ada Kalesi. [T-URL24]

Şekil 42:Panionion Antik Kenti. [T-URL-24]

• İNCİRLİOVA İLÇESİ

İncirliova ilçesi, Aydın il merkezinin batısında, Büyük Menderes Ovası üzerinde yer almakta olup, tarih boyunca tarımsal üretim potansiyeliyle dikkat çeken bir bölge olmuştur. Antik çağda bu bölge, Klaros kehanet merkezi ile Efes ve Magnesia gibi büyük kentlerin hinterlandında yer almakta ve kırsal üretim alanı olarak işlev görmektedir. Bugünkü İncirliova sınırları içerisinde yer alan antik yerleşimlerin büyük bölümü, yüzey araştırmaları ve arkeolojik taramalarla tespit edilmiş olup, özellikle Roma ve Bizans dönemlerine tarihlenen kırsal yerleşim izleri yoğunluktadır [T-58].

Bölgede belirlenen en önemli arkeolojik alanlardan biri, Arzupınar ve çevresidir. Burada, Roma dönemine ait villa rustica (kırsal konut) tipi yapılar, seramik ocakları ve küçük taş döşeli yollar belirlenmiştir. Bu bulgular, İncirliova'nın antik dönemde hem tarımsal üretim hem de ticaretin küçük ölçekli bir uzantısı olarak kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca Hacıali Obası, Dereagzı ve Karabağ mahalleleri civarında yapılan araştırmalarda, yine Roma dönemine ait seramik buluntulara, mozaik parçalarına ve yapı temellerine ulaşılmıştır. Bu, bölgenin sadece geçiş güzergâhı değil, aynı zamanda sürekli yerleşim alanı olduğunu da kanıtlar niteliktedir.

İncirliova, adını Cumhuriyet döneminde almış olup, daha önceki adı “Karapınar” olarak kaydedilmiştir. Ancak incir üretiminin yaygınlığı nedeniyle 1937 yılında Atatürk'ün önerisiyle “İncirliova” ismini almıştır [T-59]. Bu durum, bölgenin yüzyıllardır önemli bir incir üretim merkezi olduğunu ortaya koyar. Osmanlı döneminde bu topraklar, Aydın merkezine bağlı tarım arazileri olarak kullanılmış ve burada ağırlıklı olarak incir, pamuk ve tahıl üretimi gerçekleştirilmiştir. Tarıma bağlı olarak gelişen yerleşim biçimi, ovaya yayılan dağınık köyler şeklinde olmuştur.

Yapılan arkeolojik değerlendirmelere göre, İncirliova çevresi, antik Tralleis kenti ile Efes arasında kalan orta dereceli üretim yerleşmeleriyle ilişkilidir. Bu küçük kırsal merkezlerin büyük kentlerin ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemin parçası olduğu, özellikle amfora üretimi ve taş ocaklarının varlığıyla desteklenmektedir. [T-URL25] Bakınız Şekil 43

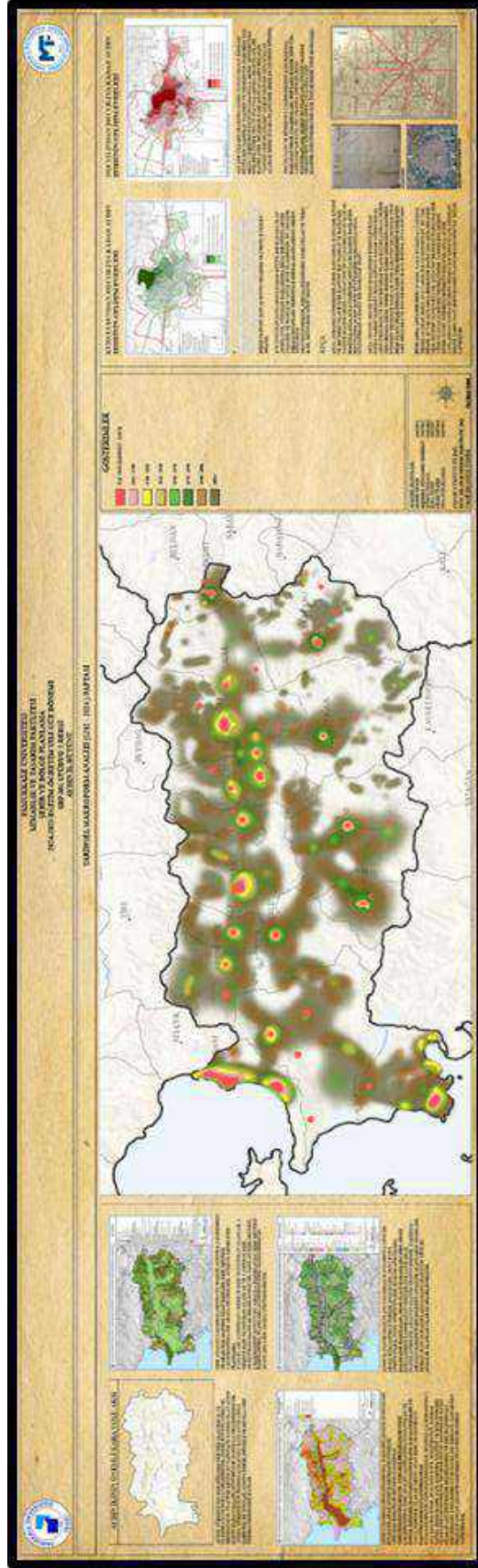

Şekil 43:Şirindere Köprüsü. [T-URL-25]

6.ANALİZ ÜRÜNLERİ

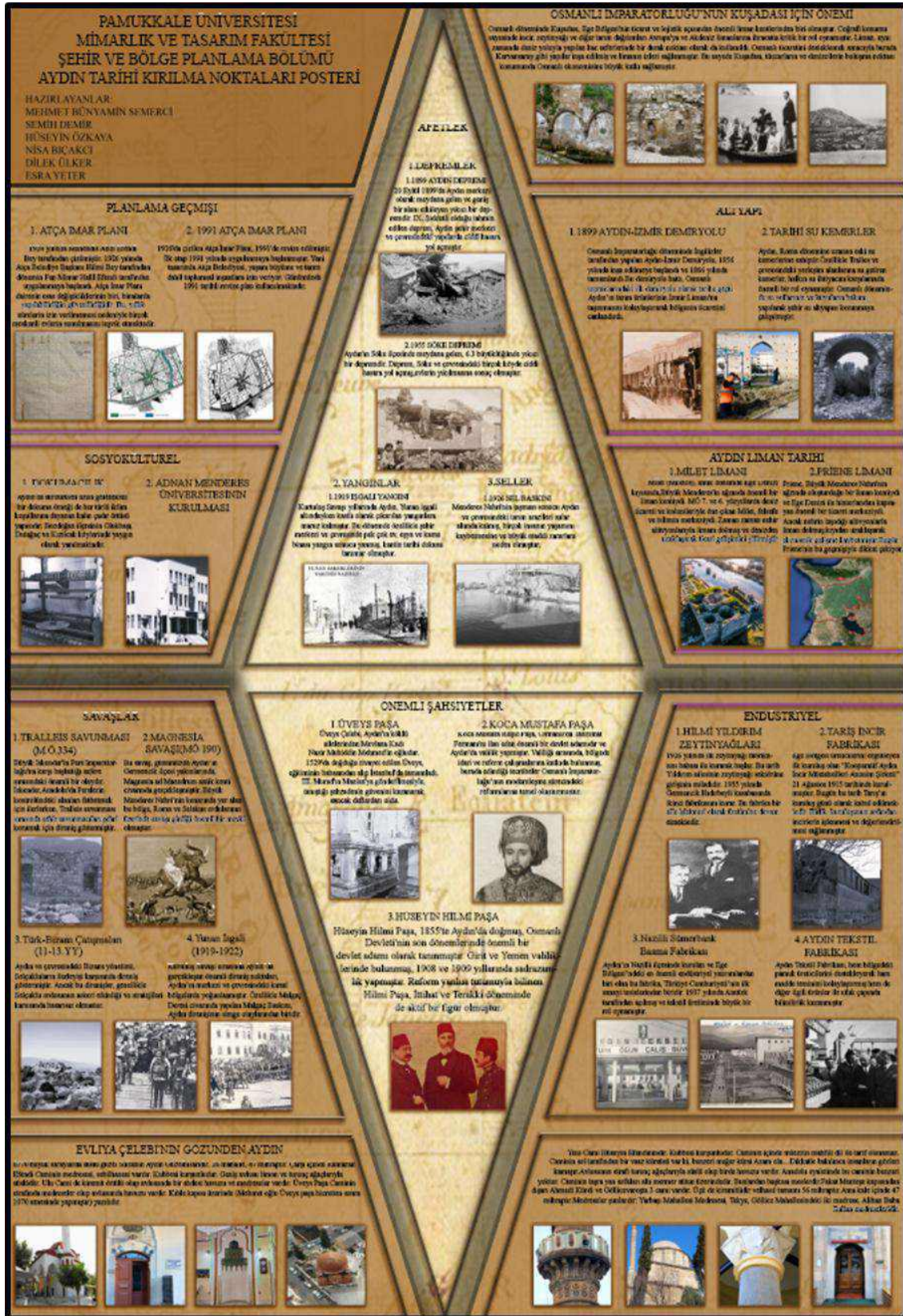
• TARİHSEL MAKROFORM ANALİZİ

Aydın'ın tarihsel katmanları, büyüme yönleri, yoğunluk dağılımı gibi önemli bilgiler görsel olarak aktarılmış olup, Selçuk, Efes, Kuşadası, Didim gibi önemli tarihi ve turistik merkezlerin konumu da belirtilmiştir. Bu analiz, kentin mekânsal gelişimindeki ana eksenleri ve yönelimlerini ortaya koyarak, Aydın'ın kentsel planlama ve gelişim stratejilerinin oluşturulmasında önemli bir altlık sağlayabilir. Sonuç olarak, bu tarihsel makroform analizi, Aydın ilinin mekânsal gelişimini kapsamlı bir şekilde ortaya koymakta ve kentin tarihi, dinamikleri ve yönelimlerini anlamak için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Şekil 44:Tarihsel Makroform Analizi[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

● KIRILMA NOKTALARI POSTERİ

Şekil 45:Kırılma Noktaları Posterİ [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

• TARİHİ SEKTÖREL UZMANLAŞMA ANALİZİ

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK VE TASARIM FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
SBP301 STÜDYO 5 DERSİ
AYDIN İL BÜTÜNÜ
TARİHİ SEKTÖREL UZMANLAŞMA ANALİZİ

Tarımsal Üretim ve Ticaret

a) Antik Dönemden Günümüze Tarımsal Uzmanlaşma

• Zeytin ve Zeytinyağı: Aydın'da zeytin tarımı, M.Ö. 2000'lere kadar uzanır. Antik kaynaklar (Hittit, Pers, Akademya) zeytinyağı üretiminde ve ticaretinde önemli rol oynamıştır. Osmanlı döneminde Aydın'ın zeytinyağı üretimi, hem iç piyasaya hem de Avrupa pazarına için önemli birer kaynağıydı. Günümüzde de bu gelenek devam etmektedir.

• İncir Üretimi: Antik çağlardan itibaren Aydın incir ürettirilmiş. Anadolu'nun en büyük incir üretim alanlarından biri olarak, Osmanlı döneminde Aydın inciri, İsmail Paşa tarafından Avrupa'ya ihraç edilmeye başlandı. Bugün Aydın, Türkiye'nin en büyük incir ve incir ürünleri üretim alanlarından biridir.

• Pamuk Tarımı: 19. yüzyılda Aydın Ocağı Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli pamuk üretim alanlarından biri haline gelmiştir. Pamuk, özellikle İngiliz tekstil sanayi için önemli bir ürün olarak değerlendirilmiştir.

b) Modern Tarımsal Faaliyetler ve Katma Değer

• Organik Tarım Uygulamaları: Serin, ıslak, nemli ve jeolojik olarak verimli toprakları nedeniyle Aydın'da modern organik tarım uygulamaları yaygınlaşmıştır. Özellikle zeytin, incir ve pamuklu topraklar organik tarım için uygundur.

• Çiftliklerin Tarımsal Üretimi: Arıcılık, keçi, koyun ve sığır yetiştiriciliği ve diğer hayvancılık faaliyetleri, özellikle organik ürünler için önemli birer kaynağıdır. Nöbetçi (keçi, koyun) çiftlikleri, özellikle organik ürünler için önemli birer kaynağıdır.

• Sosyal Kooperatifler: Çiftliklerin faaliyetleri daha iyi bir şekilde organize edilebilir ve pazarlanabilir hale getirmek için, sosyal kooperatifler kurulmuştur. Bu kooperatifler, üreticilerin pazarlama güçlerini birleştirerek, daha iyi birer pazarlama stratejisi geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Aydın İlinin Tarımsal Tarihi: Kronolojik Analiz

1. Antik Dönem (M.Ö. 2000 - M.S. 4. Yüzyıl): Zeytin, incir, tahıl, tahıl ve tahıl ürünleri, özellikle zeytinyağı, incir ve tahıl ürünleri, Aydın'ın önemli tarımsal ürünleridir.
2. Bizans ve Eski İslam Dönemi (4. - 15. Yüzyıl): Bizans döneminde Aydın, özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı. Eski İslam döneminde ise, özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı.
3. Osmanlı Dönemi (15. - 19. Yüzyıl): Osmanlı döneminde Aydın, özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı. Özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı.
4. Cumhuriyet Dönemi (19. - 20. Yüzyıl): Cumhuriyet döneminde Aydın, özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı. Özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı.
5. Cumhuriyet Dönemi (20. - 21. Yüzyıl): Cumhuriyet döneminde Aydın, özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı. Özellikle zeytin ve tahıl ürünleri için önemli birer üretim alanıydı.

Sanayi ve İşleme Sektörü

a) Tekstil ve Deri Sanayi

• Pamuk ve Tekstil Sanayi: 19. yüzyılda Aydın, pamuk üretiminin merkezlerinden biri haline gelmiştir. Pamuk, özellikle İngiliz tekstil sanayi için önemli birer kaynağıydı. Bugün de Aydın'ın önemli tekstil sanayi alanlarından biridir.

• Deri Sanayi: Aydın, deri sanayinin önemli birer üretim alanıdır. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Deri Yıkama ve İşleme: Deri yıkama ve işleme, deri sanayinin önemli birer aşamasıdır. Aydın'da deri yıkama ve işleme, özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Çiğneme Sanayi (OSB): Aydın'da OSB, deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

b) Demiryolu ve Sanayi Bölgesi

• 1876 yılında İzmir-Aydın Demiryolu'nun açılması, Aydın'ın imarî ve ticarî gelişimine önemli birer katkı sağladı. Demiryolu, Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir.

• Demiryolu Sanayi Bölgesi: Demiryolu, Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Sanayi Bölgesi: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Sanayi Bölgesi: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

Turizm ve Hizmet Sektörü

a) Antik Kentler ve Kültür Turizmi

• Aydın, Antik Kentler ve Kültür Turizmi için önemli birer üretim alanıdır. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Antik Kentleri: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Kültür Turizmi: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

b) Termal ve Sağlık Turizmi

• Gökçesu ve Balatlısu Termalleri: Aydın, Antik Kentler ve Kültür Turizmi için önemli birer üretim alanıdır. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Termal ve Sağlık Turizmi: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Termal ve Sağlık Turizmi: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

c) Kırsal Turizm ve Modern Dönem

• Kapadokya 20. yüzyılda Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Kırsal Turizm ve Modern Dönem: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Kırsal Turizm ve Modern Dönem: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

d) Alternatif Turizm Türleri

• Ağaçlar, Aydın, özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

• Aydın'ın Alternatif Turizm Türleri: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

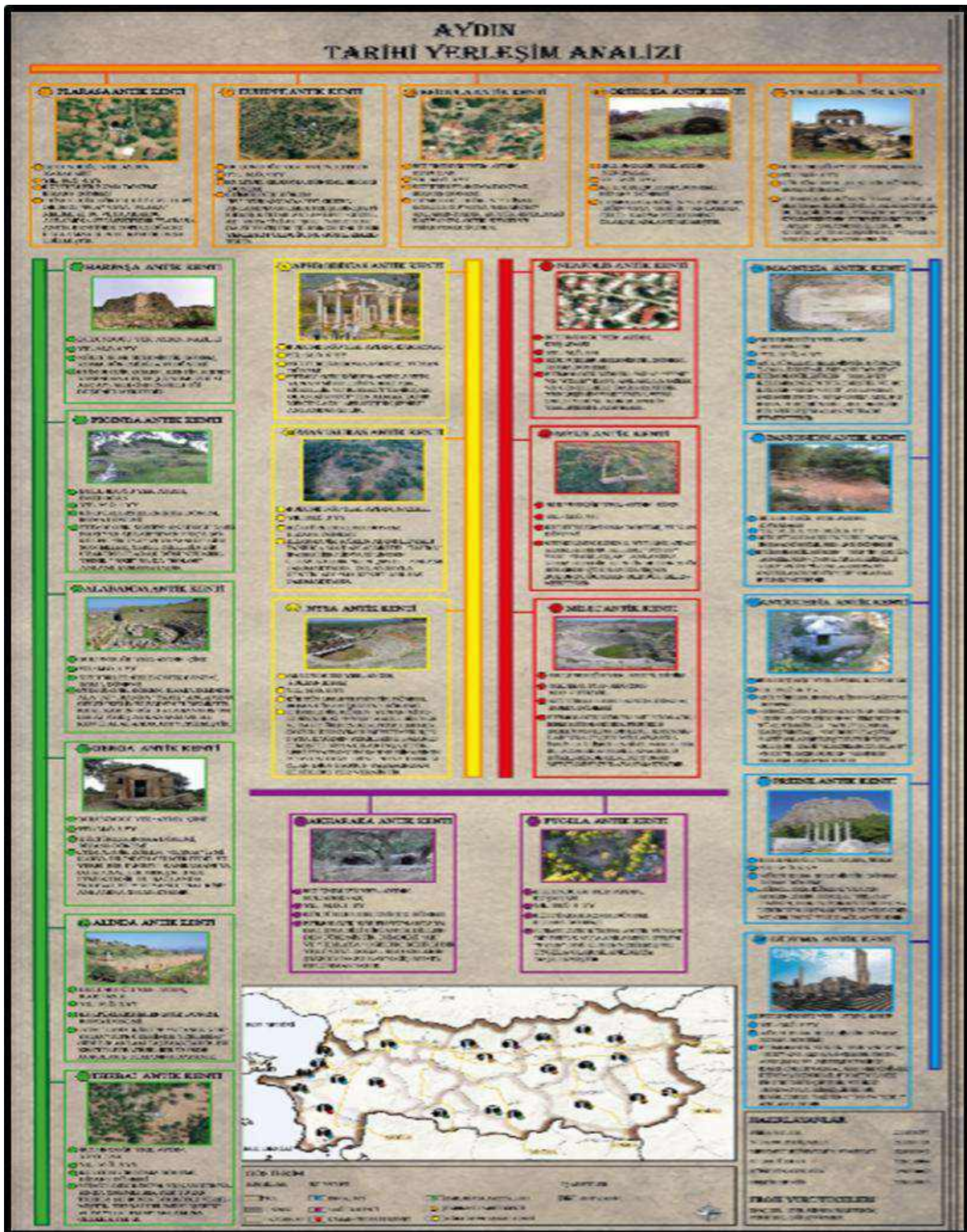
• Aydın'ın Alternatif Turizm Türleri: Aydın'ın önemli imarî ve ticarî alanlarından biridir. Özellikle deri, deri ürünleri, deri aksesuarları için önemli birer üretim alanıdır.

Şekil 46: Tarihi Sektörleşme Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

65

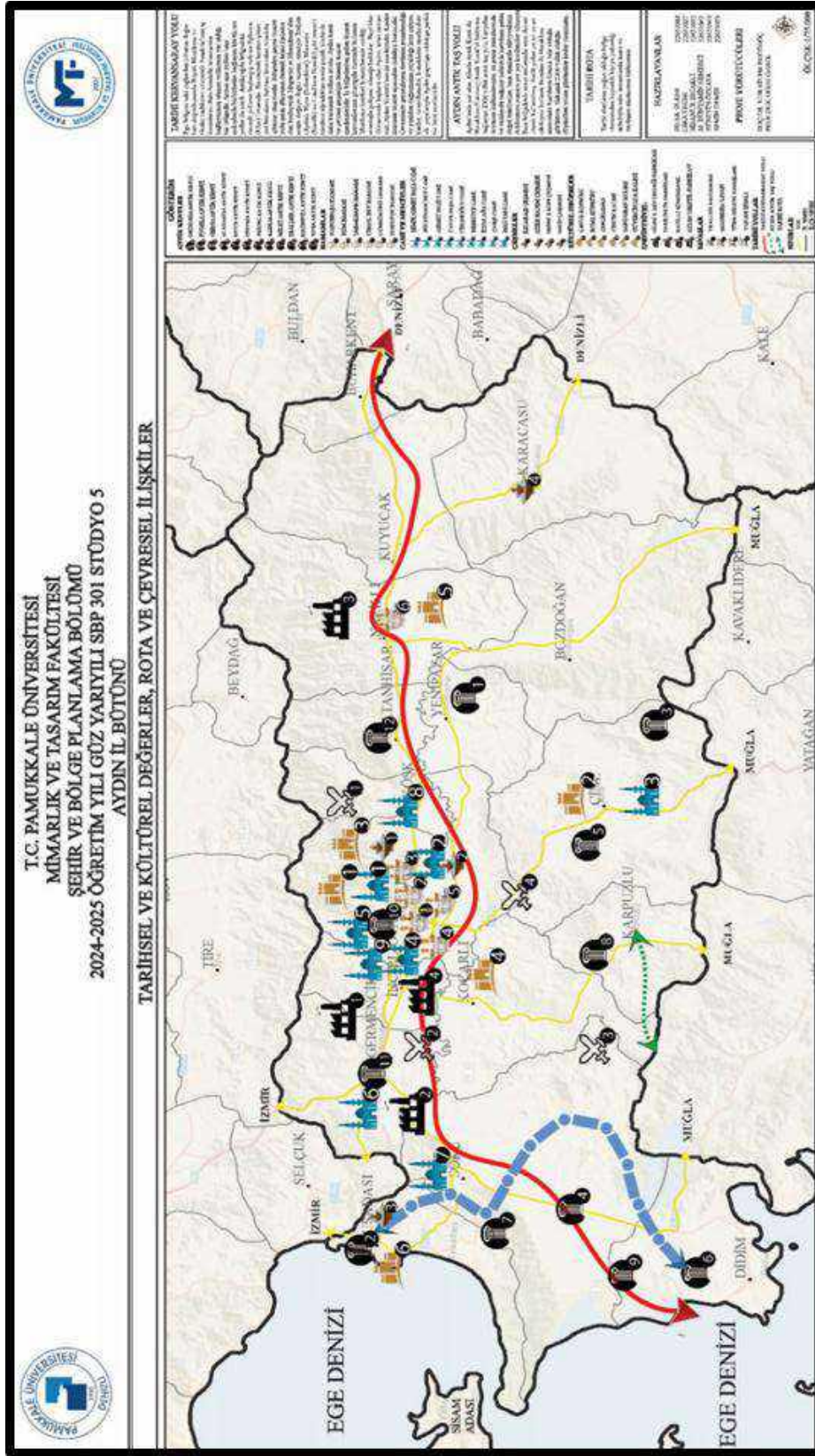
● AYDIN TARİHİ YERLEŞİM ANALİZİ

Şekil 47:Tarihi Yerleşim Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

- AYDIN TARİHSEL VE KÜLTÜREL DEĞERLER ANALİZİ

Şekil 48:Tarihsel ve Kültürel Değerler Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

● GZFT ANALİZİ

Şekil 49:GZFT ANALİZİ[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

İKİNCİ BÖLÜM

MEKANSAL YAPI

1.KAVRAMSAL AÇIKLAMA

Mekânsal Yapı:Kentlerin fiziksel organizasyonunu oluşturan coğrafi, topoğrafik ve insan yapımı unsurların sistematik bütünüdür. Yerleşim dokusu, ulaşım ağları ve arazi kullanım desenleri gibi bileşenler mekânsal yapının temel parametrelerini oluşturur.[M-1]

Hippodamik Grid Sistemi:Antik Miletli mimar Hippodamos'un geliştirdiği, kentlerin birbirini dik açıyla kesen sokaklarla ızgara formunda planlanması yaklaşımıdır. Rasyonel arazi kullanımı ve eşit parsel dağılımı prensibine dayanır.[M-2]

Kentsel Gelişim Aşamaları:Yerleşimlerin tarihsel süreçte geçirdiği morfolojik, fonksiyonel ve sosyodemografik dönüşümlerin kronolojik evreleridir. Organik büyüme, planlı genişleme ve metropolitenleşme gibi safhaları kapsar.[M-3]

Makroform Analizi:Kentsel yayılma dinamiklerini morfolojik desen, yoğunluk dağılımı ve büyüme koridorları üzerinden değerlendiren mekânsal planlama yöntemidir. Lynch'in (1984) kent imgesi kuramıyla metodolojik bağlantılar içerir.[M-4]

Ekolojik Planlama İlkeleri:İnsan yerleşmelerinin doğal sistemlerle uyumunu hedefleyen, biyolojik çeşitliliği koruyan sürdürülebilir tasarım prensipleridir. Yeşil altyapı ağları ve ekolojik koridorlar bu yaklaşımın temel araçlarıdır.[M-5]

Yerleşilebilirlik Analizi:Arazinin jeolojik stabilite, eğim, hidroloji ve ekosistem hassasiyetleri açısından yerleşime uygunluk derecelendirmesidir. CBS tabanlı çok kriterli karar analizi teknikleriyle uygulanır.[M-6]

Sklerofil Bitki Örtüsü:Akdeniz iklim kuşağına özgü, kuraklığa adapte olmuş sert yapraklı (sclerophyllous) bitki komüniteleridir. Yaprakların kutikula kalınlaşması ve stoma derinleşmesi gibi kseromorfik adaptasyonlar gösterir.[M-7]

Gecekondü Olgusu:Planlama süreçlerinden bağımsız, genellikle kamu arazilerinde kendiliğinden gelişen düzensiz konut alanlarıdır. Türkiye'de 1950'lerden itibaren kırdan kente göçün mekânsal yansıması olarak ortaya çıkmıştır.[M-8]

Tralleis Antik Kenti:Helenistik-Roma döneminde Büyük Menderes Havzasında kurulan, gymnasium ve tiyatro kalıntılarıyla tanınan arkeolojik yerleşim. MS 26 depreminde ağır hasar görmüştür.[M-9]

Düzenli Depolama:Katı atıkların çevresel riskleri minimize edecek şekilde sıkıştırılarak tabaka sistemleriyle bertaraf edilmesi yöntemidir. Geçirimsiz kil tabakaları ve gaz toplama sistemleri içerir.[M-10]

Sürdürülebilir Kalkınma:Brundtland Raporunda (1987) tanımlandığı üzere, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan mevcut gereksinimleri karşılama ilkesidir. 17 BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ile operasyon eleştirilmiştir.[M-11]

Demografik Dönüşüm:Nüfusun yaş piramidi, göç eğilimleri ve yerleşim desenlerindeki yapısal değişimlerdir. Notestein'in (1945) modernizasyon teorisi bu süreci sanayileşmeyle ilişkilendirir.[M-12]

Fonksiyonel Farklılaşma:Kent mekânının konut, ticaret, sanayi ve yeşil alan gibi işlevsel bölgelere ayrışması sürecidir. Burgess'in (1925) konsantrik bölge modelinde merkezden çevreye zonlaşma gösterir.[M-13]

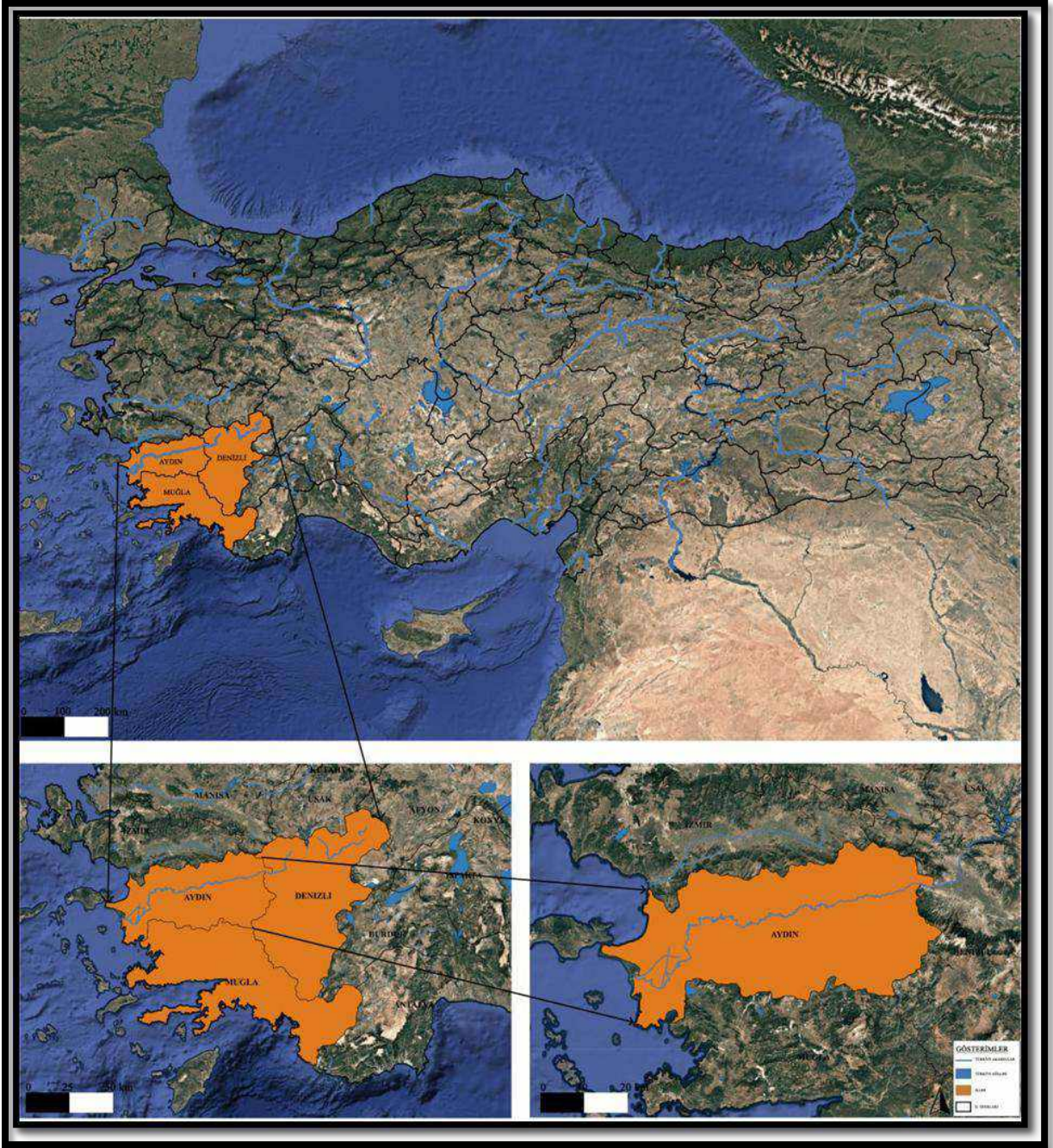
Doğal Eşik:Kentsel yayılmayı sınırlayan topoğrafik (dağ, vadi) veya ekolojik (sulak alan, orman) bariyerlerdir. Türkiye'de 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 16. maddesiyle planlama kararlarına esas teşkil eder.[M-14]

Kırsal-Kentsel Geçiş:Tarım toplumundan sanayi/ hizmet ekonomisine geçişte ortaya çıkan mekânsal dönüşümdür. Christaller'in (1933) merkezi yerler kuramı bu süreci hiyerarşik ağlarla açıklar.[M-16]

Izgara Plan:Rönesans sonrası Batı kentlerinde yaygınlaşan, birbirini 90° açıyla kesen arterlerle oluşturulan geometrik plan tipidir. New York'un 1811 Commissioner's Planı klasik örneğidir.[M-17]

2.COĞRAFİ KONUM

Çalışma alanımız, Türkiye'nin Aydın ilinin bütün ilçeleridir. İl Türkiye'nin 20. kalabalık şehridir. İl Ege Bölgesi genelinde 3. büyük ilçedir. İlin doğusunda Denizli ili, batısında Ege Denizi, kuzeyinde İzmir ili, güneyinde ise Muğla ili bulunmaktadır. İl Ege ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçit durumundadır. İl genelinin yüzölçümü 8.116 km², rakımı 59 metredir.[M-URL-1] İlin matematiksel konumu ise 27° 84' 26" boylam, 37° 28' 52" enlem yapısına sahiptir.[M-URL-2] Aydın ilinde toplam 17 ilçe yapısına sahiptir.[M-URL-3] Bakınız Şekil 50. Aydın ili TR32 Düzeyinin 2 Bölgesi'nde Muğla ve Denizli illeri ile birlikte yer almaktadır. İlin 2024 yılı en kalabalık ilçesi Merkez ilçe olan Efeler ilçesidir, Merkez ilçeden sonra güncel olarak Türkiye genelinde il olmaya aday olan Nazilli ilçesi 2024 yılında 2. en kalabalık ilçesidir.[M-URL-5] Bakınız Şekil 51

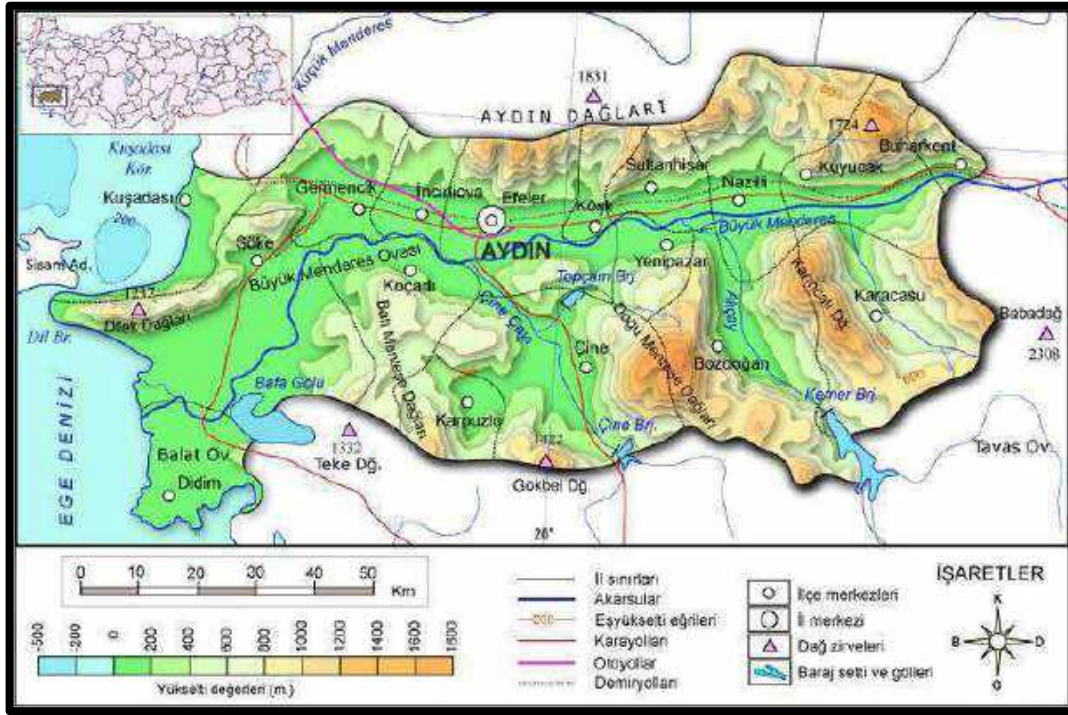
Şekil 50:Çalışma Alanının Türkiye ve TR32 Bölgesi Üzerindeki Konumu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2.1 Coğrafi Yapısı

Aydın ilinin Doğu Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu kesimlerinin oluşturduğu üçgen modelinin tam ortasında yer almaktadır. İlin kuzey ve güney kesiminde engebeli, iki tarafı fay hattıyla sınırlı, dağlık ve daha sonradan üzeri alüvyonla örtülmüş olan Büyük Menderes Ovası bulunmaktadır.[URL-6] İlin %64'ü dağlık alanlardan, %21'i ovalardan ve %15,6'sı ise platolardan oluşmaktadır. İlin dağlık alanları kuzey ve güney bölgeleri olmak üzere ikiye ayrılır.

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

İlk kesimi olan kuzey bölgesinde eğimin fazla olmasından kaynaklı yer yer parçalanmış büyük ve küçük tepe alanları ve Aydın Dağları bulunmaktadır. İkinci kesimi olan güney bölgesinde ise Menteşe dağlık alanının bir uzantısı bulunmaktadır. İlin en yüksek dağı 2830 metre yüksekliğine sahip Baba Dağı'dır. Aydın ilinin en önemli plato alanı ilin kuzeyinde bulunan Tralles Kenti Harabeleri'nde bulunan Tralles Yaylası'dır.[M-18] Bakınız Şekil 51

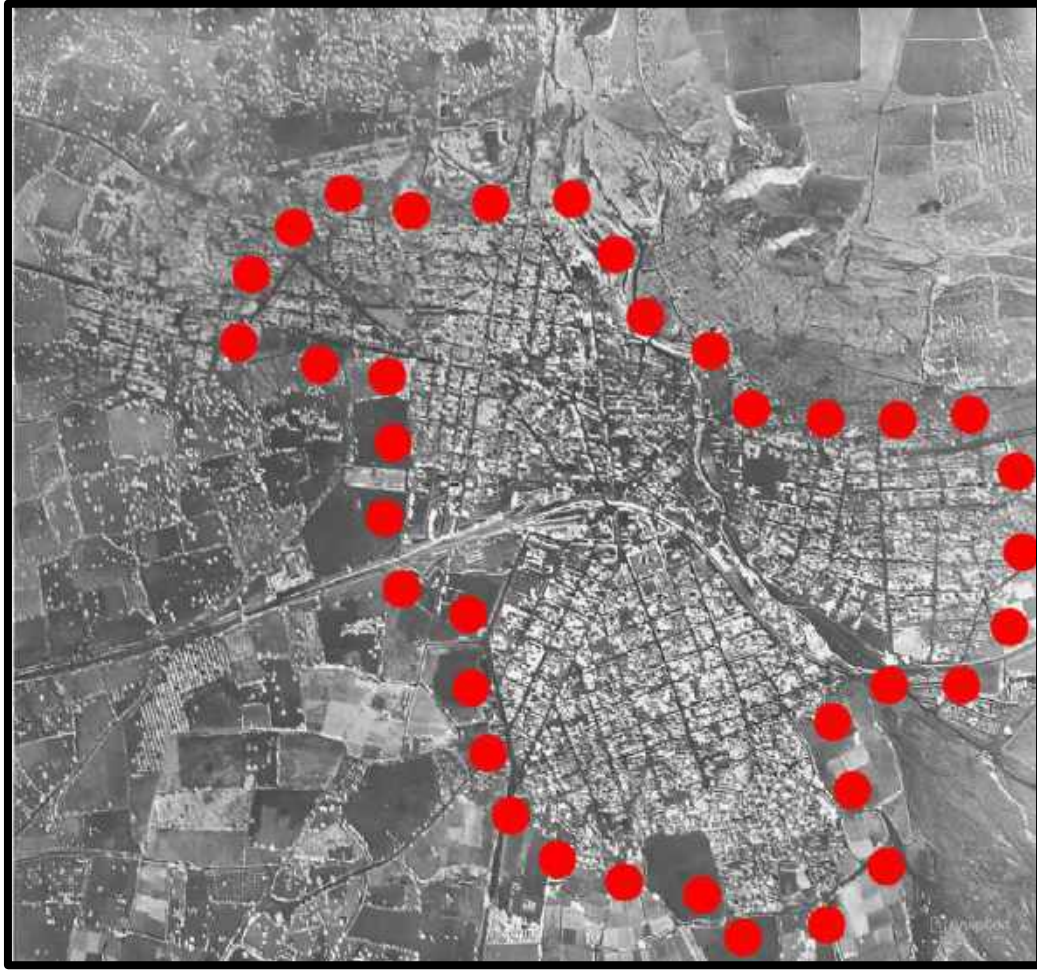
Şekil 51: Çalışma Alanının Fiziki Haritası[M-URL-4]

2.2 Aydın İlinin Yıllara Göre Kentsel Gelişim Aşamaları

Aydın ili ve çevresinin yerleşim dokusu M.Ö. 1200'lü yıllarda Balkanlar'dan Anadolu'ya yaşanan göç dönemine dayanmaktadır. O dönem göç eden Trak kabileleri Büyük Menderes Ovasının verimli topraklarında tarım yapmaya yönelmiş ve kalıcı olarak yerleşmeler başlamıştır.[M-19] Bu yerleşmelerden biri günümüzde de büyük bir öneme sahip olan Tralleis ilin tarihsel bir temeli olmuştur. Tralleis, M.Ö. 133 yılında Roma İmparatorluğuna dahil olmuştur ancak M.Ö 26 yılında yaşanan şiddetli bir deprem sonucunda büyük zarar görmüştür. Doğu ve batı şeridi üzerindeki stratejik konumu sayesinde bu yerleşim yeri kısa sürede toparlanmıştır ancak Tralleis kenti Roma İmparatorluğunun 395 yılında ikiye bölünmesinden sonra siyasi ve ticari dengelerin değişmesi sonucunda eski önemini yitirmiştir. XIII. yüzyılda Moğol istilasından kaçan Türkmenlerin bu bölgeye yerleşmesi ile demografik yapısında değişimler yaşanmış ve Bizans-Selçuklu sınırında siyasi istikrarsızlıklar artmıştır. 1261 yılında Menteşe Beyliği'nin bölgede etkinlik kazanmasıyla Tralleis, 1278 yılında kuşatılmış ve susuzluk nedeniyle 1282'de Türklerin eline geçmiştir.

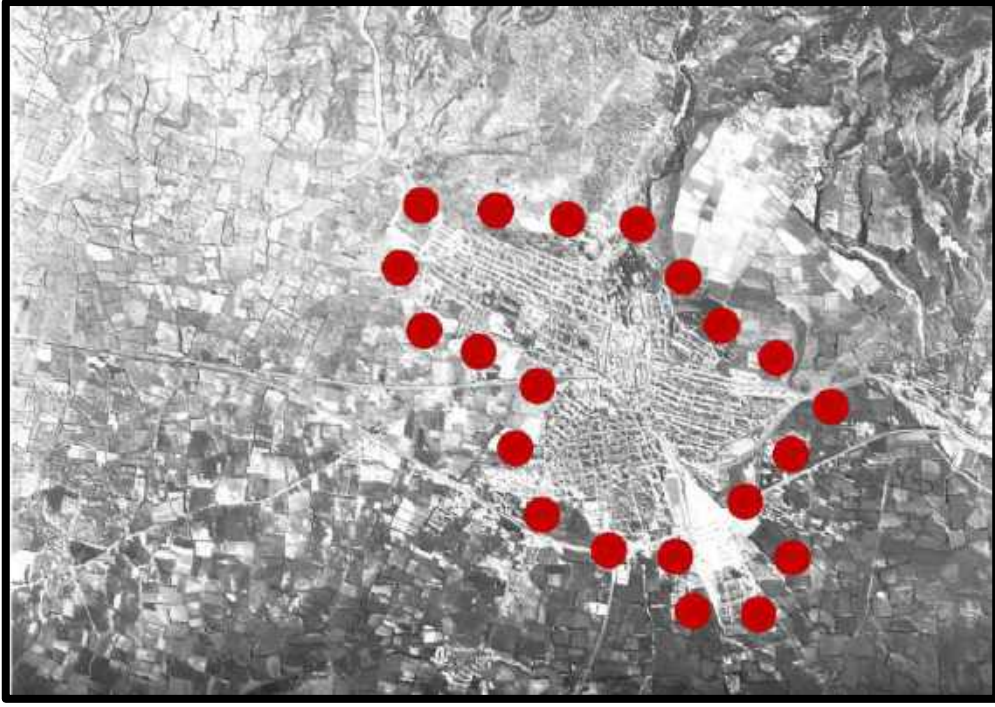
Türk fethi sonrasında, deprem ve su sıkıntısı gibi nedenlerle eski yerleşim alanı terk edilerek şehrin güney eteklerinde yeni bir yerleşim kurulmuştur. Böylece Aydın'ın Türk dönemi başlamış, kent zamanla bölgenin önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Günümüzde antik kent olarak bilinen Tralleis diğer adıyla Üçgözler gymnasium kalıntıları ve geniş nekropol alanları ile arkeolojik olarak büyük bir önem taşımaktadır.[M-19]

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Aydın, Yunan işgali nedeniyle büyük ölçüde tahrip olmuş bir şehir görünümüne sahipti. 1923-1926 yılları arasında Belediye Başkanı Fuat Şahin Erçalın'ın öncülüğünde başlatılan imar çalışmaları, şehrin yeniden inşasında dönüm noktası oluşturdu. Geleneksel Osmanlı kent dokusunun yerine, yangın alanlarında uygulanan "ızgara plan" anlayışıyla Gazi ve Hürriyet caddeleri gibi ana arterler oluşturuldu. 1930'lara kadar süren bu düzenlemeler, 1937 hava fotoğraflarında net bir şekilde görülebilen modern bir şehir dokusunun temelini attı.[M-19]Bakınız Şekil 53

Şekil 53:Çalışma Alanının 1937 Yılındaki Mevcut Uydu Görüntüsü[M-19]

İl genelinde 1940'lı yıllarda kentsel dönüşüm hareketi hız kazandı. Yapı kooperatiflerinin devreye girmesiyle, özellikle Tabakhane Deresi çevresindeki harap bölgelerde Zafer Mahallesi'nin oluşturulması ve Pınarbaşı mevkiinde kültür parkı projesinin başlatılması, şehrin fiziksel ve sosyal altyapısını güçlendirdi. Ancak 1950'ye gelindiğinde, 175 hektarlık alana yayılan şehrin ancak işgal öncesi boyutlarına ulaşabildiği görüldü. 1950-1970 dönemi, Aydın'ın demografik ve mekansal dönüşümünde kritik bir dönem oldu. Tarımda makineleşme ve ulaşım ağlarının gelişmesiyle hızlanan kırsal göç, şehir nüfusunda büyük bir dönüm noktası oldu. Yıllık nüfus artış hız kazanması ile birlikte, kentleşme baskısı şehrin temel bir sorunu oldu. Bu süreçte, 1911'den itibaren gelen 6.820 göçmen için Kemer, Mesudiye ve Tellidede semtlerinde yapılan konutlar, kentin güneye doğru genişlemesine öncülük etti. Ancak plansız büyüme, gecekondu olgusunu beraberinde getirdi.[M-19] Bakınız Şekil 54

Şekil 54:Çalışma Alanının 1950-1970 Yılları Arasındaki Değişiminin Uydu Görüntüsü[M-19]

Sanayileşme hamleleri de kentsel gelişimi şekillendirdi. Aydın Tekstil Fabrikası ve birinci sanayi sitesinin kurulması, güneybatıdaki işçi mahallelerinin oluşumunu tetikledi. 1967'de Osman Yozgatlı Mahallesi'nin kurulması, artan nüfusun yönetsel ihtiyaçlarına cevap verme çabasıydı. Kuzeydeki kooperatif evleri ile güneydeki kaçak yapılaşma arasındaki tezat, kentin ikili karakterini ortaya koydu. 1951 imar planının 1959 ve 1968'de revize edilmesi, 387 hektara ulaşan şehrin kontrolsüz büyümesine müdahale çabalarının en büyük kanıtlarındandır.. Bu dönemde Aydın, hem fiziksel hem de sosyal anlamda Cumhuriyet'in modernleşme vizyonunu yansıtan, ancak kentsel planlama zorluklarını en belirgin biçimde yaşanan bir kent haline geldi.[M-19]

1970'li yıllardan 2000'li yıllara kadar ise modernleşme süreci 3 temel dönemden geçmiştir. Birinci dönem (1970'ler), kentin demografik yapısında önemli değişimlerin yaşandığı yılları kapsamaktadır. Bu dönemde özellikle Almanya ve Fransa'ya yönelik işçi göçündeki belirgin artış (1969'da 290 kişiden 1970'te 1.941 kişiye yükselmesi) kentte işgücü piyasasını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu demografik hareketlilik, yerel yönetimleri kentsel planlama konusunda yeni politikalar geliştirmeye yöneltmiş bunun etkileri ile Ilıcabaşı ve Kanlıkavak bölgelerinde gecekondu önleme alanları oluşturulmuştur.[M-19]

Kentleşme dinamikleri açısından ikinci dönemde ise (1980'ler), 1984'te Yedieylül Mahallesi'nin kurulması ve Aydın Sanayi Ticaret İş Merkezi'nin (ASTİM) faaliyete geçmesi ile kentin güneydoğu eksenindeki gelişim sürecini hızlandırmıştır. 1989 yılına gelindiğinde, Adnan Menderes Mahallesi'nin oluşturulmasıyla birlikte kentsel alan 1.150 hektara ulaşmıştır. Üçüncü ve son dönemde ise (1990-2001), Aydın'ın metropoliten bir karakter kazanmaya başlamıştır. 1991 yılında Adnan Menderes Üniversitesi'nin Kepez bölgesinde kurulması, kentin kuzey yönündeki gelişimini belirgin şekilde etkilemiştir. 1996 yılında Mimar Sinan ve Zeybek mahallelerinin kurulması, planlı kentleşme politikalarının somut örneklerini oluşturmuştur.

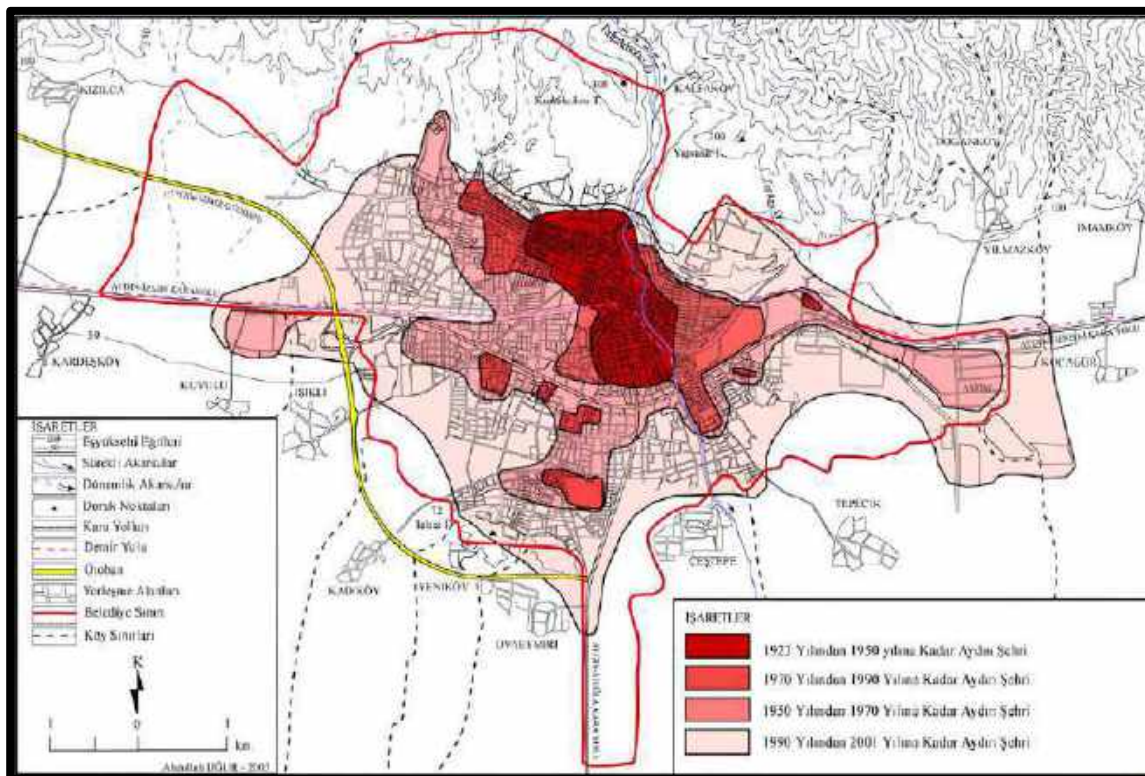
2001 yılı itibarıyla kentsel alanın 1.700 hektara ulaşması ve Fatih Mahallesi'nin kurulmasıyla mahalle sayısının 24'e yükselmesi, bu dönemin en önemli mekânsal sonuçları arasında yer almaktadır. Bu süreçte en dikkat çeken gelişme, yatay yayılmanın yanı sıra artan yoğunluk ve fonksiyonel farklılaşma ile oluşan çok katmanlı büyüme modelidir.[M-19] Bakınız Tablo 1, Tablo 2, Şekli 55 Ve Şekil 56

Tablo 1:Çalışma Alanını 1911-1994 Yılları Arasında Aldığı Dış Göçler[M-19]

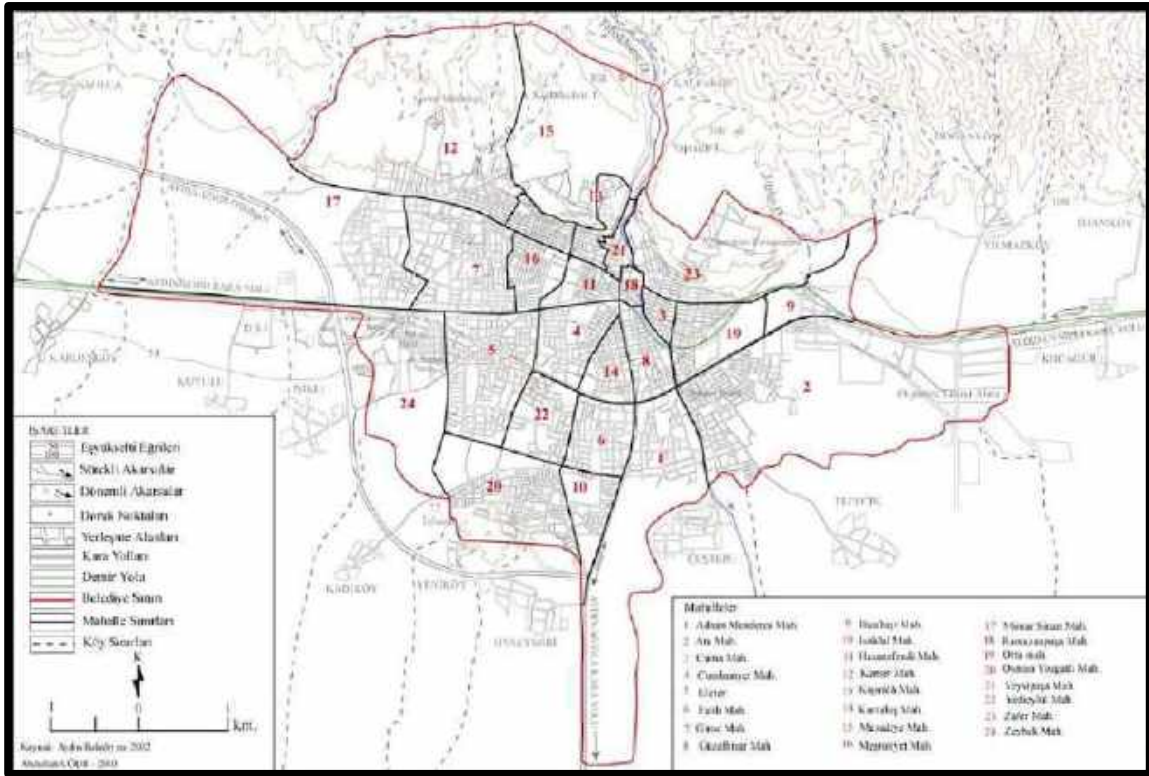
Geldiği Yer	Geldiği Tarih	Göçmen Sayısı
Yunanistan	1911-1922	3220
Bulgaristan	1922-1954	2266
Batı Trakya	1932	127
İran	1932	87
Yugoslavya	1993-1994	28
Bulgaristan	1989	1092
Toplam	1911-1994	6820

Tablo 2:Çalışma Alanının 1927-2000 Yılları Arasındaki Nüfusu ve Yıllık Ortalama Artış Hızı[M-19]

Yıllar	1927	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Nüfus	11978	15086	17735	18504	20151	27391	35527	43483	50566	59579	74021	90449	107011	143267
Nüfus Artış Hızı (%)	0	28,8	32,3	8,8	17,1	61,2	52	40,4	30,1	32,8	43,4	40	33,6	29,1

Şekil 55:Çalışma Alanının 1923-2001 Yılları Arasındaki Kentsel Gelişme Aşamaları[M-19]

Şekil 56: Çalışma Alanının Yaşanan Kentsel Gelişmelerden Sonra Oluşan Mahalle Dağılışı[M-19]

2.3 Aydın İlinin İlk Modern İmar Planı Olan Atça Mahallesi

Aydın ilinin Sultanhisar ilçesinde bulunan Atça Mahallesi 5 Eylül 1922 yılında Yunan işgalinden yakılarak terk edilen ilçelerdendir. Dönemin Belediye Başkanı olan Hafız Nuri Efendi tahribatın çok fazla olduğu bu ilçeye o yıllarda Nazilli Belediyesinde görev yapan şehir plancısı Abdi Hıfzı Bey ve fen memuru Halil Efendi ile anlaşarak ilçeye (Şekil 11 'de) görseli verilen yeni bir imar hazırlatmıştır. Yerleşimin planlı gelişim süreci, 20. yüzyıl başlarında yaşanan sosyo-politik dönüşümlerle yakından ilişkilidir. Planlama sürecinin temel karakteristiği, Paris kent formunun örnek alınarak uyarlanmasıdır. Bu bağlamda, ışınsal (radyal) kent dokusu, yerleşimin ana planlama kararı olarak benimsenmiştir. Sekiz ana arterden oluşan bu sistem, merkezde 95 metre çapında dairesel bir park etrafında organize edilmiştir. Yerel halk bu durumu asla benimsememiştir ancak dönemin belediye başkanı vizyoner bir yaklaşım sergileyerek **'Ben, bugün bu uygulamayı yaptırmakla, belki köylünün yuvasını yıkmaktayım. Ama şurası bir gerçektir ki, plan bugün uygulanmazsa, yarın yeni binaları yıkmak daha zor olmayacak mı? Ben, bugünü değil, yarını düşünüyorum. Efendiler! Biz kurulmuş düzenleri yıkmıyoruz, yeni bir düzen kurmaya çalışıyoruz.'** diyerek 3 Ağustos 1926 yılında (Şekil 10'da) görseli verilen dönemin ilk modern imar çalışmasını tamamlayarak Atça Modern İmar Planını hazırlatmış ve uygulamasını sağlamıştır.[M-URL-7] [M-20]

Planın öne çıkan yenilikçi yönleri şu şekilde sıralanabilir:

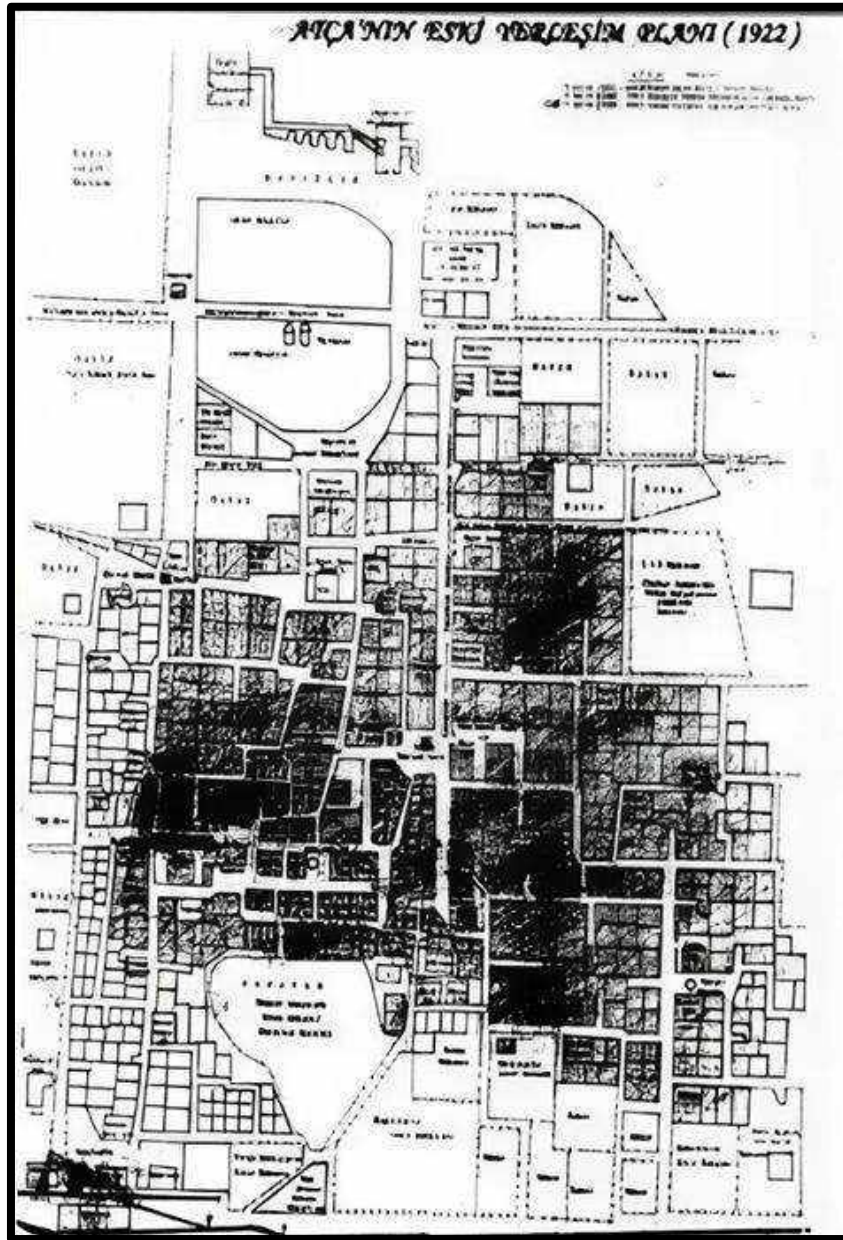
- Ekolojik Planlama İlkeleri: Planlama sürecinde, kent ekolojisi prensipleri dikkate alınmıştır. Ana arterler boyunca oluşturulan yeşil koridorlar ve merkezi park, ekolojik sürekliliği sağlamaya yönelik tasarım kararları uygulanmıştır.
- Hippodamik Grid Sistem Entegrasyonu: Işınsal sistemin ara kesitlerinde uygulanan gridal düzen, fonksiyonel arazi kullanımını optimize etmeyi amaçlamıştır.

- Sosyal Donatıların Merkezileştirilmesi: Kamusal alanların merkezi park çevresinde konumlandırılması, sosyal etkileşimi artırmaya yönelik bilinçli bir tercihtir.

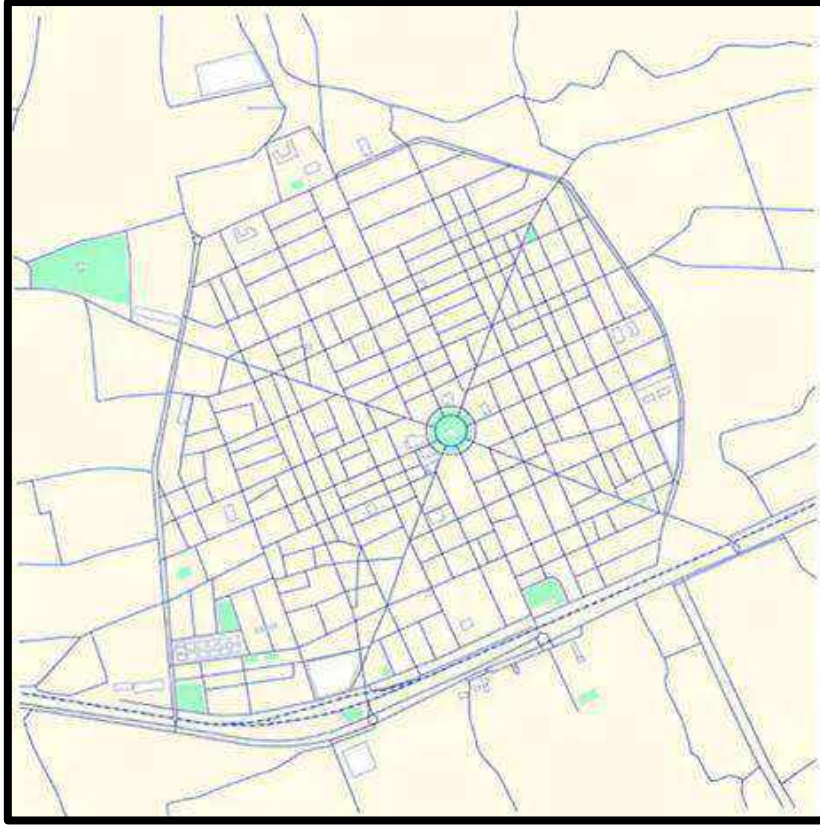
Planın uygulama sürecinde dikkat çeken husus, orijinal tasarım prensiplerinin uzun yıllar korunmuş olmasıdır. 1991 yılında revize edilen plana rağmen, temel kent formunun ve yeşil alan sisteminin korunduğu görülmektedir. Bu durum, planlama disiplininin süreklilik arz eden bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Atça örneği, erken Cumhuriyet dönemi kent planlama anlayışının önemli bir yansımasıdır. Yerleşim, döneminin ötesinde bir vizyonla hazırlanmış ve uygulanmış olması nedeniyle Türk şehircilik tarihinde özel bir konuma sahiptir.[M-20]

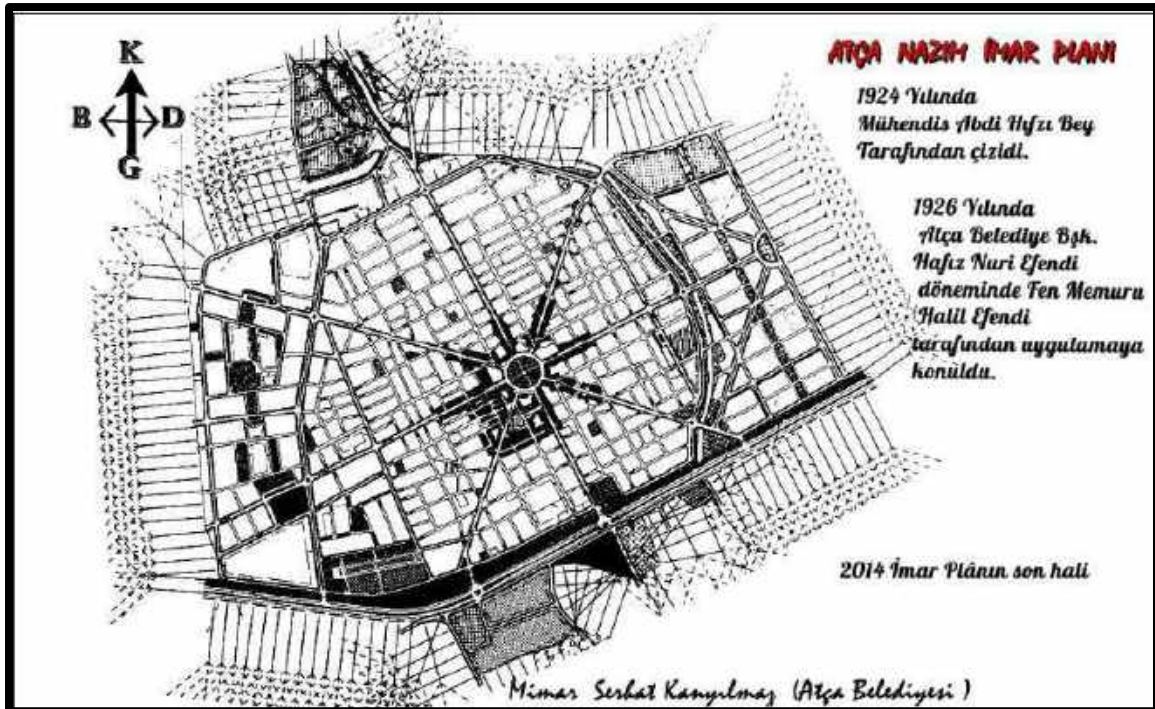
Planın başarısı, sadece fiziksel düzenlemelerde değil, aynı zamanda ekolojik ve sosyal faktörleri bütünleştiren bütüncül yaklaşımın da önemini açıkça ortaya koymaktadır.[M-URL-7] Bakınız Şekil 57, Şekil 58 ve Şekil 59

Şekil 57:1922 Yılında Abdi Hıfzı Bey ve Halil Efendi Tarafından Hazırlanmış Modern İmar Planı[M-URL-7]

Şekil 58: Çalışma Alanının Atça Mahallesi'nin Modern Planlama Sonucunda Oluşacak Kuş Bakışı[M-URL-8]

Şekil 59: Çalışma Alanının Atça Mahallesi'nin Yapılan Revizyon Planlarından Sonraki Son İmar Planı[M-URL-7]

3.COĞRAFİ KONUMUNA BAĞLI ULAŞIM SİSTEMİ VE TEKNİK ALTYAPI

3.1 Ulaşım Sistemi

Aydın ili, coğrafi konumu ile Türkiye'nin batı bölgesinde önemli bir ulaşım ağına sahiptir. 2002-2023 yılları arasında gerçekleştirilen ulaşım ve haberleşme yatırımları, ilin bölgesel entegrasyonunu güçlendirmiş ve uluslararası bağlantılarını çeşitlendirilmiştir. Bu dönemde, ulaşım sektörünün beş temel bileşeni olan karayolu, demiryolu, havayolu, denizcilik ve haberleşme alanlarında toplam 49,88 milyar TL tutarında yatırım yapılmıştır. Bu kaynak aktarımı, ilin fiziki altyapısının modernizasyonu kadar ekonomik ve sosyal gelişimine de önemli katkılar sağlamıştır. Yapılan yatırımlar ekonomik bakımdan incelendiğinde, ulaşım ağlarının genişlemesinin bölgedeki ticaret hacmini artırdığı ve lojistik maliyetleri düşürdüğü gözlemlenmektedir. Özellikle turizm sektörü, gelişen ulaşım imkanları sayesinde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısında kayda değer artışlar gözlenmiştir. Sosyal refah açısından bakıldığında ise, erişilebilirliğin artması eğitim, sağlık ve istihdam olanaklarının iyileşmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum, bölge halkının yaşam kalitesinin yükselmesine ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azalmasına katkıda bulunmuştur.[M-21]

Ulaşım yatırımlarının diğer bir sonucu ise, Aydın'ın bölgesel bir odak noktası haline gelmesidir. Karayolu ve demiryolu projeleri, ilin iç kesimlerle bağlantısını güçlendirirken, denizcilik ve havayolu yatırımları uluslararası erişimi kolaylaştırmıştır. Haberleşme altyapısındaki iyileştirmeler ise dijital dönüşüm sürecini hızlandırarak bilgiye erişimde eşitlik sağlanmasına yardımcı olmuştur. Tüm bu gelişmeler, Aydın'ın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır.[M21]

3.1.1 Karayolu

Aydın ili, coğrafi konumu ve ekonomik potansiyeli sayesinde karayolu ve otoyol altyapısının gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır. Aydın'ın ulaşım altyapısı, 1950 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü'nün kuruluşuyla birlikte planlı bir gelişim sürecine girmiştir.

İlin bağlı olduğu 2. Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde 78.676 km²'lik bir alanda hizmet vermekte olup, **'bu bölgede toplam 5.460 km asfalt kaplama yol'** bulunmaktadır. Bu yolların **'%43'ünü (2.362 km) Bitümlü Sıcak Karışım (BSK) kaplamalar'** oluşturmaktadır.[M-22] Bakınız Şekil 60

Şekil 60:2.Bölge'nin Otoyol ve Karayolu Haritası[M-URL-9]

Güncel verilere göre, Aydın ilindeki otoyol uzunluğu 2023 yılı itibarıyla 76 km'ye ulaşmıştır. Bu ağın önemli bir bölümünü, batı-doğu koridorunda kritik bir eksen oluşturan E-24 karayolu ve Aydın-İzmir otoyolu teşkil etmektedir. Denizli-Aydın otoyolunun tamamlanmasıyla birlikte ilin otoyol uzunluğu 78 km'ye çıkmıştır. Otoyol ağı, ilin toplam yol uzunluğunun %7'sini oluşturmaktadır. Bölünmüş yollar açısından önemli bir gelişme kaydeden Aydın ilinde 2023 yılı itibarı ile 406 km bölünmüş yol bulunmaktadır. Bu rakam, 2002 yılına kıyasla %95'lik bir artışı ortaya koymaktadır. Devlet yolları ise ilin yol ağının %41'ini (392 km) oluşturmakta olup, D515, D525 ve D585 numaralı yollar ilçeler arası ulaşımında stratejik öneme sahiptir.[M-22] [M-URL-9] Bakınız Şekil 61

Şekil 61:Çalışma Alanının Otoyol ve Karayolu Haritası[M-URL-9]

Aydın'ın demiryolu ağı, yolcu taşımacılığının yanı sıra yük lojistiğinde de önemli bir paya sahiptir. **‘2002’de 111.007 ton olan yük hacmi, 2023’te 1.010.366 tona’** yükselmiştir.[M21] Taşınan başlıca ürünler arasında çimento, kömür, kereste ve tarımsal gıdalar bulunmaktadır. Bu artış, bölgenin sanayi ve tarım sektörlerinin demiryoluna olan bağımlılığını ortaya koymaktadır.[M-21] [M-23] [M-24] [M-URL-10] Bakınız Şekil 63

Şekil 63: Çalışma Alanının Demiryolu Hattı Haritası[M-25]

Demiryolu, Aydın'ın ekonomik kalkınmasında tarihsel olarak iki yönlü bir işlev üstlenmiştir. Tarımsal ürünlerin pazara erişimini kolaylaştırmış ve bölgesel entegrasyonu güçlendirerek kentleşmeyi desteklemiştir. Aydın demiryolu ağı, tarihsel kökleriyle modern ulaşım ihtiyaçlarını birleştiren stratejik bir altyapıdır. Yolcu ve yük taşımacılığındaki artış, bölgenin dinamik ekonomisinin bir göstergesidir. Gelecekte, altyapı yatırımlarının sürdürülmesi ve teknolojik iyileştirmeler yapılması, demiryolunun bölgesel kalkınmadaki rolünü daha da güçlendirecektir.[M-21] [M-23] [M-24] [M-URL-10]

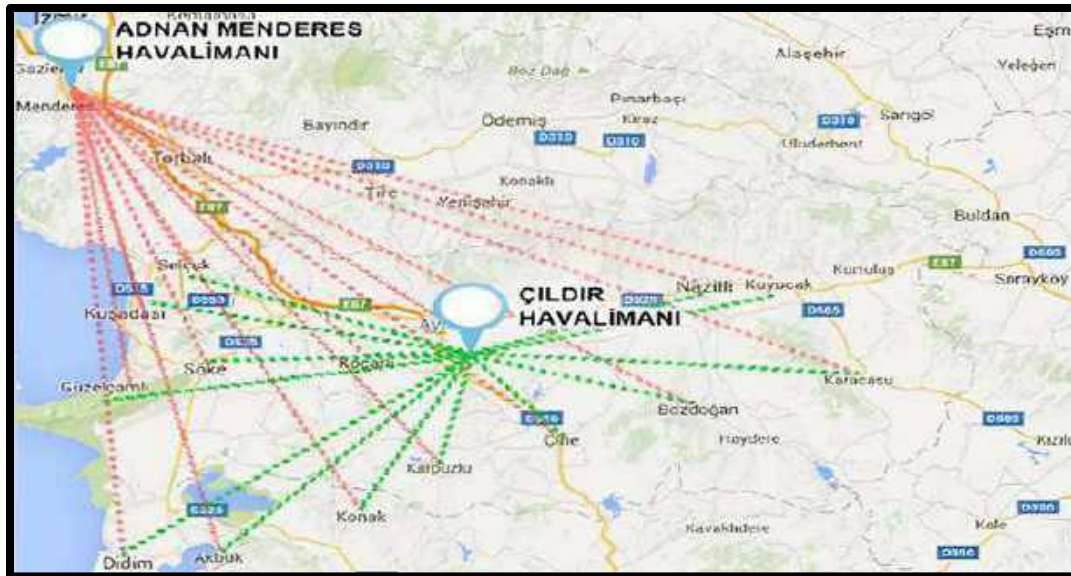
3.1.3 Havayolu

Aydın Çıldır Havalimanı, 1956 yılında Mustafa Çıldır tarafından bağışlanan 500 dönümlük arazi üzerinde inşa edilmiş ve 1993 yılında faaliyete geçmiştir. İlk yapıldığında 1.435 metre pist uzunluğuna sahip olan havalimanı, küçük çapta uçakların, helikopterlerin iniş-kalkış işlemleri ve paraşüt eğitimleri için kullanılmıştır. 2006 yılından itibaren askeri bir havalimanı olarak hizmet vermeye başlamıştır, 2012 yılında ise DHMİ Genel Müdürlüğü tarafından Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'na devredilmiştir. THY, havalimanını Pilot Yetiştirme Okuluna dönüştürerek yılda 300 pilot yetiştirme kapasitesiyle faaliyet göstermeye başlamıştır.[M-22]

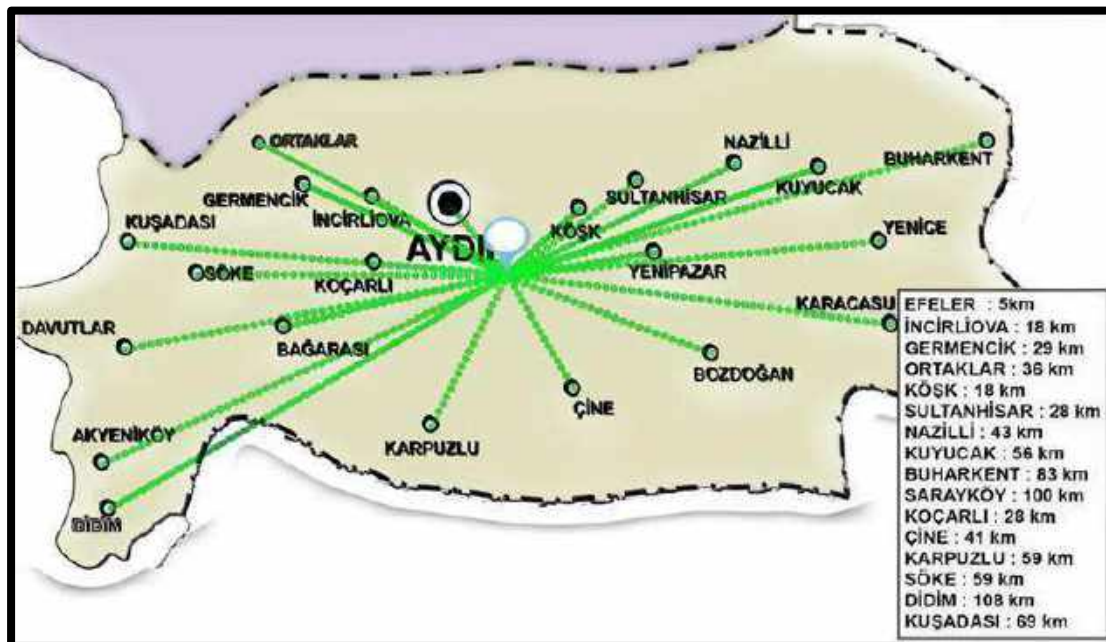
Havalimanının yolcu trafiğine açılması için yapılan çalışmalar kapsamında, pist uzunluğunun 3.000 metreye çıkarılması planlanmıştır. Havalimanının yolcu taşımacılığına uygun hale getirilmesi için terminal binası, apron, güç merkezi gibi altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ulaştırma Bakanlığı uzmanlarınca 2015 yılında yapılan incelemelerde, bu dönüşümün yaklaşık 180 milyon TL maliyetle gerçekleştirilebileceği hesaplanmıştır. Aydın ili, Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden biridir. Afrodisias, Milet, Didyma gibi antik kentleri ve Kuşadası, Didim gibi sahil ilçeleriyle yılda ortalama 5,5 milyon turist ağırlamaktadır. Bu turistlerin büyük çoğunluğu, Aydın'a 100-155 km uzaklıktaki İzmir Adnan Menderes Havalimanı'nı kullanmaktadır. Çıldır Havalimanı'nın yolcu trafiğine açılması, hem turizm potansiyelini artıracak hem de bölge halkının ulaşım ihtiyacını karşılayacaktır.

Çıldır Havalimanı'nın yolcu taşımacılığına açılması, Aydın'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkı sağlayacaktır. Özellikle turizm, eğitim ve ticaret sektörlerinde bölgesel hareketliliği artıracak ve İzmir'e bağımlılığı azaltacaktır. Havalimanının genişletilmesi ve modernize edilmesi, Aydın'ın ulaşım altyapısını güçlendirecek ve bölgenin çekim merkezi olmasını sağlayacaktır.[M-22] Bakınız Şekil 64 ve Şekil 65

Şekil 64:Adnan Menderes Havalimanı ve Aydın Çıldır Havalimanının Birbirlerine Etki Alanları[M-25]

Şekil 65: Çalışma Alanının İlçelerinin Çıldır Havalimanına Uzaklıkları[M-25]

3.2 Teknik Altyapı Sistemi

Aydın, çağdaş altyapı sistemleriyle donatılmış bir il olarak öne çıkıyor. İl genelinde su temini, atık yönetimi, enerji ve dijital altyapı alanlarında önemli yatırımlar gerçekleştirilmiş durumdadır. İl genelinde içme suyu şebekesi nüfusun büyük bölümüne ulaşırken, atık su arıtma tesisleriyle çevre koruma standartları yükseltiliyor.

Katı atık yönetiminde ise geri dönüşüm ve bertaraf sistemleri etkin şekilde işletiliyor. İlde enerji altyapısında yenilenebilir kaynaklar ön plana çıkmaktadır. Jeotermal, rüzgar ve güneş enerjisi yatırımlarıyla Aydın, temiz enerji üretiminde öncü iller arasında yer almaktadır.[M-26]

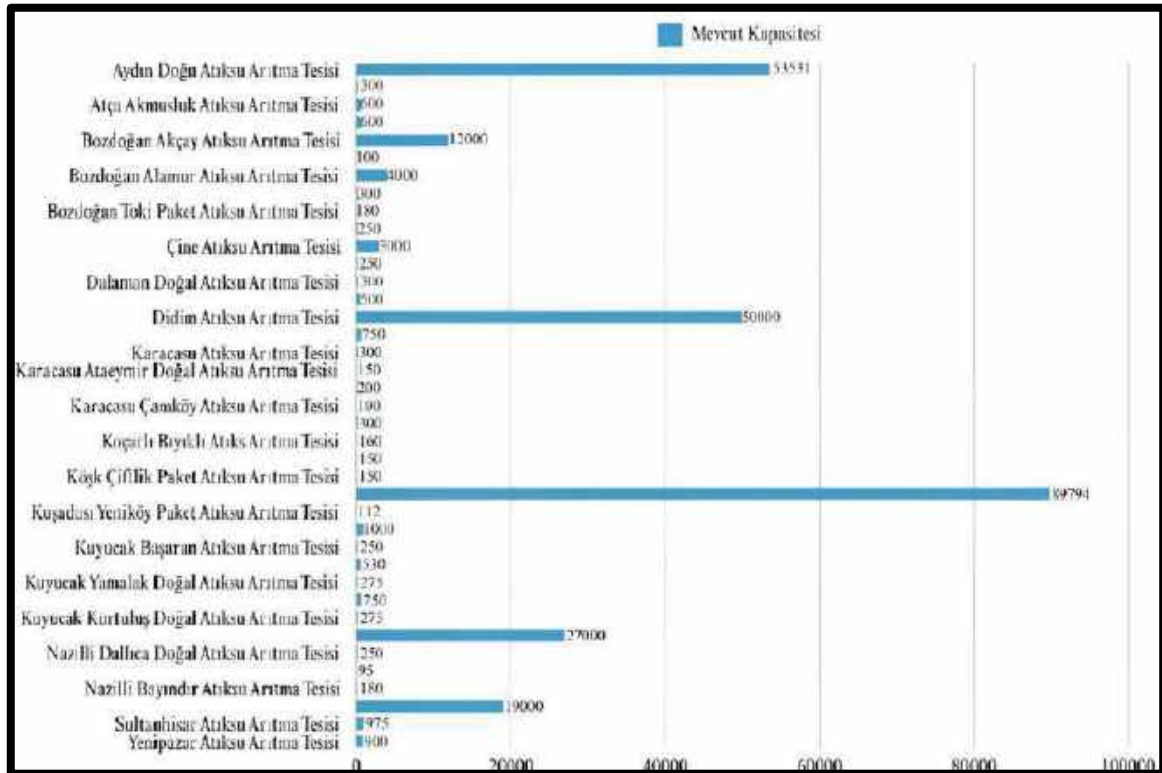
3.2.1 Atık Su Arıtma Tesisleri

Aydın ilinde atık su yönetimi kapsamında toplam 39 adet atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler, Devlet Su İşleri (DSİ) ile koordineli bir şekilde çalışarak bölgedeki atık su arıtma faaliyetlerini yürütmektedir. İşbirliği çerçevesinde, projelerin planlanması ve uygulanması süreçlerinde ortak çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Aydın genelindeki atık su arıtma tesislerinin büyük bir kısmı ikinci kademe arıtma teknolojisine sahiptir. Ancak Çine, Köşk, Didim, Germencik ve Umurlu ilçelerinde ikinci kademe arıtma sistemleri henüz devreye alınmamıştır.

Bu bölgelerdeki tesislerin daha ileri düzeyde arıtma sağlayabilmesi için ikinci kademeye geçiş süreci başlatılmış olup, söz konusu projeler aktif olarak yürütülmektedir. İkinci kademe arıtma sistemleri, organik kirleticilerin yanı sıra azot ve fosfor gibi besin maddelerinin giderimini de sağlayarak, alıcı ortamlar üzerindeki çevresel etkilerin minimize edilmesine katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla, Aydın'da devam eden bu iyileştirme çalışmalarının, bölgenin su kalitesinin korunması ve sürdürülebilir su yönetimi açısından önemli bir adım olduğu değerlendirilmektedir.[M-27] [M-URL-11] Bakınız Tablo 3 ve Şekil 66

Tablo 3:Çalışma Alanının Atık Su Arıtma Tesislerinin Bulunduğu İlçelerin Tablosu[M-URL-11]

Atça Akımsılık Atıksu Arıtma Tesis	Karpuzlu Paket Atıksu Arıtma Tesis
Atça Akımsılık Atıksu Arıtma Tesis	Koçarlı Bıyıklı Atıksu Arıtma Tesis
Aydın Doğu Atıksu Arıtma Tesis	Köşk Başçayır Paket Atıksu Arıtma Tesis
Aydın Olgar Paket Atıksu Arıtma Tesis	Köşk Çiftlik Paket Atıksu Arıtma Tesis
Bozdoğan Akçay Atıksu Arıtma Tesis	Kuşadası Merkez Atıksu Arıtma Tesis
Bozdoğan Eymir Paket Atıksu Arıtma Tesis	Kuşadası Yeniköy Paket Atıksu Arıtma Tesis
Bozdoğan Alemtut Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Atıksu Arıtma Tesis
Bozdoğan Toki Paket Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Başaran Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Bozdoğan Yazıkent Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Pamukoren Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Buharkent Sıvıllı Doğal Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Yamalak Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Çine Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Horsunlu Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Çine Akçaova Doğal Atıksu Arıtma Tesis	Kuyucak Kurtuluş Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Dalaman Doğal Atıksu Arıtma Tesis	Nazilli Atıksu Arıtma Tesis
Didim Akbük Paket Atıksu Arıtma Tesis	Nazilli Dalıca Doğal Atıksu Arıtma Tesis
Didim Atıksu Arıtma Tesis	Nazilli Sevindikli Atıksu Arıtma Tesis
İsabeyli Atıksu Arıtma Tesis	Nazilli Bayındır Atıksu Arıtma Tesis
Karacasu Ataeymir Doğal Atıksu Arıtma Tesis	Söke Atıksu Arıtma Tesis
Karacasu Atıksu Arıtma Tesis	Sultanhisar Atıksu Arıtma Tesis
Karacasu Yenice Doğal Atıksu Arıtma Tesis	Yenipazar Atıksu Arıtma Tesis
Karacasu Çanköy Arıtma Tesis	

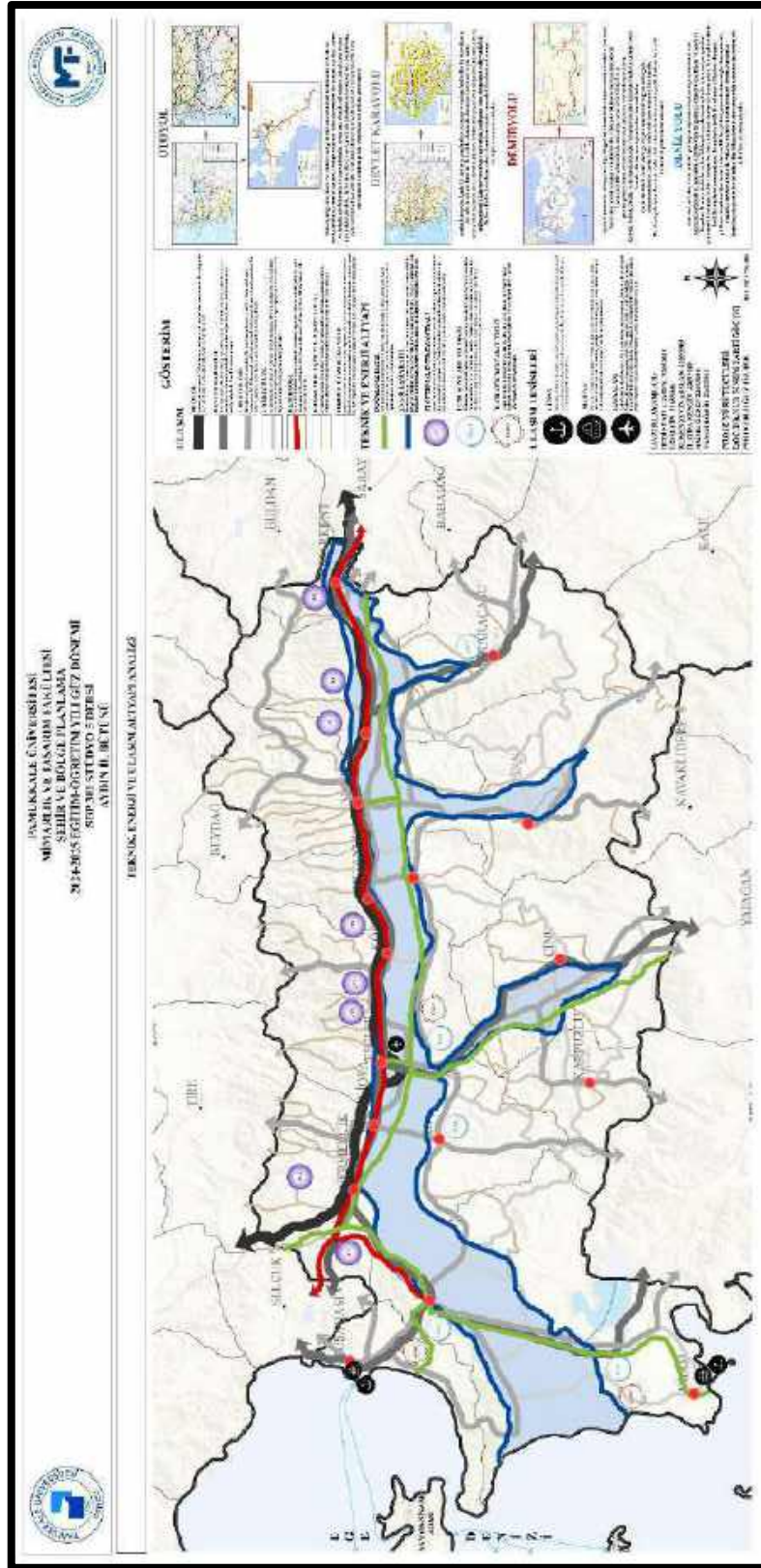

Şekil 66:Çalışma Alanının Atıksu Arıtma Tesislerinin Mevcut Kapasiteleri[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.2.2 Katı Atık Bertaraf ve Depolama Tesisleri

Aydın ilinde katı atık yönetim sistemi, Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen üç ana bertaraf tesisi ve dört aktarma istasyonu ile yürütülmektedir. Merkez, Kuşadası ve Didim ilçelerinde konuşlanan bertaraf tesisleri, il genelinde oluşan katı atıkların işlenmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Atık yönetim sisteminin verimliliğini artırmak amacıyla Nazilli, Bozdoğan, Kuyucak ve Sultanhisar ilçelerinde aktarma istasyonları bulunmakta olup, bu tesisler bölgesel atık toplama ve taşıma operasyonlarını optimize etmektedir.

İl genelinde günlük olarak yaklaşık 1.100 ton katı atık toplanmakta olup, mevcut bertaraf tesisleri bu miktarın 1.000 tonunu işleyebilecek kapasiteye sahiptir. Bu kapasite, kentsel atıkların çevreye olan olumsuz etkilerinin kontrol altına alınması ve sürdürülebilir atık yönetimi ilkelerinin uygulanması açısından önem taşımaktadır. Bertaraf tesislerinde uygulanan düzenli depolama ve modern işleme teknikleri, atık hacminin azaltılması ve çevresel etkilerin minimize edilmesi açısından kritik bir işlev görmektedir. Aktarma istasyonları, özellikle merkezi bertaraf tesislerine uzak bölgelerden gelen atıkların geçici olarak depolanması ve ana tesislere verimli bir şekilde taşınması amacıyla tasarlanmıştır. Bu sistem sayesinde atık taşıma maliyetlerinde önemli ölçüde tasarruf sağlanırken, atık yönetim süreçlerinin daha kontrollü ve organize bir şekilde yürütülmesi mümkün olmaktadır. İl genelindeki katı atık yönetim sisteminin mevcut durumu ve gelecekteki gelişim potansiyeli, kentsel çevre yönetimi açısından önemli bir öneme sahiptir.[M-27] Bakınız Şekil 67

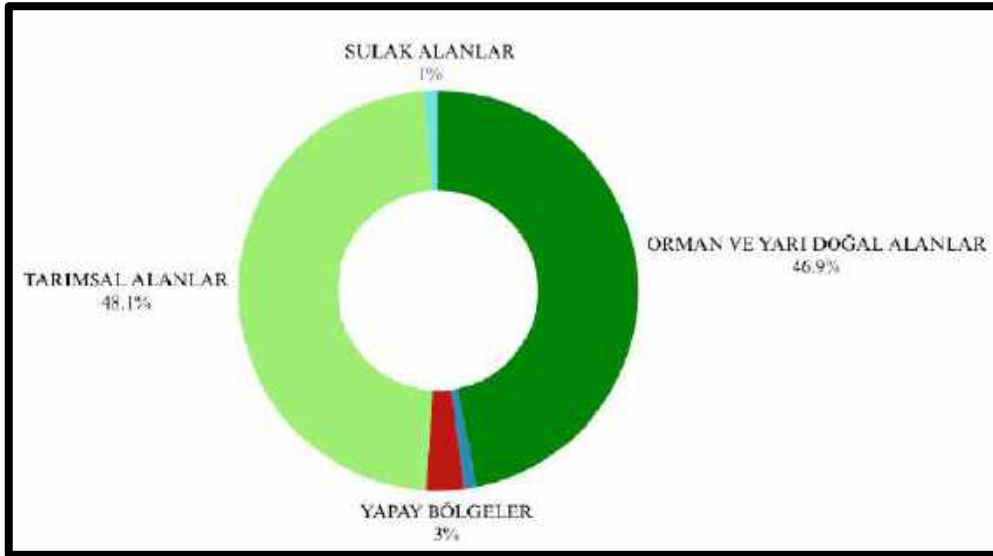
Şekil 67: Çalışma Alanının Teknik, Enerji ve Ulaşım Altyapı Analizi Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

4.ARAZİ KULLANIM

Aydın ili, sahibi olduğu ve topoğrafik özellikleri nedeniyle çeşitli arazi kullanım türlerine ev sahipliği yapmaktadır. İlin arazi dağılımı incelendiğinde, tarımsal faaliyetlerin (%48,1) ve orman ile yarı doğal alanların (%46,9) büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Sulak alanlar ise oldukça sınırlı bir oranda (%1) temsil edilmektedir. Bu dağılım, Aydın'ın büyük oranda tarım ve orman ağırlıklı bir yapı sergilediğini göstermektedir.

İlin güneyinde yer alan Bozdoğan, Karacasu ve Çine ilçeleri, geniş orman ve tarım alanlarıyla öne çıkmaktadır. Bu bölgelerdeki yoğun bitki örtüsü ve tarımsal faaliyetler, yerleşim için uygun olmayan alanlar olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık, Kuşadası ve Didim gibi turizm potansiyeli yüksek ilçelerde yerleşim alanları daha fazla yer kaplamakta ve bu durum, limanların varlığıyla desteklenerek deniz turizmi ve ticaretinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Efeler ilçesi, Aydın'ın merkezi olması nedeniyle yoğun yapılaşmanın gözlendiği bir bölgedir. Ticaret faaliyetlerinin ağırlıkta olduğu Söke, Nazilli ve Efeler ilçeleri ise ekonomik açıdan önemli bir konumdadır. Ayrıca, ilin orta kesiminde bulunan Büyük Menderes Deltası, ekolojik çeşitlilik açısından büyük önem taşımakta ve Aydın'ın doğal zenginliklerini yansıtmaktadır.

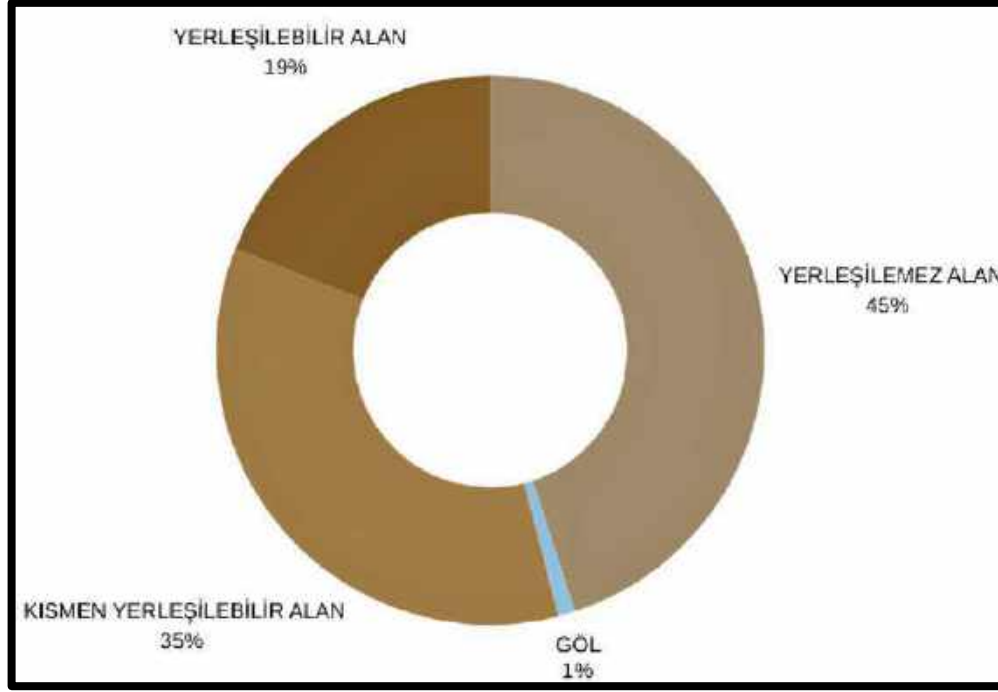
Sonuç olarak, Aydın ili arazi kullanım bakımından tarım, orman, yerleşim ve sanayi-ticaret alanları arasında dengeli bir dağılıma sahiptir. Bu çeşitlilik, ekonomik ve ekolojik açıdan sürdürülebilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bakınız Şekil 67 ve Şekil 68

Şekil 67:Çalışma Alanının Arazi Yapısı Analiz Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

5.YERLEŞİLEBİLİRLİK ANALİZİ

Aydın ili, coğrafi konumu ve ulaşım ağlarındaki gelişmişlik düzeyi nedeniyle yerleşim açısından önemli avantajlara sahiptir. İlin yerleşilebilirlik durumu incelendiğinde, alanların %19'unun yerleşime uygun, %35'inin kısmen yerleşilebilir ve %45'inin ise yerleşime elverişsiz olduğu görülmektedir. Göl alanları ise %1 gibi sınırlı bir oranda temsil edilmektedir. Bu dağılım, ilin önemli bir bölümünün yerleşim için kısıtlayıcı faktörlere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.Bakınız Şekil 69

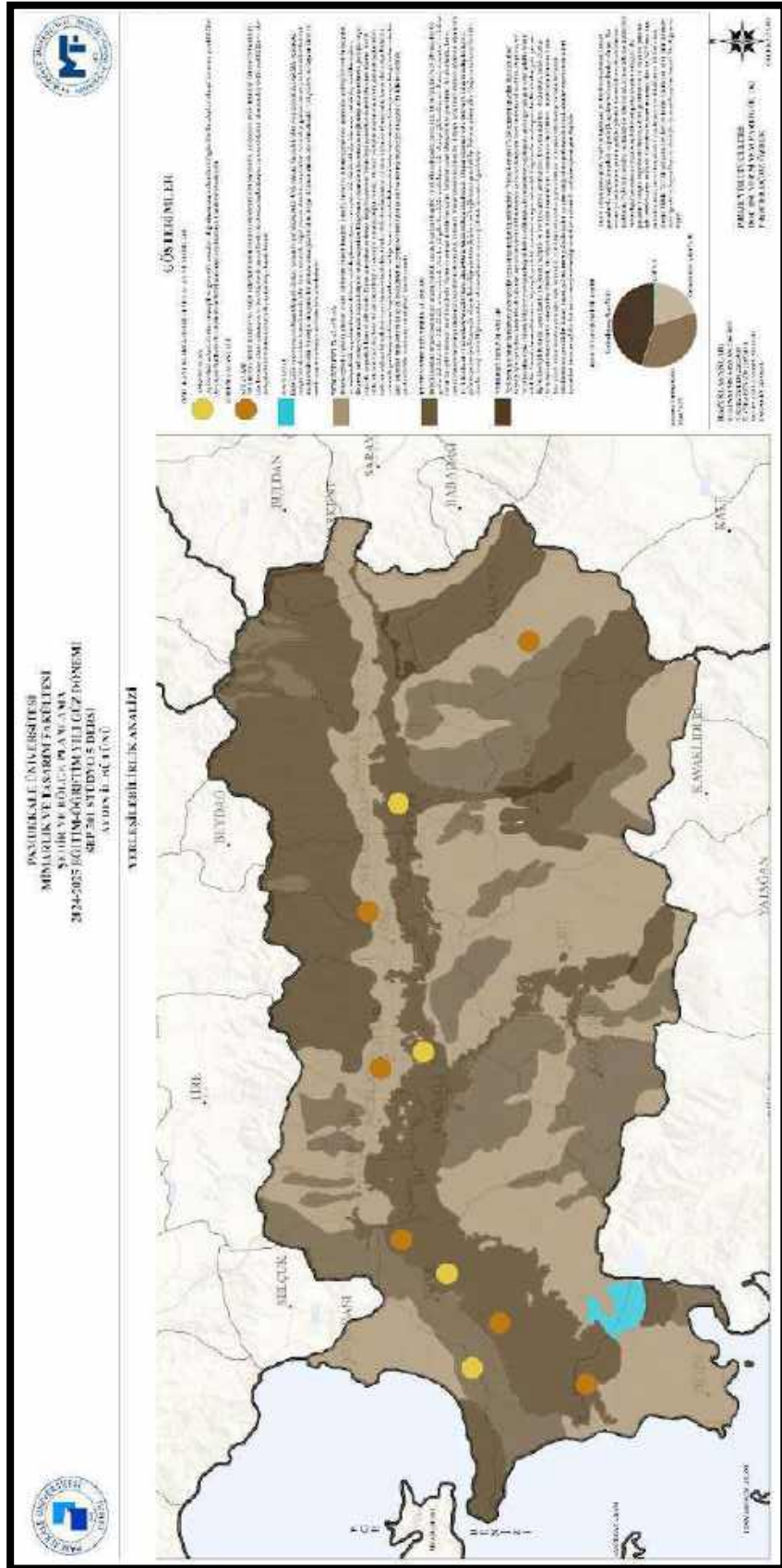
Şekil 69:Çalışma Alanının Yerleşilebilirlik Oranları Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yerleşilebilir alanlar, genellikle altyapısı gelişmiş, doğal afet risklerinin düşük olduğu ve ulaşım imkanlarının yoğunlaştığı bölgelerde bulunmaktadır. Kuşadası ve Didim gibi turizm merkezleri, limanları ve gelişmiş ulaşım ağları sayesinde yerleşim ve ticaret açısından cazip noktalardır. Ayrıca, Aydın'ın bir üniversite şehri olması da nüfus hareketliliğini ve yerleşilebilirliği artıran önemli bir faktördür.

Kısmen yerleşilebilir alanlar, hem avantajlı hem de sınırlayıcı özellikler taşımaktadır. Bu bölgelerde eğitim, arazi yapısı veya doğal eşikler gibi faktörler yerleşimi kısmen engellemektedir. Özellikle orman alanları ve Büyük Menderes Havzası gibi doğal sınırlar, yakın çevrelerindeki yerleşim potansiyelini de etkilemektedir.

Yerleşilemez alanlar ise genellikle yüksek eğimli, ormanlık veya sulak bölgelerden oluşmaktadır. Bu alanlar, tarım veya yerleşim için uygun olmayan, ancak ekolojik açıdan önem taşıyan bölgelerdir. İlin %45'ini kaplayan bu alanlar, Aydın'ın sürdürülebilir kalkınmasında doğal koridorlar olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Aydın ili yerleşilebilirlik açısından çeşitlilik göstermekte olup, ulaşım imkanları, turizm potansiyeli ve eğitim olanakları gibi faktörler yerleşimi teşvik ederken; doğal eşikler, eğimli araziler ve korunması gereken ekosistemler ise sınırlayıcı rol oynamaktadır. Bu dengeli dağılım, ilin hem sosyo-ekonomik gelişimini hem de çevresel sürdürülebilirliğin desteklemektedir. Bakınız Şekil 70

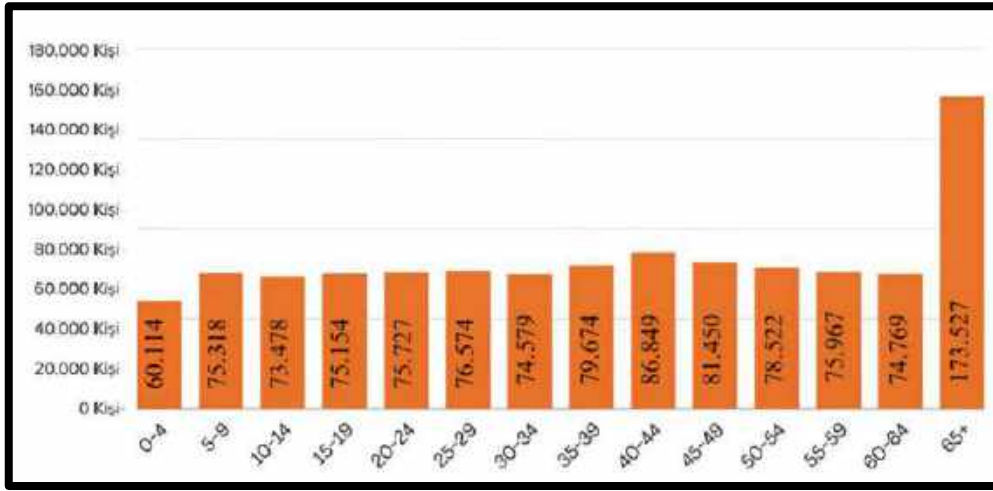
Şekil 70:Çalışma Alanının Yerleşilebilirlik Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

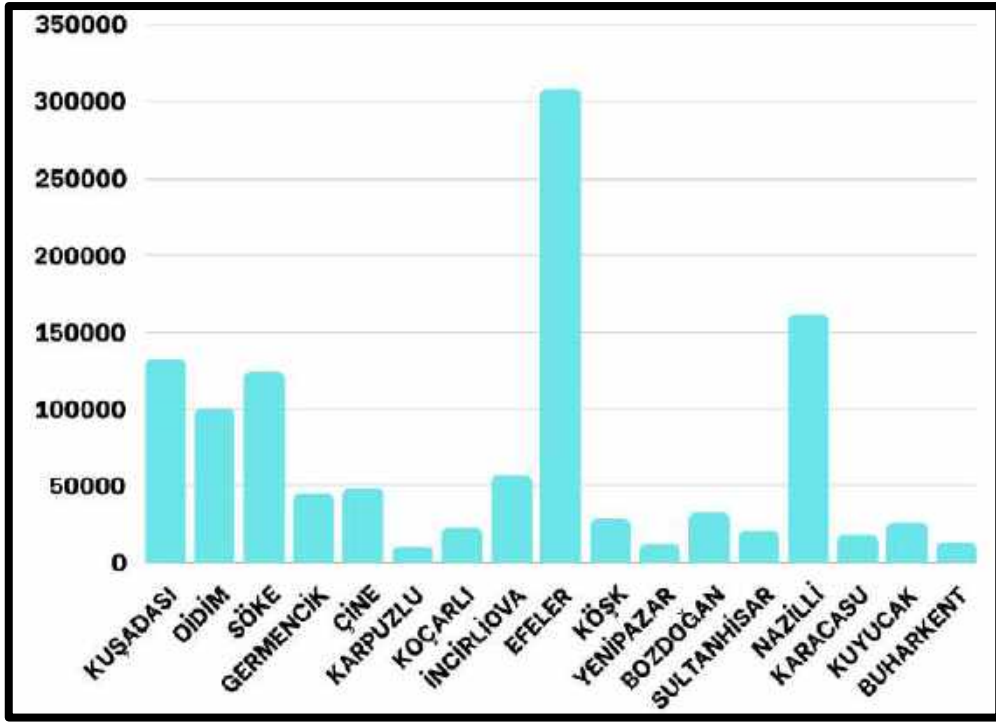
6.YÖNETSEL SINIRLAR VE NÜFUS ANALİZİ

Aydın ili, 1.100.702 kişilik nüfusuyla Ege Bölgesi'nin önemli yerleşim merkezlerinden biridir. İlin nüfus dağılımı incelendiğinde, belirgin bir merkez-çevre farklılaşması göze çarpmaktadır. İl merkezi konumundaki Efeler ilçesi, en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip olup, bunu sırasıyla Kuşadası, Didim ve Söke gibi turizm ve ticaret merkezleri takip etmektedir. Nüfus hareketliliği açısından dikkat çeken nokta, sahil ilçelerinde mevsimsel dalgalanmaların yaşanmasıdır. Özellikle Kuşadası ve Didimde yaz aylarında turizm faaliyetlerine bağlı olarak geçici nüfus artışları gözlemlenmektedir. Buna karşılık, ilin güneydoğusunda yer alan Karacasu, Bozdoğan ve Kuyucak gibi ilçelerde nüfus yoğunluğu oldukça düşük seviyelerdedir.

Demografik göstergeler incelendiğinde, cinsiyet dağılımının dengeli olduğu, ancak yaş piramidinde 65 yaş ve üzeri nüfusun belirgin şekilde öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, ilin yaşlanan nüfus yapısına sahip olduğunu ve doğurganlık oranlarının düşük seyrettiğini göstermektedir. Nüfus artış hızının düşük olması, çalışma çağındaki nüfusun görece azlığına işaret etmekte ve bu durum ilin sosyo-ekonomik dinamikleri üzerinde etkili olmaktadır. Nüfusun mekansal dağılımı ile ekonomik faaliyetler arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Efeler ilçesinin yüksek nüfusu, idari ve ticari merkez olmasıyla açıklanabilir iken, sahil ilçelerindeki nüfus yoğunluğu turizm sektörünün varlığıyla bağlantılıdır. Buna karşın, tarım ve orman arazilerinin yoğun olduğu iç kesimlerde nüfus yoğunluğunun azaldığı gözlemlenmektedir. Bakınız Şekil 71 ve Şekil 72

Şekil 71:Çalışma Alanının Nüfusunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Şekil 72: Çalışma Alanının İlçelere Göre Nüfus Dağılımı Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Sonuç olarak, Aydın ili demografik yapısı itibarıyla çeşitlilik göstermekte olup, nüfus dağılımı ekonomik faaliyetlerle doğrudan ilişkilidir. Yaşlanan nüfus yapısı ve düşük doğurganlık oranları, ilin gelecekteki nüfus dinamikleri açısından dikkatle izlenmesi gereken unsurlardır. Mekansal dağılım açısından ise merkez-çevre farklılaşmasının belirgin olduğu söylenebilir. Bakınız Şekil 73

7.EĞİM ANALİZİ

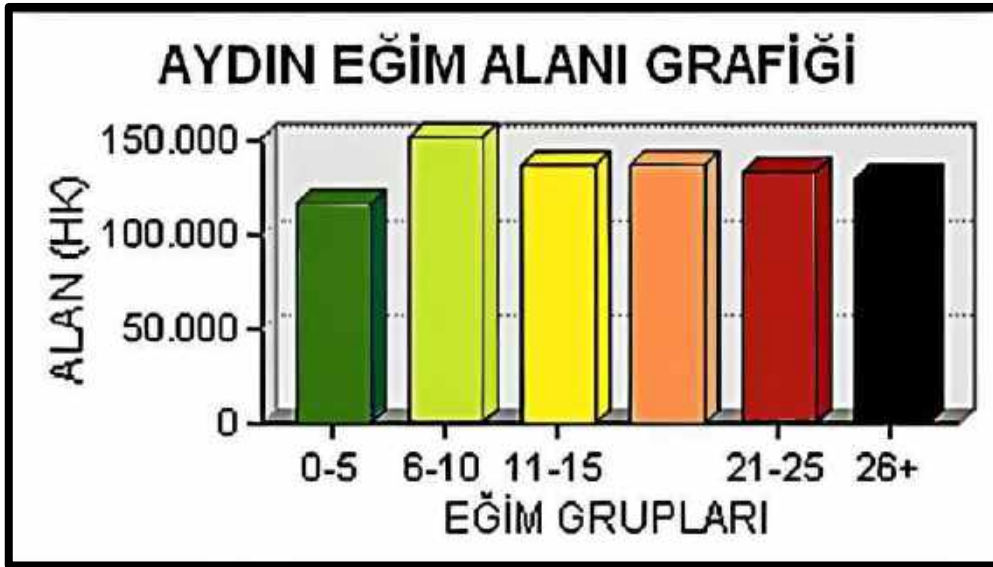
Aydın ilinin topoğrafik yapısı, eğim değerlerine göre yapılan sınıflandırmada altı farklı kategori ile tanımlanmıştır. Eğim dağılımı incelendiğinde, ilin tarımsal potansiyeli ve yerleşim uygunluğu hakkında önemli veriler elde edilmektedir.

0-5 derece eğim aralığı, ilin düz ve verimli tarım arazilerini temsil etmektedir. Bu alanlar toplam yüzölçümün önemli bir bölümünü oluşturmakta olup, özellikle Büyük Menderes Havzası çevresinde yoğunlaşmaktadır. İlin tarımsal üretimindeki yüksek verimlilik, büyük ölçüde bu eğim grubundaki arazilerin varlığı ile açıklanabilir.

6-10 ve 11-15 derece eğim grupları, orta düzeyde eğimli arazileri kapsamaktadır. Bu bölgelerde tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği için toprak koruma önlemlerinin alınması ve uygun tarım tekniklerinin uygulanması gerekmektedir. Özellikle %6-10 eğim aralığının yaygınlığı, sulı tarım uygulamalarının il genelinde ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

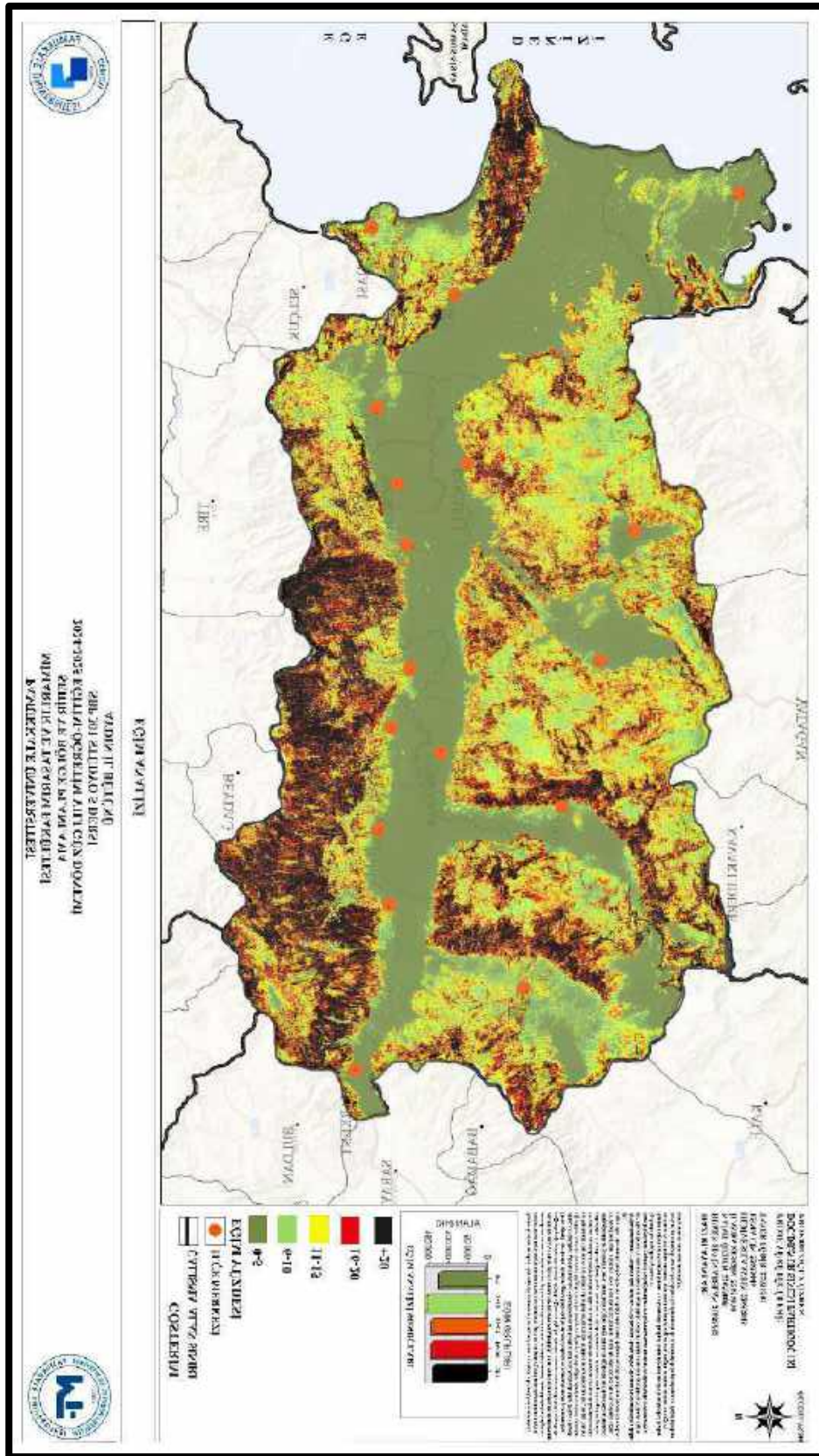
21-25 derece ve 26+ derece eğim grupları ise ilin en dik yamaçlarını oluşturmaktadır. Bu alanlar hem tarımsal faaliyetler hem de yerleşim açısından oldukça sınırlı kullanım potansiyeline sahiptir. Yüksek eğimli araziler genellikle ormanlık alanlar veya doğal koruma bölgeleri olarak değerlendirilmektedir.

Eğim dağılımının mekansal analizi, Aydın'ın arazi kullanım planlaması açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Düşük eğimli alanların tarımsal üretime ayrılması, orta eğimli bölgelerde kontrollü tarım uygulamalarının yapılması ve yüksek eğimli kesimlerin ise koruma altına alınması, ilin sürdürülebilir kalkınması için kritik öneme sahiptir. Bakınız Şekil 74

Şekil 74:Aydın İli Eğim Oranları Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

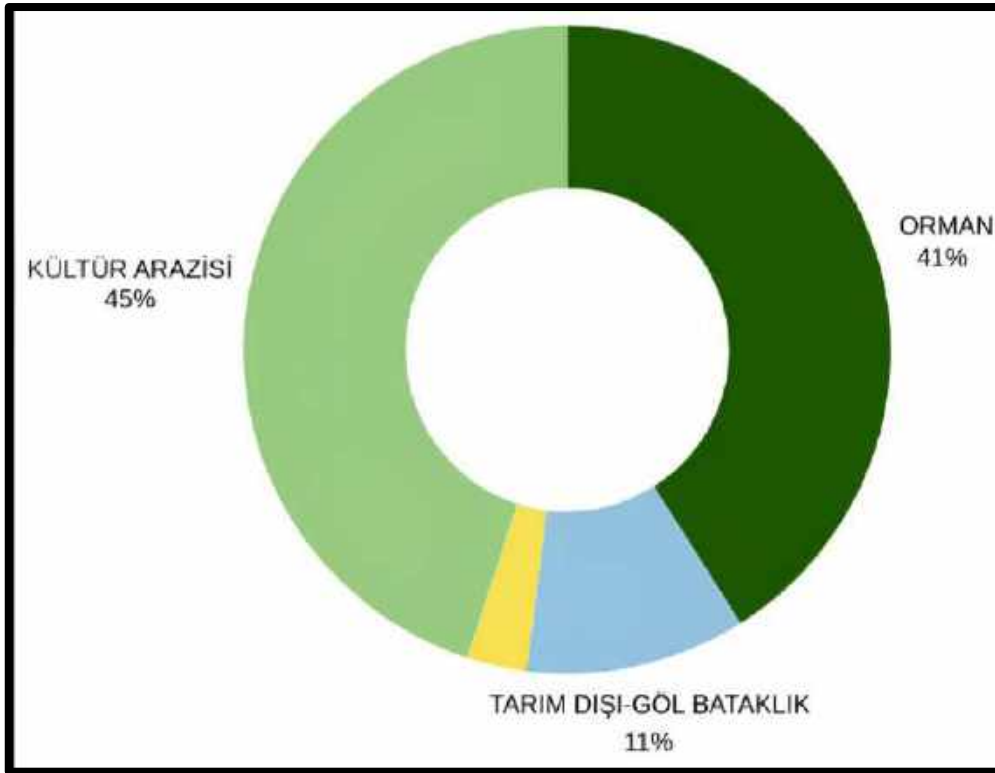
Sonuç olarak, Aydın ilinin eğim haritası, topoğrafik özelliklerin ekonomik faaliyetler üzerindeki belirleyici rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Tarımın il ekonomisindeki merkezi konumu, büyük ölçüde eğim değerlerinin uygun olduğu geniş düzlüklerin varlığıyla ilişkilidir. Bu veriler, ilin gelecekteki arazi kullanım politikalarının şekillendirilmesinde temel alınması gereken teknik göstergeler olarak değerlendirilmelidir. Bakınız Şekil 75

Şekil 75: Çalışma Alanının Eğim Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

8.ORMAN ANALİZİ

Aydın ili, sahip olduğu 326.605 hektar orman alanı ile toplam yüzölçümünün %41'ini ormanlarla kaplı bir ildir. Bu oran, ilin ekolojik zenginliğini ve doğal kaynak potansiyelini ortaya koymaktadır. Orman alanlarının 203.555 hektarlık kısmı verimli orman niteliği taşımakta olup, bu durum ilin önemli bir biyolojik çeşitlilik merkezi olduğunu göstermektedir. İlin orman ekosistemleri incelendiğinde, iğne yapraklı ağaç türlerinin ve skrofil (kurakçıl) bitki örtüsünün hakim olduğu görülmektedir. Bu bitki örtüsü dağılımı, Aydın'ın Akdeniz fitocoğrafya bölgesinde yer almasıyla uyumlu bir şekilde gelişmiştir. Sekrofil bitkilerin yaygınlığı, bölgenin iklim özellikleri ile doğrudan ilişkilidir ve kurak koşullara adapte olmuş bitki türlerinin varlığını işaret etmektedir. Bakınız Şekil 76

Şekil 76:Çalışma Alanının Arazi Varlığı Grafiği[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Orman alanlarının mekansal dağılımına bakıldığında, kültür arazileri (%45) ile ormanlar (%41) arasında dengeli bir dağılım olduğu gözlemlenmektedir. Tarım dışı alanların ve sulak bölgelerin %11'lik paya sahip olması, ilin farklı ekosistem tiplerini barındırdığını göstermektedir. Bu çeşitlilik, Aydın'ın hem tarımsal hem de ekolojik açıdan zengin bir potansiyele sahip olduğunun göstergesidir. Bakınız Şekil 77

Şekil 77:Sklerofil Bitki Örtüsü Dokusu[M-11]

Verimli orman alanlarının varlığı, ilin kereste üretimi ve odun dışı orman ürünleri açısından önemli bir kaynak sunduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu kaynakların sürdürülebilir yönetimi büyük önem taşımaktadır. Özellikle iklim değişikliği etkilerinin artmasıyla birlikte, kurakçıl bitki örtüsünün korunması ve orman yangınlarına karşı önlem alınması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.Bakınız Şekil 78

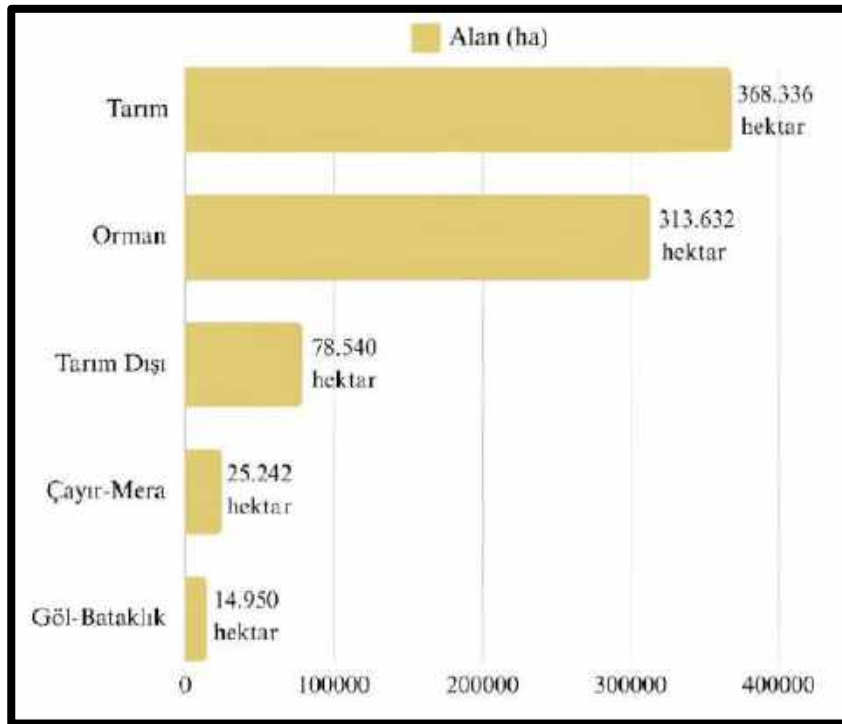

Şekil 78:İğne Yapraklı Orman Dokusu[M-11]

Sonuç olarak, Aydın ili orman varlığı açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İğne yapraklı ormanlar ve sekrofil bitki örtüsünün hakim olduğu bu ekosistemler, hem biyolojik çeşitliliğin korunması hem de ekonomik değerlerin sürdürülebilir kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır. İlin orman kaynaklarının akılcı yönetimi, gelecek nesiller için bu değerlerin korunmasında kilit rol oynayacaktır.Bakınız Şekil 79

9.TARIM ANALİZİ

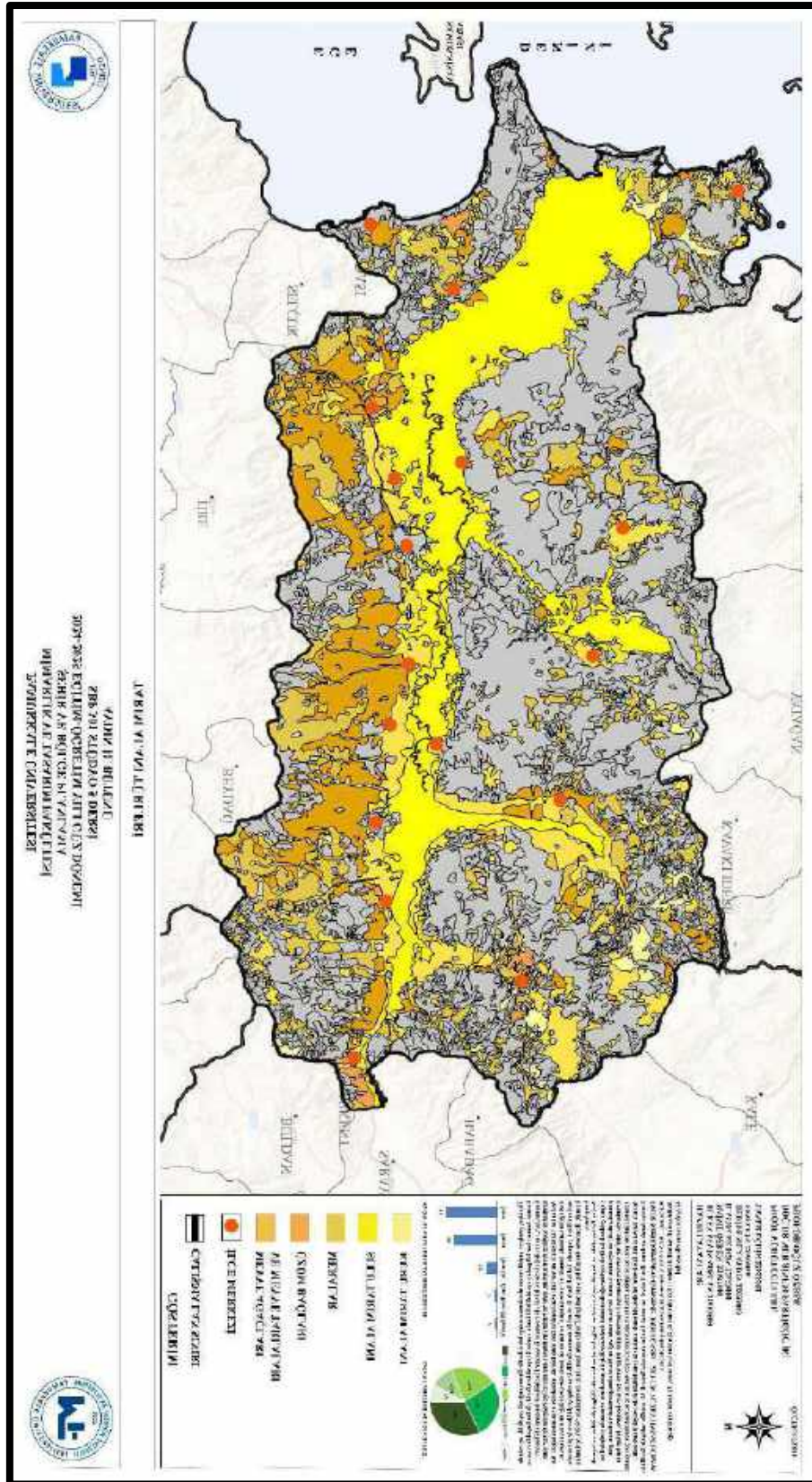
Aydın ilinin arazi kullanım deseni incelendiğinde, toplam yüzölçümünün %46'sına tekabül eden 365.795 hektarlık bir alanın tarımsal faaliyetlere ayrıldığı görülmektedir. Bu veriler, ilin ekonomik yapısında tarım sektörünün merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Tarım arazilerinin kullanım şekli analiz edildiğinde, sulu ve kuru tarım uygulamalarının hemen hemen eşit oranlarda (yaklaşık 184.500 hektar) dağılım gösterdiği dikkat çekmektedir. Büyük Menderes Havzası'nın il sınırları içerisinde stratejik konumu, tarımsal üretim deseni üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Havza çevresinde gelişen tarımsal faaliyetler, su kaynaklarının varlığı ile doğrudan ilişkilidir ve bu durum bölgede etkin bir su yönetimi sisteminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. İlin kuzey kesimlerinde yoğunlaşan tarım alanları, mera bölgeleri ve meyve bahçeleri, bu bölgenin tarım ekonomisindeki ağırlığını göstermektedir. Bakınız Şekil 80

Şekil 80:Çalışma Alanının Arazi Varlığı Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

25.242 hektarlık mera ve çayır alanları ise ilin hayvancılık potansiyeline işaret etmektedir. Bu alanların varlığı, tarımsal üretimde çeşitliliğin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Tarım arazilerinin dağılımı ile orman alanları arasındaki ilişki incelendiğinde, her iki arazi kullanım türünün il yüzölçümünde yakın oranlarda yer aldığı (%46 tarım - %41 orman) görülmektedir. Bu dengeli dağılım, Aydın'ın hem tarımsal üretim hem de ekolojik koruma açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Aydın ili arazi kullanım planlaması açısından örnek teşkil edecek bir yapı sergilemektedir. Tarım alanlarının verimli kullanımı, su kaynaklarının etkin yönetimi ve orman varlığının korunması arasındaki denge, ilin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik öneme sahiptir. Büyük Menderes Havzası'nın sunduğu ekolojik ve ekonomik imkanlar, Aydın'ın bölgesel kalkınmadaki stratejik konumunu daha da güçlendirmektedir. Bakınız Şekil 81

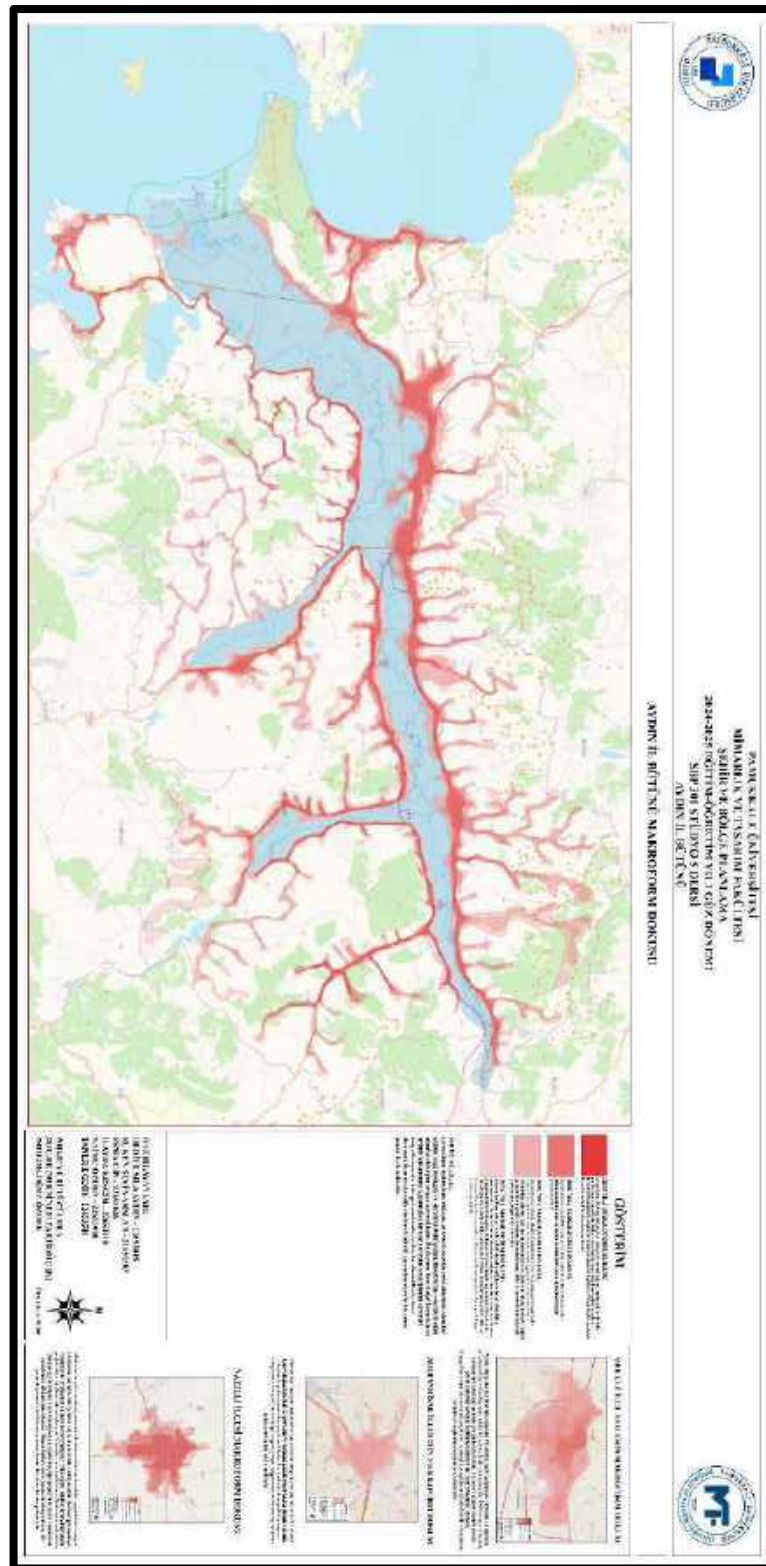

Şekil 81:Çalışma Alanını Tarım Alanları Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

10.MAKROFORM ANALİZİ

Aydın ilinin kentsel gelişim süreci, makroform analizi bağlamında değerlendirildiğinde, karmaşık bir dizi tarihsel, coğrafi ve sosyoekonomik faktörün etkileşimiyle şekillenmiş olduğu görülmektedir. İlk yerleşim dokusunun tek merkezli yapısı, zaman içerisinde ulaşım ağlarının gelişimine paralel olarak çok merkezli bir yapıya evrilmiştir. Kentin erken dönem gelişiminde belirleyici rol oynayan otoyol, devlet karayolu ve demiryolu hatları, yerleşim dokusunun güney ekseninde lineer bir biçimde genişlemesine yol açmıştır. Bu dönemde gözlemlenen şerit gelişim modeli, ana ulaşım arterleri boyunca yoğunlaşan yapılaşma eğilimiyle karakterize edilebilir. İlerleyen dönemlerde yeni ulaşım koridorlarının devreye girmesi ve kentsel arazi talebinin artış göstermesiyle birlikte, yerleşim dokusu geleneksel merkezin sınırlarını aşarak doğu yönünde yayılım göstermiştir. Bu süreçte kentin kuzeyinde yer alan engebeli arazi yapısı ve diğer doğal eşikler, yapılaşmanın coğrafi olarak daha elverişli olan doğu-güney koridorunda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Coğrafi kısıtların bu belirleyici etkisi, kentsel yayılma dinamiklerinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Güncel makroform yapısı incelendiğinde, kentsel gelişmenin ulaşım akslarına bağlı olarak asimetric bir karakter sergilediği görülmektedir. Ana ulaşım hatları boyunca yoğunlaşan yapılaşma alanları ile bu hatlar arasında kalan geçiş bölgelerindeki daha seyrek dokunun oluşturduğu karşıtlık, kentin mekansal organizasyonunun temel özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Bu durum, ulaşım odaklı gelişim teorileri bağlamında değerlendirilebilecek bir nitelik taşımaktadır. Yapılan analizler, Aydın'ın kentsel gelişim dinamiklerinin anlaşılmasında tarihsel süreçlerin, ulaşım ağlarının ve coğrafi kısıtların bütüncül bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kentin gelecekteki planlama süreçlerinde, mevcut yayılma eğilimlerinin yanı sıra doğal çevreyle uyumlu ve sürdürülebilir gelişme stratejilerinin benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Bakınız Şekil 82

Şekil 82:Çalışma Alanının Makroform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

10.1 Aydın İlinin İlçelerinin Makroform Analizleri

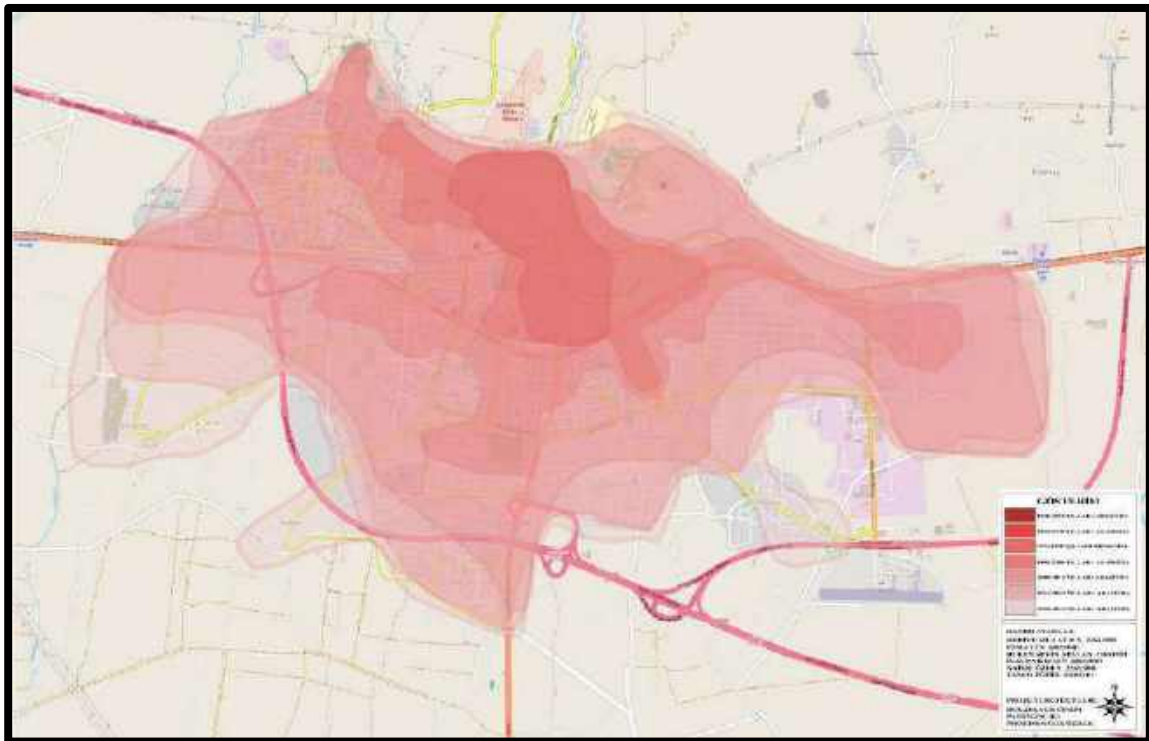
Efeler İlçesi

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Efeler ilçesi, Aydın'ın merkez ilçesi olarak kentsel gelişimini tarihsel süreç içerisinde çeşitli dinamiklerle şekillendirmiştir. İlçenin makroform dokusu, 1923 Yangın Yeri İmar Planı ile başlayan ızgara (grid) kent modeline dayalı olarak gelişim göstermiştir. Bu plan, düzenli bir yol ağı ve parseller üzerine kurgulanmış olup, ilçenin erken dönem kentsel yapısının temelini oluşturmuştur. Ancak, 1950'li yıllardan itibaren yaşanan yoğun göç, sanayileşme ve kontrolsüz büyüme gibi faktörler, planlı gelişimi sekteye uğramış ve gecekondu tipi yapılaşmayı beraberinde getirmiştir.

Kentin makroformundaki değişim, dönemsel olarak hazırlanan 1951, 1959, 1968, 1983 ve 1991 tarihli imar planlarıyla kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Ancak, merkez ilçe olması nedeniyle sürekli artan nüfus baskısı ve ekonomik faaliyetler, planlı büyümeyi zorlaştırmıştır. Görselde de gözlemlendiği üzere, yerleşim alanları ana arterler boyunca yayılım göstermekle birlikte, bütüncül bir planlama eksikliği nedeniyle dağınık ve parçalı bir kentsel doku ortaya çıkmıştır. Efeler ilçesinin mevcut makroform yapısı incelendiğinde, geleneksel ızgara sisteminin zamanla bozulduğu ve organik bir büyüme eğiliminin hakim olduğu görülmektedir. Yol ağının yerleşim alanlarını şekillendirmedeki belirleyici rolüne rağmen, plansız genişleme nedeniyle kentsel dokunun homojenliği kaybolmuştur. Bu durum, ilçenin sosyo-ekonomik ve fiziksel dönüşüm süreçlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Efeler ilçesinin makroform analizi, kentsel gelişimde planlama çabaları ile dinamik sosyal ve ekonomik gerçeklikler arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır. İlçenin gelecekteki sürdürülebilir kalkınması için bütünlük ve esnek planlama stratejilerine ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bakınız Şekil 83

Şekil 83: Çalışma Alanının Merkez İlçesi Efelerin Makroform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Nazilli İlçesi

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Sonuç olarak, Nazilli ilçesinin makroform analizi, planlı kentsel büyüme ile sanayileşme dinamiklerinin bir arada yönlendirdiği bir gelişim sürecini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, Nazilli'nin mevcut makroform yapısı, ekonomik ve sosyal gelişimle uyumlu bir şehir planlaması örneği sunmaktadır.Bakınız Şekil 84

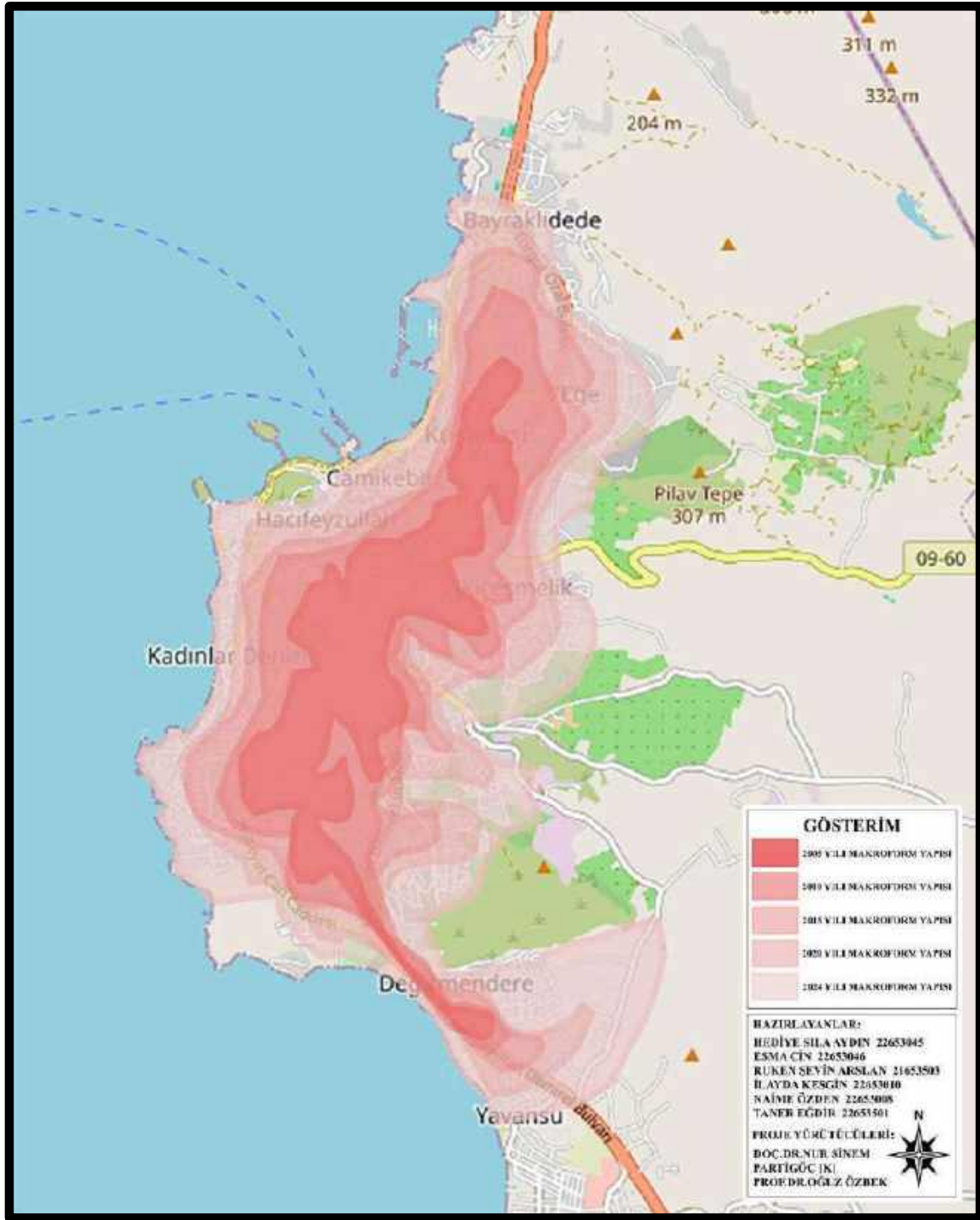
Didim ilçesinin kentsel gelişim süreci, 2010-2024 yılları arasında turizm odaklı bir dönüşüm geçirmiştir. 2010 yılında ilçenin yerleşim dokusu, tarım arazileri ve doğal alanlarla çevrili, düşük Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Kuşadası ilçesinin kentsel gelişim süreci, 2005-2024 yılları arasında turizm odaklı bir dönüşüm geçirmiştir. 2005 yılında ilçenin yerleşim dokusu, sınırlı bir alanda yoğunlaşmış olup deniz kenarındaki konut alanları ile iç kesimlerdeki tarım arazileri arasında dengeli bir dağılım sergilemektedir. Bu dönemde ulaşım altyapısının oldukça basit olması, turistik alanlara erişimi kısıtlıyordu.

2010 yılına gelindiğinde, Kuşadası'nın turizm potansiyelinin artmasıyla birlikte yerleşim alanlarında belirgin bir genişleme gözlemlenmiştir. Sahil şeridindeki konut inşaatlarının hız kazanması, kentsel dokunun bu ekseninde yoğunlaşmasına neden oldu. Makroform analizi, bu yıllarda kıyı şeridinde doğrusal bir gelişim eğiliminin hakim olduğunu ortaya koymaktadır.

2015-2024 yılları arasında Kuşadası'nın turizm potansiyeli il genelinde ön plana çıkmış ve kentsel yapıda önemli değişimler yaşanmıştır. Ulaşım altyapısındaki iyileştirmeler ve turizm yatırımları, kentsel yaşam kalitesini yükseltirken aynı zamanda ilçenin bölgesel önemini de artırmıştır. Kuşadası'nın mevcut makroform yapısı incelendiğinde, sahil şeridindeki yoğun yapılaşma ile iç kesimlerdeki daha az yoğun yerleşim alanları arasında kademeli bir geçiş olduğu görülmektedir. Turizm faaliyetlerinin artması ile birlikte konut ve ticari alanların yanı sıra sosyal donatı alanları da gelişmiştir.

İlçenin sürdürülebilir kalkınması için, doğal çevrenin korunması, altyapı kapasitesinin artırılması ve turizm kaynaklı yapılaşmanın kontrol altına alınması kritik öneme sahiptir. Kuşadası örneği, turizm odaklı kentsel gelişim süreçlerinin mekânsal yansımalarını anlamak açısından değerli veriler sunmaktadır. Bakınız Şekil 86

Şekil 86:Çalışma Alanının Kuşadası İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Söke İlçesi

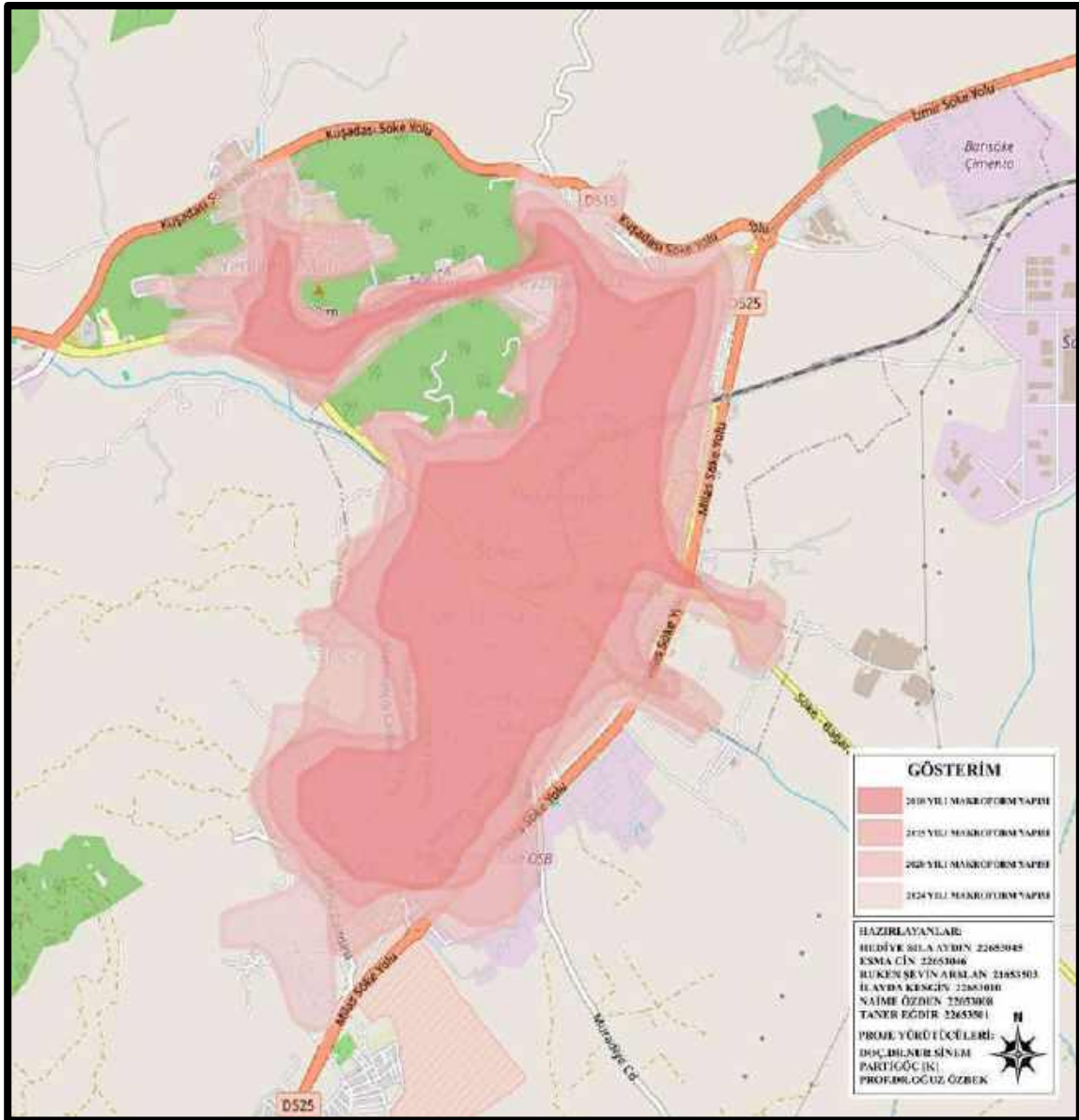
Söke ilçesi, Aydın'ın tarımsal ve kentsel gelişiminin kesişim noktasında yer alan önemli bir yerleşim merkezidir. İlçenin makroform dokusu, 2010-2024 yılları arasında geçirdiği dönüşümle dikkat çekmektedir. 2010 yılında Söke'nin yerleşim yapısı, kompakt bir form sergilemekte olup geniş tarım arazileri ile çevrili durumdaydı. Bu dönemde yeşil alanların korunmasına yönelik yaklaşımlar ön plandaydı ve kentsel yayılma sınırlı düzeyde gerçekleşmektedir.

2015 yılına gelindiğinde, ilçede belirgin bir kentleşme eğilimi gözlemlenmiştir. Bu dönüşümde, ulaşım alt yapısındaki gelişmeler kritik rol oynamıştır. D525 karayolu ve yeni yol ağlarının eklenmesi, şehir içi erişilebilirliği önemli ölçüde artırarak kentsel büyümeyi tetiklemiştir. Görselde de görüldüğü üzere, bu dönemde makroform yapısında doğrusal bir gelişim modeli hakim olmaya başlamıştır.

2020 yılı itibarıyla Söke'nin kentsel dokusu daha da yoğunlaşmış ve karma kullanım alanları öne çıkmıştır. Ticaret ve konut alanlarının iç içe geçtiği bu dönemde, sosyal etkileşim artmış ve kentsel canlılık belirgin şekilde yükselmiştir. Bu durum, ilçenin fonksiyonel çeşitliliğinin artmasına ve yaşam kalitesinin iyileşmesine katkı sağlamıştır.

2024 yılına gelindiğinde ise Söke, dinamik bir dönüşüm sürecine girmiştir. Yeni yerleşim alanlarının eklenmesiyle birlikte makroform yapısı daha karmaşık bir hal almıştır. İlçenin bu dönemdeki gelişimi, bir yandan tarımsal karakterini korurken diğer yandan kentsel işlevlerini güçlendiren hibrit bir model sergilemektedir. Kuşadası-Söke yolu eksenindeki gelişmeler, bu dönüşümün ana hatlarını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Söke ilçesinin makroform analizi, kırsal ve kentsel dinamiklerin bir arada yönlendirdiği planlı bir gelişim sürecini yansıtmaktadır. İlçenin gelecekteki sürdürülebilir kalkınması için, tarım alanlarının korunması, ulaşım ağlarının optimize edilmesi ve kentsel yayılmanın kontrol altına alınması gerekmektedir. Bakınız Şekil 87

Şekil 87:Çalışma Alanının Söke İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Buharkent İlçesi

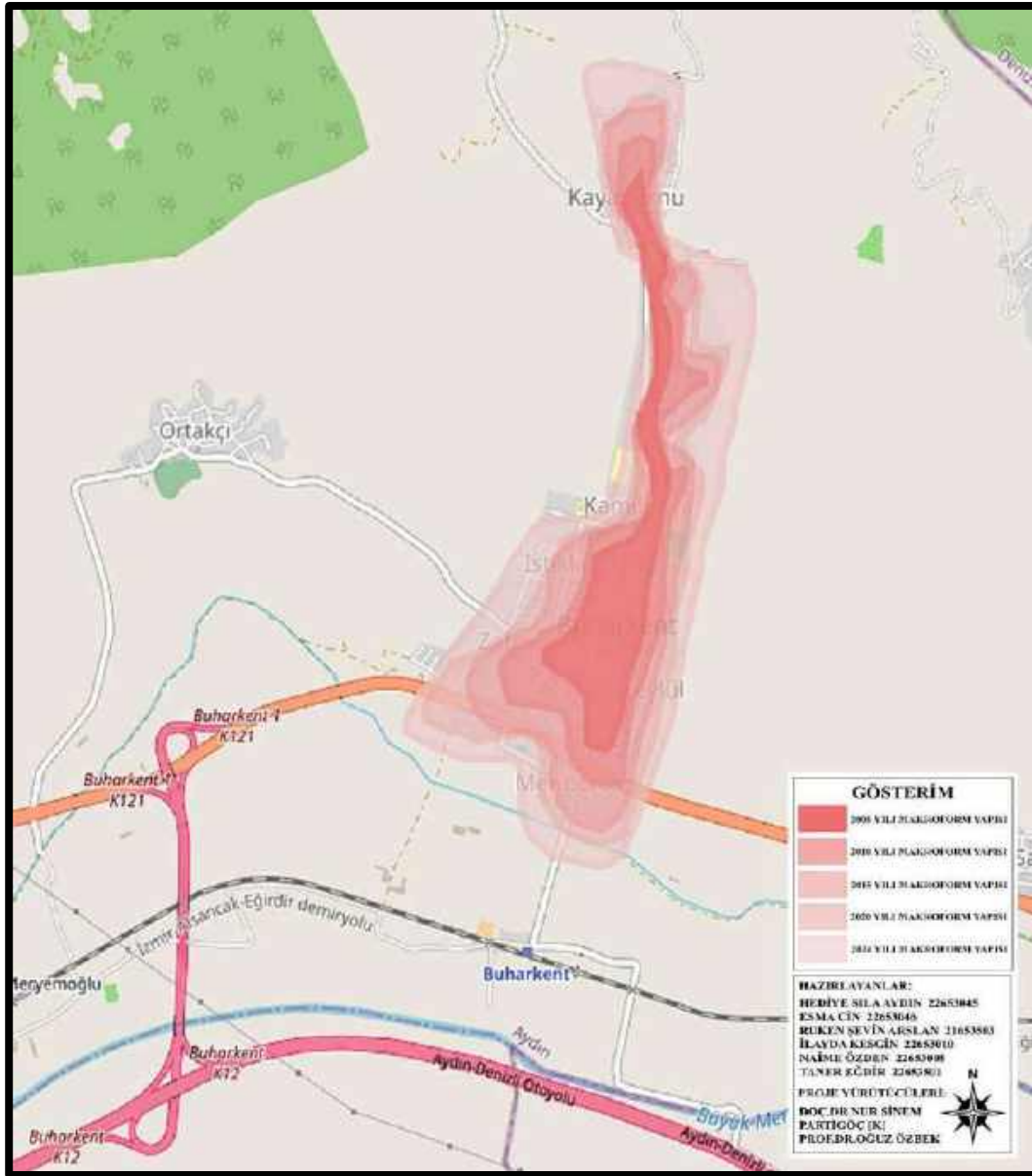
Buharkent ilçesi, Aydın'ın kırsal karakterden kentsel gelişime geçiş sürecini örnekleyen önemli bir yerleşim birimidir. İlçenin makroform dokusu, 2005-2024 yılları arasında geçirdiği dönüşümle dikkat çekici bir evrim sergilemektedir. 2005 yılında Buharkent'in yerleşim dokusu tamamen tarımsal faaliyetlere dayalı bir yapı sergilemektedir. Kırsal karakterin hakim olduğu bu dönemde, sosyal donatı alanlarının yetersizliği toplumsal etkileşimi sınırlandırmaktadır. Görselde de görüldüğü üzere, bu dönemdeki makroform yapısı dağınık ve organik bir gelişim modeli izlemektedir.

2010 yılı itibarıyla ilçede belirgin bir dönüşüm süreci başlamıştır. Yeni konut projeleri ve altyapı iyileştirmeleri, yerleşim alanlarını daha düzenli hale getirmeye başlamıştır, bu yıllarda makroformun doğrusal bir gelişim eğilimi gösterdiğini işaret etmektedir.

2020 yılı, Buharkent'in kentsel dönüşüm projelerinin hızlandığı bir dönemi yansıtmaktadır. Karma kullanımlı projelerin devreye girmesiyle sosyal alanlar ve ticari donatılar entegre bir yapıya kavuşmuştur. Makroform analizi, bu dönemde kentsel dokunun daha kompakt hale geldiğini göstermektedir.

2024 yılına gelindiğinde ise Buharkent, ulaşım yatırımları ile desteklenmiş ve sürdürülebilir bir yaşam ortamı sunan bir karakter kazanmıştır. İlçenin makroform yapısı artık hem tarımsal hem de kentsel öğeleri bütünleştiren hibrit bir model sergilemektedir.

Sonuç olarak, Buharkent ilçesinin makroform analizi, kırsal kökenli bir yerleşimin planlı kentsel gelişime evrilme sürecini belgelemektedir. Bakınız Şekil 88

Şekil 88:Çalışma Alanının Buharkent İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Germencik İlçesi

Aydın iline bağlı Germencik ilçesinin makroform gelişim süreci, 2005 yılından günümüze kadar olan dönemlerde gözlemlenebilecek belirgin dönüşümleri yansıtmaktadır. 2005 yılında ilçenin mekânsal yapısı, büyük ölçüde tarımsal faaliyetlerin öne çıktığı ve kentsel düzenlemenin henüz başlangıç aşamasında olduğu bir görünüm sergilemektedir.

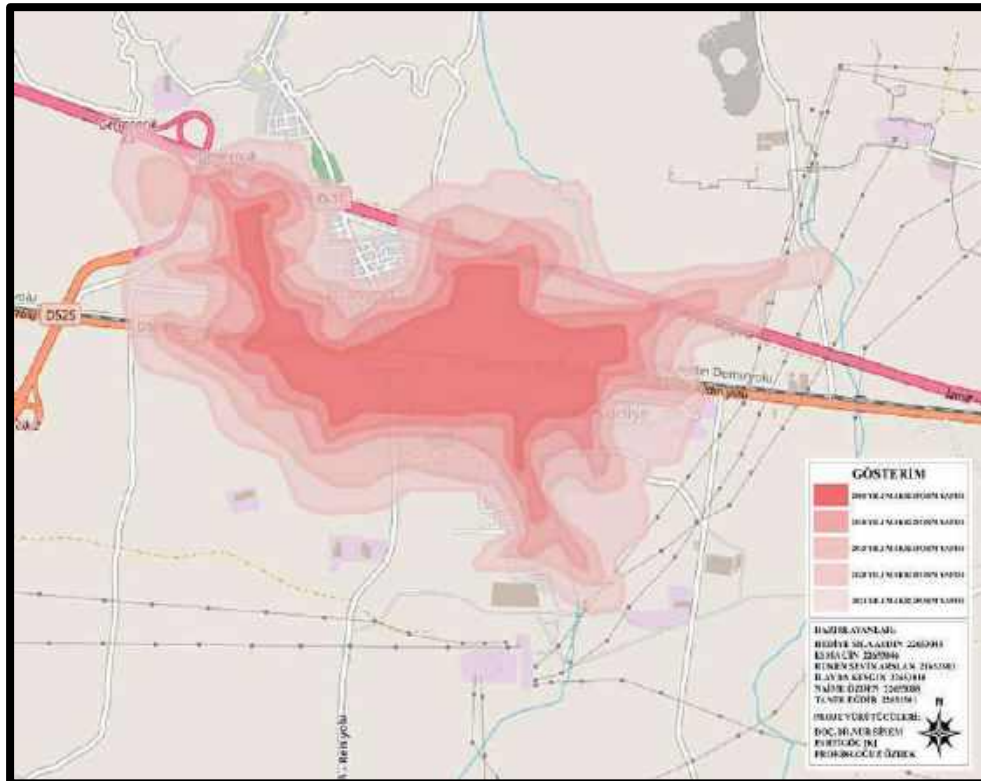
Bu dönemde, yerleşim alanlarının sınırları sınırlı olup, kentsel yapıların organize ve düzenli bir formda gelişme gösterdiği söylenemez. Tarım odaklı ekonomik yapının mekânsal düzen üzerinde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

2010 yılına gelindiğinde, Germencik'in kentsel gelişim hızı artmış ve yerleşim alanları genişlemiştir. Bu dönemde, kırsal alanlarla kentsel alanların bütünleşmesiyle birlikte, yeni yerleşimlerin olduğu ve kentsel nüfusun arttığı gözlemlenmektedir. Bu süreç, yapısal ve mekânsal açıdan kısmen daha organize bir kent görünümüne işaret etmektedir.

2015 yılı ise, ilçenin kentsel gelişiminin daha planlı ve düzenli hale geldiği bir aşamayı temsil etmektedir. Artan yeni kentsel alanlar ve planlamalar, yerleşim yapısının daha sistematik hale gelmesine katkı sağlamış, böylece kentsel dokunun homojen ve organize bir durumda şekillenmesine olanak tanımıştır. Aynı zamanda, konut ve ticari alanların dengeli gelişimi, ekonomik ve sosyal dinamizmin mekânsal yansıması olarak değerlendirilebilir.

2020 yılı itibarıyla, Germencik'in kentsel dönüşüm projeleri ve altyapı çalışmaları yoğunlaşmış, yüksek katlı yapıların inşası hızlanmıştır. Bu gelişmeler, şehirleşme ve modernizasyonun artmasına zemin hazırlamış; sanayi ve tarım sektörleri arasındaki denge gözetilerek, ekonomik çeşitlilik ve yerel kalkınma desteklenmiştir.

Sonuç olarak, Germencik ilçesinin makroform gelişimi, kırsal ve kentsel alanların entegrasyonu, yapısal planlamanın uygulanması ve altyapı yatırımlarının hız kazanmasıyla, zaman içinde daha organize, sürdürülebilir ve modern bir şehir dokusuna doğru evrilmiştir. Bu süreçte, yerel ekonominin çeşitlendirilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması önceliklendirilmiş, böylelikle ilçenin mekânsal ve sosyal refah seviyesinin yükselmesine ortam hazırlanmıştır. Bakınız Şekil 89

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Şekil 90: Çalışma Alanının İncirliova İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Karpuzlu İlçesi

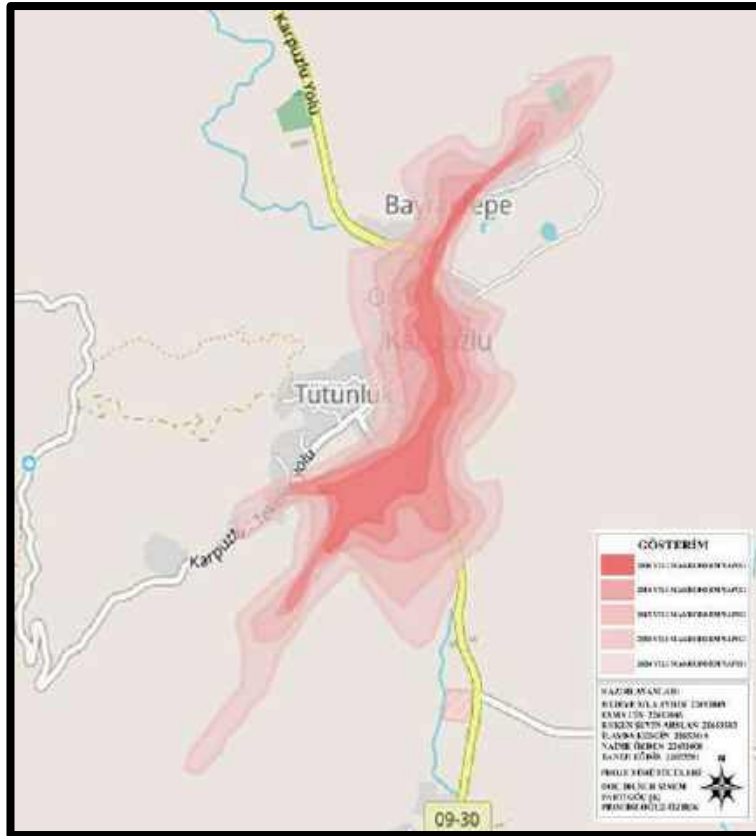
Karpuzlu ilçesinin mekânsal gelişim süreci, 2010 yılından itibaren bölgesel planlama ve altyapı iyileştirmeleri çerçevesinde belirgin değişiklikler göstermiştir. 2010 yılı verilerine göre, ilçede kırsal yapıya uygun, dağınık ve tarıma dayalı bir yerleşim modeli hâkim olup, sosyal ve ticari altyapı yetersizlikleri mevcuttu. Bu dönemde, kentsel altyapı ve yerleşim alanlarının gelişimi sınırlı kalmış; yerleşimlerin dağınık ve düzensiz yapısı, sürdürülebilir kentsel gelişim açısından engel teşkil etmektedir.

2015 yılı itibariyle, Karpuzlu’da altyapı ve yerleşim alanlarında kayda değer gelişmeler yaşanmış, yeni konut projeleri ve sosyal alanların kazandırılmasıyla kente olan çekicilik artmaya başlamıştır. Bu süreç, yerleşim alanlarının daha organize hale gelmesine ve kırsal alanlarla entegrasyonunun güçlenmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, bu dönemde kentsel mekânın görünümünde belirgin bir düzelme ve gelişme sağlamış, sosyal ve ekonomik yaşamın canlanması hedeflenmiştir.

2020 ve sonrası dönemlerde ise, Karpuzlu’da yürütülen kentsel dönüşüm projeleri ve altyapı yatırımları ile, yerleşim yapısı daha düzenli ve çağdaş bir hale gelmiştir. Bu gelişmeler, ulaşım altyapısının iyileştirilmesi ve kentsel alanların modernizasyonu ile desteklenmiştir. 2024 yılına kadar olan süreçte ise, ilçedeki kentsel gelişim ivme kazanmış, altyapı ve ulaşım ağları güncellenmiş ve bölgenin ekonomik ve sosyal potansiyeline uygun yeni mekânsal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak, Karpuzlu ilçesinin mekânsal dönüşüm süreci; kırsal yapının modern kent formuna entegrasyonu, altyapı gelişimi ve sosyal altyapıların güçlendirilmesine odaklanmış, böylece ilçenin yaşam kalitesinin artması ve sürdürülebilir gelişimin sağlanması hedeflenmiştir.

Bu bağlam ise, ilçe nüfusunun yaşam kalitesinin yükselmesine, ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesine ve bölgesel bütünleşmenin pekişmesine önemli katkılar sunmuştur. Bakınız Şekil 91

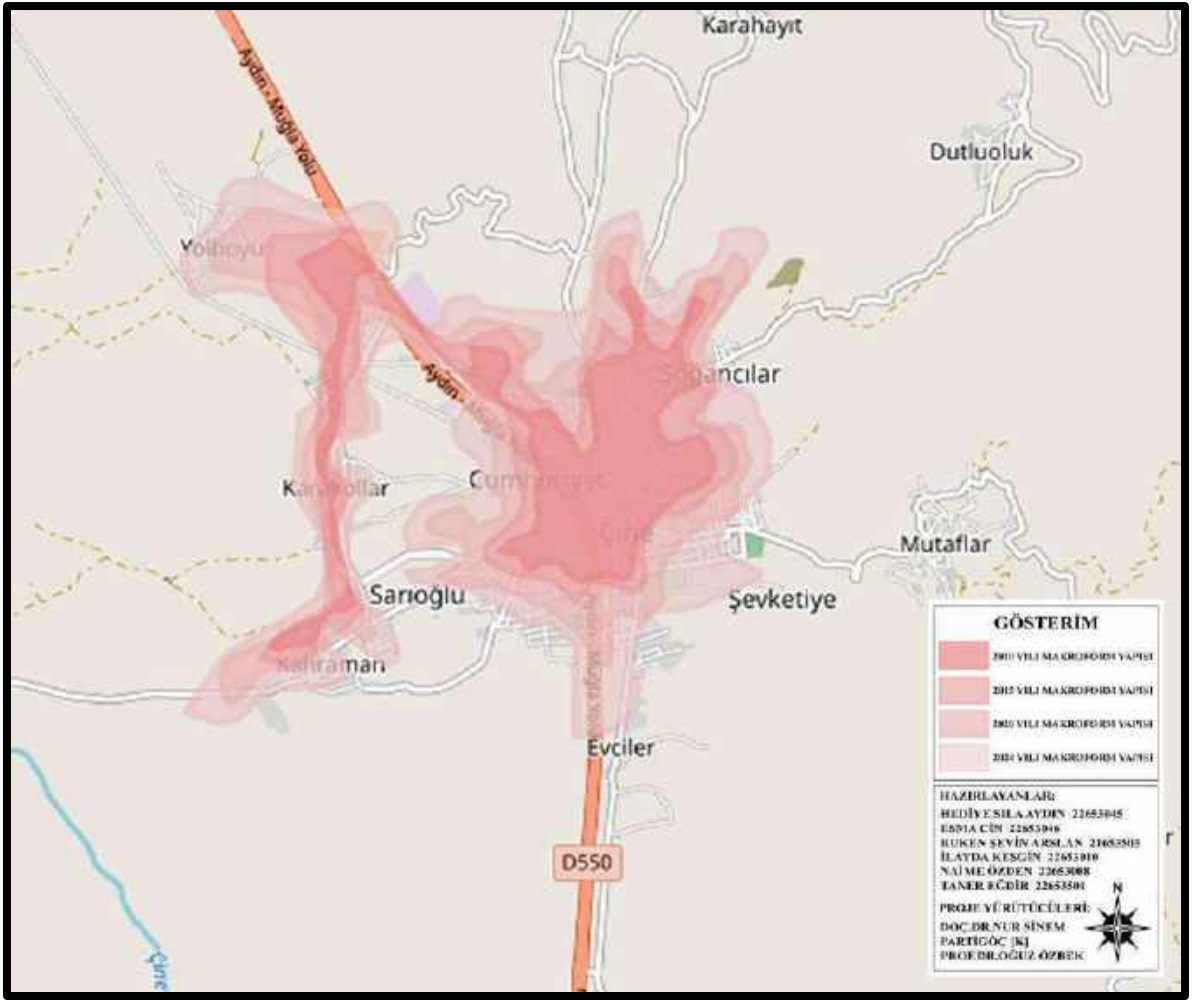
Çine İlçesi

Çine ilçesi, Aydın'ın kentsel gelişim sürecini yansıtan önemli bir örnek teşkil etmektedir. İlçenin makroform yapısı, 2010 yılından 2024 yılına kadar geçen süreçte önemli değişimler göstermiştir. Bu değişimler, altyapı, yerleşim dokusu ve sosyal etkileşim alanlarındaki dönüşümlerle şekillenmiştir.

2010 yılında Çine, tarımsal faaliyetlerin ağırlıkta olduğu, dağınık bir yerleşim yapısına sahipti. Temel altyapı eksiklikleri, kentsel yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Sosyal etkileşim alanlarının kısıtlı olması, kentin dinamiklerini zayıflatmaktaydı. 2015 yılına gelindiğinde, yeni konut projeleri ve sosyal donatı alanlarının artışı, kentsel dokuda belirgin iyileşmeler sağlamıştır.

2020 yılı, Çine'nin kentsel dönüşüm sürecinin hızlandığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. Karma kullanımlı projeler sayesinde ticaret ve sosyal alanlar entegre edilmiş, bu da etkin sosyal etkileşimlerin önünü açmıştır. Altyapıdaki gelişmeler, ulaşım sistemlerinde kayda değer iyileşmelere yol açarak kent içi hareketliliği kolaylaştırmıştır. 2024 yılı itibarıyla, Çine'nin kentsel gelişimi sürdürülebilir bir yaklaşımla devam etmektedir. Bu süreçte, planlı ve dengeli büyüme stratejileri benimsenmiş, kentsel yaşam standartları yükseltilmiştir.

Sonuç olarak, Çine ilçesinin makroform analizi, kentsel gelişimin dinamiklerini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. İlçenin geçirdiği dönüşüm, altyapı, sosyal donatı ve yerleşim dokusundaki iyileştirmelerle desteklenmiş, sürdürülebilir bir kentsel yapıya ulaşılması hedeflenmiştir. Bakınız Şekil 92

Şekil 92:Çalışma Alanının Çine İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

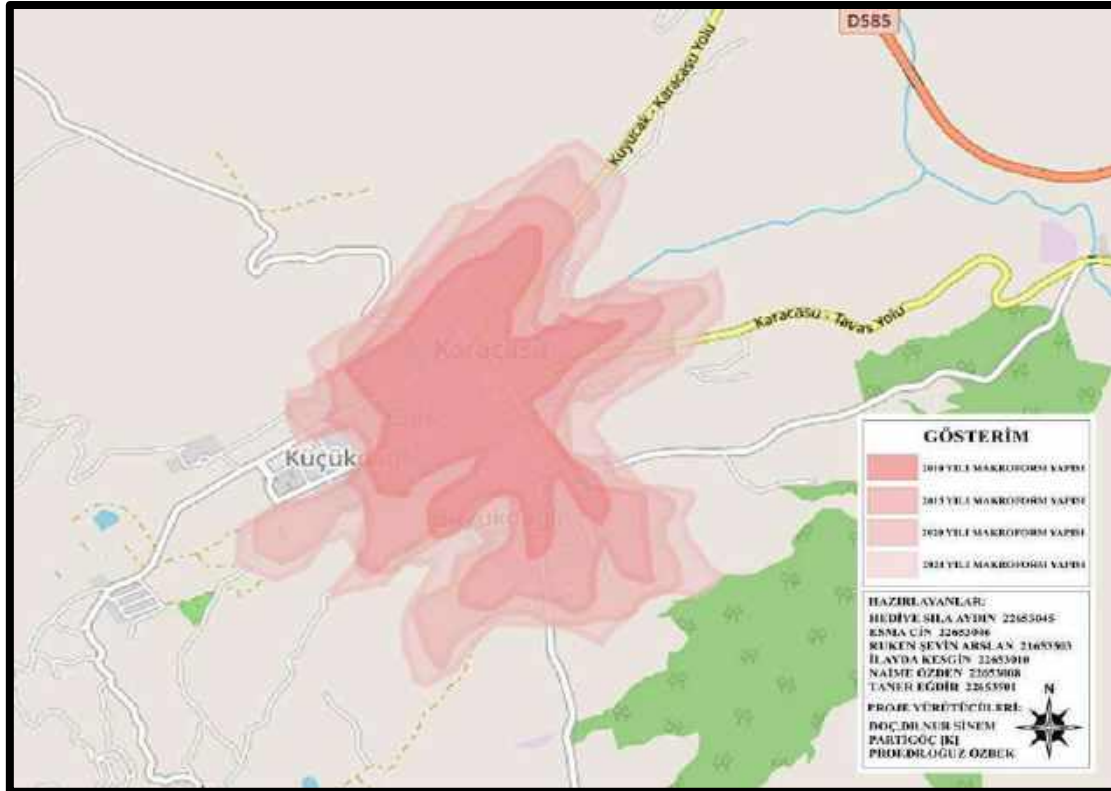
Karacasu İlçesi

Aydın iline bağlı Karacasu ilçesinin mekânsal gelişim süreçleri, 2005 yılından itibaren gözlemlenen dinamikleri kapsamaktadır. 2005 yılı itibarıyla, ilçenin yerleşim yapısı esas itibarıyla kırsal karakterde olup, tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu dönemde, ilçedeki kentsel büyüme sınırlı ve dağınık bir şekilde yaygın olup, ulaşım altyapısı temel ihtiyaçları karşılamaya yeterli olmakla birlikte, gelişim hızını sınırlayan unsurlar barındırmaktadır.

2010 yılına gelindiğinde, ilçenin mekânsal yapısında önemli bir hareketlilik yaşanmış ve kırsal yapıdaki dağınıklık az olmakla birlikte, kent merkezine odaklanan gelişmeler gözlemlenmiştir. Bu dönemde, özellikle kent merkezinde yeni konut alanları ve altyapı yatırımları ve kentsel büyüme başlamış ve ulaşım altyapısı geliştirilmiştir. Bu gelişmeler, ilçenin mekânsal bütünlüğüne katkı sağlarken, sosyal ve ekonomik altyapılar da çağdaş düzeye ulaştırılmıştır.

2015 yılı itibarıyla, Karacasu'da kentsel gelişim ivme kazanmış; yeni konut projeleri ve ulaşım altyapısındaki yenilemeler, kentsel alanların yoğunlaşmasını ve planlı büyümeyi teşvik etmiştir. Bu gelişmeler, ilçenin sosyal yaşamını zenginleştirmiş ve ulaşımın iyileştirilmesi ile bölgesel bağlantıların kuvvetlenmesine imkan sağlamıştır. 2020 itibarıyla ise, ilçedeki mekânsal geleneğin daha yoğun ve organize hale geldiği, yeni sosyal alanlar ve ticari merkezlerin oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu sürecin sonunda, sürdürülebilir kentleşme ve altyapı yenilemeleri ile ilçenin genel kentsel yapısı daha dengeli ve fonksiyonel hale gelmiştir.

2024 yılı itibarıyla Karacasu’da mekânsal gelişimin planlı ve bütüncül bir biçimde devam ettiği, yeşil alanların korunması ve altyapı yatırımlarının güçlendirildiği görülmektedir. Bu kapsamda, ilçe mekânsal yapısında sağlanan dönüşüm, ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi destekleyerek, bölgenin genel gelişim seviyesini artıran önemli bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bakınız Şekil 93

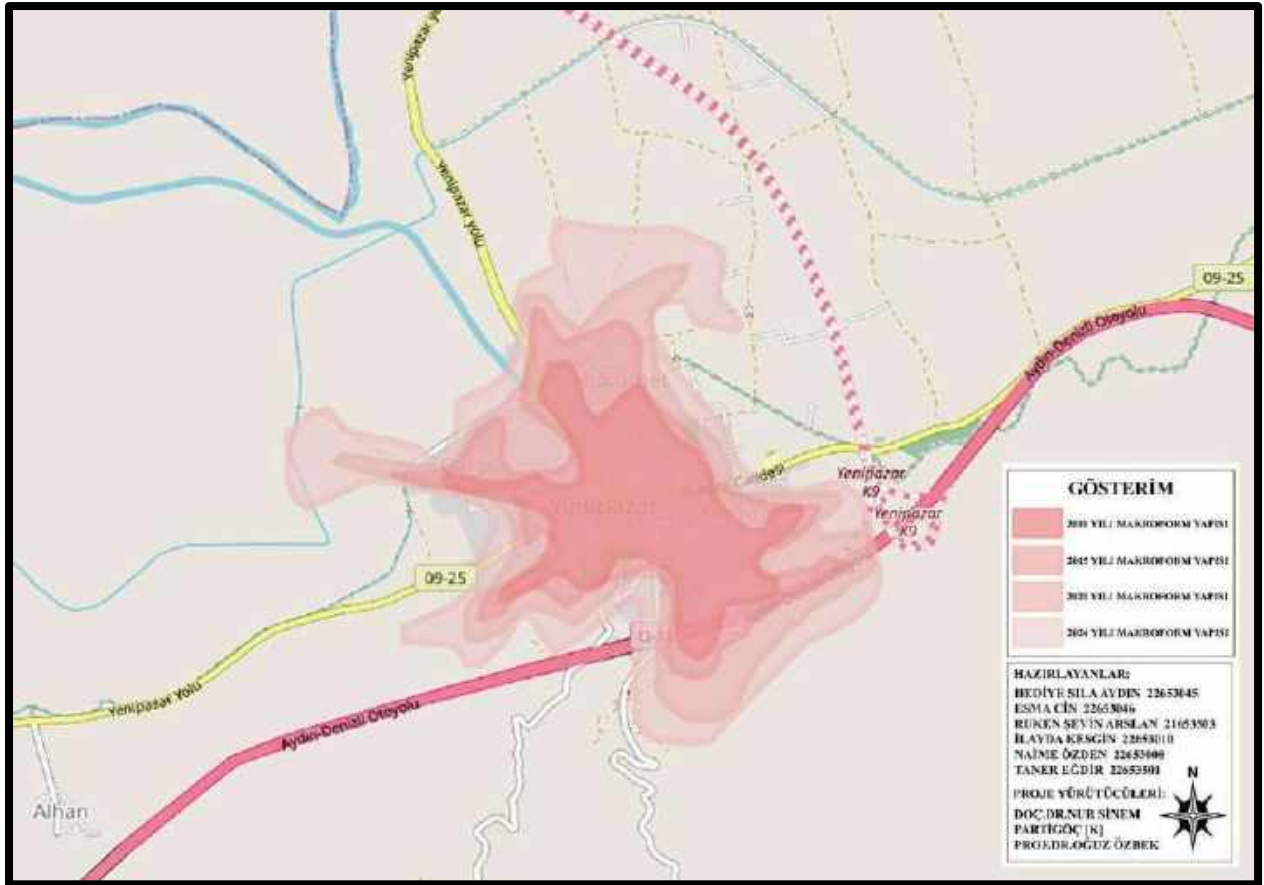
Şekil 93:Çalışma Alanının Karacasu İlçesinin Makroform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Koçarlı İlçesi

Aydın iline bağlı Koçarlı ilçesinin mekânsal gelişim süreci, 2010 yılından itibaren gözlemlenen belirgin dönüşümleri yansıtmaktadır. 2010 yılı verilerine göre, ilçenin yerleşim alanları, özellikle kırsal yapıya dayalı, sıkışık ve dağınık bir formda olup, tarım alanları ve açık yeşil alanlar ön planda yer almaktadır. O dönemlerde ulaşım ağları sınırlı olup, kentsel alanlar küçük ve gelişme potansiyeli yüksek bölgelerle sınırlı kalmıştır. Bu yapısal özellikler, ilçenin kırsal karakterini koruma eğilimindedir.

2015 yılı ile birlikte, Koçarlı’da mekânsal genişleme ve yaygınlaşma trendleri başlamış, yeni konutlar ve altyapı projeleri ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler, nüfus artışına paralel olarak, yerel altyapının iyileştirilmesine ve kentsel alanların biraz daha büyümesine zemin hazırlamıştır. Ulaşım alt yapısındaki gelişmeler, bölgelerarası bağlantıları kolaylaştırmış ve ekonomik hareketliliği artırmıştır. Ayrıca, kırsal alanların kentsel dönüşüme entegrasyonu, bölgesel planlama unsurlarına uyum sağlayacak biçimde form değiştirmeye başlamıştır.

2020 yılında ise, ilçede kentsel alanlar yoğunlaşmış, yeni konut projeleri ve ticari alanların gelişimi hız kazanmıştır. Altyapı iyileştirmeleri ile birlikte, ulaşım sistemleri güçlendirilmiş, şehir içi hareketlilik önemli ölçüde artmıştır. Bu dönemde, kentsel alanlar giderek daha planlı bir görünüme kavuşmuş ve gelişme ivmesi artmıştır. 2024 yılı itibariyle, Koçarlı'nın Mekânsal yapısı daha da zenginleşmiş ve genişlemiştir. Yeni yerleşim alanları ve sosyal kullanım projeleri gelişmekte olup, bölgesel entegrasyon ve sürdürülebilir kentsel gelişim temel hedefler haline gelmiştir.

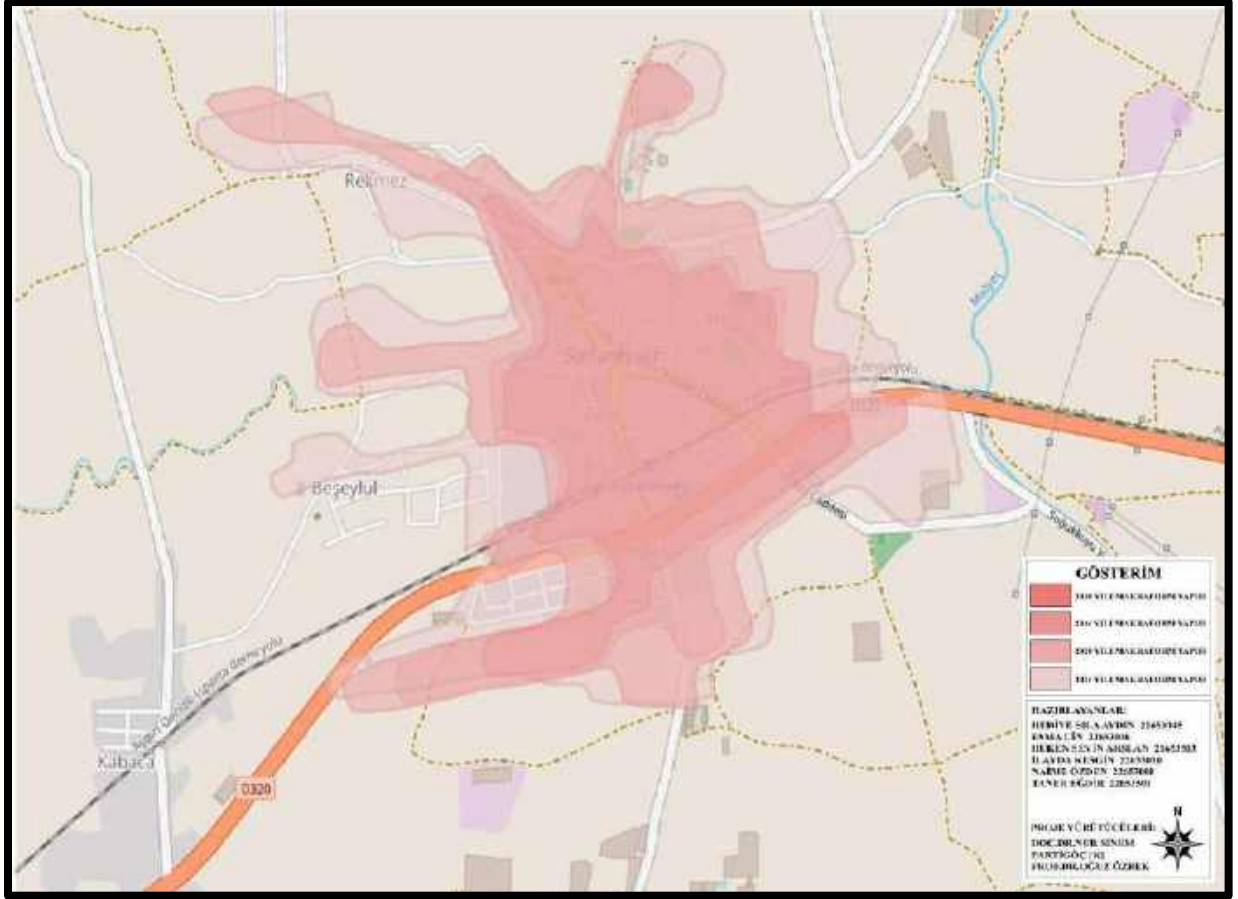
Şekil 95:Çalışma Alanının Yenişehir İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Sultanhisar İlçesi

Aydın ili Sultanhisar ilçesinin makroform yapısı, coğrafi konumunun ve tarihsel gelişim sürecinin etkisiyle şekillenmiş özgün bir karakter sergilemektedir. İlçenin mekânsal organizasyonu incelendiğinde, D320 gibi ana ulaşım koridorlarının yerleşim dokusunun gelişiminde belirleyici rol oynadığı görülmektedir.

Bu ana arterler, hem yerleşim alanlarının dağılımını hem de fonksiyonel bölgelerin oluşumunu doğrudan etkilemiştir. 2018-2021 yılları arasında ilçenin morfolojik yapısında gözlemlenen değişimler, kentsel dokuda yoğunluk artışı, fonksiyonel çeşitlenme ve alt bölgeler arası bağlantıların güçlenmesi şeklinde kendini göstermiştir.

Sultanhisar'ın mekânsal yapısı, ulaşım ağlarıyla şekillenen ve zaman içinde dinamik bir evrim geçiren niteliktedir. Bu durum, bölgenin sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında değerlendirilmesi gereken önemli bir olguyu temsil etmektedir. İlçenin makroform analizi, kentsel gelişim dinamiklerinin anlaşılması açısından önemli veriler sunarken, aynı zamanda benzer ölçekteki yerleşimler için referans teşkil edebilecek niteliktedir. Bakınız Şekil 96

Şekil 96:Çalışma Alanının Sultanhisar İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

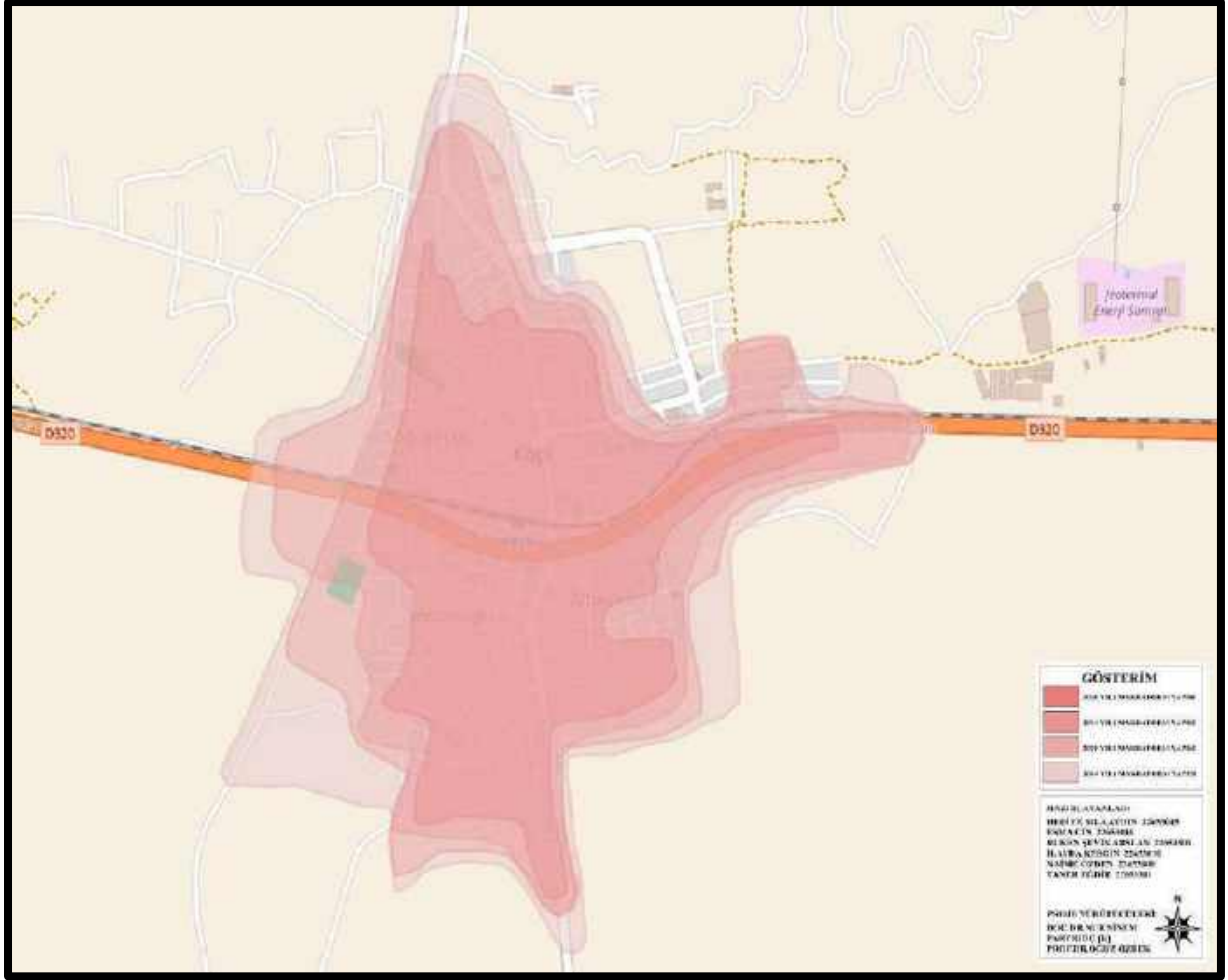
Köşk İlçesi

Köşk ilçesi, Aydın'ın kentsel gelişim sürecini yansıtan önemli bir örnek teşkil etmektedir. İlçenin mekânsal yapısı, tarihsel süreç içerisinde tarımsal karakterden kentsel ve endüstriyel bir kimliğe doğru evrilmiştir. Bu dönüşüm, planlama çalışmaları ve altyapı sistemlerindeki gelişmelerle şekillenmiştir.

Yirminci yüzyılın başlarında belirgin olarak tarımsal nitelik taşıyan yerleşim dokusu, zaman içinde çeşitli etkenlerle değişime uğramıştır. Özellikle ikinci yarısından itibaren yaşanan demografik hareketlilik, mekânsal organizasyon üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Bu süreçte uygulanan düzenleyici çalışmalar, kontrolsüz büyümenin önüne geçmeyi hedeflemiştir.

Günümüzde ilçe, çok işlevli bir yapı sergilemektedir. Endüstriyel faaliyetlerin yanı sıra tarımsal üretimin devam ettiği alanlar, dengeli bir mekânsal dağılım göstermektedir. Ulaşım ağlarındaki iyileştirmeler ve hizmet sektöründeki gelişmeler, yaşam kalitesinin yükselmesine katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, Köşk ilçesinin mekânsal gelişimi, planlı ve programlı bir yaklaşımın önemini ortaya koymaktadır. Farklı dönemlerde uygulanan stratejiler, kentsel dokunun sağlıklı gelişimine zemin hazırlamıştır. Bakınız Şekil 97

Şekil 97:Çalışma Alanının Köşk İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

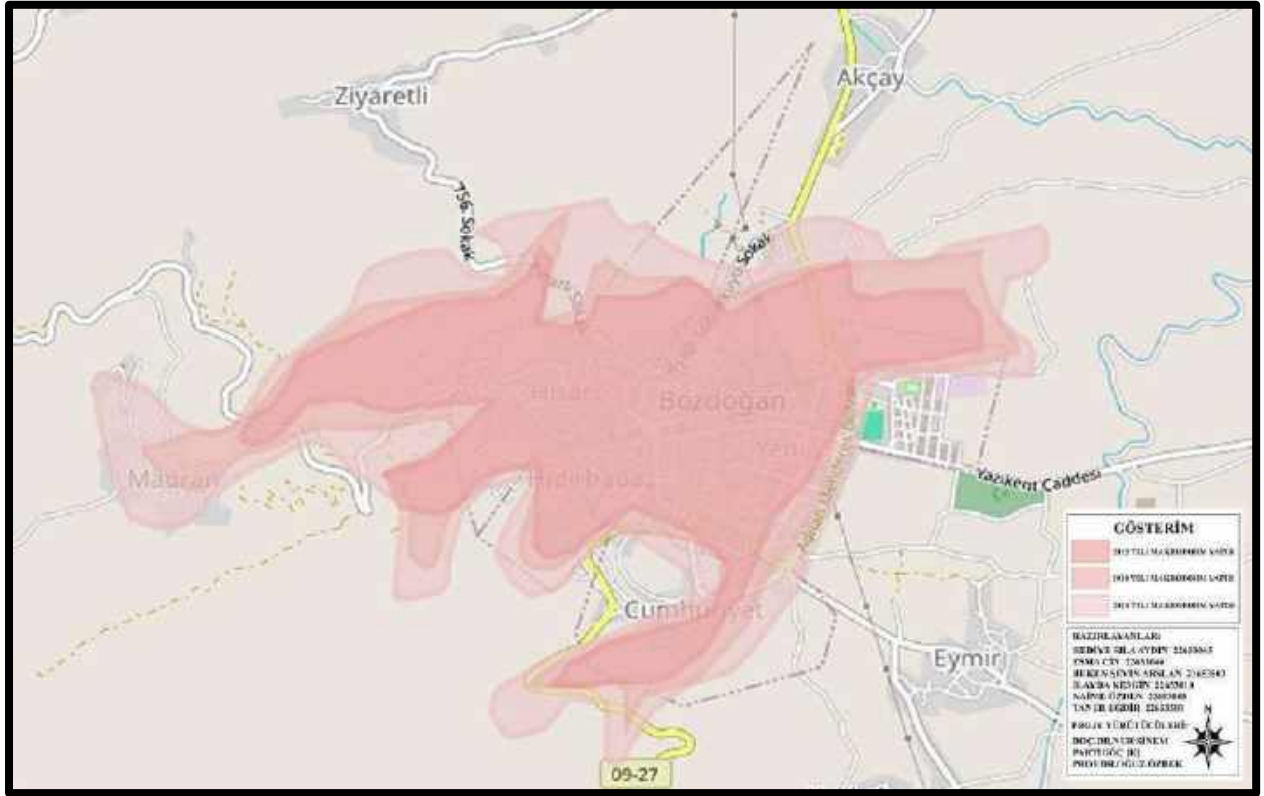
Kuyucak İlçesi

Aydın İli Kuyucak İlçesi'nin makroform dokusu, 2015-2024 yılları arasında geçirdiği dönüşümle dikkat çekici bir gelişim çizgisi sergilemektedir. 2015 yılında Kuyucak'ın yerleşim yapısı büyük ölçüde tarımsal faaliyetlerin şekillendirdiği geleneksel bir karaktere sahipti. Bu dönemde Kurtuluş ve Kuyucak mahalleleri tipik kırsal yerleşim örüntülerini yansıtırken, yerleşim alanları merkezden çevreye doğru düzenli bir genişleme eğilimi göstermektedir. Tarım arazilerinin yerleşime açılması süreci kontrollü bir şekilde ilerlemektedir.

2020 yılına gelindiğinde, demiryolu hattının bölgeye erişilebilirliği artırmasıyla kentsel dönüşüm süreci belirginleşmeye başlamıştır. 2024 yılı itibarıyla Kuyucak daha entegre bir kentsel yapıya kavuşmuş durumdadır.

Karma kullanım projeleri sayesinde ticari alanlar, kültürel tesisler ve sosyal donatılar bir arada gelişim göstermiştir. Mustafa Paşa bölgesindeki dönüşüm bu sürecin mekânsal yansımalarını net biçimde sergilemektedir. Ulaşım altyapısındaki iyileştirmeler, özellikle demiryolu bağlantıları sayesinde ilçenin bölgesel önemi artarken, ulaşım sorunlarının azaltılması ve erişilebilirliğin artması kentsel yaşam kalitesini yükseltmiştir.

Kuyucak'ın mevcut makroform yapısı incelendiğinde, geleneksel tarım alanları ile modern kentsel dokunun bir arada var olduğu, ana ulaşım akslarının yerleşim desenini belirlemede kritik rol oynadığı ve karma kullanım alanlarının sosyo-ekonomik canlılığı artırdığı görülmektedir. Merkez-çevre

Şekil 99:Çalışma Alanının Bozdoğan İlçesinin Makraform Analizi[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVRESEL YAPI

1.KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Alüvyal Ova: Alüvyal ova, akarsuların taşıdığı ince kum, çakıl ve kil karışımlarından oluşan düz alanlardır. Bu alanlar genellikle nehirlerin akış yataklarının etrafında bulunur ve verimli topraklara sahiptir. Alüvyal ova, özellikle tarım için uygundur çünkü düzenli su beslemesi ve zengin mineral içeriği sağlar. Bu tür alanlar, su baskınları ve erozyon gibi risklere karşı da savunmasız olabilir. Ayrıca, yerleşim ve sanayi için stratejik önem taşır. [Ç-1]

Eğim: Eğim, bir arazinin yatay düzleme göre dikey açıyla olan ilişkisini ifade eder. Yüksek eğimli alanlar, suyun hızlı bir şekilde akmasına ve erozyona neden olabilir. Eğim, tarım alanları ve inşaat faaliyetleri için önemlidir, çünkü yüksek eğimlere sahip alanlarda yapılaşma ve tarım yapmak daha zordur. Ayrıca, eğim, suyun yer altına sızma hızını da etkileyebilir. [Ç-1]

Erozyon: Erozyon, toprak ve yüzey malzemelerinin su, rüzgar ve buzullar gibi dış etkenler tarafından taşınarak kaybolması sürecidir. Erozyon, toprağın verimliliğini kaybetmesine ve su kaynaklarının kirlenmesine yol açabilir. Erozyonun önlenmesi için uygun arazi kullanımı ve ağaçlandırma projeleri gereklidir. [Ç-12]

Fay Hattı: Fay hattı, yer kabuğunda meydana gelen kırılmaların izlerini gösterir. Bu kırılmalar, yer kabuğundaki hareketler sonucu büyük depremlere yol açabilir. Fay hatlarının yakınında yerleşim yerlerinin kurulması, büyük can ve mal kayıplarına neden olabilir. Bu yüzden fay hatları, yerleşim planlamasında göz önünde bulundurulması gereken bir faktördür. [Ç-3]

Flora: Flora, bir bölgedeki tüm bitki türlerinin toplamıdır. Flora, ekosistem sağlığı ve biyoçeşitlilik için kritik bir unsurdur. Flora çeşitliliği, doğal çevrenin dengesini korumada önemli bir rol oynar ve ekosistemlerin iklim değişikliği gibi olumsuz etkilere karşı dayanıklılığını artırır. [Ç-13]

Fauna: Fauna, bir bölgedeki hayvan türlerinin çeşitliliğini ifade eder. Fauna, bitki örtüsü ile sıkı bir ilişki içindedir çünkü hayvanlar bitkilerle beslenir ve çevresel etkileşimde bulunur. Fauna çeşitliliği, ekosistemlerin sağlıklı işleyişi için gereklidir ve bu çeşitliliğin korunması, doğal dengeyi sürdürebilmek için önemlidir. [Ç-URL-22]

Su Kaynakları: Su kaynakları, içme, sulama ve endüstriyel kullanım için hayati öneme sahip olan doğal kaynaklardır. Su kaynakları, yer yüzeyindeki akarsular, göller ve yeraltı suyu gibi unsurları içerir. Bu kaynakların verimli ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, suyun tükenmesini engellemek ve ekosistemlerin devamlılığını sağlamak için kritik bir faktördür. Su kalitesinin korunması hem insan sağlığı hem de çevre sağlığı açısından büyük önem taşır. [Ç-4]

Biyolojik Çeşitlilik: Biyolojik çeşitlilik, bir ekosistem içerisinde bulunan tüm canlı türlerinin çeşitliliğini ifade eder. Bu kavram, ekosistem sağlığının ve çevrenin sürdürülebilirliğinin temel taşıdır. Biyolojik çeşitliliğin korunması, doğa dengesinin sağlanması ve ekosistem hizmetlerinin devamlılığı için gereklidir. Zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahip ekosistemler, iklim değişikliği gibi tehditlere karşı daha dayanıklıdır. [Ç-16]

Doğal Habitat: Doğal habitat, belirli bir canlı türünün doğal yaşam alanı olarak tanımlanır. Bu habitatlar, türlerin beslenmesi, üremesi ve korunması için gerekli çevresel koşulları sağlar. Habitat kaybı, biyolojik çeşitliliğin azalmasına ve ekosistemlerin dengesizleşmesine yol açabilir. İnsan faaliyetlerinin doğal habitatlar üzerindeki etkileri, ekosistemlerin bozulmasına neden olabilir. [Ç-9]

Çölleşme: Çölleşme, verimli toprakların kuraklık, erozyon ve aşırı tarım gibi etkenler nedeniyle çöl benzeri alanlara dönüşmesidir. Bu süreç, bitki örtüsünün kaybı ve yer altı su seviyelerinin düşmesi gibi olumsuz çevresel etkilerle ilişkilidir. Çölleşme, özellikle iklim değişikliği ve yanlış arazi kullanımı nedeniyle hızlanmaktadır. Çölleşmeyi önlemek için toprak koruma yöntemlerinin uygulanması ve sürdürülebilir tarım pratiklerinin benimsenmesi gerekmektedir. [Ç-URL-1]

İklim Değişikliği: İklim değişikliği, Dünyanın iklim sisteminde uzun vadeli değişikliklere neden olan doğal ve insan kaynaklı etkenlerin bir sonucudur. Bu değişiklikler, sıcaklık artışı, deniz seviyesi yükselmesi, aşırı hava olaylarının artışı gibi belirtilerle kendini gösterir. İklim değişikliği, ekosistemlerin işleyişini bozarak biyolojik çeşitliliği tehdit eder ve doğal afetlerin sıklığını artırır. [Ç-6]

Eko-Turizm: Eko-turizm, doğal çevreyi koruyarak yapılan turizm faaliyetlerini ifade eder. Bu tür turizm, doğal alanları ziyaret etmekle birlikte çevreye zarar vermemek ve yerel topluluklara fayda sağlamak üzerine odaklanır. Ekoturizm, sürdürülebilir kalkınma anlayışını benimseyerek doğa ile uyumlu bir turizm türüdür. [Ç-5]

Küresel Isınma: Küresel ısınma, atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun artması sonucu Dünya yüzey sıcaklıklarının yükselmesidir. Küresel ısınma, ekosistemlerin dengesini bozarak deniz seviyelerinin yükselmesine, su kaynaklarının azalmasına ve iklim koşullarının değişmesine neden olabilir. Bu fenomen, özellikle sera gazı emisyonlarının azaltılması gerekliliğini vurgular. [Ç-10]

Çevre Kirliliği: Çevre kirliliği, doğal çevrenin insan aktiviteleri sonucu zararlı maddelerle kirlenmesidir. Hava, su, toprak ve gürültü kirliliği gibi farklı türleri vardır. Çevre kirliliği, ekosistemleri tahrip eder, biyolojik çeşitliliği azaltır ve insan sağlığını olumsuz etkiler. Bu nedenle, çevre kirliliği ile mücadele etmek için etkili yasa ve politika uygulamaları gereklidir. [Ç-7]

Atık Yönetimi: Atık yönetimi, atıkların çevreye zarar vermeyecek şekilde toplanması, taşınması, işlenmesi ve bertaraf edilmesi sürecidir. Etkin atık yönetimi, doğal kaynakların korunmasını sağlarken, atıkların geri dönüşümü ve yeniden kullanımı ile çevreyi korur. Bu, atıkların azaltılması ve enerji üretimi gibi sürdürülebilir yöntemler ile gerçekleştirilir. [Ç-14]

Yeşil Altyapı: Yeşil altyapı, doğal ekosistemlerin ve yeşil alanların yerleşim alanları içinde entegre edilmesiyle oluşturulan çevresel yapı sistemidir. Bu yapı, su yönetimini, biyolojik çeşitliliği destekler ve çevreyi daha yaşanabilir hale getirir. Yeşil altyapı, ayrıca iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir rol oynar. [Ç-URL-18]

Karbon Ayak İzi: Karbon ayak izi, bir birey, organizasyon ya da ürünün atmosfere saldıgı sera gazı emisyonlarının toplam miktarını ifade eder. Karbon ayak izinin azaltılması, çevresel etkileri minimize etmek için önemlidir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, enerji verimliliği ve sürdürülebilir tarım gibi yöntemler, karbon ayak izinin düşürülmesine yardımcı olur. [Ç-URL-19]

Ekolojik Ayak İzi: Ekolojik ayak izi, bireylerin, toplumların ya da ülkelerin doğal kaynakları tüketme hızını ve bunun doğa üzerindeki etkisini ölçen bir göstergedir. Gıda tüketimi, enerji kullanımı, ulaşım ve atık üretimi gibi faktörler ekolojik ayak izini belirler. [Ç-19]

Taşkın (Sel) Riskleri: Taşkın riski, bir bölgenin iklimsel ve topografik özelliklerine bağlı olarak taşkınlara maruz kalma olasılığını ifade eder. İklim değişikliği, yanlış arazi kullanımı ve kentleşme gibi faktörler bu riski artırır. Planlamada bu risklerin dikkate alınması, can ve mal kayıplarını azaltmak için kritik öneme sahiptir. [Ç-20]

Kentsel Isı Adası Etkisi: Kentsel ısı adası etkisi, yoğun yapılaşmış alanlarda sıcaklıkların kırsal alanlara göre daha yüksek olması durumudur. Bu etki, beton ve asfalt yüzeylerin ısıyı emmesi ve azalan yeşil alanlarla ilişkilidir. Kentsel planlamada yeşil çatılar, ağaçlandırma ve su yüzeylerinin artırılması bu etkinin azaltılmasında kullanılabilir. [Ç-URL-23]

Doğal Afet Duyarlılığı: Bir bölgenin doğal afetlere (deprem, sel, yangın, heyelan vb.) karşı kırılganlık seviyesi, o bölgenin doğal yapı özellikleri, insan yerleşimi biçimi ve altyapı düzeyine göre belirlenir. Çevresel planlamalarda bu duyarlılığın dikkate alınması, afet zararlarının en aza indirilmesini sağlar. [Ç-URL-24]

Topografik Eşikler: Arazinin eğim, yükselti ve bakı gibi fiziksel özelliklerinin oluşturduğu doğal sınırlar veya eşiklerdir. Bu eşikler, yerleşim alanlarının yayılımını sınırlayabilir ve doğal denge açısından önem taşır. Aynı zamanda planlama kararlarını yönlendiren fiziksel sınırlayıcılardır. [Ç-17]

2.COĞRAFİ KONUM VE COĞRAFİ ÖZELLİKLER

Aydın ili, Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesi'nin güney kısmında yer almakta ve Büyük Menderes Havzası içinde konumlanmaktadır. Kuzeyde Manisa, kuzeydoğuda Denizli, doğuda Muğla illeriyle komşudur; batısında ise Ege Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır [Ç-24]. İl toprakları, doğu-batı doğrultusunda uzanan dağ sıraları ve bu dağlar arasında yer alan geniş alüvyonlu ovalarla karakterizedir. Aydın Dağları kuzeyde, Menteşe Dağları güneyde yer alırken; Büyük Menderes Ovası, Koçarlı Ovası ve Söke Ovası gibi verimli tarım alanları bu yapıların arasında [Ç-5]. Bakınız Şekil 100

Şekil 100:Aydın ili Türkiye Haritasındaki Konumu [Ç-URL-26]

Bu düzlükler, ilin tarımsal üretimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bölgedeki en önemli akarsu, doğudan batıya doğru akarak Ege Denizi'ne dökülen Büyük Menderes Nehri'dir. Nehrin suladığı alanlarda alüvyonlu, verimli topraklar yaygındır. [Ç-11]

Aydın ilinde genel olarak Akdeniz iklimi etkili olmaktadır; yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Bu iklim yapısı, başta zeytin, incir, pamuk, narenciye ve kestane gibi ürünlerin yetiştirilmesi için oldukça elverişlidir. [Ç-15] İlin özellikle Germencik, Kuyucak ve Buharkent ilçelerinde zengin jeotermal enerji kaynakları bulunmaktadır. [Ç-URL-16] Yüksek kesimlerde kızılçam ormanları, alçak ve kıyı kesimlerde ise tipik maki bitki örtüsü görülmektedir. Ayrıca Söke-Milas Deltası çevresindeki alanlar, kuş göç yolları üzerinde yer aldıkları için önemli birer biyolojik çeşitlilik bölgesi olarak öne çıkmaktadır [Ç-7]. Tüm bu özellikleriyle Aydın ili, hem fiziki yapısı hem de doğal kaynakları açısından zengin ve çeşitlilik gösteren bir coğrafyaya sahiptir.

3. İKLİMSSEL VE METEOROLOJİK ANALİZ

Aydın ili, Akdeniz iklim tipinin etkili olduğu bir bölgede yer almakta olup, iklimsel koşullar ilin tarım, enerji ve yerleşim düzeni üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Yazlar uzun, sıcak ve kurak geçerken; kışlar ılık ve yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklık 17-18°C arasında değişmektedir. En sıcak ay genellikle Temmuz olup sıcaklık 40°C'ye kadar çıkabilmektedir.

En soğuk ay olan Ocak ayında ise sıcaklık ortalama 6-8°C civarındadır [Ç-URL-13] Yıllık ortalama yağış miktarı 600-1000 mm arasında değişmektedir ve yağışların büyük kısmı kış aylarında düşmektedir.

En fazla yağış genellikle Aralık ve ocak aylarında görülürken, yaz aylarında yağış miktarı oldukça azdır. İlde rüzgarlar genellikle kuzeybatı (karayel) ve güneydoğu (keşişleme) yönlerinden eser [Ç-URL-7]

Aydın'da gözlenen bu iklimsel yapı, hem doğal bitki örtüsü olan maki topluluklarını hem de tarımsal üretimi (özellikle zeytin, incir ve pamuk gibi ürünleri) doğrudan etkilemektedir. Ayrıca iklimin bu yapısı, yaz aylarında kuraklık riski, kış aylarında ise yerel su taşkınları gibi meteorolojik riskleri de beraberinde getirmektedir [Ç-31] Son yıllarda gözlenen iklim değişikliği etkileri, sıcaklık artışı ve yağış rejimindeki düzensizlikler şeklinde Aydın ilinde de hissedilmeye başlanmıştır [Ç-13].

3.1. ORTALAMA YAĞIŞ MİKTARI

Ortalama yağış miktarı 600 ila 1000 mm arasında değişmektedir ve bu yağışların büyük bölümü sonbahar sonu ile ilkbahar başı arasında gerçekleşmektedir. Özellikle Aralık ve Ocak aylarında yağış miktarı maksimum düzeye ulaşırken, yaz aylarında yağış neredeyse hiç görülmez.

Aydın merkez için yapılan uzun yıllar gözlemlerine göre, ortalama günlük yağış miktarı yaklaşık 1.6 ile 2.5 mm/gün civarındadır [Ç-URL-7]. Bu değer, yıl boyunca yağışların düzensiz dağıldığını ve dönemsel yoğunluklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kış aylarında gün başına düşen yağış miktarı 5-10 mm'ye kadar çıkabilirken, yaz aylarında bu oran sifıra yaklaşmaktadır [Ç-URL-7]. Bu iklimsel yapı hem tarımsal faaliyetleri hem de yüzeysel su yönetimini doğrudan etkilemektedir. Bakınız Şekil 101

Şekil 101:Aylık ortalama yağış miktarı grafiği [Ç-URL-7]

Aydın'da yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılımında önemli farklar vardır. Aydın'da yıllık ortalama yağış miktarı 660.7 mm olup, yıllık yağışın %50'den fazlası kış mevsiminde, %40-45'i ilkbahar ve sonbaharda, %2-4'ü ise yaz aylarında düşmektedir. Kar yağışlı günler sayısı, alçak kesimlerde yok denecek kadar azdır. Yüksek kesimlerde gerek kar yağışlı günler sayısı gerek karın yerde kalma süresi artmaktadır. Bölge tipik Akdeniz iklimi etkisi altında olup, tüm doğu-batı aksı tarımının gelişmesinde ılıman ve yağışlı iklimin önemli rolü olmuştur.

Farklı tonlardaki mavi renkler, değişen yağış miktarlarını temsil etmekte; en açık maviden en koyu maviye doğru, yağış miktarının artış gösterdiği izlenmektedir. Genel bir bakışla, Aydın ilinin özellikle güney ve güneydoğu kesimlerinde yağış miktarının daha yüksek olduğu, buna karşın batı ve kuzeybatı bölgelerinde ise yağış değerlerinin daha düşük seyrettiği anlaşılmaktadır. Özellikle Bozdoğan, Karacasu ve çevresi koyu mavi tonla gösterilerek en fazla yağış alan alanlar arasında yer alırken, Kuşadası, Didim ve Söke çevresi daha açık tonlarda temsil edilerek yağışın daha az olduğu bölgeler olarak öne çıkmaktadır.

Aydın genelinde yıllık yağış miktarının yaklaşık olarak 639 mm ile 1520 mm arasında değiştiği görülmektedir. Türkiye ortalaması göz önüne alındığında, Aydın ilinin birçok bölgesinde ortalama yağış miktarının ülke genelinin üzerinde olduğu söylenebilir. Özellikle Ege Bölgesi ortalamaları ile karşılaştırıldığında, Aydın'ın güneydoğusundaki alanlar yüksek yağış potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Bu durum, kentin tarımsal üretim açısından elverişli alanlara sahip olduğunu göstermekte, özellikle incir, zeytin ve kestane gibi ürünlerin yetiştiriciliği için olumlu bir iklim yapısı sunduğunu düşündürmektedir. Bakınız Şekil 102

3.2. ORTALAMA RÜZGAR HIZI

Aydın ili, coğrafi konumu ve topoğrafik yapısı nedeniyle yıl boyunca değişken rüzgar hareketlerine sahiptir. Ege Denizi'ne yakınlığı, Büyük Menderes Ovası'nın doğu-batı yönlü uzanışı ve çevresini saran dağlık alanlar, rüzgarın yönü ve şiddetini etkileyen temel faktörlerdendir. Uzun yıllar verilerine göre, Aydın'da ortalama rüzgar hızı 1.5 ila 2.8 m/s arasında değişmektedir [Ç-URL-7]. Özellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında rüzgar hızında artış gözlenirken, yaz aylarında sıcak hava dalgaları ile birlikte rüzgar hızı düşüş göstermektedir. En yaygın rüzgar yönleri kuzeybatı (Karayel) ve güneydoğu (Keşişleme) olup, bu yönlerden gelen rüzgarlar tarımsal faaliyetleri ve hava kalitesini doğrudan etkilemektedir [Ç-URL-7]. Kış aylarında ise zaman zaman etkili olan güney rüzgarları (Lodos), hem nem oranını hem de sıcaklıkları artırıcı yönde etkide bulunur. Rüzgâr hızındaki bu değişkenlik, özellikle açık alanlardaki yapılaşma, tarım tesisleri, enerji üretimi (rüzgar enerjisi potansiyeli) ve afet riski yönetimi açısından önemli bir planlama verisidir. Bakınız Şekil 103

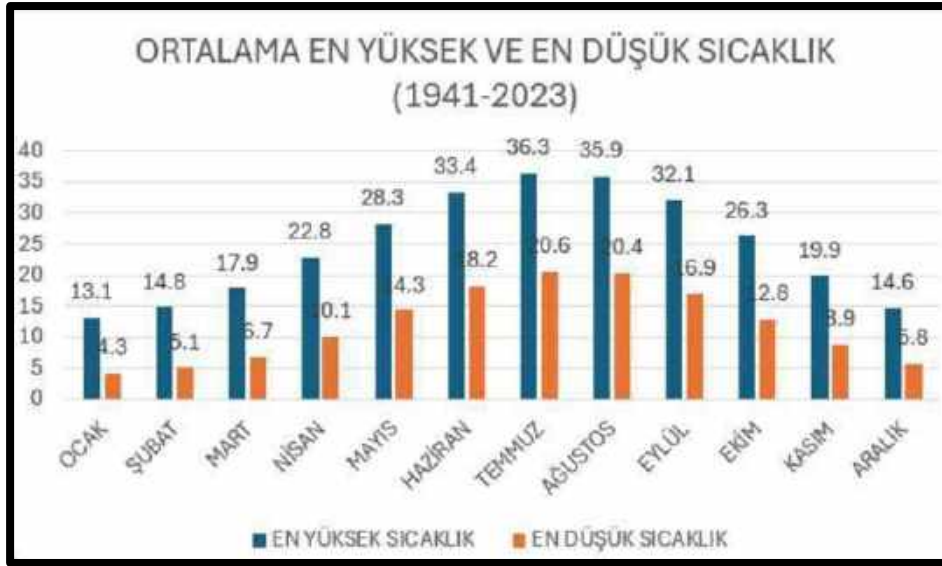

Şekil 103: Yıllık Rüzgar Hızı grafiği [Ç-URL-7]

Bölgede hâkim rüzgâr yönü Doğu, mevsimsel değişimlere bağlı olarak ikincil derece hâkim rüzgâr yönü batı-Kuzeybatıdır.

3.3. ORTALAMA EN DÜŞÜK VE YÜKSEK SICAKLIK

Aydın ili, Akdeniz ikliminin etkisi altında bulunmakla birlikte, iç kesimlerde yer aldığı için yaz aylarında yüksek sıcaklık değerlerine ulaşmaktadır. Uzun yıllar gözlemlerine göre, Aydın merkezde yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 23–24°C, ortalama en düşük sıcaklık ise 10–11°C civarındadır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü [Ç-URL-7]). En yüksek sıcaklıklar genellikle Temmuz ve Ağustos aylarında görülmekte olup, bu aylarda sıcaklık 40°C'nin üzerine çıkabilmektedir. Özellikle Temmuz ayında ekstrem değerler olarak 45°C'ye yakın sıcaklıklar kaydedilmiştir. En düşük sıcaklıklar ise Ocak ve Şubat aylarında ortaya çıkmakta ve bu dönemde termometreler 0°C'nin altına düşebilmektedir [Ç-URL-7]. Sıcaklık değerleri, ilin tarımsal üretimi ve enerji tüketimi üzerinde doğrudan etkili olup, yaz dönemlerinde aşırı sıcaklar nedeniyle sulama ihtiyacı artarken, kışın düşük sıcaklıklar don riski oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 104

Şekil 104:1941-2023 Yılları Arası Sıcaklık Dağılımları Grafiği [Ç-URL-7]

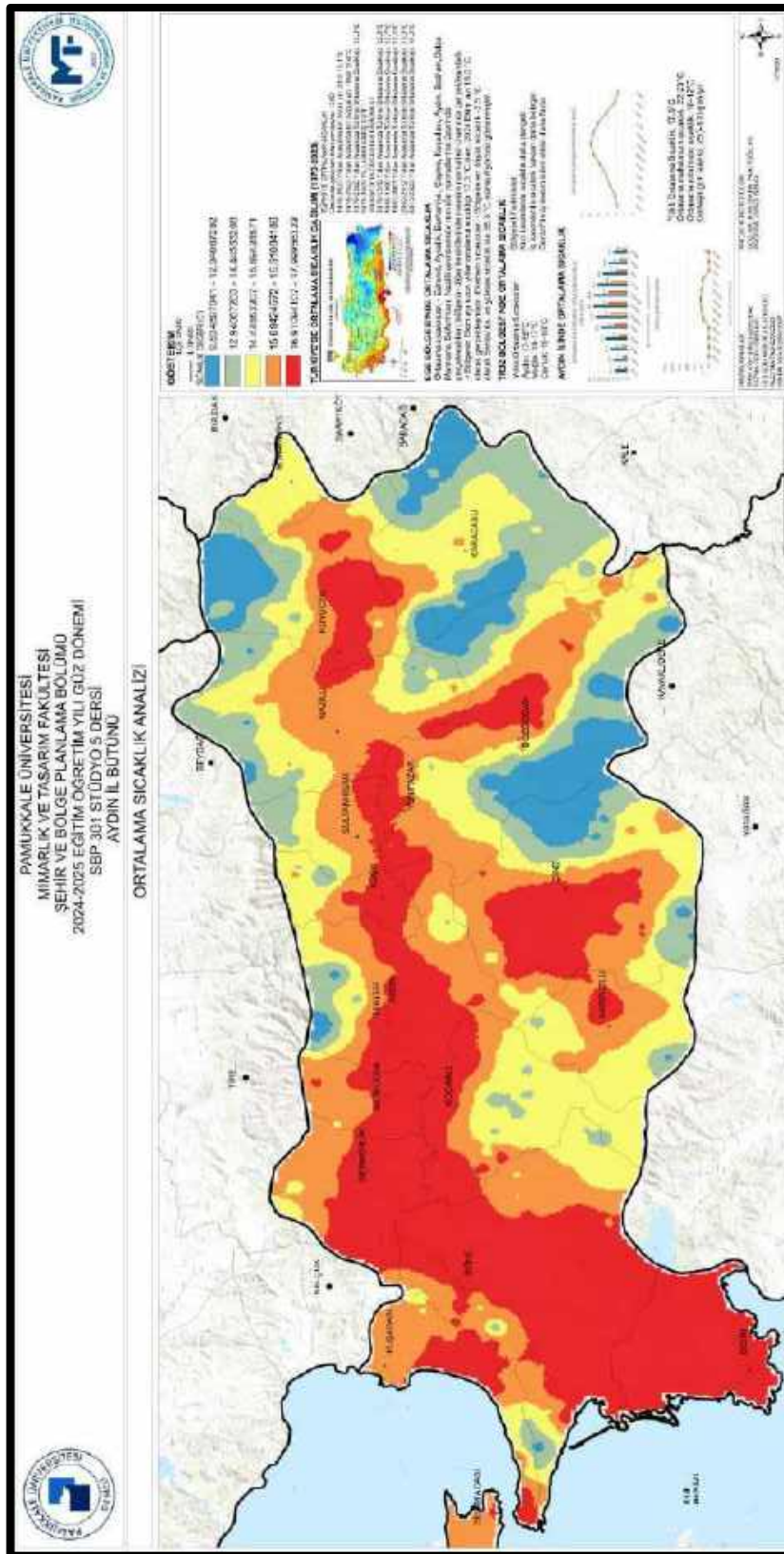
Akdeniz iklim kuşağı içinde Aydın'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir. Ancak, il bütününde yükseklik, bakı ve kıydan uzaklık gibi fiziksel coğrafya farklılıkları, yağış, sıcaklık ve güneşlenme açısından önemli sayılabilecek iklim farklılıklarına da yol açmaktadır. İl bazında yıllık ortalama sıcaklık, alçak kesimlerde 17-18 C arasında değişmektedir. Aydın il merkezinde yıllık sıcaklık ortalaması 17.6 C'dir. İlde en sıcak geçen aylar Temmuz ve Ağustos, en soğuk aylar ise Ocak ve Şubat'tır.

Yaz günlerinde sıcaklık değerleri zaman zaman tropik bölgelerin sıcaklığına yaklaşacak kadar yükselmektedir. Yazın kıyı kesiminde sıcaklık, deniz melteminin (ımbat) etkisiyle iç kesimlere göre 1-2 C daha düşük olmaktadır. Kış mevsiminde ortalama 7 C olan sıcaklık, zaman zaman kuzey ve kuzeybatıdan sokulan denizel hava kütlesi nedeniyle düşmektedir.

Sıcaklık değerleri, renk geçişleriyle temsil edilmiştir. Kırmızı ve tonları sıcaklığın daha yüksek olduğu bölgeleri, sarı ve mavi tonlar ise sıcaklık değerinin düştüğü alanları göstermektedir. Bu görsel anlatım, ilin farklı kesimlerindeki sıcaklık farklılıklarını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kuşadası, Didim, Söke, İncirliova, Efeler, Koçarlı ve Çine gibi batı ve güneybatı ilçeleri yoğun bir şekilde kırmızı tonla temsil edilmiştir. Bu durum, söz konusu bölgelerde yıllık ortalama sıcaklıkların oldukça yüksek olduğunu, sıcaklık değerlerinin 16°C ile 18°C arasında değiştiğini göstermektedir. Kıyıya yakınlık ve denizel etkinin etkisiyle bu bölgelerde yazların uzun, kışların ise ılık geçtiği anlaşılmaktadır.

İlin doğu ve güney doğusuna doğru ilerledikçe (Karacasu, Bozdoğan çevresi), sıcaklık değerlerinin düştüğü görülmektedir. Özellikle mavi ve yeşil tonlarla ifade edilen bu alanlarda yıllık ortalama sıcaklıkların 9°C ile 14°C arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Bu bölgelerde yükselti faktörü etkili olmuş, yüksek rakımlı alanlar daha serin iklim koşulları ile karakterize edilmiştir. Özellikle Karacasu ve Bozdoğan gibi ilçelerde rakımın artışıyla birlikte sıcaklıkların da belirgin şekilde düştüğü söylenebilir. Bakınız Şekil 105

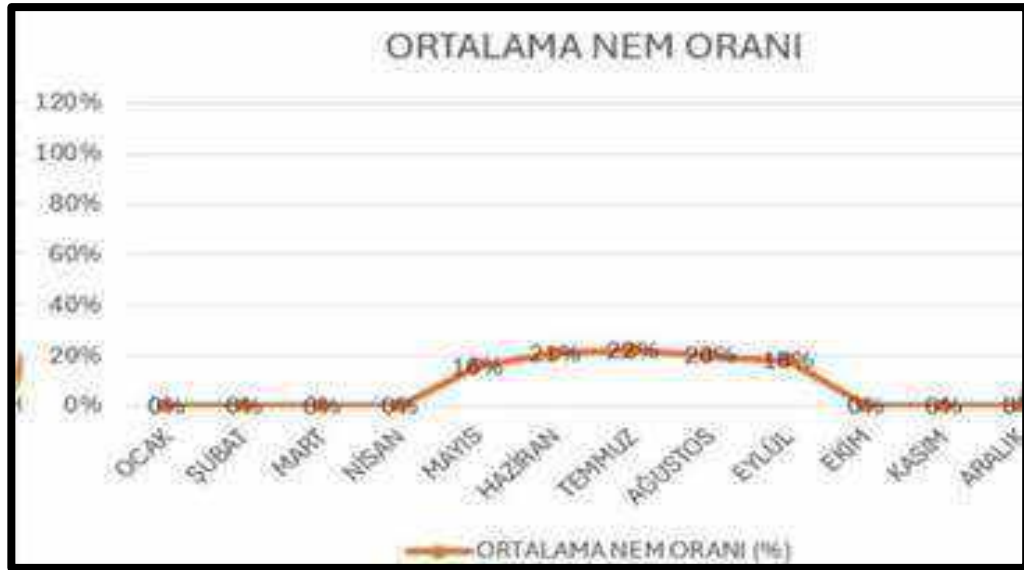

Şekil 105: Ortalama Sıcaklık Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

3.4. ORTALAMA NEM ORANI

Aydın ili, Akdeniz iklim kuşağında yer almasına rağmen, özellikle yaz aylarında iç kesimlerdeki konumu nedeniyle düşük bağıl nem oranlarıyla dikkat çeker. Uzun yıllar verilerine göre, Aydın’da yıllık ortalama bağıl nem oranı %60–65 civarındadır [Ç-URL-7]. Bu oran kış ve ilkbahar aylarında %70–80 seviyelerine çıkarken, yaz aylarında özellikle Temmuz ve Ağustos aylarında %30–40 seviyelerine kadar düşebilmektedir. Bu mevsimsel değişim, bölgedeki buharlaşma miktarını artırmakta ve sulama ihtiyacını yükseltmektedir. Düşük nem oranları, özellikle sıcaklıkla birleştiğinde kuraklık hissini artırmakta, bu da hem insan sağlığını hem de tarımsal verimliliği olumsuz etkileyebilmektedir [Ç-URL-7]. Öte yandan yüksek nem oranı ise, kış aylarında sis oluşumuna, yaz aylarında ise hissedilen sıcaklığın artmasına neden olmaktadır. Aydın’da nem oranının mevsimsel dağılımı, iklim koşullarıyla uyumlu olmakla birlikte, iklim değişikliği etkileri nedeniyle son yıllarda daha düzensiz bir seyir izlemeye başlamıştır. Bakınız Şekil 106

Şekil 106: Ortalama Nem Grafiği[Ç-URL-7]

3.5. ORTALAMA GÜNEŞLENME SÜRESİ

Aydın ili, Türkiye'nin en yüksek güneşlenme süresine sahip bölgelerinden biridir. Akdeniz ikliminin etkisiyle yılın büyük bir bölümünde güneşli günler hâkimdir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine göre Aydın’da yıllık ortalama toplam güneşlenme süresi yaklaşık 2.800–3.000 saat/yıl civarındadır [Ç-URL-7]. Bu değer günlük ortalama olarak yaklaşık 7.7–8.2 saat/gün güneşlenmeye karşılık gelmektedir. Yaz aylarında, özellikle Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında günlük güneşlenme süresi 11–12 saate kadar çıkarken; kış aylarında bu süre 3–5 saat/gün seviyelerine kadar düşmektedir. [Ç-URL-7] Bakınız Şekil 107

Şekil 107:Ortalama Güneşlenme Süresi Grafiği[Ç-URL-7]

4. TOPRAK KABİLİYETİ

Aydın ili, Türkiye'nin önemli tarım bölgelerinden biri olup, toprak kabiliyeti açısından oldukça elverişli özellikler göstermektedir. Özellikle Büyük Menderes Havzası boyunca uzanan alüvyal topraklar, tarım açısından yüksek verimlilik potansiyeline sahiptir. İlin büyük bir kısmında I., II. ve III. sınıf tarım arazileri bulunmakta olup bu alanlar zeytin, incir, pamuk ve sebze-meyve üretimi gibi yoğun tarım faaliyetleri için uygun niteliktedir [Ç-URL-12]. I. sınıf araziler, özellikle Menderes Ovası çevresinde yoğunlaşmakta ve nadasa bırakılmadan her yıl ekime uygunluk göstermektedir. II. ve III. sınıf araziler ise hafif eğimli ya da orta derecede drenaj sorunlarına sahip alanları kapsamaktadır [Ç-15].

Bölgedeki toprakların çeşitliliği, coğrafi koşulların bir sonucudur. Topoğrafya, iklim ve doğal bitki örtüsü gibi faktörler, farklı toprak tiplerinin oluşumunu etkilemektedir. Bu bölgede sıklıkla karşılaşılan toprak türleri arasında kalkarik fluvisoller, litosoller ve ötrik kambisoller bulunmaktadır. Bölgedeki toprakların çeşitliliği, coğrafi koşulların bir sonucudur. Topoğrafya, iklim ve doğal bitki örtüsü gibi faktörler, farklı toprak tiplerinin oluşumunu etkilemektedir. Bu bölgede sıklıkla karşılaşılan toprak türleri arasında kalkarik fluvisoller, litosoller ve ötrik kambisoller bulunmaktadır. Fluvisoller, genellikle alüvyal ovalar, nehir yatakları ve benzeri sulak alanlarda oluşur.

Bu topraklar, suyun taşıdığı farklı boyutlardaki parçacıkların birikmesiyle meydana gelir. Ötrik kambisoller ise organik madde ve kil bakımından zengin, verimli toprak türleridir. Bu topraklar, genellikle alüvyon veya kolüvyon gibi tortul materyallerden oluşur. Bölgenin büyük bir kısmı kambisol topraklarından oluşur sonucuna varabiliriz. Litosoller, dağlık bölgelerin eğimli yamaçlarında, ana kayanın fiziksel ve kimyasal ayrışması sonucu oluşur. Özellikle kalker ve mermer gibi kayaların bulunduğu bölgelerde yaygındırlar. Bakınız Şekil 108

Şekil 108: Toprak Dağılım Grafiği [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Tarım alanlarında verimi yüksek ve işlenebilir toprakların bulunduğu bölgeleri, hangi bölgelerin tarıma daha elverişli olduğunun gözlenmesi bitki ve popülasyonların hangilerinin yetişebileceğini ve yerleşime uygunluk açısından değerlendirmeye yardımcı olur.

Bölgedeki toprakların dağılışı, coğrafi koşullar ile yakından ilişkilidir. Arazi eğimi, iklim ve ana kaya özellikleri gibi faktörler, toprakların türünü ve özelliklerini belirler. Genel olarak, yüksek eğimli bölgelerde sık ve taşlı yapıda olan litosoller daha yaygınken, alüvyal ovalar ve vadilerde ise kalkarik fluvisoller ve ötrik kambisoller gibi daha verimli topraklar görülür. Bakınız Şekil 109

Tablo 3: İl Genelinin Su Kaynakları Potansiyeli Tablosu [Ç-13]

Yerüstü suyu (İl çıkışı toplam ortalama akım)	3.800 hm ³ /yıl
Büyük Menderes nehri	3.800 hm ³ /yıl
Yeraltı suyu (İldeki toplam emniyetli rezerv)	292 hm ³ /yıl
Toplam su potansiyeli	4.092 hm³/yıl
Doğal göl yüzeyleri	4.312 ha
Bafa gölü	3.516 ha
Azap gölü	123 ha
Serçin gölü	673 ha
Baraj rezervuarı yüzeyleri	3.220 ha
Kemer Barajı	1214 ha
Topçam Barajı	408 ha
Karpuzlu-Yaylakavak Barajı	99 ha
Çine Adnan Menderes Barajı	934 ha
İkizdere Barajı	565 ha
Gölet rezervuarı yüzeyleri	94,85 ha
Germencik-Hıdırbeyli Göleti	37,2 ha
Çine-Akçaova Göleti	29,5 ha
Çine Çatak Göleti	18,8 ha
Koçanlı Karacaören Göleti	9,35 ha
Akarsu yüzeyleri	2.045 ha
Büyük Menderes nehri	2.045 ha
Toplam su yüzeyi	9.671,85 ha

5.1.AKARSULAR

Büyük Menderes Nehri, 584 kilometrelik uzunluğu ile Ege Bölgesi'nin en uzun ve en önemli su kaynaklarından biridir. İç Batı Anadolu'daki yükseklerden doğan nehir, yolculuğuna Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesi civarından başlar. Çivril ve Honaz bölgelerinden gelen sularla beslenerek güneybatı yönünde ilerler. Uşak'tan katılan Banaz Çayı ve Muğla'dan gelen Çine Çayı gibi önemli kollarıyla birlikte Ege Denizi'ne dökülür. Bu uzun ve geniş havza, nehrin taşıdığı alüvyonlar sayesinde verimli tarım alanlarının oluşmasına olanak sağlamıştır. Ancak, nehrin taşıdığı büyük miktardaki alüvyon aynı zamanda taşkın riskini de beraberinde getirir. Her yıl binlerce hektar tarım arazisi taşkınlara maruz kalmakta ve verimli topraklar alüvyonla kaplanmaktadır.

5.2. BÜYÜK MENDERES NEHRİ HAVZASI VE ÖNEMİ

Büyük Menderes Havzası, Türkiye'nin en verimli tarım alanlarından biridir. Nehir ve kolları, bölgedeki yerleşim yerlerine su sağlar ve tarım için gerekli suyu temin eder. Ancak, aşırı sulama, sanayileşme ve nüfus artışı gibi faktörler, nehrin ve havzasının ekolojik dengesini bozmaktadır. Büyük Menderes Nehri aşağıdaki şekil 6'te gösterilmiştir. Bakınız Şekil 111

Şekil 111: Büyük Menderes Nehri [Ç-URL-10]

Dandalaz Çayı, Karacasu ilçesinin güneydoğu kesiminde toplanan su kaynaklarının birleşimiyle oluşur. Başlangıçta Geyre Çayı olarak adlandırılan bu akarsu, yolculuğuna Babadağ'ın eteklerinden inen Işıklar Deresi ve Akıyar Deresi ile birleşerek devam eder. Çakıllı ve kayalık bir yatağa sahip olan Dandalaz Çayı, hızlı bir akışla düzlüklere ulaşır ve nihayetinde Kuyucak yakınlarında Büyük Menderes Nehri'ne karışır. Bakınız Şekil 112

Şekil 112: Dandalaz Çayı [Ç-URL-10]

Akçay, Muğla ilinin kuzeydoğusundaki dağlık bölgelerde kaynağını bulan bir akarsudur. Tavas ovasının yamaçlarından inen Yenidere ile birleşerek gücünü artırır. Dar ve derin vadilerden hızla akışını sürdüren Akçay, Bozdoğan yakınlarında Kemer Barajı'nın inşa edildiği bölgeye ulaşır. Bu baraj, nehrin suyunu düzenler ve çevreye önemli faydalar sağlar. Karıncalıdağ ve Madran dağları arasındaki vadiyi kuzeybatı yönünde takip eden Akçay, nihayetinde Yenipazar yakınlarında Büyük Menderes Nehri'ne karışır. Bakınız Şekil 113

Şekil 113: Akçay [Ç-URL-10]

Aydın ili ve çevresinde, Büyük Menderes Nehri'ne dökülen çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Bu akarsulardan biri olan Çine Çayı, Yatağan ovasında birleşen çeşitli derelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Başlıca kollarından bazıları Bencik, Kamış, Sağnan, Gökçay ve Madran dereleridir. Çine Çayı, Çine ovasını suladıktan sonra Büyük Menderes'e katılır. Büyük Menderes Nehri'ne katılan diğer küçük akarsular arasında, sağ yandan Feslek, Kestel, Malgaç, Köşk, Musluca ve İmamköy dereleri; sol yandan ise Kocadere ve Dalama dereleri sayılabilir. Bakınız Şekil 114

6. JEOLÖJİK VE JEOMORFOLOJİK FORMASYON

Aydın ili, jeolojik yapısı bakımından oldukça çeşitlilik gösteren ve Türkiye'nin önemli tektonik kuşaklarından birinde yer alan bir bölgedir. İlin büyük bir kısmı Menderes Masifi olarak adlandırılan eski kristalin kayalardan oluşur. Bu masif, başta mermer, şist ve gnays gibi metamorfik kayalardan meydana gelmiştir [Ç-URL-7]. Ayrıca, Büyük Menderes Grabeni boyunca genişleyen alanlarda genç alüvyonlar, kumtaşları, konglomeralar ve killi tortullar bulunur. Bu genç çökeller özellikle Büyük Menderes Nehri ve kolları boyunca yoğunlaşarak verimli tarım arazilerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Jeomorfolojik olarak bakıldığında, Aydın ili doğu-batı yönlü uzanan grabenler ve bunları çevreleyen horst sistemleri ile karakterizedir. Büyük Menderes Grabeni, ilin merkezinde geniş bir ova oluştururken; kuzeyde Aydın Dağları ve güneyde Menteşe Dağları gibi yüksek kütleler yer almaktadır [Ç-URL-7]. Bu jeomorfolojik yapı, bölgede sık sık düşük ve orta şiddetli depremlerin meydana gelmesine yol açan aktif fay hatlarının varlığıyla ilişkilidir. Aynı zamanda Aydın'ın batı kesimlerinde, özellikle Söke çevresinde, karstik oluşumlar ve kireçtaşı tabakaları da gözlenmektedir. Jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilik, hem doğal afet riski hem de arazi kullanım planlaması açısından Aydın'da dikkate alınması gereken temel bir faktördür.

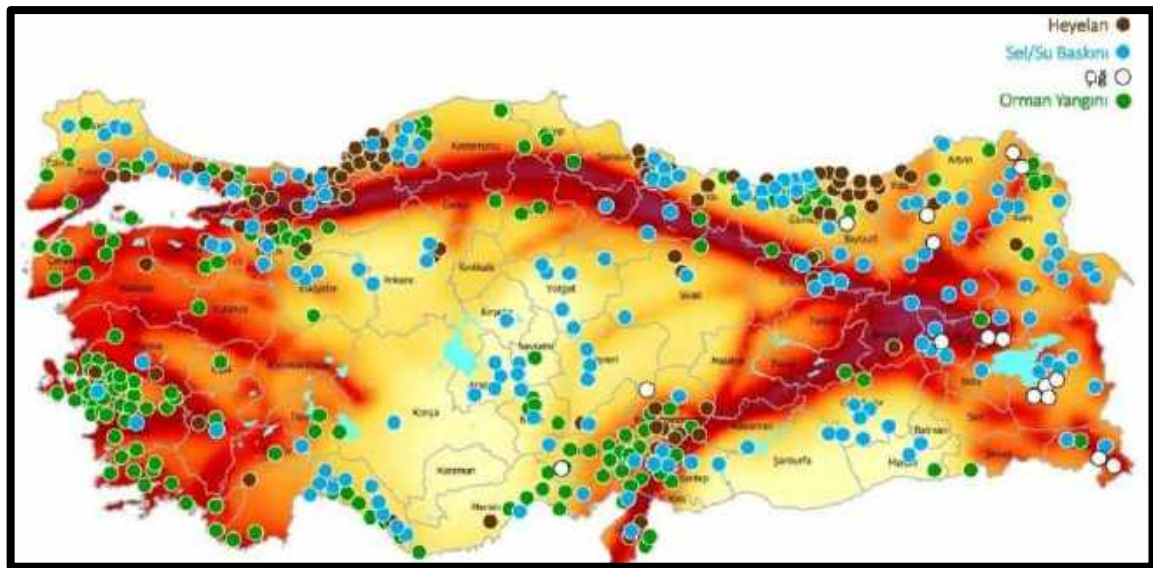
Aydın ili, Batı Anadolu'nun genç ve aktif tektonik yapısında yer almakta olup, jeolojik açıdan ağırlıklı olarak Neojen yaşlı tortul kayalar, alüvyonlar ve metamorfik birimler ile temsil edilmektedir. İl genelinde Büyük Menderes grabeni önemli bir yer kaplarken, bu graben yapısı kuzey ve güneyde uzanan horstlarla (dağlık alanlarla) çevrilidir. Aydın Dağları ve Menteşe Dağları, bölgenin yükseltilerini oluşturur. Büyük Menderes Nehri boyunca geniş alüvyal ovalar gelişmiştir. Yer şekilleri bakımından ova, plato ve dağlık alanlar birbirine geçişli bir yapı sunar. Fay hatları ve diri fay zonları Aydın'ın jeomorfolojisinde belirleyici olup, deprem riski taşımaktadır. Jeotermal kaynakların bolluğu da bu aktif tektonik yapı ile ilişkilidir.

Aydın Dağları ve Menteşe Dağları gibi yükseltiler, masif yapının yüzeye çıktığı sahaları temsil eder. Aydın'ın güneydoğu ve doğu kesimlerinde metamorfik kayalar, batıya doğru ilerledikçe alüvyal dolgu alanları ve genç tortul birikintilerle yer değiştirir. İlin batı kesimi, Büyük Menderes Graben Sisteminin bir parçası olarak belirgin bir çekme tektoniği etkisi altındadır. Bu durum, geniş tabanlı ovaların ve dar sırtların oluşumuna yol açmıştır.

Graben yapıları sayesinde bölge sık sık düşük şiddetli depremler yaşamakta ve jeolojik olarak aktif kabul edilmektedir. Jeomorfolojik açıdan bakıldığında, Aydın ili doğu-batı uzanışlı dağlar, ova sistemleri ve kıyı düzlükleri arasında güçlü bir kontrasta sahiptir. Büyük Menderes Nehrinin taşıdığı alüvyonlar, özellikle Söke ve Koçarlı çevresinde verimli ovalar meydana getirmiştir. Kıyı kesimlerinde, özellikle Kuşadası ve Didim çevresinde, deniz etkisiyle oluşan kıyı kumulları ve lagünler gözlemlenmektedir. Ayrıca, ilin güneyinde ve doğusunda yer alan dağlık bölgelerde farklılaşmış yamaç süreçleri, erozyon izleri ve küçük ölçekli karstik oluşumlar dikkat çekicidir. Aydın'ın jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, tarımsal üretim, yerleşim biçimi ve doğal afet riskleri üzerinde doğrudan etkili olup, bölgenin mekânsal planlama çalışmalarında mutlaka dikkate alınması gereken temel unsurlardır. Bakınız Şekil 115

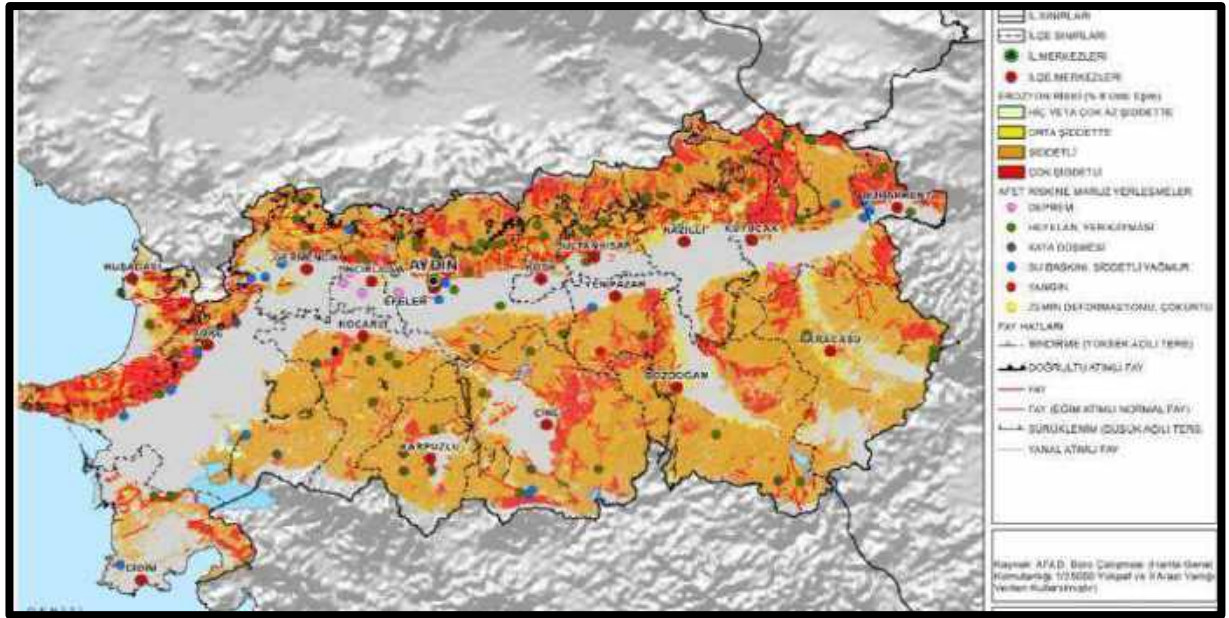
7. AFET RİSK DURUMU

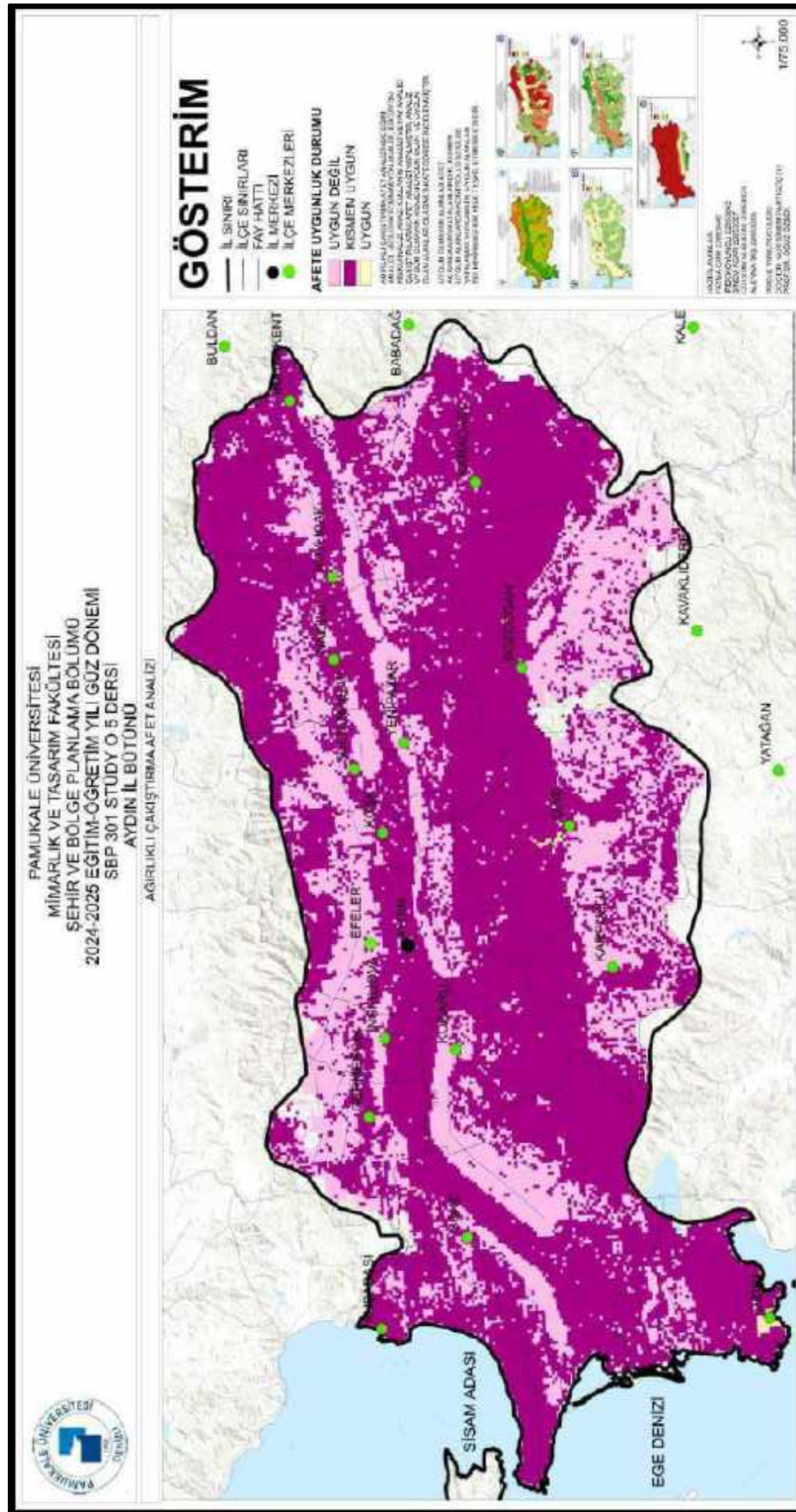
Aydın ili, coğrafi konumu ve jeolojik yapısı nedeniyle çeşitli doğal afet riskleri ile karşı karşıyadır. Özellikle deprem, sel ve heyelan gibi afetler, ilin önemli riskleri arasında yer almaktadır. Aydın, aktif fay hatları üzerinde yer alması ve geçmişte yaşanan büyük depremler nedeniyle yüksek deprem riskine sahiptir. Özellikle il merkezi ve çevresi, alüvyal zemin üzerinde kurulmuş olması nedeniyle deprem etkilerine karşı daha hassastır. Bu durum, deprem anında zemin sıvılaşması ve yapıların hasar görmesi riskini artırmaktadır. Bölgede yer alan dağlık alanlar ve dik yamaçlar, yoğun yağışlarda sel ve heyelan riskini artırmaktadır. Büyük Menderes Nehri ve kolları, aşırı yağışlarda taşarak çevreye zarar verebilmektedir. Özellikle tarım alanları ve yerleşim yerleri sel riski altında bulunmaktadır. Aydın ilinde, özellikle yamaçlarda ve dere yataklarında heyelan riski oldukça yüksektir. Yoğun yağışlar, zemin yapısındaki zayıflıklar ve insan faaliyetleri heyelan riskini artıran önemli faktörler arasındadır. Aşağıda şekil 11’de Türkiye genelinde en çok meydana gelen afetler haritası gösterilmiştir. **Bakınız Şekil 116**

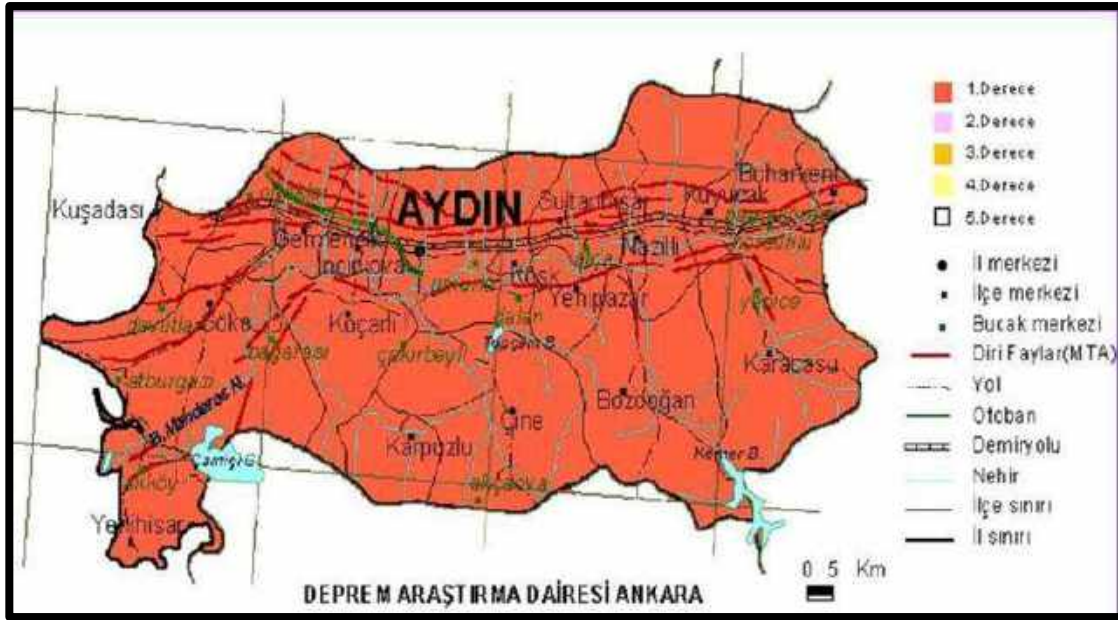
Şekil 116: 2022 yılı Türkiye genelinde oluşan afet haritası [Ç-18]

Bölge, jeolojik yapısı ve iklim koşulları göz önüne alındığında, çeşitli doğal afetlere karşı oldukça hassas bir konumdadır. Deprem, sel, heyelan, kaya düşmesi gibi jeolojik olayların yanı sıra, şiddetli yağışlar, fırtına ve yangın gibi meteorolojik afetler de bölge için önemli riskler oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 117 ve Şekil 118

Şekil 118: Afet Risk Analiz Paftası [SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Hazırlanmıştır]

Şekil 120: Aydın İl Afet Risk Azaltma Planı [Ç-18]

Yukarıda bulunan Şekil 120’da Aydın ili afet risk azaltma planı haritası bulunmaktadır bu haritadan yola çıkarak Bölgenin kuzeyinden birinci derece fay hattı geçtiği söylenilmektedir. Bu durum bölgenin birinci derece deprem bölgesi olmasında büyük etki sağlamaktadır.

Batı Anadolu, aktif tektonik süreçler nedeniyle dünyanın en sismik bölgeleri arasında yer alır. Bu sismik aktivite, Anadolu levhasının batıya doğru hareketinden kaynaklanan gerilmelerin, bölgede gelişmiş graben sistemlerini etkilemesiyle ilişkilidir. Bu graben sistemlerinin en önemlilerinden biri olan Büyük Menderes Grabeni, Denizli Havzası’ndan Ege Denizi’ne kadar uzanan yaklaşık 150 km uzunluğunda bir yapıdır.

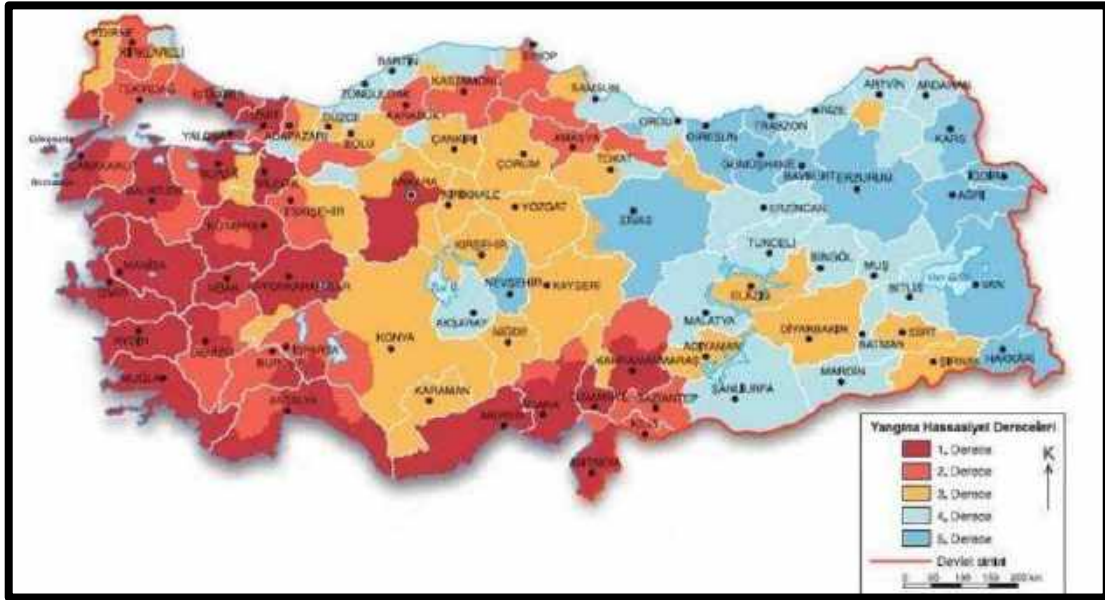
Büyük Menderes Grabeni, tarih boyunca pek çok yıkıcı depreme sahne olmuştur. Özellikle 17. yüzyılda meydana gelen ve grabenin geniş bir bölümünü etkileyen depremler, bölgedeki yerleşim yerlerine büyük zarar vermiştir. 1899 depremi ise grabenin en son yaşadığı büyük sismik olaylardan biri olup, yüzeyde gözle görülür fay kırıkları oluşturmuştur. Bu gibi depremler, graben boyunca yer alan tarihsel yapılar üzerindeki etkileri ile de bilinmektedir.

Grabenin kuzey sınırında yapılan detaylı araştırmalar, bölgedeki aktif faylanma hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle Aydın ve Nazilli arasında, Neojen yaşlı çökellerin faylarla kesildiği ve bu fayların normal karakterde olduğu belirlenmiştir. Yapılan mikro topografik çalışmalar ve ötelenme ölçümleri, bu fayların hareketliliğini ve geçmişte meydana gelen depremlerin büyüklüğünü hakkında önemli ipuçları vermektedir.

7.2.YANGIN

Şekil 16’da bulunan Türkiye geneli yangına hassasiyet haritasından yola çıkarak Türkiye’nin doğusunda yangın Hassasiyeti ülkenin batısına oranla oldukça düşük olduğu söylenebilir. Aynı şekilde güneyine oranla da kuzey bölgesinin yangına hassasiyeti daha düşüktür. Türkiye’de özellikle iç ve güneydoğu bölgelerinde yangın riski oldukça yüksektir. Bu durum hem doğal ekosistemleri hem de insan hayatını tehdit etmektedir.

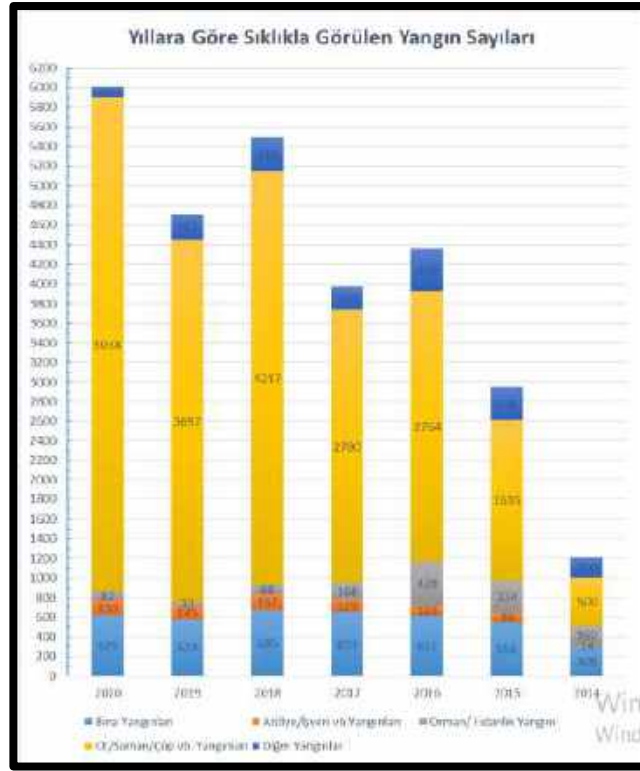
Yangın riskini azaltmak için, bireysel ve kurumsal olarak alınacak önlemler büyük önem taşımaktadır. Bakınız Şekil 121

Şekil 121: Yangına Hassasiyet Derecesi Haritası [Ç-URL-21]

Aydın ili, ülkemizdeki en yüksek yangın riskine sahip bölgelerden biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle otlak, tarla ve benzeri alanlarda çıkan yangınlar, ilimizde sıklıkla karşılaşılan bir sorun haline gelmiştir.

Bu tür yangınlar, yalnızca can ve mal kayıplarına yol açmakla kalmayıp aynı zamanda bölgenin biyolojik çeşitliliğini, toprak yapısını ve dolayısıyla ülke ekonomisini de olumsuz etkilemektedir. Orman yangınları ve yapı yangınları ise ilimizde görülen diğer yangın türleridir. Bakınız Şekil 122

Şekil 122:2014-2020 Yılları Arasında Meydana Gelen Yangınlara Ait İstatistikî Grafik [Ç-URL-21]

Son on yıllık dönemde ilde meydana gelen orman yangınları hem sıklık hem de etkilenen alan büyüklüğü açısından önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre, bu süreçte 556 adet yangın meydana gelmiş ve yaklaşık 1214 hektarlık ormanlık alan zarar görmüştür. Yetkililer tarafından yapılan hızlı müdahaleler ve yeniden ağaçlandırma çalışmaları sayesinde, zarar gören alanların tamamı tekrar yeşillendirilmiştir. Bu veriler, ilimizin yangın riskine karşı ne kadar hassas olduğunu ve bu konuda alınacak önlemlerin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bakınız Tablo 4

Tablo 4:Aydın'da Yangın Çıkış Sebeplerinin Yıllara Göre Dağılımı Tablosu [Ç-URL-21]

Yıllar	Elektrik Konağı	LPG/Doğalgaz vb.	Ocak/Soba/Kal. Kazanı	Baca Tutuşması	Sigara/Kibrit	Akaryakıt	Patlayıcı Madde	Yıldırım Düşmesi	Sabotaj	Diğer	Toplam
2020	593	46	150	91	1129	39	3	10	39	4375	6475
2019	446	44	121	77	646	18	2	5	37	3702	5098
2018	464	45	123	91	2215	18	7	20	28	2806	5817
2017	190	33	87	50	1075	14	0	27	13	2863	4352
2016	170	29	96	55	1223	5	4	11	2	3103	1698
2015	225	16	73	84	956	7	0	6	5	1820	3192
2014	140	18	41	33	758	16	0	2	24	368	1400
Toplam	2228	231	691	481	8002	117	16	81	148	19037	28032

Aydın ilinde çıkan yangın sebepleri için yapılmış olan yukarıda bulunan tablo 11'e bakıldığında en fazla yangın; sigara ve kibrit ateşinden, sonrasında ise sırasıyla; elektrik kontağı ve ocak/soba/kalorifer kazanı patlaması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. 2014-2020 yıllarına ait yangın çıkış sebep sayıları aşağıda tablodaki gibidir. Bakınız Şekil 123

Şekil 123: İlçelere Göre Orman Yangını Dağılımı [Ç-URL-20]

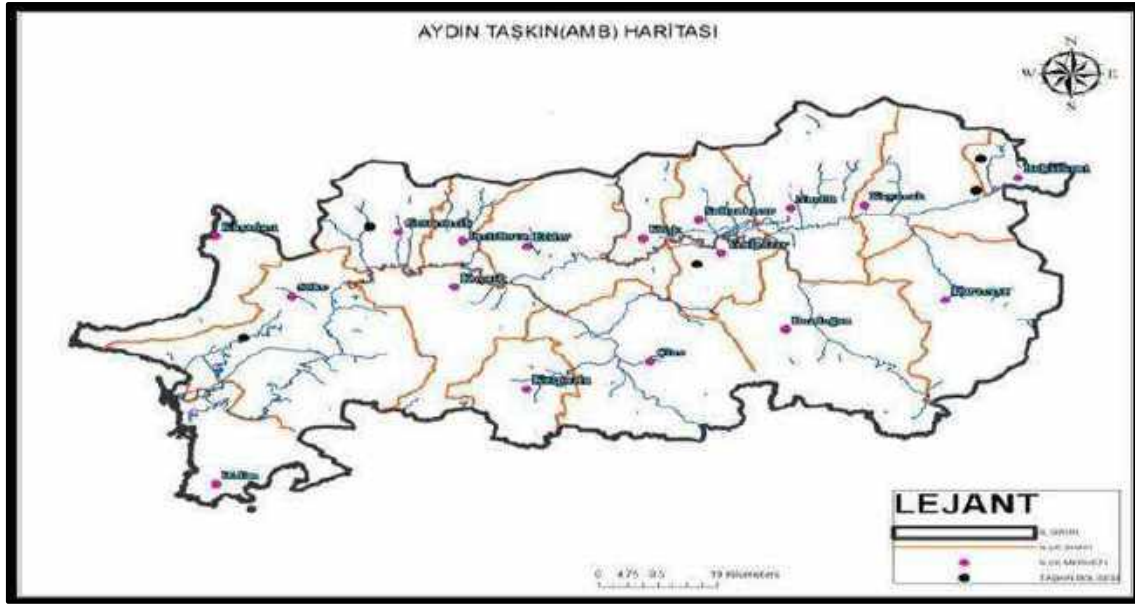
Aydın ili 2015 -2020 yılları arasında meydana gelen yangınların ilçelere göre dağılımı grafikte verilmiştir. İlde en çok orman yangını görülen Bozdoğan, Nazilli, Söke ve Kuyucak ilçeleri yangına riskli alanlar içerisinde yer almaktadır.

Yukarıdaki tablo 10'da gösterilmiştir. Bölgede bulunan Bozdoğan ilçesi en çok yangın verisine sahip alandır onun ardından Nazilli ve Söke gelmektedir.

7.3. TAŞKIN

Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de taşkınlar, en yıkıcı doğal afetler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle can ve mal kayıpları açısından değerlendirildiğinde, Türkiye'de yaşanan tüm afetler içinde ikinci sırada yer alan taşkınlar, meteorolojik kökenli afetler arasında ise ilk sırada bulunmaktadır.

Aydın ili coğrafi konumu itibarıyla ağırlıklı olarak Büyük Menderes Havzasının güney kesiminde yer almaktadır. İlın çok küçük bir kısmı kuzeyde Küçük Menderes ve Gediz Havzalarına, yine çok sınırlı bir bölümü ise güneyde Batı Akdeniz Havzasına uzanmaktadır. Bakınız Şekil 124

Şekil 124:Aydın İli Su Baskını Kaynaklı Afete Maruz Bölgeler Haritası [Ç-URL-20]

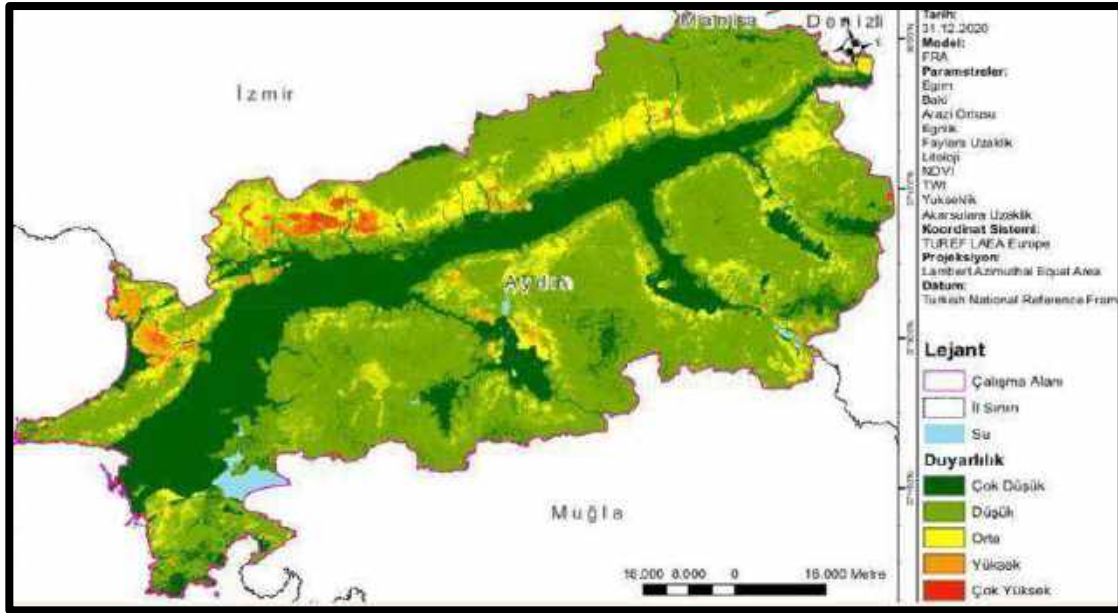
Aydın ili genelinde yapılan taşkın risk analizleri, ilin büyük bir bölümünün düşük taşkın tehlikesine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, bazı bölgelerde özellikle su derinliğinin ve hızının arttığı noktalarda taşkın riski belirgin şekilde yükselmekte ve hatta çok yüksek seviyelere ulaşabilmektedir. Bu durum, yerleşim yerlerinin konumu ve çevresel koşullar gibi faktörlerden etkilenmektedir.

7.4. HEYELAN

Aydın ili, coğrafi konumu ve jeolojik yapısı nedeniyle farklı türde doğal afet riskleri ile karşı karşıyadır. Özellikle heyelan ve taşkın riskleri, ilin birçok bölgesinde önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Büyük Menderes Grabeni'nin aktif fay hatları üzerinde yer alan Aydın'da, özellikle ilin kuzey ve güneyindeki eğimli alanlarda heyelan riski oldukça yüksektir.

Bu durum, bölgenin jeolojik yapısı, yağış rejimi ve topografik özellikleriyle yakından ilişkilidir. Kuzey yönünde yükselen eğimler, heyelan oluşumuna daha elverişli zeminler sunmaktadır. Bakınız Şekil 125

Şekil 125: Heyelan Duyarlılık Haritası [Ç-URL-20]

8. DOĞA KORUMA VE BİYOÇEŞİTLİLİK

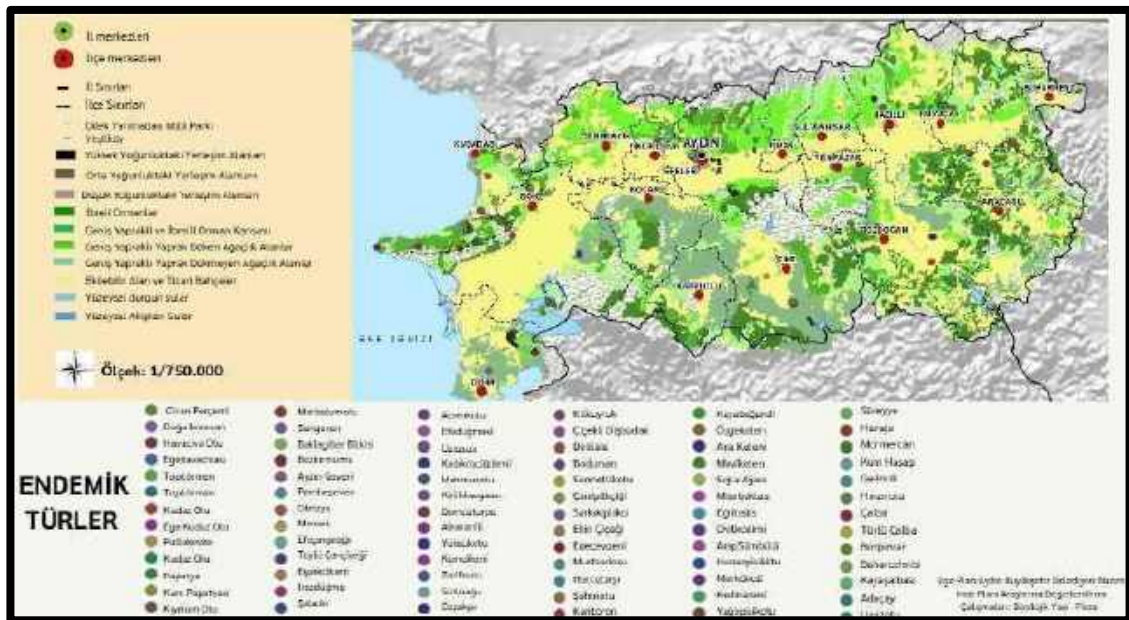
Aydın ili, zengin doğal varlıkları ve biyolojik çeşitliliği ile Türkiye'nin önemli ekosistem alanlarından biridir. Özellikle Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, bölgedeki endemik bitki türleri, su kuşları ve memeli hayvan popülasyonları açısından büyük önem. [Ç-URL-14] İlde ayrıca, Büyük Menderes Deltası gibi uluslararası öneme sahip sulak alanlar yer almakta ve bu bölgeler, hem yerel hem de göçmen kuşlar için kritik yaşam alanları sunmaktadır. Zeytinlikler, maki formasyonları ve doğal ormanlık alanlar, Aydın'ın kara ekosisteminin temel parçalarıdır. Artan kentleşme, tarım alanlarının genişlemesi ve iklim değişikliği baskıları, Aydın'daki biyoçeşitliliği tehdit eden önemli faktörler arasında yer almaktadır [Ç-URL-14]. Bu nedenle, koruma alanlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir arazi yönetimi stratejileri büyük önem taşımaktadır.

8.1 FLORA VE FAUNA

Aydın ili, iklimsel çeşitliliği ve coğrafi yapısı sayesinde zengin bir flora ve fauna varlığına sahiptir. İl genelinde Akdeniz ikliminin etkisiyle maki ve garig formasyonları geniş yer kaplar. Özellikle zeytin, keçiboyunu, defne, pırnal meşesi ve mersin gibi tipik Akdeniz bitkileri yaygındır [Ç-URL-14]. Bunun yanında, Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı gibi koruma alanlarında endemik bitki türleri de bulunmaktadır. Bölgede kaydedilmiş yaklaşık 804 bitki türü bulunmakta ve bunların önemli bir kısmı endemik özelliktedir.

Fauna açısından bakıldığında ise Aydın ili, özellikle kuş türleri bakımından büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Büyük Menderes Deltası, başta flamingo, pelikan, yalıçapkını ve balıkcıl türleri olmak üzere pek çok yerli ve göçmen kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca memeli türlerinden yaban domuzu, tilki, sansar ve az sayıda Anadolu parsı gözlemleri de kaydedilmiştir.

Aydın ili iç sularında yaşayan 37 balık türü ve Büyük Menderes Nehir havzasındaki 8 egzotik balık türü, bölgenin sucul biyoçeşitliliği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Zengin biyolojik çeşitliliğin korunması, gelecek nesillere aktarılması ve ekosistem dengesinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Bakınız Şekil 126 ve Şekil 127

Şekil 126: Aydın Endemik Türler Haritası [Ç-18]

ENDEMİK TÜRLER FLORA-FAUNA

Bafa Gölü

Büyük Menderes Nehri

Koçak Vadisi

Bafa Gölü

Büyük Menderes Nehri

Koçak Vadisi

HAZIRLAYANLAR:

GÜLSÜM NUR ATAŞ	22653023
FATMA GÜR	22653040
İPEK KOYUNCU	22653042
SİNEM ASAR	22653067
ALEYNA TAŞ	22653016

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK VE TASARIM FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

DERS YÜRÜTÜCÜLERİ:
 DOÇ. DR. NUR SİNEM PARTİĞÖÇ (B)
 PROF. DR. OĞUZ ÖZBERK

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

8.2.BİTKİ ÖRTÜSÜ

Aydın ili, Akdeniz ikliminin etkisi altında, zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. İl genelinde orman ve maki örtüsü, toplam yüzölçümünün yaklaşık %40'ını kaplamaktadır. Bu bitki örtüsü, iklim koşullarına göre farklılık gösterir. Alçak ve sıcak bölgelerde kuraklığa dayanıklı, sert yapraklı çalı ve ağaçlardan oluşan maki bitki örtüsü hakimdir. Yüksek ve serin bölgelerde ise kızılçam, karaçam gibi ağaç türlerinin oluşturduğu ormanlar yaygındır.

Aydın'ın ormanlarında meşe, çınar, fıstık çamı, ıhlamur, kuruyemiş, delice, dişbudak, defne ve kestane gibi çeşitli ağaç türleri bulunmaktadır. İlde, özellikle güney bölgelerde doğal çam ormanları yaygınlaşırken, kuzey bölgelerde karaçam ormanları daha sık görülmektedir. Doğal çam ormanları, Akdeniz ve Ege kıyılarına özgü olup, sıcak ve kurak iklime uyum sağlamış türlerden oluşur.

Bölgenin ovalarında ise farklı meyve, sebze ve tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Aydın, aynı zamanda geniş mera ve çayır alanlarına, göllere ve bataklıklara sahiptir. Bu doğal zenginlikler hem bölgenin ekonomisine katkı sağlamakta hem de biyolojik çeşitliliğin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bakınız Şekil 128

Şekil 128: Doğal Çam Ormanları [Ç-URL-10]

Sıklıkla Akdeniz ve karasal iklimlerin hâkim olduğu bölgelerde yetişen iğne yapraklı ve 22- 30 metreye kadar boylanabilen bir ağaç türüdür. Bakınız Şekil 129

Şekil 129: Kızılçam Ormanları [Ç-URL-4]

Kızılçam ormanları, Akdeniz ve Ege bölgelerimizin karakteristik bitki örtülerinden biridir. Sıcak ve kurak iklim koşullarına uyum sağlamış bu ormanlar, derin kök sistemine sahip kızılçam ağaçları ile tanınır. Kızılçamın kırmızımsı kabuğu ve iğne yaprakları, bu türü diğer ağaçlardan ayırır. Bu ormanlar, sadece estetik bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda toprak erozyonunu önleyerek toprağı korur, biyolojik çeşitliliğı destekler ve iklim düzenlenmesine katkı sağlar. Kızılçam ağacı, ekonomik açıdan da önemlidir. İnşaat, mobilya ve kâğıt endüstrisinde kullanılan değerli bir ham maddedir. Ancak, orman yangınları, aşırı otlatma ve iklim değışikliği gibi faktörler, kızılçam ormanlarını tehdit etmektedir.

9. DOĞAL NİTELİKLİ ALANLAR

YERLEŞİLEBİLİRLİK ANALİZİ

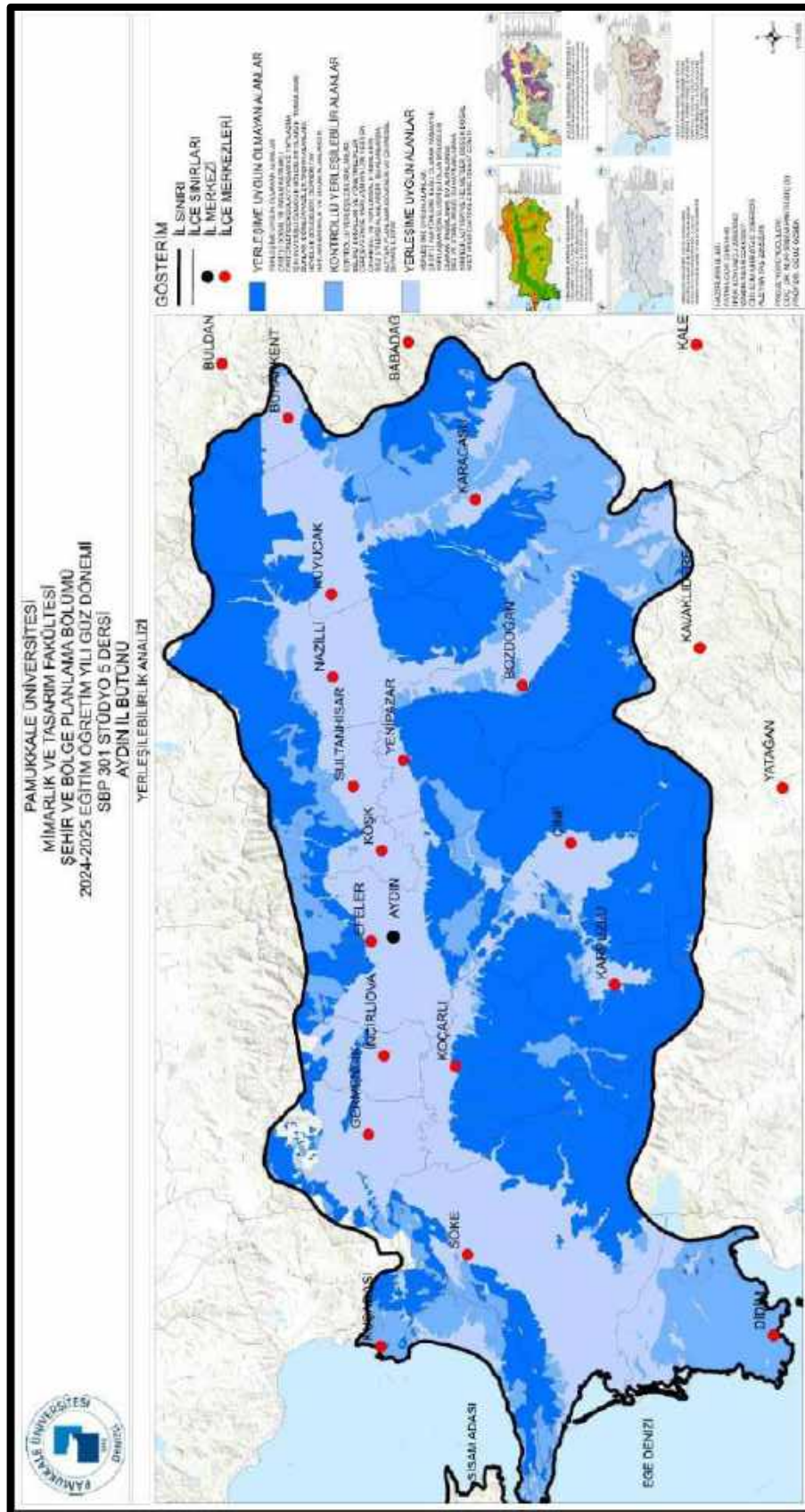
Planlamada sürdürülebilirlik çerçevesinde koruma ve kullanma muvazenesine bağılı olarak yerleşilebilirlik analizi yapılmaktadır. Yerleşilebilir alanların tespit edilmesi için ekolojik ve doğal kaynaklar ile ekolojik doğal risk alanlarının dışında bulunan alanlar incelenmektedir. Doğal eşikler dahilinde kanunlar tarafından belirtilen yerleşilemez korunacak bölgeler belirlenir. Yapay eşiklerin çakıştırılması ile kentsel yerleşim ve gelişim alanları belirlenir. Bu alanlar nüfus ve sektörel gösterim, mevcut planlar, yerleşmelerde belirlenen roller vizyonların gelişme altlığın oluşturmaktadır.

Aydın ili, verimli toprakları, uygun iklim koşulları ve düşük eğimli geniş ovaları ile yerleşim için elverişli bir yapıya sahiptir. Özellikle Büyük Menderes Ovası çevresi (Efeler, Söke, İncirlioğa) düz ve tarıma elverişli alanlar sunarak yüksek yerleşilebilirlik göstermektedir. Orta eğimli alanlar (Nazilli, Bozdoğan) tarım ve kırsal yerleşim için uygundur. Dağlık bölgelerde (%20 üzeri eğim), yerleşim yoğunluğu düşüktür ve doğal alanlar korunmuştur. Akdeniz ikliminin sağladığı ılıman hava şartları yaşam kalitesini artırmakta; ancak su temini ve yaz kuraklığı bazı bölgelerde sınırlayıcı olabilmektedir. Jeolojik olarak aktif fay hatlarının varlığı, deprem riski açısından dikkat edilmesi gereken bir faktördür. Genel olarak Aydın'da ova ve düşük eğimli alanlar yerleşim için yüksek uygunluk taşımaktadır.

Kontrollü yerleştirilebilir alanlar genellikle ova ile dağlık alanlar arasında geçiş bölgelerinde yer almakta olup, belirli sınırlamalar ve önlemlerin yerleşime aılabilecek bölgedir. Bu alanlar ine, Karpuzlu, Koçarlı ve Yenipazar çapında geniş bir dağılım göstermektedir. Bu sistem, orta düzeyde seviye, sınır toprak hızı veya mikro iklimsel faktörler nedeniyle yerleşim potansiyeli kontrollü olarak değerlendirilmelidir.

Yerleşime uygun olmayan alanlar ise kuzey ve güney sınırlarındaki dağlık bölgeleri, özellikle Beydağ, Buldan, Kuyucak evresi ve Karacasu'nun dağılımlarına odaklanmaktadır. Bu alanlar, yüksek sıcaklık değerleri, jeolojik riskler, su baskını tehlikesi, orman varlığı veya korunması gereken doğal değerler nedeniyle yerleşime uygun olmayan karakterdedir.

İl genelinde mevcut yerleşim merkezlerinin çok sayıda yerleşime uygun alanların konumlandığı görülmektedir. Aydın il merkezi, İncirliova, Germencik, Köşk, Sultanhisar ve Nazilli yerleşim yerlerine uygun alanlarda kurulmuştur. Kıyı bölgelerinde, özellikle Kuşadası ve Didim civarında, turizm potansiyeli nedeniyle yerleşim baskısı artmıştır. Bakınız şekil 130

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

YERLEŞİLEBİLİR ALAN

Her türlü sosyo-ekonomik faaliyetler için kentsel alanların bulunduğu, yerleşim için uygun arazilerdir. Eğimin %0-5 arası olan ve 7-8. Sınıf tarım alanlarından oluşmaktadır.

KISMEN YERLEŞİLEBİLİR ALAN

Yerleşim ve ulaşım sınırlı, kireçsiz kahverengi toprak, kahverengi orman toprağı ve kırmızı Akdeniz topraklarının olduğu, eğim %5-15 arası olan ve 4-6. Sınıf tarım alanlarının bulunduğu arazilerdir.

YERLEŞİLEMEZ ALAN

Orman, mera, kayalık alanlar ve sit alanlarından oluşmaktadır. Barajların ve derelerin bulunduğu, olası sel ve taşkın riskinin bulunduğu alanlardır. Fay hattı ve fay hattı koruma bandının olduğu, eğim %15 ve üstü olan alanlardır. Özel tedbirler almadan ve işlemler uygulanmadan tarım yapılabilen, toprağın derin olduğu, kolay işlenebilen, erozyon tehlikesinin olmadığı, oldukça verimli 1-3. Sınıf tarım arazileri de yerleşilemez alanlar içerisinde yer almaktadır. Bu analizi yaparken dikkat ettiğimiz hususlar; eğim, tarım arazileri, orman alanları, mera alanları, baraj ve dereler, sit alanları ve fay hatlarıdır.

EĞİM ANALİZİ

Aydın il bütününde eğim analizi çalışması yapılmıştır. Sonrasında elde edilen eğim verilerinin sınıflandırılması yapılmıştır. 4 eğim sınıfı oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda Aydın il geneli olarak dalgalı(engebeli) bir topoğrafya olduğu söylenebilmektedir. Alanın eğim değerleri %0-5, %5-15 ve %15-25 ve %25 üstü eğim oranlarına sahiptir.

Aydın ili, genel olarak dağlık, ovalık ve kıyı şeridi alanlarının bir arada bulunduğu karmaşık bir topoğrafyaya sahiptir. İlin batısında Dilek Dağları ve kıyıya paralel uzanan diğer yükseltiler, %15'in üzerinde yüksek eğim değerlerine sahiptir. Bu alanlar yerleşim için sınırlı uygunluk gösterirken, doğal koruma ve orman alanı olarak değerlendirilmektedir. Büyük Menderes Ovası çevresi, %0-5 arasında değişen düşük eğim değerleri ile özellikle tarım, yerleşim ve altyapı gelişimi açısından son derece elverişli alanlar oluşturur. İç kesimlerde ise Çine, Koçarlı, Sultanhisar gibi ilçelerde orta eğimli (%5-15) alanlar yaygındır ve bu bölgelerde kontrollü tarım ve kırsal yerleşimler gelişmiştir.

Kuşadası, Didim ve Söke gibi kıyı yerleşimleri çevresinde düşük eğimli alanlar bir arada bulunmakta, kıyından iç tarafa doğru eğim artışı gözlenmektedir. İlin değişimi, Beydağ ve Buldan çevresinde yüksek eğimli aralıkların yoğunlaştığı görülmektedir. Benzer şekilde Çine, Bozdoğan ve Karacasu gibi ilçelerin çevresindeki de dağlık arazilerin varlığına dikkat çekmiyor. Aydın il merkezinin bulunduğu bölge ve dağılım derecelerindeki eğim genellikle %0-15 arasında değişmektedir, bu nedenle yerleşime uygun parçalar ile merkezin yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Germencik, İncirliova, Köşk ve Sultanhisar gibi ilçelerin kapsadığı takvimler de benzer şekilde düşük eğimli kenarlara hakimdir. Eğim değerlerinin yüksek olduğu kırmızı ile görüldüğü bölge, yerleşim açısından uygun olmayan, anlaşmaların sınırlandırıldığı ve genellikle açık alanlardır. Bu bölgelerin özellikle kuzey ve doğu sınırlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Büyük Menderes Nehri'nin oluşturulan vadisi boyunca genişleyen düzlük alanları ise sözleşme için uygun koşullar sunmaktadır. Bakınız Şekil 131

Aydın il bütününde bakı analizi çalışması yapılmıştır. Sonrasında elde edilen bakı analizi verilerinin sınıflandırılması yapılmıştır. Güneşlenme yönlerine göre ilçe bütünü kuzey, doğu, güney, batı şeklinde sınıflandırılmıştır. Güneşlenme etkisinin yerleşimlerin dağılışına ve konumuna ve insan faaliyetlerine etki ettiği söylenebilmektedir. Ayrıca güneşlenme etkisi diğer topografik özelliklerle birlikte düşünülmektedir.

Aydın ilinin bakı (yönlenme) özellikleri, topoğrafyası ve iklimi üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. Dağlık alanlarda (özellikle Dilek Dağları, Madran Dağı çevresi) güney ve güneybatı bakılı yamaçlar, güneşlenme süresinin uzun olması nedeniyle daha sıcak ve kurak makroklimalar oluşturmakta, bu bölgelerde zeytinlikler, kızılçam ormanları ve makilik bitki örtüsü yaygın şekilde gelişmektedir. Kuzey bakılı yamaçlar ise daha serin ve nemli koşullara sahip olduğundan, burada fundalıklar, ormanlık alanlar ve bazı yerlerde tarımsal alanlar korunmuştur. Büyük Menderes Ovası gibi düz alanlarda bakı etkisi sınırlı iken, eğimli alanlarda (örneğin Koçarlı, Çine, Bozdoğan çevresi) bakı farkları mikroklimayı ve tarımsal ürün desenini doğrudan etkilemektedir. Güney bakılı yamaçlar bağcılık ve meyvecilik için daha uygunken, kuzey bakılı alanlar daha çok mera ve ormanlık alan olarak kullanılmaktadır.

Aydın ilinin bakı özellikleri, ilin arazi kullanım şekilleri ve yerleşim dokusu üzerinde de bir rol oynamaktadır. Doğu ve batıdaki egemenlik alanları orta düzeyde güneşlenme süresine sahip olup, bu alanların karma tarım desenleri görülmektedir. Nazilli, Sultanhisar ve Germencik gibi ilçelerde doğu odaklı bakı uygulamaları hâkim olan, sabah hizmetlerinden faydalanan incir, pamuk ve turuncgil bahçeleri yaygınlaşmıştır.

Bakı özellikleri, dağılımının genel gidişatını da gösterir. İl genelindeki yerleşimler ağırlıklı olarak güney ve güneydoğu yönündeki ilerlemelerde yoğunlaşmıştır. Bu durumda, özellikle kış aylarında güneşten daha fazla fayda ve tasarruf maliyetlerinin azaltılması açısından avantaj sağlar. Aydın merkez, İncirliova ve Köşk'ün yerleşim yeri bu şekilde açıkça görülmektedir.

Aydın'ın kıyı kesimlerinde, özellikle Kuşadası ve Didim'de bakı özellikleri turizm potansiyelini de şekillendirmektedir. Batı bakılı kıyıları, günbatımı sahiplenmeleri nedeniyle rekreasyon ve turizm açısından daha değerli kabul edilmektedir. Otobüs alanlarının, turistik tesislerin ve rekreasyonel hizmetlerin yoğunlaştığı bölgedir. Bakınız Şekil 132

YÜKSELTİ ANALİZİ

Aydın il bütününde yükselti analizi çalışması yapılmıştır. Sonrasında elde edilen yükselti verilerinin sınıflandırılması yapılmıştır. 4 yükselti sınıfı oluşturulmuştur. En düşük yükselti değeri 30 metre, en yüksek yükselti değeri ise 1277 metre olarak saptanmıştır. Jeomorfolojik açıdan bu yükselti değerlerini karşılayan unsurlar ise dağ, vadi, plato, ova, yayla gibi unsurlardır.

Yapılaşma düzeni göz önüne alındığında çeşitli faktörlere dayanarak belirlenir. Bu faktörler arasında çevresel etkenler, arazi kullanımı, nüfus yoğunluğu, altyapı olanakları, doğal kaynaklar ve mevzuata uyum gibi konular bulunabilir. 0-200 Metre Yükseklik Aralığı; Daha düşük yükseklikler genellikle yoğun yerleşim bölgeleri veya ticaret ve alışveriş alanları için ayrılabilir. Konut alanları, parklar ve ticari faaliyetler için uygun olabilir. 200-400 Metre Yükseklik Aralığı: Orta yükseklikler, konut projeleri, yeşil alanlar ve belirli hizmet tesisleri için uygun olabilir. Manzara koruma ve peyzaj düzenlemeleri göz önünde bulundurulabilir.

400-600 Metre Yükseklik Aralığı: Daha yüksek alanlar genellikle daha düşük yoğunluktaki konut alanları veya doğal alanlar için ayrılabilir. Tarım ve rekreasyonel alanlar için uygun olabilir. 600 Metre ve Üzeri Yükseklik Aralığı: Yüksek yükseklikler genellikle doğal alanlar, korunan alanlar veya altyapı projeleri için ayrılabilir. Yapılaşma sınırlamaları artabilir ve çevresel koruma önlemleri göz önünde bulundurulabilir.

Yükselti farklılıklarının getirdiği iklimsel çeşitlilik, Aydın ilinde biyolojik çeşitliliğin artmasına ve farklı ekosistemlerin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Düşük rakımlı ovalar, özellikle Büyük Menderes Nehri çevresinde yer alan alüvyal topraklar sayesinde yoğun tarımsal üretime sahne olurken; yüksek kesimlerde yer alan ormanlık alanlar, hem flora ve fauna açısından zenginlik sunmakta hem de erozyon kontrolü ve karbon yutak alanı gibi ekolojik işlevler üstlenmektedir.

Bu yüksek alanlar, aynı zamanda su kaynaklarının doğduğu bölgeler olup, alt havzalardaki tarımsal üretimi destekleyen önemli hidrolojik işlevler de görmektedir. Bu bağlamda, Aydın'daki arazi kullanım planlamalarının sadece yerleşim ve tarım değil, aynı zamanda doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı odağında yapılması büyük önem taşımaktadır. Yükseltiye bağlı olarak şekillenen bu doğal yapı, Aydın'ın mekânsal karakterini belirleyen temel unsurlar arasında yer almakta ve gelecekteki çevresel risklerin (örneğin erozyon, su stresi, arazi bozulması) önlenmesinde dikkate alınması gereken kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bakınız Şekil 133

TARIM ARAZİLERİ

Aydın ili, toplamda 811.600 hektarlık geniş bir araziye sahip olup, bu arazinin yaklaşık %46'sı yani 369.344 hektarı tarıma elverişlidir. Bu durum, ilin tarım alanında ne kadar büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Aydın'da tarım, meyvecilik, sebzeçilik ve diğer tarımsal faaliyetler olmak üzere birçok farklı kolunda oldukça gelişmiştir.

Aydın ili, Türkiye'nin en verimli tarım alanlarına sahip illerinden biridir ve özellikle tarım sektöründe önemli bir yere sahiptir. Aydın'ın tarıma elverişli arazileri, genellikle Büyük Menderes Ovası ve çevresindeki düz alanlarda yoğunlaşmaktadır.

Bu bölgelerde yer alan verimli topraklar, sebze, meyve ve tahıl üretimine olanak tanır. Özellikle Aydın'ın zeytin, incir, pamuk, üzüm ve narenciye üretimi oldukça yaygındır. Bu alanlar, toprak yapısının kumlu, tınlı ve kireçsiz olmasıyla karakterize edilir, bu da tarım için uygun koşullar oluşturur. Ayrıca, sulama imkânları da tarımsal verimliliği artırmaktadır. Aydın'ın iç kesimlerinde, yüksek dağlık alanlarda ise tarımsal faaliyetler daha sınırlıdır. Bu bölgelere ulaşım zorlukları ve yüksek eğim, tarım faaliyetlerini kısıtlamaktadır. Tarım alanlarının korunması ve verimliliğinin artırılması adına modern sulama teknikleri ve sürdürülebilir tarım uygulamaları yaygınlaştırılmaktadır.

Aydın ilinin tarım alanlarının sürdürülebilir kullanımı, sadece ekonomik verimlilik açısından değil, aynı zamanda çevresel ve sosyo-kültürel denge açısından da kritik öneme sahiptir.

Harita verilerine göre özellikle Söke, Koçarlı, İncirliova, Efeler ve Nazilli çevresinde yoğunlaşan sürekli sulanan tarım alanları, hem mevcut su kaynaklarının verimli kullanımını hem de toprak kalitesinin korunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu alanlarda yoğun tarımsal üretim baskısı, toprak erozyonu, tuzluluk ve yeraltı suyu seviyesinin düşmesi gibi çevresel tehditleri beraberinde getirebilir. Diğer yandan zeytinlikler, meyve bahçeleri ve doğal bitki örtüsüyle birlikte bulunan tarım alanları, tarımsal çeşitliliği koruma açısından stratejik öneme sahiptir. Bakınız Şekil 134

ORMAN ALANLARI

Yerleşilemez alanların büyük bir bölümü ormanlardan oluşmaktadır. Yerleşilemez alan olan ormanlar, insanların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan en önemli doğal kaynaklardan biridir. Bu nedenle, ormanların korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır.

Aydın ili, zengin orman ekosistemlerine sahip bir bölgedir. Ormanlar, özellikle dağlık bölgelerde yoğunlaşmakta olup, ilin toplam yüzölçümünün önemli bir kısmını kaplar. Aydın'daki orman alanları, genellikle Akdeniz İklimine özgü maki bitki örtüsü ve karaçam ormanları ile karakterizedir. Ormanlar, bölgenin ekolojik dengesini sağlamak, biyoçeşitliliği desteklemek ve erozyonun önlenmesine katkı sağlamak açısından büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra, Aydın'ın kıyı bölgelerinde de ormanlar yer almakta olup, bu alanlar yerel halk için ekonomik olarak önemli olmasının yanı sıra, turizm açısından da büyük bir potansiyel taşır. Orman köyleri, gelirlerini ormancılık ve orman ürünleri üretiminden sağlamakta olup, aynı zamanda rekreasyonel faaliyetler ve biyolojik çeşitliliğin korunması için büyük bir önem arz etmektedir.

Aydın ilinin orman varlığı, sadece doğal kaynakların korunması açısından değil, aynı zamanda arazi kullanımı planlaması ve iklim değişikliğiyle mücadele stratejileri açısından da kilit bir role sahiptir. Haritada da görüldüğü üzere, il genelinde farklı orman türlerinin dağılımı, topografik yapı ve mikroklimatik özelliklere göre çeşitlenmektedir. Özellikle güney kesimlerde (Karacasu, Bozdoğan, Karpuzlu ve Çine çevresi) yoğunlaşan kızılçam ve karaçam ormanları, hem doğal karbon yutakları olarak işlev görmekte hem de kırsal kalkınma için odun dışı orman ürünleriyle önemli ekonomik kaynaklar sunmaktadır. Bu alanlarda sürdürülebilir orman yönetimi uygulamaları, yerel halkın doğayla uyumlu bir geçim modeli kurmasına katkı sağlayabilir.

Öte yandan, il merkezi çevresinde ve tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu düz arazilerde orman varlığı daha seyrek olmakla birlikte, bu alanlarda koruluklar ve maki formasyonları hâlen ekolojik geçiş zonları olarak önemli işlevler üstlenmektedir.

Kıyı bölgelerinde yer alan ormanlık alanlar, özellikle Söke, Kuşadası ve Didim çevresinde hem iklimsel denge açısından hem de kıyı koruma işlevi bakımından dikkat çekmektedir. Bakınız Şekil 135

Aydın'da, 94 arkeolojik sit alanı, 6 kentsel sit alanı, 9 doğal sit alanı, 1 tarihi sit alanı ve 1 arkeolojik ve doğal sit alanı olmak üzere toplamda 111 sit alanı bulunmaktadır. Bu sit alanlarına ek olarak, il genelinde 776 kültür ve tabiat varlığı daha tescil edilmiştir. Bu veriler, Aydın'ın sahip olduğu zengin kültürel ve doğal mirasın büyüklüğünü göstermektedir. Aydın ili, sahip olduğu tarihi ve doğal zenginlikler ile ülkemizin önemli kültürel merkezlerinden biridir. İlin genelinde çok sayıda sit alanı bulunmaktadır. Bu sit alanları, binlerce yıllık geçmişe uzanan medeniyetlerin izlerini taşıyan arkeolojik alanlardan, doğal güzellikleriyle dikkat çeken yerlere kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır.

Aphrodisias antik kenti, Karacasu ilçesine bağlı Geyre köyü yakınlarında yer alan ve 2017 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine dahil edilen önemli bir arkeolojik sit alanıdır. Düzenli olarak yapılan kazılarla, antik kentin surları gün yüzüne çıkarılmaktadır. Orthosia ise Yenipazar ilçesinde bulunan ve tarihin derinliklerine uzanan bir Karya kenttir. Büyük Menderes Nehrinin güneyinde kurulmuş olan bu antik şehir, farklı dönemlerde önemli bir merkez olmuştur. Aydın Bey Türbesi ve Madran Baba Türbesi ise bölgenin dini ve kültürel geçmişine ışık tutan önemli yapılarıdır. Aydın Bey Türbesi, Aydınogulları Beyliği'nin kuruluşunda önemli bir rol oynayan Aydın Bey'e ait olduğu düşünülmekte ve Karacasu ilçesinde bulunmaktadır. Madran Baba Türbesi ise Bozdoğan ilçesindeki Madran Dağı'nın zirvesinde yer alan ve bölge halkı tarafından kutsal sayılan bir ziyaret yeridir.

10. ÇEVRESEL VE GÖRSEL DEĞERLER

AKBÜK PLAJI

Didim ilçesinde yer alan Akbük Plajı, berrak denizi, sakin yapısı ve temiz sahili ile bölgenin önemli doğal güzelliklerinden biridir. Özellikle mavi ve yeşilin birleştiği doğasıyla huzurlu bir kıyı manzarası sunar [Ç-URL-10]

ALTINKUM PLAJI

Didimin en ünlü plajlarından biri olan Altinkum Plajı, adını altın rengindeki kumlarından alır. Geniş kumsalı ve berrak suları ile yaz turizminin gözde merkezlerinden biridir [Ç-URL-10]

CENNET KOYU

Doğal yapısı bozulmamış Cennet Koyu, temiz denizi ve çevresindeki zeytinlikler ile doğa severler için etkileyici bir manzara sunar. Özellikle sakinlik arayanlar için önemli bir doğa alanıdır [Ç-URL-10]

NYSA ANTİK KENTİ

Sultanhisar ilçesinde yer alan Nysa Antik Kenti, tiyatrosu, kütüphanesi ve antik yolları ile tarihi ve kültürel görsellik sunar. Doğal peyzajla bütünleşmiş arkeolojik kalıntıları ile özgün bir çevresel değer taşır [Ç-URL-10]

ALABANDA ANTİK KENTİ

Çine ilçesinde bulunan Alabanda Antik Kenti, antik dönem yerleşimi ve çevresindeki kırsal doğa manzaralarıyla görsel anlamda zengin bir alan oluşturur [Ç-URL-10]

TAVŞANBURNU TABİAT PARKI

Didim yakınlarında bulunan Tavşanburnu Tabiat Parkı, ormanlık alanları ve sahil şeridiyle doğal güzelliklerin bir arada bulunduğu bir rekreasyon alanıdır. Deniz manzarası ve yeşil doğası ile görsel estetik sunar [Ç-URL-10]

MİLET ANTİK KENTİ

Söke ilçesinde yer alan Milet Antik Kenti, antik tiyatrosu ve tarihi liman kalıntıları ile hem tarihî hem de doğal bir manzara sunar. Kentin geniş düzlükler üzerine yayılmış kalıntıları çevresel olarak da etkileyicidir [Ç-URL-10]

GÜZELÇAMLI MİLLİ PARKI (DİLEK YARIMADASI)

Aydın'ın en önemli koruma alanlarından biri olan Güzelçamlı Milli Parkı, zengin bitki örtüsü, koyuları ve bakir plajlarıyla yüksek bir doğal ve görsel değere sahiptir [Ç-URL-10]

KURŞUNLU MANASTIRI

Dilek Yarımadasında bulunan Kurşunlu Manastırı, hem dini tarih açısından hem de çevresindeki doğal alanlarla bütünleşen yapısı sayesinde etkileyici bir manzara sunar [Ç-URL-10]

DİDYMA ANTİK KENTİ

Didim'de yer alan Didyma Antik Kenti, özellikle Apollon Tapınağı'nın görkemli kalıntıları ile hem tarihî hem de mimari açıdan benzersiz bir görsel deneyim sunar [Ç-URL-10]

PRIENE ANTİK KENTİ

Söke ilçesinde bulunan Priene Antik Kenti, yüksek bir tepe üzerinde konumlanması sayesinde hem antik kent kalıntılarına hem de geniş vadi manzaralarına hakimdir. Bu yönüyle çevresel ve kültürel görsellik sunar [Ç-URL-10]

AKVARYUM KOYU

Temiz ve berrak suları ile ünlü Akvaryum Koyu, adeta bir doğal akvaryumu andırır. Özellikle şnorkelle yüzme aktiviteleri için tercih edilen koy, görsel olarak da ziyaretçilerine eşsiz bir doğa deneyimi sunmaktadır [Ç-URL-10]

SAPLI ADA

Didim yakınlarında bulunan Saplı Ada, sığ bir deniz geçidiyle ana karaya bağlanır. Özellikle gün batımı saatlerinde adanın deniz üzerindeki yansımasıyla eşsiz bir manzara oluşturur [Ç-URL-10]

DİLEK YARIMADASI

Dilek Yarımadası, hem milli park statüsünde korunması hem de maki, kızılçam ormanları ve zengin yaban hayatıyla Aydın'ın en özel doğal alanlarından biridir. Çeşitli koyuları ve orman örtüsüyle görsel bir şölen sunar [Ç-URL-10]

GÜVERCİNADA

Kuşadası sahilinde yer alan Güvercinada, tarihi kalesi ve çevresindeki deniz manzarası ile hem tarihi hem doğal bir görsel değer taşır. Akşam saatlerinde ada ve kale ışıklandırılarak görsel estetik daha da vurgulanmaktadır [Ç-URL-10]

ALINDA ANTİK KENTİ

Karpuzlu ilçesinde yer alan Alinda Antik Kenti, sur duvarları, tiyatrosu ve antik yolları ile doğa ile bütünleşmiş bir tarihi görsellik sunar. Antik kentin çevresi doğal kırsal manzaralarla çevrilidir [Ç-URL-10]

ARPAZ KALESİ

Nazilli yakınlarında bulunan Arpaz Kalesi, 18. yüzyıldan kalma mimarisi ve çevresindeki doğal arazi yapısıyla etkileyici bir tarihi görsel oluşturur. Kale, Aydın kırsalında önemli bir kültürel miras unsurudur [Ç-URL-10]

ARAPAPIŞTI KANYONU

Bozdoğan ilçesi sınırlarında yer alan Arapapıştı Kanyonu, dik yamaçlı kaya oluşumları, turkuaz renkli suyu ve doğal yaban hayatıyla çarpıcı bir doğa manzarası sunar. Tekne turları ile keşfedilen bu alan, görsel anlamda oldukça zengindir [Ç-URL-10]

ZEUS MAĞARASI

Güzelçamlı'da yer alan Zeus Mağarası, berrak su dolu doğal bir mağaradır. Efsanelerle anılan bu mağara, serin suları ve doğal kaya oluşumları ile çevresel estetik değer taşır [Ç-URL-10]

AFRODİSİAS ANTİK KENTİ

Karacasu ilçesinde bulunan Afrodisiyas Antik Kenti, özellikle ihtişamlı stadyumu, tapınakları ve heykeltraşlık okulu kalıntılarıyla tarihî ve kültürel olarak eşsiz bir görsel değer sunar [Ç-URL-10]

TRALLEİS ANTİK KENTİ

Aydın merkez yakınlarındaki Tralleis Antik Kenti, özellikle Üç Gözler yapısıyla tanınır. Antik kent kalıntıları ve çevresindeki doğa manzarası, kültürel ve doğal çevresel değerleri bir arada sunar [Ç-URL-10]

BÜYÜK MENDERES NEHRİ

Aydın'ın en önemli doğal unsurlarından biri olan Büyük Menderes Nehri, verimli tarım ovaları oluşturmakla kalmayıp, çevresinde doğal yaşam alanları ve sulak alanlar da meydana getirerek görsel çeşitlilik sağlar [Ç-URL-10]

ÇİNE ÇAYI

Çine ilçesinden geçen Çine Çayı, hem bölge tarımı için önemli bir kaynak hem de yeşil vadiler ve su manzaraları oluşturarak görsel peyzajı zenginleştirir [Ç-URL-10]

BAFA GÖLÜ VE PANAYIR ADASI

Bafa Gölü, Aydın ve Muğla sınırında yer alır ve birçok doğal ve kültürel unsuru barındırır. Göl üzerindeki Panayır Adası, üzerinde antik kalıntılarla birlikte mistik ve etkileyici bir manzara oluşturur. Bafa Gölü çevresi hem kuş gözlemciliği hem de doğal fotoğrafçılık açısından önemlidir [Ç-URL-10] Bakınız Şekil 136

11. ÖZEL STATÜLÜ ALANLAR

Aydın ili, sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerle öne çıkan, zengin bir çevresel mirasa sahiptir. Kent sınırları içerisinde doğal sit alanları, arkeolojik sitler, kentsel sitler, tabiat parkları, tabiat anıtları, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ile sulak alanlar gibi çeşitli özel koruma statüsüne sahip bölgeler bulunmaktadır. Aydın'daki korunan alanlar, ilin biyolojik çeşitliliğini ve kültürel zenginliğini korumak, aynı zamanda sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla belirlenmiştir.

İlde yer alan özel statülü alanlar arasında özellikle Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Bafa Gölü Tabiat Parkı, Güzelçamlı Tabiat Parkı ve Tavşanburnu Tabiat Parkı gibi doğal koruma alanları önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanlar, nadir bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapmasının yanı sıra, jeolojik ve ekolojik çeşitlilikleri ile dikkat çekmektedir [Ç-URL-10]

Doğal sit alanları, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesine göre; jeolojik devirlere ait, nadir bulunmaları nedeniyle olağanüstü özellik taşıyan, yer üstünde, yer altında veya su altında yer alan ve korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Aydın'da özellikle Büyük Menderes Deltası çevresi, Alinda Antik Kenti çevresi ve Arapapıştı Kanyonu gibi bölgeler doğal sit olarak belirlenmiştir.

Arkeolojik sit alanları ise Aydın'ın antik mirasını koruma altına alan önemli statülerdir. 1. derece arkeolojik sitler (örneğin Afrodisias, Priene, Milet, Nysa ve Tralleis antik kentleri çevresi), bilimsel kazılar dışında müdahaleye izin verilmeyen alanlardır. 3. derece arkeolojik sitlerde ise kontrollü kullanım ve koruma dengesi gözetilerek yeni düzenlemelere olanak sağlanmaktadır [Ç-URL-10]

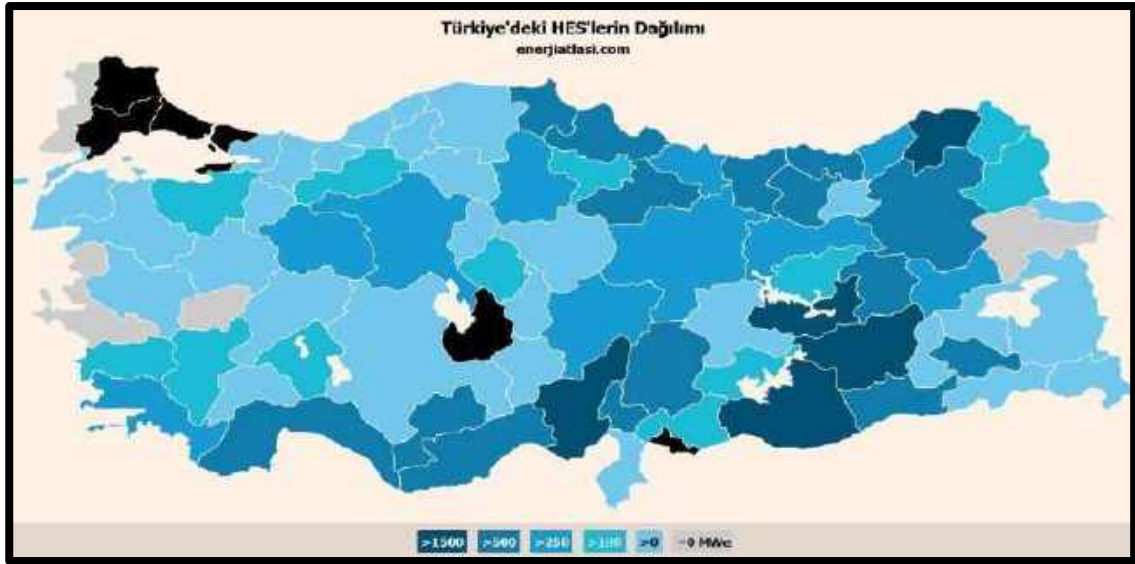
Kentsel sit alanları, geleneksel mimari dokuyu, tarihsel yerleşimleri ve kültürel kimliği korumak amacıyla belirlenmiştir. Özellikle Aydın il merkezi ve bazı eski yerleşim bölgelerinde (örneğin Karpuzlu, Çine gibi ilçelerde) kentsel sit alanları mevcuttur.

Tarımsal niteliği korunacak alanlar ise tarım arazilerinin imara açılmadan korunmasını sağlamaktadır. Aydın gibi verimli tarım topraklarına sahip bir il için bu alanlar hem gıda güvenliği hem de kırsal ekonomik sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır.

Mera alanları, hayvancılığın desteklenmesi amacıyla tahsis edilen ve kamu orta malı statüsünde korunan bölgelerdir. Özellikle Koçarlı, Karpuzlu ve Bozdoğan ilçelerinde önemli mera alanları bulunmaktadır.

Sulak alanlar kategorisinde yer alan Bafa Gölü ve Büyük Menderes Deltası, hem kuş göç yolları üzerinde bulunmaları hem de biyolojik çeşitliliği desteklemeleri bakımından korunması gereken ekosistemlerdir. Ayrıca bu alanlar RAMSAR kriterlerine uygun sulak alan özellikleri göstermektedir [Ç-URL-9]

Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ise hem kültürel mirasın korunmasını hem de sürdürülebilir turizm gelişimini hedefleyen bölgeler olup, Afrodisias ve Didim gibi ören yerleri bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Şekil 138: Türkiye HES Dağılım haritası [Ç-URL-10]

Yukarıda verilen Şekil 138'a bakıldığında Türkiye'de HES dağılımı doğuya gidildikçe artmaktadır batı bölgesinde ise sınırlı sayıda bulunmaktadır. Bakınız

Aydın Hidroelektrik Santraller			
İşletmedeki HES'ler			
Santral Adı	İlçe	Firma	Güç
Kemer Barajı ve HES	Bozdoğan	Aydem Enerji	48 MW
Çine Adnan Menderes Barajı ve HES	Çine	İşhes Enerji	45 MW
Akçay HES	Bozdoğan	Enda Enerji	29 MW
Feslek HES	Nazilli	Aydem Enerji	8,84 MW
Sırma HES		Akfen Enerji	6,00 MW
Başaran HES	Nazilli		0,60 MW
Karacasu HES		Hidrobakım	0,25 MW
ÖZET: Aydın İli İşletmedeki HES'ler : 7 santral, 137 MWe			

Şekil 139:Aydın İli Hes Tablosu [Ç-URL-10]

Yukarıda bulunan Şekil 139'da aydın ili HES tablosu verilmiştir. Aydın ilinde genelinde 7 adet HES bulunmaktadır.

12.3. MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI

Aydın ili, tarım ve turizm potansiyelinin yanı sıra, zengin maden yataklarıyla da dikkat çekmektedir. Koçarlı-Satılar bölgesinde önemli bir altın rezervi tespit edilmiş olsa da, ildeki diğer metalik maden yatakları (bakır, kurşun, çinko, civa, demir) genellikle düşük tenörlü ve küçük boyutludur. Bu nedenle ekonomik olarak işletilmeleri zorlaşmaktadır.

Özellikle demir yataklarındaki yüksek silis ve kükürt oranları, bu yatakların işlenmesini daha da maliyetli hale getirmektedir. Aydın, aynı zamanda çeşitli endüstriyel hammadde yataklarına da ev

sahipliği yapmaktadır. Barit, diatomit, grafit ve kuvars gibi mineraller, farklı endüstrilerde kullanılan önemli ham maddelerdir. Ayrıca, seramik sanayinin temel ham maddesi olan feldspat yatakları da ilde bulunmaktadır. Bu yatlardan üretilen feldspat, dünya pazarına ihraç edilmektedir. [Ç-URL-8]

13. YAPILI ÇEVRE- DOĞAL ÇEVRE

Aydın ili, Ege Bölgesi'nde yer alan ve doğal zenginlikleri ile dikkat çeken bir bölgedir. Hem doğal hem de yapıli çevre arasındaki etkileşim, Aydın'ın gelişimini ve ekosistem dengesini şekillendiren önemli faktörlerden biridir.

Aydın'ın toprak yapısı, verimli kahverengi orman toprakları ve kireçli topraklarla zenginleşmiştir. Bu topraklar, yüksek organik madde içeriği ile özellikle tarım için oldukça uygundur. İklimsel olarak ılıman bir ortam sunan Aydın, özellikle incir, zeytin, üzüm gibi ürünlerin yetiştiği verimli tarım arazilerine sahiptir. Ayrıca, bölgedeki tarım, Aydın'ın ekonomik yapısında önemli bir yer tutar.

Aydın ilinin kıyı bölgeleri, doğal güzelliklerin yanı sıra, ekonomik olarak büyük bir öneme sahip olan turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Kuşadası ve Didim gibi ilçelerde deniz turizmi oldukça gelişmiştir ve bölge, yerli ve yabancı turistler için önemli bir cazibe merkezi oluşturur. Aydın'ın doğal çevresi, yalnızca tarım ve turizm için değil, aynı zamanda ekosistem sağlığı için de kritik öneme sahiptir.

Ormanlar, akarsular, göller ve sahil alanları, biyolojik çeşitliliğin korunması için hayati rol oynar. Bununla birlikte, artan nüfus ve yerleşim alanlarının genişlemesi, çevresel sürdürülebilirlik açısından bazı zorlukları beraberinde getirmektedir. Yapılı çevre, özellikle endüstriyel ve tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla, doğal çevre üzerinde baskı oluşturabilir. Bu da hava, su kirliliği ve ekosistem bozulmaları gibi çevresel problemlere yol açabilir. Aydın'daki kıyı bölgeleri ise deniz seviyesinin yükselmesi, erozyon ve tuzluluk gibi çevresel zorluklarla karşı karşıyadır. Bu faktörler, kıyı bölgelerinde tarım yapmayı zorlaştırabilir. Bununla birlikte, bölgedeki yerel yönetimler, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve çevre dostu turizm faaliyetlerini teşvik ederek bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

Tarımsal üretimde "İyi Tarım Uygulamaları" gibi yöntemler benimsenerek, çevre dostu tarım yapılması ve ekosistemlerin korunması sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, kıyı bölgelerinde sürdürülebilir turizm yönetiminin ön planda tutulması, doğal ve kültürel kaynakların korunmasına yönelik stratejiler geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, Aydın'da hem doğal çevrenin korunması hem de yapıli çevrenin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi için çevresel yönetim politikaları ve stratejileri önem kazanmaktadır.

14. GZFT ANALİZİ

GÜÇLÜ YÖNLER

• Verimli tarım arazilerine sahip olması
• Popüler tatil beldeleri ile sahil turizmi açısından güçlü olması
• İklim koşullarıyla tarım ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması
• Bölgesel ve uluslararası ulaşım imkanının gelişmiş olması
• Zengin jeotermal enerji kaynaklarına sahip olması
• Kıyı balıkçılığını destekleyen faaliyetlerin varlığı
• Tarihi miras açısından zengin bir altyapıya sahip olması
• Yerel festivaller ve kültürel etkinlikleri ile turizmi desteklemesi
• Zengin flora ve fauna çeşitliliğine sahip olması
• Geleneksel yerleşim ve konut dokusuna sahip olması

ZAYIF YÖNLER

• Sanayi altyapısının zayıf olması
• Ekonominin tarım ve turizme bağımlı olması
• İş imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle genç nüfusun az olması
• Kırsal alanlarda su, kanalizasyon ve yol altyapısının yetersiz kalması
• Eğitim kalitesinin yeterince iyi olmaması
• Tarımda kullanılan kimyasalların, toprak ve su kirliliğine yol açması
• Tarımda sulama altyapısının yetersizliği
• Kırsal ve kentsel alanlar arasında ciddi gelir farkları olması
• İlçeler arası toplu taşıma sistemlerinin yetersiz olması
• Katı atık yönetimi ve geri dönüşüm sistemlerinin yetersizliği

FIRSATLAR

• Tarımsal projelerde devlet desteğinin sağlanması
• Bölgenin meşhur tarım ürünlerini dünyaya tanıtmak için markalaşma çalışmaları yapılması

• Bölgenin sahil kenarında turistik alanda bulunması
• Jeotermal kaynakları ve termal tesisleri sayesinde sağlık turizmi alanında büyüme potansiyelinin olması
• Kırsal alanlarda seracılık gibi yenilikçi tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması
• Bölgenin jeotermal kaynakları ve ılıman iklimi sayesinde sağlık turizmi sektöründe büyüme sağlanması
• Kırsal kesimde istihdamı artırmak için tarım dışı alanlarda eğitim ve teşvik programları planlanması
• Kırsal ve kentsel alanlar arasında ciddi gelir farkları olması

TEHDİTLER

• Deprem gibi doğal afet risklerinin olması
• Su kaynaklarının azalması
• Verimli tarım arazilerinin yerleşim ve sanayi için kullanılması
• Sanayi ve tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğinin oluşması
• Gübre, mazot ve ilaç fiyatlarındaki artış, tarım sektöründe maliyetlerin artırılmasıyla tarımsal üretimin azalması
• Artan sıcaklık ve değişen yağış rejimleri ile, tarımsal verimliliğin olumsuz etkilenmesi
• Yaz aylarında yaşanan orman yangınlarıyla, doğal alanların tahrip olması ve turizm sektörünün zarar görmesi
• Nehirler ve yer altı sularının kirliliği

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

1.KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Göç: Göç, bireylerin veya toplulukların sosyal, ekonomik, siyasi veya çevresel nedenlerle geçici veya kalıcı olarak yaşadıkları yerden başka bir yere hareket etmesidir. Göç, iç ve dış göç olarak ikiye ayrılabilir. [SK-1]

İç Göç: İç göç, bir ülke sınırları içinde gerçekleşen nüfus hareketleridir. Kırsal alanlardan kentlere doğru olan göç, sanayileşme ve iş imkânları nedeniyle yaygındır. [SK-2]

Dış Göç: Dış göç, bireylerin başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla sınır ötesine geçişidir. Ekonomik, siyasi veya güvenlik sebepleriyle gerçekleşebilir [SK-3]

El Sanatları: El sanatları, geleneksel yöntemlerle üretilen, kültürel değer taşıyan ve genellikle yerel malzemeler kullanılarak yapılan sanatsal ürünlerdir. Dokumacılık, seramik ve ahşap işçiliği örnek verilebilir [SK-URL-1]

Endemik Tür: Endemik tür, yalnızca belirli bir coğrafi bölgede yaşayan ve dünyanın başka yerinde doğal olarak bulunmayan canlı türleridir. Türkiye'deki Ters Lale (*Fritillaria imperialis*) buna örnektir. [SK-4]

Nüfus: Nüfus, belirli bir zamanda sınırları tanımlı bir alanda yaşayan insan sayısını ifade eder. Demografik analizlerde temel birimdir [SK-5]

Nüfus Artış Hızı: Nüfus artış hızı, bir nüfusun belirli bir zaman dilimindeki değişim oranıdır. Doğum, ölüm, göç ve diğer faktörlerden etkilenir. [SK-URL-2]

Nüfus Projeksiyonları: Nüfus projeksiyonları, gelecekteki nüfus büyüklüğünü ve yapısını tahmin etmek için istatistiksel modeller kullanır. Politika planlamasında kritik rol oynar. [SK-6]

Nüfus Dağılımı: Nüfus dağılımı, insanların coğrafi alanlardaki yerleşim düzenini ifade eder. İklim, topografya ve ekonomik faaliyetler dağılımı etkiler. [SK-URL-3]

Demografik Yapı: Demografik yapı, bir nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek gibi özelliklerinin bileşimidir. Sosyal politikaların belirlenmesinde önemlidir. [SK-URL-4]

Sosyo-Ekonomik Statü: Sosyo-ekonomik statü, bireylerin gelir, eğitim ve meslek gibi faktörlere göre toplumsal konumunu tanımlar. Sağlık ve refah düzeyiyle ilişkilidir. [SK-7]

Kültür: Kültür, bir toplumun dil, din, sanat ve gelenekler gibi maddi ve manevi değerler bütünüdür. Nesilden nesile aktarılır.

Turizm: Turizm, bireylerin dinlenme, keşif veya kültürel amaçlarla geçici olarak seyahat etmesidir. Ekonomiye önemli katkı sağlar. [SK-URL-5]

Destinasyon Noktaları: Destinasyon noktaları, turistlerin ziyaret etmek için tercih ettiği coğrafi ve kültürel alanlardır. Örneğin Kapadokya bir turizm destinasyonudur. [SK-URL-6]

Ova Tabanı: Ova tabanı, alüvyal topraklarla kaplı, tarımsal faaliyetler için elverişli düz arazilerdir. Verimli toprakları nedeniyle yerleşime uygundur. [SK-8]

Örenyeri: Örenyeri, arkeolojik veya tarihî kalıntıların bulunduğu, koruma altına alınmış alanlardır. Efes Antik Kenti buna örnektir. [SK-URL-7]

Kıyısallaşma: Kıyısallaşma, nüfus ve ekonomik faaliyetlerin kıyı bölgelerinde yoğunlaşması sürecidir. İklim ve ticaret yolları bu süreci etkiler.

2.DEMOGRAFİK YAPI VE NÜFUS

2.1.Genel Nüfus Yapısı

2.1.1. 1927- 2000 Yılları Arası Geçmiş Nüfus Verileri

1927 Türkiye Nüfus Sayımı, Cumhuriyet döneminin mekânsal planlama ve kalkınma politikaları açısından temel veri kaynağı niteliğinde olan ilk resmi genel nüfus sayımıdır. Bu sayım ile Türkiye'nin sosyo-demografik yapısı, idari bölünmesi, yerleşim tipolojisi, nüfusun cinsiyet ve yaş dağılımı, dil, din ve okuryazarlık oranları sistematik olarak tespit edilmiştir.

Aydın ili özelinde değerlendirildiğinde ise, dönemin kırsal-yerleşim ağı karakteristiğini yansıtan bir nüfus yapısının hâkim olduğu görülmektedir. Toplam nüfusun %83 ünden fazlasının kırsal alanda ikamet ettiği ve geçim kaynağının büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yerleşmelerin toprağa bağımlı üretim ilişkileri üzerinden şekillendiğini ve mekânsal organizasyonun tarım ekonomisine endeksli olduğunu göstermektedir.

Ancak ilerleyen yıllarda uygulanan kalkınma planları, teknolojik gelişmeler ve tarımda makineleşmenin hız kazanması, kırsal alanda istihdam olanaklarının daralmasına ve bu bağlamda nüfusun kent merkezlerine doğru yönelmesine sebebiyet vermiştir. Kırdan kente göç olgusu, hem yapısal dönüşümün hem de sosyo-ekonomik yeniden yapılanmanın bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Bu dönüşüm süreci, nüfusun mekânsal dağılımında kır-kent dengesinin değişmesine yol açmış, kentleşme olgusunu hızlandırarak yeni planlama ihtiyaçlarını ve stratejilerini gündeme getirmiştir.

Tablo 5: Aydın İli 1927-2000 Yılları Arası Nüfus Gelişim [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yıl	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Şehir (%)	Kır Nüfusu	Kır (%)	Yıllık Artış Hızı (%)
1927	210.474	35.618	16,9	174.856	83,1	-
1935	261.078	43.762	16,8	217.316	83,2	26,9
1940	284.023	49.511	17,4	234.512	82,6	16,9
1945	292.808	54.485	18,6	238.323	81,4	6,1
1950	315.272	61.904	19,6	253.368	80,4	14,6
1955	363.197	78.216	21,5	284.981	78,5	28,1
1960	401.808	95.334	23,7	306.474	76,3	20
1965	452.236	125.225	27,7	327.011	72,3	23,7
1970	512.876	160.807	31,4	352.069	68,6	25,1
1975	569.669	198.093	34,8	371.576	65,2	21,1
1980	609.963	239.507	39,3	370.456	60,7	13,8
1985	650.869	306.236	47	344.633	53	12,8
1990	743.209	392.870	52,9	350.339	47,1	26,5
2000	950.757	536.377	56,4	414.380	43,6	24,8

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte, yeni devletin bağımsızlığını sürdürebilmesi, sınırlarını koruyabilmesi, doğal kaynaklarını işleyerek ekonomik kalkınmayı sağlaması ve ülkenin yeniden imar edilmesi için nüfus artışı temel bir gereklilik olarak görülmüştür. Bu doğrultuda, nüfus artışını teşvik eden politikalar devlet stratejisi olarak benimsenmiş ve 1923-1960 yılları arasında bu politikalar sosyal, ekonomik ve hukuki düzenlemelerle desteklenmiştir. 1927 yılında gerçekleştirilen ilk nüfus sayımı sonuçlarına göre, ülke genelinde nüfusun büyük bir kısmı kırsal bölgelerde yaşamaktadır ve ekonomik faaliyetler ağırlıklı olarak tarıma dayanmaktadır.

1940-1945 döneminde pamuk üretiminin önem kazanması, kırsal kesimden ve diğer bölgelerden bölgeye tarımsal işgücü göçünü teşvik etmiştir. Bu süreçte, bölge nüfusunun büyük bir kısmı kırsal özellik taşımakta olup geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. [SK-9]

1950'li yıllarda ise köy-kent göçlerinin kitleselleşmeye başlamasının öncüsü olarak, bölgenin ovalık ve dağlık kesimleri arasında mevsimlik göçlerin yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Mevsimlik göç hareketlerine katılan nüfusun bir bölümü zamanla bu alanlara kalıcı olarak yerleşmiş ve özellikle ovalık kesimlerde nüfus artışına neden olmuştur. 1940'lı yıllarda başlayan tarımsal işgücü göçü, bu dönemde de devam etmiş ve bölgenin tarımsal iş gücüne dayalı yoğun bir nüfus yapısı kazanmasında belirleyici olmuştur. Aynı zamanda, kırsal alanlardan şehir merkezlerine yönelen göç hareketleri hızlanmış ve yüksek nüfus artış oranları kaydedilmiştir. Bu demografik değişimler, mülki idari yapıda da dönüşümlere yol açarak yeni şehir merkezlerinin ortaya çıkmasını sağlamış ve mevcut şehirler, dışarıdan gelen nüfusu bünyesine katarak büyüme sürecini sürdürmüştür. Özellikle 1955 yılı itibarıyla Aydın ili, %42,22 oranında nüfus artış hızı ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

1960 yılında çıkarılan 91 sayılı Kanun ile Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuş ve bu gelişmeyle birlikte beş yıllık kalkınma planları uygulamaya konulmuştur. Bu planlar çerçevesinde yürürlüğe giren teşvik yasaları, çeşitli sektörlerde ekonomik canlanmayı beraberinde getirmiştir. Söz konusu gelişmelere bağlı olarak, nüfus artışı, tarımsal üretimde makineleşmenin yaygınlaşması, toprakların bölünmesi ve bireylerin kent yaşamına yönelme eğilimleri gibi etkenler köyden kente göç hareketlerini hızlandırmıştır. 1965 yılına bakıldığında ise toplam nüfus itibarıyla kırsal alanların şehir yerleşimlerine kıyasla daha fazla nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Kırsal nüfus yoğunluğunun özellikle Menderes Nehri çevresinde ve ova tabanlarına yakın bölgelerde arttığı, buna karşılık dağlık alanlarda ve yükselti değerlerinin arttığı kesimlerde ise nüfus yoğunluğunun azaldığı dikkati çekmektedir.

1970-1980 yılları arasındaki döneme genel olarak bakıldığında, kırdan kente göç hareketlerinin devam ettiği, ancak nüfus artış oranının 1960 yılına kıyasla azaldığı, buna karşılık kentleşme hızının artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte uygulamaya konulan 2. ve 3. Beş Yıllık Kalkınma Planları ile birlikte sanayileşme süreci ivme kazanmış, üretim alanları çeşitlenmiş ve şehirleşme oranı %30'un üzerine çıkmıştır. Sanayi sektörlerindeki faaliyet alanlarının genişlemesi, altyapı çalışmalarının hız kazandığı ve kırsal alanlardan kentlere yönelen göçlerin daha belirgin hale geldiği dikkat çekmektedir.

1980'li yıllarda benimsenen liberal ekonomik politikalar ve uygulamaları, sanayi ve hizmet sektörlerinde kayda değer ilerlemelere yol açarken, tarım sektöründe belirgin bir gerileme meydana getirmiştir. Bu gelişme, kırsal kesimden kentlere yönelen göç hareketlerini hızlandırmış ve şehirleşme oranlarında belirgin bir artışa neden olmuştur. Aynı zamanda, tarım ve sanayi alanlarında yaşanan dönüşüm, ticaret ve turizm sektörlerine de olumlu yansımış; özellikle ulaşım olanaklarının gelişmesi ve yeni turizm tesislerinin faaliyete geçmesiyle birlikte bölge turistik cazibe kazanmış, bu da ekonomik hareketliliği artırarak nüfus için yeni istihdam alanlarının doğmasına ve toplumsal yapıda önemli değişimlere neden olmuştur.

1990-2000 periyodunda ilin nüfusu %27,9 oranında artış göstererek 743.209'dan 950.757'ye ulaşmıştır. Mekânsal demografik dağılım analiz edildiğinde, kentsel nüfus oranının %52,9'dan %56,4'e yükseldiği ve bu artışın kent-kır dengesi açısından önemli bir eşiği temsil ettiği görülmektedir. Bu gelişme, kentleşme süreçlerinin ivme kazandığını ve metropoliten yapıya geçiş eğilimlerinin ortaya çıktığını göstermektedir.

1995-2000 yılları arasında göç hareketlerinin yoğunlaşmasıyla birlikte bölgenin bir çekim merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde, kıyı bölgelerinde yer alan yerleşim alanlarında (özellikle Kuşadası ve Didim) yaşanan hızlı nüfus artışı, turizm temelli mekânsal dönüşüm süreçlerini ve kıyasallaşma eğilimlerini yansıtmaktadır.

2.1.2.2000 Yılından Günümüze Nüfus Verileri

2000-2013 döneminde Aydın ilinin demografik yapısında istikrarlı bir büyüme eğilimi gözlemlenmiştir. 2000 yılında 950.757 olan toplam nüfus, 2013 itibarıyla %7,4 artarak 1.020.957'ye ulaşmış; bu da yıllık ortalama %0,57'lik bir nüfus artış hızını ifade etmektedir. Aynı süreçte kentsel nüfus oranı %56,4'ten %61'e yükselmiş, kırsal nüfusta ise azalma gözlemlenmiştir. Kentsel nüfusun artması ve kırsal nüfusun gerilemesi, kentleşme sürecinin derinleştiğini ve kentsel çekim merkezlerinin güç kazandığını göstermektedir. Özellikle 2008-2012 aralığında kentleşme ivmesi artmış; bu da mekânsal yeniden yapılanma sürecinin hız kazandığını ortaya koymuştur.

Tablo 6: 2000-2012 Yılları Arası Nüfus Değişimleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yıl	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Şehir (%)	Kır Nüfusu	Kır (%)
2000	950.757	536.377	56,4	414.380	43,6
2007	946.971	536.758	57	410	43
2008	965.500	556.700	58	408.800	42
2009	979.155	573.884	59	405.271	41
2010	989.862	588.552	59	401.310	41
2011	999.163	599.973	60	399.190	40
2012	1.006.541	611.846	61	394.695	39

2007 sonrası dönemde nüfus artış hızında gözle görülür bir yükseliş yaşanmış ve 2007-2013 yılları arasında ortalama yıllık nüfus artışı %0,72 olarak gerçekleşmiştir. Kuşadası, Didim ve Efeler gibi turizm, hizmet ve kamu fonksiyonlarının yoğunlaştığı merkezlerde nüfus artış hızı, diğer yerleşim alanlarına göre daha yüksek olmuştur. Bu süreçte turizm sektörünün yarattığı istihdam olanakları;

- Büyük Menderes Havzası'nın tarımsal üretim kapasitesi,
- Adnan Menderes Üniversitesi'nin gelişimi
- İzmir metropoliten alanına olan yakınlık,

İlin demografik yapısını şekillendiren başlıca faktörler olmuştur.

Kentsel büyüme, büyük oranda ulaşım aksları boyunca lineer bir yapı sergilemiş; bu durum, tarım alanlarının kentsel kullanıma dönüşmesi ve arazi kullanımında meydana gelen değişimlerle birlikte planlama açısından müdahale gerektiren kritik alanları gündeme taşımıştır. Genel olarak bu dönem,

Aydın’da kentleşmenin hızlandığı, mekânsal ve işlevsel dönüşüm süreçlerinin yoğunlaştığı bir evre olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 7: 2013-2024 Yılları Arası Nüfus Parametreleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yıl	Toplam Nüfus
2013	1.020.957
2014	1.041.979
2015	1.053.506
2016	1.068.260
2017	1.080.839
2018	1.097.746
2019	1.110.972
2020	1.119.084
2021	1.134.031
2022	1.148.241
2023	1.161.702
2024	1.165.943

2013–2024 dönemi, Aydın ili açısından demografik büyümenin hızlandığı ve yönetsel-kentsel yapının köklü biçimde yeniden tanımlandığı bir evre olmuştur. 2013 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile kırsal ve kentsel alan ayrımı kaldırılmış, tüm il sınırları kentsel alan olarak tanımlanarak Türkiye'nin idari yapılanmasında paradigmatik bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Bu yasal değişiklik, Aydın özelinde planlama ve yönetim süreçlerinde yeni bir dönemin başlangıcını simgelerken, aynı zamanda kentsel hizmet sunumunun kapsamını genişletmiştir. 2013–2023 yılları arasında nüfus %13,8 artarak 1.020.957’den 1.161.702’ye ulaşmış; bu artış yıllık ortalama %1,3’lük bir büyüme hızına karşılık gelmektedir. Özellikle 2020–2023 arasında nüfus artışında gözlemlenen ivmelenme, pandemi sonrası mekânsal tercihlerin değişmesi ile ilişkilendirilmektedir. Aydın’ın iklimsel avantajları, yaşam kalitesi ve doğal çevre değerleri, bu süreçte orta ölçekli kentlere yönelen nüfus hareketlerinde belirleyici olmuştur. Metropolen alanların çeperlerindeki yerleşimlerin (ör. Efeler–İncirliova–Umurlu aksı) nüfus yoğunluklarında artış gözlenmiş; bu da kentsel saçaklanma eğilimlerinin güçlendiğini göstermektedir. Kıyı bölgelerinde turizm çeşitlenmesi ve ikincil konut kullanımının yaygınlaşması, mevsimsel nüfus dinamiklerini dönüştürmüştür. Artan nüfusla birlikte, kentsel hizmetler, altyapı, ulaşım ve doğal kaynak yönetimi gibi alanlarda sürdürülebilir planlama yaklaşımlarının geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Büyük Menderes Havzası’nın ekolojik kapasitesi korunarak yönlendirilen kentsel büyüme, bu dönemde Aydın’ın bölgesel çekim gücünün ve sosyo-ekonomik gelişmişliğinin arttığını ortaya koymaktadır. [SK-9] Bakınız Şekil 140

Şekil 140:2007- 2023 Nüfus Grafiği [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2.2.İlçe Nüfusları

Güncel verilere göre 1.165.943 nüfusa sahip olan Aydın ili Ege bölgesinde 3. Türkiye genelinde 20. Sırada yer almaktadır. İl bütünündeki nüfuslara bakıldığında bazı ilçelerde yoğunlaşmalar tespit edilmiştir.

İlçelerdeki nüfus dağılımları, ekonomik yapısı, coğrafi özellikleri, ulaşım imkânları ve sosyal hizmetlere erişim durumuyla doğrudan ilişkilidir. Bu nüfus dağılımı, ilçelerin Kent merkezlerine ve turistik bölgelere yakın olan ilçelerde nüfus yoğunluğu artarken, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan kırsal ilçelerde nüfus daha sınırlı kalmaktadır. Ayrıca, özellikle Kuşadası ve Didim gibi sahil ilçelerinde yaz aylarında turizm kaynaklı geçici nüfus artışı da görülmektedir. [SK-URL-8]

Genel olarak Aydın ilinin ilçe bazındaki nüfus dağılımı, ilin dinamik yapısını ve bölgesel gelişim potansiyelini ortaya koymaktadır. Nüfus yoğunluğu, yerel yönetimlerin hizmet planlamaları, altyapı yatırımları ve sosyal projelerin geliştirilmesinde önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 141

Şekil 141:2023 İlçe Nüfusları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

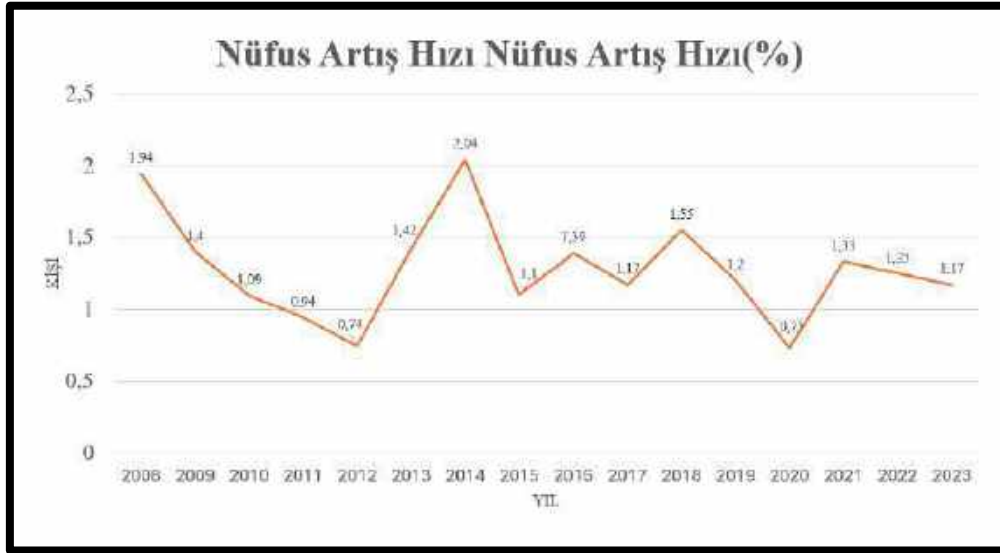
En yüksek nüfusa sahip ilçe 308.039 kişi ile Efeler olurken, onu sırasıyla 162.074 kişi ile Nazilli, 133.177 kişi ile Kuşadası ve 133.177 kişi ile Söke takip etmektedir. Bu ilçeler, ilin ekonomik, sosyal ve kültürel merkezlerini oluşturmaktadır.

Efeler ilçesi eğitim, sağlık ve ticaret olanaklarıyla öne çıkmaktadır. Genç nüfusun yoğunluğu, iş olanakları ve sosyal yaşamın çeşitliliği ile dikkat çekmektedir. Didim ve Kuşadası ilçeleri turizm sektörü ön plandadır. Yaz aylarında yoğun göç alarak geçici nüfus artışı yaşamaktadır. Turizm sezonları, bu ilçelerdeki demografik değişimi etkilemektedir. Nazilli, Germencik, Bozdoğan, tarım ve sanayi ile öne çıkan ilçelerde yerel ekonominin tarıma dayalı olması nüfusun belirli bir seviyede kalmasını sağlamaktadır.

Didim ilçesi 101.189 kişilik nüfusuyla turizm potansiyeli yüksek bir diğer önemli yerleşim yeridir. İncirliova (56.934), Çine (48.585) ve Germencik (44.793) gibi ilçeler ise orta büyüklükteki yerleşmeler olarak öne çıkmaktadır. Kırsal karakteri daha baskın olan Bozdoğan, Köşk, Kuyucak, Koçarlı, Sultanhisar, Karacasu, Buharkent, Yenipazar ve Karpuzlu gibi ilçelerde ise nüfus daha düşük düzeylerde. En az nüfusa sahip ilçe ise 10.616 kişi ile Karpuzlu olmuştur.

2.3.Nüfus Artış Hızı (%)

Nüfus Artış hızı belirli zaman aralığında nüfusun artış azalışını ifade eder.Genellikle yıllık yüzde oranı ile ifade edilir.Nüfus artışını etkileyen faktörler; sağlık hizmetlerinin gelişmişliği, ekonomik durum, eğitim düzeyi ve kültürel yapı rol almaktadır. Özellikle ekonomik refahın arttığı, eğitim imkanlarının genişlediği bölgelerde nüfus artış hızında düşüş gözlemlenebilir. Bakınız Şekil 142

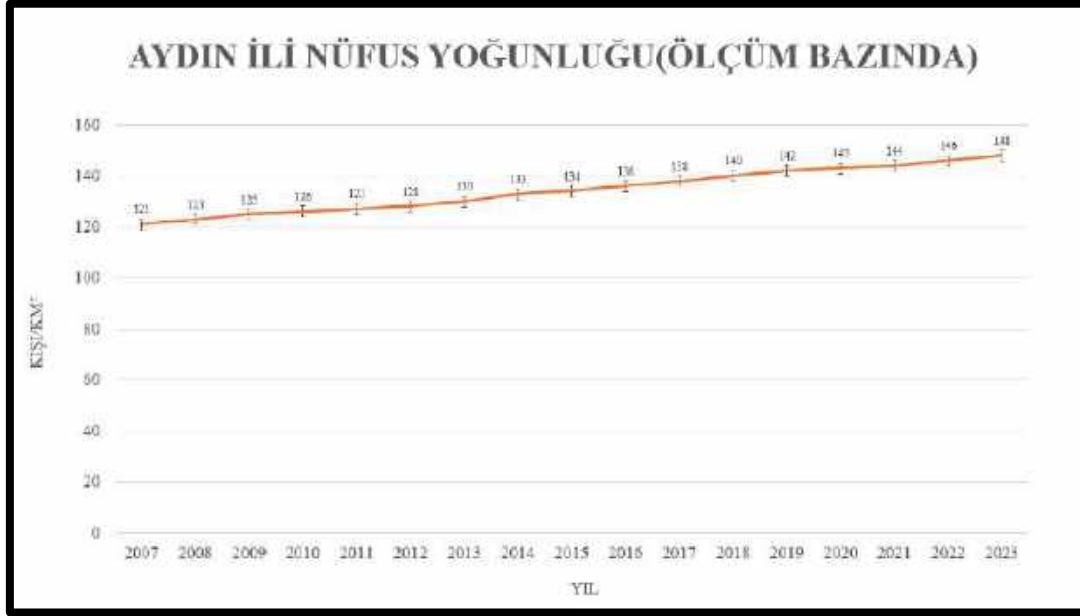

Şekil 142:2008- 2023 Yılları Arası Nüfus Artış Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın'ın nüfus artış hızı incelendiğinde genel olarak azalarak dalgalanmalar göstermektedir. Bu durum, hem yerel hem de ulusal düzeydeki sosyo-ekonomik dinamiklerin bir yansımasıdır. 2013 yılında %2,04 ile yükselme gösterilirken, 2023 yılı itibariyle %1,17'ye düşmüştür. bu durum, genel olarak aydın'ın nüfus artış hızında bir azalma olduğunu gösterir. 2020 yılı, covid-19 pandemisinin etkisiyle en düşük artış oranlarından birini (%0,73) göstermiştir. 2014 yılındaki artış kentleşme süreci, göç hareketleri gibi nedenlere dayanabileceğini söylemek mümkündür. [SK-URL-8]

2.4.Nüfus Yoğunluğu

Nüfus yoğunluğu, bir bölgede belirli bir alana düşen insan sayısını ifade etmektedir. Kilometrekare başına kişi sayısı ile ölçülmektedir. Bu kavram, bir yerin yerleşim yerleri hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamasının yanısıra iklim, coğrafi özellikler, gelişmişlik seviyesi, ulaşım, iş imkanları gibi faktörlerden etkilenmektedir. Nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlarda; eğitim, sağlık, altyapı eksikliği gibi hizmetlerin sınırlandırıldı gözlemlenmektedir. Bakınız Şekil 143

Şekil 143:2007- 2023 Yılları Arası Nüfus Yoğunluğu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2007 yılında 121 kişi/km² olan nüfus yoğunluğu, 2023 yılına gelindiğinde 148 kişi/km²'ye yükselmiştir. Bu verilere göre Aydın ilinin nüfusunun artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Her yıl nüfus yoğunluğunda belirli bir artış yaşanmış, en yüksek artış 2013-2014 ve 2021-2022 yıllarında gözlemlenmiştir. 2013-2014 yıllarındaki kentleşme olgusunun hızla gelişmesi, göç oranlarının artışı gibi nedenlerle bağdaştırılabilir. 2021- 2022 yıllarında pandemi sonrası nüfusun artışı gözlemlenmektedir. [SK-URL-8]

2.5.Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet dağılımı, bir alanda kadın ve erkek nüfusunun toplam nüfusa oranını ifade etmektedir. Demografik yapıyı belirleyen temel göstergelerden biri olması nedeniyle sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli etkiler yaratır. Bakınız Şekil 144

Şekil 144:2023 Yılı Cinsiyet Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ili 2023 yılı cinsiyet dağılımı incelendiğinde nüfusların birbirine yakın olmasına rağmen kadın nüfusunun daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Kadın ve erkek nüfus oranlarının dengelenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri doğrultusunda önem taşımaktadır. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 145

Şekil 145:2007- 2023 Yıllar Arası Cinsiyet Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın'ın nüfusu doğrusal olarak istikrarlı bir artış göstermektedir. Kadın nüfusu her yıl erkek nüfusuna göre hafif bir üstünlük göstermektedir. Ancak iki cinsiyet arasındaki fark oldukça küçük olup nüfus dağılımı oldukça dengeli bir yapıdadır.

2.6.Doğum-Ölüm Sayıları

Doğum sayısı belirli zaman diliminde doğumların toplamını ifade eder. Ekonomik koşullar, sağlık hizmetlerinin kalitesi, kültürel değerler ve eğitim seviyesi gibi birçok faktör doğum sayısını etkileyebilir. Yüksek doğum sayıları, genç nüfus oranını artırırken; düşük doğum sayıları, yaşlanan toplum yapısına işaret edebilir.Bakınız Şekil 146

Şekil 146:2001-2023 Doğum Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2001 yılında 13.468 olan doğum sayısı, yıllar içinde dalgalanmalar yaşamıştır. 2017 yılı en yüksek seviyeyi görmüş, sonrasında belirgin bir düşüş başlamıştır. 2023 yılında doğum sayısı 10.707'ye gerileyerek azalma kaydedilmiştir. Doğum sayısındaki düşüş ekonomik koşullar, kadınların toplumsal rolündeki değişim ve eğitim seviyesinin artması gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, Aydın'da doğum sayıları 2017 sonrası düşüş eğiliminde olup, nüfus artışında yavaşlama gözlemlenmektedir. [SK-URL-8]

Kaba doğum hızı, bir yılda gerçekleşen canlı doğumların, yıl ortası toplam nüfusa oranlanması ile elde edilen bir ölçüdür ve genellikle binde (%) olarak ifade edilir. Bu oran, bir toplumun nüfus artış potansiyelini değerlendirmek için kullanılır. Bakınız Şekil 147

Şekil 147:2009- 2023 Yılları Arası Kaba Doğum Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2009 yılında %1,33 olan kaba doğum hızı, 2023 yılında %0,93'e düşmüştür. Bu, doğurganlık oranlarının sürekli bir azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Kaba doğum hızı, 2010'dan 2018'e kadar belirli bir dalgalanma gösterse de genel eğilim düşüş yönündedir. 2010 ve 2013 yıllarında %1,3 civarında sabit kalırken, 2020'den itibaren düşüş hızlanmıştır. Kadınların eğitim seviyesinin artması ve işgücüne katılımı, çocuk sahibi olma kararlarını etkilemektedir. Bu, doğum oranlarını azaltan bir faktördür. [SK-URL-8]

Ölüm sayısı, belirli bir zaman diliminde bir bölgede kaydedilen toplam ölüm vakalarının sayısını gösterir. Ölüm sayıları, toplumun sağlık durumu, yaşam koşulları ve yaş yapısı hakkında önemli bilgiler sunar. Savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar gibi olağanüstü durumlar ölüm sayılarını önemli ölçüde artırabilirken, tıptaki ilerlemeler ve yaşam standartlarının iyileşmesi ölüm oranlarını azaltmaktadır. Bakınız Şekil 148

Şekil 148:2009-2023 Ölüm Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Ölüm sayıları incelendiğinde genel bir artış eğilimi gözlenmektedir. Bu durumun sebebi büyük ölçüde nüfus artışı, yaşlı nüfus oranının yükselmesi ve covid-19 pandemisi bağlı olmaktadır. Özellikle 2020 ve 2021 yıllarındaki keskin artış, pandeminin etkisini işaret etmektedir. [SK-URL-8]

Kaba ölüm hızı, bir yılda meydana gelen ölümlerin yıl ortası toplam nüfusa oranı olarak tanımlanır ve genellikle binde (%) ile ifade edilir. Toplamların sağlık düzeyi, yaşam süresi ve ölüm nedenlerini analiz etmek için kullanılan temel göstergelerden biridir. Kaba ölüm hızı, yaşlı nüfus oranı yüksek toplumlarda genellikle daha yüksektir. Ayrıca hastalık, sağlık hizmetlerine erişim ve çevresel faktörler bu oran üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Bakınız Şekil 149

Şekil 149:2009-2023 Yılı Arası Kaba Ölüm Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2009 yılında %0,64 olan kaba ölüm hızı, 2021’de %0,92 ile en yüksek seviyesine ulaşmış 2023’te %0,77’ye düşmüştür. Kaba ölüm hızı, 2015’ten itibaren belirgin bir artış göstermeye başlamıştır. 2020 yılı, covid-19 pandemisinin etkisiyle en yüksek oranlardan birini (0,82) kaydetmiştir. Bu durum, pandeminin sağlık üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. [SK-URL-8]

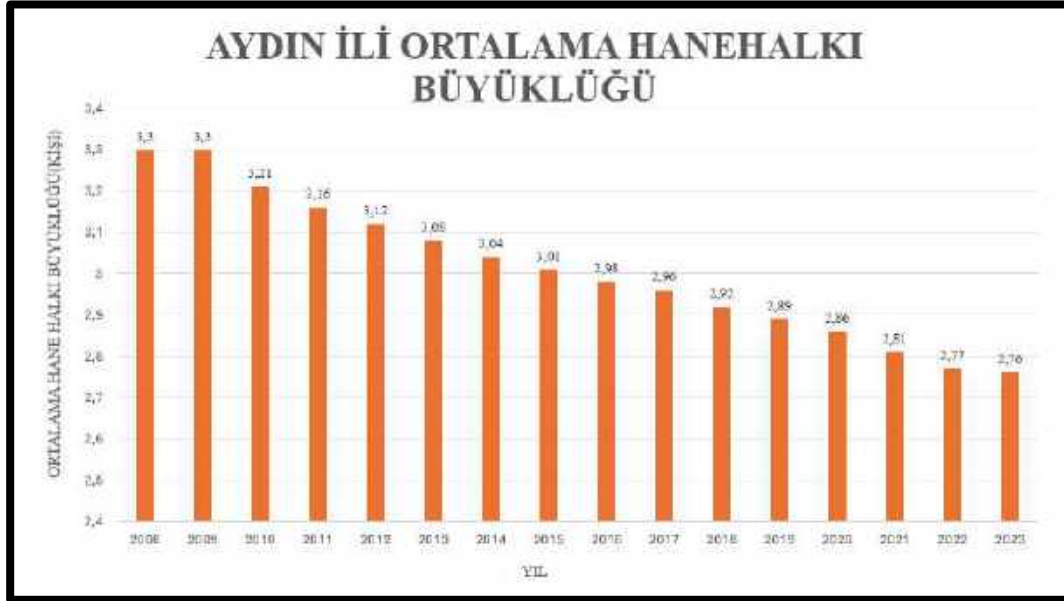
2.7.Hanehalkı Verileri

Hanehalkı, aynı konut içinde yaşayan ve gelirlerini, giderlerini ya da günlük yaşamlarını paylaşan bireyler topluluğudur. Bir hanehalkı, tek bir kişiden oluşabileceği gibi birden fazla kişinin bir araya gelmesiyle de oluşabilir. Hanehalkları, aile bireylerinden, arkadaşlardan ya da tamamen bağımsız yaşayan kişilerden meydana gelebilir. Hanehalkı verileri, barınma, tüketim alışkanlıkları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi birçok alanda toplumun ihtiyaçlarını belirlemede temel bir rol oynar. Bakınız Şekil 150

AYDIN İLİ HANEHALKI TİPLERİ				
YILLAR	TEK KİŞİLİK HANE HALKI	EN AZ BİR ÇEKİRDEK AİLE VE DİĞER KİŞİLERDEN OLUŞAN HANEHALKI	TEK ÇEKİRDEK KİŞİDEN OLUŞAN HANEHALKI	ÇEKİRDEK AİLE BULUNMAYAN BİRDEN FAZLA KİŞİDEN OLUŞAN HANEHALKI
2014	59.123	43.069	224.963	5.550
2015	62.676	45.220	225.089	6.230
2016	66.623	46.048	228.266	6.892
2017	69.974	46.629	230.775	7.013
2018	74.483	47.409	234.603	7.659
2019	79.349	47.240	237.218	8.107
2020	85.118	45.533	242.759	8.236
2021	91.159	44.741	246.752	8.808
2022	96.475	44.822	251.331	10.025
2023	98.613	47.583	252.106	10.737

Şekil 150:2014-2023 Yılları Arası Hanehalkı Tipleri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Hanehalkı tipleri incelendiğinde; tek kişilik hanehalkı, en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı, tek çekirdekli kişiden oluşan hanehalkı ve çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı olarak 4 kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategorilendirme konutlarda yaşam şekilleri, ekonomik durum gibi konular hakkında bilgi vermektedir. Tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı en yaygın hane türüdür ve yıllar içinde artış göstermektedir. Bakınız Şekil 151

Şekil 151: 2008-2023 Yılları Arası Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yukarıda verilen bilgilere göre Aydın'daki ortalama hanehalkı büyüklüğündeki bu düşüş, toplumun sosyal yapısındaki değişimlerin yansımasıdır. Küçülen hanehalkları, aile dinamiklerinin değiştiği ve bireysel yaşam tarzlarının arttığını göstermektedir. Bu durum, sosyo-ekonomik politikaların ve toplumsal hizmetlerin planlanmasında dikkate alınması gereken bir faktördür

2.8.Eğitim Durumu

Eğitim durumu, bireylerin tamamladığı öğrenim seviyesini ifade etmektedir. Okuma yazma bilmeyen, Okuma yazma bilen fakat okul bitirmemiş, ilköğretim, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelere kadar uzanan bu süreç, bireyin toplumsal ve ekonomik hayattaki konumunu belirleyen önemli bir faktördür. Eğitim düzeyi, işgücüne katılım oranı, gelir düzeyi ve yaşam kalitesi gibi birçok değişkenle doğrudan ilişkilidir. Toplumun genel eğitim durumu ise, kalkınma düzeyinin, sosyal refahın ve kültürel yapının anlaşılmasında temel bir gösterge olarak kabul edilir. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 152

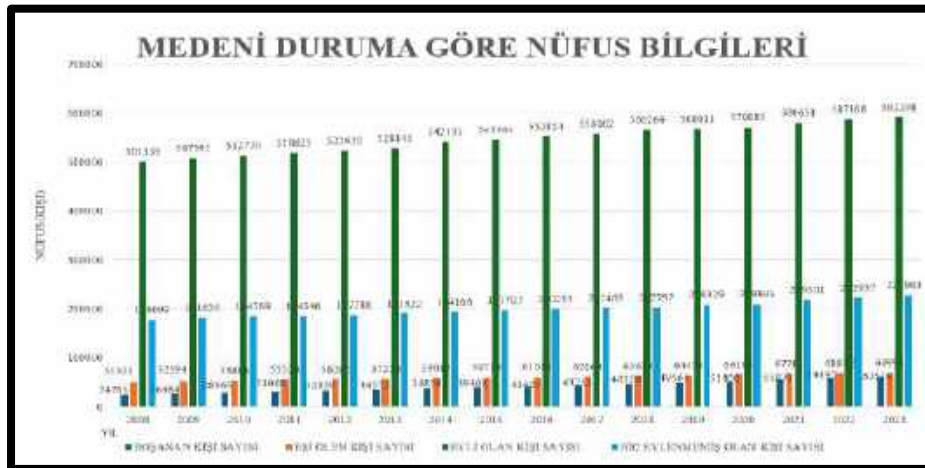
AYDIN İLİ EĞİTİM DURUMU									
YILLAR	OKUMA YAZMA BİLMEYEN	OKUMA YAZMA BİLEN FAKAT OKUL BİTİRMEYEN	İLKOKUL MEZUNU	ORTAOKUL MEZUNU	İLKÖĞRETİM MEZUNU	LİSE MEZUNU	YÜKSEKOKUL MEZUNU	YÜKSEK LİSANS VE ÜZERİ	BİLMİYEN
2008	68.265	161.693	319.426	32.508	87.643	119.872	49.074	2.349	47.282
2009	65.343	157.485	323.069	32.682	95.129	125.855	59.734	2.921	36.292
2010	56.930	152.242	276.072	37.172	147.025	139.151	62.971	4.265	32.833
2011	41.627	156.972	282.180	35.275	162.629	144.247	75.734	4.743	12.709
2012	25.769	169.197	278.605	35.118	169.991	147.961	80.477	4.901	12.246
2013	24.715	167.595	274.839	35.061	174.373	149.846	89.391	6.299	12.612
2014	24.303	110.312	323.506	71.713	148.548	159.026	102.267	7.275	8.815
2015	23.526	107.843	321.688	87.895	131.540	165.701	111.797	7.889	7.366
2016	21.767	101.341	316.292	105.457	119.400	178.505	120.627	8.317	6.653
2017	20.366	98.345	311.239	109.552	122.397	183.268	125.455	11.229	8.216
2018	19.070	97.174	294.277	120.416	123.669	195.605	133.656	12.917	8.826
2019	17.590	97.282	285.357	166.938	83.520	203.490	140.359	14.106	8.998
2020	16.432	95.581	277.393	175.541	81.330	205.435	150.690	14.860	10.122
2021	16.120	95.144	274.683	174.508	77.903	222.583	160.777	18.390	14.661
2022	15.781	93.906	272.509	173.547	77.440	232.194	169.641	19.573	16.067
2023	16.037	94.013	273.305	178.361	77.305	241.391	174.165	21.208	11.489

Şekil 152:2008- 2023 Yılları Arası Eğitim Durumu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Okuma yazma bilmeyen kişi sayısı yıllar içinde belirgin şekilde azalmıştır. İlkokul mezunlarının sayısı yıllar boyunca kademeli olarak düşüş göstermektedir. Ortaokul, lise ve yüksekokul mezunlarının sayısı artış eğilimindedir. Özellikle lise mezunları 2008'de 119.872 iken 2023'te 241.391'e yükselmiştir. Yüksek lisans ve üzeri mezunlarının sayısı da artmıştır. Sonuç olarak, Aydın'da okuma yazma oranı yükselmiş ve eğitim seviyesinde genel bir ilerleme kaydedilmiştir.

2.9.Medeni Durum

Medeni durum; bireylerin toplum içindeki yasal ailevi konumunu tanımlamaktadır. Eşini kaybetmiş, boşanan, evli ve hiç evlenmemiş olarak 4 kategoride incelenmektedir. Bu bilgi, hem nüfus istatistiklerinde hem de sosyal politika çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Medeni durum, bireylerin yaşam biçimlerini, ekonomik faaliyetlerini ve sosyal ihtiyaçlarını doğrudan etkiler. Toplamların evlilik, boşanma ve yaşam süresi gibi dinamiklerini anlamak için medeni duruma ilişkin veriler temel bir kaynak olarak değerlendirilir. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 153

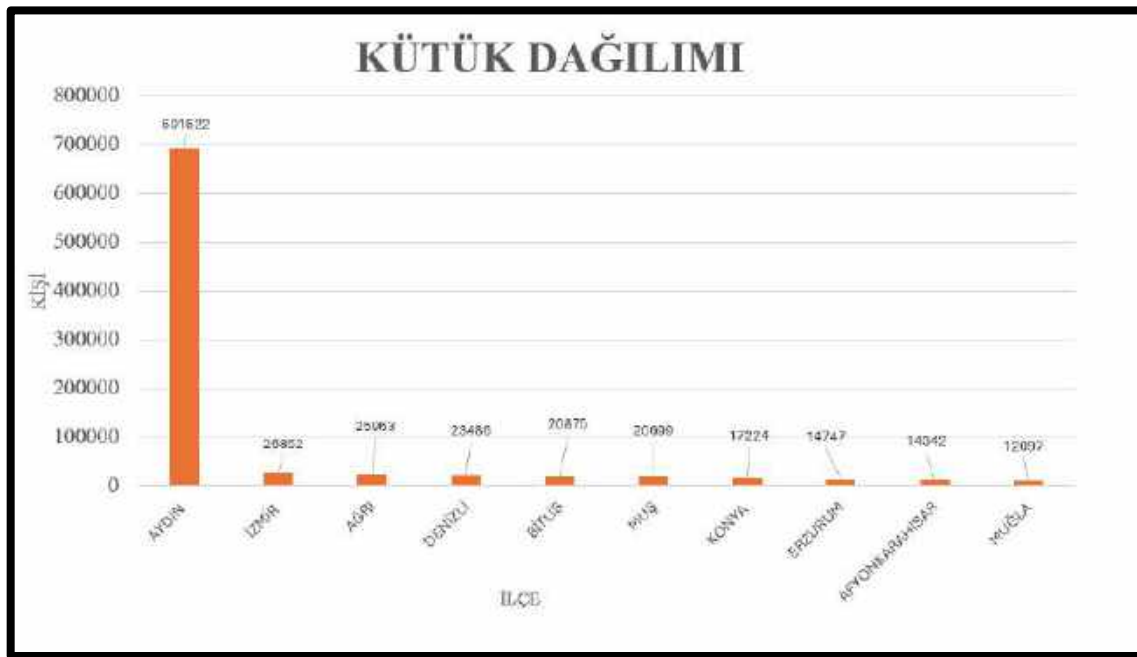

Şekil 153:2008-2023 Yılları Arası Medeni Durum Bilgileri [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Eşi ölen kişi sayısı, genel olarak lineer bir artış göstermektedir. 2008 yılında 51.353 iken, 2023'te bu sayı 69.993'e yükselmiştir. Evli olan kişi sayısında da sürekli artış görülmektedir. 2008'de 501.359 olan evli nüfus, 2023'te 592.208'e çıkmıştır. Hiç evlenmemiş olan kişilerin sayısında da belirgin bir artış mevcuttur. 2008'de 178.099 olan bu sayı, 2023'te 227.983'e ulaşmıştır.

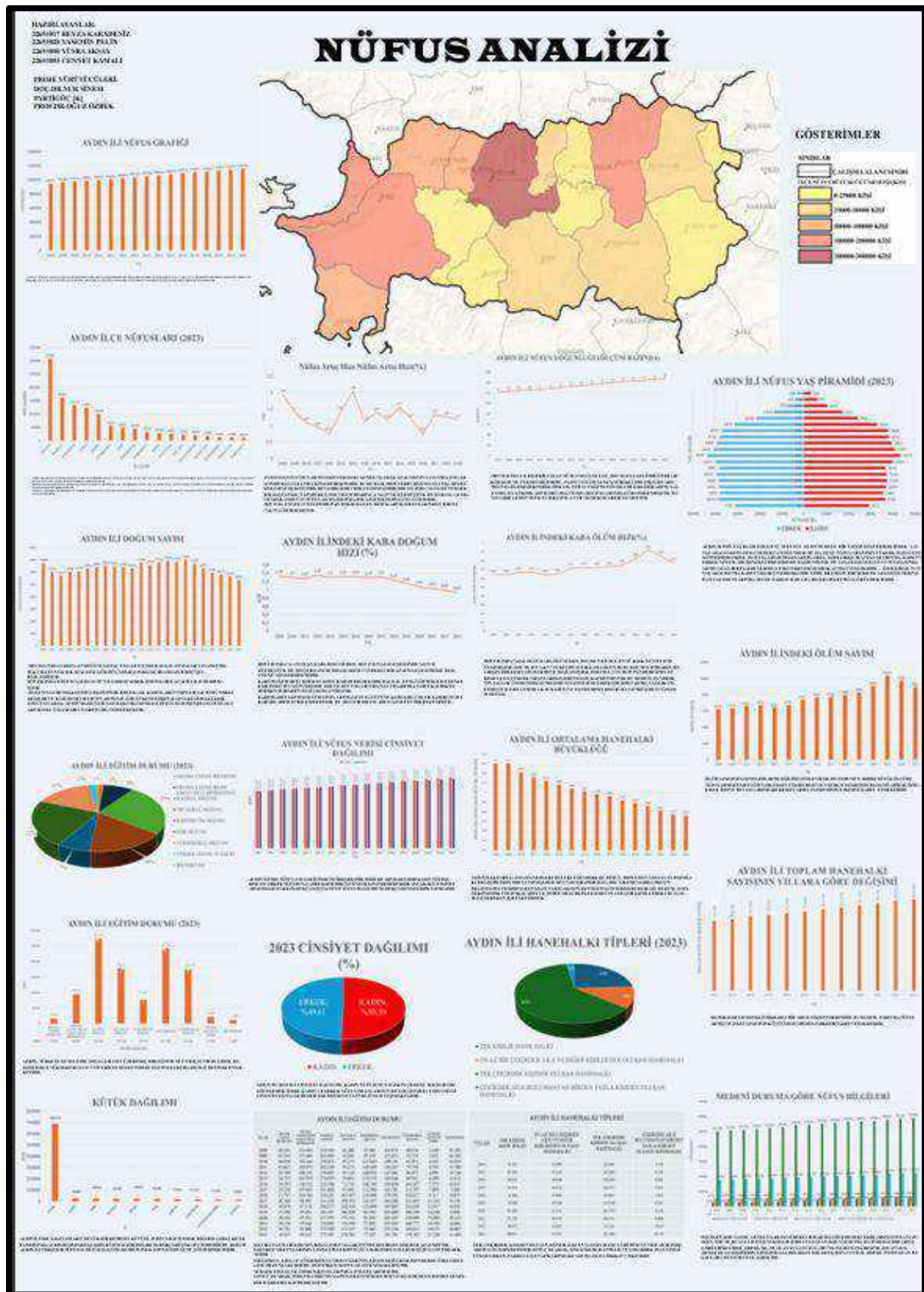
2.10.Kütük Dağılımı

Kütük dağılımı, bireylerin kayıtlı oldukları nüfus kütüğüne göre yapılan yerleşim analizini ifade eder. Türkiye'de her birey, doğduğu veya ailesinin kökeninin bağlı olduğu yerleşim biriminin nüfus kütüğüne kayıtlıdır. Ancak kütükte kayıtlı olunan yer ile fiilen yaşanılan yer her zaman aynı olmayabilir. Göç hareketleri, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle insanlar farklı şehirlerde yaşasalar da kütük kayıtları doğdukları veya ailelerinin bağlı olduğu yerlerde kalabilir. Kütük dağılımı, bölgesel aidyetlerin, göç eğilimlerinin ve nüfus yapısındaki değişimlerin analizinde önemli bir veri kaynağıdır. Bakınız Şekil 154

Şekil 154:Aydın İli Kütük Dağılımı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinde yaşayanların büyük kesimin kütüğü Aydın'a kayıtlıdır. Diğer illerle kıyaslandığında Aydın dışındaki illerin kütük dağılımları oldukça düşük seviyededir. Bu durum Aydın'da yerleşik nüfusun büyük ölçüde kendi iline kayıtlı olduğunu göstermektedir. Aydın ili dışında en yüksek İzmir ve Ağrı şehirleri öne çıkmaktadır. [SK-URL-9] Bakınız Şekil 155

3.GÖÇ

Göç, bireylerin ya da grupların kalıcı veya geçici olarak yer değiştirmesi süreci olup, tarihsel süreçte toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimlerin başlıca belirleyicilerinden biri olmuştur. Türkiye genelinde olduğu gibi Aydın ilinde de göç olgusu, bölgesel kalkınma, demografik yapı, sosyo-kültürel etkileşimler ve ekonomik dinamikler üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

Aydın ili, coğrafi konumu, iklim koşulları, tarım ve turizm potansiyeli ile dikkat çeken bir bölge olup, hem iç göç hem de dış göç süreçlerine sahne olmaktadır. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren kırsal alanlardan kentsel merkezlere yönelen iç göç hareketleri, ilin demografik yapısında önemli dönüşümlere yol açmıştır. Tarımsal üretimden kopan nüfusun, daha çok Aydın merkez ve Kuşadası, Didim gibi turistik ilçelere yöneldiği; bu süreçte konut ihtiyacı, istihdam yapısı ve altyapı gereksinimlerinde artış yaşandığı gözlemlenmektedir.

Aydın, yalnızca iç göçle değil, aynı zamanda dış göçle de şekillenen bir yapıya sahiptir. Özellikle tarım sektöründe çalışmak üzere gelen mevsimlik işçiler, ildeki göç dinamiklerinin önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, son yıllarda artan uluslararası göç hareketleri kapsamında, Suriye başta olmak üzere çeşitli ülkelerden gelen göçmenler, Aydın’ın sosyal dokusuna yeni katmanlar eklemiştir. Bu süreç, yerel yönetimler ve kamu kurumları açısından sosyal uyum, barınma, eğitim ve sağlık hizmetlerinin planlanması gibi konuları gündeme getirmektedir.

Göçün Aydın ilindeki etkileri yalnızca ekonomik ve demografik düzlemle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda sosyo-kültürel dönüşümlere de neden olmaktadır. Kırsaldan kente yönelen göç, geleneksel yaşam biçimlerinde çözümlere, aile yapısında değişimlere ve kültürel çeşitliliğin artmasına zemin hazırlamaktadır. Öte yandan, özellikle turistik ilçelere yönelik dış göç hareketleri, çok kültürlü etkileşimi ve yerel halkla göçmen topluluklar arasındaki sosyal ilişkileri güçlendirmekte ya da kimi zaman gerilimlere yol açabilmektedir.

Aydın ili açısından değerlendirildiğinde, göç olgusunun doğru yönetilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir öneme sahiptir. Nitelikli istihdam olanaklarının artırılması, sosyal uyum politikalarının geliştirilmesi ve yerel halk ile göçmen topluluklar arasında karşılıklı anlayışı güçlendirecek kültürel faaliyetlerin desteklenmesi, bu süreçte öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

3.1.Dış Göç

3.1.1.Aydın’a Diğer Ülkelerden Gelen Göçler

Almanya, Hollanda ve İngiltere’nin göç veren ülkeler arasında öne çıkması, bu ülkelerdeki Türkiye’nin güçlü bağlarını ve Aydın’ın cazibe merkezi olma özelliğini yansıtmaktadır. Özellikle Almanya’daki göçmenlerin ikinci ve üçüncü kuşak bireylerinin anavatanla bağlarını sürdürme eğilimleri dikkat çekicidir.

2023 yılında Almanya kaynaklı göçün 412 kişiye ulaşması, muhtemelen Avrupa’daki ekonomik dalgalanmalar ve Türkiye’deki yaşam koşullarının iyileşmesi ile ilişkilendirilebilir. Bu ani artış, göç dinamiklerinin sadece demografik değil, aynı zamanda sosyo ekonomik faktörlerden de güçlü şekilde etkilendiğini göstermektedir. [SK-URL-10]

2017 ve 2023 yıllarında görülen göç zirveleri incelendiğinde, bu dönemlerin Türkiye’nin genel göç politikaları ve uluslararası konjonktürle bağlantılı olabileceği düşünülebilir. Göçteki istikrarlı artış

eğilimi, Aydın'ın tarım, turizm ve yaşam kalitesi açısından giderek daha cazip hale geldiğine işaret etmektedir Bakınız Şekil 156

Şekil 156: Aydın İline Diğer Ülkelerden Gelen Göçler[SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.1.2.En Çok Göç Aldığı 3 Ülke

2008-2023 yılları arasında Aydın iline en fazla göç veren ülkeler sırasıyla %49 ile Almanya, %27 ile Hollanda ve %24 ile İngiltere olmuştur. Almanya'nın bu dönemde sürekli artış gösteren göç eğilimi, özellikle 2023 yılında belirgin şekilde yükselerek toplam göçün neredeyse yarısını tek başına oluşturmuştur. Hollanda ve İngiltere'nin göç oranları ise birbirine yakın seviyelerde seyrederken, bu üç ülke Aydın'a yönelik uluslararası göç hareketlerinin büyük bölümünü şekillendirmiştir. Almanya'daki güçlü Türk diasporası ve artan geri dönüş eğilimleri, bu ülkenin göç verilerindeki baskın konumunu açıklayan temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bakınız Şekil 157

Şekil 157: En Çok Göç Aldığı 3 Ülke [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.1.3.Aydın'a Diğer Ülkelerden Giden Göçler

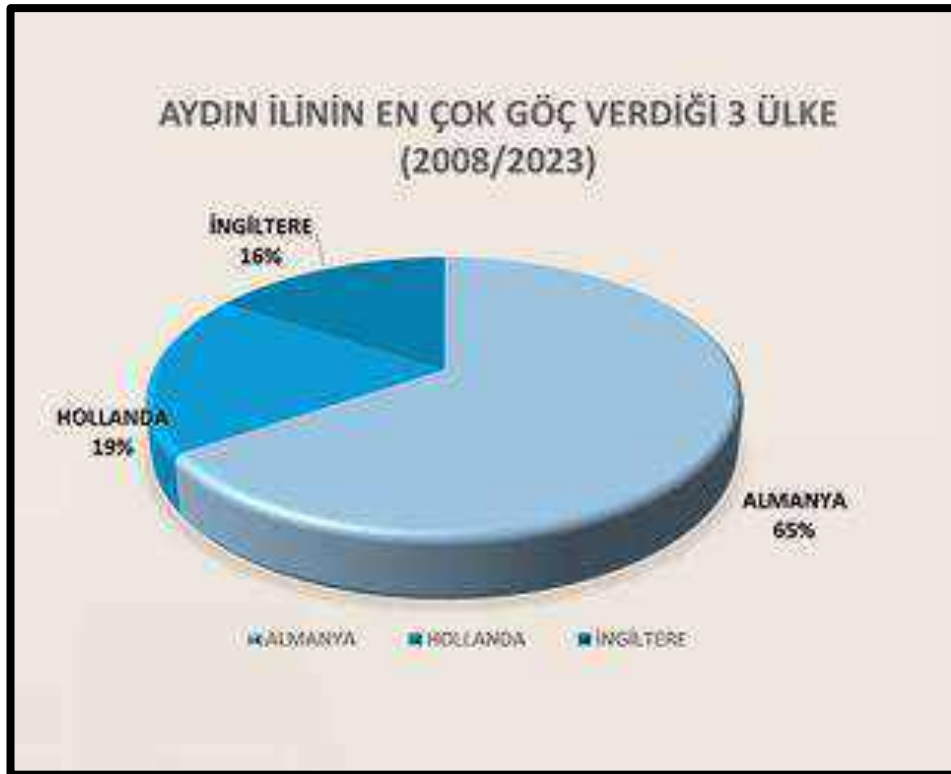
Son yıllarda Aydın'dan yurtdışına göç eden kişi sayısında dikkat çekici bir artış gözlemlenmekte olup, 2023 yılı 812 kişiyle rekor seviyeye ulaşmıştır. Göç hareketleri özellikle Almanya, Hollanda ve İngiltere gibi geleneksel hedef ülkelere yoğunlaşmıştır. 2018'den başlayarak hız kazanan bu eğilim, 2023'te zirve yapmıştır. Almanya, sürekli olarak en çok tercih edilen ülke konumunu korurken, 2022-2023 döneminde hem Almanya hem de Hollanda'ya yönelik göç oranlarında kayda değer artışlar kaydedilmiştir. Bu trend, Avrupa'daki işgücü piyasası dinamikleri ve Türkiye'deki sosyo ekonomik koşullarla ilişkilendirilebilecek bir göç modeli ortaya koymaktadır. Bakınız Şekil 158

Şekil 158:Aydın'a Diğer Ülkelerden Giden Göçler [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.1.4.En Çok Göç Verdiği 3 Ülke

Aydın'dan yurtdışına göçün ülkelere göre dağılımı incelendiğinde Almanya %65'lik oranla açık ara önde gelirken, Hollanda %19 ve İngiltere %16'lık paylarla takip etmektedir. Bu grafik, Aydınlı göçmenlerin büyük ölçüde Avrupa'daki yerleşik Türk diasporasına entegre olmayı tercih ettiğini göstermekte olup, Almanya'nın sunduğu istihdam olanakları, sosyal haklar ve köklü Türk toplumunun bu ülkeyi cazip kıldığı anlaşılmaktadır. Hollanda ve İngiltere'nin görece daha düşük oranlarda kalmasına rağmen, özellikle genç ve nitelikli bireyler için alternatif oluşturduğu görülmektedir. Son yıllarda belirginleşen bu göç eğilimi, Türkiye'deki ekonomik koşullarla Avrupa'nın işgücü ihtiyacının kesişiminden kaynaklanmakta olup, sürdürülebilir kalkınma politikaları geliştirilirken dikkate alınması gereken önemli bir sosyodemografik göstergedir. Bakınız Şekil 159

Şekil 159: En Çok Göç Verdiği 3 Ülke [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.2.İç Göç

3.2.1. Aydın'ın En Çok Göç Aldığı 10 İl ve Göç Miktarları

2008-2023 yılları arasında Aydın'a en fazla iç göç 100.871 kişiyle İzmir'den gerçekleşirken, İstanbul 69.071 kişiyle ikinci sırada yer almıştır. Bu yoğun göç hareketi, Aydın'ın hem bölgesindeki komşu iller hem de büyük metropoller için cazibe merkezi haline geldiğini göstermektedir. İzmir'den gelen göçün yüksek olması coğrafi yakınlık, benzer yaşam koşulları ve daha uygun maliyetlerle açıklanabilirlik; İstanbul kaynaklı göç ise metropol yaşamından kaçış ve Aydın'ın tarım-turizm potansiyeli ile sakin yaşam tarzının tercih edilmesiyle ilişkilendirilebilir.

Bu demografik hareketlilik dikkat çekip, kentin altyapı, konut ve istihdam politikalarının göç dinamiklerine uyumlu şekilde yeniden planlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. [SK-URL-8]
Bakınız Şekil 160

Şekil 160: Aydın'ın En Çok Göç Aldığı 10 İl ve Göç Miktarları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.2.2. Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Aldığı 10 İl

Aydın'ın en fazla göç aldığı iller sıralamasında İzmir'in başı çekmesi, coğrafi yakınlık ve bölgesel hareketliliğin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İzmir'i takip eden İstanbul ve Ankara gibi mega kentlerin varlığı ise oldukça anlamlıdır; bu durum, Aydın'ın sadece Ege Bölgesi için değil, aynı zamanda büyük şehirlerdeki yaşam koşullarından memnuniyetsizlik duyan nüfus için de önemli bir çekim merkezi haline geldiğini göstermektedir. Özellikle İstanbul ve Ankara gibi metropollerden gelen göç dalgası, kentsel yaşamın stresinden uzaklaşma, doğal yaşam arayışı ve Aydın'ın tarım-turizm odaklı ekonomik yapısının sunduğu fırsatlar gibi faktörlerle açıklanabilir. Bu eğilim, Aydın'ın bölgesel kalkınma politikalarında iç göç dinamiklerinin dikkate alınması gerekliliğini ortaya koyarken, aynı zamanda kentin altyapı, istihdam ve konut politikalarının bu demografik hareketliliğe uyum sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Göçle gelen nüfusun Aydın'ın sosyo-ekonomik yapısına entegrasyonu, kentin gelecekteki kalkınma stratejileri için belirleyici olacaktır. Bakınız Şekil 16

Şekil 161: Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Aldığı 10 İl [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.2.3. Aydın'ın En Çok Göç Verdiği 10 İl ve Göç Miktarları

2008-2023 yılları arasında Aydın'dan gerçekleşen iç göç hareketleri İzmir, 98.044 kişiyle en fazla göç alan il olurken, İstanbul 55.395 kişiyle ikinci sırada yer almıştır. Bu veriler, Aydın ile büyükşehirler arasında yoğun bir nüfus hareketliliği olduğunu ortaya koymaktadır. İzmir'in hem Aydın'a göç veren hem de Aydın'dan göç alan konumda olması, iki kent arasındaki güçlü sosyo ekonomik bağlantıları ve bölgesel bütünleşmeyi yansıtmaktadır. İstanbul'a yönelik göçler ise daha çok eğitim ve istihdam olanakları nedeniyle gerçekleşmekte olup, özellikle genç nüfusun hareketliliğini göstermektedir. Bu karşılıklı göç dinamiği, Aydın'ın bir yandan çekim merkezi olurken diğer yandan göç veren bir karaktere sahip olduğunu ortaya koymakta, bu durum bölgesel kalkınma politikalarının bu hareketliliği dengeleyecek şekilde tasarlanması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Nüfus hareketlerinin bu çift yönlü yapısı, Aydın'ın sosyo ekonomik gelişim stratejilerinin belirlenmesinde kritik bir veri seti oluşturmaktadır. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 162

Şekil 162: Aydın'ın En Çok Göç Verdiği 10 İl ve Göç Miktarları [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.2.4. Aydın İlinin 2023 Yılında En Çok Göç Verdiği 10 İl

Aydın ilinin en fazla göç verdiği iller sıralamasında İzmir'in ilk sırada yer alması, iki kent arasındaki güçlü coğrafi ve ekonomik bağlantıların doğal bir sonucudur. İzmir'i takip eden İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerin varlığı ise Aydınlıların eğitim, istihdam ve yaşam kalitesi arayışlarıyla yakından ilişkilidir. Bu göç modeli, Aydın'ın genç ve dinamik nüfusunun daha fazla fırsat sunan büyük kentlere yöneldiğini göstermektedir. Özellikle İstanbul ve Ankara'ya yönelik göç hareketleri, nitelikli işgücü kaybı ve beyin göçü riskini beraberinde getirmektedir. Bu durum, Aydın'ın kendi içinde istihdam olanaklarını geliştirmesi ve genç nüfusu tutacak sosyoekonomik politikalar üretmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Göç verileri, bölgesel kalkınma stratejileri belirlenirken dikkate alınması gereken önemli göstergeler sunmaktadır. Bakınız Şekil 163

Şekil 163: Aydın İlının 2023 Yılında En Çok Göç Verdiği 10 İl [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.3.Göç Etme Nedenleri

3.3.1.Aldığı Göç

Son beş yılda Aydın'dan göçün en önemli üç nedeni; eğitim, daha iyi konut ve yaşam koşulları arayışı ve aile bağımlı nedenler olarak öne çıkmaktadır. Bu faktörler, Aydınlıların özellikle büyükşehirlerle yönelmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Eğitim nedeniyle gerçekleşen göç, genç nüfusun üniversite ve nitelikli eğitim imkânları için Aydın dışına çıkmasıyla ilişkilidir. Daha iyi konut ve yaşam koşulları ise özellikle çalışma çağındaki nüfusun metropollerdeki sosyal ve ekonomik fırsatlara yönelmesini yansıtmaktadır. Aile bağımlı nedenler ise göçün sosyal boyutunu ortaya koymakta, mevcut göçmen ağların hareketliliği tetiklediğini göstermektedir.

Bunların yanı sıra, işsizlik, sınırlı kariyer olanakları ve tarım sektöründeki istikrarsızlık gibi diğer etkenler de Aydın'ın göç verme yoğunluğunu artırmaktadır. Özellikle genç ve nitelikli nüfusun büyük şehirlere kayması, Aydın'ın uzun vadeli kalkınmasını etkileyebilecek bir trend olarak değerlendirilebilir. Bu durum, Aydın'ın istihdam politikalarını gözden geçirmesi, eğitim altyapısını güçlendirmesi ve yaşam kalitesini iyileştirici projeler geliştirmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Göçün nedenlerinin doğru analizi, Aydın'ın demografik ve ekonomik geleceği için stratejik adımlar atılmasını sağlayabilir .Bakınız Şekil 164

ALDIĞI GÖÇ													
Yıl	Toplam	Tezvi İle Değişiklik	İşe Borçluluk İle Bakınak	Eğitim	Ailevi Neden	Daha İyi Konut ve Yaşam Koşulları	Aile Bağımlı	Geri Dönme	Sağlık/Bakım	Ev Ahşamı	Emeklilik	Diğer	Bilimsel
2022	85.702	3.818	2.624	8.178	2.808	7.622	8.122	1.109	356	2.658	243	732	3.047
2021	46.483	3.690	2.893	12.692	3.126	7.731	8.760	682	321	2.725	313	873	3.960
2020	85.455	3.473	2.785	2.548	1.984	7.847	8.676	1.251	557	2.615	337	800	3.764
2019	40.439	3.118	2.875	8.758	2.442	6.590	8.393	1.176	509	1.841	523	810	2.678
2018	47.005	8.761	3.109	8.990	2.182	8.768	9.882	1.178	470	1.415	587	4.900	3.283
TOPLAM	17.901	15.993	43.186	11.402	88.718	44.096	3.878	5.992	11.182	2.028	7.896	17.987	

Şekil 164: Aldığı Göç [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.3.2. Verdiği Göç

Son beş yıllık veriler, Aydın'dan diğer illere yönelik göç hareketlerinin temelinde üç ana nedenin öne çıktığını göstermektedir: eğitim imkanlarına erişim, daha iyi konut ve yaşam standartları arayışı ile aile bağımlı nedenler. Eğitim faktörü özellikle üniversite çağındaki genç nüfusun il dışına çıkmasına yol açarken, yaşam standartlarına ilişkin beklentiler daha çok çalışma çağındaki bireyleri etkilemektedir. Aile bağımlı göçler ise mevcut göçmen ağlarının hareketliliği tetiklediğini ortaya koymaktadır.

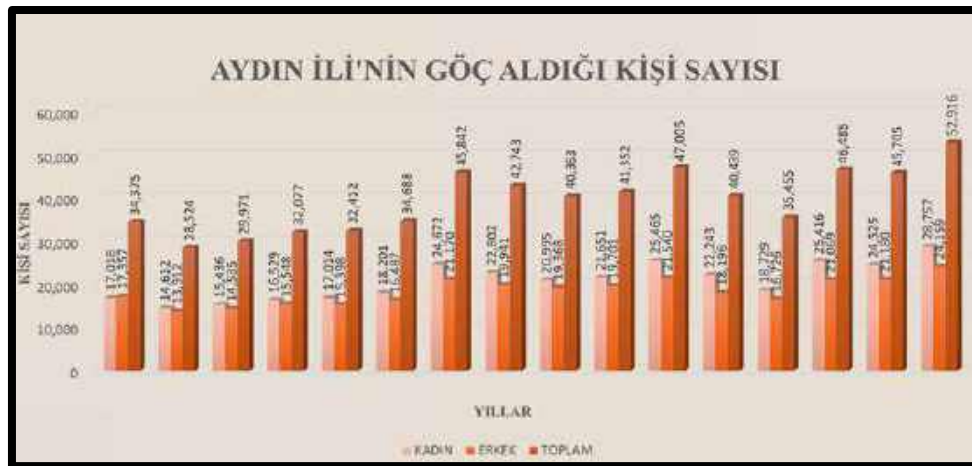
Bu temel nedenlerin yanı sıra, istihdam olanaklarının sınırlılığı, tarım sektöründeki verimlilik sorunları ve kentsel hizmetlerin yetersizliği gibi faktörler de göç kararını besleyen diğer önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle nitelikli işgücünün il dışına kayması, Aydın'ın ekonomik gelişimini olumsuz etkileyebilecek bir eğilim olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, ilin uzun vadeli kalkınma stratejilerinin göç dinamikleri dikkate alınarak yeniden şekillendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Göçün nedenlerinin doğru analizi, Aydın'ın sosyoekonomik yapısını güçlendirecek politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 165

VERDİĞİ GÖÇ													
Yıl	Toplam	Tayin/İş Değişikliği	İşe Başlamak/İş Bırakmak	Eğitim	Ailevi Neden	Daha İyi Konut ve Yaşam Koşulları	Aile Bağımlı	Genç Dönüş	Sağlık/Bakım	Yaşlıların	Emeklilik	Diğer	Bilinen
2022	30499	3443	3679	7640	2096	5318	3936	276	272	1147	120	852	4440
2021	27246	4181	3188	6109	2171	3823	3839	631	248	1042	130	625	4151
2020	80996	2783	2901	8094	2907	3954	6081	819	289	1061	186	724	3221
2019	38130	2787	3160	7826	2183	7152	6781	1138	280	770	271	812	3348
2018	36462	2826	3185	7113	2235	4874	7039	991	435	784	224	2512	3223
TOPLAM	17010	18225	18822	33962	10584	30119	31799	4152	1521	4824	1106	2498	20417

Şekil 165: Verdiği Göç [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

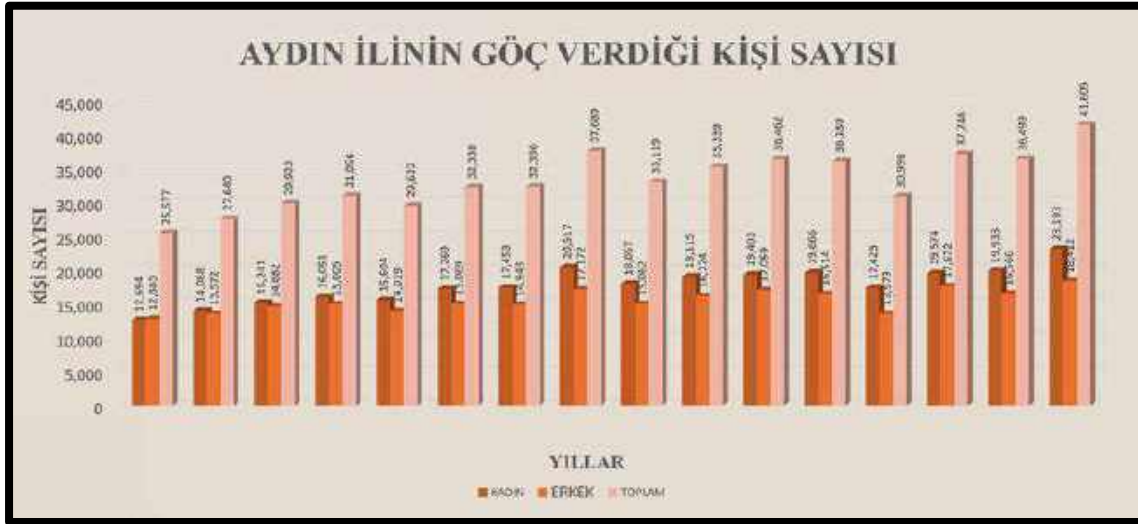
3.4. Alınan-Verilen Göç Sayısı

Aydın iline gerçekleşen iç ve uluslararası göçlerin yıllara göre sayısal değişimini gösteriyor. Grafikten görüldüğü üzere, Aydın'a yapılan iç göçler 2018'den 2023'e kadar artış göstermiştir. Örneğin 2018'de 13.222 kişi Aydın'a iç göç yaparken, 2023'te bu rakam 15.125 kişiye yükselmiştir. Benzer şekilde, Aydın'a gelen uluslararası göçlerin de 2018-2021 yılları arasında arttığı, 2022-2023'te ise azaldığı görülüyor. Dolayısıyla Aydın hem iç hem de dış göçlerin hedefi olan bir il konumundadır. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 166

Şekil 166: Göç Alınan Kişi Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

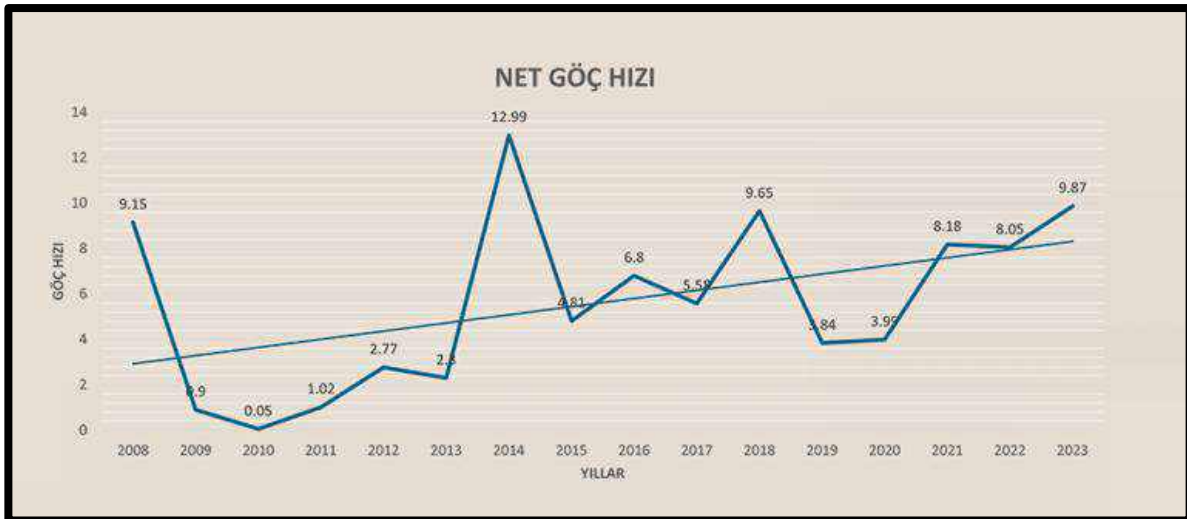
Bu grafik, Aydın'dan gerçekleşen iç ve uluslararası göçlerin yıllara göre sayısal değişimini gösteriyor. Grafikten izlendiği üzere, Aydın'dan yapılan iç göçler 2018-2023 yılları arasında artış eğilimindedir. Uluslararası göçler ise 2018-2021 arası azalırken, 2022-2023'te tekrar yükselmiştir. Bakınız Şekil 167

Şekil 167:Göç Verdiği Kişi Sayısı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.5.Net Göç Hızı

Aydın'ın yıllık net göç hızındaki değişimi gösteriyor. Net göç hızı, net göçün o yılki nüfusa oranıdır. Grafikte görüldüğü üzere, Aydın'ın net göç hızı 2018-2023 arasında dalgalanmalar göstermiştir. En yüksek net göç hızı 2019'da %1,8 iken, en düşük 2020'de %0,4 olmuş tur. Bu veriler, Aydın'ın nüfus hareketliliğindeki değişkenliği yansıtmaktadır. [SK-URL-8] Bakınız Şekil 168 ve Şekil 169

Şekil 168:Net Göç Hızı [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün 2024-2025 Güz Dönemi kapsamında gerçekleştirdiği çalışmada, Aydın iline dair göç hareketleri incelenmiştir. Bu çalışma, 2008-2023 yılları arasında gerçekleşen göçlerin nedenlerini, yönellerini ve dönemsel özelliklerini ele alarak, ilin sosyo-kültürel yapısına dair önemli veriler sunmaktadır.

Figure 1. Distribution of *Aedes albopictus* in Turkey. The figure consists of several parts: a world map showing Turkey's location, a bar chart of monthly mean temperatures in Ankara (°C), two pie charts of monthly precipitation in Ankara (mm), and two circular maps of Turkey showing the distribution of *A. albopictus* in 2005 and 2006. The 2005 map shows a higher density of distribution in the western and central parts of the country, while the 2006 map shows a more widespread distribution.

Yıl	Türkiye Ortalama	Bölgesel Ortalama
2008	7.8	7.8
2009	5.2	5.2
2010	4.5	4.5
2011	3.8	3.8
2012	3.2	3.2
2013	2.8	2.8
2014	2.5	2.5
2015	2.2	2.2
2016	2.0	2.0
2017	1.8	1.8
2018	1.6	1.6
2019	1.4	1.4
2020	1.2	1.2
2021	1.0	1.0
2022	0.8	0.8
2023	0.6	0.6

Not: Veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanmıştır. Bölgesel veriler ise Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi ve Diğer Bölgeler olarak ayrılmıştır.

[illegible]

Şekil 169:Göç Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

4. SEKTÖREL DAĞILIM VE İSTİHDAM

Sektörel dağılım aktif nüfusun tarım, sanayi ve hizmet ve inşaat gibi sektörler arasında dağılımı oranını gösterir. İstihdamın yapısı gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Tarım sektörünün ağırlıklı olduğu toplumlar genellikle daha düşük kalkınmışlık seviyesine sahipken, sanayi ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşma ekonomik çeşitliliğin ve gelişmenin bir işareti olarak değerlendirilir. İstihdamın sektörel dağılımı, iş gücü piyasasının yapısını, üretim modellerini ve gelir dağılımını doğrudan etkileyen temel bir göstergedir. Bu başlıkta Aydın ilinde öne çıkan hayvancılık, turizm, sanayi, tarım sektörlerinin dağılımı çalışan kişi sayıları istihdam, işsizlik ve işgücüne katılım oranları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. [SK-URL-11]

4.1. Hayvancılık Sektörü

İnsanlık tarihin yerleşik hayata geçmesinden itibaren tarihte yer edinmiş olan hayvancılık sektörü ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Diğer sektörlerle göre daha düşük maliyetle istihdam sağlama ve yüksek katma değer oluşturmaktadır. Et, süt, yumurta ve deri gibi ürünlerin üretimi ile besin zincirinin sağlanmasında temel bir rol oynar. Aynı zamanda hayvancılık, kırsal alanlarda istihdam yaratmak ve yerel ekonomilere katkı sağlamak açısından da kritik bir sektördür.[10]

Aydın'da Bozdoğan, Çine, Karpuzlu, Koçarlı ilçeleri hayvancılıkla öne çıkmaktadır. Büyükbaş hayvancılık özellikle süt üretimiyle dikkat çekerken, küçükbaş hayvancılık da önemli bir yer tutmaktadır. İlin verimli toprakları ve güçlü altyapısı, süt ve et üretiminde yüksek verim sağlamaktadır. Aydın'da hayvancılık sektörü, aynı zamanda damızlık ve ıslah çalışmalarıyla kaliteyi artırmakta, yem bitkileri üretimi ile de desteklenmektedir. Bu dinamik sektör, Aydın'ın ekonomik büyümesine katkı sağlayan stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır.

4.2. Turizm Sektörü

Turizm, bireylerin dinlenme, keşif, kültürel etkileşim ve eğlenme amacıyla yaşadıkları yer dışında geçici olarak başka yerlere seyahat etmeleri ve bu süreçte çeşitli hizmetlerden yararlanmalarıdır. Ekonomik, kültürel ve sosyal etkileriyle çok yönlü bir sektördür.[SK-11]

Aydın ili, Türkiye'nin batısında Ege Bölgesi'nde yer alan, tarihi mirası, doğal zenginlikleri ve kıyı şeridiyle turizm açısından yüksek potansiyele sahip bir destinasyondur. Sahip olduğu kültürel çeşitlilik, tarihi derinlik ve doğal güzelliklerle hem yerli hem de yabancı turistlerin ilgisini çeken Aydın, çok yönlü turizm çeşitliliği sunmaktadır. İl genelinde kültürel miras alanları, arkeolojik kazı bölgeleri, antik kentler, termal kaynaklar, sahil turizmi, kırsal doğa alanları ve agro-turizm gibi birçok turizm türü gelişmiştir. Özellikle Kuşadası, Didim ve Söke ilçeleri; kıyı turizmi, kruvaziyer turizmi, otelcilik faaliyetleri ve yazlık konaklama açısından ilin turizm yükünü sırtlamaktadır.

Kuşadası, Türkiye'nin önde gelen kruvaziyer limanlarından birine ev sahipliği yaparken, aynı zamanda plajları, marinaları, gece hayatı ve alışveriş olanaklarıyla da dikkat çeker. Didim ise Apollon Tapınağı gibi antik kalıntıların yanı sıra Altınkum Plajı ile hem kültürel hem deniz turizmini bir arada sunar. Söke ise Büyük Menderes Deltası gibi doğal alanları, doğa turizmi ve kuş gözlemciliği açısından önemli kılar.

4.3.Sanayi Sektörü

Sanayi ekonominin temel sektörleri arasında yer almaktadır. Hammadde, işleme, üretim ve ticaret faaliyetlerini kapsamaktadır. Fabrika, üretim tesisi, makine, tekstil, gıda ve kimya gibi alanlardan oluşmaktadır. Ülke ekonomisi perspektifinden bakıldığında iç tüketim ve dış ticaret konularında kalkınmayı sağlamaktadır. [SK-12]

Aydın geneline bakıldığında Efeler, Nazilli ve Buharkent İlçelerinde ağırlık olarak sanayi sektörü ön plana çıkmaktadır. Sanayi altyapısı organize sanayi bölgeler ve tesisler sayesinde desteklenmektedir. Aydın, tekstil ve gıda ürünleri üretimi konusunda önemli bir yere sahiptir ve bu alanlar hem iç pazara hem de ihracata katkı sağlar.

4.4.Tarım Sektörü

Tarım, temel ihtiyaçlardan itibaren insanlık tarihinde yer almıştır. Ülkeler tarafından korunmuş, desteklenmiş ve devamlılığının sürdürülmesi için çalışmalar yürütülmüştür. Diğer sektörlerle de kaynak sunan ekonomik bir alandır. [SK-13]

Aydın ili verimli toprakları, tarıma elverişli iklimi ile öne çıkmaktadır. İncir, zeytin, kestane, pamuk gibi ürünlerde ülke genelinde coğrafi işarete sahip ürünlerdendir. Tarım, Aydın ekonomisinde hem istihdam yaratmakta hem de kırsal kalkınmayı desteklemektedir. Kuyucak, Karacasu, Yenipazar, Sultanhisar, Köşk, İncirliova, Germencik ilçelerinde aktif nüfus ve sektör ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır.

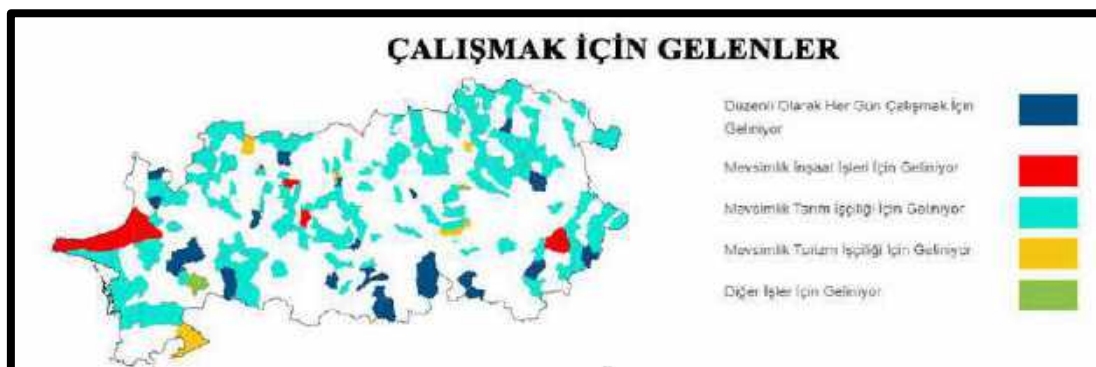
4.5.Çalışan Kişi Sayısı

Şekil 31'e göre Aydın Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından yapılan saha çalışmaları ile uyumlu SGK temmuz 2023 verilerine göre il genelinde toplam 31 bin 415 iş yerinin 192 bin 481 çalışanı bulunuyor. 0-9 arası çalışanı olan işyeri sayısı 28 bin 182, 10-49 arası çalışanı olan işyeri sayısı 2 bin 792, 50 ve üzeri çalışanı olan işyeri sayısı ise 441 olarak belirtildi.[SK-URL-12] Bakınız Şekil 170

4.6.Çalışmak İçin Gelenler

Aydın iline çalışmak amacıyla gelenlerin sektörel ve mekânsal dağılımı, ilin ekonomik yapısındaki çeşitliliği ve işgücü talebini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Mevsimlik tarım işçiliği kırsal alanlarda yaygınken, inşaat ve turizm sektörlerindeki iş gücü ihtiyacı daha çok kıyı kesimleri ile kentsel alanlarda yoğunlaşmaktadır. Düzenli ve sürekli çalışma talebinin sanayi bölgeleri ile belirli kentsel merkezlerde toplanması, Aydın'ın ekonomik dinamiklerinin coğrafi olarak farklılaştığını göstermektedir. Bu durum, tarım, turizm ve sanayi gibi sektörlerin yerel istihdam planlamasında stratejik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bakınız Şekil 171

4.7.İstihdam Oranı

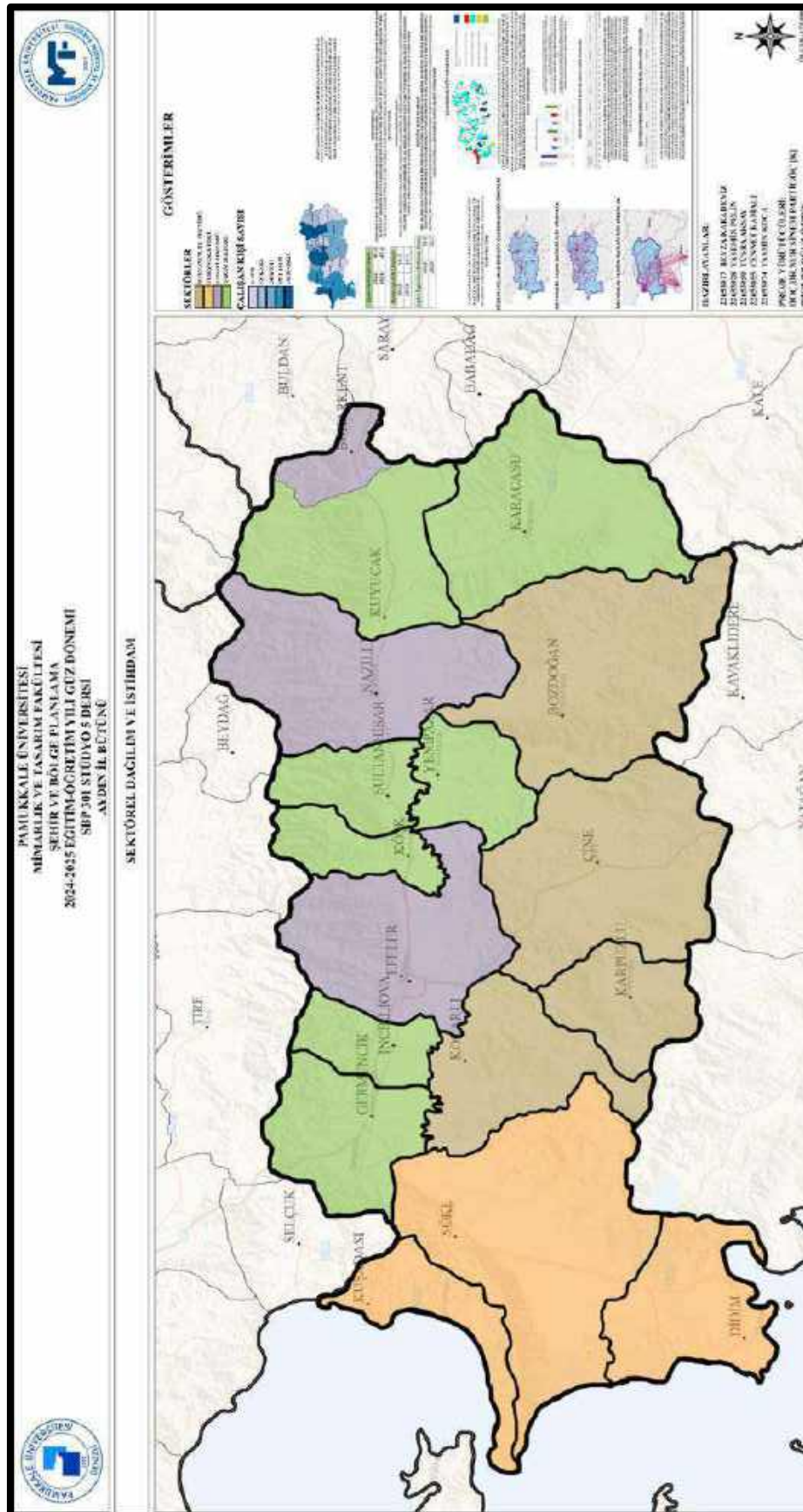
Aydın İŞKUR 2015 yılı ocak-ekim ayında kayıtlı toplam 78 bin 840 kayıtlı iş gücüne sahiptir. Bunlardan 36 bini 26'sı kadın 42 bin 814'ü erkektir. Kayıtlı işsizler İŞKUR'da 32 bin 617'dir. Bunların 17 bin 513'ü kadın 15 bin 104'ü erkektir. Türkiye'nin 15 yaş ve üzeri nüfusunun 2015 temmuz ayında işgücüne katılma oranı %52,4 istihdam oranı ise %47,2 işsizlik oranı ise 9,8'dır. [SK-URL-12]

4.8.İşsizlik Oranı

2023 yılında bir önceki yıla göre %0.2 oranında azalmıştır. Bu düşüş, bölgedeki ekonomik faaliyetlerde hafif bir iyileşme olduğunu gösterebilir. Ancak, işsizlik oranının hala %10'un üzerinde olması, işgücü piyasasında yapısal sorunların veya yetersiz istihdam fırsatlarının devam ettiğine işaret etmektedir.

4.9.İşgücüne Katılım Oranı

2023 yılında % 52,7'ye düşerek bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalmıştır. Bu durum, nüfusun bir kısmının işgücüne katılım göstermemesi ya da iş aramaktan vazgeçmesi ile açıklanabilir. Küçük bir düşüş olmasına 52,7 rağmen, bu oran bölgedeki ekonomik dinamiğimizin sınırlı olduğuna ve işgücüne katılım konusunda destekleyici politikaların gerekliliğine işaret etmektedir. Bakınız Şekil 172

Şekil 172: Sektörel Dağılım ve İstihdam Analizi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

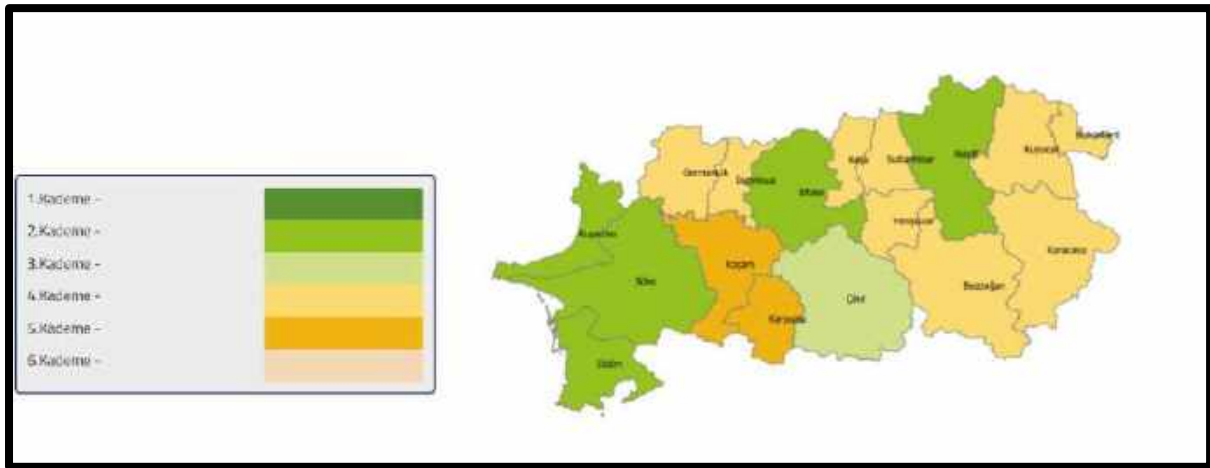
Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

5.SOSYAL TOPOGRAFYA

Sosyal topografya açısından Aydın ili, karmaşık sosyo-mekansal ilişkiler ağı sergileyen bir yapıya sahiptir. İlin nüfus dağılımı incelendiğinde, merkez ilçelerde yoğunlaşan kentsel nüfus ile tarımsal alanlarda dağınık yerleşim gösteren kırsal nüfus arasında belirgin bir kutuplaşma göze çarpmaktadır. Bu demografik yapı, eğitim düzeyi ve gelir dağılımı göstergelerinde önemli farklılıklar yaratmaktadır. Etnik ve kültürel çeşitlilik açısından zengin olan bölgede, geleneksel tarım toplumu ile modern kentsel yaşam biçimleri bir arada bulunmaktadır. Genel SEGE raporlarına göre 6 kademede incelenirken Aydın il bütünü için 5 kademe olduğu tespit edilmiştir. İlk kademenin il bütününde gözlemlenmediği araştırmalar kapsamında tespit edilmiştir. Aydın, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinde orta-üst sıralarda yer almakla birlikte, il içi bölgesel eşitsizlikler dikkat çekicidir. Özellikle turizm ve tarım sektörlerinin hakim olduğu il ekonomisi, mevsimsel dalgalanmalardan etkilenen bir istihdam yapısı oluşturmakta ve bu durum sosyal tabakalaşmayı derinleştirmektedir. SEGE raporlarında Toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerinde ise kentsel alanlarda görece iyi durumda olan Aydın, kırsal kesimlerde geleneksel rol dağılımlarının hakim olduğu bir profil sergilemektedir. Bu çok katmanlı sosyal topografya, Aydın'ın hem bölgesel bir çekim merkezi hem de iç göç veren bir il olmasındaki çelişkili durumu açıklamaktadır.

5.1.Aydın İli 2017 Yılı SEGE Haritası

Şekil 173'e göre 2017 yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) verileri, Aydın ilinin bölgesel gelişmişlik farklılıklarını net biçimde ortaya koyan çarpıcı bir tablo sunmaktadır. Haritada öne çıkan en dikkat çekici özellik, ilin batı kesimindeki turizm ve ticaret odaklı kıyı ilçeleri (Kuşadası, Didim, Söke) ile doğu ve güneydeki tarım ağırlıklı iç kesim ilçeleri (Buharkent, Karacasu, Kuyucak) arasındaki belirgin gelişmişlik uçurumudur. Efeler ve Nazilli ilçelerinin 2. ve 3. kademede yer alarak bölgesel gelişme kutupları oluşturduğu görülürken, özellikle Sultanhisar, Yenipazar ve Köşk gibi ilçelerin 5. ve 6. kademelerde kalması, il içi dengesizliğin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bu harita, Aydın'ın ekonomik aktivitenin büyük ölçüde turizm ve tarım sektörlerine dayalı olarak kıyı şeridinde yoğunlaştığını, iç kesimlerde ise geleneksel üretim modellerinin hakimiyetini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. SEGE haritasındaki bu çarpıcı kontrast, ilin kalkınma politikalarında bölgesel dengenin sağlanması gerekliliğini acil bir ihtiyaç olarak işaret etmektedir. [SK-URL-12] Bakınız Şekil 173

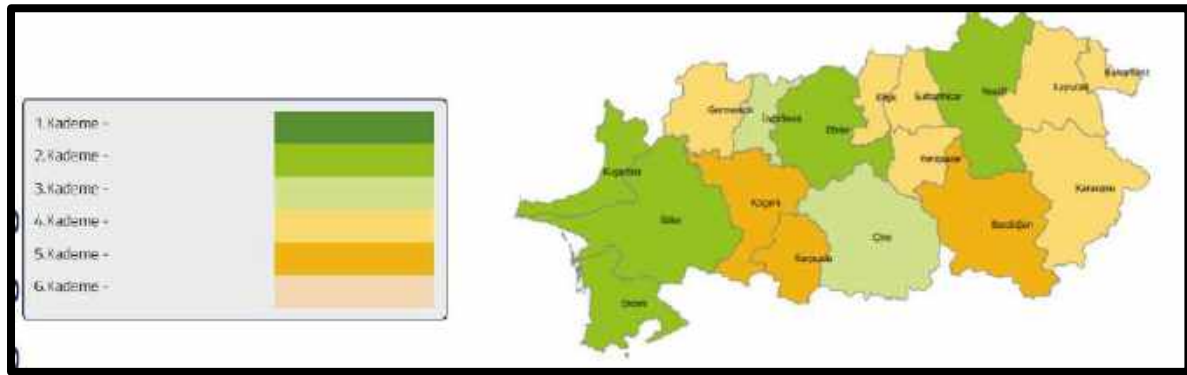
Şekil 173: Aydın İli 2017 Yılı SEGE Haritası [SK-URL-12]

5.2.Aydın İli 2022 Yılı SEGE Haritası

Şekil 174'e göre Aydın ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri SEGE kriterlerine göre 1. (en gelişmiş) ile 6. (en az gelişmiş) kademe arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Efeler ilçesi (merkez) 2. kademede yer alarak ilin en gelişmiş bölgesini oluşturmaktadır. Bunu Nazilli, Kuşadası, Söke ve Didim ilçeleri takip etmekte olup, bu ilçeler 3-5. kademeler arasında değişen orta-üst düzey gelişmişlik göstermektedir.

Özellikle Kuşadası ve Didim'in turizm potansiyeli, Söke'nin tarım ve sanayi altyapısı, Nazilli'nin ise ticari ve endüstriyel kapasitesi bu ilçelerin görece daha gelişmiş statüde yer almasını sağlamaktadır. Buna karşılık Germencik, Köşk, Sultanhisar, Yenipazar, Kuyucak, Karacasu ve Buharkent ilçeleri 6. kademede yer alarak ilin en az gelişmiş bölgelerini temsil etmektedir. [URL-12]

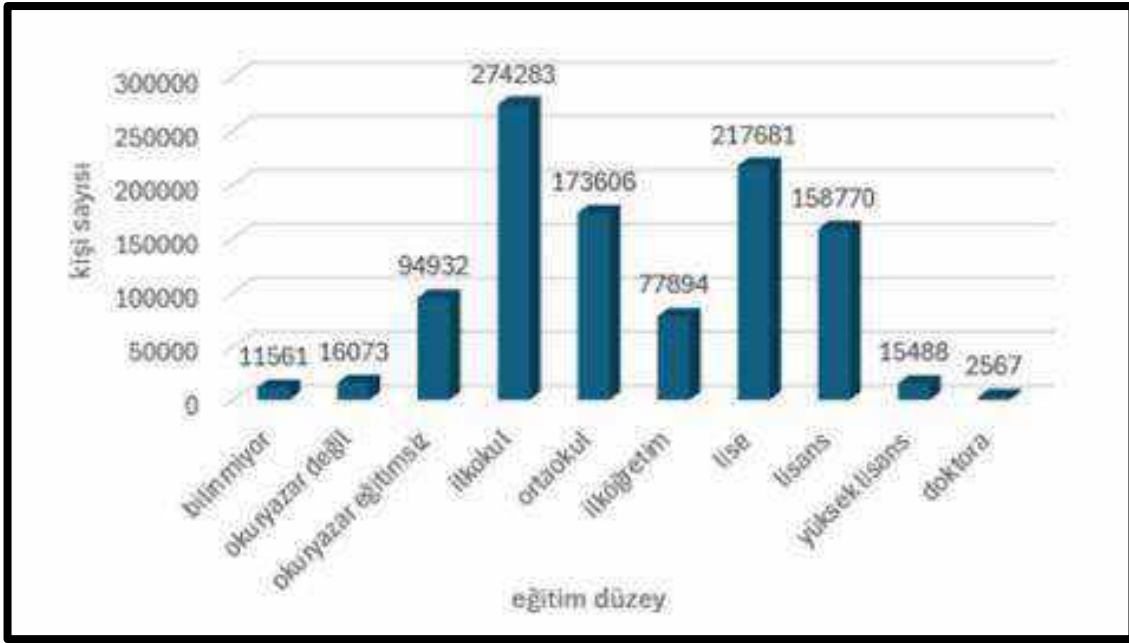
Bu veriler ışığında Aydın'da belirgin bir bölgesel eşitsizlik olduğunu ortaya koymaktadır. İlin batı kesimindeki turizm odaklı kıyı ilçeleri ile doğu ve güneyindeki tarıma dayalı iç kesim ilçeleri arasında ciddi bir gelişmişlik farkı bulunmaktadır. Bu durum, il genelinde dengeli kalkınma politikalarına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Özellikle az gelişmiş ilçelerde tarımın modernizasyonu, altyapı yatırımları ve istihdam olanaklarının artırılması, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. 2017 yılında Bozdoğan ilçesinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması 4 iken, 2022 yılında 5. kademeye düştüğü gözlemlenmiştir. Bakınız Şekil 174

Şekil 174: Aydın İli 2022 Yılı SEGE Haritası [SK-URL-12]

5.3.Eğitim Düzeyi

Şekil 175'da Aydın ili, eğitim göstergeleri açısından Türkiye geneliyle benzerlik göstermekle birlikte, ilçeler arasında belirgin farklılıklar barındırmaktadır. İl genelinde okuryazarlık oranı %98 seviyesinde olmasına rağmen, eğitim seviyesi dağılımı incelendiğinde yükseköğretim mezunu oranının %15.2 ile Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Özellikle Efeler, Kuşadası ve Söke gibi gelişmiş ilçelerde yükseköğretim mezunu oranı %20'ye yaklaşırken, kırsal ilçelerde bu oran belirgin şekilde düşmektedir. İl genelinde en yaygın eğitim seviyesini %42.1 ile ilkokul mezuniyeti oluşturmakta, bu durum özellikle kırsal bölgelerde daha belirgin hale gelmektedir. Çocuklarının eğitime erişiminde yaşanan sorunlar, mesleki eğitimin yetersiz kapasitesi ve üniversite mezunlarının il dışına göç etme eğilimi, Aydın'ın eğitim profilini olumsuz etkileyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır. İlde bulunan devlet üniversitesine rağmen, nitelikli işgücünün ilde kalmasını sağlayacak istihdam politikalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bakınız Şekil 175

Şekil 175: Eğitim Düzeyi [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

5.4.Arsa Nitelik Durumu

Şekil 37’de Aydın’ın merkez ilçesi Efeler’de mahalleler arasında belirgin sosyo-ekonomik farklılıklar dikkat çekmektedir. İlçenin yüksek gelir grubunu temsil eden Kardeşköy, Kuyulu, Şevketiye, Adnan Menderes ve Cumhuriyet mahalleleri, genellikle nitelikli konut alanlarına, gelişmiş altyapıya ve üst düzey hizmetlere erişimi ile öne çıkmaktadır. Bu bölgelerde mesleki uzmanlık gerektiren işlerde çalışan nüfus yoğunluğu dikkat çekerken, konutların fiziksel standartları ve çevre düzenlemeleri de görece daha iyi durumdadır.

Buna karşılık Zafer, Kemer, Mesudiye, Cuma ve Umurlu mahalleleri, ilçenin düşük gelir grubuna dahil olup, genellikle daha mütevazı yaşam koşullarına sahiptir. Bu mahallelerde geçimini günlük işlerle sağlayan nüfus oranı yüksek olup, konut stoğu ve kentsel hizmetlere erişimde çeşitli sınırlılıklar gözlemlenmektedir. Altyapı yetersizlikleri, sosyal donatı alanlarının kısıtlılığı ve istihdam olanaklarının dar oluşu, bu mahallelerin karakteristik özellikleri arasında sayılabilir.

Bu gelir tabakalaşması, Efelerin kentsel dokusunda sosyal adalet ve mekansal eşitsizlik tartışmalarını gündeme getirmektedir. İlçe genelinde dengeli bir kalkınma için, özellikle düşük gelirli mahallelerde yaşam standartlarını yükseltecek entegre politikaların uygulanması büyük önem taşımaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri, sosyal konut uygulamaları ve istihdam olanaklarının çeşitlendirilmesi gibi önlemler, bu eşitsizliklerin giderilmesine katkı sağlayabilir. Bakınız Şekil 176 ve Şekil 177

Şekil 176: Efeler İlçesi Halkın Sahip Olduğu Arsa Nitelik Durumu [SBP 301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

6.KURUM DAĞILIMI VE TURİZM ENVANTERİ

Aydın ili genelinde kurum dağılımları eğitim, sağlık, kültürel, hizmet ve askeri kurumlar olarak sınıflandırılmaktadır. Eğitim kurumlarının yoğunluğu, ilçelerin eğitim seviyesi ve genç nüfus potansiyeline ışık tutarken; sağlık kurumlarının sayısı ise ilçelerin sağlık hizmetlerine erişim düzeyini yansıtmaktadır. Kamu kurumlarının varlığı, il genelinde idari yapı ve kamu hizmetlerine erişimi göstermekte; kültürel kurumlar ise sosyal yaşamı ve kültürel çeşitliliği temsil etmektedir. İl genelinde 331 kamu kurumu ve 703 sağlık kurumu bulunmakta olup, bu kurumların büyük bir kısmı merkez ilçe olan Efeler'de yoğunlaşmıştır. Sivil toplum kuruluşları açısından bakıldığında ise her ilçede yöreye özgü derneklerin ve kuruluşların varlığı dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, kültürel değerlerin korunmasını, toplumsal dayanışmanın güçlenmesini ve yerel kimliğin sürdürülmesini desteklemektedir.

Aydın ili aynı zamanda sahip olduğu turistik öğelerle de dikkat çekmektedir. Turistik öğeler, bir bölgenin ziyaretçiler tarafından ilgi odağı haline gelmesini sağlayan doğal, kültürel, tarihî ve sosyal unsurları kapsamaktadır. Antik şehirler, tarihi yapılar, müzeler, festivaller, geleneksel el sanatları ve yöresel mutfak gibi değerler, ilin kültürel zenginliğini ortaya koyarken ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır. Doğal turistik varlıklar arasında plajlar, dağlar, milli parklar ve mağaralar yer almakta; kültürel ve tarihî öğeler arasında ise camiler, kaleler, antik kentler ve müzeler önemli bir yer tutmaktadır. Bu çeşitlilik, hem yerel halkın refahını artırmakta hem de kültürel mirasın yaşatılmasına büyük katkı sağlamaktadır.

6.1.Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları

Aydın il bütününde kurum dağılımları genel olarak eğitim, sağlık, kültürel, hizmet ve askeri kurumlar olarak başlıklandırılmaktadır. Eğitim kurumlarının yoğunluğu, ilçenin eğitim seviyesi ve genç nüfus potansiyeli hakkında bilgi verirken, sağlık kurumlarının sayısı ilçenin sağlık hizmetlerine erişimindeki durumu yansıtabilir. Kamu kurumlarının varlığı, ilçenin idari yapısını ve kamu hizmetlerine olan erişimi gösterirken, kültürel kurumlar ilçenin kültürel yapısını ve sosyal hayatını temsil etmektedir. İl genelinde 331 kamu kurumu, 703 sağlık kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlar genel olarak merkez ilçe olan Efeler de yoğunlaşmıştır. Sivil toplum kuruluşları incelendiğinde il genelinde her ilçede yöreye özgü dernekler ve sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu çeşitlilik sayesinde kültürel değerlerin varlığını sürdürmesi toplumsal değerlerin korunması, beraberlik ve dayanışmayı kuvvetlendirmektedir.

6.2.Turistik Öğeler

Turistik öğeler, bir bölgenin ziyaretçiler tarafından ilgi odağı haline gelmesini sağlayan doğal, kültürel, tarihî ve sosyal değerlerdir. Tarihi yapılar, antik şehirler, doğal güzellikler, müzeler, festivaller, geleneksel el sanatları ve yöresel mutfak gibi birçok unsur bu zenginliğin parçalarını oluşturur. Bu unsurlar, hem o yerin cazibesini artırır hem de turizm yoluyla ekonomik gelişime katkı sağlar. Doğal turistik varlıklar arasında plajlar, dağlar, milli parklar ve mağaralar yer alırken; kültürel ve tarihî öğeler arasında camiler, kaleler, antik kentler ve müzeler bulunur. Böyle bir çeşitlilik, yerel halkın refahını desteklerken aynı zamanda kültürel mirasın yaşatılmasına önemli ölçüde katkıda bulunur.

6.2.1.Örenyerleri

Aydın ili, sahip olduğu zengin örenyerleri ile tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar uzanan kültürel birikimi gözler önüne sermekte ve bölgenin arkeolojik değerine önemli katkılar sunmaktadır.

Geçmişten günümüze tarihi ve doğal kalıntıların sergilendiği alanlara örenyeri denir. Aydın ili birçok ören yerine ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir.

Magnesia Antik Kenti

Germencik ilçesinde bulunan Magnesia Antik Kenti İyonlardan itibaren varlığını sürdürmektedir. Kentteki efsaneye göre Thessalia'dan gelen Magnetler tarafından kurulmuş olmasına rağmen ilk yerleşim yeri bilinmemektedir. Salgın hastalıklar ve Pers tehlikesi büyük bir tehdit oluşturmasına karşılık kent başka bir alana taşınmıştır.

Yeni yerleşilen alan, ızgara plana uygun cadde, sokak yapısı sistemine sahiptir. Kent, diğer antik kentlerle ticaret ve stratejik bağlantılar kurarak bölgedeki önemini artırmıştır. Günümüzde kendinden bu kadar bahsettirmesinin en büyük nedenlerinden birisi tasarım ve uygulamalarıyla dönemine damga vuran ünlü mimar Hermogenes'in burada gerçekleştirdiği çalışmalar olmuştur. Tapınak planını ve sütun aralıklarına göre tapınak tipolojisini ilk kez sistematik hale getirmiştir.

Magnesia Antik kenti günümüzde tamamen görünmese de insanlık tarihine ışık tutulması için büyük bir önem teşkil etmektedir.[SK-URL-13] Bakınız Şekil 178

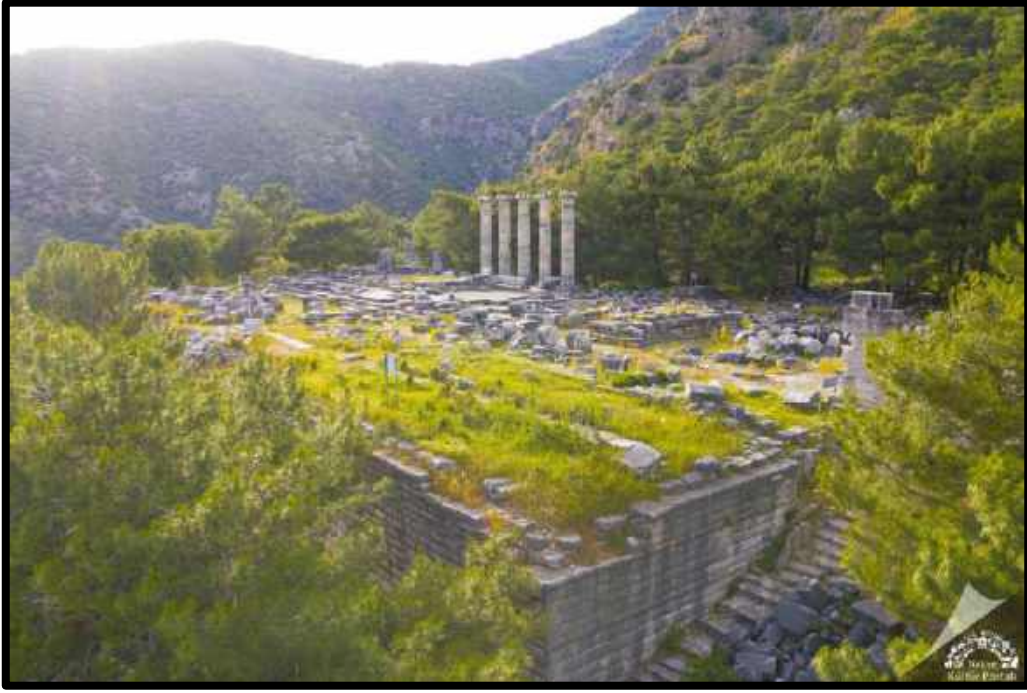

Şekil 178:Magnesia Antik Kenti [SK-URL-14]

Priene Antik Kenti

Söke ilçesinde bulunan Priene Antik Kenti yüksek bir alanda konumlanmasından dolayı saldırıların merceğinde olmamıştır. Konumu, kentin farklı alanlardan görülmesine olanak sağlamıştır. Tarihi kaynaklarda M.Ö 7.yüzyıldan itibaren adı geçmektedir.

Antik kentin düğüm noktaları; Demeter, Zeus ve Athena Tapınağı, Agora, Gymnasium, Büyük İskender'in Evi ve 5000 kişilik kapasiteye sahip antik tiyatrodan bahsedilmektedir. [SK-URL-15]
Bakınız Şekil 179

Şekil 179: Priene Antik Kenti [SK-URL-16]

Milet Antik Kenti

Didim Balat Köyü sınırında, Büyük Menderes Nehrinin denize döküldüğü alanda konumlanan bu antik kent M.Ö. 2000 yılından itibaren tarihte yer almıştır. İonia'nın önemli şehir limanları arasında yer almaktadır. M.Ö. 546 yılına kadar İonia egemenliğinde olan bu kent Pers İmparatorluğunun daha sonra Roma döneminde bağımsız bir kent olarak devamlılığını sürdürmüştür. Hristiyanlık döneminde merkez özelliği taşımıştır. Sırasıyla Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altına alınmıştır. [SK-URL-17] Bakınız Şekil 180

Şekil 180:Milet Antik Kenti [SK-URL-18]

Apollon Tapınağı

Didim Yenihisarda bulunan bu tapınak bir antik kent değil kutsal mahaldir. Efsaneye göre Tanrı Apollon Didyma yöresinde bir çobana rastlar ve ondan etkilenir. Kehanetin sırlarını öğrenen çoban Apollon adına ilk tapınağı kurar. Miletos'tan gelen kutsal yol ile bağlantıya sahip olduğuna inanılmaktadır. [URL-19]

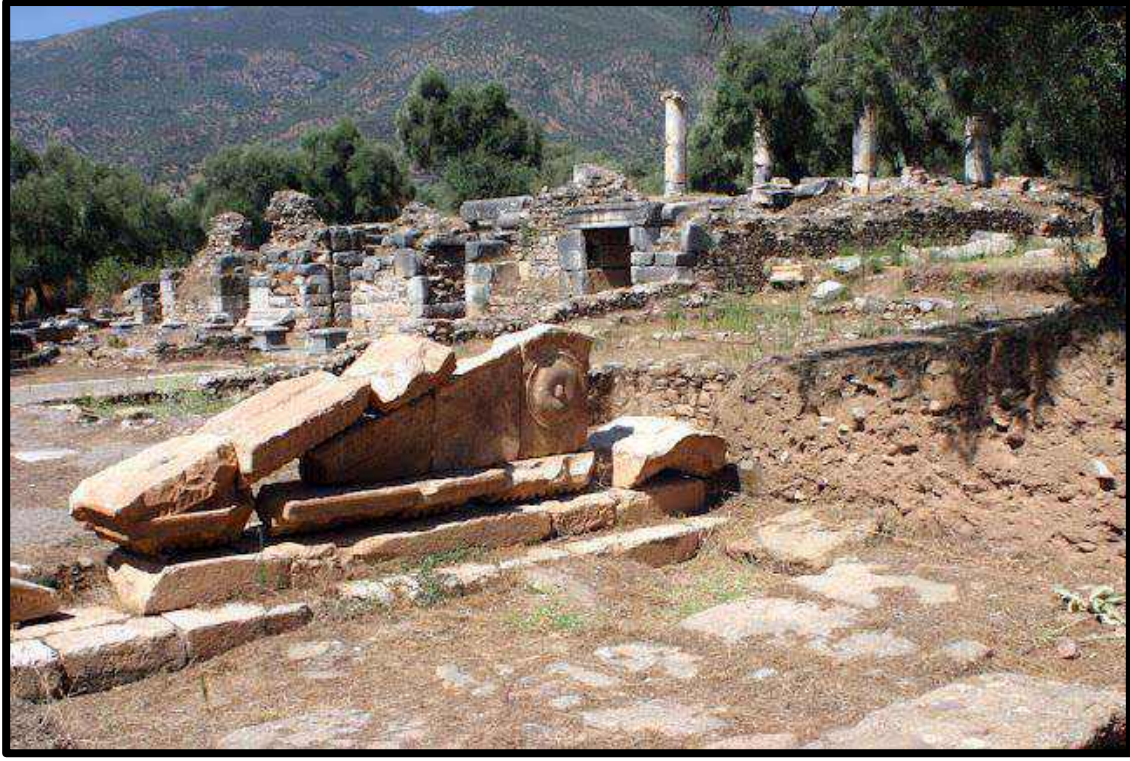
Kehanet merkezi olarak anılan bu kent, M.Ö.494 yılında Persler tarafından yakılmıştır. M.Ö. 311'de tekrar canlandırma çalışmaları başlamış Roma dönemine kadar bu değişiklikler devamlılığını sürdürmüştür olmasına karşı önemini kaybetmiştir.[SK-URL-20] Bakınız Şekil 181

Şekil 181:Didyma Antik Kenti [SK-URL-20]

Nysa Antik Kenti

Aydın-Denizli karayolu üzerinde Sultanhisar ilçesinde bulunan kent antik dönemde önemli bir ulaşım ve ticaret ağının üzerine kurulmuştur. Antik dönemde Menderes Nehri'nden dolayı iki şehir olarak kurulmuş, üç köprüyle birbirine bağlanmıştır. Nehrin batısında gymnasium ve stadium, kuzeyde Bizans yapı kalıntısı ve kütüphane, kütüphanenin kuzeydoğusunda ise 10.000 kişilik tiyatro bulunmaktadır. Dere yatağının doğusunda ise agora, meclis binası ve roma hamamları yer almaktadır. Geçmişte eğitim alanında kendinden bahsettiren Nysa Antik Kenti günümüzde afetlerin etkileriyle tahrip olmuştur.[SK-URL-21] Bakınız Şekil 182

Şekil 182:Nysa Antik Kenti[SK-URL 22]

Tralleis Antik kenti

Merkez ilçe olan Efeler’de bulunmaktadır. Menderes havzasında konumlanan bu kent Tralleis’liler tarafından kurulmuştur. “Üç Gözler” adı verilen gymnasium günümüzde devamlılığını sürdüren tek yapıdır.[URL-23]

Kazı çalışmalarının hala devam ettiği alanda kente dair diğer kısımlar ortaya çıkarılmaktadır. M.Ö. 334 yılında Pers İmparatorluğuna teslim olmasının ardından Seleukoslar İmparatorluğunun egemenliği altında yer aldı. Menderes Nehri üzerindeki yolu güvenceye alabilmek için Tralleis kenti yeniden kuruldu. Ardından sırasıyla Romalılar, Bizans, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu himayesi altına alınmıştır. [SK-URL-24] Bakınız Şekil 183

Şekil 183:Tralleis Antik Kenti [SK-URL-24]

Yukarıda bahsedilen ören yerleri en çok bilinen ve tercih edilen alanlardandır. Bunların dışında Nazilli ilçesinde bulunan Mastaura Antik kenti, Karpuzlu ilçesinde bulunan Alinda Antik Kenti, Çine ilçesinde bulunan Alabanda Antik Kenti ve yine Çine ilçesinde bulunan Tepecik Höyüğü örenyerleri tarih ve mimari değerleriyle benzer özellikler göstermektedir.

6.2.2.Müzeler

Milet Müzesi

Milet müzesi Didim ilçesinde bulunan Milet Antik kenti sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu müzenin içerisinde Milet antik kenti ile ilgili arkeolojik kalıntılar bulunmaktadır. Bahçesinde Milet şehir sembolü olan aslan heykelleri, yazıtlar, mezar stelleri, lahitler, mimari elemanlar ve sütun başlıkları sergilenmektedir. [SK-URL-25] Bakınız Şekil 184

Şekil 184:Milet Müzesi [SK-URL-26]

Çine Arıcılık Müzesi

Arıcılık geleneğinin geçmişten bugüne izlerini taşıyan, arı ve arıcılığı genç nesillere sevdiren, arıcılara doğru ve uygulamalı teknik bilgiler sunan, arı ürünlerinin kullanımını teşvik ederek tüketici bilincini artıran ve sürekli kendini yenileyen dinamik bir müze anlayışıyla kurulan Çine Arıcılık Müzesi, 2010 yılında kapılarını ziyaretçilere açmıştır. [SK-URL-27]

Türkiye'nin ilk, dünyanın ise 71. arıcılık müzesi olma özelliğine sahip olan bu merkezde; kurslar, seminerler ve eğitimler için düzenlenmiş 40 kişilik bir eğitim salonu bulunmaktadır. Ayrıca, müze bünyesinde bir kafeterya, çocuklar için resim atölyesi ve oyun alanı yer almakta, burada 2000 yıllık Roma ve Türk kökenli geleneksel oyunlar da sergilenmektedir. Bakınız Şekil 185

Şekil 185:Çine Arıcılık Müzesi [SK-URL-27]

Yörük Ali Efe Müzesi

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Savaşın sonuçlanmasının ardından İzmir’den Aydın’a dönen milli kahramanın Yenipazar ilçesinde ölümüne kadar yaşamını sürdürdüğü ev, 1980’li yıllarda yangında tahribata uğramıştır. 1999 yılında Yörük Ali Efe’nin mirasçıları evi kültür bakanlığına bağışlamış restorasyon çalışmaları başlatılmıştır. [URL-28] Bakınız Şekil 186

Şekil 186:Yörük Ali Efe Müzesi [SK-URL-28]

Aydın Arkeoloji Müzesi

Efeler ilçesinde bulunan arkeoloji müzesinin inşasına 2000 yılında başlanmış 2011 yılında tamamlanmıştır. Tralleis, Magnesia, Nysa, Alibanda, Alinda ve Tepecik höyüğü gibi arkeolojik alanlarda i kazı çalışmalarında elde edilen eserler sergilenmektedir. Heykeller ve kabartmalar, lahitler ve mezar stelleri, seramik ve cam objeler sikkeler mozaikler müzenin tarihi çerçevesini oluşturmaktadır. [SK-URL-29] Bakınız Şekil 187

Şekil 187:Aydın Arkeolojik Müzesi [SK-URL-30]

6.2.3.Mağaralar

Mağaralar, doğal süreçlerle oluşmuş hem jeolojik hem de kültürel açıdan önemli bir yere sahiptir. İnsanlık tarihi boyunca barınma, ibadet alanı olarak ilk insanların izini taşıyan alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Zeus Mağarası

Antik çağda İonia Devleti için toplantı alanı olarak öne çıkmaktadır. Kuşadası Güzelçamlı konumunda bulunan bu doğal yerleşim mitolojide adı geçen Zeus'tan almaktadır. Efsaneye göre güzellik tanrıçası olan Afrodite'in bu mağarada yüzerek güzelleştiğine inanılır. Yaklaşık 60 metre uzunlukta, 20 metre genişlikte, 10 metre derinliğe sahiptir. [SK-URL-31] Bakınız Şekil 188

Şekil 188:Zeus Mağarası [SK-URL-32]

Sırtlanini Mağarası

Karacasu ilçesinde bulunan bu mağarada biyoçeşitlilik oldukça yüksektir. Birçok böcek türünün izine rastlanılmıştır. Mağara içerisinde birçok sarkıt barındırmaktadır Karayolundan ulaşım mümkündür.450 metre uzunluğunda olan bu mağaranın derinliği 40 metredir. [SK-URL-33] Bakınız Şekil 189

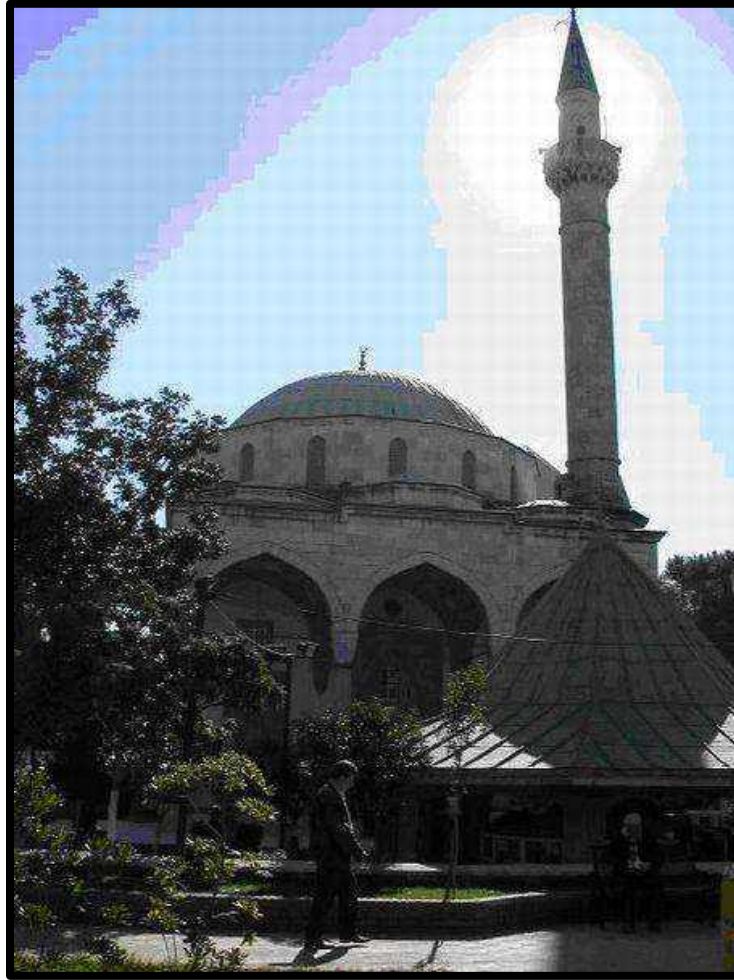
Şekil 189:Sırtlanini Mağarası [SK-URL-33]

6.2.4.İbadet Alanları

Aydın ili genelinde birçok ibadet alanı bulunmaktadır. Bu ibadet alanları hem dini hem de kültürel yaşamın merkezi haline gelmiştir. İlyas Bey Camii, Üveys Paşa Camii ve Bey Camii turistik öğeler olarak diğer ibadet alanlarına göre daha fazla dikkat çekmektedir.

Bey Camii

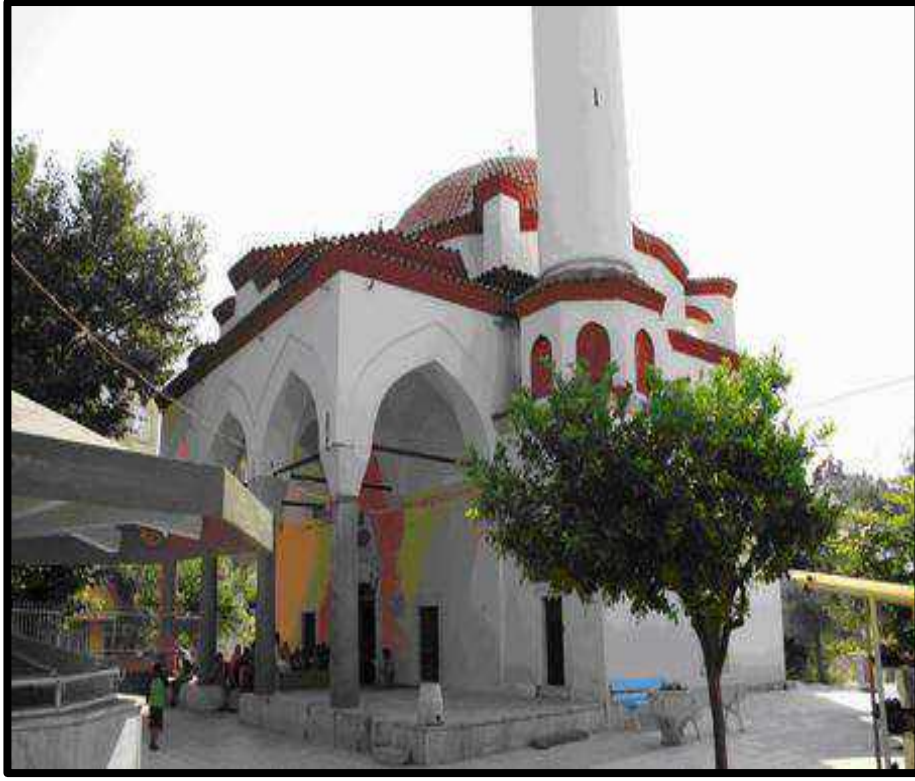
Söke ilçesinde bulunan ibadet alanı klasik Osmanlı mimarisini taşımaktadır. Mimar Sinan'ın kalfalarından birinin inşaa ettiği düşünülmektedir. Kesme taştan yapılan tek kubbeli mimarisi ile öne çıkmaktadır. Yunan işgali sırasında zarar görmüştür 1954-1956 yılları arasında orijinal görünümünün kazanılması için düzenleme çalışmaları yürütülmüştür. [SK-URL-34] Bakınız Şekil 190

Şekil 190:Bey Camii [SK-URL-34]

Üveys Paşa Camii

Efeler ilçesinde 1868 yılında yaptırılmıştır. Avlu içinde tek kubbeli kiremit kaplamadan oluşmaktadır.1899 depreminde ve Yunan işgali sırasında zarar görmesine rağmen 1947-1948 yıllarında onarılarak günümüzdeki görünümüne kavuşturulmuştur. [SK-URL-35] Bakınız Şekil 191

Şekil 191:Üveys Paşa Camii [SK-URL-36]

İlyas Bey Camii

Camiinin mimarisi incelendiğinde kubbesi sekizgen kasnak şeklindedir. Malzeme olarak kiremit kullanımı dikkat çekmektedir. Doğu yönündeki duvarlarında çini işlemeli ayetler bulunmaktadır.[URL-37] Bakınız Şekil 192

Şekil 192:İlyas Bey Camii [SK-URL-37]

6.2.5.Kaleler

Kaleler tarih boyunca savunma ve korunma amacıyla inşa edilmiştir. Genellikle surlar ve kulelerden oluşur. Askeri amaçlara hizmet eden bu yapılar zamanla yöneticilerin yaşamını sürdürdüğü idari merkezler olarak görev almıştır.

Güvercinada Kalesi

Kuşadası körfezi ve limanı koruma amacıyla inşa edilmiştir. İç kaleyi Barbaros Hayrettin Paşa, surları ise İlyas Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bu surlar denizden gelebilecek tehlikeleri önleyebilmek amacıyla konumlandırılmıştır. Surlar adayı çevreleyecek şekilde 3 metre uzunluğundadır.[SK-URL-38-39] Bakınız Şekil 193

Şekil 193:Güvercinada Kalesi [SK-URL-40]

Arpaz Kalesi

Nazilli ilçesinde kurulmuştur.Diğer adı olan Harpasa Kalesi Osmanlı dönemine ait izler taşımaktadır. Kalenin erken dönemde inşa edilip sonradan restore edildiği düşünülmektedir. Güvenlik kulesi, ambar, ahır ve müstemilatı bulunmaktadır. [URL-41] Bakınız Şekil 194

Şekil 194:Arpaz Kalesi [SK-URL-41]

Cincin Kalesi

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Koçarlı ilçesinde yer alan kale Cihanoğulları tarafından güvenlik ve ekonomi nedeniyle inşa edilmiştir. Malzeme olarak moloz taş kullanılmıştır. [SK-URL-42] Bakınız Şekil 195

Şekil 195:Cincin Kalesi [SK-URL-43]

Körteke Kalesi

Bozdoğan ilçesi Körteke Köyü'nde bulunmaktadır. Kale duvarlarından birçok uygarlığın izine rastlanılmıştır. Kale sınırları içerisinde akropol yer almaktadır. [SK-URL-44]

6.2.6.Milli Parklar

Milli parklar, ekosistemleri, doğal, tarihi ve kültürel değerleri korunan alanlardır. Milli parklarda biyoçeşitlilik fazladır. Aydın ilindeki milli park statüsüne sahip tek alan Kuşadası ilçesinde bulunan Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli parkıdır.

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik açısından en zengin ve korunmaya değer doğal alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Karasal, denizel ve deltaya özgü ekosistemlerin bir arada bulunmasıyla dikkat çeker.

Park bitki ve hayvan çeşitliliği açısından da büyük bir zenginliğe sahiptir. Sınırları içinde 209 kuş türü tespit edilmiş olup, bunlar arasında nesli tehlike altında olan Tepeli Pelikan ve Cüce Karabatak gibi türler önemli bir yer tutar. Akdeniz florasına özgü endemik bitkilerden, nemli orman bitkilerine kadar farklı türlerin aynı alanda bulunması, parkı adeta bir doğal botanik bahçesi haline getirmiştir. Bu çeşitlilik, ekoturizm ve doğa eğitimi açısından parkın önemli bir potansiyel taşımasına olanak sunmaktadır.[SK-URL-45] Bakınız Şekil 196

Şekil 196:Dilek Yarımadası Büyük Menderes Milli Parkı [SK-URL-45]

6.2.7.Tabiat Parkları

Doğal değerleri ve ekosistemleri koruma amacıyla ilan edilen, aynı zamanda halkın dinlenme, eğlenme ve doğayla etkileşim kurma ihtiyaçlarını karşılayan özel koruma alanlarıdır. Milli parklara göre daha küçük ölçekli olan tabiat parkları, doğa koruma ile rekreasyon faaliyetlerini dengeli şekilde bir araya getirir.

Bafa Gölü Tabiat Parkı

Bafa gölü 2 adadan oluşmaktadır. Arkeolojik ve tarihi değerler incelendiğinde ada üzerinde manastır ve kilise bulunmaktadır. Bunun yanı sıra biyoçeşitlilik oldukça fazladır. Sulak alan kategorisinde değerlendirilen bu alanda önemli kuş türlerinin uğrak noktası olduğunu söyleyebilmek mümkündür.[SK-URL-46]

1994 yılında bu statüyü kazanmasının ardından bilimsel araştırmalara ev sahipliği yapmaktadır. Tabiat parkı sınırına dahil olan tüm arkeolojik alanlar 1.Derece Arkeolojik Sit statüsündedir. [SK-URL-47]
Bakınız Şekil 197

Şekil 197: Bafa Gölü Tabiat Parkı [SK-URL-48]

Tavşanburnu Tabiat Parkı

Aydın'ın Didim ilçesinde yer alan Tavşanburnu Tabiat Parkı, doğal değerleri ve temiz denizi ile dikkat çeken bir dinlenme alanıdır. Çam ormanlarıyla çevrili park, hem doğa yürüyüşü hem de deniz keyfi yapmak isteyenler için ideal bir ortam sunar. Sessiz ve huzurlu yapısıyla öne çıkan alan, kampçılık ve piknik gibi açık hava etkinlikleri için de tercih edilmektedir. Tavşanburnu, doğal dokusunu koruyarak ziyaretçilere hem dinlenme hem de doğayla iç içe vakit geçirme imkânı sağlamaktadır.[SK-URL-49] Bakınız Şekil 198

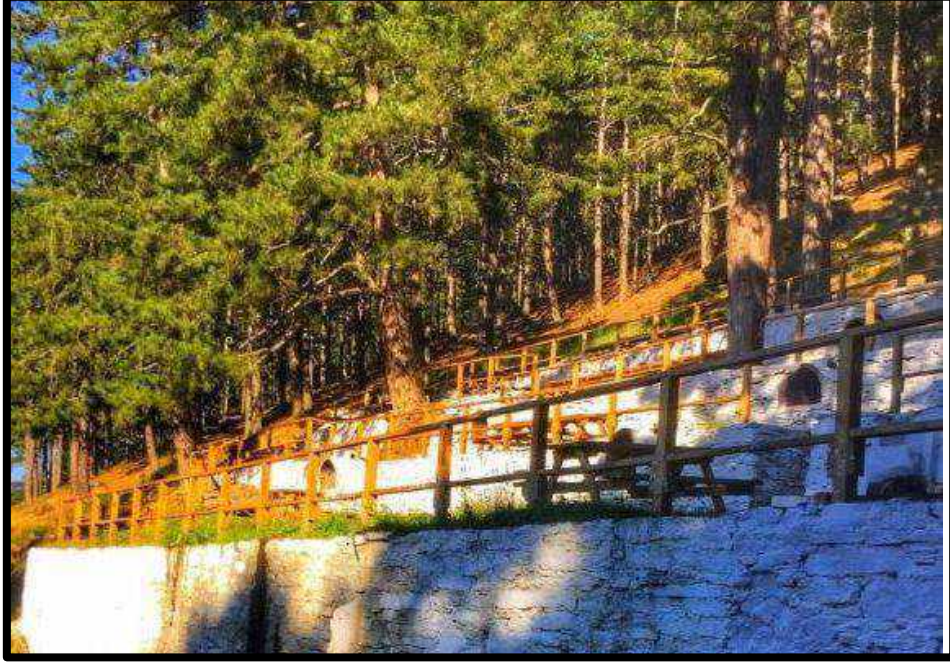

Şekil 198: Tavşanburnu Tabiat Parkı [SK-URL-49]

Şarlan Tabiat Parkı

Çine ilçesinin 21 km uzaklığında konumlanmıştır. Akdeniz iklimi etkisindeki bu alanda maki, soğanı bitkiler, çalı ve otsu bitkiler endemik türler olarak değerlendirilmektedir.[URL-50]

Fauna yapısı incelendiğinde; kör kertenkele, Anadolu kertenkelesi, tıknaz kertenkele, ağa kurbağası, gece kurbağası, levanten kurbağası, siğilli kurbağa, tosbağa, kör yılan, kara yılan, su yılanı gibi başlıca türlerin yanı sıra toplamda 30 kuş ve 14 memeli türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bakınız Şekil 199

Şekil 199:Şarlan Tabiat Parkı [SK-URL-50]

6.2.8.Plajlar

Plajlar, deniz ile kara arasında bulunan oluşumlardır. Genellikle kum, taş, çakıl gibi zeminlerden oluşmaktadır. Plajların temizliği, güvenliği uluslararası ölçekte “Mavi Bayrak” adı verilen belgelerle tescillenmektedir. Bu kategori sadece güvenlik ve temizliği değil aynı zamanda çevre dostu, su kalitesi, can güvenliği ve çevre yönetimi gibi konuları da içermektedir.[URL-56]

Plaj yönetimi, hem turistik faaliyetler hem de ekolojik hassasiyet için oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra karma kullanım biçimiyle sosyal yaşamın merkezi halinde değerlendirilmektedir. Yaşam kalitesini arttıran, kültürel ve ekonomik etkileşimi güçlendiren önemli mekânlar arasında sayılmaktadır. [SK-URL-51]

Aydın bütünü incelendiğinde toplamda 38 adet “Mavi Bayrak” statüsüne sahip plaj olduğu görülmektedir. Bu plajların 25 tanesi Kuşadası ilçesine, geriye kalan 13 tanesi ise Didim İlçesine aittir. Her iki ilçe de Türkiye'nin mavi bayraklı plaj sayısında dünya sıralamasında üçüncü sırada yer almasına katkı sağlamaktadır. Bakınız Şekil 200

Şekil 200: Kuşadası İlçesi Ada Camping Sevgi Plajı-Mavi Bayraklı Plaj [SK-URL-52]

6.2.9.Limanlar

Limanlar, deniz kıyılarında kurulan ve gemilerin yük boşaltıp yüklediği, yolcu indirip bindirdiği önemli ulaşım ve ticaret merkezleridir. Coğrafi konumları sayesinde limanlar, ekonomik gelişimin ve uluslararası ticaretin temel noktalarından biri olmuştur.

Aydın ili özelinde incelendiğinde 4 adet liman bulunmaktadır Kuşadası ilçesinde konumlanan “Kuşadası Limanı” ve “Setur Marina Yat Limanı” bir diğeri ise Didim ilçesindeki “Didim Yat Limanı” ve “D-Marin Yat Limanı” olarak Aydın ilinin ulaşım, ticaret ve turizminde önemli bir çerçevede değerlendirilmektedir.

6.2.10.Kuş Gözlem Alanları

Kuş gözlem sahaları çeşitli kuş türlerinin yaşam döngülerini inceleme, doğal ortamlarında gözlemleme imkanı sunan korunan alanlardır. Aydın ilinde Büyük Menderes Deltası Dilek Yarımadasında ve Bafa gölü çevrelerinde bulunmaktadır. Genel olarak Kuşların izlediği rota doğrultusunda konumlanan bu alanlar biyoçeşitlilik için büyük önem taşımaktadır.[SK-URL-53]
Bakınız Şekil 201

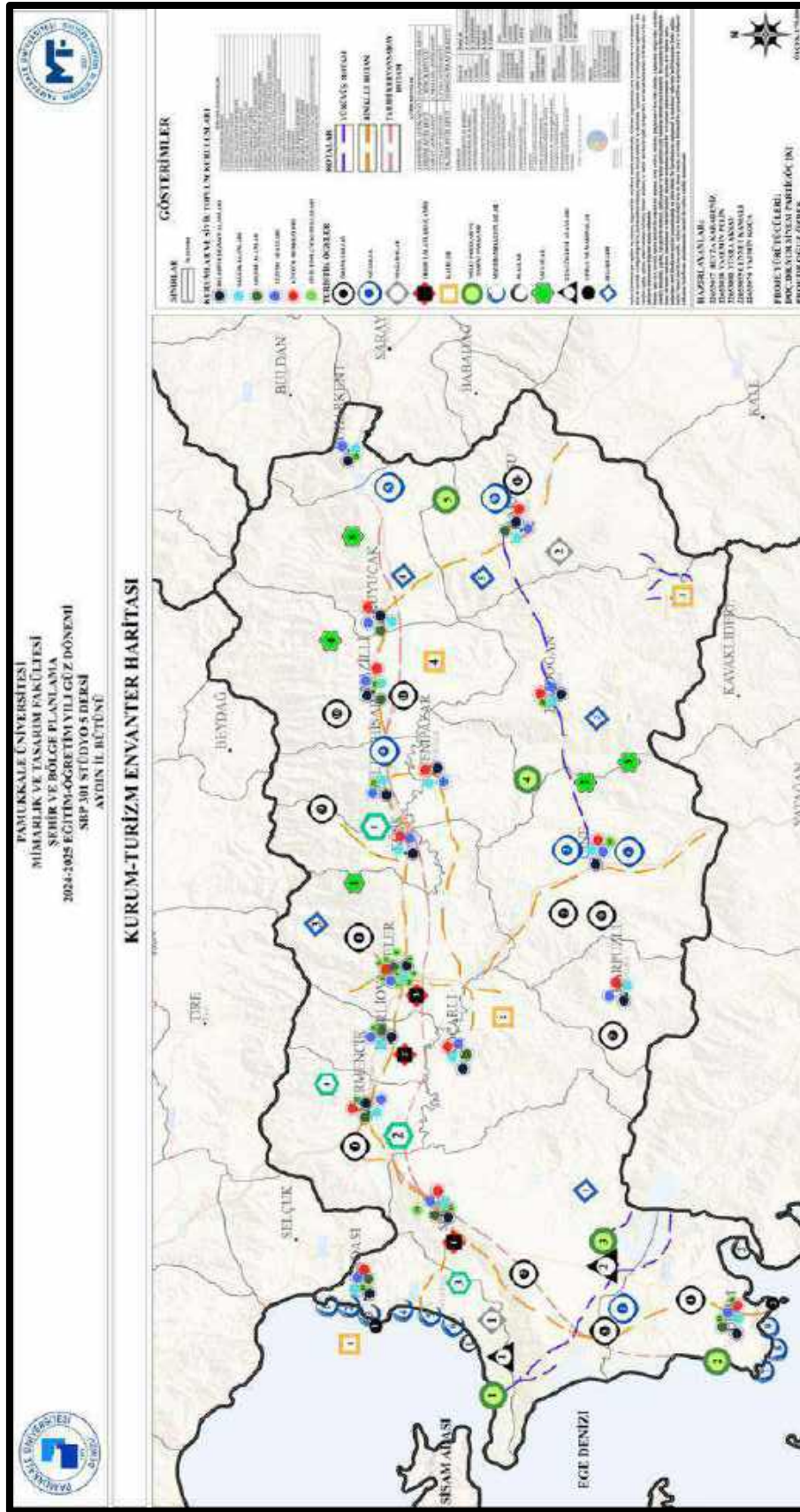
Şekil 201:Kuş Gözlem Alanı [SK-URL-53]

6.3.Rotalar

İl genelinde yürüyüş rotaları, bisiklet ve tarihi rotalar öne çıkmaktadır. Bisiklet rotaları genel olarak kıyı şeridinde ve Efeler ilçesinde devamlılığını sürdürmektedir. Kuşadası ve Didim ilçelerinden İzmir'e ulaşan, Efeler ilçesinden Nazilli, Söke, Germencik, İncirliova, Yenipazar Köşk, Sultanhisar, Çine, Karacasu ilçeleriyle bağlantı oluşturmaktadır. Arkeolojik destinasyonlarla desteklenmektedir. Yürüyüş rotaları Dilek Yarımadası ile Bafa Gölü istikameti, Afrodisias antik kenti ile Kuvayı Milliye Müzesi arasında bulunmaktadır. Bu rotalar alternatif turizmi desteklemesiyle birlikte ekonomi ve sağlıklı kentle bağdaştırılmıştır.[SK-URL-54] Bakınız Şekil 202 ve Şekil 203

Şekil 202:Bisiklet Rotası [SK-URL-54]

Şekil 203:Kurum-Turizm Envanter (SBP 301 Stüdyo 5 Dersi Kapsamında Üretilmiştir)

7.KÜLTÜR BİRİKİMİ VE ENTELEKTÜEL YAŞAM

Aydın ili, geçmişten günümüze taşıdığı köklü kültürel mirası ve ürettiği entelektüel değerlerle önemli bir kültür merkezi kimliği kazanmıştır. Antik çağlardan itibaren bilim, sanat ve felsefe alanlarında etkili olmuş; özellikle Afrodisias gibi merkezlerde sanat ve düşün hayatına yön vermiştir. Zamanla halk kültüründen akademik üretime kadar geniş bir yelpazede gelişen bu birikim, Aydın'ın toplumsal yapısına derinlik kazandırmıştır. Günümüzde de üniversiteleri, kültürel organizasyonları, festivalleri ve sanatsal etkinlikleriyle dinamik bir entelektüel yaşam sürdürmektedir. Geleneksel sanat anlayışı ile modern düşünce yapısının iç içe geçtiği bu zengin kültürel ortam, Aydın'ın sosyal ve kültürel kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

7.1.Tarihsel ve Kültürel Miras

Aydın, tarih boyunca birçok medeniyetin yerleşim yeri olması nedeniyle zengin bir tarihsel mirasa sahiptir. Antik Çağ'dan Osmanlı dönemine kadar uzanan süreçte bölgede inşa edilen antik kentler, kaleler, köprüler ve dini yapılar, geçmiş uygarlıkların izlerini günümüze taşımaktadır. Afrodisias, Milet, Tralleis, Nysa ve Magnesia gibi antik kentler, Aydın'ın tarihi derinliğinin en önemli göstergeleri arasındadır. Bu yapılar, yalnızca mimari özellikleriyle değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama dair sundukları bilgilerle de büyük önem taşımaktadır.

Tarihsel ve kültürel değerler Aydın ili için yalnızca geçmişin izlerinin taşıyan unsurlar olmakla kalmayıp ekonomik kalkınmada da önemli bir rol üstlenmesine olanak sağlamıştır. Ana turizm kaynaklarından biri olan tarihi miras, turizm sektörünün gelişmesine doğrudan katkı sunmaktadır.

7.2.Kültürel Sürdürülebilirlik

Aydın ili coğrafi konumu, doğal değerleri, zengin tarihi geçmişi sayesinde çoklu bir kültürel kimliğe sahiptir. Geleneksel el sanatları, halk oyunları, yerel gastronomi kültürü ve yerel festivaller sayesinde kültür öğeleri daha da şekillenmiştir. Halk oyunlarında özellikle zeybek kültürü öne çıkmaktadır. Bu yöresel danslar bayram, düğün gibi kutlama etkinliklerinde ön plana çıkmaktadır.[SK-URL-55]

Zeybek danslarının genel özellikleri incelendiğinde dans, cesaret ve özgüveni hareketlerle efelerin yiğitliğini, doğayla uyumunu ortaya koymaktadır. Bireysel ve ikili oynanabilir. Aydın yöresine özgü zeybeklerin arasında Aydın Zeybeği, Harmandalı, Kerimoğlu ve Yörük Ali Zeybeği öne çıkmaktadır. Zeybek, sadece bir dans değil, aynı zamanda Ege'nin kültürel kimliğinin önemli bir parçasıdır. Düğünler, bayramlar ve özel kutlamalarda oynanarak toplumsal dayanışmayı ve ortak değerleri pekiştirir. Bakınız Şekil 204

Şekil 204:Zeybek Dansı [URL-55]

Aydın'ın kültürel kimliğini zenginleştiren diğer öğelerden biri efsanelerdir. Bu efsaneler arasında Kızlarhisarı ve Medusa efsanesi bölgenin tarihi ve mitolojik geçmişini yansıtmaktadır.

Kızlarhisarı Efsanesi Alabanda Kralının kızı için iki sanatçı yarışa girer. Biri kente su getirecek, diğeri senato binası inşa edecektir. İlk tamamlayan, kızı kazanacaktır. Su getiren sanatçı işi bitirmek üzereyken, rakibi hile yaparak onun moralini bozar. Aldatıldığını düşünen sanatçı, büyük bir üzüntüyle intihar eder. Bu trajik olayın ardından senato binasına "Kızlarhisarı" adı verilir.

Medusa Efsanesi ise güzelliğiyle tanınan ve Athena'nın tapınağında yaşayan Medusa, Deniz tanrısı Poseidon'un ilgisi çeker ve onunla birlikte olur. Bu olaylara sinirlenen Athena Medusa'yı cezalandırarak saçlarını yılanla dönüştürür. Ona bakan herkesin taşa dönüşmesini sağlar.

Bu efsaneler sayesinde kentin tarihi değerleri, kültürel zenginliği ve toplumsal yapısı nesilden nesile aktarılacak bölgenin kimliği ve folkloru canlı tutulmaktadır. Ayrıca, efsaneler turizm açısından da önemli bir değer oluşturarak Aydın'ın kültürel çekiciliğini artırmaktadır.

7.3.Yerel Festivaller

Aydın ili bölgelere özgü festivalleri ile dikkat çekmektedir. Neredeyse tüm ilçelerde festivaller ve etkinlikler düzenlenmektedir. İncirlioğlu, Germencik, Yenipazar, Karpuzlu, Koçarlı, Nazilli ve Çine ilçelerinde 'Deve Güreşi Festivali', Söke'de Priene Festivali', Sultanhisar'da 'Nysa Çilek, Tarım Kültür ve Sanat Festivali, Kuşadası'nda 'Kiraz Festivali, Gençlik Festivali', Didim'de 'Vegan, Zeytin Festivali' Karacasu ilçesinde ise 'Afrodisias Kültür Sanat ve Tanıtım Festivali' kent bütününde öne çıkan festivallerin arasındadır. [URL-56]

Bu festivaller yerel halkın birbirini tanıması, sosyal ağlarını güçlendirmesine ve kültürel etkileşiminin artmasına olanak sağlamaktadır. Bakınız Şekil 205 ve Şekil 206

Şekil 205: Kuşadası Gençlik Festivali [SK-URL-57]

Şekil 206: Deve Güreşi Festivali [SK-URL-58]

7.4. Coğrafi İşaretler

Coğrafi işaretli ürünler tarım orman bakanlığına göre bölgenin iklimsel ve karakteristik özellikleri arasındaki bağlantılılığı kaliteyi işaret etmektedir. Belirli bölgelerde bir üne kavuşmuş ürünler bütünüdür. [URL-59]

Aydın ilinde de coğrafi işaretli ürünlerin sayısı azımsanmayacak derecede fazladır. Toplamda 27 coğrafi işaretli ürüne ev sahipliği yapan bu il sahip olduğu zengin tarımsal üretim potansiyeli, köklü kültürel geçmişi ve geleneksel üretim teknikleri sayesinde yöresel değerlerini koruyarak ülke ekonomisine ve turizmüne önemli katkılar sağlamaktadır. Coğrafi işaretli ürünler; incir, kestane, zeytinyağı, bal, zeytin, çam fıstığı önde gelen ürünlerden bazılarıdır. Bakınız Şekil 207, Şekil 208, Şekil 209 ve Şekil 210

Şekil 207:Aydın Kestanesi [SK-URL-59]

Şekil 208:Aydın İnciri [SK-URL-59]

Şekil 209:Aydın Memecik Zeytinyağı [SK-URL-59]

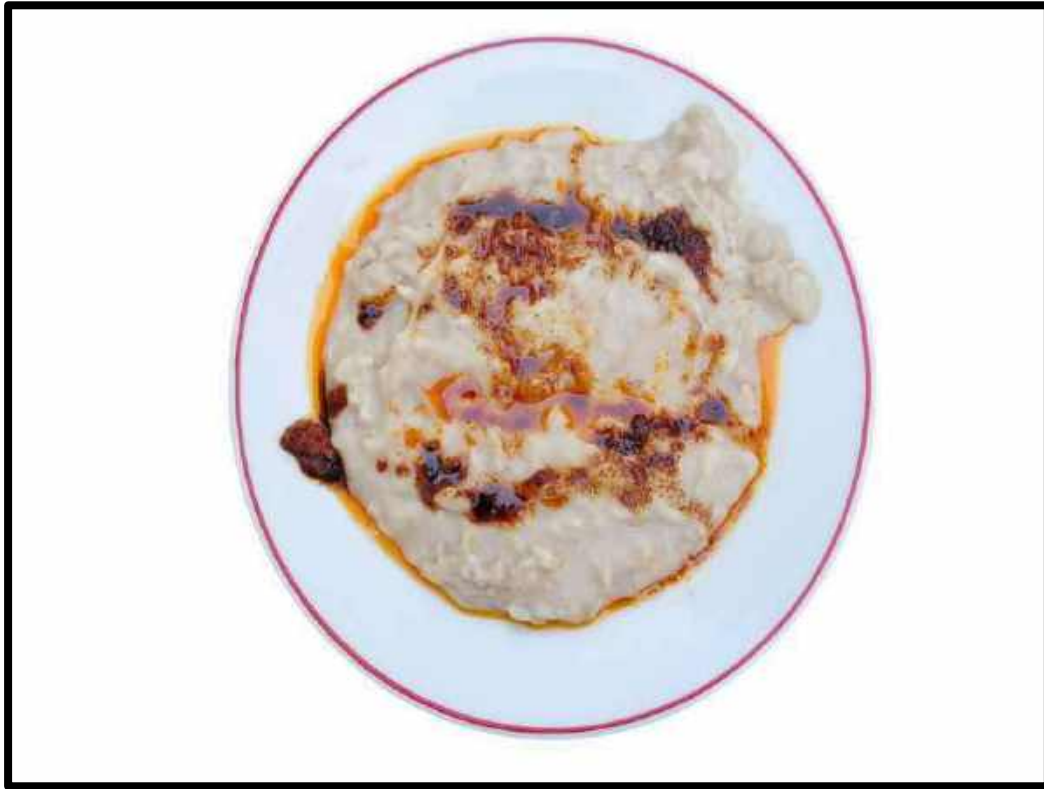

Şekil 210:Dikmen Çiçek/Kekik Balı [SK-URL-59]

7.5.Gastronomi Kùltürü

Aydın verimli tarım alanları ve ürün çeşitliliğiyle güçlü bir gastronomi kimliği sunmaktadır. Ege Bölgesi'nin yerel mutfağı, doğallığı, sağlıklı beslenme alışkanlıkları ve zengin bitki çeşitleriyle dikkat çekerken; bu özellikler Aydın ilinde belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Beslenme alışkanlıkları çoğunlukla zeytinyağılı yemekler ve bölgeye özgü coğrafi işaretli besinlerle şekillenmektedir. Gastronomi kültürünü sadece yemek tariflerinden ibaret tanımlamak kent kimliğini besleyen kültürel değerleri görmezden gelmektir. Bu kapsamda Aydın ilinin kimliğini anlamak için yerel mutfağını incelemek gerekmektedir.

Aydın'a özgü popüler yemeklerden bazıları; tarhana ve kulak çorbası, ana yemeklerden zeytinyağılı kırlı kızartma, zeytinyağılı taze ve kuru börülce, yaprak sarma, etli nohut yahnisi, nohutlu kereviz, etli enginar, ciğer sote, imam bayıldı, keşkek, tandır kebab, yuvarlama (sıkma), paşa böreğı, salatalardan patlıcan-börülce teretoru, turp otu salatası, semizotu salatası, çingene pilavı; tatlılardan ise irmik helvası, sütlaç, muhallebi, aşure, zerde, lokma, pelvize tatlısı ve paşa böreğı bölgede öne çıkan yöresel lezzetlerin arasında yer almaktadır. Bakınız Şekil 211

Şekil 211:Keşkek Yemeğı [SK-URL-60]

Keşkek, koruk, ekşili bamya ve yuvalama bölgenin kolektif hafızasını yansıtırken keşkek düğün gibi toplumsal organizasyonlarda yapılan dayanışma yemeğı kategorisinde değerlendirilmektedir. Koruk ve ekşili bamya bölgenin tarımsal çeşitliliğini ortaya koyarken yuvalama zahmetli yapımıyla ege yöresine özgü geleneksel bilgi aktarımını simgelemektedir. Bakınız Şekil 212 ve Şekil 213

Şekil 212:Yöreye Özgü Yemekler [SK-URL-61]

Şekil 213: Yuvalama Yemeği [SK-URL-62]

7.6.El Sanatları

El sanatları; bir kişinin yaratıcılık, beceri, el emeğiyle ürettiği işlevsel ve sanatsal ürünler bütünüdür. Geçmişten günümüze ulaşan kültürel mirasın bir parçası olarak önemli değerleri barındırmaktadır. Aydın ve çevresinde bu özellikleri gösteren ürünlerle karşılaşmak mümkündür. Dokumacılık, nakış, iğne oyası, çömlekçilik, semercilik, yorgancılık ve körüklü çizmecilik bunlardan bazılarıdır.

Çömlekçilik (Seramik)

Çömlekçilik, kil gibi şekillendirilebilir toprak malzemelerin el ya da torna yardımıyla biçimlendirilip yüksek sıcaklıkta pişirilerek kap-kacak ve çeşitli kullanım eşyalarının üretildiği geleneksel bir el sanatıdır. Bu zanaat, tarih boyunca hem günlük yaşamın ihtiyaçlarını karşılamak hem de kültürel bir ifade biçimi olarak gelişmiştir. Günümüzde ihtiyaca yönelik testi, bardak, güveç, saksı gibi eşyaların üretimi ve satışı süs ürünlerine göre daha fazladır. Turizmin yoğun olduğu dönemlerde artış gösteren bu meslek geleneksel el sanatları kategorisinde eskilerden itibaren güncelliğini korumaktadır. Karacasu ilçesinde daha fazla rağbet görülen bu sanat kültürel mirasın dünyaya tanıtılması açısından önemli bir yer tutmaktadır. [SK-URL-63] Bakınız Şekil 214

Şekil 214:Karacasu İlçesinde Bir Seramik Atölyesi [SK-URL-63]

Semercilik

Binmek veya eşya taşımak için kullanılan hayvanların sırtının zarar görmemesi adına deri ve keçe kullanılarak özel emekle dikilen yere verilen isimdir. Aydın'da bu işi yapan tek usta Efeler ilçesinde bulunan Orhan Çerezcioglu bu mesleği ailesinden devralmıştır. Semerin alt tarafı keçe, binek yeri ise gerçek deriden oluşmaktadır.

Yapılan semerin görünüşü için de renkli iplikler kullanılarak süslenmektedir. Günümüzde nadir rastlanan unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin arasında bulunmasıyla birlikte kültürel miras için önemli bir yer tutmaktadır. [SK-URL-63] Bakınız Şekil 215

Şekil 215:Semercilik Mesleği [SK-URL-63]

Yorgancılık

Yorgancılık, pamuk, yün ve elyaf gibi dolgu malzemelerinin kumaş katmanları arasına yerleştirilip elde dikilerek yorgan, yastık gibi ürünlerin üretildiği geleneksel bir el sanatıdır. Genellikle el dikişiyle yapılan bu işlem, estetik motifler ve desenlerle süslenerek hem işlevsel hem sanatsal bir nitelik kazanır. Yorgancılık, kültürel mirasın önemli bir parçası olup, el emeği ve ustalık gerektiren bir zanaattır. Aydın'ın çoğu ilçesinde bulunmasına rağmen yeni çırak yetiştirilmektedir. Çoğunlukla yaz aylarında gelir sağlanan bu meslek düğün organizasyonları için hala önemini sürdürmektedir. Çeyizlik olarak hazırlanan yorganların dışında ipek saten, altta beyaz astar ve dolgu malzemesi olarak coğrafi işaretlerden birisi olan pamuk kullanılmaktadır. Kenar dikişleri makine ile yapılmaktadır. Bakınız Şekil 216

Şekil 216:Yorgancılık Mesleği [SK-URL-63]

Körüklü Çizmecilik

Körüklü çizme, geleneksel giyim kültüründe önemli yeri olan, özellikle Ege’de yaygın şekilde kullanılan, bilekten yukarı kısmı körük adı verilen büzgülü bölümüyle dikkat çeken bir çizme türüdür. Efelerin ve zeybeklerin bir simgesi haline gelen, görünümünde tamamlayıcı etkiye sahip olan bu körüklü çizmeler dışı dana derisi, içi palamutla pişirilmiş keçi derisinden oluşmaktadır. Çizme yapımına başlamadan önce kişiye göre ölçü alınmakta ve dikim aşamasına geçilmektedir. Ayak bileğinin üzerinde yer alan körük hava şartlarına uyumlu olarak koruma sağlamaktadır. Son yıllarda bu çizmeler yalnızca halk oyunları için üretilip satılmaktadır. [SK-URL-63] Bakınız Şekil 217 ve Şekil 218

Şekil 217: Körüklü Çizme [SK-URL-63]

[illegible]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK YAPI

KAVRAMSAL AÇIKLAMA

Mikroekonomi: Mikroekonomi, ekonominin bireyler, firmalar ve sektörler gibi küçük ölçekli bileşenlerini inceleyen bir ekonomi dalıdır. [3]

Makroekonomi: Makroekonomi, genel ekonomik göstergeleri ve ekonominin genel performansını inceleyen bir ekonomi dalıdır.[3]

Arz Ve Talep Yasası: Bir ekonomide diğer her şey sabitken, bir ürün veya hizmetin arzı yükselirse fiyatı düşer, fakat bu ürün ve hizmete olan talep artarsa fiyat da artar. Basit bir çıkarımla, fazla mısır üretimi olduğunda mısır fiyatları düşer. Bunun tersi de geçerlidir. [3]

Marjinal Fayda: Bireyler genellikle bir nesneye ya da ürüne sahip olduklarında, o nesnenin değeri bireye olduğundan daha düşük gelmeye başlar. Bu nedenle ayda 1000 TL kazandığımızdaki 100 TL, ayda 10bin TL kazandığımız zamandan daha değerli olacaktır. Bu, fiyatların ayarlanmasında yaygın olarak kullanılır.[1]

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH): GSYH, bir ekonominin büyüklüğünün temel ölçüsüdür. Kavramsal olarak o ülke içindeki tüm çalışanların gelirlerinin toplamını veya o ülkenin milli gelirini ifade eder. Yani GSYH, üretilen tüm mal ve hizmetlerin piyasa değerinin toplamına eşittir. [1]

Büyüme oranı: Bir ekonominin büyümesi genellikle GSYH büyüme oranıyla ölçülür. GSYH, milli gelirin bir ölçüsü olduğundan, bu büyüme oranı, ortalama bir kişinin gelirinin her yıl nasıl büyüdüğünün kaba bir göstergesidir.[1]

Enflasyon: Fiyatlar genel seviyesinde bir önceki döneme göre (çoğunlukla bir önceki ay veya yıl) gözlenen yükseliş yüzdesine enflasyon denir. Eğer fiyatlar genel seviyesinde bir düşüş olursa bu durumda da “deflasyon” terimi kullanılır. Dünyanın hemen her ekonomisinde az veya çok enflasyon yaşanmakta, hatta bazı ülkelerde enflasyon bir büyüme politikası olarak izlenmektedir. Bir ülkede enflasyondan bahsedilebilmesi için fiyatlardaki yükselişin tek veya bir grup üründe değil, tüm mal ve hizmetlerde yani fiyatlar genel seviyesinde yaşanması gerekir. [3]

Faiz Oranları: Bir borç anlaşmasının satışı sonucu elde edilen gelir oranıdır. Kısa vadede bu oran genellikle merkez bankaları tarafından belirlenir. Uzun vadede ise piyasa tarafından belirlenir ve enflasyon ve ekonominin uzun vadeli beklentilerine bağlıdır. Merkez bankalarının kısa vadeli oranları kontrol ettiği mekanizmaya, para politikası denir. [3]

Faiz Oranları Ve Büyüme İlişkisi: Faiz oranları ile büyüme arasında neredeyse ters bir ilişki vardır. Faiz paranın maliyetidir ve faizler yükseldikçe yatırım yapmak daha maliyetli hale gelir. Bu nedenle faiz oranları arttığında yatırımlar azalır ve ekonomik büyüme düşme eğilimine girer. [3]

İş Döngüsü: Ekonomilerin yükseliş ve düşüş dönemleri yaklaşık 7 yıllık döngüler halindedir. Döngünün başlangıcında hızlı bir ekonomik büyüme görülür, daha sonra zirveye ulaşılır, ardından durgunluğa (negatif büyüme ve/veya artan işsizlik dönemi) yol açan bir daralma olur ve sonunda tekrar bir genişlemeyle devam eder. [4]

Fırsat Maliyeti: Bir aktivite gerçekleştirdiğimizde, olası alternatifleriyle karşılaştırarak bu aktivitenin ne kadar iyi ve faydalı olduğunu analiz etme eğiliminde oluruz.[4]

Ekonomik Alt Bölge: Bir ülkenin ya da bölgenin içinde bulunan daha küçük ekonomik birimleri ifade eder. Bu alt bölgeler, genellikle belirli bir coğrafi alanı veya belirli bir sektörü kapsayan ekonomik faaliyetleri temsil edebilir. Alt bölgeler, bir ülkenin genel ekonomik yapısını analiz etmek, politikalar geliştirmek veya kaynakları daha etkili bir şekilde yönetmek için kullanılabilir. [5]

Hinterland: Bir liman, şehir veya ticaret merkezinin çevresindeki iç kara alanını ifade eden bir terimdir. Hinterland terimi, özellikle lojistik, ticaret ve coğrafya bağlamında kullanılır. Bu terim, bir limanın ya da ticaret merkezinin etrafındaki kara alanının ekonomik ve ticaret faaliyetlerini tanımlamak için kullanılır.[6]

Lojistik Sektörün Gelişiminde Ekolojik Yaklaşım Uygulama Biçimi: Lojistik sektöründe ekolojik yaklaşım, taşıma yöntemlerinde daha verimli ve çevre dostu teknolojilerin kullanılmasını içerebilir. Elektrikli taşıma araçları, enerji verimliliği sağlayan rotalama sistemleri ve sürdürülebilir ambalajlama gibi uygulamalar, sektörde ekolojik etkiyi azaltabilir. Ayrıca, karbon ayak izini düşürmeye odaklanan lojistik stratejileri benimsemek de çevresel etkiyi minimize etmede önemli bir rol oynar. [7]

Yeşil Tedarik Zinciri: Yeşil tedarik zinciri, çevresel sürdürülebilirliği ve sosyal sorumluluğu vurgulayan bir tedarik zinciri yönetimi yaklaşımını ifade eder. Bu yaklaşım, hammadde nihai ürüne kadar olan süreçlerde çevre dostu uygulamaları ve sosyal etkileri değerlendirir. Yeşil tedarik zinciri, enerji verimliliği, atık yönetimi, sürdürülebilir malzeme kullanımı ve adil iş uygulamaları gibi unsurları içerir. Bu şekilde, şirketler çevresel etkilerini azaltabilir, kaynakları daha verimli kullanabilir ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilir. [7]

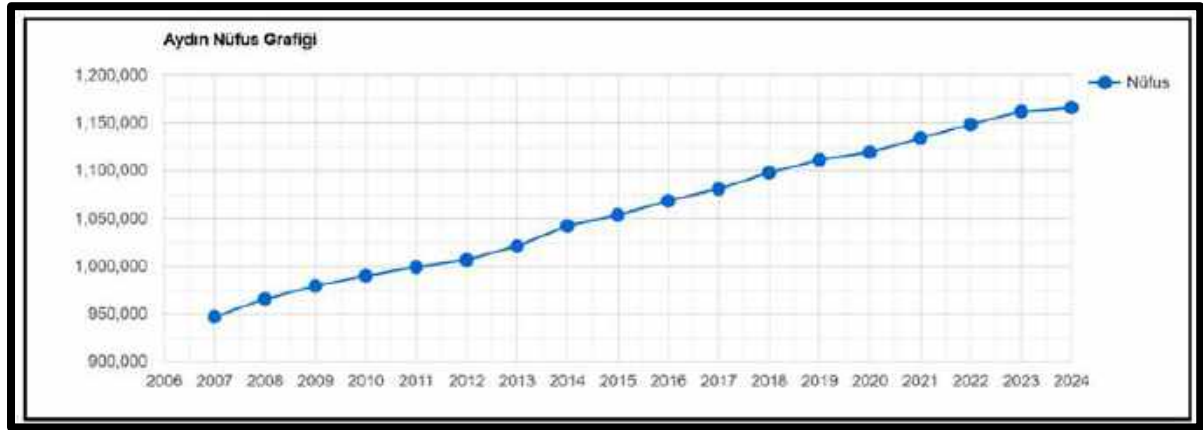
Eko Endüstriyel Parklar: Eko Endüstriyel Parklar, çevresel sürdürülebilirliği ve endüstriyel etkinlikleri bir araya getiren özel alanlardır. Bu parklar, endüstriyel faaliyetlerin çevreye olan olumsuz etkilerini en aza indirmeyi hedefler. Eko endüstriyel parklarda yer alan işletmeler, enerji verimliliği, atık yönetimi, su tasarrufu ve diğer çevresel konularda en iyi uygulamaları benimsemeye teşvik edilir. Bu parklarda firmalar arasında iş birliği teşvik edilir; atıkların birbirine entegre edilmesi ve geri dönüşüm süreçlerinin optimize edilmesi gibi yöntemlerle kaynak kullanımı daha verimli hale getirilir. Eko endüstriyel parklar hem ekonomik kalkınmayı destekleme hem de çevresel sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla tasarlanan özel bir endüstriyel alan modelidir. [8]

Atık Değişim Alanı: "Atık değişim alanı" ifadesi genellikle "atık takas alanı" olarak anlaşılır. Bu, bir şirketin veya kuruluşun, bir tür atığını diğer bir organizasyonun kullanabileceği bir kaynağa dönüştürme amacını taşır. Atık takası, bir işletmenin ürettiği atığı başka bir işletme tarafından girdi veya hammadde olarak kullanılabilir hale getirmeyi içerir. Bu tür takaslar genellikle çeşitli endüstrilerde ve şirketler arasında çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik fayda sağlamak amacıyla gerçekleştirilir. Örneğin, bir şirketin yan ürünleri, başka bir şirketin üretim süreçlerinde kullanılabilir. Bu sayede atıklar azaltılır, kaynak kullanımı optimize edilir ve çevresel etkiler en aza indirilir. [9]

2.SOSYO-EKONOMİK DURUM

2.1.NÜFUS

Aydın, Türkiye'nin bir ili ve en kalabalık yirminci şehridir. 2024 yılı verilerine göre Aydın'ın nüfusu 1.165.943'tür. Bu nüfusun 577.819'unu erkekler, 588.124'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Oransal olarak değerlendirildiğinde, nüfusun %49,56'sı erkek, %50,44'ü kadındır. Bakınız Şekil 2019

Şekil 219: Aydın İlinin Nüfus Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2024 yılı verilerine göre Aydın ilinin nüfus grafiğine bakıldığında en fazla nüfusa sahip ilçesi 308.551 kişiyle Efeler ilçesi olmuştur. Bu ilçeyi 162.041 kişiyle Nazilli ve 137.015 kişiyle Kuşadası takip etmektedir. En az nüfusa sahip ilçe ise 10.510 kişilik nüfusu ile Karpuzlu'dur. Onu 11.834 kişiyle Yenipazar ve 13.115 kişiyle Buharkent izlemektedir. Aydın'ın 2024 yılı toplam nüfusu 1.165.943'tür. İlçeler bazında nüfusun yüzde dağılımına bakıldığında, nüfusun %26,46'sı Efeler ilçesinde, %13,90'ı Nazilli ilçesinde ve %11,75'i Kuşadası ilçesinde yaşamaktadır. En düşük nüfus oranına sahip ilçeler ise %0,90 ile Karpuzlu, %1,01 ile Yenipazar ve %1,12 ile Buharkent olmuştur.

2.2.YILLARA GÖRE AYDIN NÜFUS YOĞUNLUĞU

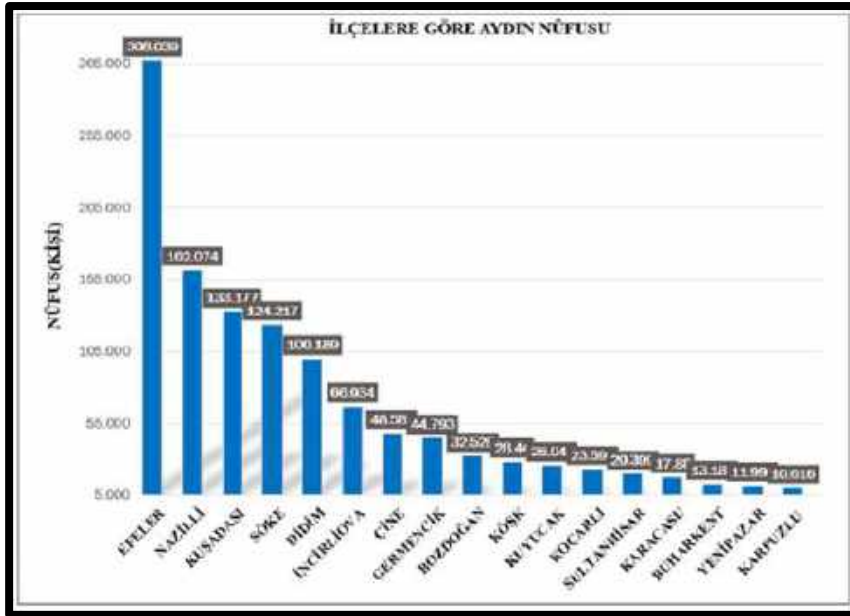
Aydın iline bağlı 17 ilçe ve 671 mahalle bulunmaktadır. Aydın'ın yüzölçümü 8.116 km²'dir. 2024 yılı verilerine göre ilin nüfusu 1.165.943'tür. Bu verilere göre, Aydın ilinde kilometrekareye düşen insan sayısı incelendiğinde (Tablo 2) 144'tür. Yani Aydın'ın nüfus yoğunluğu 144 kişi/km²'dir. Aydın'ın en fazla nüfusa sahip ilçesi 308.551 kişiyle Efeler, en az nüfusa sahip ilçesi ise 10.510 kişiyle Karpuzlu'dur.

Tablo 8: Aydın İlinin Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yıl	Aydın Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
2024	1.165.943	147 /km ²
2023	1.161.702	146 /km ²
2022	1.148.241	145 /km ²
2021	1.134.031	143 /km ²
2020	1.119.084	141 /km ²
2019	1.110.972	140 /km ²
2018	1.097.746	138 /km ²
2017	1.080.830	136 /km ²
2016	1.068.280	134 /km ²
2015	1.053.606	133 /km ²
2014	1.041.979	131 /km ²
2013	1.020.957	129 /km ²
2012	1.008.541	127 /km ²
2011	990.163	126 /km ²
2010	989.862	125 /km ²
2009	978.155	123 /km ²
2008	995.500	122 /km ²
2007	946.971	119 /km ²

2.3 İLÇELERE GÖRE NÜFUS YOĞUNLUĞU

İlçelere göre nüfus yoğunluğu incelendiğinde (Tablo 3) Efeler en kalabalık ilçe olup Aydın nüfusunun %26,5'ini oluşturmaktadır. Nazilli (%14) ve Kuşadası (%11,5) diğer büyük ilçeler. En küçük ilçeler Karpuzlu, Yenipazar ve Buharkent olup her biri il nüfusunun %2'sinden azını temsil ediyor. Bakınız Şekil 220

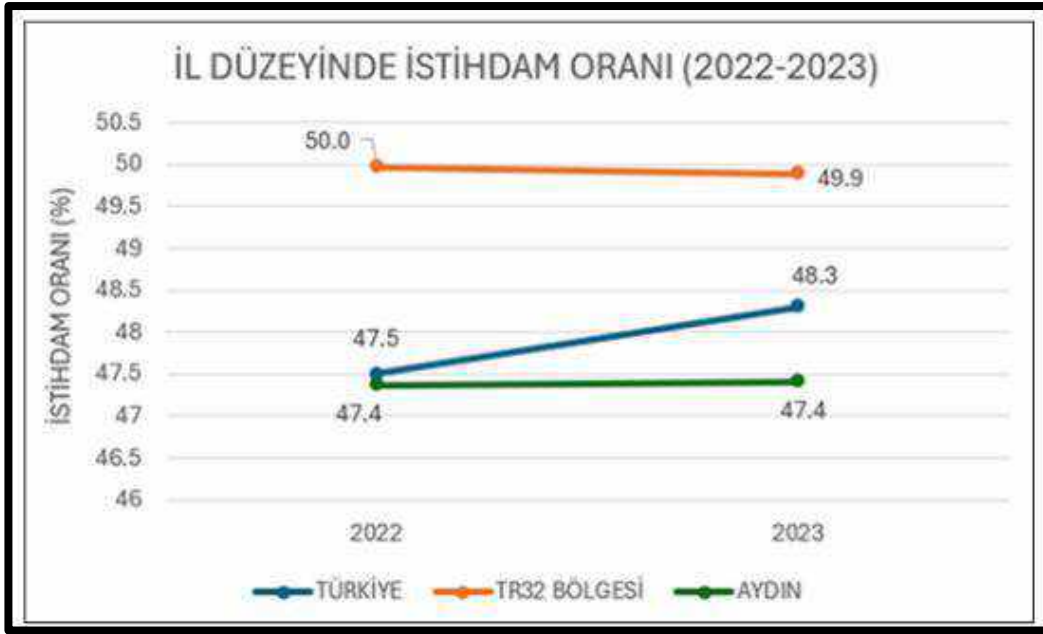

Tablo 220 : İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2.4 İSTİHDAM

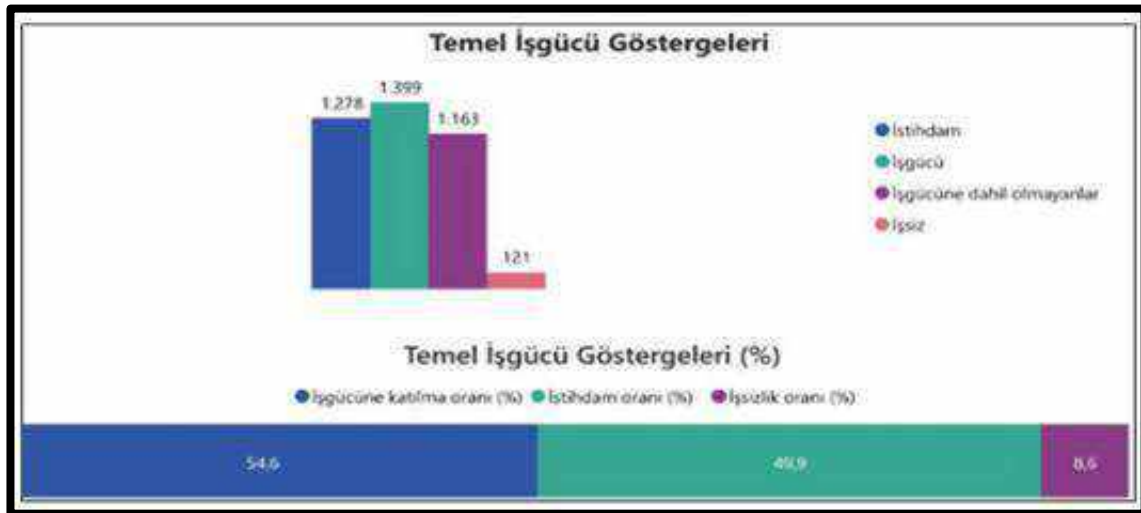
Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için belirli şartlar ve sorumluluklar dâhilinde çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar karşılığında gelir elde eden bireylerin üretim ve tüketim faaliyetlerine katılımı istihdamı oluşturur. İstihdam oranı, çalışan bireylerin toplam çalışma çağındaki nüfusa oranıdır ve aynı zamanda bir bölgenin ekonomik refah düzeyini yansıtan temel göstergelerden biridir. İstihdam artışı sağlamak için bireylerin niteliklerinin yükseltilmesi, gelir seviyelerinin artırılması ve yerel kaynakların verimli şekilde harekete geçirilmesi büyük önem taşır.

Aydın ili, tarım, sanayi, hizmet, enerji ve madencilik sektörlerinin birlikte faaliyet gösterdiği, ekonomik çeşitliliğe sahip bir yapıya sahiptir. Tarım sektörü, zeytin, incir, pamuk ve kestane gibi yüksek katma değerli ürünlerle hem üretimi hem de istihdamı desteklemektedir. Sanayi sektörü, özellikle gıda işleme, tarıma dayalı sanayi ve organize sanayi bölgeleri aracılığıyla gelişmektedir. Hizmet sektörü ise turizm, eğitim, sağlık ve ticaret faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla istihdam açısından önemli bir alan haline gelmiştir. Enerji sektörü, özellikle jeotermal kaynaklar açısından Aydın'ın stratejik önemini artırmaktadır. Germencik, Efeler, Kuyucak ve Söke gibi ilçelerde faaliyet gösteren jeotermal enerji santralleri, hem enerji üretiminde hem de istihdamda güçlü katkılar sunmaktadır. Ayrıca güneş enerjisi ve biyokütle potansiyeli de giderek değerlendirilmeye başlanmıştır. Madencilik sektörü ise Aydın'da özellikle linyit, feldspat, kuvars, mermer ve jeotermal kaynaklara bağlı yeraltı rezervleri ile dikkat çekmektedir. Bu kaynaklar sadece enerji üretimiyle sınırlı kalmayıp, yapı malzemeleri ve endüstriyel hammadde ihtiyacına da önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bakınız Şekil 221

Şekil 221: Aydın İl Düzeyinde İstihdam Oranı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

TR32 Bölgesi 2022 yılında ülke genelinin üzerinde istihdam oranına sahiptir. Bu oranın içerisinde Aydın İli en yüksek orana sahiptir. Bakınız Şekil 222

Şekil 222: Temel İşgücü Göstergeleri [TÜİK]

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2022 verilerine göre Aydın ilinde işgücüne katılma oranına bakıldığında %54,6, istihdam oranı %49,9, işsizlik oranı ise %8,6 olarak gerçekleşmiştir. Toplam işgücü 1.399 bin kişi olup, bu nüfusun 1.278 bini istihdam edilmiştir. İşgücüne dahil olmayan kişi sayısı 1.163 bin, işsiz kişi sayısı ise 121 bin olarak kaydedilmiştir. Bu veriler Aydın ilinde işsizlik oranının ülke ortalamasına göre düşük seviyede olduğunu ve işgücüne katılımın yüksek olduğunu göstermektedir.

Aydın ilinde 2023 yılı ekim dönemi SGK verilerine göre zorunlu 4A sigortalı istihdam eden işyeri sayısı 31.981’dir. Bu işyerlerinde toplam 192.005 kişi, 4A sigortalı çalışan olarak istihdam edilmektedir. 1 ila 9 arası çalışanı olan işyerlerinin ilimizdeki oranı yüzde 89,9 düzeyindedir. İlimizde 100 ve üzeri çalışanı olan işyeri sayısı 218 iken bu işyerlerinde toplam 54.038 çalışan istihdam edilmektedir. Bakınız Şekil 223

Gösterge	Sayı/Tutar
İşyeri Sayısı	31.981
Kamu	753
Özel	31.228
Sigortalı Sayısı	192.005
Kamu	23.186
Özel	168.819
Erkek	123.872
Kadın	68.133
Ortalama Aylık Kazanç	₺18.878,21
Kamu	₺24.270,46
Özel	₺18.048,73
Erkek	₺19.886,38
Kadın	₺17.076,18

Şekil 223: 2023 Yılı Ekim Ayı SGK Sigortalı İstatistikleri [İŞKUR]

Aydın ilinde 2023 yılı ekim ayı itibarıyla bildirim yapılmış 4A zorunlu sigortalı sayısı incelendiğinde (Tablo 6) toplam 192.005 kişi iken kadın sigortalı sayısı 68.133 kişidir. İlimizde kamuda istihdam edilen 4A zorunlu sigortalı oranı 6 | İşgücü Piyasası Araştırması Aydın İli Sonuç Raporu yüzde 12,1 iken özel sektörün payı yüzde 87,9 seviyesindedir. 4A zorunlu sigortalıların sigorta primine esas aylık ortalama kazancı 18.878 TL’dir. Aydın ilinde 2023 yılı ekim ayı itibarıyla erkek sigortalıların ortalama kazancı kadın sigortalıların kazancından yüksektir.

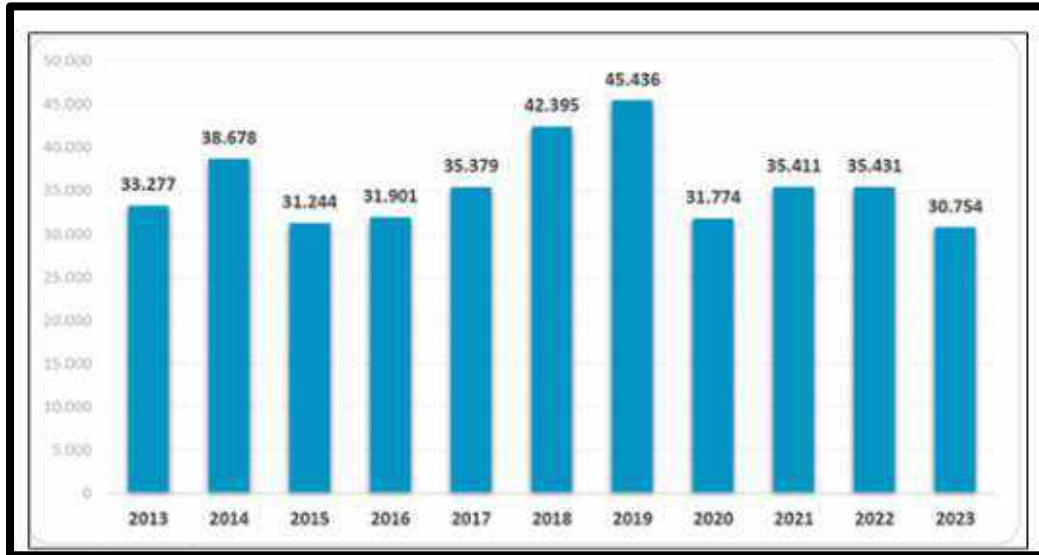
2.4.1 AYDIN’DA YILLARA GÖRE İŞSİZLİK ORANLARI

Aydın’da işsizlik, Türkiye genelindeki ekonomik dalgalanmalardan ve yerel ekonomik yapının özelliklerinden etkilenmektedir. Özellikle tarım, hayvancılık, turizm ve madencilik gibi sektörlerin ağırlıklı olduğu ilde, istihdamın büyük bölümü bu sektörlerle dayanmaktadır. Ancak bu sektörlerin sezonluk olması ve tarımda geleneksel yöntemlerin kullanılması, işgücünün tam anlamıyla değerlendirilememesine yol açmaktadır. Bakınız Şekil 224

Şekil 224: Aydın İlinin İşsizlik Oranları [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2014-2023 yılları arasında işsizlik oranlarına bakıldığında, belirgin dalgalanmalar olduğu görülmektedir. 2018 yılında işsizlik oranlarının zirve yaptığı dikkat çekerken, bu artışın ekonomik krizle ilişkili olduğu düşünülmektedir. 2020'de ise pandeminin etkisiyle bazı sektörlerde geçici iyileşmeler veya iş kayıplarına bağlı olarak farklı eğilimler yaşanmıştır. Son yıllarda işsizliğin belli bir seviyede sabitlenmesi, Aydın'daki iş imkanlarının sınırlı olmasından kaynaklanabilmektedir. Bakınız Şekil 225

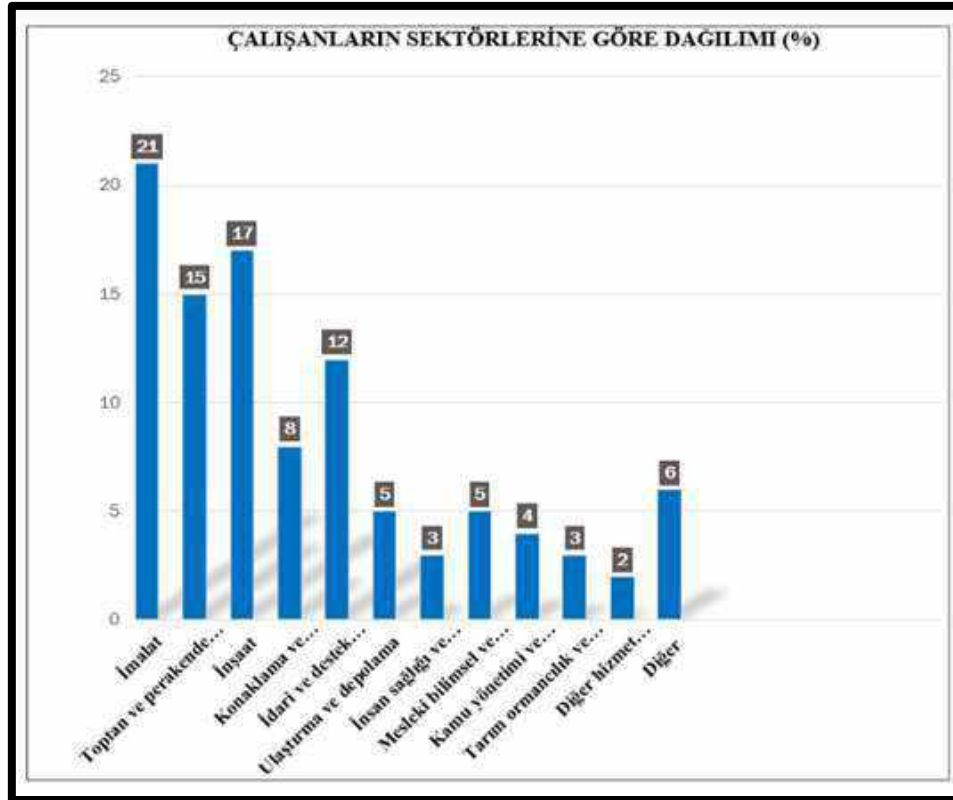
Şekil 225: Yıllar İtibarıyla İŞKUR Kayıtlı İşsiz Sayıları [İŞKUR]

2023 yılı sonu itibarıyla Aydın ilindeki kayıtlı işsizlerin sayısına bakıldığında (Tablo 8) 30.754 iken bu kişilerin içinde kadınların oranı yüzde 56,6; 18-24 yaş arası gençlerin oranı ise yüzde 19,3 seviyesindedir. Aydın ilinde mesleklere göre kayıtlı işsiz sayıları incelendiğinde en fazla kayıtlı işsiz olduğu mesleklerin başında Beden İşçisi (Genel) mesleği yer almakta olup bu meslekte Aydın ilinde Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Kuruma kayıtlı 3.704 işsiz bulunmaktadır. Bu mesleğin ilimizdeki toplam kayıtlı işsizler içerisindeki payı yüzde 12 seviyesindedir. Bu mesleği sırasıyla Temizlik Görevlisi ile Satış Danışmanı / Uzmanı meslekleri takip etmiştir.

2.4.2. AYDIN'DA İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Aydın, düzenli bir sektörel üretim yapısına sahip bir il olarak dikkat çekmektedir. İmalat sanayisi, toptan ve perakende ticaret, tarım ve inşaat sektörleri Aydın'ın önde gelen istihdam alanlarıdır. Bakınız Şekil 226

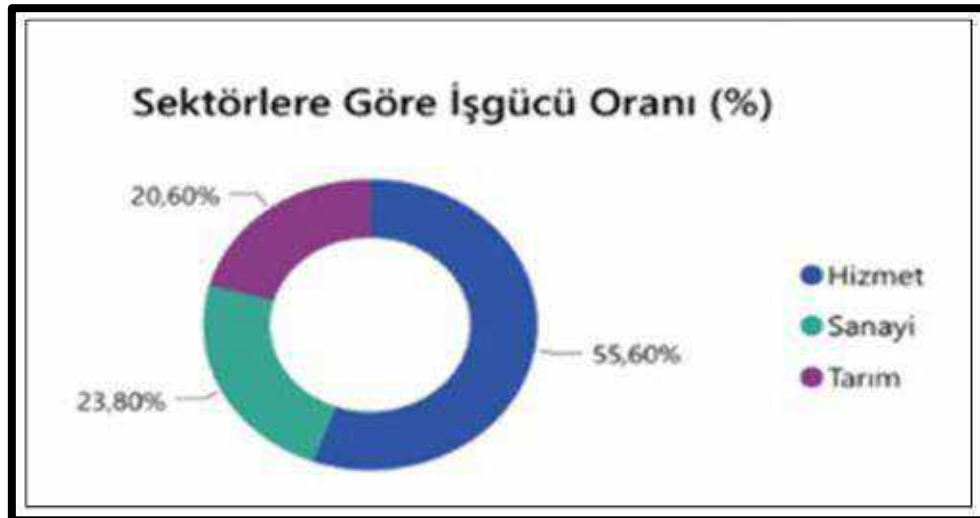
Şekil 226: Çalışanların Sektörlerine Göre Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilindeki istihdamın sektörel durumunu gösteren grafik incelendiğinde, çeşitli sektörlerin ekonomilerindeki payları yer almaktadır. En yüksek paya sahip sektör %21 ile imalat sektörüdür. Bu durumda, Aydın'ın güçlü bir sanayi toplumuna sahip olduğu ve imalat sanayisinin il ekonomisinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. İkinci sırada ise %17 ile toptan ve perakende ticaret sektörü bulunmaktadır. Bu veri, Aydın'ın önemli bir ticaret merkezi konumunda olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla, il genelindeki insanların çoğu ticarete dayalı işlerde çalışmaktadır. Üçüncü sırada ise %15 ile tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü bulunmaktadır. Bu durum, Aydın'ın kırsal bir görünümüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle incir, zeytin ve üzüm gibi sözleşmeyle yetiştirilmesi ve uygulanması, istihdamın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 227

Sektör	Kadın Çalışan	Erkek Çalışan	Toplam Çalışan
İmalat	10.649	18.974	29.622
Toptan ve perakende ticaret	6.928	9.734	16.662
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	4.670	8.091	12.761
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	2.708	8.272	10.980
İnşaat	704	8.184	8.888
Eğitim	1.843	1.069	2.913
Madencilik ve taş ocaklığı	289	2.581	2.870
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1.897	923	2.820
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	159	2.386	2.545
Ulaştırma ve depolama	301	2.011	2.312
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	235	1.873	2.108
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	176	603	779
Kültür, sanat eğlence, dinlenme ve spor	161	432	592
Diğer hizmet faaliyetleri	196	100	296
Bilgi ve iletişim	50	242	291
Gayrimenkul faaliyetleri	40	105	146
Finans ve sigorta faaliyetleri	0	0	0
Genel Toplam	31.007	65.579	96.586

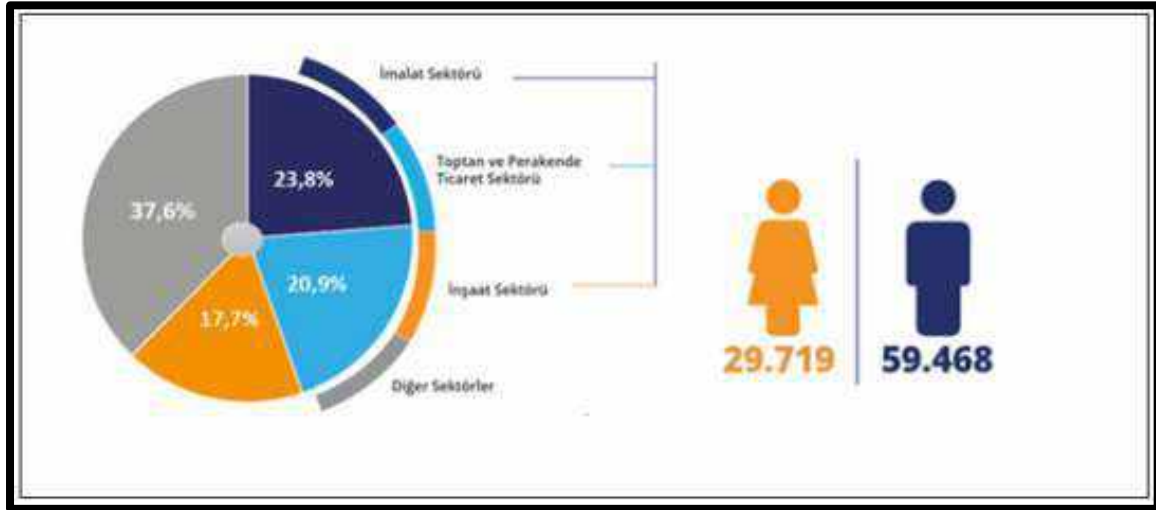
Şekil 227: Sektörlere ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları [İŞKUR]

Aydın ilinde çalışanların sektörel dağılımı incelendiğinde imalat, toptan ve perakende ticaret ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri sektörleri toplam istihdamın %61,1'ini oluşturmaktadır. Kadın istihdamının en yoğun olduğu sektör %34,3 oranıyla imalat sektörü olurken, kadın çalışan oranının en yüksek olduğu sektör ise %67,3 ile insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri olmuştur. Bakınız Şekil 228

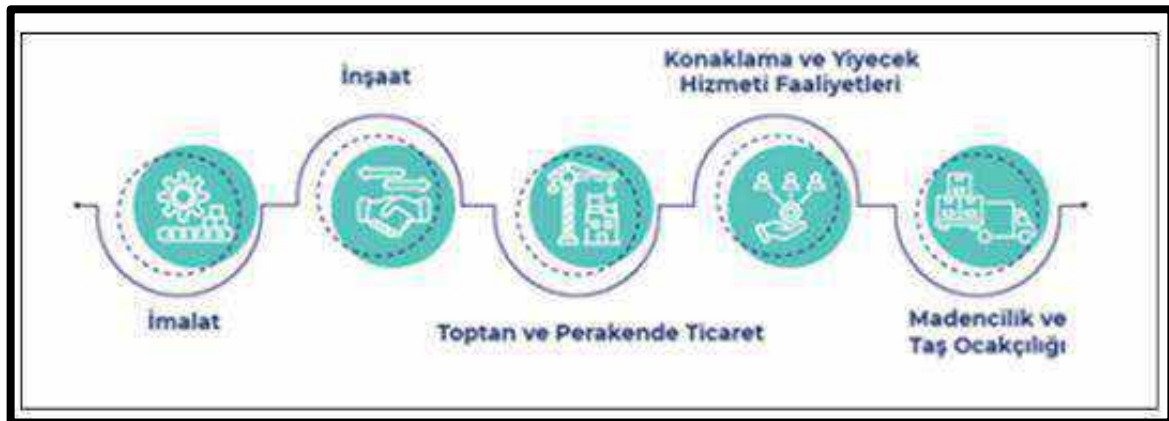
Şekil 228: Sektörlere Göre İşgücü Oranı [TÜİK]

Sektörlere göre işgücü dağılımı incelendiğinde (Tablo11), en büyük payı %55,60 ile hizmet sektörü almaktadır. Tarım sektörü %23,80, sanayi sektörü ise %0,60 oranında işgücünü istihdam etmektedir. Bu dağılım, Aydın ekonomisinin büyük ölçüde hizmet sektörüne dayalı olduğunu, tarım ve sanayinin de önemli destekleyici sektörler olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak Aydın’da hizmet sektörü istihdamın ana kaynağını oluştururken, işsizlik oranının düşüklüğü ve tarım ile sanayi sektörlerinin payı ilin ekonomik çeşitliliğini desteklemektedir. Bakınız Şekil 229

Şekil 229: İşyerlerinin Sektörel Dağılımı [İŞKUR]

İşyerlerinin sektörel dağılımına bakıldığında çalışanların %59’u bu üç sektörde yer almaktadır. 59.468 erkek, 29.719 kadın istihdam edilmektedir. Kadın istihdamının en fazla olduğu sektör İmalat sektörüdür. Aydın ilinde Diğer Hizmet Faaliyetleri, Eğitim, İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri sektörlerinde kadın çalışan sayısı erkek çalışan sayısından fazladır. Bakınız Şekil 230

Şekil 230: Eleman Temininde En Fazla Güçlük Çeken İlk Beş Sektör [İŞKUR]

Aydın ilinde işgücü piyasası araştırmalarına göre, eleman temininde en fazla güçlük çekilen sektörler bakıldığında sırasıyla imalat, inşaat, toptan ve perakende ticaret, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörleridir. İmalat sektöründe, özellikle mesleki yeterliliğe sahip kalifiye eleman eksikliği belirgin bir sorundur.

İnşaat sektöründe nitelikli işgücünün yanı sıra, fiziksel dayanıklılık gerektiren pozisyonlar için eleman temininde sıkıntı yaşanmaktadır. Toptan ve perakende ticaret sektöründe, satış ve müşteri hizmetleri alanlarında deneyimli personel bulunmaması önemli bir darboğaz oluşturmaktadır. Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetlerinde, sezonluk çalışma koşulları nedeniyle istikrarlı personel temini zorlaşmaktadır. Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise, ağır çalışma koşulları ve iş güvenliği riskleri sebebiyle iş gücü temini güçleşmektedir.

Aydın İlinin En Çok Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

- Kağıt üretim elemanı
- Kuruyemiş paketleme işçisi
- Garson (servis elemanı)
- Sıvacı
- Kaynakçı
- Gazaltı kaynakçısı
- Makine bakım onarımcısı
- Seramik imal işçisi
- Şoför-yük taşıma
- İnşaat kalıpcısı

2.4.3 AÇIK İŞ SAYILARI

Aydın ili işgücü piyasasında yapılan araştırma sonucuna bakıldığında (Tablo 13), 302 işyerinde toplam 1.930 kişilik açık iş tespit edilmiştir. İldeki açık iş oranı %2,1 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki 20 ve üzeri çalışanı bulunan işyerlerinin %26,5'inde açık iş pozisyonu bulunmaktadır. Sektörel dağılıma bakıldığında, açık işlerin en yüksek oranda bulunduğu sektör 890 açık iş ile imalat sektörü olmuştur. Bunu 304 açık iş ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri sektörü, 257 açık iş ile toptan ve perakende ticaret sektörü ve 241 açık iş ile inşaat sektörü takip etmiştir. Bakınız Şekil 231

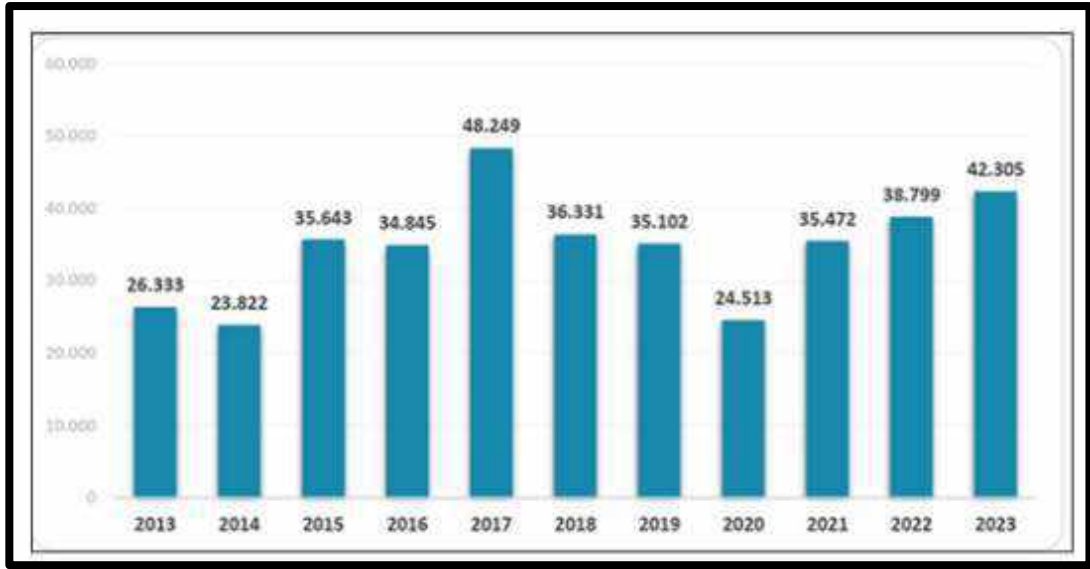

Şekil 231: Açık İş Sayısı [İŞKUR]

Aydın İlinde En Çok Açık İş Olan Meslek

- Turizm ve otelcilik elemanı
- Kağıt üretim elemanı
- Genel alan temizleme görevlisi
- Kuruyemiş paketleme işçisi
- Garson (servis elemanı)
- Soğutucu imal işçisi
- Kasiyer
- Reyon görevlisi
- Meyve sebze ayıklama işçisi
- Balık temizleme işçisi

Bakınız Şekil 232

Şekil 232: Yıllar İtibarıyla İŞKUR Açık İş Sayıları [İŞKUR]

Aydın ilinde 2013–2023 yılları arasında İŞKUR’a bildirilen açık iş sayıları incelendiğinde (Tablo 14), dönemsel olarak dalgalı bir seyir izlendiği görülmektedir. 2013 yılında 26.333 olan açık iş sayısı, 2017 yılına kadar artış göstermiş ve bu yılda 48.249 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu artış, dönemin ekonomik büyüme dinamikleriyle ve işgücü talebindeki yükselişle ilişkilendirilebilir. Ancak, 2018 yılından itibaren açık iş sayılarında azalma eğilimi gözlemlenmiş ve özellikle 2020 yılında, COVID-19 pandemisinin etkisiyle, açık iş sayısı 24.513’e kadar gerilemiştir. Pandemi sonrası toparlanma sürecine girmesiyle birlikte, açık iş sayıları yeniden artış göstermiş; 2021 yılında 35.472, 2022 yılında 38.799 ve 2023 yılında 42.305 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişme, Aydın’da işgücü piyasasının pandemi sonrası yeniden canlandığını ve işverenlerin istihdam talebinde bulunduğunu göstermektedir. Bakınız Şekil 233

Meslek	Açık İş Sayısı
Turizm Ve Otelcilik Elemanı	10.102
Beden İşçisi (Genel)	7.748
Kuruyemiş Paketleme İşçisi	1.899
Kasiyer	1.099
Garson (Servis Elemanı)	1.049
Reyon Görevlisi	1.035
Satış Danışmanı / Uzmanı	805
Beden İşçisi (İnşaat)	646
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	637
Soğutucu İmal İşçisi	624

Şekil 233: 2023 Yılında Açık İş Sayısı En Yüksek Olan Meslekler [İŞKUR]

Aydın ilinde 2023 yılında 42.305 kişilik açık iş ilanı, işverenler tarafından İŞKUR’a iletilmiştir. Bu değerlere bakıldığında 10.102 açık iş ile turizm ve otelcilik elemanı mesleği bulunmaktadır. Toplam açık iş sayısı içerisinde bu mesleğin payı yüzde 23,9 seviyesindedir. Bu mesleği beden işçisi (genel) ve kuruyemiş paketleme işçisi meslekleri takip etmektedir. Bakınız Şekil 234

Sektör	Açık İş Sayısı	Açık İş Oranı	Açık İş Olan İşyeri Oranı
İmalat	829	2,7%	43,9%
Toptan ve perakende ticaret	259	1,5%	27,0%
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	227	2,0%	22,0%
İnşaat	197	2,2%	10,8%
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	144	1,1%	33,6%
Bilgi ve iletişim	27	8,6%	75,0%
Ulaştırma ve depolama	25	1,1%	11,6%
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	22	0,8%	20,9%
Madencilik ve taş ocaklığı	17	0,6%	26,9%
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	12	0,5%	33,3%
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	12	1,5%	22,7%
Eğitim	7	0,2%	9,3%
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	5	0,2%	22,2%
Diğer hizmet faaliyetleri	1	0,3%	12,5%
Kültür, sanat eğlence, dinlenme ve spor	0	0,0%	0,0%
Finans ve sigorta faaliyetleri	0	0,0%	0,0%
Gayrimenkul faaliyetleri	0	0,0%	0,0%
Genel Toplam	1.785	1,8%	26,8%

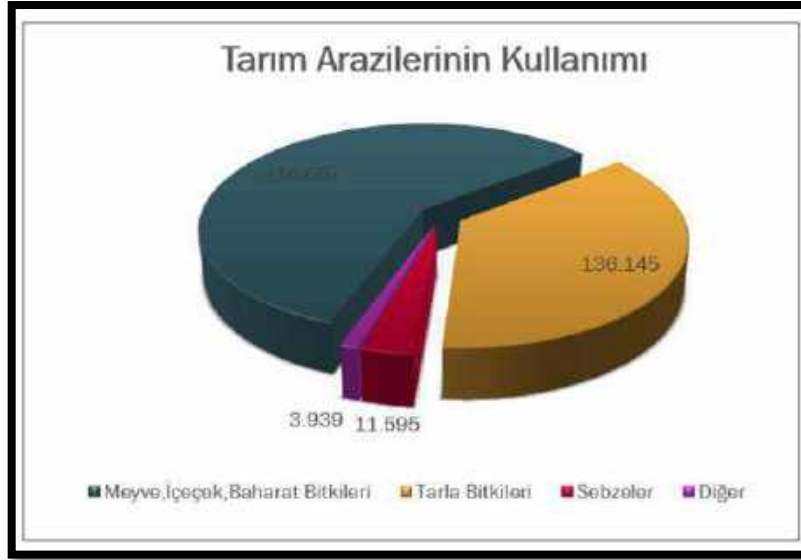
Şekil 234: Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranı ve Açık İş Olan İşyeri Oranı [İŞKUR]

Aydın ilinde yapılan Toptan ve Perakende Ticaret ve İşgücü Piyasası Araştırması'na bakıldığında (Tablo 16) , en fazla açık iş 829 kişilik açık iş sayısı ile imalat sektöründe görülmektedir. İkinci sırada ise 259 kişilik açık iş sayısı ile perakende ticaret sektörü yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 227 kişilik açık iş sayısı ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü bulunmaktadır. Aydın ilindeki açık iş oranı yüzde 1,8 olarak belirlenmiş olup, bu oran Türkiye genelindeki yüzde 1,9'luk ortalamanın biraz altındadır. Aydın ilinde açık iş oranının en yüksek olduğu sektör ise yüzde 8,6 ile bilgi ve işlem sektörüdür. Ayrıca, Aydın ilindeki 20 ve daha fazla istihdamlı işyerlerinin yüzde 26,8'inde açık iş bulunmaktadır. Türkiye genelinde ise bu oran yüzde 27,6 seviyesindedir.

3.SEKTÖREL DAĞILIM

3.1 TARIM

Aydın, Ege Bölgesi'nin verimli tarım alanlarına sahip illerinden biridir ve Akdeniz ikliminin sunduğu avantajlarla geniş bir ürün yelpazesi sunmaktadır. Başta incir, zeytin, zeytinyağı, pamuk ve narenciye olmak üzere pek çok ürünün üretiminde önemli bir yere sahiptir. Özellikle dünya çapında üne sahip Aydın inciri, tarım sektöründe ayrı bir öneme sahiptir. Büyük Menderes Nehri'nin sağladığı sulama imkanları ve alüvyal toprakların verimliliği, tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasını sağlamaktadır. Organik tarım, özellikle zeytin ve incir üretiminde hızla gelişmekte ve Aydın, bu ürünlerin ihracatında önemli bir rol üstlenmektedir. Modern tarım tekniklerinin kullanımı ve sürdürülebilir tarım uygulamaları ile Aydın, Türkiye'nin önde gelen tarım merkezlerinden biri olma konumunu sürdürmektedir. Bakınız Şekil 235

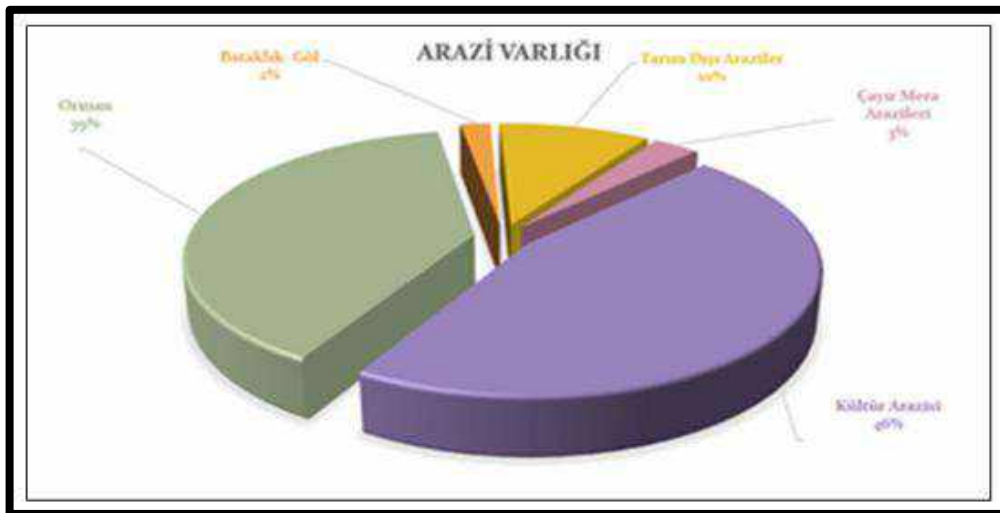

Şekil 235: Tarım Arazilerinin Kullanımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Tarımsal arazilerin kullanım durumuna bakıldığında (Tablo17) %59'unun meyve, çiçek ve baharat bitkilerine, %37'sinin tarla bitkilerine, %3'ünün sebzelere ve %1'inin diğer ürünlere ayrıldığını göstermektedir. Toplam tarım arazisi, tüm alanın %45,8'ini kapsamaktadır. Meyve, çiçek ve baharat bitkileri en büyük paya sahip iken, sebzeler ve diğer ürünler daha küçük bir alan kaplamaktadır. Bu durum, tarımsal üretimde öncelikli ürün gruplarını yansıtmaktadır.

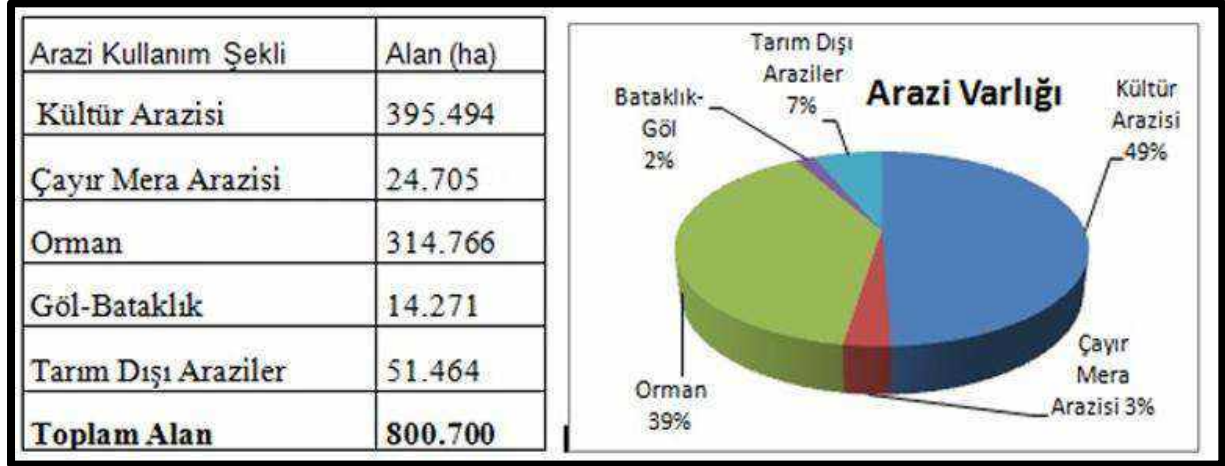
3.1.1 AYDIN İLİNİN ARAZİ VARLIĞI

Aydın ili, 8.007 km² yüzölçümüne sahip olup, arazi varlığı özelliğinde zengin bir yapıya sahiptir. İlin arazi varlığına bakıldığında (Tablo 18) toplam arazisinin yaklaşık %45-50'si tarım arazisi olup, Büyük Menderes Ovası ve daha yüksek verimli topraklara sahiptir. Kuzeyinde Aydın Dağları, bölgedeki Madran Dağı'nın %30'u orman ve mera bölümlerinden oluşmaktadır. Sulu ve kuru tarım alanları ile zeytin, incir ve üzüm gibi tahılların yetiştirildiği il, Ege Bölgesi'nin önemli tarım tarımlarından biridir. Bakınız Şekil 236

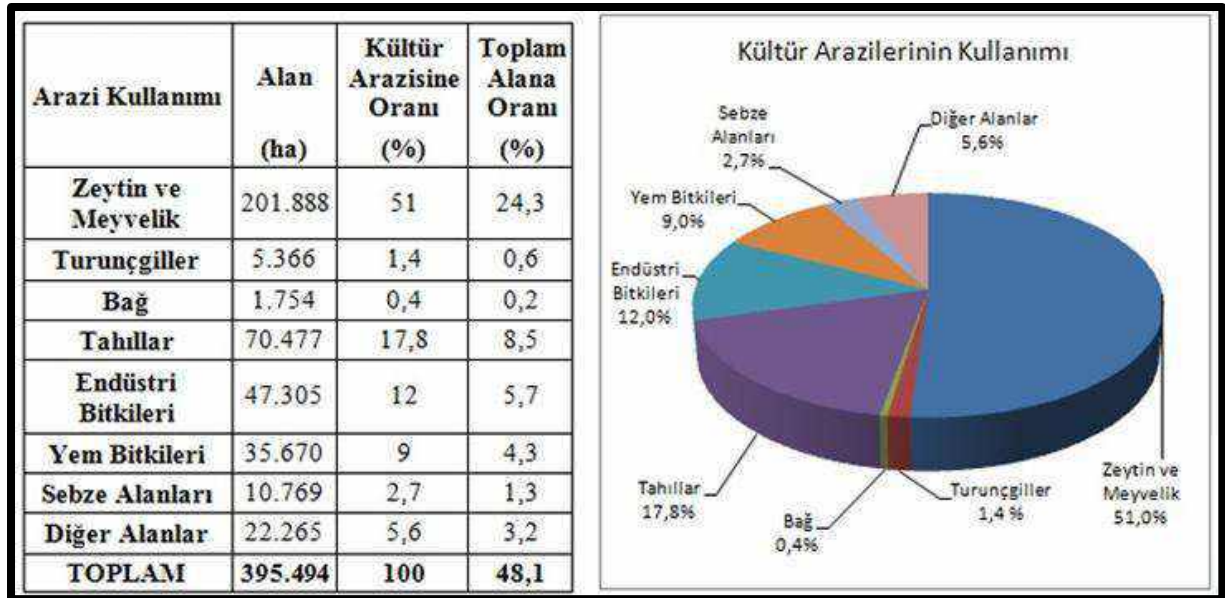

Şekil 236:Aydın İlinin Arazi Varlığı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Büyük Menderes ırmağının suladığı bereketli ovalar üzerinde 800.700 ha alanda kurulu Aydın İline bakıldığında (Tablo 19) 46'sında yani 368.336 hektarında tarım yapılmaktadır. İlin toprak, iklim, tomografik yapı ve ekolojik özellikleri ile polikültür tarıma elverişlidir. Tarımın her kolunda yüksek bir potansiyele sahiptir. Aydın İlinin sahip olduğu 368.336 hektarlık tarım arazisi içinde 216.657 ha ve %59 pay ile meyveler, içecek ve baharat bitkileri en geniş alanı kaplar. Geriye kalan arazilerin 313.632 hektarı orman, 25.242 hektarı çayır-mera, 14.950 hektarı göl-bataklık, 78.540 hektarı tarım dışı arazilerdir. Bakınız Şekil 237 ve Şekil 238

Şekil 237: Aydın İlinin Arazi Kullanım Şekli [GEKA]

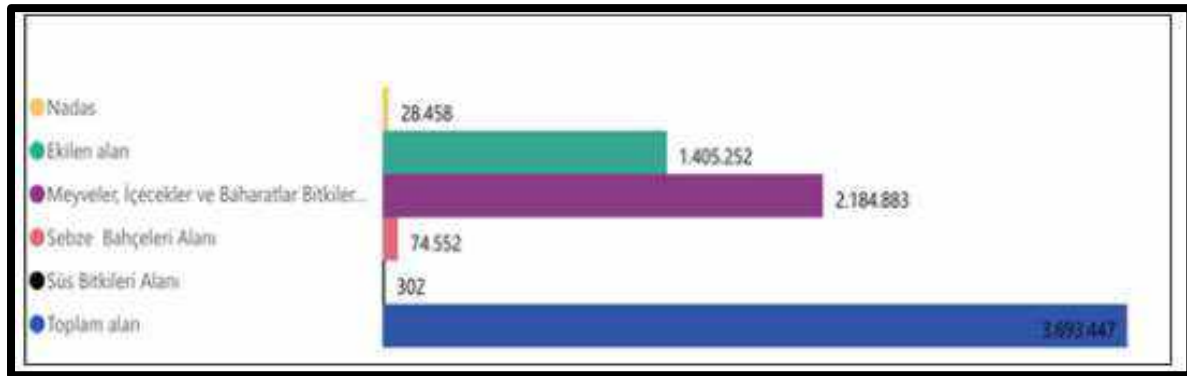

Şekil 238: Kültür Arazilerinin Kullanımı [GEKA]

Aydın ilindeki kültür arazilerinin kullanımını gösteren , tarımsal faaliyetlerin büyük ölçüde zeytin ve meyvecilik üzerine yoğunlaştığı görülmektedir; zira toplam kültür arazisinin %51'ini (201.888 ha) bu alanlar oluşturmaktadır. Tahıl üretiminde önemli bir yer tutmakta olup, kültür arazisinin %17,8'ini (70.477 ha) kaplamaktadır.

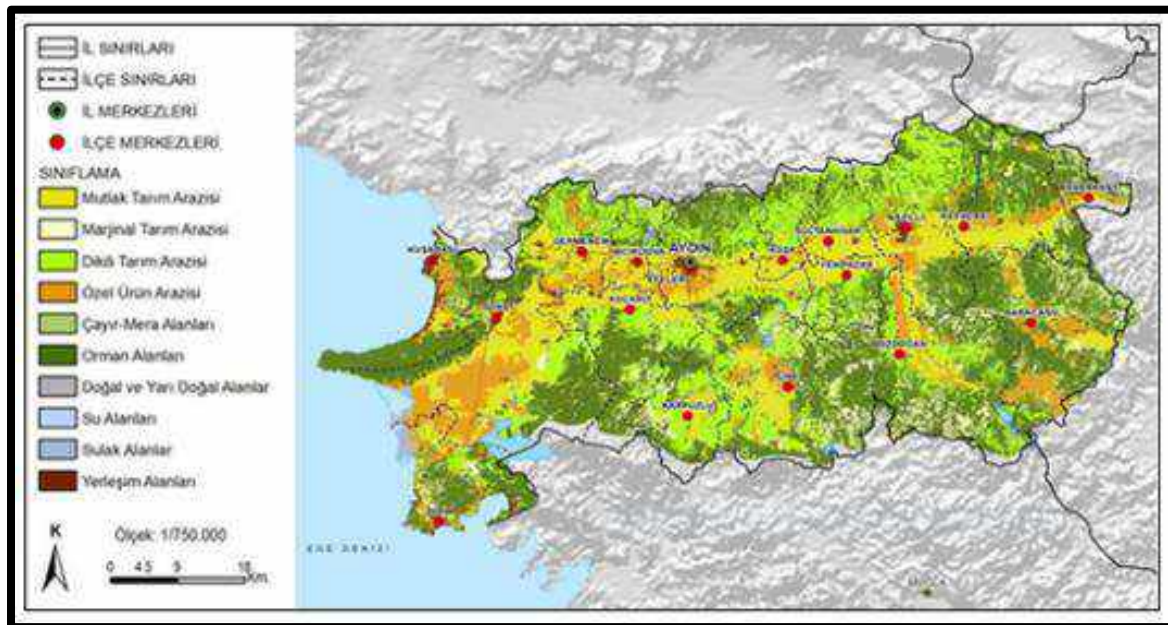
Endüstri bitkileri (%12, 47.305 ha) ve yem bitkileri (%9, 35.670 ha) de Aydın'ın tarımında kayda değer bir paya sahipken, sebze alanları (%2,7, 10.769 ha), turunçgiller (%1,4, 5.366 ha) ve bağ alanları (%0,4, Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

1.754 ha) daha sınırlı bir alanda yetiştirilmektedir. Diğer alanlar ise kültür arazisinin %5,6'sını (22.265 ha) oluşturmaktadır.

Şekil 239: Tarım Alanların Kullanım Durumuna Göre Dağılımı [TÜİK]

Aydın'da tarım alanların kullanım durumuna göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 21) en büyük tarım alanı, meyve, içecek ve baharat bitkileri alanıdır (2.184.883 dekar). Ekilen alan 1.405.252 dekarla ikinci sırada gelmektedir. Nadasa bırakılan, sebze bahçeleri ve süs bitkileri alanları ise daha az yer kaplamaktadır. Toplam tarım alanı ise 3.693.447 dekadır. Bu dağılım, Aydın'da tarımın çeşitliliğini ve özellikle meyve üretiminde yoğunlaştığını göstermektedir. Bakınız Şekil 240

Şekil 240: Tarım Arazilerinin Sınıflaması [Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı]

Aydın'ın tarım arazilerinin sınıflamasına bakıldığında (Şekil 2) mutlak tarım arazileri ve özel ürün arazilerinin geniş yer kaplaması sayesinde, başta incir, zeytin ve pamuk üretimi olmak üzere tarımsal üretimde çeşitlilik sağlayarak, gıda sanayinin gelişmesine ve tarım ürünleri ihracatına dayalı güçlü bir ekonomik yapı oluşturmuştur.

3.1.2 TARIM ÜRÜNLERİ

Aydın ili tarımsal üretim üstünlükleri

Aydın ili tarımsal üretimiyle yüksek ekonomik değer yaratmaktadır. Aydın ilinin tarımsal üstünlüklerine bakıldığında (Tablo 22) Özellikle incir, zeytin ve pamuk üretiminde öne çıkmaktadır. İlin incir üretimi Türkiye'nin %61.9'unu oluşturur ve bu da ihracat için büyük bir potansiyel yaratır. Yağlık zeytin üretimi zeytinyağı sanayisine katkı sağlar. Pamuk üretimi ise tekstil sektöründe hammadde temin eder. Bu üç ana ürün zeytinyağı fabrikaları, incir işleme tesisleri ve tekstil fabrikaları gibi tarımsal sanayilerin gelişmesini destekleyerek istihdam ve ihracat getirisi sağlar. Bakınız Tablo 9

Tablo 9: Aydın İlindeki Tarımsal Üretim Üstünlükleri [TÜİK]

Ürün	Türkiye	Aydın	Oran
Kereviz (Sap)	1.855	1.498	80,8
İncir	300.600	186.124	61,9
Kestane	63.750	21.215	33,3
Turunç	2.135	525	24,6
Zeytin (Yağlık)	1.300.000	243.778	18,8
Enginar	32.701	5.990	18,3
Çilek	375.800	60.833	16,2
Pamuk (lif)	738.000	103.491	14
Zeytin (Sofralık)	400.000	53.462	13,4
Mandalina (King)	6.365	280	4,4

3.1.2.1.İNCİR

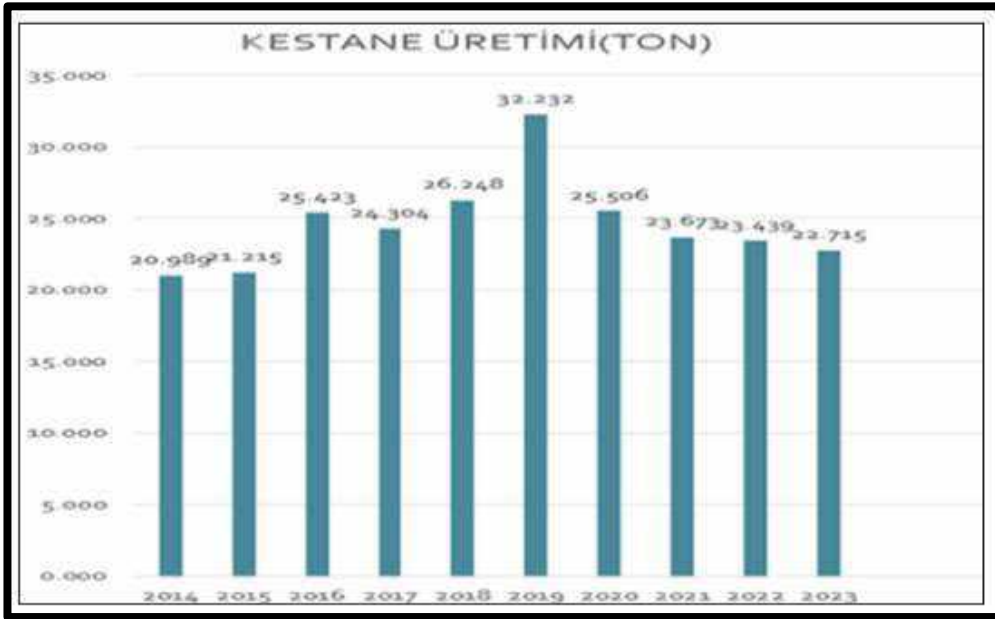
Aydın'da incir üretimine bakıldığında dalgalı seyrettiği, 2022 ve 2023 yıllarında ise 204.156 tona ulaşarak önemli bir artış kaydettiği görülmektedir. Bu artış, ilin ekonomik gücünü ve ihracat potansiyelini artırarak yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır.Bakınız Şekil 241

Şekil 241: Yıllara Göre İncir Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.1.2.2.KESTANE

Aydın'daki kestane üretimine bakıldığında (Tablo 24) 2014-2023 yılları arasında dalgalı bir seyir izlemiş; 2019'da 32.232 ton ile zirveye ulaşmış, 2023'te 22.715 tona düşmüştür. Bu durum, kestanenin Aydın ekonomisi için dalgalı bir gelir kaynağı olduğunu göstermektedir. Bakınız Şekil 242

Şekil 242: Yıllara Göre İncir Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.1.2.3. PAMUK

Aydın ili, Türkiye'nin önde gelen pamuk üretim merkezlerinden biri olup, uygun iklim koşulları ve verimli toprak yapısıyla hem yerel ekonomi hem de ülke genelindeki tekstil sanayisi için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Aydın'daki pamuk üretimine bakıldığında (Tablo 25) 2024 yılı verilerine göre, Aydın'da toplam 54.268 hektar alanda pamuk ekimi yapılmış ve 226.586.001 kilogram kütlü pamuk üretimi gerçekleştirilmiştir. Ortalama verim 4.175 kilogram/hektar düzeyinde olurken, %39 randıman esas alındığında toplam 88.368.540 kilogram mahlıç elde edilmiştir. Bu veriler, Aydın'ın tarımsal üretimdeki yüksek verimliliğini ve pamuk sektöründeki stratejik konumunu açıkça ortaya koymaktadır. Bakınız Tablo 10

Tablo 10:Aydın İlinin 2024 Yılıının Pamuk Üretim Verileri [TÜİK]

İLLER	Ekim Alanı (Ha)	Toplam Kütlü Üretim (Kg)	Ortalama Verim (Kg/Ha)	Mahlıç (Kg) (%39 Randıman)
AYDIN	54.268	226.586.001	4.175	88.368.540

3.1.2.4.ZEYTİN

2019-2023 yılları arasındaki sofralık zeytin üretimi incelendiğinde (Tablo 26), üretimin yıllar içerisinde dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. 2019 yılında 73.195 ton olan sofralık zeytin üretimi, 2020 yılında önemli bir düşüş yaşayarak 45.179 tona gerilemiştir. 2021 yılında üretim toplanarak 58.931 tona yükselmiş, 2022 yılında ise son beş yılın en yüksek seviyesi olan 82.931 tona ulaşmıştır. Ancak 2023 yılında yeniden bir düşüş yaşanmış ve üretim 50.103 ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Bakınız Şekil 243

Şekil 243: Yıllara Göre Zeytin Sofralık Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Yağlık zeytin üretimi verilerine bakıldığında da benzer bir dalgalanma söz konusudur . 2019 yılında 310.832 ton olan yağlık zeytin üretimi, 2020 yılında ciddi bir azalma göstererek 75.246 tona düşmüştür. 2021 yılında üretim yeniden artışa geçmiş ve 228.776 ton olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında üretim artış trendini sürdürecektir 249.233 tona ulaşmış, ancak 2023 yılında yeniden düşüş yaşanarak 122.934 ton seviyesine gerilemiştir. Bakınız Şekil 244 ve Tablo 11

Şekil 244: Yıllara Göre Zeytin Yağlık Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Tablo 11: Tarla Bitki Verileri [TÜİK]

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	Aydın Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Pamuk (Kütü)	2.100.000	242.728	11,55
Mısır (Dane)	9.000.000	42.501	0,47
Buğday	22.000.000	125.543	0,57
Yonca (Yeşil Ot)	18.296.282	904.588	4,94
Arpa	9.200.000	16.402	0,17
Fiğ (Adi Yeşil Ot)	537.942	164.817	30,63

Aydın ilinin tarımsal üretimindeki rolü incelendiğinde , kütlü pamuk üretiminde Türkiye genelinde %11,55'lik bir paya sahip olarak önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Buna karşılık, dane mısır üretiminde %0,47, buğday üretiminde %0,57 ve arpa üretiminde ise %0,17 gibi düşük paylarla ülke genelindeki üretime sınırlı bir etkisi bulunmaktadır. Yeşil ot üretiminde yoncanın payı %4,94 olarak daha belirgin bir seviyedeysen, adi yeşil ot üretiminde fiğin %30,63'lük yüksek payı, bu ürünün Aydın için ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bakınız Tablo 12

Tablo 12: Meyve Üretim Verileri [TÜİK]

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	Aydın Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Zeytin (Yağlık)	1.030.000	122.934	11,93
Zeytin (Sofralık)	490.000	50.103	10,22
İncir	356.000	204.156	57,34
Kestane	71.156	22.715	31,92
Çilek	676.818	106.272	15,70

Aydın ilinin meyve üretimindeki rolü incelendiğinde (Tablo 29) Aydın ili, yağlık zeytin üretiminde Türkiye genelinde %11,93'lük ve sofralık zeytin üretiminde %10,22'lik paya sahip olarak zeytin üretiminde önemli bir merkez konumundadır; incir üretiminde ise Türkiye üretiminin %57,34'ünü karşılayarak bu alanda lider konumdadır. Kestane üretiminde de %31,92'lik payıyla dikkat çeken Aydın, çilek üretiminde ise Türkiye genelinde %15,70'lik bir paya sahiptir. Bakınız Tablo 13,

Tablo 13: Sebze Üretim Verileri [TÜİK]

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	Aydın Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Domates (Sofralık)	7.749.152	64.324	0,83
Enginar	36.473	6.165	16,90
Kereviz (Sap)	964	849	88,07
Pırasa	160.853	5.097	3,16

Aydın ilinin sebze üretimindeki rolü incelendiğinde Aydın ili, sofralık domates üretiminde Türkiye genelinde %0,83'lük bir paya sahipken, enginar üretiminde %16,90'lık bir oranla daha belirgin bir rol oynamaktadır; kereviz (sap) üretiminde ise Türkiye üretiminin %88,07'sini karşılayarak bu alanda oldukça önemli bir konuma sahiptir ve pırasa üretiminde ise %3,16'lık bir paya sahiptir.

3.2.HAYVANCILIK

Aydın ilindeki hayvancılık sektörü, genellikle küçük ölçekli işletmelerden oluşmakta olup, üretimlerin büyük kısmı yerel tüketimi karşılamaya yöneliktir. Bu işletmeler çoğunlukla aile işletmeleri olup, süt, et ve bal gibi ürünlerin büyük kısmı bölgesel pazara sunulmaktadır. Aydın, hayvansal üretimde önemli bir rol oynamakta olup özellikle süt ürünleri üretiminde Türkiye genelinde önemli bir paya sahiptir. 2023 yılı itibarıyla Aydın'da 490.000 sığır bulunmakta ve bu sığırların et ve süt verimi yüksek, özellikle süt kalitesi bakımından dikkate değer bir üretim yapılmaktadır. Ayrıca, küçükbaş hayvancılık da önemli bir yer tutmaktadır ve 2023 yılında Aydın'da 280.000 koyun ve 76.000 keçi kaydedilmiştir. Bölge, keçi sütü üretiminde önemli bir yere sahiptir. Kanatlı hayvancılık da kritik bir sektör olup, 2023 yılında 2.940.016 kanatlı hayvan üretimi yapılmıştır.

TÜİK verilerine göre Ege bölgesinde toplam büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı 8.839.584 baş olup bunun 2.886.770'si büyükbaş ve 5.952.814'ü küçükbaş hayvanlardan oluşmaktadır. Ege Bölgesi büyükbaş hayvan varlığının %16,92'sini, küçükbaş hayvan varlığının ise %6,33'ü Aydın ilinde Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

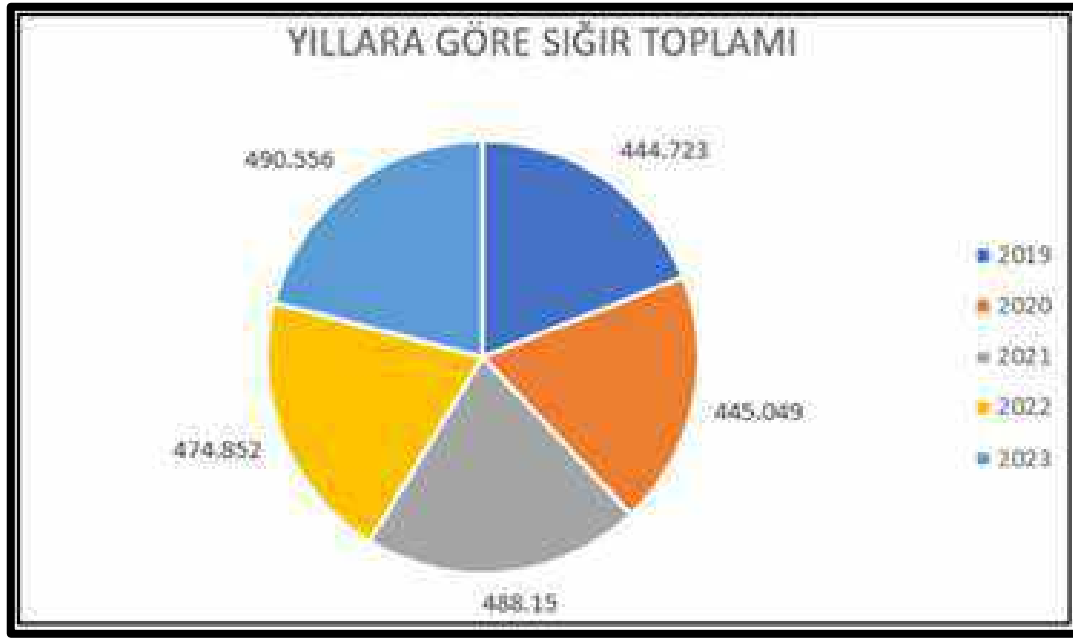
bulunmaktadır. Aydın ilinde süt üretimi yapan hayvancılık işletmelerine ait sayılar incelendiğinde 1-5 baş hayvan varlığına sahip işletme sayısı 17.063 adettir. Yine büyükbaş besicilik işletme sayıları incelendiğinde 1-5 baş hayvan varlığına sahip işletme sayısı 1.545 adettir (Anonim, 2022). Aydın ili büyükbaş hayvan varlığına ait bilgiler, Aydın ilinde toplam sığır mevcudu içerisinde kültür ırklarının oranı %74.62, melez ırklarının oranı %17.70 ve yerli ırkların oranı ise %7.68'dir. Aydın iline ait kültür ırkı sığır mevcudu Türkiye mevcudunun %4'ünü kapsamakta olup, iller bazında 364.581 baş ile 4. sırada yer almaktadır. Ege bölgesini oluşturan illerin toplam kültür ırkı hayvan varlığının %16.68'ini barındırmaktadır. (TÜİK, 2021).

3.2.1.BÜYÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI

Aydın ili toplam büyükbaş hayvan varlığının son 10 yıldaki oransal dağılımına bakıldığında (Tablo 31) hayvan varlığında %52.21'lik gibi önemli bir artış olmuştur. 2012 yılı itibari ile kültür, melez ve yerli sığırlar ile manda varlığı il genelinde sırasıyla %75.25, %12.50, %11.92 ve %0.03 oranlara sahipken, 2021 yılında aynı sıra ile %74.62, %17.74, %7.55 ve %0.08 oranlarına sahiptir. Bu oranlardan 10 yıllık süreç içerisinde il genelinde kültür ırkına olan talebin hala yerini koruduğu gözlemlenmektedir. Melez hayvanlar da ise 2012-2021 yılları arasındaki dönemde %38.59'luk artış gerçekleşmiştir. Fakat yerli ırka olan talep %3.64 oranında azalmıştır. Özellikle yerli ırkların sayısındaki bu azalış için Aydın ilinde diğer illere nazaran entansif tarımın daha yoğun yapılması, geleneksel üretim sistemleri ile karı yüksek sığırcılık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin mümkün olmaması ve yerli ırkların sahip oldukları genetik verim potansiyellerinin kültür ırkı ve kültür ırkı melezi popülasyonlara göre düşük olması yerli ırkların sayısal azalışının en büyük nedenleri olarak gösterilmektedir. Yine çok önemli bir değişimde manda sayısında gerçekleşmiştir. Son 10 yıllık süreçte manda varlığında il genelinde 4 kata yakın artış gerçekleşmiştir. Aydın iline ait 17 ilçenin büyükbaş hayvan varlığı incelendiğinde, en yüksek büyükbaş hayvan varlığı 102.730 baş (%21.66) ile Çine, 65.840 baş (%13.89) ile Efeler ve 42.105 baş (%8.88) ile Söke ilçelerinde bulunmaktadır (TÜİK, 2021). Bakınız Tablo 14 ve Şekil 245

Tablo 14: Sebze Üretim Verileri (TÜİK)

Yıl	Kültür	%	Melez	%	Yerli	%	Manda	%	Toplam
2012	241.521	75.25	41.101	12.80	38.254	11.92	102	0.03	320.978
2013	245.232	75.10	42.422	12.99	38.679	11.85	187	0.06	326.520
2014	253.887	73.82	48.972	14.24	40.606	11.81	475	0.14	343.940
2015	252.760	74.95	46.763	13.87	37.172	11.02	528	0.16	337.223
2016	257.791	75.69	46.719	13.72	35.577	10.45	512	0.15	340.599
2017	316.911	77.23	60.276	14.69	32.801	7.99	373	0.09	410.361
2018	333.396	76.50	66.187	15.19	35.827	8.22	405	0.09	435.815
2019	336.529	75.60	72.488	16.28	35.706	8.02	420	0.09	445.143
2020	335.253	75.26	72.831	16.35	36.965	8.30	395	0.09	445.444
2021	364.581	74.62	86.660	17.74	36.909	7.55	407	0.08	488.557

Şekil 245: Yıllara Göre Sığır Toplamı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilindeki yıllara göre sığır toplamını gösteren bu pasta grafiği incelendiğinde (Tablo 32), Ortalama melez sığır sayısı ise 82.355'tir. Buna karşılık yerli sığır varlığı, azalma eğilimindedir; 2019 yılında 35.706 olan yerli sığır sayısı 2023 yılında 33.872'ye düşmüştür ve ortalama 35.356 olarak hesaplanmıştır. Toplam sığır sayısı, 2021 yılında %9,68'lik artışla 488.150'ye yükselerek en yüksek seviyesine ulaşmış, 2022'de %2,72'lik bir düşüşle 474.852'ye gerilemiş ancak 2023'te %3,31'lik bir toparlanma ile 490.556'ya ulaşmıştır. Genel olarak, kültür ve melez sığır varlığının artış eğiliminde olduğu, yerli sığırların ise azaldığı dikkat çekmektedir. Toplam sığır varlığındaki dalgalanmalara rağmen 2023 itibarıyla en yüksek seviyeye ulaşılması, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gelişmekte olduğunu göstermektedir.

3.2.2 KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI

Aydın ilinde küçükbaş hayvancılık, tarım ve hayvancılık sektörünün önemli bir parçası olarak dikkat çekmektedir. İlde koyun ve keçi yetiştiriciliği yaygın olup, küçükbaş hayvan varlığı son yıllarda artış göstermiştir. Aydın'ın kırsal alanlarında küçükbaş hayvancılık, hem geçim kaynağı hem de yerel ekonomiye katkı sağlayan önemli bir faaliyet alanı olmayı sürdürmektedir. Bakınız Tablo 15

Tablo 15: Aydın İlinin Büyükbaş Hayvan Varlığı [TÜİK]

İlçeler	Koyun (Merinos) (Baş)	%	Koyun (Yerli) (Baş)	%	Keçi (Tiftik) (Baş)	%	Keçi (Yerli) (Baş)	%	TOPLAM
Bozdoğan	179	0.59	13.995	46.06	-	-	16.210	53.35	30.384
Buharkent	119	1.72	5.019	72.71	-	-	1.765	25.57	6.903
Çine	0	0.00	20.230	67.21	-	-	9.870	32.79	30.100
Didim	220	0.84	19.449	74.29	-	-	6.511	24.87	26.180
Efeler	532	1.33	33.145	82.66	-	-	6.421	16.01	40.098
Germencik	507	3.16	14.032	87.56	-	-	1.486	9.27	16.025
İncirliova	176	1.83	8.711	90.34	-	-	755	7.83	9.642
Karacasu	88	0.16	29.760	52.85	-	-	26.457	46.99	56.305
Karpuzlu	596	6.46	7.865	85.20	-	-	770	8.34	9.231
Koçarlı	0	0.00	24.250	97.00	-	-	750	3.00	25.000
Köşk	230	2.92	6.662	84.60	-	-	983	12.48	7.875
Kuşadası	295	4.69	4.903	77.99	28	0.45	1.061	16.88	6.287
Kuyucak	1.045	2.31	34.506	76.31	-	-	9.667	21.38	45.218
Nazilli	286	1.45	17.041	86.32	-	-	2.414	12.23	19.741
Söke	1.076	3.36	23.674	73.98	-	-	7.250	22.66	32.000
Sultanhisar	148	2.52	5.512	93.95	-	-	207	3.53	5.867
Yenipazar	557	5.45	7.660	74.97	-	-	2.000	19.58	10.217

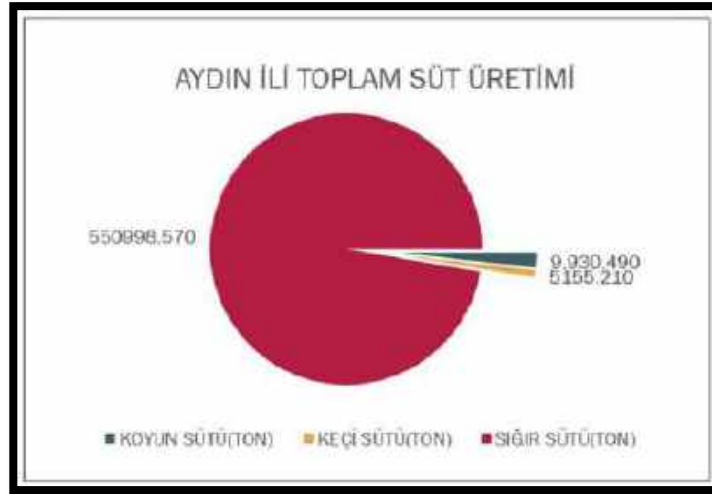
Aydın iline ait 17 ilçenin küçükbaş hayvan varlığı bakıldığında , en fazla küçükbaş hayvan varlığı 59.575 baş (%15.34) ile Karacasu, 45.839 baş (%11.81) ile Kuyucak ve 40.548 baş (%10.44) ile Efeler ilçelerinde bulunmaktadır.

Şekil 246: Yıllara Göre Koyun ve Keçi Toplamı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2019-2023 yıllarını kapsayan koyun ve keçi toplamına bakıldığında (Tablo 34) , kıl keçisi, yerli koyun ve Merinos koyun sayılarındaki değişimleri göstermektedir. Kıl keçisi sayısı sürekli azalırken, yerli koyun sayısı dalgalı bir seyir izlemiş, Merinos koyun sayısı ise sabit kalmıştır.

Toplam hayvan sayısı yıllar içinde inişli çıkışlı bir grafik sergilerken, en büyük artış 2021’de (%11,27) yaşanmıştır. Beş yıllık ortalamalar, yerli koyunların diğer türlere göre daha baskın olduğunu göstermektedir. Bakınız Şekil 247

Şekil 247: Aydın İli Toplam Süt Üretimi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ili toplam süt üretimini gösteren bu pasta grafiği incelendiğinde (Tablo 35), ildeki süt üretiminin büyük çoğunluğunun sığır sütünden kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Toplam 550.998,570 tonluk süt üretiminin yanında, koyun sütü üretimi 9.930,490 ton ve keçi sütü üretimi ise 5.155,210 ton gibi çok daha küçük bir paya sahiptir. Bu durum, Aydın ilinde süt üretiminin temelini sığır yetiştiriciliğinin oluşturduğunu ve diğer küçükbaş hayvanlardan elde edilen süt üretiminin sığır sütüne kıyasla oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir. Bakınız Tablo 16

Tablo 16: Aydın İlçelerinin Koyun ve Keçi Başına Ortalama Süt Verimleri [TÜİK]

İlçeler	Toplam Sığılan Koyun Sayısı (Baş)	Toplam Koyun Sütü Üretimi (Ton)	Koyun Başına Ortalama Süt Verimi (Kg)	Toplam Sığılan Keçi Sayısı (Baş)	Toplam Keçi Sütü Üretimi (Ton)	Keçi Başına Ortalama Süt Verimi (Kg)
Bozdoğan	10.232	859	83.95	11.081	1.185	106.94
Buharkent	2.911	244	83.82	943	100.94	107.04
Çine	5.425	455	83.87	2.998	320	106.74
Didim	8.808	734.45	83.38	5.581	590	105.72
Efeler	10.816	901.62	83.36	2.732	292.36	107.01
Germencik	5.807	479.62	82.59	789	84.47	107.06
İncirliova	1.108	93	83.94	258	27.62	107.05
Karacasu	12.997	1.091	83.94	12.862	1376	106.98
Karpuzlu	3.414	280.62	82.20	235	25.14	106.98
Koçarlı	12.508	1.050	83.95	267	28.57	107
Koşk	2.728	227.35	83.34	514	55.04	107.08
Kuşadası	1.463	118.63	81.09	737	78.22	106.13
Kuyucak	17.923	1.496.60	83.50	4.052	433	106.86
Nazilli	7.164	597.08	83.34	1.291	138.08	106.96
Söke	9.881	829	83.90	3.338	357	106.95
Sultanhisar	2.800	235	83.93	196	20.95	106.89
Yenipazar	2.792	230.49	82.55	374	40	106.95

Aydın ılı, zengin bitki örtüsü, iklim özellikleri ve doğal kaynakları sayesinde arıcılık açısından Türkiye'nin önde gelen bölgelerinden biridir. İlde özellikle kestane, çam ve çiçek balı üretimi ön plana

42 Yellow Glass Beaker (1000)
 43 Yellow Glass Beaker (4-100)
 44 Yellow Glass Beaker (2-3-15)
 45 Yellow Glass Beaker (20-50)

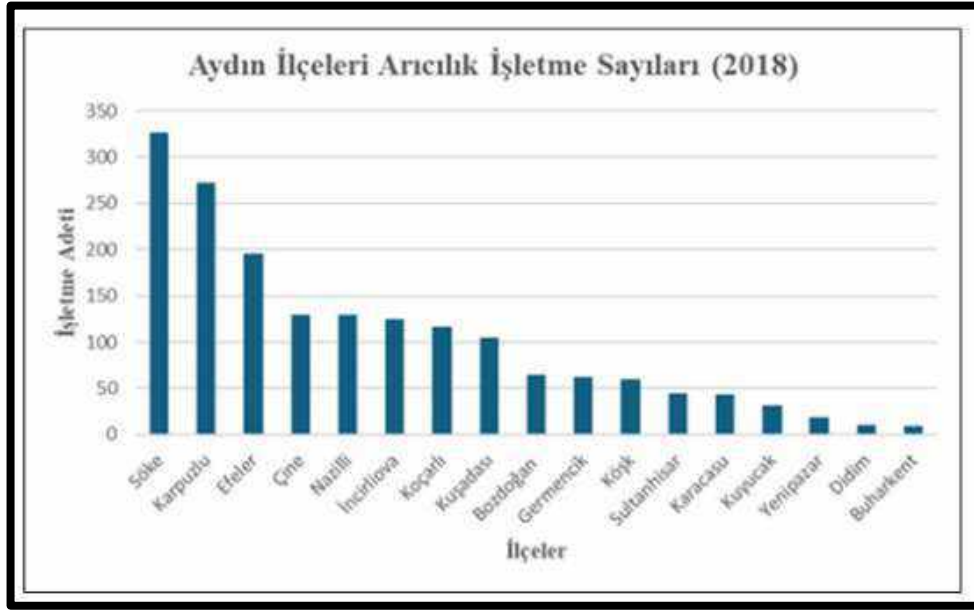

ına bakıldığında (Şekil 3) bal ve arı ürünlerinin üretimde kullanılmakta ve tarım sektörünü çeşitlendirmektedir. Bu

Tablo 17: Aydın İlçelerinin Koyun ve Keçi Başına Ortalama Süt Verimleri [TÜİK]

	İŞLETME SAYISI (ADET)	KOLONİ SAYISI (ADET)	BAL ÜRETİMİ (TON)	BALMUMU ÜRETİMİ (TON)	BAL VERİMİ(KG/KOLONİ)
AYDIN	1.745	268.533	2.998	131	11,17

Aydın ilinin arıcılık verileri incelendiğinde (Tablo 37) 1.745 arıcılık işletmesi bulunmakta olup, bu işletmelerde toplam 268.533 arı kolonisi yer almaktadır ve bu kolonilerden 2.998 ton bal ile 131 ton balmumu üretilmiş olup, ortalama bal verimi koloni başına 11,17 kg olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 249:Aydın İlçeleri Arıcılık İşletme Sayıları [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinin 2018 yılı arıcılık işletme sayılarını gösteren bu grafiğe bakıldığında (Tablo 38) , en fazla arıcılık işletmesine sahip ilçeler sırasıyla Söke, Karpuzlu ve Efeler olup, Çine, Nazilli, İncirliova, Koçarlı ve Kuşadası da önemli sayıda işletmeye ev sahipliği yapmaktadır; Bozdoğan, Germencik, Köşk, Sultanhisar, Karacasu, Kuyucak, Yenipazar, Didim ve Buharkent ise daha az sayıda arıcılık işletmesine sahiptir.

3.2.4 SU ÜRÜNLERİ

Aydın ili, su ürünleri üretimi ve ihracatı açısından Türkiye'nin önde gelen merkezlerinden biridir. 2023 yılı verilerine göre (Tablo 39), Aydın'da toplam 38.000 ton balık üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu üretimin 30.000 tonu yetiştiricilik, 8.000 tonu ise avcılık yoluyla elde edilmiştir. Üretilen balıkların 30.500 tonu ihraç edilerek yaklaşık 230 milyon ABD doları tutarında ihracat geliri sağlanmıştır.

Ayrıca, 13.700.000 ABD doları değerinde balık yemi ihracatı gerçekleştirilmiştir. Aynı dönemde Aydın ilinde 141,6 milyon adet yavru balık üretimi yapılmıştır. İlde su ürünleri sektörüne hizmet veren 1.686 adet ticari balıkçı, 214 adet balıkçı teknesi ve 5 adet balıkçı barınma yeri bulunmaktadır.

Bu altyapı, su ürünleri üretiminin ve sektörün sürdürülebilir şekilde gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Aydın ili, Türkiye genelinde su ürünleri üretiminde 5. sırada yer almakta olup, yavru balık üretiminde ise 3. sıradadır. Deniz balığı yetiştiriciliği alanında ise Muğla, İzmir ve Mersin illerinin ardından 4. sırada bulunmaktadır. Tür bazında değerlendirildiğinde, çipura ve levrek üretiminde 4. sırada, alabalık üretiminde ise ilk 10 il arasında yer almaktadır. Bakınız Tablo 18

Tablo 18: Aydın İlindeki Su Ürünlerinin Avcılık ve Yetiştiricilik Verileri [AYDIN İL MÜDÜRLÜĞÜ AYDIN TARIM MASTER PLANI]

YIL	Avcılık	Yetiştiricilik			TOPLAM
	İçsu	Deniz/İçsu			
	Üretim Miktarı (Ton)	Tesis Sayısı (Adet)	Kapasite (Ton/Yıl)	Üretim Miktarı (Ton)	Üretim Miktarı (Ton)
2018	89	42	26.118	20.523	20.612
2019	132	37	28.111	25.779	25.911
2020	132	36	28.401	23.571	23.703
2021	119	72	60.972	30.238	30.357

Aydın'da su ürünleri sektöründe hem avcılık hem de yetiştiricilik faaliyetleri bulunmaktadır; avcılık genellikle iç sularda sınırlı bir üretim miktarına sahipken, yetiştiricilik özellikle deniz ve iç sularda giderek artan bir kapasite ve üretim miktarıyla öne çıkmaktadır, bu da toplam su ürünleri üretiminde yetiştiriciliğin daha baskın bir rol oynadığını göstermektedir. Bakınız Şekil 250

Şekil 250: Aydın İli Su Ürünleri Yetiştiriciliği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

281

bulunmaktadır. Koçarlı–Satılar altın sahasında 1 gr/ton tenörlü 5.630 ton görünür+muhtemel rezerv mevcuttur. Bakır, kurşun, çinko cevherleşmelerine il merkezinde, Söke, Çine ve Koçarlı ilçelerinde rastlanmakta olup, düşük tenörlü küçük boyutlu zuhurlar olduğundan, ekonomik değildir. Bozdoğan–Altıntaş sahasında %2 zinober tenörlü 52.500 ton rezervli bir yatak olup işletilmektedir. Ayrıca Nazilli ve Germencik ilçelerinde küçük civa zuhurları vardır. Söke-Koçarlı Salhane sahasında ortalama %44.51 Fe tenörü tespit edilmiştir. Ayrıca yatakta %54.46’ya kadar varan %Fe değerleri de tespit edilmiştir. Yatağın ortalama silis içeriği ise %28’dir. Buna göre, yatakta 119.000 ton yüksek tenörlü ve 360.000 ton düşük tenör ve yüksek silisli cevher 229 tespit edilmiştir. Söke-Çavdar demir zuhurunda ise ortalama %42.62 Fe ve %22.05 Si tenörlü 13.500.000 ton görünür+mümkün rezerv bulunmaktadır.

Yüksek silis, düşük tenör ve kısmen kükürt değerlerinin yüksek oluşu nedeniyle bu yatak işletilmektedir. Metalik maden yataklarının yanı sıra endüstriyel hammaddeler yönünden de zengin yataklar mevcuttur. Bunlardan barit, diatomit, grafit ve kuvars gibi endüstriyel hammaddeler yanında seramik sanayinin olmazsa olmazı olan feldspat yataklarından üretilen madenler dünya pazarına ihraç edilmektedir. Çine-Yeniköy Ozan beleninde düşük tenörlü bir barit zuhuru mevcuttur. Karacasu Dedeler köyünde iyi kaliteli %90 SiO₂ ve %2 Al₂O₃ içeriği olan diatomit yatağında zaman zaman işletme yapılmaktadır. Bozdoğan Beyler Mahallesiinde düşük tenörlü 6.000 ton görünür rezerve sahip grafit zuhuru bulunmaktadır. Seramik hammaddelerinden birisi olan kuvars, Bozdoğan–Söke–Çine ilçeleri sınırları dahilinde olup %96.21 SiO₂ ve %1.2 Fe₂O₃ ortalama tenörlü 9.663.100 ton kuvars mevcuttur. Karasu–Dandolos sahasında %4–5 S tenörlü, 51.800 ton görünür+muhtemel kükürt rezervine sahip yatak düşük tenörlü olması nedeniyle işletilememektedir. Mermer açısından Karacasu ilçesi önemli potansiyellere sahiptir. İlçede Geyre, Tepecik, Hangediği ve Nargedik sahalarında toplam 30 milyon m³ potansiyel mermer rezervi tespit edilmiştir. Bu sahalarda özel sektör tarafından işletme yapılmaktadır.

Mika yönünden ise Germencik–Dağyeni sahası iyi kaliteli olup rezervi belirlenmemiştir ve herhangi bir işletme mevcut değildir. Bozdoğan–Gerzile’de orta kaliteli 200.000 ton görünür rezerve sahip talk mevcuttur. Koçarlı–Çavdar – Küçükçavdar sahasında %0.0425 U₃O₈ (autinit) tenörlü 208.942 ton görünür, Çavdar- Arapsu sahasında %0.02-0.03 (autinit ve torbernit) tenörlü 10.784 ton, %0.03’den büyük tenörlü 19.508 ton muhtemel uranyum rezervi tespit edilmiştir. Çavdar–Demirtepe sahasında, %0.02340.0956 (autinit, bassetit, uranopilit) kalitesinde, %0.0234 tenörlü 263.343 ton U₃O₈, %0.0956 tenörlü 1.456.687 ton U₃O₈ olmak üzere 230 1.728.207 ton görünür+muhtemel uranyum rezervi mevcuttur. KisirOsmankuyu sahasında ise %0.02-0.03 U₃O₈ uraninit, gümmit, uranotil, torbernit, autinit, meta–autinit, meta– torbernit, fosforanilit minerali belirlenmiş olup, %0.02–0.03 tenörlü 11.530 ton U₃O₈ ve %0.03’den büyük tenörlü 34.365 ton U₃O₈ olmak üzere toplam 45.895 ton muhtemel uranyum rezervi mevcuttur. Karacasu ve Söke ilçelerinde %55-60 Al₂O₃ (Karacasu), %44-55 Al₂O₃ (Söke) tenörlü yataklarda korund, manyetit ve zımpara olmak üzere Karacasu’da 172.000 ton görünür+muhtemel, Söke’de 55.000 ton muhtemel rezerv tespit edilmiştir. İşletilen zımpara yatakları mevcuttur.

Dünya albit üretiminde Ülkemiz ilk sırayı almaktadır. Üretimin hemen hemen tamamı Çine – Milas’dan yapılmaktadır. Bu bölgede feldspat zenginleştirilmesine yönelik tesisler bulunmaktadır. Çine–Milas bölgesinden 1.5 milyon ton/yıl civarında albit ihraç edilmektedir. İl merkezi, Söke ilçesi ve Çine–Karpuzlu–Akçaova yataklarında %811.44 K₂O ve %0.73 Fe₂O₃ içerikli 1.878.516 ton muhtemel, seramikte katkı olarak kullanılabilir nitelikte orta–düşük kaliteli 151.819 ton muhtemel ortoklaz (potasyum feldspat) rezervi ile %8.3511 Na₂O₃ ve %0.7 Fe₂O₃ içerikli iyi kalitede 67.363.515 ton muhtemel ve 21.987.172 ton orta–düşük kalitede albit (sodyum feldspat) rezervi mevcuttur. Bu

yataklar günümüzde seramik ve cam sanayinde kullanılmak üzere yurtiçi ve yurtdışı pazarlara yönelik olarak işletilmektedir.

2018 yılı TÜİK verilerine göre, Aydın İlinin nüfusu 1.097.746 olup Türkiye'nin en kalabalık 20. ilidir. Ekonomik alanda turizm ve tarım sektörleri başta gelmektedir. SGK 2018 Aralık ayı verilerine göre Aydın İli işyeri sayısı 27.816, Ticaret Bakanlığı 2018 verilerine göre ihracat yapan firma sayısı 327'dir (4). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 2016-2019 yılları verilerine göre Aydın İli'nde toplam 231 6.335 kişi istihdam edilmiş ve 7.584 milyon TL sabit yatırım yapılmıştır .Son yıllarda Aydın, sanayileşme sürecini hızlandırmış ve birçok diğer sektörle birlikte madencilik sektörü de hızla gelişmeye başlamıştır. Ekonomik hayatta önemli bir yeri olan madencilik, Aydın İli'nin sanayi ve ticaret sektörünün gelişmesinde etkin bir rol almaktadır. Zımpara, feldspat, kuvars, mermer, linyit, jeotermal ve diğer birçok maden yataklarında üretim yapılarak ekonomiye büyük katkılar sağlanmaktadır. İstihdam olanakları artmakta, ayrıca yapılan ihracatla ülke ekonomisine büyük katkılar sağlanmaktadır.

AYDIN İLİNDE ÜRETİLEN MADENLER

Merkez: Kuvars, feldspat , gümüş ,maden kömürü, kurşun , grafit , mika.

Bozdoğan: Barit, Protilit, Kuvars, Talk, Kuvars, Mika, Manganez, Dolomit, Maden kömürü, Demir, kurşun, Rutil.

Çine: Kuvars Kristalleri, Protiti, Kuvars, Mika, Maden kömürü, Talk, Potasyum, Altın, Granit.

Germencik: Alüminyum, Kuvars, maden kömürü, Mika.

Karacasu: Dolomit, kuvars, Disten, Zımpara, Kurşun, Demir

Koçarlı: Arsenik, maden kömürü, kuvars.

Kuyucak: Kurşun, talk, mika, maden kömürü.

Nazilli: Bakır, Maden kömürü, kuvars ,talk, civa, altın, gümüş

Söke: Demir, maden kömürü, talk, çimento hammaddeleri.

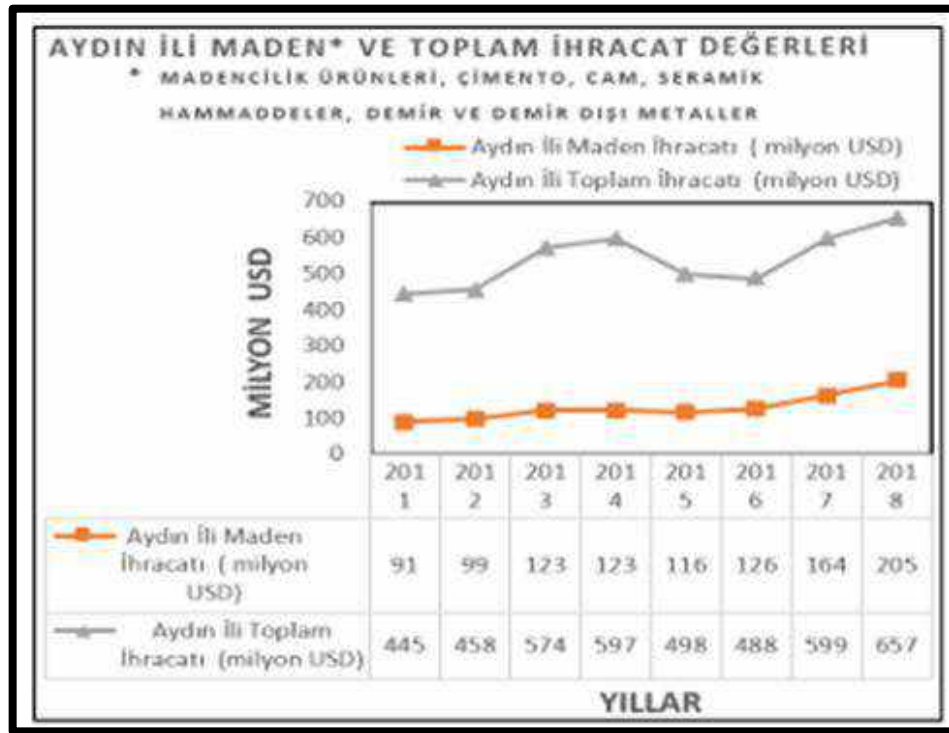
Sultanhisar: Maden kömürü, granit.

Yenipazar: Stronsiyum, Maden kömürü

AYDIN İLİNDE ÜRETİLEN VE/VEYA İHRACATI YAPILAN MADENLER

- Zımpara
- Feldspat
- Kuvars
- Mermer
- Linyit ve Jeotermal

Bakınız Şekil 252

Şekil 252: Aydın İli Maden ve Toplam İhracat Değerleri [Aydın Sanayi Odası]

Aydın İli 2011-2018 yılları toplam ihracat değerleri incelendiğinde (Tablo 41), 2011-2014 yılları arasında artış gözlenmiş ancak 2014-2016 yıllarında 109 milyon dolarlık bir düşüş olmuştur. Bu olumsuz etki kısa sürede toparlanmış ve 2018 yılında toplam ihracatta 657 milyon dolarlık bir gelir elde edilmiştir. 2011-2016 yılları arasındaki maden ihracatı değerleri incelendiğinde bazı dalgalanmalar gözlenmiştir. 2016-2018 yılları arasında ise toplam ihracat yaklaşık 126 milyondan yaklaşık 205 milyona artmıştır. 2011-2018 yılları arasında maden sektörü ihracat gelirini 91 milyondan 205 milyona yükseltmiştir. 212 milyon dolarlık toplam ihracattaki artışta maden sektörünün payı 114 milyon dolar olmuştur. Bakınız Şekil 253

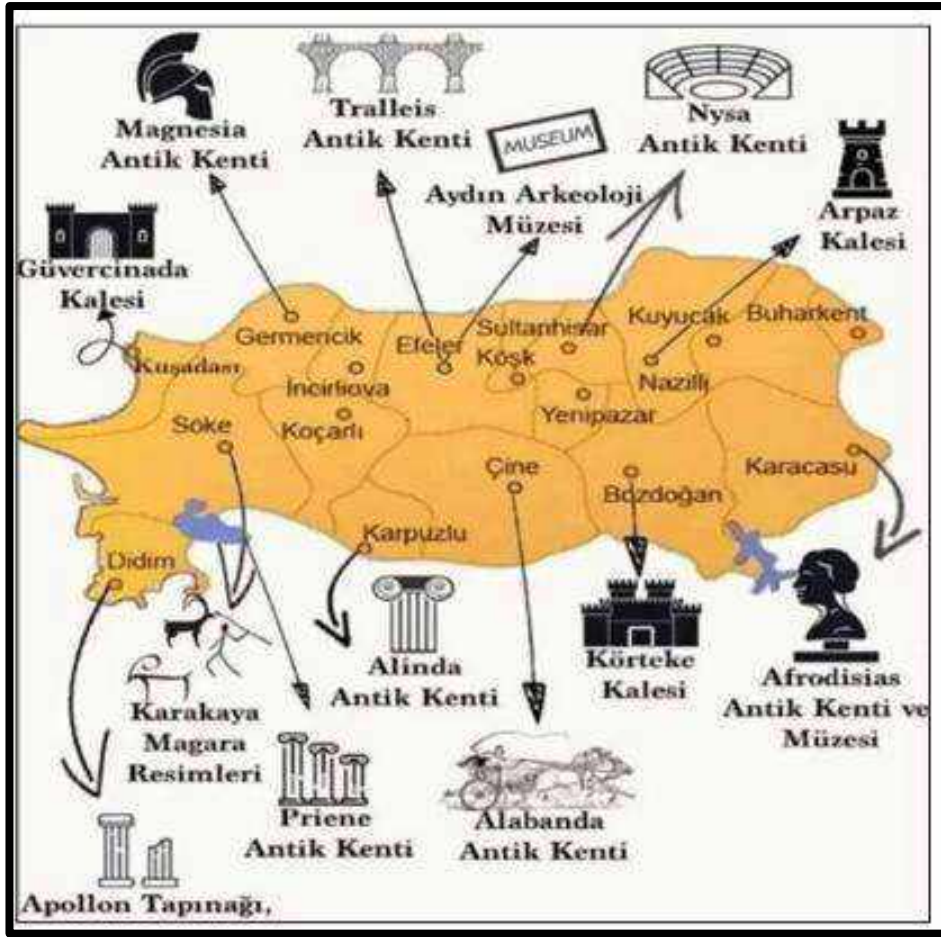

Şekil 253: Aydın İli Maden İhracatı [Aydın Sanayi Odası]

Aydın İli maden ihracatının toplam ihracata oranlarına bakıldığında (Tablo 42). Maden sektörünün ihracattaki payı 2011 yılından 2018 yılına kadar %20 ve üzerinde hesaplanmıştır. 2011’de %20 olarak verilen bu değer, 2018 yılında %32’ye yükselmiştir. Bu veriler, madenciligi Aydın İli’nin toplam ihracatında her geçen yıl artan, önemli bir payı olduğunu kanıtlamaktadır.

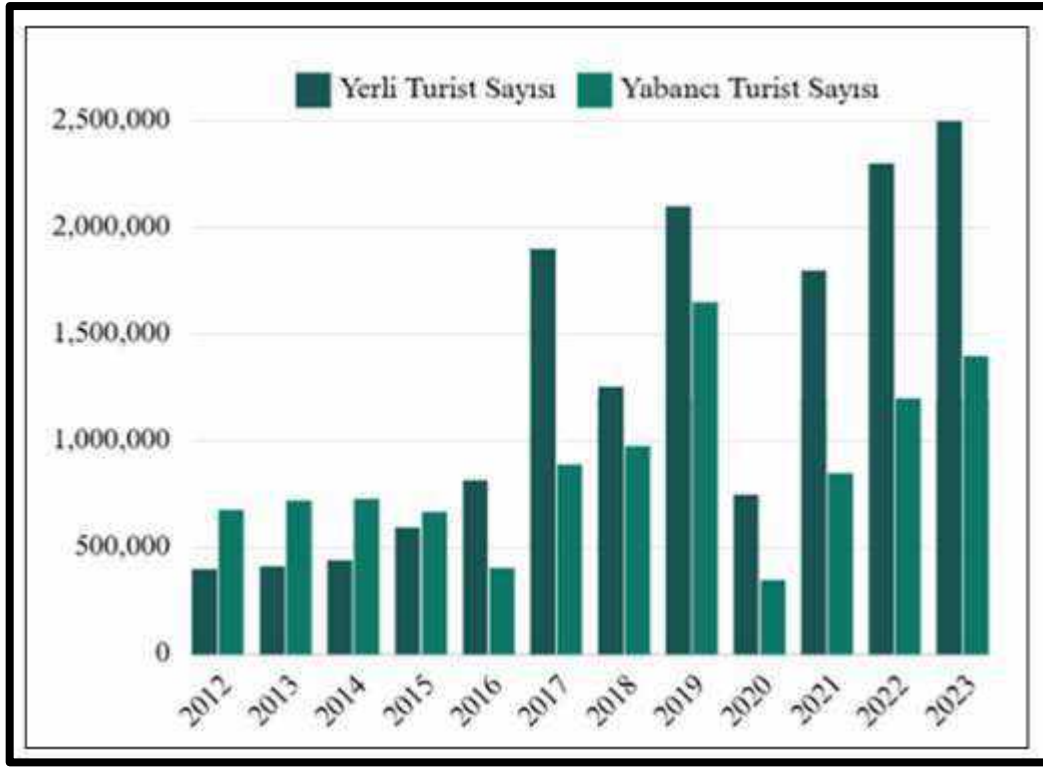
3.4 TURİZM

Aydın, doğal güzellikleri, tarihi zenginlikleri ve kültürel mirası ile büyük bir turizm potansiyeline sahip bir bölgedir. Kuşadası ve Didim gibi dünyaca ünlü destinasyonlar, ilin turizminin lokomotif unsurlarını oluşturmakta olup, bölgeye yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Özellikle Kuşadası deniz turizmiyle öne çıkarken, Didim hem tarihi hem de doğal güzellikleri ile dikkat çekmektedir. Didim’de yer alan Apollon Tapınağı, bölgenin en önemli tarihi yapılarından biridir. Ayrıca, Aydın’ın en önemli kültürel miraslarından biri olan Afrodisias Antik Kenti her yıl büyük bir turist akışı almakta; Tralleis, Nysa, Alinda ve Magnesia gibi diğer antik kentler de tarih meraklılarının ilgisini çekmektedir. Bunun yanı sıra, Aydın’ın termal turizm potansiyeli de büyük bir öneme sahiptir. Karacasu ve Germencik gibi bölgelerdeki termal kaynaklar, sağlık turizmini destekleyerek yerli ve yabancı turistleri cezpt etmektedir. Aydın’daki turizm sektörü, yerel ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır. Turistler tarafından yapılan harcamalar, perakende, konaklama, ulaştırma ve yeme-içme sektörlerinde canlılık yaratmaktadır. Otelcilik, restoran hizmetleri, seyahat acenteleri ve eğlence tesisleri bölgedeki istihdamı artırmakta ve yerel işletmeleri desteklemektedir. Turizm aynı zamanda inşaat sektörünü de canlandırmakta, yeni oteller ve tatil köylerinin yapımla ekonomik faaliyetleri büyötmektedir. Bakınız Şekil 254

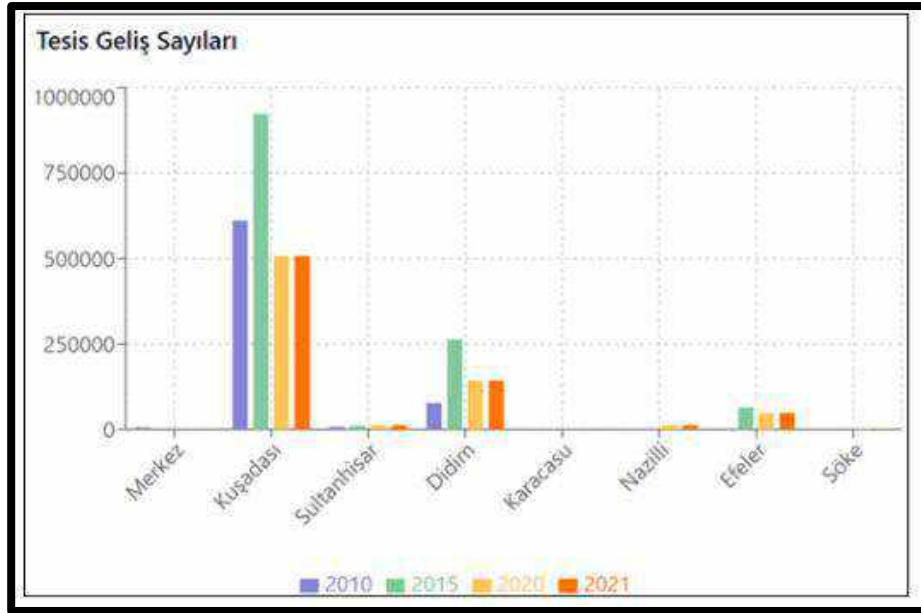
Şekil 254: Aydın İlinde Bulunan Antik Kentler

İlimizin tarımdan sonraki ikinci önemli gelir kaynağı turizmdir. İl ekonomisinde kültür ve turizm varlıkları önemli yer tutmaktadır. İlimizde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 5, (Aydın Arkeoloji Müzesi ve buna bağlı Yörük Ali Efe Müzesi, Afrodiasias Müzesi ve buna bağlı Karacasu Etnografya Müzesi, Milet Müzesi), belediyelere ve Adnan Menderes Üniversitesine bağlı 4 (Çine Kuva-i Milliye Müzesi, Çine Arıcılık Müzesi, Nazilli Kent Müzesi ve Kuşadası Zeytin ve Zeytincilik Müzesi) olmak üzere toplam 9 müze ile 23 önemli ören yeri mevcuttur. Bakınız Şekil 255

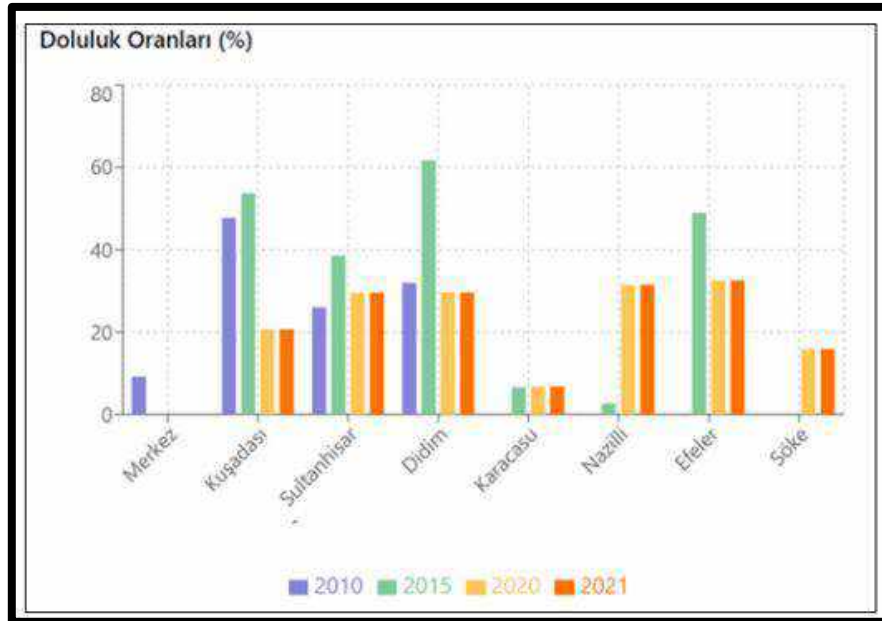
Şekil 255: Aydın İline Gelen yerli ve Yabancı Turist Sayısı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

2012-2023 yılları arasındaki veriler incelendiğinde (Tablo 43) Aydın ilinde hem yerli hem de yabancı turist sayılarında genel olarak artış eğilimi gözlemlenmektedir. 2012-2016 yılları arasında turist sayıları dengeli bir seyir izlerken, 2017 yılında yerli turist sayısında yaklaşık 1,9 milyonluk, yabancı turist sayısında ise 1,2 milyonluk dikkate değer bir artış yaşanmıştır. 2019 yılında da benzer şekilde yüksek seviyelere ulaşılmış, Aydın turizmi adına verimli bir yıl geçirilmiştir. Ancak 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi nedeniyle her iki turist grubunda da ciddi bir düşüş yaşanmış, yabancı turist sayısı 500 binin altına gerilemiştir. Bu durum Aydın ekonomisinde turizme dayalı sektörleri olumsuz etkilemiştir. Pandemi sonrası toparlanma süreci 2021 yılında başlamış, 2022 ve özellikle 2023 yılında Aydın turizmi adeta zirveye ulaşmıştır. 2023 yılında yerli turist sayısı yaklaşık 2,5 milyonla rekor kırarken, yabancı turist sayısı da 1,5 milyona yaklaşmıştır. Bu veriler, Aydın'ın kültürel miras alanları, sahil turizmi, termal kaynakları ve gelişen turizm altyapısı sayesinde hem yurt içinden hem de yurt dışından yoğun ilgi gördüğünü ortaya koymaktadır. Bakınız Şekil 256

Şekil 256: Aydın İlinde Bulunan Tesislere Geliş Sayısı [TÜİK]

Veriler incelendiğine göre (Tablo 44) Kuşadası, açık ara farkla en yüksek tesis kullanımına sahip ilçedir ve 2015 yılında yaklaşık 1 milyonluk zirve değeriyle ön plana çıkmaktadır. Bu durum, Kuşadası'nın Aydın turizminin merkezi konumunda olduğunu ve özellikle o dönemde yoğun tesis faaliyeti yaşandığını göstermektedir. Didim ilçesi de 2015 yılında yaklaşık 250 binlik değerle ikinci sırada yer almakta, 2020 ve 2021 yıllarında bu seviyeyi koruduğu görülmektedir. Merkez ilçede 2010 yılında önemli bir tesis hareketliliği gözlemlenirken, sonraki yıllarda bu sayı düşmüştür. Sultanhisar, Nazilli, Karacasu, Efeler ve Söke ilçelerinde ise tesis geliş sayıları oldukça düşüktür; bu ilçelerde turizm yatırımları ve faaliyetlerinin görece sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak Kuşadası ve Didim'in turizmdeki baskın rolü net şekilde ortaya çıkarken, diğer ilçelerdeki düşük oranlar potansiyel gelişme alanları olarak değerlendirilebilir. Bakınız Şekil 257

Şekil 257: Aydın İlinde Bulunan Tesislerin Doluluk Oranı [TÜİK]

Aydın ilindeki tesis doluluk oranları incelendiğinde (Tablo 45) yıllara ve ilçelere göre farklılık göstermektedir. Kuşadası ve Didim ilçeleri, özellikle turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgeler olarak, 2015 yılında sırasıyla yaklaşık %55 ve %62 ile en yüksek doluluk oranlarına ulaşmıştır. Ancak 2020 ve 2021 yıllarında bu oranlar her iki ilçede de %30 seviyelerine gerilemiştir. Bu düşüş, COVID-19 pandemisinin etkileriyle açıklanabilir. Efeler ilçesi de 2015 yılında %45 doluluk oranıyla dikkat çekmiş, ancak sonraki yıllarda bu oran %30'a düşmüştür. Nazilli ve Sultanhisar ilçelerinde 2020 ve 2021 yıllarında doluluk oranları sabit kalarak %30 civarında seyretmiştir. Karacasu ilçesi ise tüm yıllarda en düşük doluluk oranına sahip olup, %10'un altında kalmıştır. Söke ilçesindeki oranlar da yıllar içinde %20 civarında sabitlenmiş, bu da ilçedeki tesislerin turizm açısından sınırlı kullanıldığını göstermektedir. Genel olarak, 2015 yılı Aydın'daki tesis doluluk oranlarının en yüksek olduğu dönemdir. 2020 ve 2021 yıllarında ise tüm ilçelerde gözle görülür bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum, pandemi sürecinin Aydın'daki turizm ve konaklama sektörü üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Bakınız Tablo 19

Tablo 19: Aydın İlindeki Konaklama Tesisleri [Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü]

MAYIS 2024	BASİT KONAKLAMA BELGELİ TESİSLER		
İL - İLÇE	TESİS ADEDİ	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
BOZDOĞAN	3	75	150
BUHARKENT	4	98	196
ÇİNE	5	86	172
DIDİM	121	4.172	8.344
EFELER	21	502	1.004
GERMENCİK	5	70	140
INCİRLİOVA	1	3	6
KARACASU	4	33	66
KUŞADASI	161	5.222	10.444
KUYUCAK	1	3	6
NAZILLI	13	242	484
SÖKE	9	842	1.684
SULTANHISAR	1	43	86
YENİPAZAR	4	73	146
TOPLAM	353	11.464	22.928

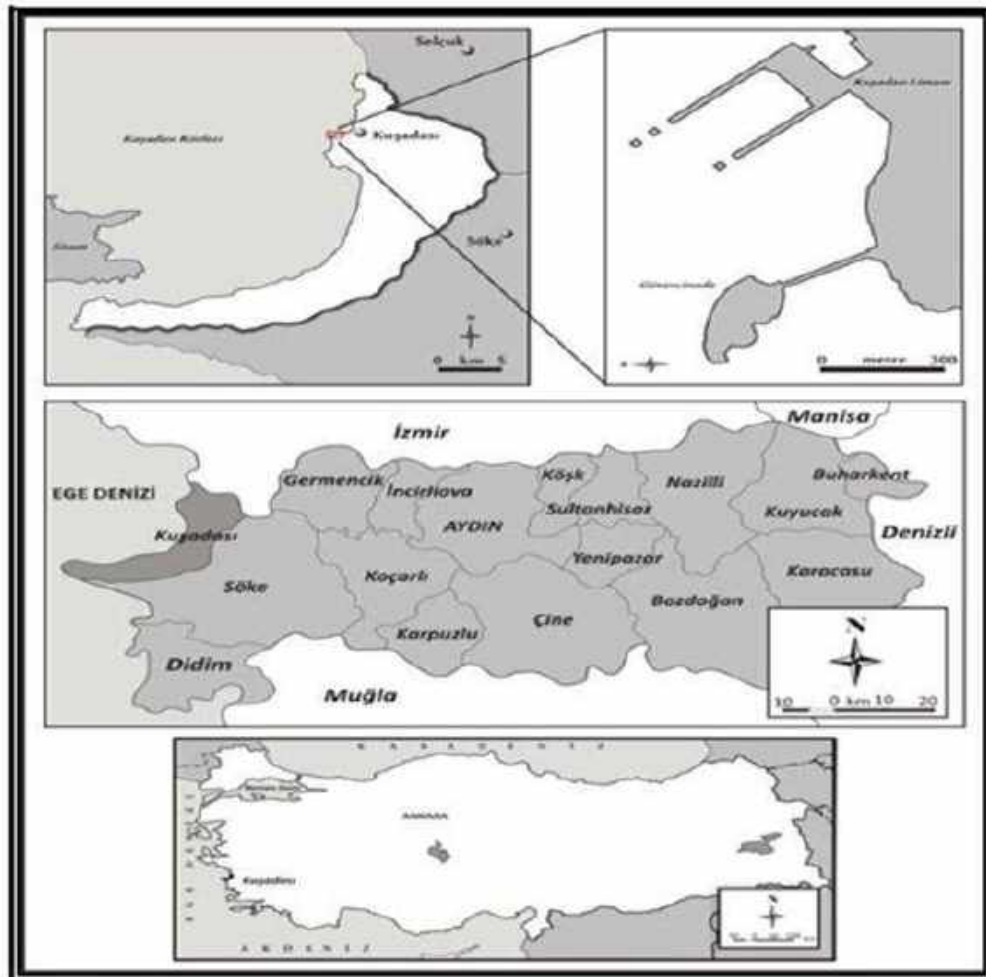
Mayıs 2024 verilerine göre Aydın ilinde toplam 353 basit konaklama belgeli tesis bulunmakta olup, bu tesislerde toplam 11.464 oda ve 22.928 yatak kapasitesi mevcuttur. Konaklama altyapısı büyük oranda turizm açısından gelişmiş sahil ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle Kuşadası, 161 tesis, 5.222 oda ve 10.444 yatak kapasitesi ile Aydın genelinde en yüksek konaklama kapasitesine sahip ilçedir. Onu 121 tesis, 4.172 oda ve 8.344 yatak ile Didim takip etmektedir. Bu iki ilçe, toplam yatak kapasitesinin %80'inden fazlasını oluşturarak ilin turistik konaklama potansiyelini büyük ölçüde taşımaktadır. Efeler ilçesi 21 tesis ve 1.004 yatak kapasitesi ile şehir merkezinde daha çok iş ve geçici konaklamalara hizmet etmektedir. Söke 9 tesis ve 1.684 yatak kapasitesi ile öne çıkan diğer bir ilçedir.

İç bölgelerde yer alan Nazilli 13 tesis ve 484 yatak kapasitesine sahipken, Çine, Bozdoğan, Germencik ve Yenipazar gibi ilçelerde daha sınırlı bir kapasite görülmektedir.

İncirliova, Kuyucak ve Sultanhisar gibi ilçelerde ise yalnızca birer tesis bulunmakta ve yatak kapasitesi 100'ün altındadır. Bu durum, Aydın'da konaklama altyapısının sahil ilçelerinde yoğunlaştığını, iç kesimlerde ise turizm açısından gelişimin sınırlı kaldığını göstermektedir.

KUŞADASI LİMANI

krvaziyer gemilerin yanaştığı ve kruvaziyer yolcularının giriş yaptığı Kuşadası Limanı, Aydın iline bağlı Kuşadası ilçesi sınırları içerisinde yer almakta, ilçe merkezi olan Kuşadası kentinin Camikebir Mahallesi kıyısında konumlanmış durumdadır (Şekil6). Ülkemizin en gözde kruvaziyer limanlarından birisini barındıran Kuşadası, hem muhteşem kumsallara sahip zengin doğal güzellikleri ile hem de tarihi ve kültürel Kruvaziyer Turizmi'nde Dikkat Çeken Bir Nokta: Kuşadası Limanı zenginliklere yakınlığıyla Ege Denizi'nde kruvaziyer turizmi açısından dikkat çekici destinasyonlar arasında yer almaktadır. Kuşadası'nın konumlandığı nokta, kıyı turizminin en gözde kumsallarına, fauna ve flora açısından zengin milli park sahasına erişimin, günübirlik yolculuklara uygun yakınlıkta bulunmasını sağlamıştır Kruvaziyer turizmi, deniz temelli turizm kategorisi içerisinde yer almaktadır. Kruvaziyer turizminde, gemi içinde düzenlenen çeşitli aktiviteler dışında liman ziyaretleri, limana yakın yerlere ziyaret ve alışverişlerden oluşan aktiviteler gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2010: 61). Bakınız Şekil 258

Şekil 258: Kuşadası Limanı Lokasyon Haritası [E-3]

Kuşadası Limanı, Efes (18 km) ve Meryem Ana (18 km), St. John Bazilikası (18 km), Artemis Tapınağı (18 km), Priene (35 km), Şirince Köyü (28 km), Claros (25 km), Miletos (65 km), Didyma (155 km) gibi tarihi çekiciliklere de yine çok kısa sürelerde erişimin sağlanabileceği bir konumda bulunmaktadır. Yine İzmir Adnan Menderes Havalimanı'na 95 km mesafede iken, Milas-Bodrum Havalimanına 125 km mesafede yer almaktadır. Bunun yanı sıra başta halı ve kilim olmak üzere, takılar, el sanatları, hediyelik eşyalar gibi yöresel ürünler de Kuşadası Limanına gelen günübirlikçilerin hemen yakınındadır. Bakınız Şekil 259 ve Şekil 260

Şekil 259: Kuşadası Limanı [E-3]

Şekil 260: Yıllara Göre Kuşadası Kruvaziyer ve Yat Limanı Toplam Yolcu Sayısı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Kuşadası Kruvaziyer ve Yat Limanına ilişkin 2011–2024 yıllarını kapsayan yolcu sayısı verileri incelendiğinde (Tablo 47), dönemsel olarak önemli dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir. 2011–2015 yılları arasında toplam yolcu sayısı 600 bin seviyelerinde seyretmiş, bu dönem limanın düzenli ve istikrarlı bir yolcu trafiğine sahip olduğunu göstermektedir. 2016 yılından itibaren yolcu sayılarında keskin bir düşüş yaşanmış; 2017–2019 yılları arasında toplam yolcu sayısı 100 binin altına inmiştir. Bu gerilemenin temel nedenleri arasında bölgesel güvenlik sorunları, uluslararası ilişkilerdeki dalgalanmalar ve sektörel durgunluk yer almaktadır. 2020 ve 2021 yıllarında ise COVID-19 pandemisinin etkisiyle kruvaziyer turizmi tamamen durma noktasına gelmiş, liman fiilen işlevsiz kalmıştır. 2022 yılı itibarıyla limanda gözle görülür bir toparlanma başlamış; 2023 yılında toplam yolcu sayısı yaklaşık 700 bin seviyesine ulaşarak son on yılın en yüksek değerine çıkmıştır. Bu artış, uluslararası turizm hareketliliğinin yeniden canlanması ve Kuşadası'nın kruvaziyer turizmindeki güçlü konumunu koruduğunu ortaya koymaktadır. 2024 yılında ise yolcu sayısında kısmi bir gerileme yaşanmış ve sayı yaklaşık 600 bin düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu düşüşe rağmen liman, pandemi öncesi ortalamasının üzerinde bir performans sergilemiştir. Sonuç olarak, Kuşadası Kruvaziyer ve Yat Limanı, çevresel ve küresel krizlerden etkilenmeyen açık bir yapıya sahip olmakla birlikte, normalleşme dönemlerinde hızlı bir şekilde toparlanma kapasitesine sahiptir.

3.4.1. DENİZ TURİZM

Aydın ili, tarihi, kültürel ve doğal değerlerine sahip olmanın ötesinde, turizm faaliyetlerinin en yoğun olduğu Batı Anadolu'nun orta yerinde bulunmaktadır. Ayrıca, turizm açısından en önemli deniz sınır kapısına sahip olması, Aydın'ı, sektörün en gelişmiş illerinden biri haline getirmiştir. Aydın ilinde iklimin uygunluğu ve uzun bir turizm sezonuna olanak sağlaması en önemli teşvik edici etkenlerden biridir. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Aydın ilinde sıcak aylar çoğunluktadır. Aynı zamanda deniz suyunun sıcaklığı mayıs-ekim aylarını kaplayan senenin yarısında su sporları ve yüzme olanağı da sağlamaktadır. Ayrıca, deniz kıyısında halka açık plajlardan il içindeki yerleşmelerden ve çevre illerden gelenler, günübirlik veya hafta sonu olmak üzere yararlanmaktadırlar. Bu çeşit kullanım ulaşım rahatlığı ve iklim özellikleri nedeniyle oldukça yaygındır. Bu talebi başta Söke, Aydın, Nazilli ve Denizli oluşturmaktadır. Turistlerin turizm çekiciliği açısından rağbet ettikleri plajlar; Pigale Plajı (Kuşadası), Kadınlar Denizi Plajı (Kuşadası), Güvercinada Plajı (Kuşadası), Yavansu ve Aslan Burnu Plajı (Kuşadası), Güzelçamlı Plajı (Kuşadası), Altınkum Plajı (Didim), Tavşanburnu Plajı (Didim), Gevrek ve Akbük (Didim) plajlarıdır. Bakınız Şekil 261

Şekil 261: Aydın İlindeki Bulunan Plajlar

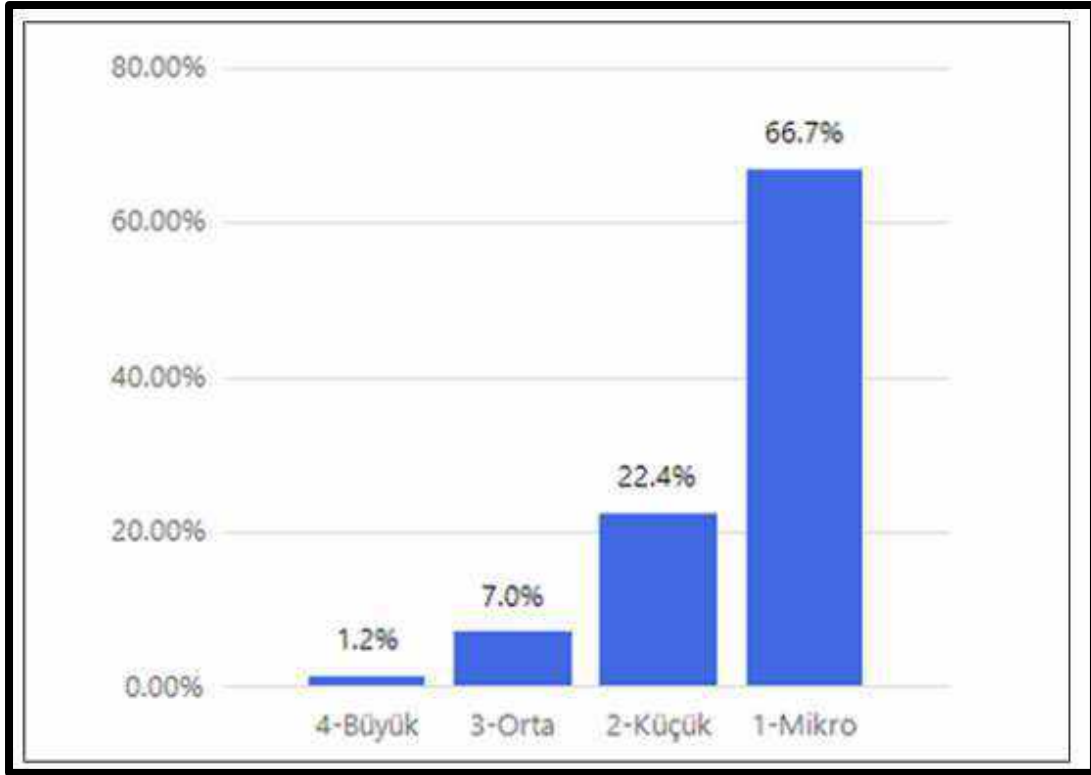
- A. Pigale Plajı (Kuşadası)
- B. Kadınlar Denizi Plajı (Kuşadası)
- C. Güvercinada Plajı (Kuşadası)
- Ç. Yavansu Plajı (Kuşadası)
- D. Güzelçamlı Plajı (Kuşadası)
- E. Altinkum Plajı (Didim)
- F. Tavşanburnu Plajı (Didim)
- G. Gevrek ve Akbük (Didim) plajlarıdır.

3.5.SANAYİ

Aydın ili sanayisi, tarıma dayalı sanayi olarak gelişim göstermiştir. Uygun iklim ve toprak yapısıyla ülkemizin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri durumundadır. İlde üretilen incir, zeytin, pamuk, kestane ile bitkisel ürünler kurulan işletmelerde işlenerek katma değere dönüşmektedir. İlde öne çıkan diğer sanayi dalı tarım makineleri üretimidir. Aydın'ın sanayi üretimi için iklimin müsait olması, ham maddenin kaynağında bulunması ve yatırım-ihracat için çok çeşitli imkân ve altyapının mevcut olması önem arz etmektedir.

3.5.1. ÖLÇEK DAĞILIMI

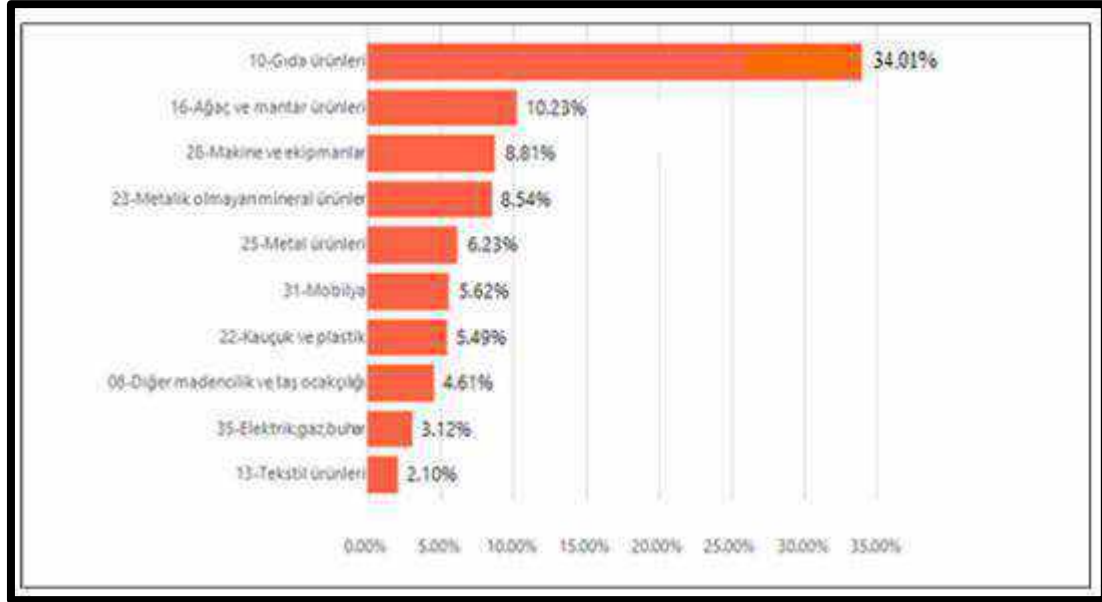
Aydın ilinde bulunan sanayi işletmeler çalışan sayısına bakıldığında (Tablo 48); %66,7 mikro, %22,4 küçük , %7 orta ve %1,2 oranında büyük ölçekli işletmelerdir. Bakınız Şekil 262

Şekil 262: Aydın İlinde Bulunan Sanayilerin Ölçek Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

3.5.2. SEKTÖREL DAĞILIM

Aydın ilinde sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde(Tablo 49) , ilk sırada %34,01 ile Gıda Ürünleri, ikinci sırada %10,23 ile Ağaç ve mantar Ürünleri ve üçüncü sırada ise % 8,81 ile Makine ve ekipman İmalatı sektörü yer almaktadır. Aydın İlinde sanayi sektöründe istihdamda Gıda ürünleri sektörü, %33,9 Makine ve ekipmanları sektöründe %19,88 ile Metalik olmayan mineral ürünleri sektöründe %11,17 ile ilk üç sırada yer almaktadır. Bakınız Şekil 263

Şekil 263: Aydın İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinde sanayi sektörlerinde toplam 31.646 kişi istihdam edilmektedir. İstihdam dağılımı incelendiğinde (Tablo 50), en yüksek paya sahip sektörün gıda ürünleri imalatı olduğu görülmektedir. Bu sektörde 10.727 kişi çalışmakta olup, toplam sanayi istihdamının yüzde 33,90'ını oluşturmaktadır. Gıda sektörünün bu denli yüksek bir orana sahip olması, Aydın'ın güçlü tarımsal altyapısına ve tarım-sanayi entegrasyonuna işaret etmektedir. İkinci sırada yer alan makine ve donanım imalatı sektöründe 6.290 kişi istihdam edilmekte olup bu sektör, toplam istihdamın yüzde 19,88'ini temsil etmektedir. Bu durum, ilde sanayi teknolojileri ve makine imalatına dayalı bir üretim yapısının gelişmekte olduğunu göstermektedir. Metalik olmayan mineral ürünler sektörü 3.535 çalışanla yüzde 11,17'lik paya sahiptir. Bu veri, Aydın'daki doğal kaynakların (örneğin seramik ve taş ocaklığı) üretime yansıtıldığını ve inşaat malzemeleri gibi alanlarda faaliyet gösterildiğini göstermektedir. Diğer madencilik ve taşocaklığı sektörü 1.908 kişi ile yüzde 6,03'lük, metal ürünleri imalatı ise 1.644 kişi ile yüzde 5,19'luk istihdam sağlamaktadır. Bu sektörler, hammadde çıkarımı ve metal işleme süreçleri açısından destekleyici niteliktedir. Tekstil ürünleri sektörü 1.008 çalışan ile toplam istihdamın yüzde 3,19'unu oluşturmaktadır. Elektrik, gaz ve buhar üretim ve dağıtım sektöründe 850 kişi istihdam edilmekte olup bu oran yüzde 2,69'dur. Benzer şekilde, içecek ürünleri imalatı 832 kişi ile yüzde 2,63, ağaç ve mantar ürünleri sektörü 706 kişi ile yüzde 2,23 ve otomotiv-treyler imalatı 699 kişi ile yüzde 2,21 oranında istihdam sağlamaktadır. Bakınız Tablo 20

Tablo 20: Aydın İlinde Sanayi Sektöründe İstihdamın Dağılımı [TÜİK]

Sektör Adı	Çalışan Sayısı	İl Payı
10-Gıda ürünleri	10727	33,90%
28-Makine ve donanımları	6290	19,88%
23-Metalik olmayan mineral ürünler	3535	11,17%
08-Diğer madencilik ve taş ocakçılığı	1908	6,03%
25-Metal ürünleri	1644	5,19%
13-Tekstil ürünleri	1008	3,19%
35-Elektrik, gaz, buhar	850	2,69%
11-İçecek ürünleri	832	2,63%
16-Ağaç ve mantar ürünleri	706	2,23%
29-Otomotiv, treyler	699	2,21%
Toplam	31646	

Aydın İlinde Çalışan Sayısına Göre İlk 5 Büyük İşletme aşağıda sıralanmıştır:

- Uğur Soğutma Makinaları Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Nazilli Şubesi
- S. S. Tarih İncir Tarım Satış Kooperatifleri Birliği İncir İşletmesi Germencik İncir İşleme Ve Depolama Müdürlüğü Şubesi
- Osman Akça Tarım Ürünleri İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret A.Ş.
- Uğur Soğutma Makinaları Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Nazilli Organize Sanayi Şubesi
- Gabay Dış Ticaret Anonim Şirketi

Bakınız Tablo 21

Tablo 21: Aydın'da Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletme Sayıları

Konu	Sayı	Konu	Sayı
Süt ve Süt Ürünleri	251	Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	247
Et ve Et Ürünleri	38	Makarna ve İrmik Üretimi	1
Su Ürünleri İşleme	-	Yumurta Paketleme	17
Meyve-Sebze işleme-paketleme	262	Dondurulmuş Gıda	5
Hububat ve Bakliyat Üretimi	2	Hazır Yemek, Tabldot Yemek	68
Katı ve Sıvı Bitkisel Yağ	3	Hazır çorba ve bulyon, puding, toz karışımlar, mayonez, sos vb.	6
Şekerleme Üretimi (paketleme hariç)	104	Kuruyemiş ve Çerezler	61
Zeytinyağı	312	Baharat İşleme	41
Konserve ve Salça(meyve-sebze üretimi içinde)	2	Alkolizü İçecekler	26
Fermente ve salamura ürün üretimi	61	Alkolü İçecekler	4
Pastacılık Ürünleri Üretimi	317	Bal, polen, arısı tütü ve temel petek üretimi ve ambalajlama	18
Niğasta ve Niğasta mamulleri	0	Gıda Katkı ve Aroma Maddeleri	14
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu ve Benzeri Ürünler	5	Gıda ile Temas Eden Maddeler	14
Un üretimi	11	Yem	410
Unlu mamuller üretimi	236	TOPLAM	2.536

Aydın ilinde gıda üretimi ve işleme faaliyetlerine ilişkin verilerine bakıldığında (Tablo 51), ilin güçlü tarımsal altyapısının gıda sanayisiyle entegre bir şekilde geliştiğini ortaya koymaktadır. Toplamda 2.536 faaliyetin yer aldığı sektörde özellikle yem üretimi 410, pastacılık ürünleri üretimi 317, zeytinyağı üretimi 312, meyve-sebze işleme ve paketleme 262, süt ve süt ürünleri üretimi 251, ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi 247 ile unlu mamuller üretimi 236 öne çıkan başlıca alanlardır. Bu veriler, Aydın'ın

tarımsal üretimini işlenmiş gıda ürünlerine dönüştürme kapasitesinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Zeytinyağı üretimindeki yüksek faaliyet sayısı, ilin bu alandaki geleneksel üstünlüğünü sürdürdüğünü ve bu ürünün bölge ekonomisi açısından stratejik bir konumda olduğunu işaret etmektedir. Benzer şekilde, yem üretiminin yoğunluğu, hayvancılıkla olan yapısal bağın güçlü olduğuna işaret ederken; süt ve süt ürünleri, unlu mamüller ve pastacılık ürünleri gibi alanlar da küçük ve orta ölçekli işletmelerin etkinliğini yansıtmaktadır.

3.5.3 AYDIN İLİNDE SANAYİ BÖLGELERİ

Aydın'ın sanayi gelişimi, Cumhuriyetin ilanıyla hız kazanmış ve bölge, coğrafi avantajları sayesinde tarıma dayalı sanayiden modern sanayiye geçişte önemli bir rol üstlenmiştir. 1930'lu yıllarda tarımsal ürünlerin işlenmesi ile başlayan sanayileşme süreci, kısa sürede tekstil, gıda, otomotiv yan sanayi ve inşaat gibi sektörlerle yayılmıştır. Osmanlı döneminde temelleri atılan tarımsal sanayi, Cumhuriyet dönemiyle birlikte hız kazanmış ve devlet destekli fabrikaların kurulmasıyla güçlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin sanayileşme hedefleri doğrultusunda 1933 yılında kurulan Sümerbank, bu sürecin en önemli yapı taşlarından biri olmuştur. Sümerbank, özellikle tekstil sektöründe büyük bir dönüşüm yaratarak Türkiye genelinde birçok fabrikanın kurulmasına öncülük etmiştir. Aydın Tekstil Fabrikası ve 9 Ekim 1937'de Mustafa Kemal Atatürk tarafından açılışı yapılan Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası, bölgedeki sanayileşme bilincini pekiştirmiştir. Türkiye'nin ilk modern tekstil fabrikası olan Sümerbank, Aydın'da yerli üretimin artmasına katkı sağlarken, bölgeye hem ekonomik hem de sosyal anlamda büyük bir ivme kazandırmıştır. 1940'lı yıllardan itibaren Türkiye genelinde hızlanan sanayileşme süreci, Aydın'da da birçok sanayi kuruluşunun açılmasına vesile olmuş ve 1950'li yıllarda temel sanayi altyapısı önemli ölçüde güçlenmiştir. 1980'lerde serbest ekonomi politikalarının etkisiyle özel sektör yatırımları artmış ve organize sanayi bölgelerinin kurulması, sanayinin çeşitlenmesini sağlamıştır. 2000'li yıllarda Avrupa Birliği entegrasyon süreciyle birlikte küresel pazarlara açılan Aydın sanayisi, modernleşme ve dijitalleşme yolunda önemli adımlar atmıştır. 8 Organize Sanayi Bölgesi bulunan Aydın'da, tarıma dayalı sanayi, tekstil, otomotiv yan sanayi, gıda ve enerji sektörlerinde faaliyet gösteren birçok işletme bulunmaktadır. Aydın'da Gıda ürünleri ve içecek, Makine ve teçhizat, Maden, Motorlu kara taşıtı ve römorklar, Otomotiv yan sanayi ve Enerji (GES, RES, JES) sektörlerinde faaliyet gösteren firmalar bulunmaktadır. Zeytin, kuru meyve ve sebze gibi ürünlerin işlenmesinde Türkiye'nin önemli merkezlerinden biri olan Aydın, yaklaşık %45'e yaklaşan gıda ihracat oranıyla dikkat çekmektedir. Aydın Sanayi Odası tarafından desteklenen sanayi politikaları ve girişimci teşvikleri, bölgenin potansiyelini daha da güçlendirerek Aydın'ın sanayide sürdürülebilir bir geleceğe doğru emin adımlarla ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Aydın sanayisi, Türkiye genelindeki ihracat payı %1 civarında olsa da, artan bir ivme göstermektedir. Aydın Sanayi Odası, sanayicilerin devletin sağladığı ihracat desteklerinden faydalanabilmesi için sürekli projeler üretmekte ve sanayicilerle iş birliği yaparak, sürdürülebilir dijital dönüşümü benimseyen sanayi faaliyetleriyle gelişime katkıda bulunmaktadır. Aydın'daki 8 Organize Sanayi Bölgesi (OSB), yerel üretimi artırarak bölgenin sanayi altyapısını güçlendirir, istihdam sağlar ve ihracatı destekler. OSB'ler sayesinde Aydın, ekonomik çeşitlilik kazanır ve rekabet gücü artar; bu da ilin genel ekonomik kalkınmasına önemli katkı sağlar. Bakınız Tablo 22

Tablo 22: Aydın İlinde Bulunan Sanayi Bölgeleri [Aydın Sanayi Odası]

OSB ÜNVANI	OSB ALANI (HA)	Toplam Parsel Sayısı	Tahsis Edilen Parsel Sayısı	Tahsis Edilecek Parsel Sayısı	Üretim Yapılan Parsel Sayısı	İnşaat Aşamasındaki Parsel Sayısı	Diğer Parselleri
Aydın ASTİM	504.32	198	143	55	117	18	8
Çine	274.94	90	78	12	45	18	15
Söke	185.00	29	29	0	22	6	1
Aydın-Nazilli	126.00	44	40	4	36	4	0
Ortaklar	122.00	35	35	0	25	7	3
Aydın	99.50	56	55	1	37	18	0
Buharkent	86.81	29	29	0	4	5	20
Aydın Efeler TDİ (Geo. Isıtmalı Sera)	71.73	29	29	0	0	8	21
TOPLAM	1.470.29	510	438	72	286	84	68

Aydın ilindeki Organize Sanayi Bölgelerine bakıldığında (Tablo 52) (OSB'ler), sanayi sektörünün düzenli gelişimini sağlayan önemli alanlardır. İl genelinde 1.470,29 hektar alana yayılan 8 OSB, 510 parselden oluşmaktadır. Bunlardan 438'i tahsis edilmiş, 286'sında üretim yapılmakta ve 84'ü inşaat aşamasındadır. Aydın ASTİM OSB, 504,32 hektar büyüklüğü ve 117 üretim parseli ile en büyük OSB'dir. Çine OSB ikinci sırada yer alırken, Nazilli OSB ise orta ölçekli bir sanayi merkezi olarak öne çıkmaktadır. Aydın Efeler TDİ OSB, jeotermal enerji ile tarım ve sanayi entegrasyonu ile farklılaşarak yenilikçi bir yatırım alanı sunmaktadır. Bakınız Şekil 264

Şekil 264: Aydın OSB [E-4]

Aydın Organize Sanayi Bölgesi 15 Temmuz 1976 yılı 7/12207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kurulmuş olup, eski Umurlu Belediyesi tarafından imar planları yapıldıktan sonra altyapı projeleri hazırlanmış ve 1991 yılında altyapı çalışmalarına başlanmıştır. Aydın OSB’de sanayi parselinin (arsa) tahsisi 1993 – 2004 yılları arası arasında tamamlanarak katılımcılar üretimlerine başlamıştır. Aydın Organize Sanayi Bölgesi Müteşebbis Heyeti, Aydın Valisi Başkanlığında Aydın Sanayi Odasının %38 , Aydın Ticaret Odasının %38 , Aydın İl Özel İdaresinin %13 ve Umurlu Belediyesinin %11 katılımı ile oluşmuştur. İlgili kuruluşların oluru ile Aydın İl merkezine 12 km mesafede olması, Aydın-Denizli karayoluna ve demiryoluna cepheli oluşu sebebiyle ulaşım açısından en elverişli saha olması sebebiyle 30 Nisan 1980 tarihinde yer seçimi onaylanmıştır. Toplam 122 hektarlık alanda faaliyet gösteren Aydın OSB’de 84.63 hektar alanda 56 adet sanayi parseli bulunmaktadır ve tamamı tahsis edilmiştir. Boş sanayi parselimiz yoktur. OSB’mizi 5.62 hektar sosyal donatı alanı bulunmaktadır. Mevcut durumda 56 adet sanayi parseli bulunan OSB’mizde 45 katılımcımız parseli/parselleri bulunmaktadır. Bölgede bulunan 56 parselde; 22 adet gıda, 16 adet metal işleme, 4 adet tekstil, 4 adet ambalaj, 4 adet mobilya ve 6 adet çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren sanayicimiz bulunmaktadır. Bölgede bulunan 47 parselde üretime üretim faaliyetleri devam ederken 9 parseldeki işletmeler çeşitli nedenlerden dolayı kapalı veya üretime ara vermiş durumdadır. Bakınız Şekil 265

Şekil 265: Söke OSB [E-5]

1996 yılında kurulan Söke Organize Sanayi Bölgesi 2000 yılında resmi kuruluşunun tamamlanmasının ardından 2003 yılında imar planı onaylandı. İzmir-Bodrum Karayolu üzerinde Novada Outlet ve Söke-Aydın-İzmir Demiryolu yanında 185 hektar arazi üzerine kurulu olan Söke Organize Sanayi Bölgesinde yatırımcı firmaların başvuruları devam ederken, bölgede yer alan yatırımcıların fabrika kurma çalışmaları sürmektedir. Kuşadası Limanına 22 Km, İzmir Adnan Menderes Havalimanına 85 km, İzmir Limanına 100 km mesafede olmasının yanı sıra içinden Demiryolu hattının geçmesi; Söke Organize Sanayi Bölgesini yatırımcı kuruluşlar için cazibe merkezi haline getirmektedir. Bakınız Şekil 266

Şekil 266:Ortaklar OSB [E-6]

Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi (OSB), Aydın'ın Germencik ilçesinde yer alan ve sanayi ile kentleşmeyi çevreyle uyumlu bir şekilde birleştirmeyi amaçlayan bir sanayi bölgesidir. Kuruluşu 24 Ocak 1997 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak resmîyet kazanmıştır. Toplam alanı yaklaşık 1.217.311 m² olan OSB, iki etaptan oluşmaktadır:

1. Etap: Sanayi parselleri 647.230,71 m², idari ve sosyal tesis alanı 36.337,68 m², teknik hizmet alanı 16.800 m², arıtma tesisi alanı 31.577,79 m² ve donatı alanları (yol, park vb.) 314.102,18 m² olmak üzere toplam 1.046.048,36 m²'dir.

2. Etap: Sanayi parselleri 79.961,56 m² ve donatı alanları 91.301,36 m² olmak üzere toplam 171.262,92 m²'dir. OSB'nin kuruluş sürecinde, arazinin tarıma elverişsiz olduğu belirlenmiş ve çeşitli kurumların onaylarıyla altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Bakınız Şekil 267

Şekil 267: Çine OSB [E-7]

Aydın Çine Organize Sanayi Bölgesi, Aydın ilinin güney kesiminde yer almaktadır. Bu stratejik konum, hem Ege Bölgesi'ne hem de Akdeniz'e yakınlığıyla lojistik avantajlar sunar. Karayolu bağlantıları, limanlara ve havaalanlarına erişimi kolaylaştırır. Bölge, modern bir altyapıya sahiptir. İşletmelere kesintisiz enerji, su, atık yönetimi gibi temel altyapı hizmetleri sunar. Ayrıca, yüksek hızlı internet erişimi ve telekomünikasyon altyapısı da mevcuttur. Bu, işletmelerin rekabetçi olmalarına katkı sağlar. Aydın Çine Organize Sanayi Bölgesi, farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelere ev sahipliği yapar. Tarım, gıda, tekstil, kimya, metal işleme gibi birçok sektörde üretim yapan işletmeler bulunur. Bu çeşitlilik, işbirliği ve ticaret olanaklarını artırır. Bölge, yerel işgücünün istihdam edilmesine ve işgücünün niteliklerinin artırılmasına önem verir. Eğitim merkezleri ve meslek kursları işgücünün gelişimine katkı sağlar. Çine ilçemizin Gökyaka Mahallesi'nde 2.750 dekar arazi üzerine kurulan Çine Organize Sanayi Bölgesi'nin yer seçimi kesinleşmiş, Kamu Yararı Kararı alınmış ve yaklaşık 1.580 dekarı kapsayan 2. ilave alan da imar planlarına dahil edilmiştir. Bakınız Şekil 268

Şekil 268: Nazilli OSB [E-8]

1260 dönümlük geniş arazisi üzerine kurulu olan Nazilli OSB, yaklaşık 30 fabrikada çeşitli sektörlerde faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler, bölgede 2 bin kişiye istihdam sağlamakta ve ekonomik büyümeye önemli katkılarda bulunmaktadır. Proje doluluk oranı %95'dir. Ağırlıklı sektör grubu; makine-ekipmanların kurulumu-onarımı, kimyasalların-kimyasal ürünlerin imalatı ve ana metal sanayidir. Bakınız Şekil 269

Şekil 269: Buharkent OSB [E-9]

OSB'nin tanıtım faaliyetlerinin ardından yatırımcılardan gelen talepler doğrultusunda arsa tahsislerine başlanmıştır. 2017 yılında onaylanan ilave revizyon imar planıyla birlikte, Buharkent OSB'nin toplam alanı 85,95 hektara çıkarılmış, bunun 67,15 hektarı sanayi parseli olarak ayrılmıştır. Ayrıca, OSB alanı dışında kalan 25.344 m² büyüklüğündeki arıtma tesisi sahası da planlamaya dahil edilmiştir. Elektrik, kanalizasyon, yağmur suyu ve üst yapı altyapı çalışmaları tamamlanmış. Bakınız Şekil 270

Şekil 270: Aydın Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB [E-10]

Aydın Tarıma Dayalı Organize Sera Bölgemiz topraksız, tam otomasyonlu, ısıtma ve yenilenebilir enerji kaynaklarıyla sağlanan modern sera ile en iyi tarım uygulamalarını hedeflemektedir. Organize Sanayi Bölgemiz Efeler ilçesi Kadıköy mevkiinde toplam 776 bin metrekare alana kuruludur. Bölgede 25 bin metrekareden oluşan 20 adet seraya sahip, 4 bin metrekareden oluşan 9 adet sanayi parseline sahiptir. Bakınız Şekil 271

Şekil 271: Aydın Astim OSB [E-11]

Aydın ASTİM Organize Sanayi Bölgesinin alanı 530 Hektar'dır. Organize Sanayi Bölgesi alanı Aydın Belediyesi Belediye sınırları , Aydın Belediyesi Kocagür Köyü mücavir alanı ve Tepecik Belediyesi Belediye sınırları olmak üzere 3 idari sınırdan oluşturulmuştur. Sanayi Ve Ticaret Bakanlığının 27.05.2004 tarih ve 005833 sayılı yazıları gereğince şahıs mülkiyetindeki 187 adet toplam 2.200.835,55 m2 büyüklüğündeki parsellere ilişkin "Kamu Yararı Kararı" yetkisi verilmiştir. OSB nin kesin sınırları Sanayi Ve Ticaret Bakanlığının 13.12.2004 tarih ve 16589 sayılı yazıları ile bildirilmiştir. Aydın ASTİM Organize Sanayi Bölgesi Müteşebbis Heyeti % 6,66 pay ile Aydın İl Özel İdaresi , % 13,33 pay ile Aydın Belediyesi , % 6,66 pay ile Tepecik Belediyesi , % 13,33 pay ile Aydın Sanayi Odası , % 13,33 pay ile Aydın Ticaret Odası ve % 46,69 pay ile S.S. ASTİM Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi tarafından oluşturulmuştur.

AYDIN İLİ DIŞ TİCARET YAPISI

Aydın ilinin dış ticaret yapısı incelendiğinde (Tablo 53) Aydın ili ihracatı; ağırlıklı olarak Avrupa Birliği ülkelerine yöneliktir. Ayrıca, komşu ülkeler ve Ortadoğu ülkelerine de ihracat yapılmaktadır. İhracatta en önemli sektörlerin ihracat tutarlarına göre; İşlenmiş sebze ve meyveler Diğer genel amaçlı makineler ve Madencilik olarak sıralanmaktadır. İthalatı ağırlıklı olarak Uzakdoğu ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkeleri ile yapılmaktadır. İthalatın en önemli sektörleri Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler, Pompa, kompresör, musluk ve vana ile Demir-çelik ana sanayi olarak sıralanmaktadır. Bakınız Tablo 23

Tablo 23:Aydın İlinin Dış Ticaret Yapısı [TÜİK]

İHRACAT		İTHALAT	
ÜLKE	PAYLAR (%)	ÜLKE	PAYLAR (%)
İTALYA	11,87	ÇİN	27,09
İSPANYA	7,43	ALMANYA	8,10
ABD	6,51	İTALYA	6,41
ALMANYA	6,43	GÜNEY KORE	5,17
FRANSA	5,16	BREZİLYA	5,10
ÇİN	4,74	İSPANYA	4,05
ROMANYA	2,99	İNGİLTERE	3,18
HOLLANDA	2,95	SLOVAKYA	2,78
RUSYA FEDARASYONU	2,64	VİETNAM	2,67
IRAK	2,45	UKRAYNA	2,40

İlde imalat sanayi faaliyetleri tarımsal faaliyetlere dayalı olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ticaret de bu sektörlerde gelişmiştir. İmalat sanayinde; gıda, makine ve ekipman imalatı, madencilik ve taşocakçılığı, otomotiv yan sanayi, beyaz eşya ürünleri imalatı ve orman ürünleri sanayi gelişmiştir. Ayrıca, seracılık da yaygınlaşmaya başlamıştır.

İLİN DIŞ TİCARETE KONU OLAN SEKTÖRLERİ

Aydın, son yıllarda sanayileşme sürecine girmiş ve bu konuda hızla yol almaya devam etmektedir. Sanayisi ağırlıklı olarak; tarımsal üretimi işlemeye yönelik gıda imalatı, makine ve ekipman imalatı, madencilik ve taşocakçılığı, otomotiv yan sanayi, beyaz eşya ürünleri imalatı ve kimyevi maddeler imalatından oluşmaktadır. Aydın ilinde üretilen ürünlerin bir kısmı iç piyasada tüketilirken bir kısmı da yurt dışına ihraç edilmektedir.

Yaş sebze ve meyveler, salamura zeytin, konserve, salça, işlenmiş incir gibi tarımsal ürünlerin yanı sıra; sanayi ürünleri kapsamında tarım makineleri, zeytinyağı makineleri, otomotiv yan sanayi ürünleri, beyaz eşya ürünleri, yer altı servetlerinden feldspat, kuvars, mermer ile şişelenmiş içme suları dünyanın değişik ülkelerine ihraç edilmektedir. (Kaptaner ve Kıyak, 2023) Bakınız Şekil 272

Şekil 272: Aydın İhracatında Öne Çıkan 10 Sektörün İhracat Değerleri (Milyon \$)[GEKA]

Aydın ihracatında ilk onda yer alan ihracat Sektörleri incelendiğinde (Tablo 54) en fazla yüzde artış oranına sahip olan bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar ihracatı geçen yıla göre %296,9 oranında artarak 20.495.126 dolara yükselmiştir. İlk on sektör içerisinde ikinci en fazla yüzde artış oranı tarım ve orman makine sektöründe görülmüştür. Sektörün ihracatı bir yıl önceki döneme göre %45,1 oranında artarak 19.961.488 dolara yükselmiştir. İlk on sektör içerisinde üçüncü en fazla %23,2 artış oranı ise motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları sektöründe görülmüştür. Bir önceki yıla göre Aydın ihracatında en fazla yüzde azalış oranına sahip olan meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri ihracatı geçen yıla göre % -27,2 oranında azalarak 35.129.730 dolara düşmüştür. (Kaptaner ve Kıyak, 2023)

İHRACATA KONU OLAN SEKTÖRLER

- İşlenmiş sebze ve meyveler
- Diğer genel amaçlı makineler
- Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı
- Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları
- Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler
- Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri
- Kum, kil ve TAŞ ocakçılığı
- Tekstil elyafının iplik ve dokunmuş tekstil
- Tank, sarnıç ve metal muhafazalar
- Tarım ve orman makineleri
- Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi
- Motorlu kara taşıtlarının kara sürleri ve römorkları
- Sabun, deterjan, temizlik, cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri
- Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar

- Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler

Aydın ihracat performansı açısından Türkiye genelinde performansı iyi olan illerden biridir. Dış ticaret dengesi olumlu yönde seyretmiştir. TİM kayıtlarına göre illerin ihracat sıralamasına bakıldığında İlimiz 21 sırada yer almaktadır. Bakınız Şekil 273

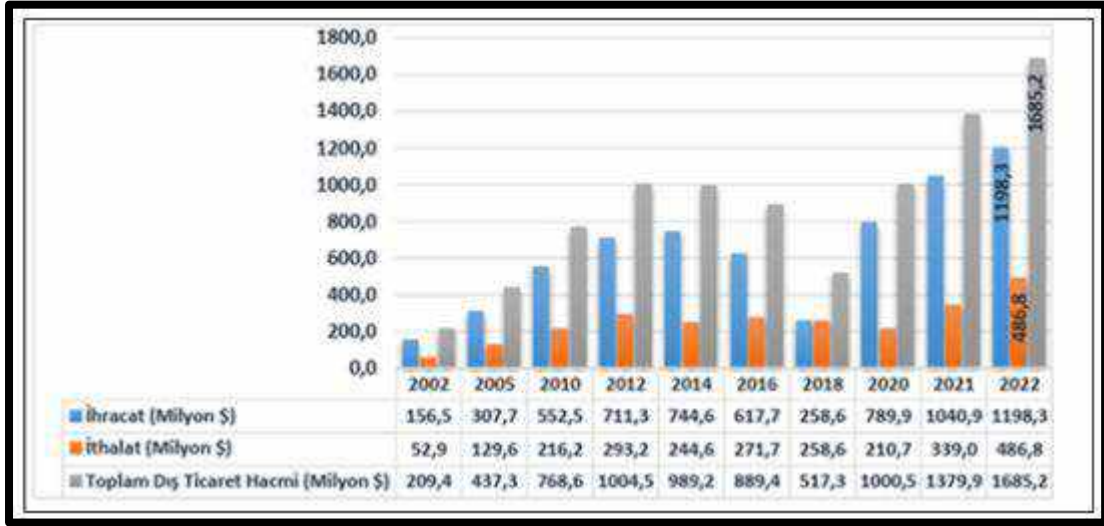
Şekil 273: Aydın İthalatında Öne Çıkan 10 Sektörün İhracat Değerleri (Milyon \$)[GEKA]

Aydın ithalatında ilk onda yer alan sektörel ihracat değerleri incelendiği (Tablo 55) en fazla yüzde artış oranına sahip olan motosiklet ithalatı geçen yıla göre %200,1 oranında artarak 50.965.930 dolara yükselmiştir. İlk on sektör içerisinde ikinci en fazla yüzde artış oranı başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineraller sektöründe görülmüştür. Sektörün ithalatı bir yıl önceki döneme göre %131,5 oranında artarak 13.660.248 dolara yükselmiştir. İlk on sektör 6 içerisinde üçüncü en fazla (%127) artış oranı ise takım tezgahları sektöründe görülmüştür. Bir önceki yıla göre Aydın ithalatında en fazla yüzde azalış oranına sahip olan sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler ithalatı geçen yıla göre % -7,6 oranında azalarak 17.542.213 dolara düşmüştür. (Kaptaner ve Kıyak, 2023)

İTHALATA KONU OLAN SEKTÖRLER

- Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler
- Pompa, kompresör, musluk ve vana Demir-çelik ana sanayi
- Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır v.b.
- Motosiklet Giyim eşyası (kürk hariç)
- Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri
- Kum, kil ve taş ocakçılığı
- Takım tezgahları
- Ayakkabı
- Motorlu kara taşıtları ve motorları
- Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)
- Diğer genel amaçlı makineler
- Kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva
- Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar

Bakınız Şekil 274

Şekil 274: Aydın İli İhracat ve İthalat Değişimleri ve Dış Ticaret Hacmi (2002-2022) [GEKA]

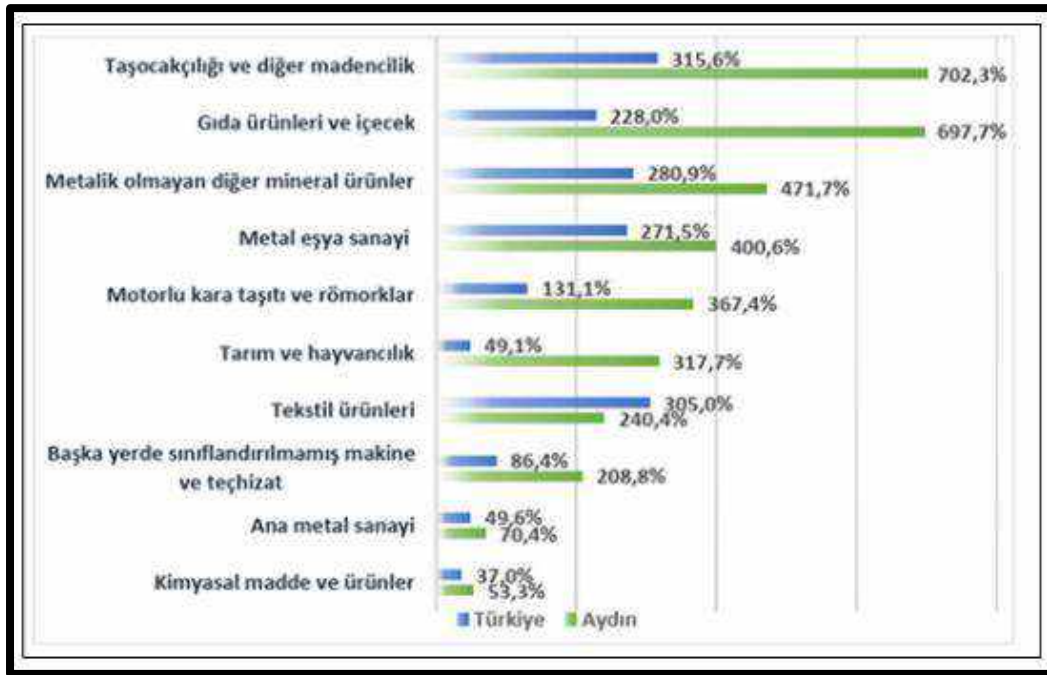
Aydın son 20 yılda ihracat değerine bakıldığında (Tablo 56) 7,7 kat artış yaşamıştır. Aydın'ın ihracattaki artış hızı sadece 2018 yılında Türkiye'de ulusal çapta yaşanan ekonomik kriz nedeni ile bir önceki yıla göre %3,5 bir oranda düşüş göstermiştir. 2020 ve 2021 yıllarında yaşanan Covid-19 Pandemisi, dünya ekonomisinde ciddi anlamda daralma yaşatırken Aydın ihracatçısı, pandeminin en zor dönemlerinde dahi üretimi aksatmayacak, tedarik zincirlerini bozmayarak 2021 yılında bir önceki 2 yıla göre % 24,1'lik bir artışla ihracat gerçekleştirmiştir. 2022 yılında bir önceki yıla göre Türkiye ihracatı %9,8 artmıştır. Aydın'ın 2022 yılında toplam ihracatı, bir önceki yıla göre %13,1 artış ile 1.198.339.767 dolar olmuştur. Aydın'da 2022'de önceki yıla göre toplam 28 sektör içerisinde 17 ana sektörün ihracatında artış 7 ana sektörün ihracatında ise düşüş gözlenmiştir. Aydın'ın, 2022 yılında Türkiye geneli toplam ihracattan aldığı pay % 0,51 olmuştur. Aydın toplam ihracatta 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye'de 81 il içinde 22. sırada (% 0,49 oran ile) yer alırken 2022'de iller sıralamasında 21. sıraya (% 0,51 oran ile) yükselmiştir. İthalatta ise son 20 yılda 9,2 kat artış yaşayan Aydın 2019 yılında bir önceki yıla oranla ulusal çapta yaşanan 2018 ekonomik krizi nedeni ile %21,7'lik bir kayıp yaşamıştır. Aydın'ın 2002-2022 yılları arasındaki ihracatın ithalatı karşılama oranlarına bakıldığında 2020 yılından itibaren bir düşüş yaşansa da hala dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Aydın'da 2022'de önceki yıla göre toplam 27 sektör içerisinde 22 ana sektörün ithalatında artış 6 ana sektörün ithalatında ise düşüş gözlenmiştir. Aydın'ın, 2022 yılında Türkiye geneli toplam ithalatından aldığı pay % 0,14 olmuştur. (Kaptaner ve Kıyak, 2023)

AYDIN'DA SEKTÖRLER BAZINDA İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI

Aydın'ın 2022 yılı ihracatına bakıldığında (Tablo 57), önceki yıla göre %13,1 artışla 1.198.339.767 dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise bir önceki yıla göre % 43,6 artışla 486.846.319 dolar olarak kaydedilmiştir. Türkiye'de 2022 yılında dış ticaret açığı -106.940.343.591 dolar olarak gerçekleşmiştir. Aydın ise 711.493.448 dolar dış ticaret fazlası vermiştir. Türkiye'de ihracatın ithalatı karşılama oranı 2021 yılında % 83 iken 2022 yılında bu oran % 69,9 gerçekleşmiştir. Aydın ilinin ise ihracatın ithalatı karşılama oranı 2021 yılında % 307,01 iken 2022 yılında bu oran % 246,14 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin 2022 yılında dış ticaret hacmi 577.479.332.029 dolara ulaşırken Aydın'ın dış ticaret hacmi 1.685.186.086 dolar olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılı ihracat verilerine göre Aydın'ın en fazla sektörel

bazda ihracat gerçekleştirilen ana sektörler içinde sadece ana metal sanayi (%70) ve kimyasal madde ve ürünler (%53,3) sektörleri dış ticaret açığı vermişlerdir. (Kaptaner ve Kıyak, 2023) Bakınız Şekil 275

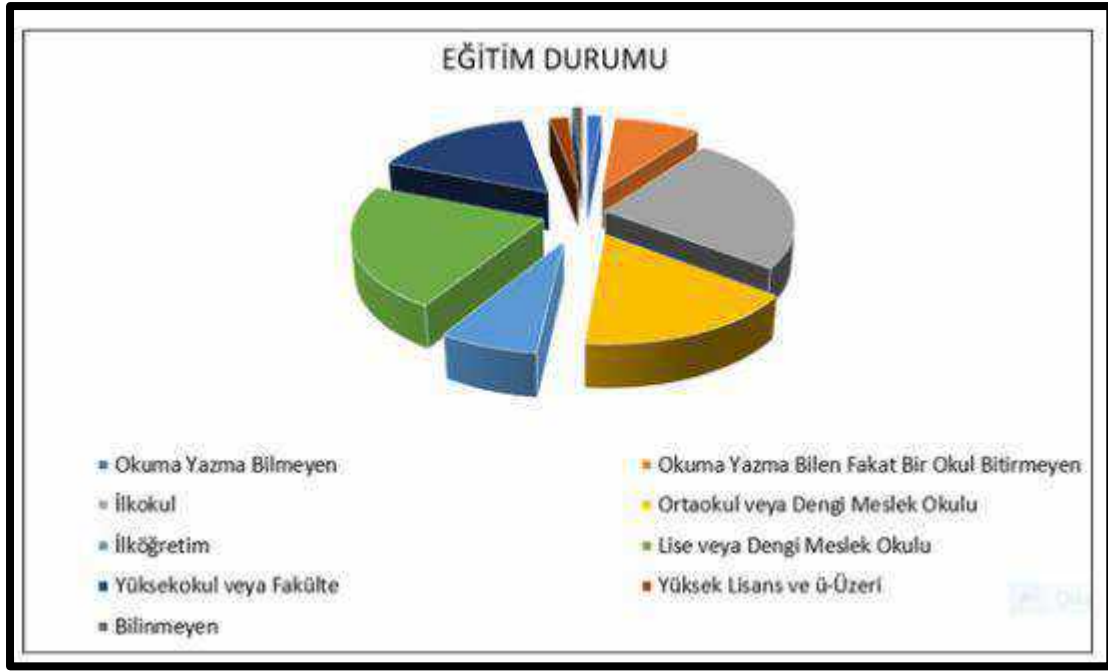

Şekil 275: Aydın'da Sektörler Bazında İhracatın İthalatı Karşılama Oranı [GEKA]

3.6.EĞİTİM

3.6.1.EĞİTİM DURUMU

Aydın ili, eğitim sektörü açısından önemli bir gelişim süreci geçiren ve ekonomiye katkı sağlayan bir bölge olarak dikkat çekmektedir. Aydın'daki eğitim altyapısı, ilkokuldan yükseköğretime kadar geniş bir yelpazeyi kapsamakta olup, Adnan Menderes Üniversitesi gibi köklü bir yükseköğretim kurumu, ilin ekonomik yapısında önemli bir yer tutmaktadır. Üniversite, yaklaşık 18.000 öğrenciye eğitim vererek, öğrenci harcamaları, araştırma faaliyetleri ve istihdam olanakları gibi dolaylı ekonomik etkilerle ilin ekonomisini güçlendirmektedir. Eğitim sektörü, yerel ekonomiye sadece doğrudan harcamalarla katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda yerel tüketimi artırarak, perakende, konaklama, ulaştırma ve inşaat gibi diğer sektörleri de olumlu yönde etkiler. Aydın'daki eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin barınma ve günlük yaşam giderleri, bölgedeki ticaretin canlı kalmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, Aydın'daki eğitim sektörü, mesleki eğitim kurumları ve teknoparklar gibi alanlarda yapılan yatırımlarla bölgesel kalkınmayı desteklemektedir. Bu yatırımlar, kırsal ilçelerdeki eğitim altyapısının güçlendirilmesi ve genç nüfusun istihdam potansiyelinin artırılması açısından büyük bir fırsat sunmaktadır. Bakınız Şekil 276

Şekil 276:Aydın İlindeki Eğitim Durumu [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinde eğitim durumu incelendiğinde , nüfusun önemli bir kısmının temel eğitim seviyesinde olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen kişi sayısı 16.037 olup, bu rakam Aydın genelinde okuryazarlık oranının yüksek olduğunu ancak hala eğitim eksikliği yaşayan bir kesim bulunduğunu göstermektedir. Okuma yazma bilen fakat herhangi bir okul bitirmemiş kişi sayısı ise 94.013'tür, bu da eğitimde özellikle yaşlı kuşaklarda erken yaşta eğitimden kopmaların yaşandığına işaret etmektedir. İlkokul mezunu olan 273.305 kişi ile Aydın'da ilkokul mezunlarının nüfus içindeki oranı oldukça yüksektir. Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu 178.361 kişi ve ilköğretim mezunu 77.305 kişi bulunmaktadır. Bu durum, Aydın'da temel eğitimin yaygın olduğunu ancak birçok bireyin eğitimini lise veya üniversite seviyesine taşımadığını göstermektedir. Lise veya dengi meslek okulu mezunu 241.391 kişi ile ortaöğretim düzeyinde mezuniyet oranı yüksektir ve bu, son yıllarda eğitim olanaklarının arttığını göstermektedir. Yüksekokul veya fakülte mezunu 174.165 kişi bulunmakta, bu da Aydın'da yükseköğretime erişimin belirli bir düzeye ulaştığını göstermektedir. Ancak yüksek lisans ve üzeri mezun sayısının 21.208 kişi ile sınırlı olması, Aydın'da ileri düzey eğitimli birey sayısının artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Son olarak, eğitim durumu bilinmeyen 11.489 kişi bulunmakta, bu da verilerin bir kısmında eksiklik olduğunu göstermektedir.

3.6.2. CİNSİYETE GÖRE EĞİTİM DÜZEYİ

Aydın, Türkiye'nin eğitim düzeyi yüksek illerinden biridir. Kadın ve erkeklerde okuryazarlık oranı yüksektir ve üniversite mezunu bireylerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Kadınlar, özellikle kırsal alanlarda eğitim projeleri ile desteklenmiş, sağlık, eğitim ve turizm sektörlerinde daha fazla yer bulmuştur. Erkeklerde ise mesleki eğitim tarım ve sanayi sektörlerinde öne çıkmaktadır. Bakınız Şekil 277

Şekil 277: Cinsiyete Göre Eğitim Düzeyi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Cinsiyete göre eğitim düzeyine bakıldığında (Tablo 59) Kadınlarda okuma yazma bilmeyen ve bir okul bitirmemiş bireylerin oranı erkeklere göre daha yüksektir. İlkokul düzeyinde kadınlar önde iken, ortaokul ve lise seviyesinde erkeklerin sayısı daha fazladır. Yüksekokul ve üstü eğitim seviyelerinde erkekler kadınlara kıyasla biraz daha fazladır, ancak farkın az olduğu görülmektedir.

4.ARSA VE ARAZİ DEĞERLERİ

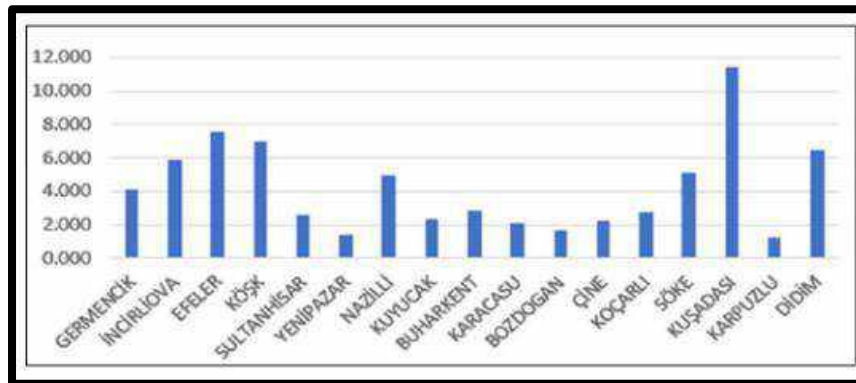
4.1.ARAZİ DEĞERLERİ

Aydın ili, verimli tarım alanları, gelişen ulaşım altyapısı, kıyı turizmüne açık ilçeleri ve jeotermal kaynak zenginliği ile dikkat çeken bir bölgedir. Arazi değerleri, ilçelere ve kullanım amacına göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bakınız Tablo 24

Tablo 24: Aydın İlinin İlçelerinin Arazi Ortalama Birim Fiyatı [ENDEKSA]

İLÇE ADI	ARAZİ ORTALAMA M ² BİRİM FİYATI
GERMENCİK	4.155
İNCİRLİOVA	5.847
EFELER	7.584
KÖŞK	7.011
SULTANHİSAR	2.594
YENİPAZAR	1.461
NAZİLLİ	4.922
KUYUCAK	2.378
BUHARKENT	2.860
KARACASU	2.080
BOZDOĞAN	1.675
ÇİNE	2.277
KOÇARLI	2.750
SÖKE	5.132
KUŞADASI	11.417
KARPUZLU	1.275
DİDİM	6.513

Aydın iline bağlı ilçelerdeki ortalama arazi metrekare birim fiyatlarına bakıldığında , ilçeler arasında dikkat çekici düzeyde fiyat farklılıkları incelendiğinde . Yapılan değerlendirmelere göre, en yüksek ortalama metrekare birim fiyatı 11.417 TL ile Kuşadası ilçesinde kaydedilmiştir. Bu ilçeyi, turizm potansiyeli yüksek bir diğer sahil ilçesi olan Didim takip etmektedir. Söz konusu ilçelerdeki arazi değerlerinin yüksekliğinde, sahile yakınlık, turizm yatırımları, ikinci konut talebi ve hizmet altyapısının gelişmişliği belirleyici rol oynamaktadır. Öte yandan, en düşük ortalama metrekare birim fiyatı ise 1.275 TL ile Karpuzlu ilçesinde gözlemlenmiştir. Benzer şekilde; Yenipazar, Kuyucak, Buharkent, Karacasu, Bozdoğan, Çine, Koçarlı ve Sultanhisar gibi ilçelerde de arazi fiyatlarının görece düşük seviyelerde seyrettiği tespit edilmiştir. Bu durumun temel nedenleri arasında; turizm yoğunluğunun sınırlı olması, sanayi ve ticaret merkezlerine uzaklık, tarımsal kullanımın ağırlıkta olması gibi faktörler öne çıkmaktadır. Ayrıca, Aydın il merkezi olan Efeler ilçesinde, ticari ve sosyal olanakların yoğunluğu nedeniyle arazi değerlerinin ortalamanın üzerinde seyrettiği görülmektedir.

Şekil 278 : Aydın İli Arazi Fiyatlarındaki İlçe Bazlı Değişimler [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ili arazi fiyatlarındaki ilçe bazlı değişimler incelendiğinde (Tablo 61), en yüksek fiyatların Kuşadası, Efeler ve Didim ilçelerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum, söz konusu ilçelerin

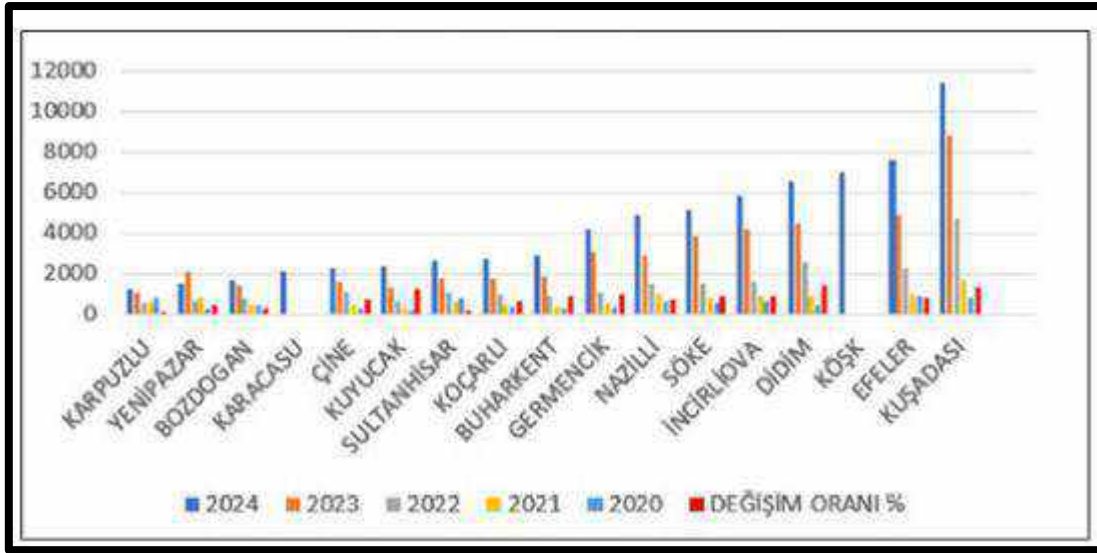
turizm, ulaşım ve yatırım açısından cazip konumda olduğunu göstermektedir. Nazilli, Söke, İncirliova ve Köşk gibi ilçelerde arazi fiyatları orta düzeyde seyrederken, Yenipazar, Bozdoğan ve Koçarlı gibi iç kesim ve kırsal ilçelerde arazi fiyatlarının düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu farklılık, ilçelerin sosyo ekonomik yapıları, gelişmişlik düzeyleri ve yatırım potansiyellerine göre şekillenmektedir.

4.2.ARSA DEĞERLERİ

Aydın iline bağlı ilçelerdeki arsa birim değerleri, ilçelerin sosyo-ekonomik profilleri, turizm potansiyelleri ve kentleşme düzeylerine göre farklılık göstermektedir. İl genelinde arsa değerlerinin alt ve üst sınırları incelendiğinde(Tablo 62), en yüksek değerlere sahip ilçelerin turizm ve merkez ilçeler olduğu göze çarpmaktadır. Kuşadası, metrekaresine başına 3.293 TL ile 40.334 TL arasında değişen arsa değeriyle, Aydın ilinin en yüksek arsa değerine sahip ilçesidir. Kuşadası'nı 3.603 TL ile 24.754 TL arasında değişen değerlerle Didim takip etmektedir. Her iki ilçedeki yüksek değerler, kıyı şeridinde yer almaları, turizm faaliyetlerinin yoğunluğu ve yatırım talebinin yüksek olmasıyla ilişkilidir. İl merkezi konumundaki Efeler ilçesinde ise arsa değerleri 318 TL ile 116.676 TL arasında oldukça geniş bir dağılım göstermektedir. Bu genişlik, ilçedeki merkezi mahalleler ile kenar mahalleler arasında ciddi fiyat farklarının bulunduğunu ortaya koymaktadır. İncirliova ilçesi, 1.303 TL alt sınır ve 5.529 TL üst sınır ile orta seviyede arsa değerine sahiptir. Bu durum, ilçenin hem sanayi hem tarım tabanlı yapısının dengeli bir fiyat yapısına yol açtığını göstermektedir. Nazilli ve Çine ilçelerinde ise sırasıyla 331–13.153 TL/m² ve 292–9.223 TL/m² aralığında arsa değerleri gözlemlenmektedir. Bu ilçelerdeki değerler, iç kesimlerde yer almalarına rağmen ulaşım ve ticaret altyapıları nedeniyle yukarı yönlü bir seyir izlemektedir. Öte yandan, Bozdoğan (110–9.068 TL/m²) ve Koçarlı (118–4.083 TL/m²) ilçeleri, Aydın ilinde arsa değerlerinin en düşük seviyelerde olduğu alanlardır. Bu ilçelerde düşük yapılaşma yoğunluğu, kırsal yerleşim karakteri ve sınırlı yatırım talebi fiyatları sınırlı tutmaktadır. Bakınız Tablo 25 ve Şekil 279

Tablo 25:Aydın İlinde Bulunan İlçelerin Arsa Değerleri [ENDEKSA]

İlçe Adı	Arsa Değeri Alt Sınır (TL/m ²)	Arsa Değeri Üst Sınır (TL/m ²)
Kuşadası	3.293	40.334
Didim	3.603	24.754
Söke	627	14.722
Germencik	779	8.942
İncirliova	1.303	5.529
Efeler	318	116.876
Koçarlı	110	9.068
Sultanhisar	467	9.157
Köşk	2.676	12.847
Nazilli	331	13.153
Kuyucak	948	9.257
Buharkent	331	13.153
Yenipazar	746	5.316
Çine	528	19.223
Bozdoğan	110	9.068

Şekil 279:Yıllara Göre Arsa Değerleri [ENDEKSA]

Aydın ilindeki ilçelerin 2020 ila 2024 yılları arasındaki arsa birim fiyatlarını ve bu süreçteki değişim oranlarını incelendiğinde (Tablo 63). Grafik verilerine göre, tüm ilçelerde artış eğilimi gözlemlenmekte, ancak artış hızı ilçeden ilçeye değişiklik göstermektedir. Özellikle Efeler, Kuşadası ve Didim ilçeleri, hem arsa değerlerindeki mutlak artış hem de yıllık değişim oranları açısından öne çıkmaktadır. Bu ilçelerde kentleşme baskısı, artan konut talebi ve yatırım yoğunluğu, fiyatların hızlı yükselmesine neden olmuştur. Nazilli, Köşk ve Söke gibi ilçelerde arsa fiyatlarındaki artış daha ılımlı olmakla birlikte istikrarlıdır.

Bu ilçelerdeki artış, kontrollü kentleşme ve sanayi-ticaret dengesinin sağlandığı alanlar olarak değerlendirilebilir. Bozdoğan, Yenipazar ve Koçarlı gibi daha kırsal özellikteki ilçelerde ise artış oranları nispeten daha düşüktür. Ancak bu ilçelerde de önceki yıllara göre dikkat çekici oranlarda değer kazanımı yaşanmış olup, bu durum kırsal alanlara yönelik yeni yatırımların ve imar hareketlerinin habercisi olabilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Aydın ilinde arsa değerleri hem merkezdeki gelişmiş ilçelerde hem de kırsal alanlarda yükseliş trendindedir. Bu gelişme, ilin gayrimenkul piyasasında dinamik bir yapıya sahip olduğunu ve gelecekte de değer artışının devam edeceğini göstermektedir.

5.PROJE VE YATIRIMLAR

PROJE ADI: Germencik Spor Yatırımları

UYGULAMA YERİ: Aydın - Germencik

MALİYET: 17.020.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2022-2023

AÇIKLAMA: Spor etkinlikleri, etkinlikler ve turnuvalarla hizmet sektörlerini hareketlendirerek bölge ekonomisine katkı sağlar. Bakınız Şekil 280

Şekil 280:Germencik Spor Yatırımları [E-12]

PROJE ADI: ATB Aydın Soğuk Hava Depoculuk A.Ş.

UYGULAMA YERİ: Aydın - İncirlioğlu İlçesi Erbeyli Mahallesi

MALİYET: 5.500.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2020 Şubat - 2020 Kasım

AÇIKLAMA: Soğuk hava deposunda bozulmaz uzun süre taze tutmasını sağlayarak ürün kayıplarını azaltır ve çiftçilerin gelirlerini artırır. Bakınız Şekil 281

Şekil 281: ATB Aydın Soğuk Hava Depoculuk A.Ş. [E-13]

PROJE ADI: Aydın-Efeler Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi

UYGULAMA YERİ: Aydın- Efeler İlçesi Kadıköy Mahallesi

MALİYET: 49.946.963 TL

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2022-2023

AÇIKLAMA: Tarımsal ürünler işlenerek daha yüksek değerli hale getirilir, bölgesel tarım gelirlerini ve ihracat potansiyelini artırır. Bakınız Şekil 282

Şekil 282: Aydın-Efeler Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi [E-14]

PROJE ADI: Aydın- Denizli Otoyolu

UYGULAMA YERİ: Aydın- Denizli

MALİYET: 42.367.530.446 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2020-2024

AÇIKLAMA: Ulaşım süresini kısaltarak ekonomik verimliliği artırırken, turizm ve sanayi sektörlerinde büyümeyi desteklemesi bekleniyor. Bakınız Şekil 283

Şekil 283: Aydın- Denizli Otoyolu [E-15]

PROJE ADI: Nazilli 2.Organize Sanayi ve Serbest Bölgesi Projesi

UYGULAMA YERİ: Aydın- Nazilli

MALİYET: 191.160,00 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2023-2025

AÇIKLAMA: Sanayi altyapısını genişleterek istihdam yaratmayı, ihracatı artırmayı ve yatırım çekmeyi hedefliyor.

PROJE ADI: Nazilli OSB Arıtma Projesi

UYGULAMA YERİ: Aydın- Nazilli

MALİYET: 170.640.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2025

AÇIKLAMA: Çevre dostu bir altyapı sunarak yeni yatırımları çekebilir ve uzun vadede ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Bakınız Şekil 284

Şekil 284: Nazilli 2.Organize Sanayi ve Serbest Bölgesi Projesi [E-16]

PROJE ADI: 1986A01- 116 Akçay Bozdoğan

UYGULAMA YERİ: Aydın - Bozdoğan

MALİYET: 2024 Yılı Yatırımı 135.000.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 1986-2026

AÇIKLAMA: Proje, tarım verimliliğini artırarak ekonomik büyümeye katkı sağlayabilir. Bakınız Şekil 285

Şekil 285: 1986A01- 116 Akçay Bozdoğan [E-17]

PROJE ADI: 1990A01-150 Çine

UYGULAMA YERİ: Aydın - Çine

MALİYET: 620.000.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 1990-2026

PROJE ADI: Mera Islah ve Amenajman Projeleri

UYGULAMA YERİ: Çine - Koçarlı - Efeler

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2025

AÇIKLAMA: Bu proje, Çine, Koçarlı ve Efeler'deki meraların verimliliğini artırmayı ve hayvancılığı desteklemeyi hedefliyor. Bakınız Şekil 286

Şekil 286: Mera Islah ve Amenajman Projeleri [E-18]

PROJE ADI: Koçarlı Ges Projesi

UYGULAMA YERİ: Aydın - Koçarlı

MALİYET: 24.978.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2023-2024

AÇIKLAMA: Yenilenebilir enerji üretimi ile enerji maliyetlerini azaltır ve çevre dostu üretimi teşvik eder. Bakınız Şekil 287

Şekil 287: Koçarlı Ges Projesi [E-19]

PROJE ADI: Sakız Koyunu Projesi

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

UYGULAMA YERİ: Aydın - Koçarlı

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2020- Devam etmektedir.

AÇIKLAMA: Kırsal kalkınmayı teşvik eder. Bakınız Şekil 288

Şekil 288: Sakız Koyunu Projesi [E-20]

PROJE ADI: Aşağı Büyük Menderes Nehir Islahı

UYGULAMA YERİ: Aydın

MALİYET: 9.000.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2024-2028

AÇIKLAMA: Proje, tarım arazilerinin sulama suyunu ve taşkınlardan korunmasını sağlar. Bu da tarımın büyümesini artırıyor. Bakınız Şekil 289

Şekil 290: Aşağı Büyük Menderes Nehir Islahı [E-21]

PROJE ADI: Sarıçay Projesi

UYGULAMA YERİ: Aydın - Koçarlı

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

MALİYET: 450.000.000 TL

BAŞLANGIÇ VE BİTİŞ TARİHİ: 2019- Devam etmektedir.

AÇIKLAMA: Proje, sulama kapasitesini genişleterek tarımsal verimliliği yükseltecek ve bölge ekonomisine uzun vadede önemli katkı sağlayacaktır. Bakınız Şekil 291

Şekil 291: Sarıçay Projesi [E-22]

6. KALKINMA PLANLARI

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

16 Ekim 1962 tarihli ve 77 sayılı Uzun Vadeli Planın Yürürlüğe konması ve Bütünlüğünün Korunması hakkındaki Kanun hükümlerine uygun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan Karma Komisyonu, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde görüşülüp 21 Kasım 1962 tarihinde onaylanmış ve 3 Aralık 1962 tarihli ve 11272 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanmıştır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

1968-1972 yılları arasındaki topyekûn kalkınmanızı ana çerçevesini çizen İkinci Beş Yıllık Plan, uzun Çalışmalar sonunda hazırlanmış ve meclislerimizin çok titiz ve değerli tetkikinden geçerek kabul edilmiş bulunmaktadır. İkinci Beş Yıllık Planın temel gelişme hedefi, gayrisafi mim hasılayı 1967-1972 yılları arasında yüzde 40,3 artırmaktır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı

1973-1977 yılları arasında Gelir seviyesinin artırılmasını, sanayileşmenin özellikle ara ve yatırım malı üreten sektörlerde hızlandırılmasını ve dış kaynaklara bağımlılığın azaltılmasını amaçlamıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Cumhuriyetin ilk yıllarından beri yürütülen gelişme atılımlarının başarıya ulaştırılması ve sürdürülmesi gibi temel bir çabanın yanı sıra, büyük iç ve dış sorunların baskısı altına girmektedir. Toplum, bir derlenip toparlanma ve ertelenmez boyutlara varan sorunları çözme zorunluluğu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Beşinci Beş Yıllık (1985-1989) Kalkınma Planı, 16 Ekim 1962 tarihli 77 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 13/7/1984 tarihli 90. birleşiminde onaylanmıştır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı

Altıncı Beş Yıllık (1990 – 1994) Kalkınma Planı, 30.10.1984 tarihli 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 22.6.1989 tarihli 107'nci Birleşiminde onaylanmıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Yedinci Beş Yıllık (1996-2000) Kalkınma Planı, 30.10.1984 tarihli 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 18.7.1995 tarihli 142'nci Birleşiminde onaylanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2000-2005) Kalkınma Planı, 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Millet Meclisi Genel Kurulunun 27.6.2000 tarihli 119 uncu Birleşiminde onaylanmıştır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı

İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 01.07.2013 tarihli 127'nci Birleşiminde onaylanmıştır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

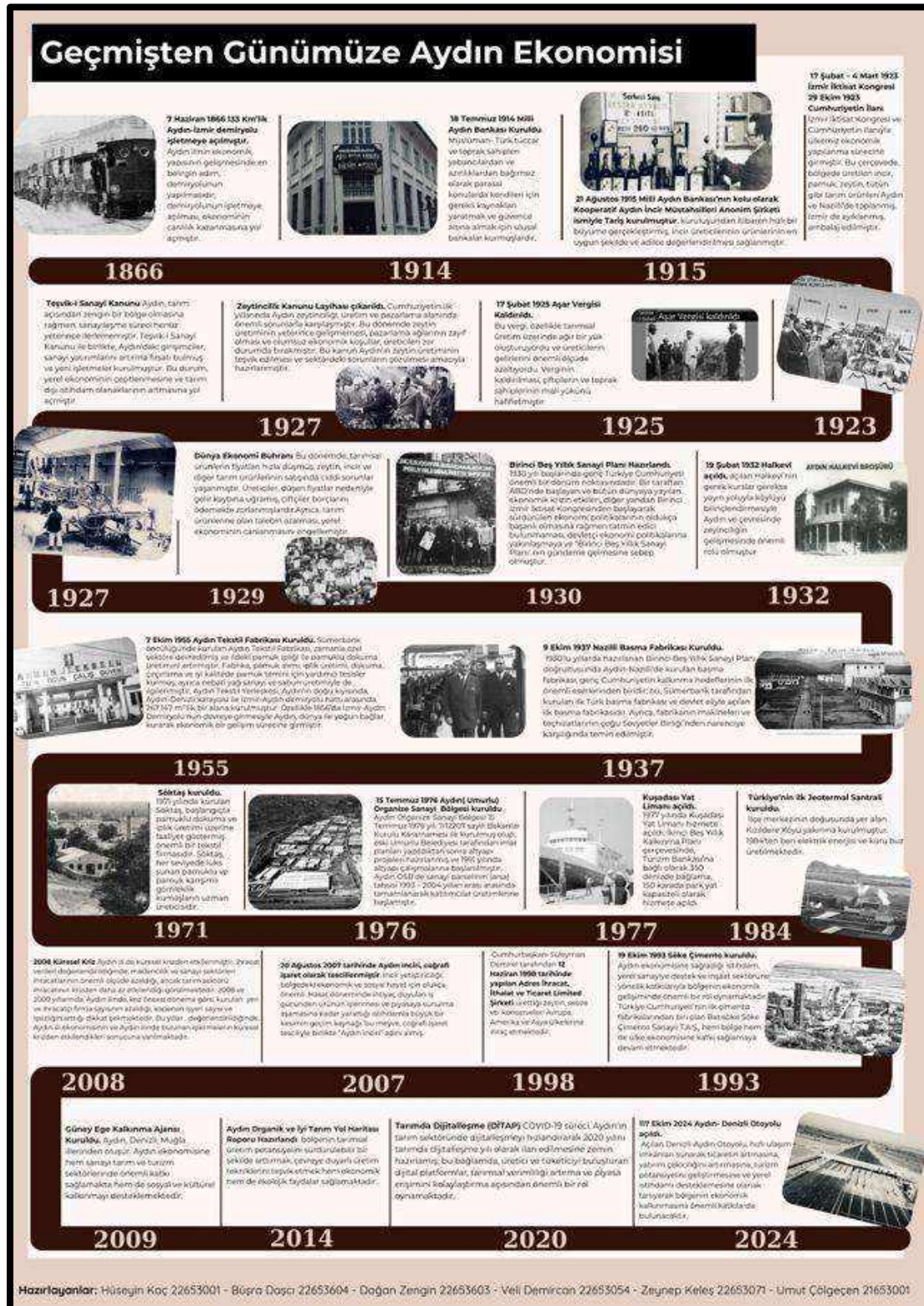
On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 18.07.2019 tarihli 105'inci Birleşiminde onaylanmıştır.

On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 31.10.2023 tarihli 15'inci Birleşiminde onaylanmıştır.

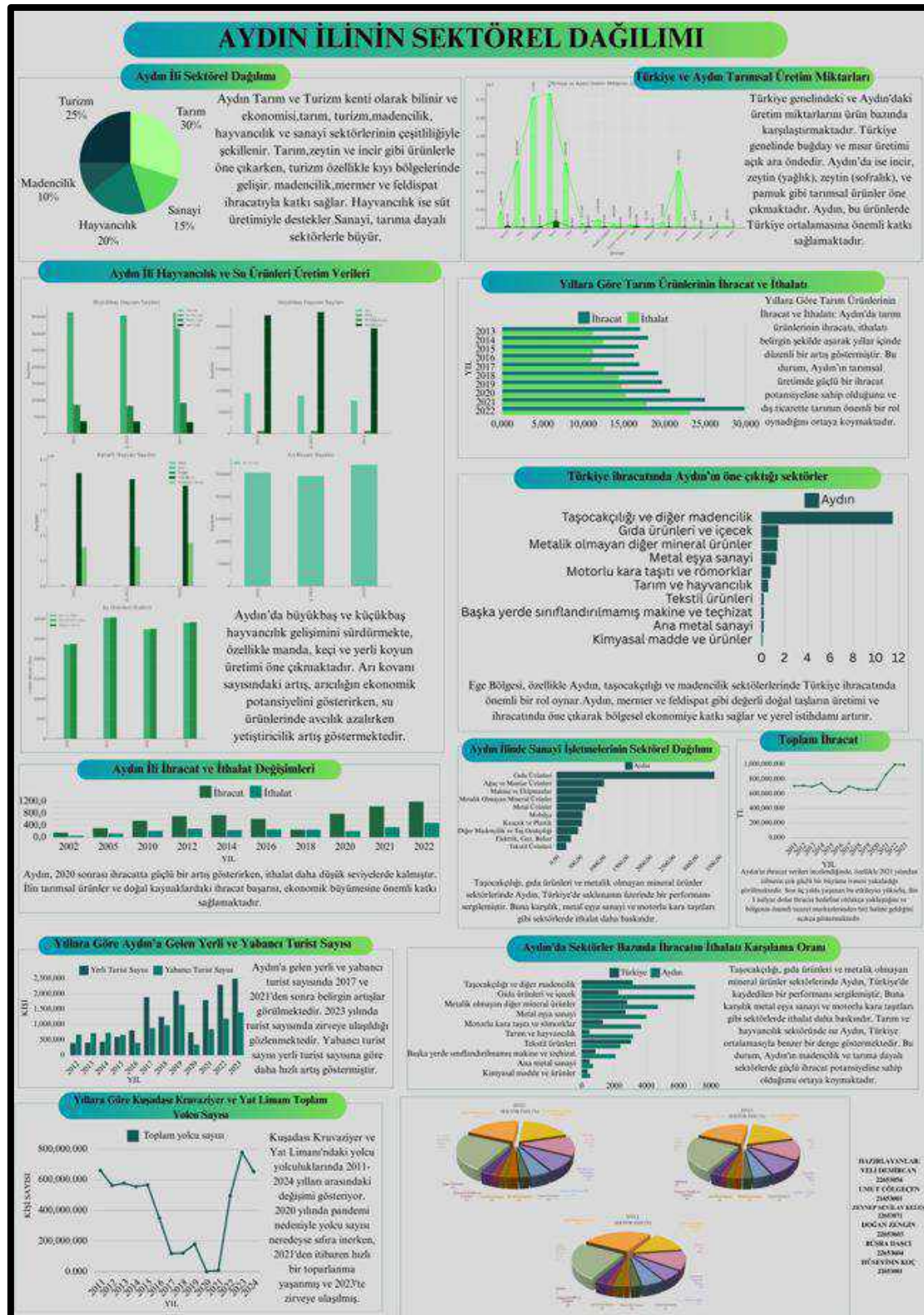
7.2. AYDIN İLİNİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AYDIN EKONOMİSİ

Bakınız Şekil 293

Şekil 293: Aydın İlının Geçmişten Günümüze Aydın Ekonomisi[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Bakınız Şekil 294

Şekil 294: Aydın İlinin Sektörel Dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

7.4.AYDIN İLİNİN ARAZİ KULLANIM ANALİZİ

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde SBP 301 Stüdyo 5 dersi kapsamında yürütülen bu analiz çalışması, Aydın il bütününde mevcut arazi kullanım durumunu mekânsal bağlamda detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Harita, ilin doğal ve beşeri sermayesini oluşturan arazi kullanım desenlerini, planlama açısından kritik olan alanları ve sektörel temsiliyetleri mekânsal olarak sınıflandırarak analiz etmektedir. Arazi kullanımına dair bu haritada, çalışma alanı siyah noktalı çizgilerle sınırlandırılmış olup Aydın ilinin tamamını kapsamaktadır.

Haritada yer alan yerleşim alanları sarı renkle gösterilmiş ve ilin merkezi ile birlikte Nazilli, Söke, Didim, Kuşadası, Çine, Bozdoğan gibi önemli ilçe merkezlerinde yoğunlaşarak yerleşim baskısının mekânsal dağılımını gözler önüne sermektedir. Bu alanlar aynı zamanda ulaşım arterleri, sanayi bölgeleri ve tarımsal üretim havzaları ile iç içe geçmiş bir şekilde konum olarak kentsel büyüme eğilimlerinin yönünü belirlemektedir. Aydın ili, sahip olduğu verimli topraklar ve uygun iklim koşulları sayesinde tarımsal faaliyetlerin geniş bir alana yayıldığı bir coğrafya sunmaktadır. Haritada tarım alanları (açık sarı ton) büyük ölçüde Söke Ovası, Büyük Menderes havzası çevresi, Koçarlı, Efeler, Nazilli ve Bozdoğan bölgelerinde yoğunlaşmış olup, ilin tarım ekonomisindeki merkezi rolünü ortaya koymaktadır. Bu alanlarda başta pamuk, zeytin, incir ve meyve-sebze üretimi gibi ürün desenleri yoğunluk göstermektedir. Tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla haritada sulama havzası ve sulama alanları da işaretlenmiş, bu kapsamda Büyük Menderes Nehri ve ona bağlı yan derelerin çevresinde sulama yatırımlarının yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından sulama altyapısının ne derece kritik olduğunu vurgulamaktadır. Orman alanları (yeşil renk) ilin özellikle kuzeydoğu (Nazilli-Buharkent) ve güney (Çine-Bozdoğan-Karacasu) bölgelerinde büyük yer kaplamakta; bu alanlar aynı zamanda biyolojik çeşitlilik, karbon yutakları ve doğa turizmi açısından önem arz etmektedir.

Haritada ayrıca mera alanları (yeşil çizgili), özellikle kırsal yerleşimlere yakın bölgelerde yaygın olup hayvancılıkla uğraşan nüfusun faaliyet alanlarını göstermektedir. Sanayi kullanımları (kırmızı semboller), genellikle kentsel alanların yakın çevresinde yer almakta ve planlı sanayi gelişimini ifade eden organize sanayi bölgeleri ile örtüşmektedir. Efeler, Nazilli, Söke, Buharkent, Çine ve Didim çevrelerinde yoğunlaşan sanayi kullanımları, ilin ekonomik yapısında sanayi sektörünün de önemli bir yer edindiğini göstermektedir.

Turizm açısından değerlendirildiğinde, Aydın ili kıyı şeridi boyunca önemli bir potansiyele sahiptir. Haritada turizm tesis alanları ve günübirlik turizm tesis alanları Kuşadası, Didim ve çevresinde yoğunlaşmakta; bu bölgeler aynı zamanda kültürel miras alanları, arkeolojik sit alanları, doğal sitler ve koruma alanları ile örtüşmekte olup sürdürülebilir turizm planlamasında dikkat edilmesi gereken alanlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Kuşadası ve Didim, hem kıyı turizmi hem de tarihî ve kültürel miras açısından ön plana çıkmakta, bu durum da yerleşim ve arazi kullanım baskısının bu bölgelerde artmasına neden olmaktadır.

Ulaşım altyapısına ilişkin olarak, haritada otoyol, 1. derece ve 2. derece taşıt yolları, demiryolu hatları gösterilmiş ve bu yolların yerleşim alanlarıyla doğrudan ilişkili biçimde şekillendiği görülmüştür. Bu ulaşım sistemleri, özellikle tarımsal ve sanayi üretimin lojistik ağlarla buluştuğu akslar üzerinde yoğunlaşmış, dolayısıyla ilin üretim-ulaşım-etkileşim dengesi mekânsal olarak net biçimde okunabilir hale gelmiştir. Doğal afet riski, çevresel sürdürülebilirlik ve biyolojik çeşitlilik açısından önem taşıyan koruma alanları (örneğin sit alanları, tabiat parkları, milli parklar), haritada açık mavi ve koyu yeşil tonlarla gösterilmiş ve Aydın'ın zengin ekosistem çeşitliliği ile korunması gereken doğal varlıklarını Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

vurgulamaktadır. Bu koruma alanları, özellikle turizm ve kentsel gelişim baskısının yoğunlaştığı kıyı bölgelerinde dikkatle değerlendirilmesi gereken alanlar arasında yer almaktadır. Sonuç olarak bu arazi kullanım analizi haritası, Aydın ilinin mevcut fiziki ve sektörel arazi kullanım desenlerini bütüncül bir biçimde ortaya koymakta, ilin tarım, sanayi, turizm, yerleşim, ulaşım ve çevresel değerleri arasındaki mekânsal ilişkileri görselleştirerek planlama kararları için önemli bir altlık sunmaktadır. Söz konusu analiz, ilde yapılacak üst ölçekli stratejik planlamalar, sektörel gelişim senaryoları ve doğal kaynak yönetimi açısından kritik öneme sahiptir. Bakınız Şekil 295

7.5.AYDIN İLİNİN ARSA VE ARAZİ DEĞER ANALİZİ

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü bünyesinde 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde SBP 301 Stüdyo 5 dersi çerçevesinde gerçekleştirilen bu analiz çalışması, Aydın ili özelinde arsa ve arazi değerleri incelendiğinde, Kuşadası; Aydın'ın önemli turizm merkezlerinden biri olan Kuşadası'nda, kıyı şeridinin etkisiyle arsa değerleri metrekare başına 3293 TL ile 40334 TL aralığında seyretmektedir. Arazi değerleri ise yine turizm potansiyeli ve kıyıya yakınlık gibi faktörlerle 1588 TL/m² ile 12487 TL/m² arasında değişmektedir. Didim; Bir diğer popüler turizm beldesi olan Didim'de de arsa değerleri yüksek olup, metrekare başına 3603 TL ile 24754 TL aralığında gözlemlenmektedir. Arazi değerleri ise 189 TL/m² ile 10831 TL/m² arasında değişerek, kıyı bölgelerindeki genel eğilimi yansıtmaktadır. Söke; Hem kıyıya yakınlığı hem de tarım arazilerinin geniş yer kaplaması ile bilinen Söke'de arsa değerleri 627 TL/m² ile 14722 TL/m² arasında farklılık gösterirken, arazi değerleri 47 TL/m² ile 12553 TL/m² aralığında bulunmaktadır. İlçe merkezine yakın bölgelerde arsa değerleri daha yüksek seyretmektedir. Germencik; Aydın'ın iç kesimlerinde yer alan Germencik'te arsa değerleri 779 TL/m² ile 8942 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 146 TL/m² ile 2053 TL/m² aralığında olup, kıyı bölgelerine kıyasla daha düşük bir değer aralığına sahiptir. İncirliova; Aydın merkeze yakın konumu ve tarım arazilerinin etkisiyle İncirliova'da arsa değerleri 1303 TL/m² ile 5529 TL/m² arasında değişirken, arazi değerleri 113 TL/m² ile 4002 TL/m² aralığında gözlemlenmektedir. Efeler; Aydın il merkezini oluşturan Efeler ilçesinde arsa değerleri 318 TL/m² ile 116876 TL/m² gibi geniş bir aralıkta seyretmektedir. Bu durum, merkezi iş alanları ve yerleşim yerlerindeki yüksek değerler ile kırsal kesimlerdeki daha düşük değerlerin bir sonucudur. Arazi değerleri ise 182 TL/m² ile 9132 TL/m² arasında değişmektedir. Koçarlı; Tarım arazilerinin yoğun olduğu Koçarlı'da arsa değerleri genellikle düşük olup, 110 TL/m² ile 9068 TL/m² aralığında bulunmaktadır. Arazi değerleri ise 9 TL/m² ile 8230 TL/m² aralığında seyrederek, tarımsal faaliyetlerin yoğunluğunu yansıtmaktadır. Sultanhisar; Sultanhisar ilçesinde arsa değerleri metrekare başına 467 TL ile 9157 TL aralığında, arazi değerleri ise 144 TL/m² ile 4162 TL/m² aralığında değişmektedir. Köşk; İl merkezine yakınlığı ve yerleşim alanlarının etkisiyle Köşk'te arsa değerleri 2676 TL/m² ile 12847 TL/m² aralığında bulunurken, arazi değerleri 137 TL/m² ile 8564 TL/m² arasında değişmektedir. Nazilli; Nazilli ilçesinde arsa değerleri 331 TL/m² ile 13153 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 39 TL/m² ile 10683 TL/m² aralığında değişmektedir. Kuyucak; Kuyucak ilçesinde arsa değerleri 948 TL/m² ile 9257 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 222 TL/m² ile 2111 TL/m² aralığında değişmektedir. Buharkent; Tarım ve yerleşim alanlarının iç içe geçtiği Buharkent'te arsa değerleri 331 TL/m² ile 13153 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 39 TL/m² ile 10683 TL/m² aralığında bulunmaktadır. Yenipazar; Sakin ve kırsal bir yapıya sahip olan Yenipazar'da arsa değerleri 746 TL/m² ile 5316 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 130 TL/m² ile 2119 TL/m² aralığında seyrederek, genel olarak düşük değerlere işaret etmektedir. Çine; Tarım ve hayvancılığın önemli geçim kaynakları olduğu Çine'de arsa değerleri 528 TL/m² ile 19223 TL/m² arasında, arazi değerleri ise 32 TL/m² ile 8845 TL/m² arasında değişmektedir. İlçe merkezine yakın bölgelerde arsa değerleri artış gösterebilir. Bozdoğan; Bozdoğan ilçesinde arsa değerleri 110 TL/m² ile 9068 TL/m² aralığında, arazi değerleri ise 9 TL/m² ile 8230 TL/m² aralığında seyretmektedir. Bakınız Şekil 296

7.6.AYDIN İLİNİN KIYI MORFOLOJİSİ ANALİZİ

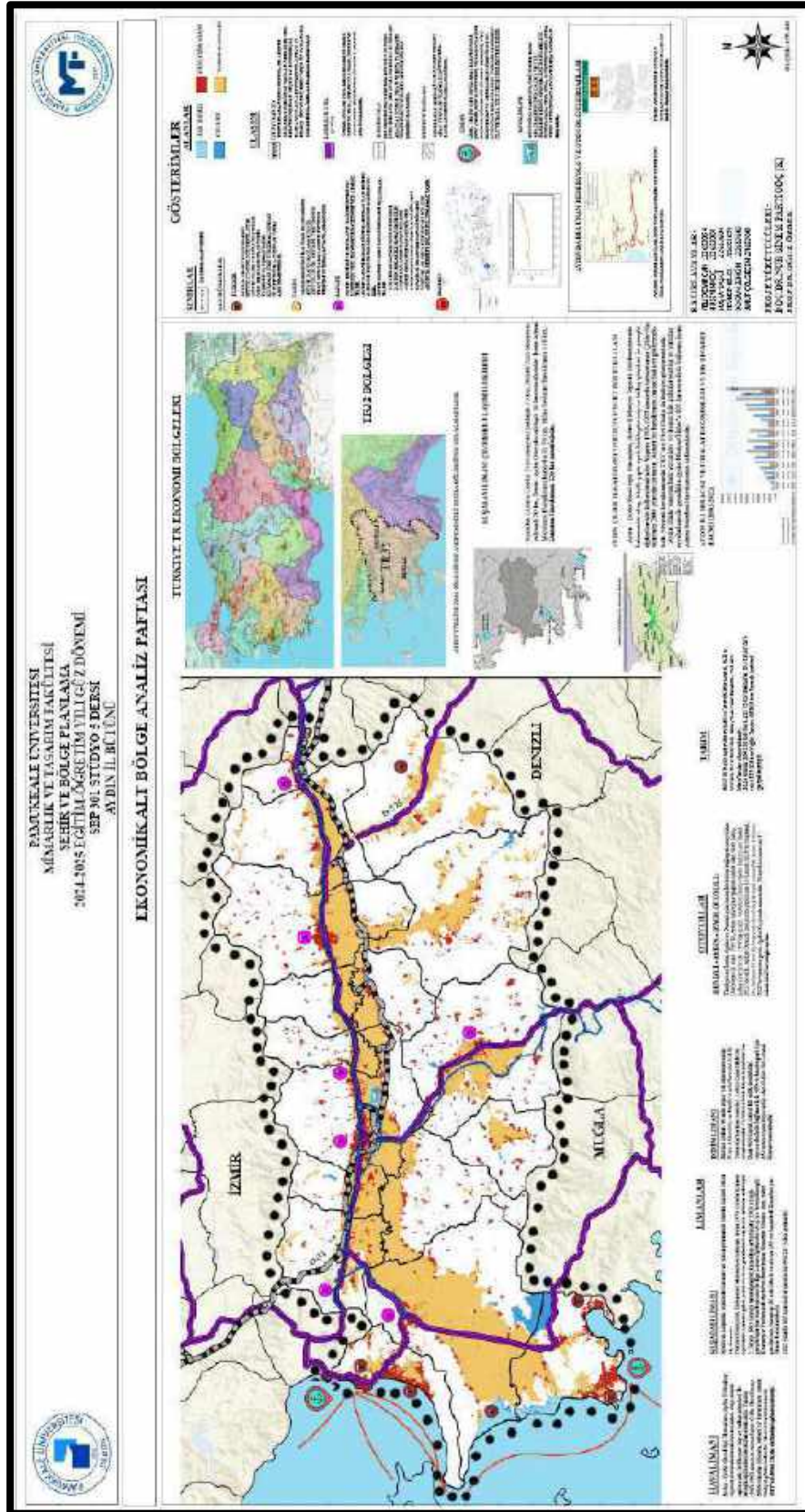
Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından yürütülen bu analiz çalışması, Aydın ilinin batısında yer alan kıyı bölgesini mekânsal bağlamda ele alarak kıyı morfolojisini, arazi kullanım desenlerini ve sektörel baskı alanlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Çalışma alanı, siyah noktalı çizgilerle sınırlandırılmış olup, kuzeyde Kuşadası'ndan güneyde Akbük'e kadar uzanan kıyı şeridini içermektedir. Kıyı boyunca yerleşim alanları sarı renkle tanımlanmış ve bu yerleşimlerin büyük oranda kıyıya paralel biçimde konumlandığı görülmüştür. Kuşadası, Güzelçamlı ve Didim gibi yerleşim merkezleri, hem doğal güzellikleri hem de ulaşım bağlantıları sayesinde kıyı kullanımı üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu yerleşimlere bağlı olarak gelişen turizm alanları mor ve eflatun tonlarda gösterilmiş, bu alanların özellikleri Didim'in güney sahili ve Kuşadası çevresinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu durum, kıyı alanlarında turizm kaynaklı yapılaşma ve kullanım baskısının yüksek olduğunu göstermektedir. Analiz kapsamında koruma statüsüne sahip alanlara da yer verilmiştir. 1., 2. ve 3. derece doğal sit alanları açık mavi tonlarla gösterilmiş olup, bu alanlar özellikle Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı çevresinde kümelenmiştir. Bu bölgeler, ekolojik hassasiyet taşımalarının yanı sıra biyolojik çeşitlilik ve doğal denge açısından da kritik öneme sahiptir. Koyu yeşil tonlarla belirtilmiş olan milli park ve tabiat parkı alanları da doğal koruma rejiminin bir parçası olarak dikkat çekmektedir. Tarımsal faaliyetlerin kıyıdan iç kesimlere doğru artış gösterdiği haritada, açık sarı renk ile gösterilen tarım alanlarının Söke Ovası başta olmak üzere iç bölgedeki düz alanlarda yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bu alanlar, sulama barajları ve sulama havzaları ile desteklenmekte olup, özellikle Büyük Menderes Nehri ve yan kolları etrafında yoğunlaşan tarımsal sulama altyapıları tarımsal üretimin sürekliliğini sağlamaktadır. Yeşil renk ile gösterilen orman alanları ise kıyı çizgisinin hemen ardında yükselen topoğrafik alanlarda yer almakta, kıyının arka planında doğal bir tampon bölge oluşturmaktadır. Ayrıca yeşil çizgili alanlarla ifade edilen mera alanları kırsal yaşamla bütünleşik biçimde konumlanmış ve hayvancılıkla uğraşan kesimlerin ekonomik etkinliklerine zemin hazırlamaktadır. Sanayi kullanımları haritada kırmızı sembollerle ifade edilmiştir. Sanayi alanları genellikle ulaşım yollarına yakın, kentsel yerleşim alanlarının çevresinde konumlanmış olup Kuşadası, Söke ve Didim çevresinde kümelenmiştir. Bu dağılım, kıyı bölgelerinde turizm ve yerleşimle iç içe geçen karmaşık bir arazi kullanım örüntüsünü ortaya koymaktadır. Ulaşım altyapısı açısından değerlendirildiğinde, haritada otoyol, birinci ve ikinci derece karayolları ile demiryolu hatları net biçimde ayırt edebilmekte; bu arterlerin yerleşim ve üretim merkezlerine yönelerek bölgedeki mekânsal bütünleşmeyi sağladığı görülmektedir. Ayrıca liman, iskele ve marina gibi kıyı yapısının varlığı, kıyı alanının sadece karasal değil, denizel bağlantılar açısından da yüksek erişilebilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Aydın ilinin batı kıyısında gerçekleştirilen bu kıyı morfolojisi analizi, doğal varlıkların korunması ile beşerî kullanım talepleri arasında dengenin sağlanmasının planlama açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kıyıdaki yerleşim, tarım, turizm ve sanayi baskılarının doğal alanlar üzerindeki etkisinin sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde kontrol altına alınması gerekmektedir. Bu bağlamda koruma statüsündeki alanların etkin yönetimi, yapılaşma baskısının kontrolü, ulaşım altyapısının çevresel değerlerle uyumlu geliştirilmesi ve kıyı kaynaklarının çok yönlü planlanması, Aydın kıyılarında geleceğe dönük sürdürülebilir gelişim hedefleri açısından büyük önem arz etmektedir. Bakınız Şekil 296

7.7. EKONOMİK ALT BÖLGE ANALİZİ

Bu çalışma, Aydın ilinin ekonomik yapısını mekânsal olarak analiz etmeyi amaçlamak ve ilin tamamını kapsayan ekonomik alt bölge yapılanmasını detaylı bir biçimde ortaya koymaktadır. Haritada Aydın ilinin TR32 bölgesinde yer aldığı göstermekte olup, bu kapsamda tarım, sanayi, turizm ve ulaşım sektörleri temel alınarak alt bölge sınıflamaları yapılmıştır. Aydın ili, Türkiye'nin TR32 Düzey 2 Bölgesi içinde Muğla ve Denizli illeri ile birlikte yer almaktadır. Bu bağlamda, il hem sektörel hem de ulaşım temelli olarak bu illerle entegre bir ekonomik yapı sergilemektedir. Harita üzerinde Aydın il sınırları siyah noktalı çizgilerle belirtilmiş; kent merkezleri, kıyı ilçeleri ve iç kesimlerdeki ilçeler sektörel dağılıma göre farklı renklerle gösterilmiştir.

Tarım sektörü açısından, il genelinde özellikle Büyük Menderes Havzası boyunca uzanan verimli ova alanlarında yoğunlaşma görülmektedir. Bu alanlar, harita üzerinde açık kahverengi tonlarla gösterilmiş olup, Söke, Koçarlı, İncirliova, Germencik, Nazilli, Kuyucak ve Yenipazar gibi ilçelerde tarımsal üretim faaliyetlerinin yüksek yoğunlukta sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Aydın ili Türkiye'nin en önemli pamuk, zeytin ve incir üretim merkezlerinden biri olup, tarımsal üretim kapasitesi bakımından ülke ortalamasının üzerindedir. Sanayi faaliyetleri genellikle Aydın merkez, Nazilli, Buharkent, Söke ve Çine ilçelerinde kümelenmiş durumdadır. Bu alanlarda organize sanayi bölgeleri (OSB) ve küçük sanayi siteleri bulunmakta olup, haritada bu alanlar mor renkli işaretlemelerle gösterilmiştir. Sanayi alt bölgesi, ulaşım arterlerine yakınlık ve tarım ürünlerinin işlenmesine yönelik sanayi türlerinin gelişimi açısından stratejik öneme sahiptir.

Turizm sektörü, özellikle batıdaki kıyı ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Kuşadası ve Didim ilçeleri turizm faaliyetlerinin merkezini oluşturmakta; bu bölgeler, hem yaz turizmi hem de kruvaziyer ve marina turizmi bakımından önemli destinasyonlar arasında yer almaktadır. Haritada bu alanlar koyu mavi ve turuncu tonlarla ifade edilmiş; kültürel ve doğal turizm potansiyeline sahip alanlar mekânsal olarak belirginleştirilmiştir. Ulaşım altyapısı açısından Aydın ili, İzmir-Aydın ve Aydın-Denizli otoyolları üzerinden güçlü bir doğu-batı ulaşım aksına sahiptir. Bu otoyollar haritada kalın mor çizgilerle gösterilmiştir. Ayrıca, mevcut demiryolu hattı Aydın merkezden başlayarak doğuya doğru Nazilli ve Buharkent'e kadar uzanmakta olup, hem yolcu hem de yük taşımacılığında önemli bir rol oynamaktadır. Demiryolu hatları harita üzerinde siyah kesikli çizgilerle belirtilmiştir. İlin deniz taşımacılığı potansiyeli, Kuşadası ve Didim limanları üzerinden değerlendirilmektedir. Kuşadası Limanı yılda yaklaşık 450.000'i aşkın kruvaziyer yolcusuna ev sahipliği yapmakta, Didim Limanı ise daha çok yat turizmi ve özel deniz taşımacılığı açısından kullanılmaktadır. Bu limanlar, çevre illerle olan ticaret ve turizm ilişkilerinde önemli lojistik merkezler konumundadır. Aydın Çıldır Havalimanı, hâlihazırda aktif olarak kullanılmamakta ancak ilerideki ulaşım ve turizm yatırımları için stratejik bir yedek alan olarak değerlendirilmiştir. İlin hava yolu bağlantıları büyük ölçüde İzmir Adnan Menderes Havalimanı üzerinden sağlanmaktadır. Sonuç olarak bu analiz, Aydın ilinin ekonomik yapısının mekânsal farklılaşmasını ve alt bölge düzeyinde uzmanlaşma eğilimlerini açıkça ortaya koymaktadır. Tarım, sanayi ve turizm faaliyetleri kendi içinde bölgesel olarak ayrışmakta; ancak ulaşım altyapısı sayesinde bütüncül bir ekonomik entegrasyon sağlanmaktadır. Bu durum, hem sektörel gelişimin dengelenmesi hem de kaynakların etkin kullanımı açısından Aydın için stratejik fırsatlar sunmaktadır.

Şekil 297: Aydın İlinin Ekonomik Alt Bölge Analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

7.8. AYDIN İLİNİN TEKNİK ENERJİ VE ULAŞIM ALTYAPI ANALİZİ

Aydın ili bütününe yönelik olarak hazırlanan bu analiz , ilin teknik altyapısı, enerji üretim potansiyeli ve ulaşım sistemlerinin mekânsal dağılımını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymakta olup, söz konusu analiz Pamukkale Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde “SBP 301 Stüdyo 5” dersi kapsamında hazırlanmıştır. Analiz, Aydın ilinin tamamını kapsayacak şekilde tasarlanmış olup, il sınırları siyah çizgilerle, çalışma alanı ise kalın siyah noktalı sınırla belirlenmiş; Ege Denizi kıyıları da haritada açık mavi tonlarla belirtilmiştir. Ulaşım altyapısı açısından incelendiğinde, Aydın ili çok modlu ulaşım ağına sahiptir. İlin doğu-batı aksında yer alan otoyol ağı (turuncu çizgi), özellikle Aydın-Söke ve Aydın-Nazilli güzergahlarında kent içi ve kent dışı ulaşımına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu ana arterlere ek olarak, haritada 1. derece taşıt yolları (turuncu) ve 2. derece taşıt yolları (sarı) da yoğun bir şekilde görülmekte olup, kırsal alanlar ile ilçe merkezleri arasındaki bağlantıyı sağlayan temel yol sistemlerini temsil etmektedir.

Demiryolu hatları ise Aydın’ın doğu-batı yönünde taşımacılıkta önemli bir rol üstlenmekte; başta Aydın, Nazilli, Buharkent ve Kuyucak güzergahlarında olmak üzere, yük ve yolcu taşımacılığı açısından stratejik öneme sahiptir. Ayrıca, ilin batı kıyısında yer alan Kuşadası ve Didim ilçelerinde bulunan iskele ve limanlar, hem turizm taşımacılığı hem de deniz yolu ulaşımı açısından önemli mekânsal düğüm noktaları olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında haritada yer alan havaalanı sembolleri, doğrudan Aydın ili içinde aktif bir sivil havaalanı bulunmasa da, ilin havayolu ulaşımı açısından İzmir Adnan Menderes Havalimanı gibi merkezlere yakınlığıyla avantajlı bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Teknik altyapı kapsamında değerlendirildiğinde, organize sanayi bölgeleri (OSB), özellikle Efeler, Nazilli, Söke, Çine ve Buharkent gibi ilçelerde yoğunlaşmakta ve ilin sanayi üretim kapasitesinin mekânsal dağılımını yansıtmaktadır.

Bu bölgeler, istihdam ve ekonomik faaliyetler açısından önemli sanayi kümelenmelerini oluştururken, aynı zamanda enerji ve ulaşım altyapılarıyla da entegre bir şekilde konumlandırılmıştır. Atık su arıtma tesisleri, başta kent merkezleri ve büyük yerleşim alanları çevresinde yer almakta olup, çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik bir rol oynamaktadır. Analizde ayrıca ilin çeşitli bölgelerinde yer alan barajlar, su temini, sulama ve enerji üretimi gibi çok yönlü işlevlere sahip olup, özellikle tarımsal üretimin yoğun olduğu güney ve doğu kesimlerde yoğunlaşmıştır. Enerji altyapısı açısından Aydın ili, Türkiye’nin yenilenebilir enerji kaynakları bakımından en zengin illerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Haritada açıkça görülebileceği üzere, başta Germencik, Kuyucak ve Buharkent olmak üzere ilin doğu ve batı akslarında yoğunlaşan jeotermal enerji santralleri, Aydın’ın jeotermal kaynak potansiyelini etkin şekilde değerlendirdiğini göstermektedir.

Bu bölgelerde ayrıca jeotermal saha alanları da belirlenmiş olup, bu durum ileride yapılabilecek yeni yatırımlar için uygun alanları tanımlamaktadır. İlin güneybatı kesiminde, özellikle Didim ve Söke çevresinde konumlanan rüzgar enerji santralleri, bölgedeki rüzgar potansiyelinden yararlanılarak elektrik üretiminin sağlandığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, güneş enerji santralleri ağırlıklı olarak Karpuzlu, Bozdoğan ve Çine gibi güneşlenme süresi yüksek olan güney kesimlerde yer almakta olup, Aydın’ın iklimsel avantajlarını enerji üretiminde değerlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, hidroelektrik santraller ise özellikle barajlara entegre şekilde konumlandırılmış olup, su kaynaklarından elektrik üretimini desteklemektedir. Tüm bu enerji üretim altyapısını destekleyen enerji nakil hatları ve doğalgaz boru hatları, sanayi tesisleri ve konut alanlarıyla entegre bir sistem oluşturarak, iletim açısından sürdürülebilir ve güvenli bir altyapı sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu harita Aydın ilinin mevcut teknik, enerji ve ulaşım altyapılarını mekânsal açıdan detaylı biçimde sunmakta; ilin güçlü ulaşım ağları, zengin yenilenebilir enerji kaynakları ve gelişmiş teknik altyapısıyla, bölgesel kalkınma potansiyelini artıracak çok sayıda stratejik unsura sahip olduğunu göstermektedir. Bakınız Şekil 298

7.9.GZFT ANALİZİ

7.9.1.GÜÇLÜ YÖNLER

1. Aydın bereketli toprakları ve uygun iklimi, geniş ürün çeşitliliği sağlaması.
2. Nazilli ve Germencik yoğun kuru incir üretimiyle güçlüdür, bu bölgeler Türkiye'nin en büyük incir üretim alanlarından olup, ihracata önemi katkı sağlaması.
3. Efeler, Köşk, Sultanhisar, Nazilli ve Kuyucak ilçelerinin kuzeyinde yer alan nemli yüksek yamaçları ve vadileriyle kestane üretimi için en uygun alan olması.
4. Nazilli, Sultanhisar, Yenipazar zeytin ve zeytinyağı üretimi hem iç pazar hem de uluslararası pazara katkı sağlaması.
5. Büyük Menderes Nehri, Aydın'daki tarım içi sulama imkanı sunarak verimli arazilerin gelişmesini sağlaması.
6. Aydın, Ege Denizi'ne kıyısı olması sayesinde su ürünleri yetiştiriciliği için elverişli koşullar sunması.
7. Aydın'da bulunan zengin bitki örtüsü özellikle çam yoğunluğu arıcılık için büyük bir avantaj sağlar. Aydın, Türkiye'nin önemli bal üreticisi illerinden biri olması.
8. Söke ilçesi, hem bal üretiminde hem de balmumu üretiminde birinci sırada yer alarak bölgenin ekonomik açıdan önemli bir gelir kaynağını oluşturduğunu göstermesi.
9. Aydın'ın kırsal bölgelerinde, özellikle Çine, Karpuzlu ve Koçarlı ilçelerin de geniş çayır ve meralar, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın gelişmesine olanak tanınması.
10. Aydın, Ege Denizi'ne kıyısı olan bir il olarak, deniz turizmi açısından potansiyele sahip olması.
11. Aydın, 23 antik ören yeri ve zengin kültürel mirasıyla güçlü bir turizm potansiyeline sahiptir ve bölgedeki turizm sektörünü canlandırması.
12. Kuşadası Kruvaziyer gemileriyle gelen turist sayısının artması bölgedeki turizm gelirlerini arttırmakta ve gayrimenkul sektörünü canlandırması.
13. Aydın, özellikle Germencik ve Sultanhisar ilçelerinde güçlü jeotermal kaynaklara sahiptir. Bu kaynaklar, hem enerji üretimi hem de sağlık turizmi için kullanılması.
14. Aydın'ın batı kıyılarında, özellikle Didim ve Kuşadası çevresinde yüksek rüzgar hızları rüzgar enerjisi için uygundur. Bu da bölgeye enerji üretiminde önemli bir avantaj sağlaması. Aydın 'da bulunan 7 HES, hem enerji üretimi hem de tarım sulama amacıyla da kullanılması.

15. Aydın, özellikle Nazilli ilçesinde gelişmiş bir tekstil ve konfeksiyon sanayisine sahiptir. Bu sektör, yerel istihdamı artırarak ekonomik büyümeye katkı sağlaması.
16. Aydın'da tarıma yönelik makine ve ekipman üretimi de gelişmiştir. Bu Sektör, tarıma dayalı sanayinin verimliliğini arttırarak ekonomiye katkı sağlaması.
17. Tarım ürünlerinin işlenmesi, gıda sanayi sektörünü güçlendirir. Aydın, bu ürünlerin işlenip paketlenmesi ve yurt dışına ihraç edilmesi, hem iç pazara hem de dış pazara önemli katkı yapması.
18. İzmir-Aydın-Denizli Otoyolu ticari ve lojistik faaliyetleri desteklemesi.

7.9.2.ZAYIF YÖNLER

1. Aydın'ın özellikle Kuşadası ve Didim gibi turistik bölgelerinde yaz aylarında yoğun turizm gelirleri sağlanırken, kış aylarında turizm faaliyetleri büyük ölçüde azalması.
2. Sultanhisar ve Germencik gibi termal turizm potansiyeli taşıyan ilçelerde, konaklama ve sağlık altyapısı yetersiz olması.
3. Aydın ilinin kırsal bölgelerindeki tarımsal ürünler, Aydın Merkez'e veya büyük pazarlara taşınması için uygun lojistik altyapıya sahip olmaması.
4. Nazilli gibi tekstil sektörünün geliştiği ilçelerde, markalaşma ve katma değerli üretim eksiklikleri, yerel firmaların uluslararası rekabette geri kalmasına neden olmaktadır. Bu da ürünlerin ulusal ve uluslararası pazarlarda yeterince yer bulamamasına yol açması.
5. Aydın ili, özellikle güneş enerjisi açısından büyük bir potansiyele sahip olsa da, bu kaynakların yeterince kullanılmaması.
6. Aydın'daki Çine ve İncirliova gibi ilçelerde tarıma dayalı sanayi (zeytin işleme, incir üretimi vb.) yeterince gelişmemesi.
7. Kuşadası ve Didim gibi turistik bölgelerdeki turizm tanıtım eksiklikleri, yerli ve yabancı ziyaretçi sayısını olumsuz yönde etkilemesi.
8. Aydın'ın kırsal ilçelerinde, tarımsal ürünlerin depolanması için gerekli tesislerin eksikliği, ürün israfına yol açmakta ve pazara sunulmalarını engellemesi.
9. Aydın'ın merkezi ve turistik bölgelerinde yerel ürünlerin tanıtılması ve satılması için yeterli alanların bulunmaması, bölgesel ürünlerin pazarda daha az yer bulmasına neden olması.
10. Aydın'daki madencilik sektöründe, özellikle taş ve mermer işleme kapasitesi sınırlı olması.

7.9.3.FIRSATLAR

1. Devletin sağladığı destekler, bölgenin sektör çeşitliliğini artırma ve ekonomik büyüme potansiyelini desteklemesi.
2. Germencik ve Buharkent Termal kaynaklar, termal turizmin gelişimi için önemli bir fırsat sunması.
3. Bölgenin yenilenebilir enerji kaynaklarıyla zengin olması, enerji maliyetlerini düşürür ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlaması.
4. Bölgesel tarımsal ürünlerin dayanıklı ve katma değerli olması, uluslararası pazarlara erişim için avantaj yaratması.
5. Didim Apollon Tapınağı, Altinkum Plajı gibi cazibe merkezleri kültürel ve yaz turizmi açısından fırsatlar sunması.
6. Teknolojik tarım yöntemleriyle üretim artırılabilir, kaynaklar daha verimli kullanılması.
7. Küresel organik ürün talebi, bölgenin organik tarım potansiyelini ekonomik bir fırsata dönüştürmesi.
8. Bozdoğan Madran suyu ve kaliteli zeytinyağı üretimiyle ulusal ve uluslararası pazarda büyüme fırsatı olması.
9. Bölgeye özgü ürünlerin coğrafi işaretle markalaşması, yerel üreticilere uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlaması.
10. Su kaynaklarının verimli kullanımı, tarımsal sürdürülebilirlik açısından kritik bir avantaj sunması.
11. Bölgenin doğal florası ve arıcılık imkânları, organik bal gibi yüksek değerli ürünlerin ihracatına fırsat sunması.
12. Jeotermal kaynakların sağlık turizminde kullanımı, bölgenin turizmde farklılaşmasını sağlaması.
13. Güneş, rüzgar ve jeotermal yatırımlar, bölgenin enerji maliyetlerini düşürerek rekabet avantajını artırması.
14. İzmir-Aydın-Denizli Otoyolu, gelişmiş ulaşım ve lojistik altyapısıyla ürünlerin iç ve dış pazarlara hızlı ve kolay bir şekilde taşınmasını sağlaması.
15. Deniz, kara ve demiryolu taşımacılığında stratejik bir konuma sahiptir. İzmir Limanı'na olan yakınlığı ihracatta avantaj sağlaması.
16. Kuşadası Türkiye'nin en önemli kruvaziyer limanlarından birine sahip olması.

17. Organize sanayi bölgeleri, yatırımcılar için cazip fırsatlar sunmaktadır. Aydın'daki sanayi bölgeleri, ulaşım kolaylıkları ve iş gücü avantajlarıyla öne çıkması.
18. Aydın, mermer ve doğal taş üretimi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle Çine ve İncirliova gibi bölgelerde mermer çıkarımı yapılması.

7.9.4.TEHDİTLER

1. Germencik ve Sultanhisar ilçelerindeki jeotermal kaynakların kontrolsüz kullanımı, çevreye salınan sıcak su ve buhar nedeniyle tarımsal alanları olumsuz etkileyerek ürün verimini azaltması.
2. Verimli tarım arazilerinin kontrolsüz kentleşme ve imara açılması, üretim alanlarının azalmasına neden olması.
3. Büyük Menderes Nehri çevresi kirlilik ve Söke Ovası'nda su kalitesindeki düşüş nedeniyle tarımsal sulama için kullanılan suyun kalitesini düşürerek bitki sağlığını etkilemesi.
4. İklim değişikliği nedeniyle artan kuraklık riski, su kaynaklarını daha kıt hale getirerek sulama imkanlarını sınırlar. Bu durum özellikle sulama ihtiyacı yüksek olan bölgelerde tarımsal üretimi düşürmesi
5. Tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesi, küçük ve verimsiz parseller oluşturur. Bu durum, modern tarım tekniklerinin uygulanmasını zorlaştırır ve toplam üretim kapasitesini azaltması.
6. Efeler sanayi bölgesinin şehir içinde yer alması nedeniyle, hava, su ve toprak kirliliğini artırarak yerleşim alanlarında çevre ve halk sağlığı sorunlarına yol açar. Ayrıca, trafik yoğunluğu ve yaşam kalitesinde düşüşe neden olması.
7. Nazilli gibi sanayinin yoğun olduğu ilçelerde, yüksek enerji maliyetleri ve hammadde fiyatlarındaki dalgalanmaların üretim maliyetlerini arttırması
8. İhracat rakamlarının azalması ve ithalatın artması, ülkenin dış ticaret açığını büyütürken ekonomik dengesizliklere yol açar. Bu durum, yerel üreticileri zayıflatırken ekonomik bağımsızlığı azaltır ve döviz kurlarında dalgalanmalara neden olması.
9. Kültürel miras alanlarının tahrip edilmesi, hem bölgenin turizm potansiyelini azaltır hem de toplumsal kimlik kaybına yol açar. Bu durum, kültür ekonomisi gelirlerini düşürür ve bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemesi.
10. Didim ve Kuşadası gibi turizm merkezlerinin gelirlerinde mevsimsel dalgalanmalar, bölgenin ekonomik sürdürülebilirliğini zorlaştırır. Turizmde istikrarsızlık, yerel işletmelerin sürekli gelir elde etmesini engeller ve işsizlik oranlarını artırması.
11. İklim değişikliği nedeniyle yem üretiminin azalması, hayvancılık sektöründe maliyetleri artırır. Bu durum, hayvan yetiştiricilerinin karlılığını azaltır ve et, süt gibi temel gıda ürünlerinin fiyatlarının artmasına neden olması.

12. Mera alanlarının daralması, hayvancılık faaliyetlerini sınırlar ve yem ihtiyacını artırır. Tarım alanlarının yanlış kullanımı ise gıda üretim kapasitesini düşürerek hem üretici hem de tüketici üzerinde ekonomik baskı oluşturması.
13. Tarımsal ürün üreticilerinin yeterince bilinçlendirilmemesinden üreticilerin modern tarım yöntemleri ve pazarlama stratejileri konusunda bilinçsiz olması, verim kayıplarına ve ürünlerin değerinin altında satılmasına neden olur. Bu durum, üretici gelirlerini olumsuz etkilemesi.
14. Tarımsal ürün üreticilerinin yeterince bilinçlendirilmemesinden üreticilerin modern tarım yöntemleri ve pazarlama stratejileri konusunda bilinçsiz olması, verim kayıplarına ve ürünlerin değerinin altında satılmasına neden olur. Bu durum, üretici gelirlerini olumsuz etkilemesi.
15. Kırsal nüfusun azalması, genç nüfusun büyük şehirlere göç etmesiyle tarımda iş gücü açığı oluşturur. İş gücünün azalması, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini tehdit eder ve tarım maliyetlerini artırması.

Bakınız Şekil 299

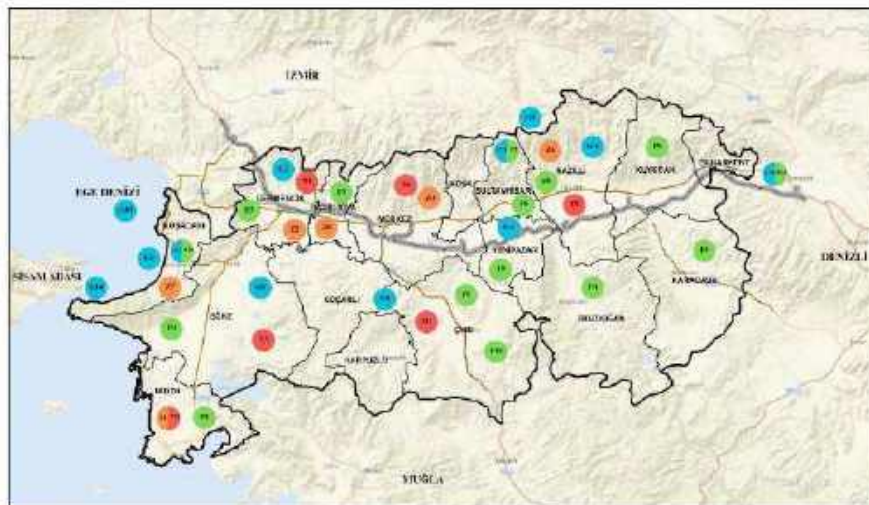
G
GÜÇLÜ YÖNLER

Z
ZAYIF YÖNLER

F
FIRSATLAR

T
TEHDİTLER

- [illegible]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

BÖLÜM ALTI

KURUMSAL YAPI

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Afet ve Acil Durum Müdürlüğü: İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, illerde afet ve acil durum yönetiminin tüm unsurlarını kapsayan ve doğrudan valiye bağlı çalışan kurumlardır. Müdürlükler; afet risklerini belirlemek, afet öncesi hazırlık yapmak, müdahale ve iyileştirme planlarını hazırlayıp uygulamak, arama-kurtarma faaliyetlerini yürütmek, kayıp ve hasar tespiti yapmak ve sivil savunma hizmetlerini organize etmek gibi görevleri üstlenir [K-1].

Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade etmektedir [K-2].

Belediye Başkanı: Belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilir [K-2].

Belediye Meclisi: Belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilmiş üyelerden oluşur [K-2].

Belediye Organları: Belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını ifade etmektedir [K-2].

Belediye Teşkilatı: Belediyenin yerel hizmetleri etkin, düzenli ve hukuka uygun bir şekilde yürütülebilmesi için kurulan idari yapıdır [K-3].

Belde: Belediyesi bulunan yerleşim yerini ifade etmektedir [K-2].

Büyükşehir Belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade etmektedir [K-3].

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair mevzuatı hazırlamak, kentsel dönüşüm çalışmalarını yürütmek, uygulamaları denetlemek, mesleki hizmetlerin gelişmesini sağlamak, çevre kirliliğini önlemek ve çevremizin ve doğanın korunmasını sağlamak üzere yapılandırılmıştır [K-URL1].

Çok Aktörlü Yönetişim: Çok aktörlü bir sistem olarak yönetim, toplu karar almayı ve eylemde bulunmayı, karşılıklı kaynak bağımlılığını ve ortak amaçlar üzerinde müzakerede bulunmayı gerektirir [K-URL2].

Devlet Planlama Teşkilatı: 1960 yılında çıkarılan 91 sayılı kanunla kurulan ve devletin ekonomik hayatta söz sahibi olmasını sağlayan bir kurumdur. DPT, kamu kesimi için emredici, özel sektör için ise yönlendirici bir planlama anlayışını benimsemiştir [K-URL3].

İl Özel İdaresi: İl özel idaresi, yerel yönetimlerin bir parçası olarak faaliyet gösteren, tüzel kişiliği olan ve genellikle il sınırları içinde belirli kamu hizmetlerini sunan bir kuruluştur. İl özel idaresi, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile oluşturulmuş ve bu kuruma verilen yetki, görev ve sorumluluklar ilgisine göre çeşitli bakanlıklara, büyükşehir belediyelerine ve ilgili diğer kurumlara devredilmiştir [K-4].

Katılımcılık: Kentsel katılımcılık kavramı, kişilerin yada grupların kendi beklentilerini dile getirmek ve gerçekleştirmek amacıyla planlama süreçlerinde yer almaları anlamına gelmektedir [K-URL4].

Kültür ve Turizm Bakanlığı: Kültür ve turizm konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmaktır [K-5].

Merkezi Yönetim: Merkezi yönetim, yönetsel hizmetlerin merkezde toplanması ve bu hizmetlerin merkez ve merkezin hiyerarşisi içindeki kuruluşlar tarafından yürütülmesine karşılık gelmektedir [K-6].

Merkezi Yönetim İlkesi: Merkezden yönetim ilkesi Anayasal bir ilkedir. İlgili düzenlemeye göre; “İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” (1982 Anayasası, madde. 123/2). Merkezden yönetim ilkesi idare edilenlere (vatandaşlara) sunulacak kamu hizmetlerinin bütün ülkede tek tip ve tek bir merkez kamu tüzel kişisi tarafından yürütülmesini ifade eder. Bu ilke gereği merkezden yönetim kamu tüzel kişisi devlettir [K-URL5].

Sivil Toplum Kuruluşları: Sivil toplum, bireylerin kendi arzularıyla oluşturdukları ortak yaşam alanını ifade etmektedir (Çaha 2006) [K-7].

Sosyal Belediyecilik: Sosyal belediyecilik; belediyelerin klasik belediyecilik hizmetleri olarak adlandırılabilir temel hizmetlerden oluşan hizmet sepetinin genişleyerek; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da hizmet sunan kurumlar haline gelmelerini içeren süreci ifade etmektedir (Şahinoğlu, 2014: 68) [K-8].

Tüzel Kişilik: Tüzel kişilik, gerçek kişilerin dışında, kanunla veya kanuna dayanarak kurulan, bağımsız olarak hak ve borç edinebilme yeteneğine sahip kamu veya özel hukuk kişilerini ifade eder. Tüzel kişiler, kuruluş amacına uygun olarak faaliyet gösterebilmek için dava açabilir, mal edinebilir ve yükümlülük altına girebilirler [K-9].

Yerel Yönetim: Yerel yönetimler, ülke sınırları içinde yerleşik değişik büyüklüklerdeki köy, kasaba, kent gibi yerleşim yerlerinde yaşayan başta insan olmak üzere tüm canlıların ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belli bir hukuk düzeni içinde oluşturulmuş anayasal kuruluşlardır [K-URL6].

Yönetim: Bir devletin yönetimi, devleti kontrol eden idari bürokrasi içinde yer alan yasamacılar, idareciler ve hakimlere karşılık gelir. Yönetim terimi ayrıca bu kişilerin örgütlenme biçimi için kullanılan bir terimdir. Devlet politikası, yönetim aracılığıyla uygulanır ve yönetim tarafından belirlenir [K-10].

Yönetişim: Yönetişim, yönlendirme ve gözetme kavramlarını içerir. Etimolojik olarak “Governance” kelimesi ise eski Yunancada yönlendirme manasına gelen “Kybernao” kelimesinden gelir. Kontrol ve gözetim kavramları ile de alakalıdır. [K-URL2].

6.2 Yönetsel Yapı ve Yasal Değişiklikler

6.2.1 Aydın İli Yönetsel Yapısı

Aydın Belediyesi'nin kesin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, mevcut belediye teşkilatının 1881 yılından itibaren faaliyette olduğu kabul edilmektedir. Osmanlı döneminde Aydın Belediyesi, su getirme ve petrol lambalarıyla şehri aydınlatma gibi temel hizmetler sunarak halkın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Ancak bu dönemde genel olarak şehrin durumu pek iç açıcı değildi. Şehrin altyapı hizmetleri sınırlı, yaşam koşulları ise oldukça zorluydu. 1919 yılında Aydın, Yunan işgaline uğrayarak çok zorlu bir süreç yaşamıştır. İşgal dönemi boyunca şehir büyük zarar görmüş ve yerel yönetim hizmetleri neredeyse durma noktasına gelmiştir. 1922 yılında işgal sona ermiş olsa da şehirdeki birçok mahalle yanmış ve halkın en önemli gündemi barınma sorunlarının çözülmesi olmuştur [K-11].

Cumhuriyetin ilanından sonra Aydın'da ilk belediye başkanlığı seçimleri 1924 yılında yapılmış ve Cumhuriyet dönemiyle birlikte belediyecilik anlayışı daha sistematik bir yapıya kavuşmaya başlamıştır. 1930 yılında kadınlar ilk kez seçme ve seçilme hakkına sahip olmuş ve bu hak, yerel yönetim seçimlerine de yansımıştır. Bu dönemde Cumhuriyet'in ilk yıllarına özgü reformlar, belediye hizmetlerine de etki etmiş, iki partinin yarıştığı seçimler yapılmıştır. 1940'lı yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle Aydın Belediyesi, ekonomik sıkıntılara çözüm üretmeye odaklanmıştır. Kaynakların sınırlı olduğu bu dönemde, belediye mali konularda dikkatli davranmış ve halkın temel ihtiyaçlarına öncelik vermeye çalışmıştır. 1942 yılında düzenlenen yerel seçimler, hâlâ tek partili sistem altında yapılmış ve bu dönemde siyasi rekabet oldukça sınırlı kalmıştır. 1945 yılına gelindiğinde ise Aydın Belediye Başkanlığı'nda istikrar sağlanamamış, yönetim değişiklikleri sıkça yaşanmıştır (Kaloç,2019).

1946 yılında Türkiye genelinde çok partili siyasi hayata geçilmesi, Aydın'da da yerel yönetimlerin işleyişini etkilemiştir. Demokrat Parti'nin kurulmasıyla birlikte, şehirdeki siyasi rekabet artmış ve 1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi'ni yenerek Aydın Belediye Başkanlığını kazanmıştır. Bu, Aydın tarihinde belediyenin ilk kez farklı bir parti tarafından yönetilmesi anlamına gelmiştir. Ancak bu dönemde kamu mallarının kullanımı ve yönetimi konusunda bazı eleştiriler ortaya çıkmıştır. Eski belediye binasının Demokrat Parti'ye tahsis edilmesi gibi uygulamalar, halk arasında tartışmalara neden olmuştur. 1955 yılında Demokrat Parti'nin yerel seçimlerde yeniden kazandığı dönemde, Milli Korunma Bürosu kurulmuş ve halkın kanunlara uygun bir şekilde hareket etmesine yardımcı olunmaya çalışılmıştır (Uğur, 2003).

1960 yılında gerçekleşen askeri darbe, yerel yönetimlerin işleyişinde ciddi değişikliklere yol açmıştır. Askeri yönetim, yerel yönetim organlarını görevden almış ve yerlerine geçici atamalar yapılmıştır. Bu süreçte, belediyecilik hizmetleri merkezi otoritenin denetimi altına girmiştir. 1960'ların ikinci yarısından itibaren Aydın'da yurtdışına göç hızlanmış ve bu durum şehrin demografik yapısını etkilemiştir. 1970'li yıllarda ise belediyecilik, ideolojik ve politik çatışmaların merkezi haline gelmiştir. Siyasi rekabetin yoğun olduğu bu dönemde, yerel yönetimler farklı siyasi görüşlerin mücadelesine sahne olmuştur [K-12].

1980 Askeri Darbesi sonrası, tüm Türkiye'de olduğu gibi Aydın'da da yerel yönetimler üzerindeki denetimler artırılmış ve belediye başkanları askeri yönetim tarafından atanmıştır. Bu dönem, yerel

yönetimlerin bağımsızlığının kısıtlandığı ve hizmetlerin merkezi otoriteye bağlı olarak yürütüldüğü bir dönem olmuştur.

1990'lı yıllarda ise yerel yönetimlerin mali özerkliklerinin artırılmasına yönelik reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde, Aydın Belediyesinin bütçesi, gelir kaynakları ve hizmet yetkileri genişletilerek halkın ihtiyaçlarına daha etkili çözümler üretilmesi amaçlanmıştır (Yurtkulu, 2018).

2000'li yıllar, Türkiye genelinde kapsamlı bir yerel yönetim reform sürecine sahne olmuştur. Belediyelerin hizmet kapasitelerinin artırılması, daha etkin bir yönetim anlayışı benimsenmesi ve yerel yönetimlerin teknolojiye uyum sağlaması bu dönemin belirgin özelliklerindendir.

2020'lere gelindiğinde, dijital platformlar ve akıllı şehir teknolojileri devreye girerek hizmetlerin daha hızlı, etkili ve şeffaf bir şekilde sunulması hedeflenmiştir. Belediyecilik hizmetleri, yöneten partilerin ideolojik yaklaşımlarına göre farklılık gösterse de Aydın Belediyesi tarih boyunca değişen ihtiyaçlara uyum sağlayarak modernleşme yolunda önemli adımlar atmıştır. Yerel yönetim tarihindeki bu gelişmeler, Aydın'ın belediyecilik anlayışını şekillendiren temel dinamikler olarak karşımıza çıkmaktadır [K-13].

6.2.2 Aydın İli Yasal Değişiklikler

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (1984): Bu kanun, Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında iki düzeyli bir yönetim yapısı öngörmüştür. Büyükşehir belediyelerine ve ilçe belediyelerine ilişkin idareler arası ilişkilerde, büyükşehir belediye meclisine ve başkanına koordinasyon amaçlı vesayet yetkileri verilmiştir. Bu düzenleme, büyükşehir belediyelerinin etkin yönetimini sağlamayı hedeflemiştir. [K-14]

3194 Sayılı İmar Kanunu (1985): Yerleşim alanlarındaki yapılaşmaların, plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun olarak düzenlenmesini sağlamak amacıyla çıkarılan bu kanun, yerel yönetimlerin şehir planlaması ve imar düzenlemelerindeki yetkilerini belirlemiştir. Bu kanunla, yerleşim yerlerinde düzenli ve sağlıklı yapılaşmanın temelleri atılmıştır. [K-15]

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004): Büyükşehir belediyelerinin yönetim biçimi ile hizmetlerin plânlı ve verimli bir şekilde yürütülmesi amacıyla çıkarılan bu kanun, büyükşehir belediyelerinin hukuki statüsünü düzenlemiş ve büyükşehir sınırları içindeki diğer belediyeleri kapsamaktadır. Bu kanun, büyükşehir belediyelerinin daha etkili bir şekilde hizmet sunabilmesi için önemli bir yasal zemin oluşturmuştur. [K-16]

5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005): Belediyelerin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen bu kanun, yerel yönetimlerin işleyişini daha sistematik ve şeffaf bir hale getirmiştir. Belediye hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını sağlayacak düzenlemeler getirilmiştir. [K-17]

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012): Bu kanunla Aydın ili dahil olmak üzere 14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmuş ve il belediyeleri büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüştür. Aydın ilinin büyükşehir statüsüne geçmesi ile, il sınırları yeniden düzenlenmiş ve büyükşehir belediyesi, il genelindeki çevre düzeni, nazım ve uygulama planlarının tümüne sahip olmuştur. [K-18]

Büyükşehir Statüsü ve Değişiklikler: Aydın, 2014 yılında büyükşehir statüsüne kavuşmuştur. Bu değişikliklerle, Aydın ilinin sınırları, il mülki sınırlarına paralel olarak düzenlenmiş ve hizmet alanları genişlemiştir.

İl özel idaresinin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bu tüzel kişiliğe ait hizmetler ve görevler büyükşehir belediyesine devredilmiştir. Aynı zamanda, 36 belde ve 360 orman köyü dahil toplamda 490 tüzel kişiliğin kaldırılması sağlanmıştır.

Köylerin Mahalle Statüsüne Geçiş: Büyükşehir belediyesi kurulan illerde köyler, mahalle statüsüne geçmiştir. Bu düzenleme, yerel yönetimlerin daha etkili hizmet sunabilmesine olanak sağlamış, mahalle kurulmasında ise 500 nüfus şartı getirilmiştir.

Aydın İli İçindeki Kentsel Yapılar ve Planlama: Aydın ili, büyükşehir statüsüne geçtikten sonra, il merkezi olan Aydın şehir merkezi ile Söke, Kuşadası ve Nazilli ilçeleri gibi farklı kentsel alan özellikleri gösteren alt bölgelere sahiptir. Bu yasal düzenlemeyle, bu alt bölgelerin birbirinden kopuk ve parçalı biçimde ele alınmasının önüne geçilmesi hedeflenmiş ve şehir planlaması açısından önemli bir adım atılmıştır. Böylece, Aydın'ın tüm bölgesinde daha koordineli bir gelişim süreci başlatılmıştır [K-URL-1].

Nazilli ve Kuyucak İlçelerinde Yapılan Düzenlemeler: 6360 sayılı kanun ile Nazilli ilçesinde Pirlibey Belde Belediyesi kapanmış ve Nazilli ilçesine mahalle olarak bağlanmıştır. Kuyucak ilçesinde ise Başaran, Horsunlu, Kurtuluş, Pamukören ve Yamalak belde belediyeleri kapanmış ve bu beldeler Kuyucak ilçesine mahalle olarak bağlanmıştır. Bu değişikliklerle birlikte, Kuyucak ilçesinin kentsel nüfusuna, mahalle olarak bağlanan bu yerleşimlerin nüfusları da dahil edilmiştir [K-URL-1].

Bu yasal değişiklikler, Aydın ilinin idari yapısındaki dönüşüm ve belediyeçilik uygulamalarındaki değişiklikleri net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu düzenlemeler, Aydın'da şehirleşme ve yerel yönetim süreçlerini daha verimli ve etkin bir hale getirmiştir.

6.2.3 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri

6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 2012 yılında yürürlüğe girmiş ve 2014 yılı yerel seçimlerinin ardından uygulanmaya başlamıştır. Söz konusu kanun, Aydın ilinin de aralarında bulunduğu on dört ilin büyükşehir statüsüne alınmasını sağlamış; bu doğrultuda il mülki sınırları büyükşehir belediyesi sınırları haline getirilmiştir. Bu durum, il genelinde yönetim, planlama ve hizmet sunumu açısından köklü bir dönüşüm yaratmıştır.

Aydın ili özelinde değerlendirildiğinde, kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanı, kuzeyde Buharkent ve Karacasu'dan batıda Didim ve Kuşadası'na, doğuda Karpuzlu ve Bozdoğan'dan güneyde Çine ve Söke'ye kadar genişlemiştir. Toplam yüzölçümü 9.352 km² olan ilde, 6360 sayılı Kanun öncesinde ayrı idari tüzel kişiliğe sahip olan 36 belde belediyesi ve 405 köy tüzel kişiliği kaldırılmış; bu yerleşimler mahalle statüsüne dönüştürülerek büyükşehir ve ilçe belediyelerine bağlanmıştır. Kullanım hakkı belde belediyelerine ait olan birçok gayrimenkul, tesis ve araç (su depoları, itfaiye araçları, ulaşım araçları vb.) Aydın Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir (Genç, 2014).

Planlama açısından bakıldığında, Aydın ili, kentsel gelişimini büyük oranda İzmir-Aydın-Denizli hattı boyunca lineer biçimde sürdürmektedir. Bu aks üzerinde bulunan yerleşimler (örneğin Aydın merkez ile Efeler ilçesine bağlanan Tepecik, Çeştepe, Ovaeymir; Nazilli ile İsabeyli, Germencik ile Ortaklar-Mursallı; Kuyucak ile Pamukören-Yamalak gibi) yıllar içinde mekânsal olarak bütünleşmiş, fiziki olarak iç içe geçmiştir. Bu durum, parçalı yerel idare yapısının bütüncül planlama üretmesine engel teşkil etmekteydi. 6360 sayılı Kanun'un bu bağlamda sağladığı en önemli fırsatlardan biri, parçalı yerel yönetim yapılarını ortadan kaldırarak üst ölçekli planlama bütünlüğünü sağlamasıdır. Böylece imar, altyapı, ulaşım ve çevre planlarının tek bir çatı altında, bütüncül bir anlayışla hazırlanması mümkün hale gelmiştir [K-20].

Bununla birlikte, kıyı yerleşimlerinde ikinci konutların kontrolsüz ve yoğun biçimde geliştiği Davutlar-Kuşadası ve Didim-Akbük gibi akslarda, imar ve altyapı bütünlüğünün sağlanması açısından da kanunun uygulamaları önem arz etmektedir. Kuşadası-Söke, Aydın merkez ve Nazilli gibi yüksek kentsel yoğunluklara sahip alanlarda hizmet sunumunun büyükşehir ölçeğinde planlanması, daha rasyonel altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine zemin hazırlamıştır (Genç, 2014).

Ancak kanun uygulamaları, bazı önemli sorun alanlarını da beraberinde getirmiştir. Öncelikle tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyeleri ve köylerde yönetime ve temsile dair memnuniyetsizlikler ortaya çıkmıştır. Söke-Bağarası, Kuşadası-Davutlar, Didim-Akbük gibi önceki belde belediyeleri, statülerinin iptal edilmesinin ardından ilçe olabilmek amacıyla girişimlerde bulunmuş ancak başarılı olamamışlardır. Bu durum, yerel aidiyet duygusunu zedelemiş, yönetişimde yerelleşme ilkesini tartışmaya açmıştır [K-URL-1].

Ayrıca, Aydın ilinin coğrafi büyüklüğü ve mekânsal çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunda ciddi mesafesel ve maliyet temelli sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Örneğin Aydın merkezden 101 km uzaklıkta olan Didim, 85 km uzaklıktaki Karacasu, 84 km mesafedeki Buharkent gibi ilçelere bağlı kırsal mahallelerde, mesire alanlarının, köy yollarının temizliği ve bakımı gibi rutin hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından üstlenilmesi, hizmetlerin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. İl Özel İdaresi'nin kaldırılmasıyla birlikte meskûn mahal olmayan alanların kamu hizmetleri de büyükşehir belediyesine devredilmiş, bu ise kaynakların bölgesel önceliklendirilmesi ve eş zamanlı hizmet üretimi açısından ilave planlama yükü doğurmuştur.

Bu çerçevede, 6360 sayılı Kanun'un Aydın ili bağlamında olumlu ve olumsuz etkilerinin bir arada değerlendirildiği söylenebilir. Olumlu yönüyle, kent planlamasında birliktelik, kaynakların koordineli kullanımı, kırsal ve kentsel alanlar arasında altyapı bütünlüğü sağlanabilirken; olumsuz yönüyle, kırsal yerleşimlerin hizmete erişimi, yerel temsil yoksunluğu ve yönetim merkezinden uzaklaşma gibi yapısal zorluklar öne çıkmaktadır. Dolayısıyla büyükşehir belediyesi sisteminin başarısı, yalnızca idari düzenleme ile değil, bu yeni yapıya uygun yönetim modelleri, stratejik planlama araçları ve kaynak tahsis sistemlerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Bu bağlamda, Aydın ili için hazırlanacak üst ölçekli planlama belgelerinin, yalnızca fiziksel gelişmeyi değil; sosyal, ekonomik ve kültürel dinamikleri de içeren “tümleşik stratejik planlar” yoluyla yürütülmesi önem taşımaktadır.

6.2.4 Kamu İhalelerinde Yerel Katılımın Teşviki ve Aydın İli Üzerindeki Etkileri

Türkiye'de kamu yatırımlarının planlanması ve gerçekleştirilmesi de, yerel ekonomilerin desteklenmesi, istihdamın artırılması ve kaynakların etkin kullanımının sağlanması temel hedefler arasında yer almaktadır.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 62. maddesinin (h) bendi, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) kamu ihalelerine katılımını teşvik etmek amacıyla düzenlenmiş olup, bu bağlamda ihale süreçlerinde yüklenicilerin teknik ve mali kapasitelerinin dengeli biçimde kullanılmasına katkı sunmaktadır [K-20].

Uygulamada bu madde, bazı bölgelerde kamu yatırımlarında coğrafi yakınlığa sahip yüklenicilerin tercih edilmesi yönünde bir eğilim yaratmış ve bu durum, halk arasında “Pergel Yasası” olarak adlandırılmıştır. Ancak bu adlandırma, resmi mevzuatta yer almamakta; yalnızca pratikteki uygulamaları tanımlayan bir kavram olarak kullanılmaktadır.

Aydın ili, 6360 Sayılı Kanun ile büyükşehir statüsüne kavuşmasının ardından, il genelini kapsayan büyük ölçekli altyapı, çevre düzenlemesi, ulaştırma ve kamu hizmetlerine yönelik projelerde önemli bir ivme kazanmıştır. Bu süreçte, kamu ihalelerinde yerel firmaların daha fazla yer alması hem ekonomik canlılık hem de yerel kapasite gelişimi açısından olumlu etkiler yaratmıştır. Yerel yüklenicilerin kamu projelerinde görev alması, Aydın’daki inşaat sektörü başta olmak üzere birçok alt sektörde istihdamı artırmış; aynı zamanda yerel tedarik zincirinin genişlemesine katkıda bulunmuştur.

Kamu yatırımlarında yerel aktörlerin etkin katılımı, özellikle büyükşehir statüsü ile artan hizmet alanı düşünüldüğünde, bölge içi ekonomik kaynakların bölgede tutulmasını sağlamaktadır. Böylece hem ilçe merkezlerinde hem de kırsal mahallelerde yürütülen projelerde daha hızlı ve maliyet etkin uygulamalar gerçekleştirilmekte; yerel firmalar ise büyük ölçekli projelere katılma deneyimi kazanarak kurumsal kapasitelerini artırmaktadır [K-20].

Sonuç olarak, kamu ihalelerinde yerel katılımın desteklenmesi, Aydın ili özelinde yalnızca ekonomik değil, mekânsal planlama süreçleri açısından da olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Yerel firmaların etkinleştirildiği bu model, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine hizmet etmekte; bölgesel bütünleşmenin ve yerel ekonominin güçlenmesine katkı sunmaktadır.

6.3 Aydın Büyükşehir Belediyesi

6.3.1 Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin Kuruluşu ve Yapısı

Aydın ilinde belediye teşkilatlanmasının kökenleri Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Aydınogulları Beyliği'nin ortadan kaldırılmasından sonra Batı Anadolu’da Osmanlı idari teşkilatlanması yeniden şekillenmiş, 1426 yılında kurulan Aydın Sancağının merkezi Tire olmuştur. 1811 yılında yapılan idari değişiklikle Aydın, yeni kurulan Aydın Eyaletinin merkezi haline getirilmiş; Tire, Muğla, Manisa, Denizli, İzmir ve Selçuk sancakları Aydın'a bağlanmıştır. 1850 yılında gerçekleştirilen bir diğer düzenleme ile bu kez eyalet merkezi İzmir olarak değiştirilmiştir.

Batılı anlamda belediye örgütlenmesi Osmanlı Devleti’nde 1864 yılında başlamış, önceleri “İhtisap Nazırlığı” ve sonrasında “Şehir Eminliği” gibi kurumlarla temsil edilen yerel hizmet anlayışı, 1869 yılında kabul edilen "İdare-i Belediye Nizamnamesi" ile kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Aydın’da belediye teşkilatı resmî olarak 1881 yılında kurulmuş olmakla birlikte, teşkilatlanmanın geçmişinin en az 20 yıl öncesine dayandığı tahmin edilmektedir.

Modern anlamda Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin kuruluşu ise, 6 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile gerçekleşmiştir. Söz konusu Kanun ile Aydın ili büyükşehir statüsüne kavuşmuş ve ilin tüm mülki sınırları Aydın Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dahil edilmiştir [K-20].

6360 sayılı Kanunun getirdiği düzenlemeler doğrultusunda, Aydın ilinde daha önce belde belediyesi statüsüne sahip pek çok yerleşim birimi tüzel kişiliklerini kaybederek mahalleye dönüştürülmüş; bu yeni yapıda ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi arasında görev ve yetki dağılımı yeniden tanımlanmıştır. Böylece, Aydın Büyükşehir Belediyesi, kentsel hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak, kırsal ve kentsel alanlar arasında mekânsal bütünlüğü kurmak amacıyla güçlü bir kurumsal yapıya kavuşmuştur.

6.3.2 Aydın Büyükşehir Belediyesi Misyon ve Vizyonu

Aydın Büyükşehir Belediyesi, vizyonunda kentin doğal ve kültürel zenginliklerini koruyarak, yaşam haklarına saygılı ve geleceğe dönük bir şehir anlayışını benimsemektedir. Sosyal ve katılımcı belediyeçilik anlayışıyla hareket eden belediye, Aydın’ı sadece Türkiye’de değil, dünyada da modern ve örnek bir şehir haline getirmeyi hedeflemektedir.

Misyonu ise, hızla değişen dünya koşullarına uyum sağlayarak, kentte yaşayanların ihtiyaçlarını gözetken, yaşam kalitesini yükselten ve sürdürülebilirliği esas alan hizmetler sunmayı ifade etmektedir. Bu yaklaşımla, Aydın Büyükşehir Belediyesi, kentte hem doğal hem de insani değerlerin ön planda tutulduğu, çağdaş bir yönetim modelini hayata geçirme kararlılığındadır [K-URL-11].

6.3.3 Aydın Büyükşehir Belediyesi Başkanları ve Gelişmeler

Aydın ili, belediye teşkilatının tarihsel gelişimi bakımından Osmanlı döneminden günümüze kadar birçok evreden geçmiştir. 1881 yılında kurulan Aydın Belediyesi, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde başlayan yerel yönetim yapılanmasının bir parçası olarak faaliyete geçmiştir. Belediye başkanları, zaman içinde değişen idari yapı ve siyasi koşullara bağlı olarak farklı görevlerde bulunmuş, bu süreçler şehrin yönetim yapısını derinden etkilemiştir. Osmanlı döneminden Cumhuriyet’e geçiş sürecinde ve sonrasında belediyeçilik anlayışındaki dönüşüm, Aydın’ın toplumsal ve kültürel yapısını şekillendiren önemli bir faktör olmuştur [K-URL-11].

Aydın Belediyesi’nin ilk dönemleri, 1881 yılında kurulan belediye ile başlamaktadır. İlk belediye başkanının Ahmet Efendi olduğu bilinmekle birlikte, belediyenin gelişimi zamanla başkanların değişmesiyle farklı evrelerden geçmiştir. Osmanlı dönemi boyunca belediye işlevsel olarak, şehri aydınlatma, su getirme ve fiyat denetimi gibi kamu hizmetlerini üstlenmiştir. Ancak bu dönemde belediyenin kaynakları sınırlıdır; 150.000-200.000 kuruş arasında değişen yıllık bütçelerle hizmetler yürütülmüştür. Bu dönemde hem Müslüman hem de gayrimüslimlerin belediyede görev aldığı ve toplumsal yapının çeşitlendiği gözlemlenmektedir. Ancak, şehir yapısının düzensizliği ve bakımsızlık, özellikle Balkan Savaşları sonrası göçlerle daha da belirginleşmiştir [K-URL-3].

1919-1922 yılları arasında, Aydın Belediyesi, işgal altına giren bir şehir olarak varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Yunan işgali sırasında belediye başkanı olan İzzet Apaydın, şehri savunmak yerine, Yunan yönetimine teslim olmuştur. İşgalin ardından şehirde büyük bir yıkım yaşanmış, özellikle 1922’deki büyük yangın sonucu, Rum Mahallesi başta olmak üzere birçok bölge tahrip olmuştur. Bu dönemde, Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Aydın'ın demografik yapısında büyük bir değişim yaşanmış, nüfus 30.000'den 1.000'e düşmüştür. İşgalin ardından, Türk nüfusu iç bölgelere göç ederken, Aydın'dan ayrılan Rum ve Yahudi nüfus, şehrin sosyal yapısını köklü şekilde değiştirmiştir.

Cumhuriyetin ilanı ile, 1922 yılında Fuat Erilaç'ın belediye başkanlığına getirilmesiyle Aydın Belediyesi yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır. Bu dönemde, şehri yeniden inşa etme çabaları ön plana çıkmış, yeni yapılar ve altyapı projeleri gerçekleştirilmiştir. 1924'te yapılan ilk seçimle Ahmet Emin Bey belediye başkanı seçilmiş ve şehrin imarı için önemli adımlar atılmıştır. Çarşı ve pazar yerleri kurulmuş, yeni belediye binası, otel ve istasyon gibi yapılar tamamlanmış, 500 ev ve 300 dükkân inşa edilmiştir. Bu dönemde, Tralleis Antik Kenti'nden temin edilen inşaat malzemeleriyle şehrin alt yapısı hızla geliştirilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Aydın'ın şehir haritası çıkarılmaya çalışılmış ancak bu proje uygulamaya konulamamıştır. Belediye başkanları, şehirdeki yapısal değişikliklerin yanı sıra, sosyal ve kültürel yapının yeniden şekillendirilmesinde de önemli rol oynamışlardır [K-URL-3].

Aydın Belediyesi'nin son yıllarda geçirdiği en önemli dönüşüm, 6360 sayılı Kanun'un 2014 yılında yürürlüğe girmesiyle Aydın ilinin büyükşehir statüsüne kavuşması ile başlamıştır. Bu dönemde, Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin başkanlığına Özlem Çerçioğlu seçilmiştir. Başkan Çerçioğlu'nun yönetiminde, Aydın'da birçok önemli proje hayata geçirilmiştir. Özellikle turizmin canlandırılmasına yönelik gerçekleştirilen Neopolis AIRBUS A-300 projesi, sualtı turizmini teşvik etmek amacıyla batırılan bir uçakla büyük bir ilgi görmüştür. Ayrıca, sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda Halk Ege Et projesi ve Kent Lokantaları gibi projeler, vatandaşların uygun fiyatlarla et ürünleri ve ekonomik yemek seçeneklerine erişmesini sağlamıştır. Eğitim alanında ise, Disleksi Merkezi gibi özel eğitim ihtiyaçlarına yönelik kurumlar açılmış ve çocukların gelişimi için katkı sağlanmıştır. Bu projeler, Aydın ilinin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine önemli katkılarda bulunmuş, çevre iller için de örnek teşkil etmiştir [K-URL-12].

Sonuç olarak, Aydın Belediyesi'nin tarihsel süreç içinde yaşadığı dönüşüm, şehrin yönetim yapısının değişmesine, sosyal ve kültürel yapısının ise zaman içinde farklılaşmasına yol açmıştır. Belediye başkanlarının, özellikle Cumhuriyet döneminde gerçekleştirdikleri projeler ve şehirleşme çabaları, Aydın'ı sadece yerel bir yönetim perspektifinden değil, aynı zamanda bölgesel kalkınma ve sosyal gelişim açısından da önemli bir şehir haline getirmiştir. Bu dönüşüm, Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin modern vizyonu ile günümüzde de devam etmektedir.

6.4 Sivil Toplum Kuruluşları

Aydın ilinde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve dernekler, çeşitli alanlarda önemli görevler üstlenerek kentin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimine katkı sunmaktadır (bkz. Şekil 1). Aydın Sivil Toplum Platformu, yerel sorunlara çözüm üretmek ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini güçlendirmek için çalışmaktadır. Kuşadası Turizm ve Tanıtma Derneği, bölgenin turizm potansiyelini artırmak ve tanıtım faaliyetlerini yürütmektedir. Aydın Kent Konseyi, vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir. Aydın Doğan Vakfı, eğitim ve kültür alanında projeler geliştirerek özellikle gençler ve kadınlar için fırsatlar sunmaktadır. Genç girişimcileri destekleyen AYGİAD (Aydın Genç İnsanlar Derneği), yenilikçi fikirleri teşvik ederek sosyal hayatta aktif roller üstlenmelerine olanak tanımaktadır.

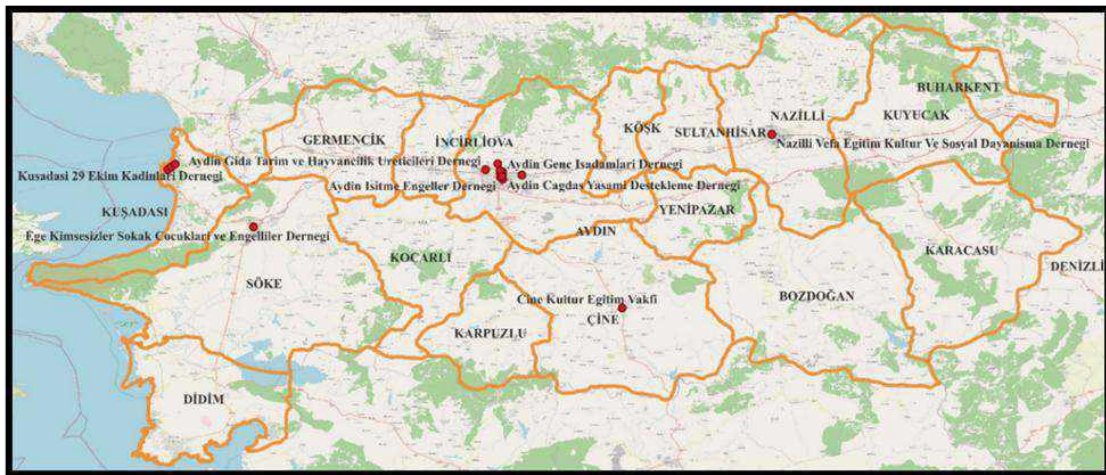
Aydın Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (AYESOB), ticaret ve zanaatkarların haklarını savunurken ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Şehit yakınları ve gazilere destek sunan Aydın Şehit Yakınları ve Gazi Dernekleri, bu kişilerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Aydın

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler, üreticilerin bilinçlendirilmesi ve tarımsal kalkınmanın desteklenmesi için çalışmalar yapmaktadır. Aydın İmar, Şehircilik ve Kalkınma Dernekleri, kentsel gelişim projelerine katkı sağlarken sürdürülebilir şehirleşme hedeflerini benimsemektedir. Kamu çalışanlarına destek sunan Aydın Kamu Kurumları ve Personelini Destekleyen Dernekler, dayanışmayı artırarak kamu hizmetlerinin etkinliğini geliştirmektedir [K-URL-4].

Engelli bireylerin topluma entegrasyonunu sağlamak amacıyla faaliyet gösteren Aydın Engelli Dernekleri, yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik çalışmaktadır. Aydın Yaşlı ve Çocuklara Yönelik Dernekler, yaşlı bireylerin sosyal hayata katılımını artırırken çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini desteklemektedir. Çocuk haklarını savunan Aydın Çocuk Dernekleri, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Aydın Dış Türkler ile Dayanışma Dernekleri, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının haklarını koruyarak kültürel bağları güçlendirmektedir.

Uluslararası işbirliğini geliştiren Aydın Uluslararası Teşekküller ve İşbirliği Derneği, farklı ülkelerle ekonomik ve sosyal ilişkileri artırmayı hedeflemektedir.

Aydın Mesleki Dayanışma Dernekleri, meslek grupları arasında dayanışmayı artırırken eğitim ve mesleki gelişimi desteklemektedir. Kültürel ve sanatsal mirası koruyan Aydın Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri, tanıtım faaliyetleri ile turizmi geliştirmektedir. Halk sağlığını destekleyen Aydın Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler, bilinçlendirme çalışmaları ve sağlık projeleri yürütmektedir. Bireysel gelişim ve toplumsal farkındalık yaratmayı amaçlayan Aydın Bireysel Öğreti ve Toplumsal Gelişim Dernekleri, eğitim projeleriyle fark yaratmaktadır. Çevre bilincini artıran Aydın Çevre ve Doğal Hayatı Koruma Dernekleri, hayvan haklarını savunarak doğal yaşamı korumaktadır. Toplumsal değerleri yaşatmayı hedefleyen Aydın Toplumsal Değerler Yaşatma Dernekleri, kültürel ve tarihi mirasın korunması için çalışmaktadır. Son olarak, gençlerin spora katılımını teşvik eden Aydın Spor ve Sporla İlgili Dernekler, spor faaliyetlerini yaygınlaştırarak sportif etkinlikler düzenlemektedir. [K-URL-4] Bakınız Şekil 299

Şekil 299: Aydın İli Sivil Toplum Kuruluşları[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

6.5 Kurumsal Yapı Analiz Paftaları

6.5.1 Yerel Yönetim Tarihi ve Yasal Değişimler Analiz Posterleri

Posterde Aydın ili yerel yönetim tarihi ve yasal değişimleri analiz edilmiştir (bkz. Şekil 2). Aydın Belediyesi'nin kesin kuruluş tarihi tahmini 1881 yılından itibaren faaliyette olduğu kabul edilmektedir. Osmanlı döneminde temel altyapı hizmetleri sunan belediye, altyapı eksiklikleri ve zorlu yaşam koşullarıyla dikkat çekmiştir. 1919-1922 yılları arasında Yunan işgali sırasında şehir büyük zarar görmüş ve yerel yönetim hizmetleri neredeyse durma noktasına gelmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924 yılında ilk belediye başkanlığı seçimleri gerçekleştirilmiş ve Cumhuriyet reformlarıyla belediyecilik anlayışı sistematik bir yapıya kavuşmuştur. 1930 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmış, bu hak yerel yönetim seçimlerine yansımıştır. 1940'larda II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle ekonomik zorluklara odaklanan belediye, kaynakların sınırlı olduğu dönemde halkın temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. 1946'da çok partili siyasi hayata geçişle birlikte Demokrat Parti'nin 1950'deki zaferi, belediyede siyasi rekabeti artırmıştır.

1960 darbesiyle belediye hizmetleri merkezi otoritenin kontrolüne geçerken, 1970'lerde ideolojik ve politik çatışmalar belediyeciliği etkilemiştir. 1980 darbesi sonrası yerel yönetimlerin bağımsızlığı kısıtlanmış, belediye başkanları atanarak hizmetler merkezi otoriteye bağlanmıştır. 1990'larda mali özerklik ve gelir kaynaklarının artırılmasıyla hizmetlerin etkinliği artırılmış, 2000'lerde kapsamlı yerel yönetim reformlarıyla teknolojiye uyum sağlanmıştır. 2020 lerde dijital platformlar ve akıllı şehir teknolojileri devreye girerek hızlı, etkili ve şeffaf hizmetler ön plana çıkmıştır. Aydın Belediyesi, tarih boyunca değişen ihtiyaçlara uyum sağlayarak modernleşme yolunda önemli adımlar atmıştır.

6.5.1.1 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (1984)

Bu kanun, Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında iki düzeyli bir yönetim yapısı öngörmekte ve büyükşehir belediyelerine koordinasyon amaçlı vesayet yetkileri tanımaktadır. Aydın, 2014 yılında büyükşehir statüsü kazandığı için bu kanunun etkisini geç bir dönemde hissetmiştir. Ancak, büyükşehir yönetimi ile ilçe belediyeleri arasında sağlanan koordinasyon, kentsel hizmetlerin daha bütüncül bir şekilde sunulmasını ve büyükşehir belediyelerinin etkin yönetimini sağlamayı hedeflemiştir [K-14].

6.5.1.2 3194 Sayılı İmar Kanunu (1985)

Yerleşim alanlarındaki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun olarak düzenlenmesini sağlamak amacıyla çıkarılan bu kanun, yerel yönetimlerin şehir planlaması ve imar düzenlemelerindeki yetkilerini belirlemiş ve yerleşim yerlerinde düzenli ve sağlıklı yapılaşmanın temellerini atmıştır. Aydın'da da şehir planlaması ve imar uygulamaları üzerinde belirleyici bir etki yaratmış; özellikle tarım alanlarının korunması, kıyı bölgelerinde yapılaşmanın kontrolü ve turistik alanların planlanması gibi konularda önemli rol oynamıştır. Ayrıca, bu kanun Aydın'ın kültürel ve doğal mirasının korunmasına katkı sağlamıştır. [K-15]

6.5.1.3 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004)

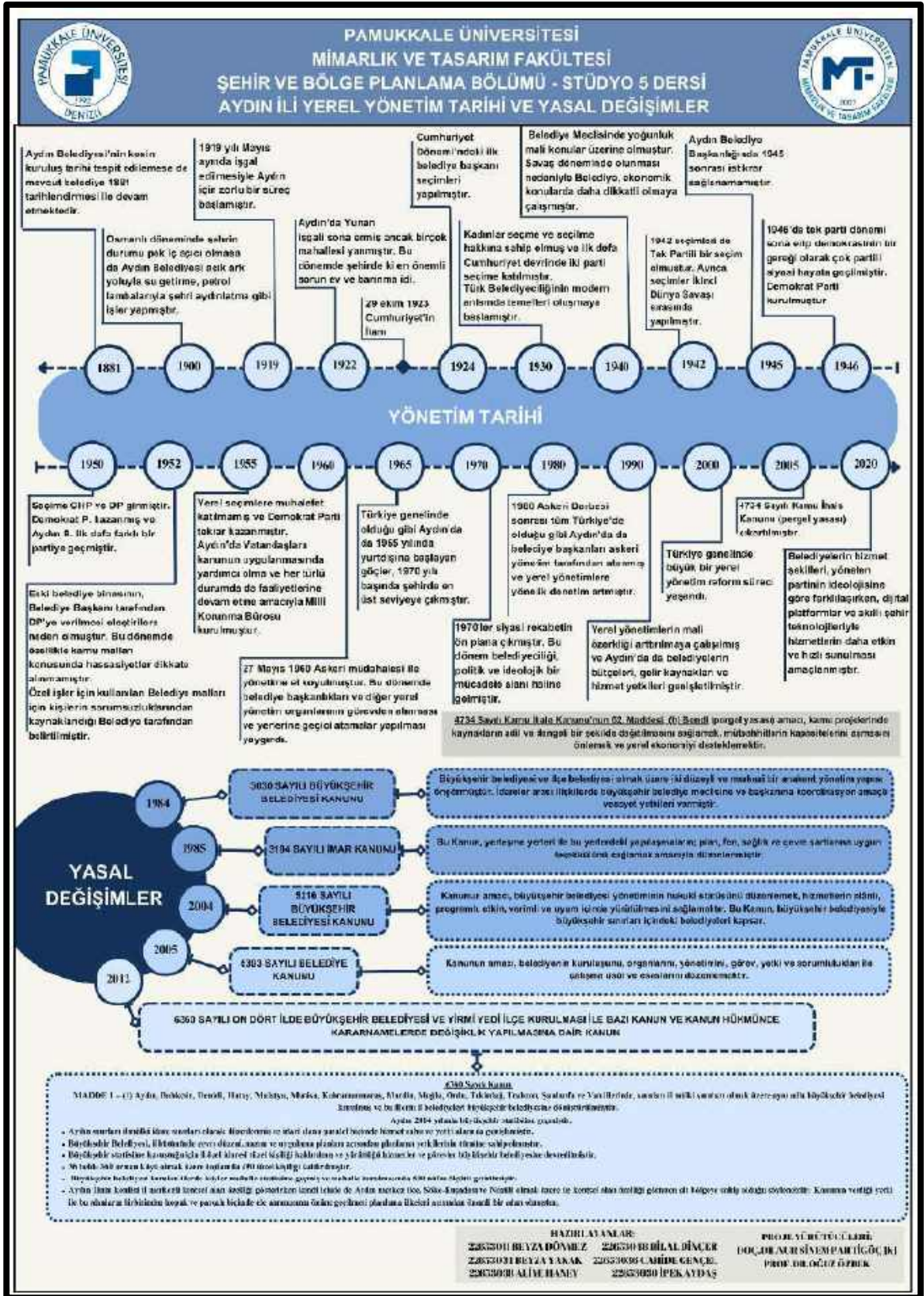
Bu kanun, Aydın'ın 2014'te büyükşehir statüsüne kavuşması ile birlikte ilin yönetim yapısında köklü değişikliklere yol açmıştır. Büyükşehir sınırlarının il mülki sınırlarına genişletilmesiyle, kırsal ve kentsel alanlarda hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla yürütülmesi sağlanmıştır. Bu kanun, büyükşehir belediyelerinin yönetim biçimi ve hizmetlerin plânlı ve verimli bir şekilde yürütülmesini hedeflemiş, büyükşehir belediyelerinin hukuki statüsünü düzenlemiş ve büyükşehir sınırları içindeki diğer belediyeleri kapsamaktadır. Aydın'da altyapı, ulaşım ve çevre düzenlemelerinde büyükşehir belediyesinin planlı ve verimli hizmet anlayışı bu kanun çerçevesinde şekillenmiş, büyükşehir belediyelerinin daha etkili bir şekilde hizmet sunabilmesi için önemli bir yasal zemin oluşturulmuştur [K-16].

6.5.1.4 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005)

Belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen bu kanun, Aydın'daki yerel yönetimlerin daha şeffaf ve sistematik bir şekilde işlemesine olanak tanımış, belediye hizmetlerinin daha etkin bir şekilde sunulmasını sağlamıştır. Halk katılımını artıracak düzenlemelerle, sosyal projeler ve kentsel altyapı yatırımları güçlendirilmiştir. Bu kanunlar, Aydın ilinin yönetim yapısını ve kentsel gelişimini şekillendirerek, düzenli yapılaşma, hizmetlerin verimli sunumu ve yerel yönetimlerin etkinliği açısından önemli katkılar sağlamıştır [K-17].

6.5.1.5 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012)

Bu kanun ile Aydın ilinin de içinde bulunduğu 14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmuş ve il belediyeleri büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüştür. Bu düzenleme, Aydın ilinin büyükşehir statüsüne geçmesini sağlamış ve il sınırları yeniden düzenlenerek büyükşehir belediyesi, tüm çevre düzeni, nazım ve uygulama planlarının yetkilerine sahip olmuştur. Aydın'daki il özel idaresinin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bu hizmetler büyükşehir belediyesine devredilmiştir. Ayrıca, 36 belde ve 360 orman köyü dahil olmak üzere toplam 490 tüzel kişiliğin kaldırılması sağlanmıştır. Büyükşehir statüsüyle köyler mahalleye dönüştürülmüş ve mahalle kurulması için 500 nüfus şartı getirilmiştir. Bu düzenleme, yerel yönetimlerin hizmet sunumunu daha etkili hale getirmiştir. Aydın'ın büyükşehir statüsüne geçmesi ile, il merkezi ile Söke, Kuşadası ve Nazilli ilçeleri gibi farklı kentsel alanların birbirinden kopuk ve parçalı şekilde ele alınmasının önüne geçilerek, şehir planlaması açısından daha koordineli bir gelişim süreci başlatılmıştır. [K-18] Bakınız Şekil 300

Şekil 300: Aydın İli Yerel Yönetim Tarihi ve Yasal Değişimler Posterini [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

6.5.2 Planlama Süreci Analiz Posterİ

6.5.2.1 Aydın'ın 1900-2024 Yılları Arasındaki Planlama Süreci

Aydın'ın 1900-2024 yılları arasındaki planlama süreci Aydın'ın 1900-2024 yılları arasındaki planlama süreci, kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişimine ışık tutan önemli bir kronolojiyi ortaya koymaktadır (bkz. Şekil 3). 1900 yılında başlayan ilk düzenleme çalışmaları, petrol lambaları ile şehir aydınlatma, su getirme ve düzenleme gibi temel hizmetlerle kent planlamasının ilk adımlarını oluşturmuştur. 1919'daki Yunan işgali sırasında nüfusun 1000'e kadar düşmesi ve şehrin fiziksel dokusunun zarar görmesi, kent planlaması açısından zorlu bir dönem olmuştur. İşgalin sona erdiği 1922 yılında, yerleşim yerlerinin düzenlenmesi için şehir haritası yapma fikri Türkiye'de ilk kez Aydın'da gündeme gelmiştir. 1926'da Atça için hazırlanan ınsal formu kent planı, Türkiye'deki ilk örnek olarak dikkat çekmektedir.

1930'lu yıllarda belediye bankasının kurulmasıyla kent gelişimine ekonomik destek sağlanmış, altyapı çalışmaları hız kazanmıştır. 1938'de ilk beş yıllık imar planı hazırlanmış, 1949'da ise şehir haritası tamamlanarak Aydın'ın ilk kapsamlı imar planı hayata geçirilmiştir. Ancak hızlı gelişim, 1950'lerden itibaren kadastro ve kamulaştırma çalışmalarına ek olarak imar planlarının sürekli revize edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle 1960'lı ve 1980'li yıllarda gecekondu ve kontrolsüz yapılaşmanın artması, planlamada ciddi revizyonlara yol açmıştır. 1991 yılında Atça'da artan arazi kullanım talepleri ve 1996'da güney kesimlerdeki mekânsal taşmalar, yeni revizyon planları ile çözülmeye çalışılmıştır. 2000'li yıllarda artan ticari faaliyetler ve kentleşme dinamikleri, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte planlamada yeni yaklaşımlar getirmiştir. 2014 yılında Aydın'ın Büyükşehir statüsüne kavuşması ile il genelinde plan yapma yetkisi genişlemiş, 2024 yılı itibarıyla ise kentsel dayanıklılık ve yeşil alan düzenlemeleri öncelikli hale gelmiştir.

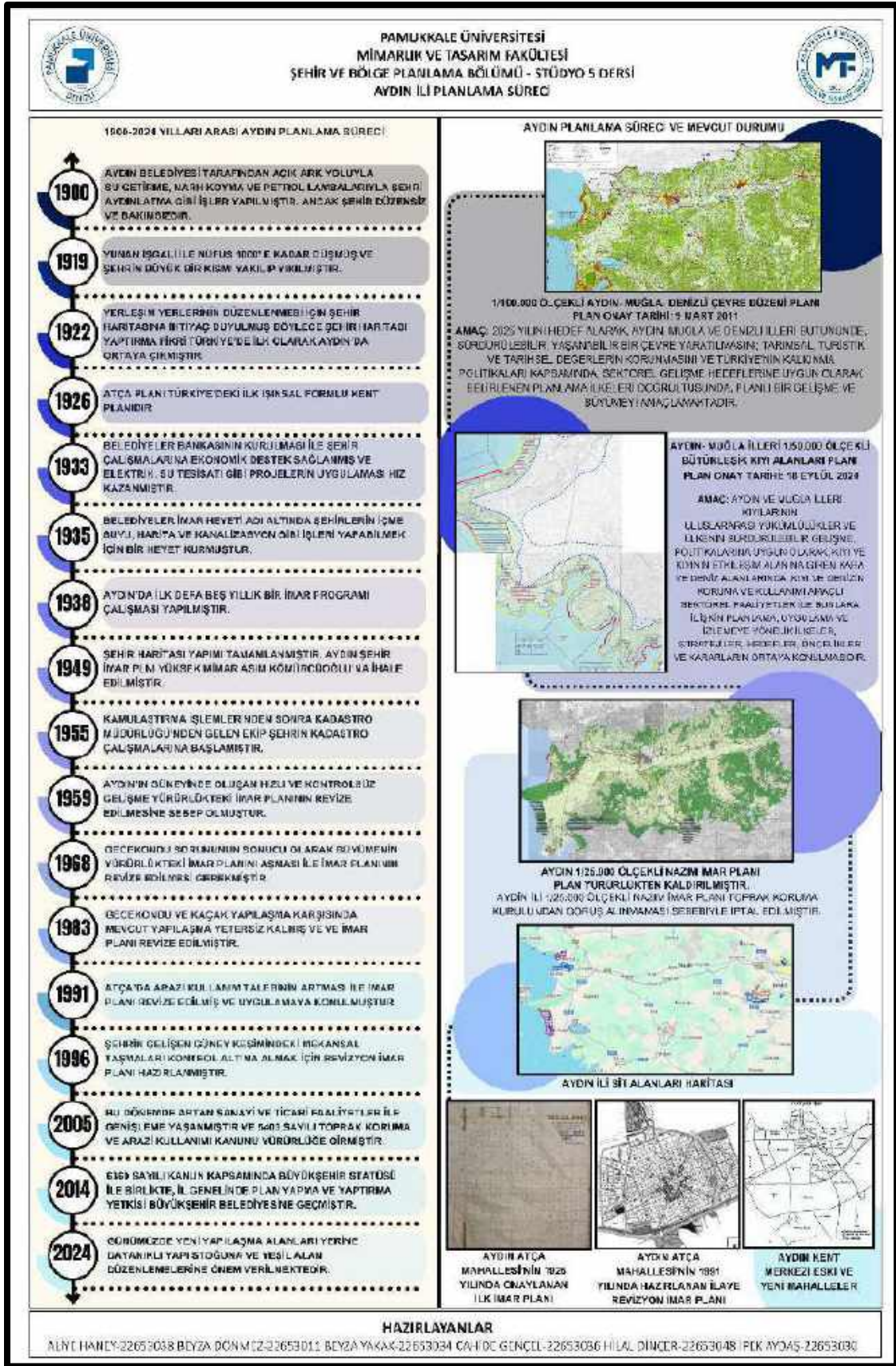
6.5.2.2 Aydın İli Mevcut Durumu

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 2025 yılı hedefi doğrultusunda bölge genelinde sürdürülebilir ve yaşanabilir bir çevre oluşturmayı amaçlamaktadır. Plan, tarımsal, turistik ve tarihsel değerlerin korunmasını esas alırken, Türkiye'nin kalkınma politikalarına uygun sektörel gelişme hedeflerini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu kapsamda, planlama ilkelerine dayalı olarak dengeli bir büyüme ve gelişme hedeflenmektedir.

Aydın ve Muğla İlleri 1/50.000 Ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planı, bölgenin kıyı ve deniz alanlarını uluslararası yükümlülüklerle ve Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun olarak planlamayı amaçlamaktadır. Plan, kıyı ve etkileşim alanlarında koruma ve kullanım dengesini gözeterek sektörel faaliyetlere ilişkin ilkeler, stratejiler, hedefler ve öncelikleri belirlemektedir. Bu kapsamda, kıyı alanlarının doğal yapısının korunması, aynı zamanda bu alanların ekonomik ve sosyal faaliyetler için sürdürülebilir bir şekilde kullanılması hedeflenmektedir.

Aydın İli 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı, Aydın Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından 19.11.2018 tarihinde onaylanmış ancak hukuki süreçler nedeniyle uygulamada sorunlar yaşamıştır.

Planın iptali istemiyle Aydın Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na karşı dava açılmış ve bu kapsamda 18.12.2020 tarihinde keşif gerçekleştirilmiştir. Ancak, planın hazırlanma sürecinde Toprak Koruma Kurulu'ndan gerekli görüşün alınmaması, planın yasal dayanağını zayıflatmı  ve iptal edilmesine neden olmuştur. Bakınız  ekil 301

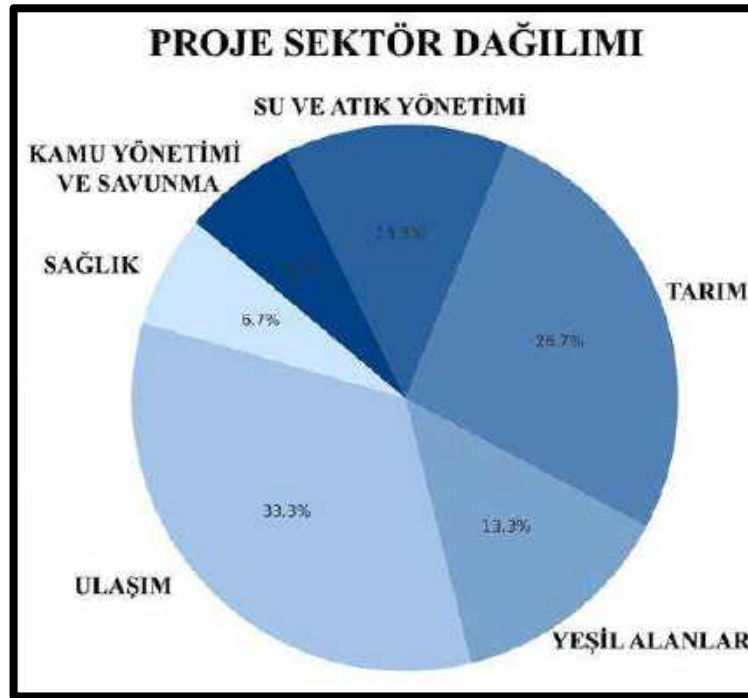

Şekil 301: Aydın İli Planlama Süreci Posterı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

6.5.3 Yatırımlar ve Projeler Analiz Paftası

Aydın ilindeki pasta grafiğinde yer alan sektörler, ilin önceliklerini ve stratejik planlamasını açıkça ortaya koymaktadır (bkz. Grafik 1). Tarımsal üretim kapasitesini koruma yönelik projeler, bölgenin ekonomik yapısının temeli olan tarım sektörünün güçlendirilmesine ve sürdürülebilirliğine odaklanmaktadır. Aynı zamanda, yeşil alan ve çevre düzenlemeleri, doğal yaşamın korunmasına yönelik bir hedef taşımakta ve çevresel dengeyi gözetmektedir.

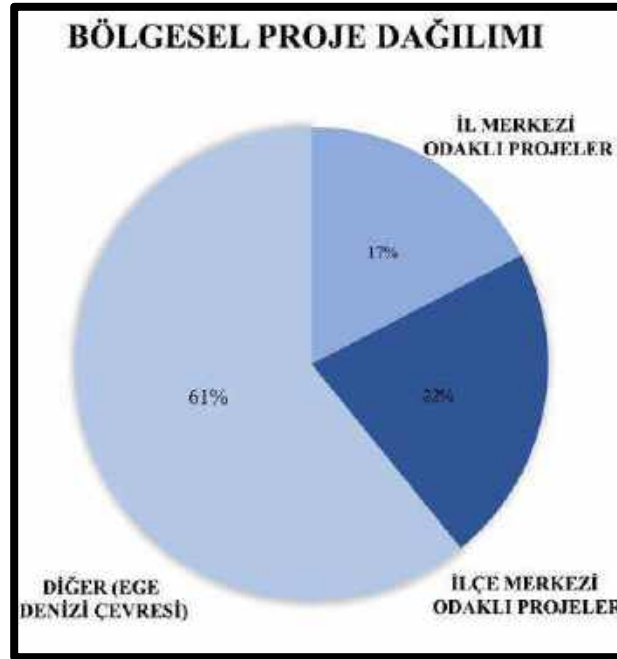
Ulaşım projeleri, bölgenin erişilebilirliğini artırarak hem ekonomik hem de sosyal açıdan bölgesel entegrasyonu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Sağlık yatırımları ise halkın yaşam kalitesini iyileştirmeyi hedefleyerek, toplum sağlığını ön planda tutmaktadır. Kamu yönetimi ve savunma projeleri, yönetsel kapasitenin güçlendirilmesi ile daha etkili ve verimli bir yönetim yapısı oluşturmaya yönelik adımlar atmaktadır. Son olarak, su ve atık yönetimi yatırımları, çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek ve ekosistem dengesini korumak amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Bakınız Şekil 302

Şekil 302: Mevcut Projelerin Sektörel Dağılımı Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın iline ait bölgesel proje dağılımını gösteren pasta grafiği, ilin mekânsal yapısındaki farklılıkları ve projelerin dağılımındaki dengesizliği inceleme konusunda önemli bir araç sunmaktadır (bkz. Grafik 2). Grafik, kıyı bölgelerinde turizm odaklı yatırımların yoğunlaştığını, kırsal alanlarda ise tarımsal projelerin ön planda olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, Aydın'ın coğrafi özelliklerine ve ekonomik yapısına uygun bir yatırım stratejisinin benimsendiğini göstermektedir. Ayrıca, şehir merkezlerinde altyapı ve sosyal hizmet projelerinin yoğunlaşması, bu bölgelerdeki artan nüfus ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir yaklaşımın benimsendiğini işaret etmektedir.

Bu dağılım, bölgedeki ekonomik ve sosyal yapılar arasındaki farklılıkları dikkate alarak, planlama çalışmalarının dengeli bir şekilde yapıldığını ortaya koymaktadır. Aydın ilinin her bölgesine özgü ihtiyaçların göz önünde bulundurulması, daha adil bir kaynak dağılımını hedeflemektedir. Grafik, aynı zamanda mekânsal adaletin sağlanması adına hangi bölgelerde daha fazla yatırım yapılması gerektiği konusunda da önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle tarımsal projelerin yoğun olduğu kırsal alanlar veya altyapı hizmetlerinin ön plana çıktığı şehir merkezlerinde yapılacak yatırımlar, bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit rol oynamaktadır. Bakınız Şekil 303

Şekil 303:Bölgesel Proje Dağılımı Grafiği [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinde tamamlanmış olan yatırım projeleri, bölgesel kalkınmayı desteklemek ve yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla çeşitli sektörlerde önemli adımlar atılmasını sağlamıştır (bkz. Şekil 6). Sağlık sektöründe, 2020-2023 yılları arasında tamamlanan Aydın Şehir Hastanesi, halk sağlığını iyileştirmek ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak için kritik bir altyapı yatırımı olmuştur. Bu hastane, ilin sağlık altyapısını güçlendirerek, bölge halkının modern sağlık hizmetlerinden daha etkin bir şekilde yararlanmasını sağlamaktadır. Bölge çapında sağlık göstergelerinde gözlemlenen iyileşmeler, nitelikli sağlık hizmetlerinin mekânsal eşitliğini artırarak kırsal ve kentsel alanlar arasındaki erişim farkını azaltmaya başlamıştır.

2022-2023 yıllarında tamamlanan Mimar Sinan Rekreasyon Alanı ve 2012-2016 yılları arasında gerçekleşen Tekstil Park Kamulaştırma Alanı, Aydın'ın çevresel ve sosyal yaşam kalitesini iyileştirmiştir. Bu projeler, halkın dinlenme ve sosyal etkinlikler için daha fazla alana sahip olmasını sağlayarak, sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşturulmasına katkı sunmuştur. Bu tür yeşil alan yatırımları, kentsel dirençliliğin artırılması, ısı adası etkisinin azaltılması ve toplum sağlığının geliştirilmesi açısından uzun vadeli faydalar üretmektedir.

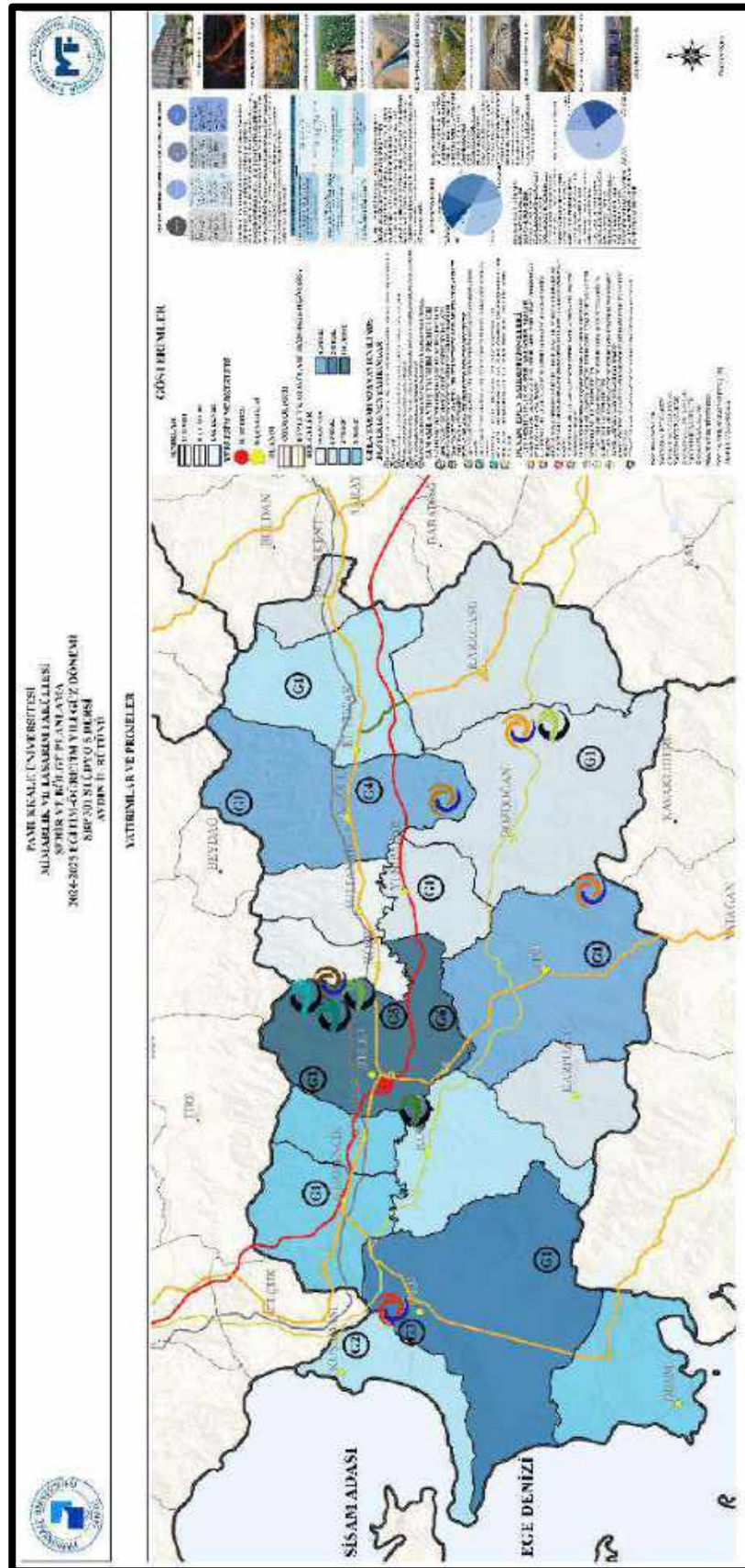
Tarım sektöründe, 2021-2024 yıllarında tamamlanan Tarım-Gıda Teknopark Projesi ve 2010-2012 yıllarında gerçekleştirilen Organik Tarım Üssü Aydın Projesi, tarımsal üretimin modernizasyonunu ve sürdürülebilirliğini hedefleyen yatırımlardır. Bu projeler, bölgedeki tarımın teknoloji ve inovasyonla desteklenmesini sağlayarak, tarımsal verimliliğin artırılmasına ve organik tarımın yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Teknolojik tarım altyapısı, özellikle genç çiftçilerin sektöre kazandırılması ve yüksek katma değerli ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi açısından stratejik öneme sahiptir.

Aydın ilinde tarım, su ve atık yönetimi, ulaşım, kamu yönetimi ve savunma gibi sektörlerde gerçekleştirilecek yatırımlar, bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemeyi amaçlayan stratejik projelerden oluşmaktadır. Tarım sektöründe, özellikle 1986-2027 yılları arasında gerçekleştirilecek olan Akçay-Bozdoğan Depolama ve Sulama Projesi ve Çine Sulaması 2. Kısım Projesi, tarımsal üretimin verimliliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu projeler, sulama altyapısının güçlendirilmesi ile tarımda sürdürülebilirlik sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Su ve atık yönetimi sektöründe ise, 2013-2027 yılları arasında gerçekleştirilecek olan Kuşadası-Söke İçme Suyu Projesi ve Aydın-Nazilli Yöresi İçme suyu Projesi, içme suyu temini konusunda önemli adımlar atılmasını sağlayacaktır. Bu projeler, su kaynaklarının verimli kullanılmasını ve halkın temiz içme suyuna erişimini artıracaktır. Bu tür uzun dönem sulama projeleri, suyun verimli kullanımını sağlamakta, iklim değişikliğinin etkilerini azaltmakta ve küçük ölçekli üreticilerin üretim sürekliliğini garanti altına almaktadır. Kent merkezlerinin yanı sıra kırsal yerleşim alanlarında da su güvenliğinin sağlanması, yerleşimlerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, altyapı yatırımlarında yenilenebilir enerjiyle entegre edilen sistemlerin kullanımı da giderek artmaktadır.

Ulaşım sektöründe ise, 2020-2026 yılları arasında Selçuk-Ortaklar Yeni Demiryolu ve 2. Hat Yapımı, Aydın-Muğla-Ortaca Karayolu Ulaştırma Projesi ve Selçuk-Kuşadası-Söke (İzmir-Aydın) Karayolu Ulaştırma Projesi gibi projeler, Aydın ilinin ulaşım altyapısını güçlendirerek bölgesel entegrasyonu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu projeler hem iç ulaşımı hem de bölgesel ticaretin artmasını teşvik edecektir. Özellikle demiryolu altyapısına yapılan yatırımlar, lojistik maliyetlerin azaltılması ve karbon salınımının düşürülmesi gibi çevresel açılardan da önemli avantajlar sunmaktadır.

Kamu yönetimi ve savunma sektöründe ise, 2020-2026 yılları arasında Aydın Adalet Binasının yapımı gibi projeler, yönetim kapasitesini güçlendirerek yasal süreçlerin etkinliğini artıracaktır. Yeni adliye binası, hizmetlerin merkezileşmesini ve yargıya erişimin kolaylaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca, kamu hizmetlerinin dijitalleşme ile birlikte mekânsal altyapı yatırımları da dijital dönüşüm sürecini destekleyici nitelik kazanmaktadır. Bu yatırımlar, Aydın'ın genel gelişimini destekleyerek ekonomik büyüme, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal refah açısından büyük bir katkı sağlayacaktır. Tüm bu projeler, Aydın'ın mekânsal gelişimini planlı ve bütüncül bir yaklaşımla desteklemekte; yerel kalkınma hedefleriyle uyumlu, sektörel çeşitliliği gözetilen yatırım stratejilerinin başarılı örnekleri olarak öne çıkmaktadır. Bakınız Şekil 304

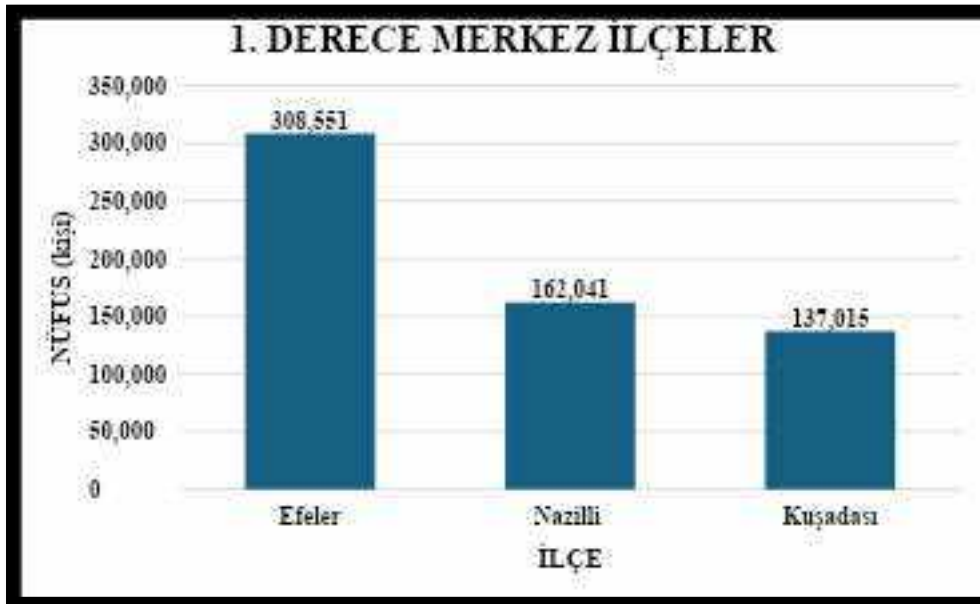
Şekil 304: Yatırımlar ve Projeler Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

6.5.4 Yönetmel Sınırlar ve Yerleşim Kademelenmesi Analizi

Aydın ili, coğrafi olarak Ege Bölgesi'nde yer alırken, yerleşim kademelenmesi ve yönetmel sınırlar açısından önemli bir yapıya sahiptir. Bu ilin 1. derece merkezleri olarak sınıflandırılan Efeler, Nazilli ve Kuşadası ilçeleri, Aydın'ın idari, ticari, eğitim, sağlık ve kültürel gelişiminde kritik rol oynamaktadır (bkz. Grafik 3). Efeler, Nazilli ve Kuşadası, hem Aydın ilinin merkezi yönetim birimleri hem de çevre ilçelere hizmet sağlayan güçlü altyapılara sahip olmaları ile dikkat çekmektedir. Bu ilçeler, yerleşim hiyerarşisinde en üst kademede yer alarak, ilin diğer bölgelerine oranla daha gelişmiş ekonomik, sosyal ve altyapısal yapılarla öne çıkmaktadır.

Aydın ilinin yerleşim kademelenmesi de üst düzeyde konumlanan Efeler, Nazilli ve Kuşadası ilçeleri; idari, ekonomik ve sosyo-kültürel işlevleriyle ilin kalkınmasında belirleyici rol üstlenmektedir. İlin merkez ilçesi olan Efeler, Aydın Büyükşehir Belediyesi'nin yönetim merkezi olarak idari süreçlerde önemli bir odak noktasıdır. Gelişmiş kamu hizmetleri ve ulaşım altyapısıyla, ticaret ve finans sektörlerinin yoğunlaştığı bir merkez haline gelmiştir. Nazilli, stratejik konumu ve gelişmiş altyapısıyla Aydın'ın doğusunda önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olarak öne çıkmakta; özellikle tekstil, gıda ve otomotiv sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler ile ekonomik canlılığı desteklemektedir. Ayrıca, eğitim kurumlarıyla çevre ilçelere hizmet sunarak, bölgedeki eğitim altyapısının gelişimine katkı sağlamaktadır. Kuşadası ise, güçlü turizm potansiyeli ve gelişmiş konaklama altyapısıyla Aydın ekonomisine yüksek katma değer sağlayan bir sahil ilçesidir. Kültürel miras alanları ve doğal güzellikleri ile hem ulusal hem de uluslararası turizmde öne çıkmakta; turizm kaynaklı yatırımlar sayesinde bölgesel tanınırlığı artırmaktadır. Bu üç ilçe, Aydın ili genelinde ekonomik çeşitliliği ve yaşam kalitesini artırarak, sürdürülebilir bölgesel kalkınmanın temel dinamiklerini oluşturmaktadır. Bakınız Şekil 305

Şekil 305: 1. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinin 2. derece merkezleri olarak sınıflandırılan İncirliova, Söke ve Didim ilçeleri (bkz. Grafik 4), Aydın'ın sosyo-ekonomik yapısına önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu ilçeler, nüfus yoğunlukları ve sundukları hizmet çeşitliliğiyle dikkat çekerken, orta ölçekli sanayi, tarım ve turizm gibi faaliyetlerin yoğunlaştığı yerleşim alanlarıdır. Her biri, Aydın'ın bölgesel kalkınmasında destekleyici rol üstlenmektedir.

İncirliova, Aydın ilinin önemli tarımsal üretim bölgelerinden biridir. Zeytin, pamuk ve meyve üretimi başta olmak üzere tarım sektöründeki yüksek potansiyeliyle öne çıkmaktadır. Tarım sanayii ile bağlantılı faaliyetler, ilçenin ekonomik yapısını güçlendirmekte ve yerel halk için önemli iş imkânları sağlamaktadır.

Söke, sanayi ve tarımın bir arada geliştiği bir ilçedir. Pamuk ve zeytin üretimi gibi tarım faaliyetleri ile sanayi sektörü arasında güçlü bir bağ vardır. Söke'deki sanayi kuruluşları, özellikle gıda ve tekstil sektörlerinde önemli bir yere sahiptir. Bu yapı, ilçenin ekonomik büyümesine katkı sağlamaktadır ve bölgedeki istihdam seviyelerini artırmaktadır.

Didim, Aydın'ın güneydoğusunda yer alan ve turizmle öne çıkan bir ilçedir. Ege Denizi kıyısındaki plajları ve antik kalıntılarıyla turistlerin ilgisini çeker. Turizm sektöründeki gelişmeler, ilçenin ekonomik yapısını şekillendirirken, aynı zamanda sosyal kalkınmaya da katkı sağlamaktadır. Bakınız Şekil 306

Şekil 306: 2. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinin üçüncü derece merkezleri arasında konumlanan Çine, Germencik, Bozdoğan, Köşk ve Kuyucak ilçeleri (bkz. Grafik 5), nüfus yoğunluğu nispeten düşük, ancak yerel ölçekli hizmetlerin sürdürülebilir biçimde sunulabildiği yerleşim alanlarıdır. Bu ilçeler, kentsel yoğunluk ve mekânsal gelişim açısından büyük merkezlere kıyasla daha sınırlı olmakla birlikte, kendi ölçeklerinde önemli işlevler üstlenmektedir.

Özellikle Çine ve Germencik ilçeleri, Aydın ilinin tarımsal üretim yapısı içerisinde öne çıkan alanlar arasında yer almakta; zeytin, incir ve pamuk gibi yüksek katma değerli tarım ürünlerinin üretiminde belirleyici bir role sahiptirler.

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra, bu ilçelerde gelişmekte olan tarıma dayalı sanayi ve küçük ölçekli işletmeler, kırsal kalkınmanın desteklenmesine katkı sunmaktadır.

Bozdoğan, Köşk ve Kuyucak ilçeleri ise hem coğrafi konumları hem de sosyo-ekonomik profilleri itibarıyla, temel kamu hizmetlerinin yerel düzeyde karşılandığı ve toplumsal yaşamın daha homojen bir yapıda sürdürüldüğü merkezler olarak değerlendirilmektedir. Bu yerleşimlerde sağlık, eğitim ve altyapı hizmetlerinin erişilebilirliği, il genelinde hizmet eşitliğinin sağlanmasına destek olmakta; kırsal alanlarla kent merkezleri arasında işlevsel bir denge kurulmasına katkı vermektedir. Ayrıca, söz konusu ilçeler kırsal ve yarı-kentsel özellikleriyle, tarım, hayvancılık ve küçük ölçekli ticaretin yanı sıra, kültürel mirasın korunması ve yerel yaşam biçimlerinin sürdürülebilirliği açısından da stratejik önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, üçüncü derece merkezlerin sahip olduğu potansiyel, yalnızca ekonomik üretimle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda mekânsal bütünleşme, kırsal kalkınma ve yerel yönetim kapasitesinin güçlendirilmesi gibi çok boyutlu kalkınma hedefleriyle de ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla, bu ilçelerin kalkınma sürecine aktif biçimde entegre edilmesi, Aydın ilinin genelinde dengeli ve kapsayıcı bir mekânsal gelişmenin sağlanması açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bakınız Şekil 307

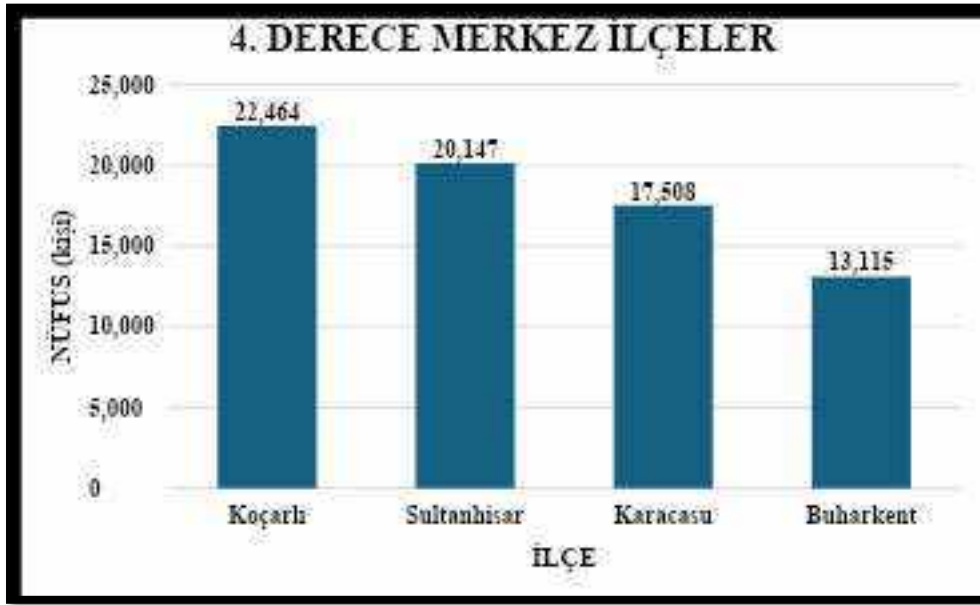
Şekil 307: 3. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024)[SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinin 4. derece merkezleri olan Koçarlı, Sultanhisar, Karacasu ve Buharkent ilçeleri (bkz. Grafik 6), ilin düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim alanlarıdır. Bu ilçelerde temel hizmetler mevcut olmakla birlikte, sosyal ve ekonomik faaliyetler açısından daha sınırlı olanaklar sunulmaktadır.

Aydın ilinin 4. derece merkez ilçelerinin demografik ve sosyo-ekonomik profilleri, bölgesel kalkınma açısından önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Koçarlı, Sultanhisar, Karacasu ve Buharkent ilçelerinin nüfus yoğunluğu, özellikle yerel hizmetlerin planlanması ve kaynakların etkin dağılımı açısından değerlendirilmelidir. Bu ilçelerin nüfus büyüklükleri 12.000 ile 22.000 kişi arasında

değişmekte olup, Türkiye genelindeki kırsal kalkınma politikalarının mikro düzeydeki yansımalarını incelemek için uygun bir örneklem sunmaktadır.

Yerel ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması, bölgesel kalkınma politikalarının bu ilçelere özel olarak uyarlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Eğitim, sağlık ve altyapı yatırımlarının artırılması, söz konusu yerleşimlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca, bu ilçelerin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklar, turizm ve tarım temelli bir ekonomik büyüme stratejisi kapsamında değerlendirilebilir. Böylelikle, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması ve sosyal refah seviyesinin artırılması yönünde önemli adımlar atılabilir. Bakınız Şekil 308

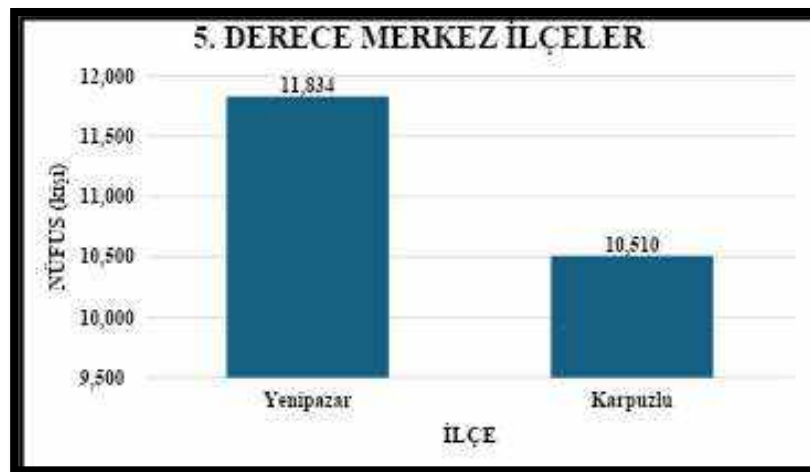
Şekil 308: 4. Derece merkez ilçeler (TÜİK) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Aydın ilinin 5. derece merkezleri arasında yer alan Karpuzlu ve Yenipazar ilçeleri (bakınız Grafik 7), genel olarak kırsal karakterleriyle tanınan ve tarımsal üretime dayalı ekonomik yapılarıyla dikkat çeken yerleşim alanlarıdır. Bu ilçeler, Aydın ilinin daha büyük merkezlerine kıyasla daha küçük nüfuslara sahip olup, ekonomik faaliyetler bakımından sınırlı bir çeşitliliğe sahiptir. Özellikle Karpuzlu ve Yenipazar, çoğunlukla tarımsal üretimle geçimini sağlayan ilçeler olarak öne çıkmaktadır. İlçelerde, zeytin, incir, üzüm ve diğer tarım ürünlerinin üretimi yoğunluk kazanırken, bu üretimin büyük kısmı yerel pazarlarda tüketilmekte veya işlenmektedir.

Bu ilçeler, Aydın ilinin diğer merkezlerine göre daha düşük nüfus yoğunluğu ve sınırlı ekonomik çeşitlilik sunmaktadır. Ancak, her iki ilçenin de il merkezi ve diğer büyük ilçelerle olan ulaşım bağlantıları oldukça gelişmiştir.

Bu durum, ilçelerdeki tarımsal ürünlerin pazarlanmasını kolaylaştırmakta ve yerel halk için ticaretin sürekliliğini sağlamaktadır. Bununla birlikte, ekonomik yapıları büyük ölçüde tarıma dayandığı için, sanayi ve hizmet sektörü gibi ekonomik çeşitliliği artırıcı faaliyetler sınırlı seviyededir. Bu durum, sosyal olanaklar ve altyapı açısından kısıtlamalar yaratmaktadır.

Karpuzlu ve Yenipazar, küçük ölçekli nüfusları ve tarım sektörüne dayalı ekonomileriyle genellikle kırsal kalkınmanın zorluklarını yaşamaktadır. İlçelerdeki tarım faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için altyapı yatırımlarının artırılması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, tarım dışı sektörlerin gelişmesine yönelik teşvik edici ekonomik desteklerin sağlanması, yerel ekonominin çeşitlenmesine yardımcı olabilir ve ilçelerdeki sosyal hizmetlerin kalitesini artırarak yaşam standartlarını yükseltebilir. Bu bağlamda, Karpuzlu ve Yenipazar ilçelerinin kalkınma potansiyelinin en üst seviyeye çıkabilmesi için sadece tarıma dayalı değil, aynı zamanda sanayi ve hizmet sektörü gibi diğer alanlarda da gelişim sağlanması gerekmektedir. Bakınız Şekil 309

Şekil 309:5. Derece merkez ilçeler (TÜİK,2024) [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

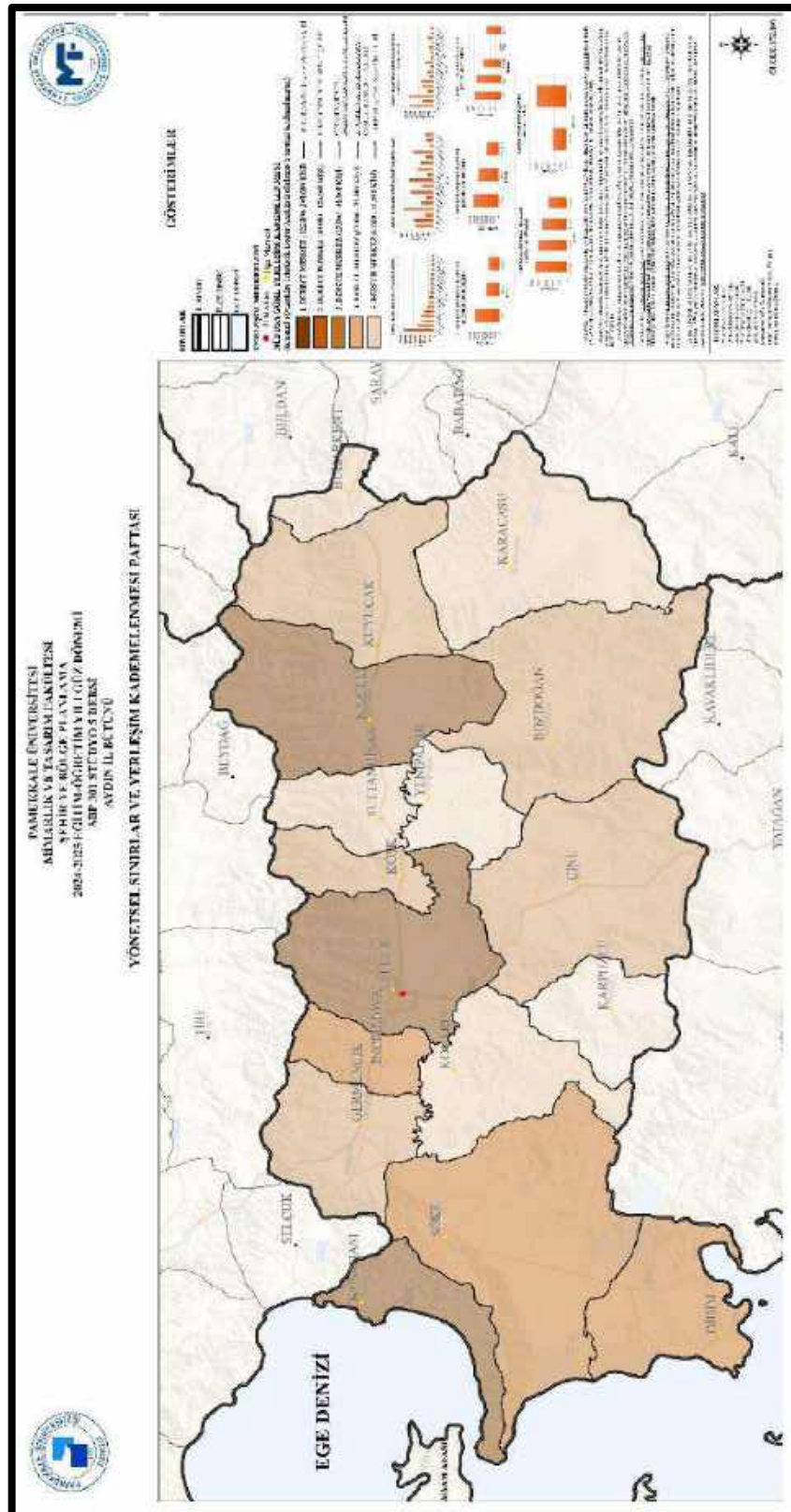
Aydın ili, 17 ilçeden oluşan geniş bir coğrafi yapıya sahiptir (bkz. Şekil 5) ve bu ilçeler arasında nüfus yoğunluğu bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır. İlçeler arasındaki nüfus dağılımı hem ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği hem de yerleşim yapılarının farklı özellikler taşıması ile yakından ilişkilidir.

Efeler ilçesi, 308.039 kişilik nüfusu ile Aydın ilinin en kalabalık ilçesidir. Bu ilçenin büyük nüfusu, Aydın ilinin idari ve ekonomik merkezlerinden biri olmasının bir yansımasıdır. Efeler, ilin yönetim merkezine ev sahipliği yapmasının yanı sıra, ticaret, sanayi, eğitim ve sağlık gibi önemli alanlarda gelişmiş altyapı sunmaktadır.

Bu nedenle, bölgedeki diğer ilçelere göre daha fazla göç almış ve çeşitli hizmetlere daha kolay erişim imkânı sağlanmıştır. Ayrıca, Efeler ilçesinin ulaşım ağlarının güçlü olması, bölgedeki ekonomik ve sosyal faaliyetlerin artmasına olanak sağlamaktadır.

Diğer taraftan, Karpuzlu ilçesi, 10.616 kişilik nüfusu ile Aydın ilinin en az nüfuslu ilçesidir. Karpuzlu, genel olarak tarım ve hayvancılık gibi kırsal faaliyetlerle öne çıkan, daha düşük bir nüfusa sahip bir yerleşim alanıdır. Bu ilçede sanayi ve ticaret faaliyetleri sınırlıdır ve ekonomik çeşitlilik oldukça düşüktür. Ancak, tarım sektörü, özellikle meyve ve sebze üretimi gibi faaliyetler açısından önemli bir rol oynamaktadır. Karpuzlu ilçesinin kırsal yapısı ve düşük nüfusu, daha az altyapı ve hizmet imkanına sahip olmasına yol açarken, aynı zamanda bu ilçenin gelişim potansiyelini artıracak yatırımların gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Aydın ili, bu iki uç nokta arasında büyük bir nüfus ve hizmet farklılıkları barındırmaktadır. Efeler ilçesi gibi büyük ilçeler, gelişmiş altyapıları ve ekonomik çeşitlilikleri ile Aydın'ın merkezine hizmet ederken, Karpuzlu gibi küçük ilçeler, daha sınırlı kaynaklarla ve daha fazla kırsal temelli yaşam biçimleriyle karakterize edilmektedir. Bu durum, ildeki yerel kalkınma politikalarının belirlenmesinde ve hizmetlerin dengeli bir şekilde dağıtılmasında dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Bakınız Şekil 310

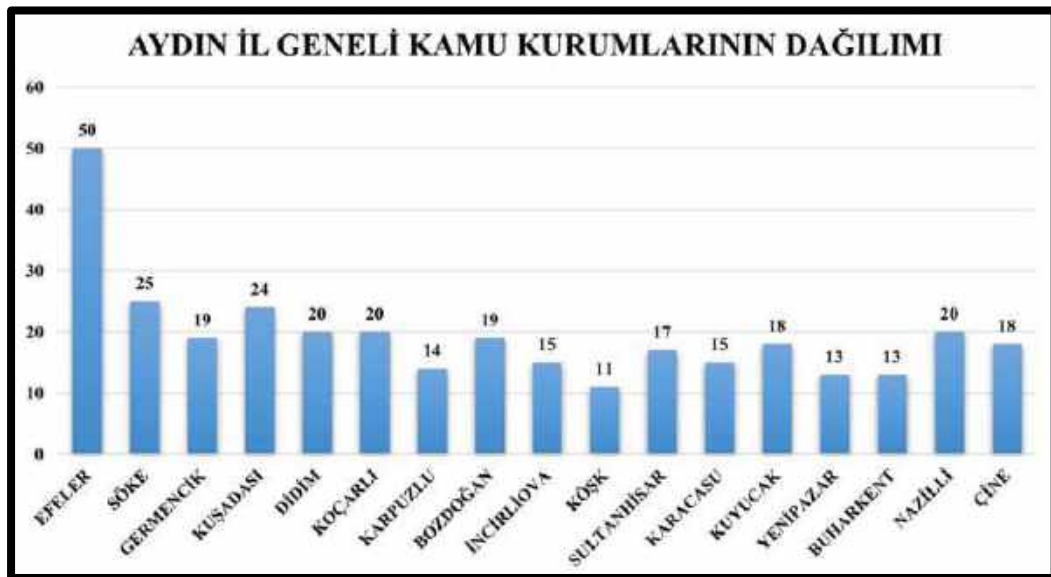
Şekil 310:Yönetmelik Sınırları ve Yerleşim Kademelenmesi Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Pamukkale Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Yarıyılında SBP 301 Kodlu Stüdyo 5 Dersi Kapsamında, Proje Koordinatörleri Yürütücülüğünde 3. Sınıf Öğrencileri Tarafından Hazırlanmıştır.

6.5.5 Kurumsal İsi (Yoğunluk) Analizi

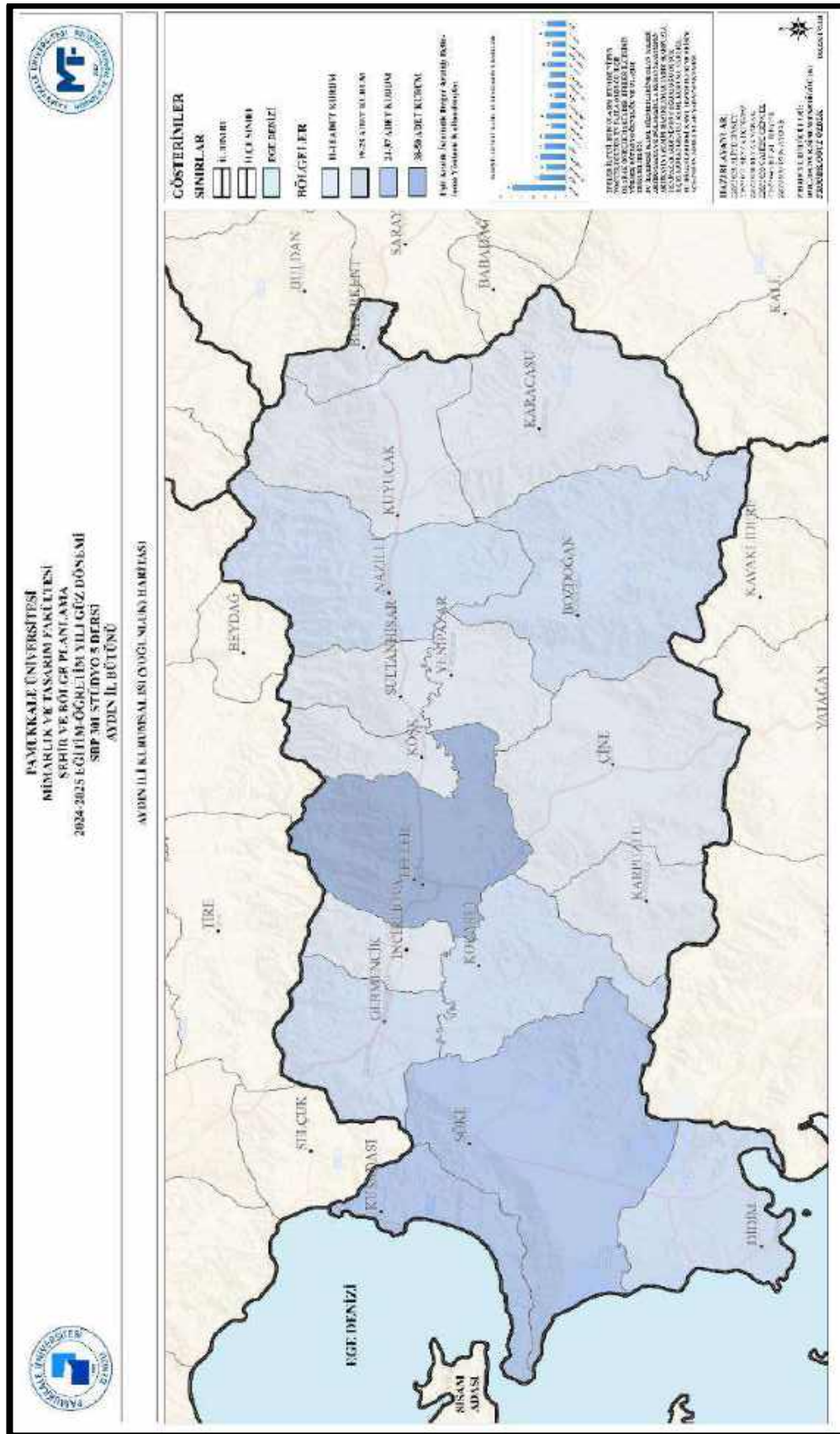
Efeler ilçesi, Aydın ilinde hem nüfus yoğunluğunun hem de ulaşım erişilebilirliğinin en yüksek olduğu bölge olarak dikkat çekmektedir (bkz. Şekil 6). Bu durum, ilçede kamu hizmetlerine olan talebin artmasına ve dolayısıyla kamu kurumlarının sayısının artmasına neden olmaktadır. Yoğun nüfus ve ulaşım altyapısının güçlü olması, Efeler ilçesinin bir cazibe merkezi olarak öne çıkmasını sağlarken, bu dinamikler kamu hizmetlerinin daha erişilebilir bir şekilde sunulmasına katkı sunmaktadır. Buna karşılık, Karpuzlu ve Yenipazar gibi nüfus yoğunluğunun düşük olduğu ilçelerde kamu kurumu sayısının sınırlı olması, bu bölgelerde yaşayan insanların kamu hizmetlerine erişimi de önemli zorluklar yaratmaktadır. Bu durum, söz konusu ilçelerde hizmet altyapısının iyileştirilmesi ve mekânsal eşitsizliklerin giderilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, kamu kurumlarının dağılımında gözlemlenen bu dengesizlik, ilçelerin mevcut sosyo-ekonomik yapısını ve altyapı düzeylerini de yansıtmaktadır. Örneğin, ulaşım ağlarına olan erişim kolaylığı, kurumların yer seçiminde belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık, daha az nüfuslu ve ulaşım olanaklarının sınırlı olduğu ilçelerde kamu hizmetlerinin sunumu kısıtlı kalmakta, bu da yerel halkın sosyal ve ekonomik fırsatlara erişimini olumsuz etkilemektedir. Bakınız Şekil 311

Şekil 311: Aydın ili kamu kurumlarının dağılımı [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

Nazilli, Kuyucak ve Buharkent ilçeleri arasında bu ilişkinin belirgin bir şekilde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. En az kurum sayısına sahip olan Buharkent ilçesi, 11-15 kurum ile sınırlı bir hizmet kapasitesini temsil ederken, Kuyucak ilçesi 15-19 kurumla orta düzeyde bir yoğunluk sergilemektedir. Alt bölgenin en kalabalık ilçesi olan Nazilli ise 19-23 kurum ile en yüksek kurumsal yoğunluğa sahiptir. Bu durum, nüfus büyüklüğünün kamu hizmetlerinin mekânsal dağılımında belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Bakınız Şekil 312

Şekil 312: Aydın İli Kurumsal Isı (Yoğunluk) Analiz Paftası [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

6.5.6 Sağlık Kurumlarının İlçelere Göre Dağılım Analizi

Aydın ili genelinde sağlık kurumlarının ilçelere göre mekânsal dağılımı incelendiğinde, sağlık hizmetlerinin sunumunda belirgin bir merkez-çevre farklılaşmasının varlığı dikkat çekmektedir. Özellikle il merkezi olan Efeler ilçesi, sahip olduğu 211 adet sağlık kurumu ile Aydın genelinde en fazla sağlık hizmeti sunan bölge olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, yalnızca ilçenin idari merkez olma özelliğiyle açıklanamayacak kadar çok boyutlu bir yapının varlığına işaret etmektedir. Efeler ilçesinin yüksek nüfus yoğunluğu, gelişmiş kentleşme düzeyi, kapsamlı ulaşım altyapısı ve kamu hizmetlerinin merkezileşmiş yapısı, sağlık kurumlarının bu bölgede yoğunlaşmasına neden olan başlıca etkenler arasında yer almaktadır.

Ayrıca, ilçede bulunan üniversite hastanesi, özel sağlık kuruluşları ve bütünleşmiş sağlık merkezleri gibi üst ölçekli sağlık hizmet birimleri, Efeler ilçesi yalnızca Aydın ili için değil, çevre iller için de bir sağlık çekim merkezi haline getirmiştir.

Kurum sayısı bakımından Efeler ilçesini takip eden Kuşadası ilçesi, 119 sağlık kurumu ile il genelinde ikinci sırada yer almaktadır. Bu yüksek sağlık kurumu yoğunluğu, büyük ölçüde ilçenin turistik yapısından kaynaklanmaktadır. Kuşadası, özellikle yaz aylarında artan mevsimsel nüfus hareketliliği, geçici ikamet eden yerli ve yabancı turist sayısındaki artış ve bu artışa paralel olarak ortaya çıkan sağlık hizmeti talebiyle öne çıkmaktadır. Bu geçici nüfus artışı, kamu ve özel sağlık hizmetleri sunumunda dönemsel kapasite artışı gerektirmekte; bu da ilçede sağlık altyapısının sürekli olarak güncellenmesini ve genişletilmesini zorunlu kılmaktadır. Benzer şekilde, Didim, Söke ve İncirliova ilçeleri de görece yüksek sağlık kurumu sayılarıyla güçlü bir sağlık hizmet altyapısına sahip ilçeler arasında yer almaktadır. Bu ilçelerdeki sağlık hizmetlerinin dağılımı, sabit nüfusun yanı sıra, turizm, göç, mevsimsel hareketlilik gibi değişkenlerle şekillenmektedir. Ayrıca bu ilçelerin karayolu bağlantıları ve ulaşılabilirlik düzeyleri, sağlık kurumlarının yer seçiminde etkili olan bir başka parametre olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, Aydın ilinin daha az nüfusa sahip, coğrafi olarak çevrede konumlanmış ilçeleri olan Buharkent, Karpuzlu ve Sultanhisar'da sağlık kurumu sayısının düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Söz konusu ilçelerde sağlık kuruluşu sayısı 4 ila 7 arasında değişmekte olup, bu durum özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerine erişim açısından belirgin kısıtlılıklar yaratmaktadır (bkz. Şekil 7). Bu ilçelerde sağlık hizmetlerine olan erişimin sınırlı olması, yerel halkın daha kapsamlı tedavi ve teşhis hizmetleri için il merkezi ya da büyük ilçelere yönelmesine neden olmakta; bu da ulaşım maliyetlerini ve zaman kaybını artırmaktadır. Ayrıca, sağlık personeli sayısındaki yetersizlik, tıbbi donanım eksiklikleri ve mekânsal dağınıklık, bu ilçelerde sunulan hizmetlerin kalitesini olumsuz etkileyen diğer yapısal sorunlar arasında sayılmaktadır.

Bu bağlamda, Aydın ilindeki sağlık kurumlarının mekânsal dağılımı, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki hizmet erişim eşitsizliğini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Kentsel merkezlerde yüksek yoğunlukta bulunan sağlık kurumları, geniş kapsamlı ve çok düzeyli hizmet sunumuna olanak tanırken; kırsal ilçelerde bu hizmetlerin daha sınırlı ve temel düzeyde olması, sağlıkta mekânsal eşitsizliğin ve sosyo-ekonomik farklılıkların sağlık hizmetlerine yansıyan etkisini göstermektedir. Bu durum, sağlık politikalarının mekânsal adalet ilkesi doğrultusunda yeniden değerlendirilmesini ve çevresel konumdaki ilçelerde altyapı ve hizmet kapasitesinin güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde, il genelinde sürdürülebilir bir sağlık sistemi kurmak ve halk sağlığı hedeflerine ulaşmak güçleşecektir. Bakınız Şekil 313

6.5.7 Eğitim Kurumlarının İlçelere Göre Dağılım Analizi

Aydın ili genelinde eğitim kurumlarının mekânsal dağılımı incelendiğinde, ilçe düzeyinde belirgin farklılıklar gösteren bir yapı gözlemlenmektedir. Bu farklılıklar; ilçelerin demografik kompozisyonları, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri, kentsel altyapı yeterlilikleri ve bölgesel işlevleri ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim kurumlarının sayısal yoğunluğu yalnızca nüfus büyüklüğüyle değil, aynı zamanda ilçelerin merkezîyet rolleri, ulaşılabilirlik düzeyleri ve hizmet talebi gibi yapısal faktörlerle şekillenmektedir. Harita verileri ve istatistiki bulgular çerçevesinde, Efeler ilçesi sahip olduğu 313 eğitim kurumu ile Aydın ilinde en fazla eğitim hizmeti sunan yerleşim birimi olarak öne çıkmaktadır. Bu yüksek kurumsal yoğunluk, Efeler ilçesinin merkez ilçe olması, kalabalık nüfus yapısı, gelişmiş ulaşım ve iletişim altyapısı ile kamu-özel sektör işbirliğinde gelişen eğitim olanakları sayesinde oluşmuştur.

Efeler ilçesinde hem örgün hem de yaygın eğitim alanlarında çok yönlü bir kurumsal yapı bulunmaktadır. Devlet okullarının yanı sıra özel eğitim kurumları, özel kurs merkezleri, anaokulları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri gibi hizmet birimleri bu çeşitliliği oluşturmaktadır. Aynı zamanda ilçede yer alan üniversite birimleri ve meslek yüksekokulları, yükseköğretime geçişte önemli bir basamak oluşturmaktadır. Bu çok katmanlı yapı, Efeler ilçesi yalnızca Aydın ili ölçeğinde değil, bölgesel düzeyde de önemli bir eğitim merkezi konumuna taşımaktadır.

Kurumsal yoğunluk açısından Efeler ilçesi sırasıyla Söke (123 kurum), Nazilli (115 kurum) ve Kuşadası (110 kurum) ilçeleri izlemektedir (bkz. Şekil 8). Bu ilçeler, yalnızca nüfus büyüklükleriyle değil, aynı zamanda bölgesel cazibe merkezleri olmaları, ekonomik canlılıkları, ulaşım altyapılarının gelişmişliği ve yükseköğretim kurumlarına ev sahipliği yapmaları sayesinde çevre ilçelerden öğrenci çekebilen eğitim merkezleri haline gelmiştir. Özellikle Söke ve Nazilli ilçelerinde yer alan fakülteler ve meslek yüksekokulları, yalnızca yerel öğrenciler için değil, Aydın dışından gelen öğrenciler için de eğitim fırsatları sunmaktadır. Bu ilçelerde artan öğrenci sayısı, özel yurtlar, öğrenci evleri ve özel öğretim kurumlarının sayısında da artışa yol açmış; böylece eğitim hizmetlerinin mekânsal çeşitliliği artmıştır.

Buna karşın, Karacasu, Karpuzlu, Bozdoğan ve Buharkent gibi kırsal nitelikli, görece düşük nüfuslu ve dağınık yerleşim yapısına sahip ilçelerde, eğitim kurumlarının sayısı sınırlı kalmıştır. Söz konusu ilçelerde eğitim kurumu sayısı 12 ila 30 arasında değişmekte olup, bu durum mekânsal hizmet eşitsizliklerinin ve kırsal alanların eğitimde karşılaştığı yapısal sınırlılıkların somut bir yansımasıdır. Bu ilçelerde çoğunlukla sadece zorunlu eğitim kademelerine (ilkokul ve ortaokul) yönelik kurumlar bulunmaktadır. Lise düzeyinde ve özellikle fen liseleri, meslek liseleri ya da Anadolu liseleri gibi özel nitelikli okul türlerinde ciddi bir eksiklik göze çarpmaktadır. Aynı şekilde, yaygın eğitim kurumlarının (örneğin halk eğitim merkezleri) sayıca az olması, yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarını da sınırlamaktadır.

Bu koşullar, kırsal ilçelerdeki öğrencilerin eğitim olanaklarına erişiminde belirli kısıtlamalar doğurmakta; bu da öğrenci hareketliliği (taşınmalı eğitim) ya da mekânsal göç eğilimlerini tetiklemektedir. Özellikle lise ve yükseköğretim düzeyindeki öğrencilerin daha büyük merkezlere yönelmesi, kırsal ilçelerde eğitim sürekliliğini olumsuz yönde etkilemekte; eğitimde bölgesel dengesizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca, öğretmen temininde yaşanan güçlükler, donanım eksiklikleri ve ulaşım altyapısının yetersizliği gibi faktörler de bu ilçelerde eğitim kalitesini düşüren diğer yapısal sorunlar arasında yer almaktadır. Bakınız Şekil 314

6.6 GZFT ANALİZİ

Aydın ili ve alt bölge çalışma alanı kapsamında, kurumsal yapıya ilişkin mevcut durum çok boyutlu olarak analiz edilmiş; bu analizler doğrultusunda güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler sistematik biçimde değerlendirilmiştir (bkz. Şekil 9).

GÜÇLÜ YÖNLER

G1- Efes, Milet, Priene gibi antik kentler, aydın belediyesi tarafından bölgedeki tarihi mirası korumak ve kültürel değerleri gün yüzüne çıkarmak amacıyla antik kent kazılarına maddi destek sağlamaktadır.
G2- Aydın ilinin verimli topraklarıyla genelde incir ve zeytin üretimi yapan çiftçilere aydın büyükşehir belediyesi tohum ve gübre dağıtımını yapmaktadır.
G3- Aydın’da, 950 yatak kapasiteli kapsamlı bir şehir hastanesi inşa edilerek 2023 yılında hizmete açılmıştır.
G4- Aydın’da, imar süreçlerinin daha hızlı ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla imar otomasyon sistemi üzerine çalışılmaktadır.
G5- ASKİ, kırsal alanların altyapısını güçlendirmek amacıyla köylere giden yolların iyileştirilmesi, içme suyu temininin sağlanması ve kanalizasyon sistemlerinin kurulması üzerine kapsamlı yatırımlar gerçekleştirmektedir.
G6- Aydın büyükşehir belediyesi ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve uyum içerisinde çalışılmakta, bu sayede ortak projeler geliştirilerek sosyal hizmetlerin etkinliği artırılmaktadır.
G7- Aydın ilindeki sanayi, tarım, hayvancılık, turizm ve eğitimdeki gelişmeler (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi) kurumsal kimliği güçlendirmektedir.
G8- Aydın büyükşehir belediyesi jeotermal enerji üretimini tarım topraklarını koruma amacıyla desteklememektedir.
G9- Aydın belediyesinin sosyal belediyecilik vizyonunu benimseyerek halkın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çözümler üretmektedir.
G10- Aydın büyükşehir belediyesi akıllı kent uygulamaları kapsamında aykart mobil uygulamasını getirmiştir.
G11- Aydın’da 35 tane mavi bayraklı plaj bulunmaktadır.

ZAYIF YÖNLER

Z1- Kentsel dönüşüm çalışmalarının uygulanması ekonomik zorluklar ve malik anlaşmazlığı gibi nedenlerle yavaş ilerlemektedir.
Z2- Aydın 1/25.000 ölçekli nazım imar planı ile ilgili kurumlardan alınması gereken görüşlerin, yetki karmaşası nedeniyle takibi yapılamamış ve organizasyon sağlanamamıştır.
Z3- Aydın büyükşehir belediyesi 1 Eylül 2024 tarihli imar yönetmeliğinin hazırlanması sürecinde meslek odaları arasında eşgüdüm sağlanamamıştır.
Z4- Aydın’ın jeotermal enerji potansiyeli, tarım topraklarının korunmasının getirdiği kısıtlamalar nedeniyle belediye tarafından değerlendirilememektedir.
Z5- Enerji tüketiminin yoğun olduğu büyükşehir statüsündeki aydın’ da yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etme ve yaygınlaştırma konusuna gereken önem verilmemektedir.
Z6- Kent yaşamında dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin yaygın olmaması ve hizmetlerin eşit sağlanamaması nedeniyle halkın her kesimine 6. Hitap edilememektedir
Z7- Aydın kent merkezinde yaya ulaşımının yoğun olduğu güzergahlarda park veya dinlenme alanı eksikliği bulunmaktadır. (Atatürk Bulvarı)
Z8- Aydın kent merkezinde özellikle yerel yollar sağlıklı olmamakla birlikte yaya sirkülasyonu da kesintiye uğramaktadır.
Z9- Kent içi toplu ulaşım araçları üniversite öğrencileri ile oluşan kent merkezindeki yoğunluğu taşıyamamaktadır

Z10- Son yıllarda artan orman yangınlarına karşı yeterli önlem alınamamakta ve hızlı müdahale yapılamamaktadır.
Z10- Özellikle yaz aylarında kent içini ilaçlama gibi çevre sağlığına yönelik tedbirler yetersiz kalmaktadır.

FIRSATLAR

F1- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen ‘Büyük Ova Koruma Alanları’ arasında Büyük Menderes Ovası Aydın ilinde bulunmaktadır.
F2- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nin Aydın’da bulunması şehrin ekonomik canlılığını, nitelikli iş gücünü arttırmaktadır ve yerel yönetim, kamu ile ortak projelerle iş birliği yapmayı teşvik etmektedir.
F3- Sivil toplum örgütlerinin ve sendikalarının bulunması kamu yönetiminin etkileyerek, toplumsal dağılımını arttırarak ve sosyal hizmetlerin desteklenmesini sağlayıp daha demokratik çalışmasını sağlamaktadır.
F4- Antik kentlere yapılan yatırımlar, turizm açısından büyük bir potansiyele sahip olup, kurumsal kimliğin şekillenmesine de katkı bulunmaktadır.
F5- Aydın’daki termal sular, sağlık turizmi açısından önemli bir çekim merkezi oluşturmakta, bölgesel tanınırlığını artırmakta ve yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır.
F6- Kuşadası kruvaziyer limanı, Aydın’ın turizm potansiyelini artıran, ekonomik kalkınmayı destekleyen ve kültürel etkileşimi teşvik eden önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır.
F7- Karayolu ve demiryolu ulaşımalarının bulunması ile ulaşımı kolaylaştırmaktadır. (Aydın-Denizli otoyolu)
F8- Organik tarım ürünlerine yüksek talep olmaktadır.

TEHDİTLER

T1- Köylerin 6360 sayılı kanun kapsamında mahalleye dönüştürülmesi ile kentsel niteliğe sahip algısı oluşmuş ve bu bağlamda köylerin kırsal yapısında bozulmalar meydana getirmektedir.
T2- Yapılı çevrenin doğal çevreye olan baskısı ile yaban hayatı ve yerleşim alanları iç içe geçmektedir.
T3- Kentsel yayılma ve sanayi alanlarının genişlemesi söke ovası başta olmak üzere verimli tarım alanlarını tehdit etmektedir.
T4- Didim’in kuzeyinden ege denizine dökülen büyük menderes nehri, tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu kirlilik, evsel atık sular gibi nedenlerden kaynaklı kirlilik tehdidi altındadır. Bu durum yeterli denetimin yapılamaması ile ilişkilendirilmektedir.
T5- Aydın kuzey ve kuzeybatı diri fay hattı üzerinde bulunan kentsel alanlarda, belediyenin kısıtlı kaynak ve altyapıya sahip olması nedeniyle afet yaşanması durumunda hayatı tehdit oluşturmaktadır.
T6- Doğal çevrenin korunamamasının sonucu olarak Aydın’ın kuzeyinde heyelan ve kaya düşmesi afetleri sık yaşanmaktadır.
T7- Kurumlar arası koordinasyon eksikliği, doğal alanların sürdürülebilirliği kapsamında tehdit oluşturmaktadır.
T8- Aydın ilinin iç göç alması ile yeni talepler ortaya çıkmakta ve hizmetlerin planlanması ve yönlendirilmesinde karışıklıklar oluşmaktadır.
T9- Kırsal ilçelerde özellikle genç nüfusun tarıma yönelmemesi yerel kalkınma politikaları açısından tehdit oluşturmaktadır.

Güçlü yönler kategorisinde, Aydın Büyükşehir Belediyesi’nin sağlık, sosyal hizmet, altyapı ve kültürel miras alanlarında yürüttüğü yatırımların, il genelindeki kurumsal yapıyı güçlendirdiği görülmektedir. Özellikle imar otomasyon sistemlerinin geliştirilmesi, sosyal belediyeçilik uygulamaları ve sivil toplumla işbirliği süreçleri, Aydın ilinde kurumsal etkinliği artıran örnek uygulamalar arasında yer almaktadır. Ayrıca, sağlık altyapısına yönelik büyük ölçekli yatırımlar (şehir hastanesi), tarımsal

destek mekanizmaları ve akıllı kent teknolojileri gibi müdahaleler, bölgenin kamu hizmeti kapasitesini ileri taşımaktadır.

Zayıf yönler kapsamında, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, planlama süreçlerinde yaşanan eşgüdüm sorunları ve altyapı yetersizlikleri öne çıkmaktadır. Kentsel dönüşüm uygulamalarındaki ekonomik ve hukuki engeller, kent içi ulaşım sorunları ve çevre sağlığına yönelik hizmetlerdeki eksiklikler, mevcut kurumsal yapının sürdürülebilirliğini sınırlayan başlıca etmenler arasında değerlendirilmiştir. Özellikle kent merkezlerinde toplu taşıma kapasitesinin yetersizliği ile kırsal alanlarda sosyal hizmet sunumunun sınırlılığı, mekânsal eşitsizliklerin önemli göstergeleri arasındadır.

Fırsatlar başlığı altında ise, Aydın'ın sahip olduğu tarım, turizm ve eğitim potansiyelinin; merkezi ve yerel yönetimler ile üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında geliştirilecek iş birlikleriyle daha güçlü bir kurumsal yapıya dönüştürülebileceği vurgulanmaktadır. Büyük Menderes Ovasının koruma statüsü, termal sağlık turizmi potansiyeli, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nin bilimsel ve sosyal katkıları ile Kuşadası Kruvaziyer Limanı gibi üst ölçekli ulaşım altyapıları, ilin kurumsal gelişimi açısından stratejik fırsatlar sunmaktadır.

Tehditler kapsamında ise; köylerin mahalleye dönüştürülmesi ile kırsal karakterin zayıflaması, doğal çevre üzerindeki yapılaşma baskısı, tarım alanlarının kentsel yayılma ve sanayi ile tehdit edilmesi gibi sorunlar ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, Aydın'ın jeolojik olarak diri fay hatları üzerinde bulunması ve afet yönetimi altyapısının yetersizliği, afet riskleri karşısında kurumsal kırılganlık yaratmaktadır. Kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve genç nüfusun tarımdan uzaklaşması da sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından dikkatle ele alınması gereken yapısal tehditler arasında yer almaktadır. Bakınız Şekil 315

Şekil 315: Aydın ili GZFT analizi [SBP301 Stüdyo 5 Kapsamında Oluşturulmuştur]

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Aydın ili, binlerce yıllık tarihsel birikimiyle Anadolu'nun en zengin kültürel coğrafyalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu etüt çalışması süresince ortaya konan tarihî veriler ve arkeolojik buluntular, Aydın'ın yalnızca coğrafi bir geçiş alanı değil, aynı zamanda uygarlıklar arası etkileşimin yoğun yaşandığı bir merkez olduğunu açıkça göstermektedir. Antik çağlardan bu yana süreklilik arz eden yerleşim izleri, bölgenin doğal koşullarıyla (verimli topraklar, ulaşılabilir kıyılar, akarsu vadileri) uyumlu olarak mekânsal süreklilik oluşturmuş, aynı zamanda politik ve dini merkezlerin burada kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Çalışmanın ilçeler düzeyindeki ayrıştırılmış yapısı, her bir yerleşimin kendine özgü tarihsel ve arkeolojik kimliğini açığa çıkarmıştır. Didim'deki Didyma ve Miletos kutsal alanları, Karacasu'daki Afrodisias heykelticilik merkezi, Sultanhisar'daki Nysa eğitim kenti, Germencik'teki Magnesia antik yerleşimi ya da Karpuzlu'daki Alinda gibi yerleşimler, Aydın ilinin sadece bölgesel değil, aynı zamanda uluslararası ölçekte tarihî bir değer taşıdığını göstermektedir. Aynı şekilde Bozdoğan, Kuyucak, Koçarlı, İncirliova gibi daha çok kırsal üretimle öne çıkan ilçelerde tespit edilen antik yollar, kırsal villa yapıları, mezarlık alanları ve höyükler, Aydın'ın tarihî peyzajının sadece büyük kent kalıntılarından ibaret olmadığını; aynı zamanda yoğun bir kırsal yerleşim dokusuna sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Tarihsel olarak bakıldığında Aydın, farklı dönemlerde farklı işlevler üstlenmiştir. Hellenistik ve Roma dönemlerinde bilim, din ve sanat merkezi olarak öne çıkarken, Bizans döneminde kırsal manastır ağlarıyla dinsel bir süreklilik sergilemiştir. Selçuklu ve Aydınoğulları döneminde bölge, Türk-İslam kültürünün yapılaşma pratikleriyle tanışmış; cami, han, hamam ve köprü gibi yapılarla hem iç ulaşım hem de ticaret açısından önem kazanmıştır. Osmanlı döneminde ise özellikle Aydın Vilayeti'nin kuruluşu ile birlikte bölge idari, ekonomik ve kültürel bakımdan bir cazibe alanına dönüşmüştür. 19. yüzyılda inşa edilen demiryolu hattı ve liman bağlantıları, Aydın'ı Batı Anadolu'nun dışa açılan en güçlü noktalarından biri haline getirmiştir.

Tüm bu tarihî birikim, günümüz Aydın'ının kültürel kimliğini doğrudan etkilemektedir. Ancak bu zenginliğin günümüzde tam anlamıyla görünür ve sürdürülebilir olduğunu söylemek güçtür. Antik kentlerin birçoğu kazı çalışmalarına rağmen hâlâ korunmaya muhtaçtır. Kırsal alandaki mezarlıklar, su yapıları ve kutsal alanlar, plansız tarımsal faaliyetler ve yapılaşmalar nedeniyle tahrip riski altındadır. Bu nedenle, Aydın'daki tarihsel mirasın korunması yalnızca arkeolojik kazı faaliyetleriyle sınırlı tutulmamalı; aynı zamanda kırsal koruma stratejileri, yerel yönetim destekli envanterleme ve sürdürülebilir kültürel turizm politikaları ile desteklenmiştir.

Bu raporun ortaya koyduğu en temel bulgu, Aydın ilinin hem kent merkezleri hem de kırsal alanlarıyla bütüncül bir tarihî peyzaja sahip olduğudur. Bu tarihî peyzaj, yalnızca bilimsel araştırma konusu değil, aynı zamanda eğitim, kültür, turizm ve bölgesel planlama açısından stratejik bir değere sahiptir. Dolayısıyla Aydın'daki tarihsel varlıkların planlamaya entegre edilmesi, il düzeyinde yapılacak her türlü mekânsal kararın hem tarihî sürdürülebilirlik hem de kültürel çeşitlilik bakımından yeniden gözden geçirilmesini gerektirir.

Sonuç olarak, Aydın ili, geçmişin izlerini bugünün mekânında taşıyan bir açık hava arkeoloji laboratuvarı niteliğindedir. Bu potansiyel, yalnızca akademik çevreler için değil; yerel halk, öğrenciler, girişimciler ve politika yapımcılar için de farkındalık yaratacak biçimde ele alınmış, tarihî miras kalkınma süreçlerinde bir yük değil, bir değer olarak görülmüştür. Bu etüt çalışması da tam olarak bu vizyonla hazırlanmış olup, tarihî ve arkeolojik katmanların güncel mekânsal planlamaya uygun hazırlanmıştır.

Tarihsel Grup tarafından yürütülen çalışma, Aydın ilinin binlerce yıllık tarihsel katmanlarını kapsamlı bir şekilde inceleyerek, bölgenin yalnızca bir yerleşim alanı değil, aynı zamanda kültürel bir geçiş ve etkileşim coğrafyası olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, Aydın'ın antik dönemden günümüze kadar kesintisiz bir yerleşim dokusuna sahip olduğunu ve tarihî sürekliliğin mekânsal gelişimle paralel ilerlediğini göstermektedir.

"Aydın'ın Mekânsal Gelişim Süreci" ve "Tarihsel Makroform Analizi" ürünleriyle Aydın'ın tarihî büyüme eksenleri, yoğunluk noktaları ve doğal çevreyle olan ilişkisi detaylandırılmış; bu sayede tarihî verilerin kent planlama sürecine nasıl entegre edilebileceğine dair somut bir zemin oluşturulmuştur. "Kırılma Noktaları Poster" ve "Tarihî Sektörel Uzmanlaşma Analizi" ile bölgenin tarih boyunca üstlendiği işlevsel dönüşümler ortaya konmuş; özellikle Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerindeki yapısal değişimler bölgenin sektörel kimliğini şekillendirmiştir.

"Aydın Tarihî Yerleşim Analizi" ve "Tarihsel ve Kültürel Değerler Analizi" ise, hem kentsel hem de kırsal alanlarda varlığını sürdüren arkeolojik mirasın çeşitliliğini ve yayılımını ortaya koyarak, kırsal peyzajın da en az kent merkezleri kadar korunması gereken bir kültürel kaynak olduğunu vurgulamaktadır. Son olarak, "GZFT Analizi" ile Aydın'daki tarihî mirasın güçlü yönleri, mevcut tehditleri ve fırsat alanları tespit edilmiş, sürdürülebilir koruma politikalarının geliştirilmesi gerekliliği açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Bu bütüncül yaklaşım sayesinde, Aydın ilinin tarihsel kimliği yalnızca geçmişin bir izdüşümü değil, aynı zamanda güncel ve geleceğe yönelik planlamalarda dikkate alınması gereken stratejik bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Tarihî mirasın hem korunması hem de işlevlendirilerek toplumsal faydaya dönüştürülmesi gerekliliği, bu etüt çalışmasının temel önerilerinden biri olarak öne çıkmıştır.

Aydın ili, Türkiye'nin batı kesiminde yer alan stratejik konumu sayesinde ulaşım ve teknik altyapı açısından ülke genelinde önemli bir noktada konumlanmaktadır. 2002-2023 yılları arasında ilde ulaştırma ve haberleşme alanlarında yapılan 49,88 milyar TL'lik yatırım, Aydın'ın hem fiziki altyapısının modernizasyonunu hem de sosyal ve ekonomik gelişimini desteklemiştir. Ulaşım sektöründe karayolu, demiryolu, havayolu, denizcilik ve haberleşme gibi alanlarda yapılan bu yatırımlar, ilin Türkiye ve dünya ile olan entegrasyonunu kuvvetlendirmiştir. Ticaret hacmi büyümüş, lojistik maliyetleri azalmış, özellikle turizm sektöründe ziyaretçi sayısı önemli oranda artmıştır. Eğitim, sağlık ve istihdam hizmetlerine erişimin kolaylaşması, yaşam kalitesini yükseltmiş ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sağlamıştır.

Ulaşım yatırımlarının bir diğer sonucu, Aydın'ın bölgesel bir çekim merkezi hâline gelmesi olmuştur. Karayolu ve demiryolu bağlantıları iç kesimlerle ulaşımı güçlendirirken; havayolu ve denizcilik altyapısı, ilin uluslararası erişimini kolaylaştırmıştır. Bu gelişmeler, bilgiye erişim olanaklarını artırmış ve dijital dönüşüm sürecini hızlandırarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sunmuştur.

Aydın ili karayolu ve otoyol altyapısının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. 1950 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla birlikte karayolu ulaşımı planlı bir gelişim sürecine girmiştir. Aydın'ın dahil olduğu 2. Bölge Müdürlüğü'nün hizmet verdiği alanda toplam 5.460 km asfalt yol bulunmaktadır ve bu yolların %43'ü Bitümlü Sıcak Karışım kaplamadan oluşmaktadır. 2023 itibarıyla ildeki otoyol uzunluğu 76 km'ye ulaşmış, Denizli-Aydın otoyolunun tamamlanmasıyla bu mesafe 78 km'ye çıkmıştır. Bu otoyol ağı, ilin toplam yol ağının %7'sini oluşturmaktadır.

Aynı yıl itibarıyla Aydın'da 406 km uzunluğunda bölünmüş yol mevcuttur; bu, 2002 yılına kıyasla %95'lik bir artışı temsil etmektedir. Devlet yolları 392 km ile yol ağının %41'ini oluştururken, D515, D525 ve D585 gibi yollar ilçeler arası ulaşımında kritik öneme sahiptir.

İldeki yolların %45'inde Bitümlü Sıcak Karışım, %53'ünde ise satıh kaplama kullanıldığı görülmektedir. Köprü ve viyadüklerin toplam uzunluğu 15,2 km'ye ulaşmış olup, bu alanda %171 oranında artış kaydedilmiştir. Ayrıca, son 21 yılda 2.965 km asfalt satıh kaplama yapılmıştır. Araç muayene istasyonu sayısı ise yalnızca iki sabit birimle sınırlı kalmış, bu durum 2,5 milyondan fazla kayıtlı araç bulunan il için yetersiz bir hizmet kapasitesine işaret etmektedir. Aydın'da kilometrekare başına 70 metre yol ve 95 kişi düşmektedir. Karayolu altyapısı, tarımsal ürün taşımacılığı ve turizm hareketliliği açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak özellikle köprü/viyadük yapıları ve muayene istasyonları gibi unsurların geliştirilmesine ihtiyaç devam etmektedir.

Aydın'da modern demiryolu ulaşımının temelleri, 1856 yılında İngiliz sermayesiyle inşa edilen İzmir-Aydın hattına dayanmaktadır. Bu hat, bölgedeki tarımsal ürünlerin limanlara ulaşımını sağlamak amacıyla kurulmuş ve bölgenin uluslararası ticari sistemle entegrasyonunu hızlandırmıştır. 1866 yılında tamamlanan 130 km'lik hat, ihracat kapasitesini artırmış ve yabancı yatırımları çekmiştir. Günümüzde Aydın'daki demiryolu ağı 134,6 km uzunluğundadır ve 169 serbest, 9 bariyerli hemzemin geçidi içermektedir. Basmane-Denizli ve Basmane-Söke-Nazilli hatları önemli yolcu taşımacılığı güzergâhlarıdır. Bu hatlarda taşınan yolcu sayısı 2002'den 2023'e kadar sırasıyla %63 ve %41 oranında artış göstermiştir.

Yük taşımacılığı açısından da demiryolu önemli bir paya sahiptir. 2002 yılında 111.007 ton olan yıllık yük taşımacılığı hacmi, 2023 yılında 1.010.366 tona ulaşmıştır. Taşınan başlıca ürünler arasında çimento, kömür, kereste ve tarımsal ürünler yer almaktadır. Demiryolu, hem tarımsal hem de sanayi ürünlerinin taşınmasında ekonomik bir alternatif olarak önemini korumaktadır. Tarihsel bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde, Aydın demiryolu ağı hem bölgesel entegrasyonu güçlendirmekte hem de kentleşmeyi destekleyen bir unsur olarak işlev görmektedir.

Havayolu ulaşımı açısından Aydın Çıldır Havalimanı önemli bir altyapı unsuru olarak öne çıkmaktadır. 1956 yılında bağışlanan arazi üzerine inşa edilen havalimanı, 1993 yılında hizmete açılmış ve başlangıçta küçük ölçekli uçakların iniş-kalkışı ile paraşüt eğitimleri için kullanılmıştır. 2006 yılında askeri kullanım için ayrılan havalimanı, 2012 yılında Türk Hava Yolları'na devredilerek pilot eğitim merkezi hâline getirilmiştir. Yılda 300 pilot yetiştirme kapasitesi olan merkez, sivil yolcu taşımacılığı için yeniden düzenlenmeye adaydır. Pist uzunluğunun 3.000 metreye çıkarılması, yeni terminal ve altyapı tesislerinin yapılması için yaklaşık 180 milyon TL'lik yatırım öngörülmektedir.

Aydın, Afrodiasias, Milet ve Didyma gibi önemli kültürel varlıkları ve Kuşadası, Didim gibi sahil bölgeleriyle yıllık 5,5 milyon turisti ağırlamaktadır. Bu turistlerin büyük kısmı İzmir Adnan Menderes Havalimanı'nı kullanmaktadır. Günlük ortalama 2.062 yolcunun Aydın'dan bu havalimanına seyahat etmesi, Çıldır Havalimanı'nın potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Söz konusu havalimanının sivil uçuşlara açılması, bölge turizmine ivme kazandıracığı gibi, yerel halkın ulaşım ihtiyaçlarını da karşılayacak önemli bir gelişme olacaktır.

Aydın ili, coğrafi konumu, tarihsel geçmişi ve sosyo-ekonomik dinamikleriyle Türkiye'nin batı bölgesinde önemli bir yerleşim merkezi olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Aydın'ın mekânsal yapısı, ulaşım ağları, teknik altyapısı, arazi kullanımı, yerleşilebilirlik analizleri ve kentsel gelişim süreçleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ilin hem doğal hem de beşeri faktörler açısından zengin bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Aydın'ın coğrafi konumu, Ege ve Akdeniz bölgeleri arasında bir geçiş noktası olması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. İlin %64'ünü dağlık alanların oluşturması, yerleşim ve tarım faaliyetlerinin büyük ölçüde Büyük Menderes Havzası gibi düzlüklerde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu durum, arazi kullanım planlamasında doğal eşiklerin dikkate alınması gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle tarım alanlarının (%48,1) ve ormanlık bölgelerin (%41) korunması, sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından kritik önem taşımaktadır.

Kentsel gelişim açısından bakıldığında, Aydın'ın tarihsel süreçte geçirdiği dönüşümler dikkat çekicidir. Cumhuriyet'in erken dönemlerinde uygulanan ızgara planlama modeli, özellikle Efeler ilçesinde kentsel dokunun şekillenmesinde etkili olmuştur. Ancak, 1950 sonrası dönemde yaşanan kontrolsüz göç ve sanayileşme, gecekondu yapılaşmasını artırmış ve kentsel yayılmayı hızlandırmıştır. Bu süreç, planlı kentleşmenin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Atça Mahallesi'nde uygulanan modern imar planı, dönemin vizyoner yaklaşımını yansıtan önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulaşım altyapısı, Aydın'ın bölgesel ve ulusal bağlantılarını güçlendiren temel unsurlardan biridir. Karayolu, demiryolu ve havayolu ağlarındaki gelişmeler, ilin ekonomik ve sosyal entegrasyonunu desteklemiştir. Özellikle Çıldır Havalimanı'nın yolcu trafiğine açılması, turizm ve ticaret potansiyelini artıracak önemli bir projedir. Bununla birlikte, altyapı yatırımlarının sürdürülebilirliği ve çevresel etkilerinin minimize edilmesi gerekmektedir.

Yerleşilebilirlik analizleri, Aydın'ın %19'unun yerleşime uygun, %35'inin kısmen uygun ve %45'inin ise yerleşime elverişsiz olduğunu göstermektedir. Bu veriler, kentsel yayılmanın sınırlı olduğu bölgelerde planlama çalışmalarının daha dikkatli yürütülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle turizm merkezleri olan Kuşadası ve Didim gibi ilçelerde, doğal çevrenin korunması ve yapılaşmanın kontrol altına alınması büyük önem taşımaktadır.

Nüfus analizleri, Aydın'ın yaşlanan bir nüfus yapısına sahip olduğunu ve mevsimsel dalgalanmaların turizm sektörü üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. İlçeler arasındaki nüfus dağılımı, ekonomik faaliyetlerle doğrudan ilişkilidir. Merkez ilçe Efeler'in yüksek nüfus yoğunluğu, idari ve ticari merkez olmasından kaynaklanırken, sahil ilçelerindeki yoğunluk turizm sektörünün varlığıyla açıklanabilir.

Aydın ili, sahip olduğu doğal eşikler, tarımsal verimlilik, orman örtüsü ve su kaynaklarıyla birlikte, çevresel yapı açısından bölgesel ölçekte güçlü bir potansiyele sahiptir. Bu çevresel bileşenler, ilin hem fiziksel karakterini hem de sosyo-ekonomik gelişme dinamiklerini doğrudan biçimlendirmektedir. Özellikle topografik çeşitlilik, kıyıda iç kesimlere doğru yükselen arazi yapısı ve Büyük Menderes Havzası gibi jeomorfolojik unsurlar, alan kullanımını belirleyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Ova, plato ve dağ sistemlerinin iç içe geçtiği bu yapısal düzen, hem üretim hem de yerleşim desenlerinde belirgin bir mekânsal ayrışma yaratmaktadır. Düşük kotlu verimli alanlarda tarımsal faaliyetler yoğunlaşırken, yüksek eğimli kesimlerde orman dokusu ve doğal bitki örtüsü baskın bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Bu durum, doğal kaynakların mekânsal dağılımı kadar, planlama kararlarında göz önünde bulundurulması gereken çevresel duyarlılıkların da çeşitlilik göstermesine neden olmaktadır.

Yapılan analizler, Aydın ilinin çevresel yapısında görülen potansiyellerin aynı zamanda birer kırılganlık taşıdığını da ortaya koymuştur.

Özellikle tarım alanlarının yerleşim baskısıyla karşı karşıya kalması, plansız yapılaşmanın su kaynaklarına olan etkisi ve orman alanlarının yangın, kıyı baskısı veya kaçak kullanım gibi tehditlerle

yüzleşmesi, bu kırılganlığın somut göstergeleridir. Ayrıca yüzey ve yeraltı su kaynaklarında gözlenen düzensiz kullanım ve kirlilik riskleri, sadece doğal ekosistemleri değil, aynı zamanda halk sağlığını ve kırsal ekonomiyi de doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle çevresel yapı sadece doğal verilerin bir toplamı olarak değil, aynı zamanda planlamada yönlendirici ve sınır koyucu bir temel bileşen olarak ele alınmalıdır. Aydın gibi ekolojik değerleri yüksek ve üretim kapasitesi güçlü olan bölgelerde, çevresel yapının taşıma kapasitesinin belirlenmesi, mekânsal karar alma süreçlerinde öncelikli bir adım olmalıdır.

Aydın ili özelinde, çevresel yapı planlamasında sadece fiziksel unsurlar değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal değerler de önem taşımaktadır. Özellikle orman köylerinin doğal kaynaklarla kurduğu tarihsel bağ, kırsal alanlarda çevresel değerlerin korunmasıyla toplumsal süreklilik arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Aydın iline ilişkin yapılan çevresel analizler, bölgenin doğal yapısının karmaşıklığını ve heterojenliğini ortaya koymakta olup, bölgesel planlama ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin belirlenmesinde kritik veriler sunmaktadır. İklimsel parametreler açısından incelendiğinde, Aydın ili tipik Akdeniz iklimi özellikleri taşımakta; kış aylarında yağış yoğunluğu artarken, yaz aylarında belirgin kurak dönemler gözlenmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarının 660,7 mm civarında olması, bitki örtüsünün ve tarımsal üretim faaliyetlerinin mevsimsel döngüsünü şekillendirmektedir. Bu yağış rejimi, sulama altyapısı ve su kaynakları yönetimi planlamasında vazgeçilmez bir temel teşkil etmektedir. Ayrıca, yağışların büyük oranda kış mevsiminde yoğunlaşması, erozyon risklerinin artması ve suyun toprağa infiltrasyonunun sınırlı kalması gibi çevresel sorunlara yol açabilmektedir.

Aydın'ın mikroklimatik koşullarında ise coğrafi ve topografik özelliklerin belirleyici olduğu görülmektedir. İl genelinde yıllık ortalama sıcaklık değerleri, deniz seviyesine yakın batı kesimlerinde 16-18 °C aralığında iken, yüksek rakımlı doğu ve güneydoğu alanlarında bu değerler 9-14 °C bandına inmektedir. Bu sıcaklık dağılımındaki varyasyon, farklı ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin varlığına işaret etmekte; aynı zamanda tarımsal üretim potansiyelinin de bölgesel farklılıklar göstermesine neden olmaktadır. Bu nedenle, mikroklima haritalandırması, arazi kullanımı planlamasında, özellikle hassas doğal alanların korunmasında ve iklim değişikliğine adaptasyon stratejilerinin geliştirilmesinde esas teşkil etmektedir.

Toprak kaynaklarının değerlendirilmesi bağlamında, Aydın ili, Türkiye'nin en verimli alüvyal ovalarından biri olan Büyük Menderes Havzası'nda yer almaktadır. Toprak analizleri, ilin önemli bir kısmında I., II. ve III. sınıf tarım arazilerinin yaygın olduğunu ortaya koymakta olup, özellikle alüvyal toprakların yüksek organik madde içeriği ve su tutma kapasitesi tarımsal verimliliği artırmaktadır. Ancak, toprağın eğim yapısı, yüzeysel erozyon ve arazi kullanımı baskıları dikkate alındığında, sürdürülebilir toprak yönetimi uygulamalarının acil gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Doğru arazi sınıflandırması ve koruma önlemleri olmaksızın, toprak kalitesinde bozulma ve verim kayıplarının yaşanması kaçınılmazdır.

Hidrolojik açıdan, Aydın bölgesi, Büyük Menderes Nehri başta olmak üzere Çine Çayı, Akçay ve Bafa Gölü gibi önemli su kaynaklarına sahiptir. Bu su kaynakları, hem içme ve kullanma suyu temini hem de tarımsal sulama faaliyetleri için stratejik öneme sahiptir.

Bununla birlikte, bölgedeki su kaynakları üzerindeki baskılar, özellikle kontrolsüz sulama, sanayi atıkları ve kentsel yayılım nedeniyle giderek artmaktadır. Hidrolojik sistemlerin bütüncül yönetimi, su kalitesinin korunması, akarsu havzalarında taşkın risklerinin azaltılması ve ekosistemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Ayrıca, Büyük Menderes

Havzası'nda yüzey ve yeraltı su kaynakları arasında bağlantının doğru değerlendirilmesi, hidrojeolojik modellerle yoluyla yapılmalıdır.

Jeolojik ve jeomorfolojik veriler ışığında, Aydın ili aktif tektonik özellikler gösteren bir bölge olarak, graben ve horst yapıları, fay hatları ve sismik riskler bakımından önem arz etmektedir. Menderes Masifi'nin metamorfik kayalar ile graben alanlarındaki genç alüvyonlar, bölgenin hem jeomorfolojik çeşitliliğini hem de potansiyel doğal afet risklerini ortaya koymaktadır. Özellikle deprem riskinin yüksek olduğu alanlarda, yapılaşma ve arazi kullanımı kararlarının bilimsel jeoteknik araştırmalarla desteklenmesi zorunludur. Ayrıca, bölgedeki jeotermal kaynaklar da hem enerji üretimi hem de termal turizm açısından değerlendirilmekte olup, çevresel etkileri ve sürdürülebilirliği gözetilerek planlanmalıdır.

Aydın ili için hazırlanan sosyokültürel grup analizi çalışması, bölgenin çok katmanlı kültürel ve sosyal yapısını sistematik bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen nüfus, göç ve sosyal topografya analizlerinin yanı sıra sektörel dağılım, istihdam yapısı, kurumsal ve turizm envanteri ile kültürel birikim ve entelektüel yaşam analizleri, ilin sosyokültürel yapısını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirme fırsatı sunmuştur. Elde edilen bulgular, Aydın ilinin demografik yapısından ekonomik faaliyet örüntülerine, mekânsal örgütlenmesinden kültürel sermaye düzeyine kadar pek çok boyutta detaylı bilgiler sağlamaktadır.

Araştırma sonuçları, Aydın'ın sosyokültürel yapısının heterojen nitelikler taşıdığını ve ilçeler düzeyinde belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Tespit edilen sosyokültürel grupların, tarihsel gelişim süreçleri, kültürel etkileşimler ve ekonomik faaliyetlerin etkisiyle şekillendiği görülmektedir. Özellikle göç dinamiği, ilin demografik kompozisyonu ve sosyal dokusu üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Ege Bölgesi'nin karakteristik özelliklerini taşıyan Aydın, tarih boyunca pek çok uygarlığın etkileşim alanında yer almış olup, bu durum kentin kültürel çeşitliliğini önemli ölçüde artırmıştır.

Çalışmada uygulanan karma yöntem yaklaşımı, hem nicel hem de nitel verilerin eşzamanlı değerlendirilmesini sağlayarak sosyokültürel yapının çok yönlü bir biçimde analiz edilmesine olanak tanımıştır. On yedi ilçeyi kapsayan saha çalışmaları sayesinde yerel dinamikler ve kültürel özgünlükler detaylı biçimde belirlenmiş; elde edilen kapsamlı veri seti, ilin sosyokültürel haritasının çıkarılmasına ve gruplar arası etkileşim biçimlerinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Analiz süreci, Aydın ilinin yalnızca mevcut sosyokültürel yapısını değil, aynı zamanda kalkınma potansiyellerini ve mevcut sorun alanlarını da görünür kılmıştır. Sektörel dağılım ve istihdam yapısı, ilin sosyoekonomik kalkınmasında rol oynayan başlıca belirleyiciler arasında yer alırken; turizm potansiyeli ve kurumsal altyapı kapasitesi, ilin geleceğine yönelik stratejik unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, kültürel birikim ve entelektüel yaşam bileşenleri, ilin sosyal sermayesini ve yaratıcı kapasitesini anlamaya dönük güçlü ipuçları sunmaktadır.

Bu araştırma, Aydın ili özelinde sosyokültürel temelli politika ve stratejilerin geliştirilmesine yönelik önemli girdiler üretmektedir.

Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer karar alıcı paydaşlar açısından, bölgenin kültürel çeşitliliğini ve sosyal dinamiklerini göz önünde bulunduran sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarının geliştirilmesine bilimsel bir zemin sağlamaktadır. Özellikle toplumsal bütünleşme, kültürel mirasın korunması ve yerel kimliğin güçlendirilmesi gibi alanlarda politika üretim süreçlerine katkı sunması beklenmektedir.

Son olarak, bu çalışma Aydın ilinin sosyokültürel yapısının dinamik ve dönüşüme açık doğasına dikkat çekmekte; gelecek araştırmalara yönelik güçlü bir referans çerçevesi sunmaktadır. Küresel ölçekte yaşanan sosyoekonomik değişimler ve yerel toplumsal dönüşüm süreçlerinin etkisiyle, ilin sosyokültürel dokusunun sürekli evrimde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle benzer nitelikteki çalışmaların belli aralıklarla tekrarlanması ve güncel verilerle desteklenmesi, bölgesel kalkınma politikalarının etkili ve sürdürülebilir şekilde oluşturulmasına olanak sağlayacaktır. Neticede, Aydın ili için gerçekleştirilen bu sosyokültürel grup analizi, interdisipliner bir yaklaşımla kurgulanmış; hem akademik bilgi üretimine katkı sunan hem de uygulamaya dönük politika geliştirme süreçlerine ışık tutan özgün bir çalışmadır. İl düzeyinde sosyal uyumun ve kültürel zenginliğin sürdürülebilir biçimde yönetilebilmesi adına, bu analiz sonuçları önemli bir başlangıç noktası teşkil etmektedir.

Bu çalışma, Aydın ilinin sosyokültürel yapısını çok boyutlu bir perspektiften ele alarak, bölgenin kültürel, demografik, ekonomik ve kurumsal bileşenlerini kapsamlı bir biçimde analiz etmeyi hedeflemiştir. On yedi ilçeyi kapsayan saha çalışmaları ile desteklenen bu analiz, ilin tarihsel derinliği ve kültürel çeşitliliği ile şekillenen sosyal dokusunu bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymuştur. Uygulanan karma yöntem stratejisi, nicel verilerin nesnel bulguları ile nitel gözlemlerin yerel bağlam içindeki anlamını bir araya getirerek sosyokültürel yapının çok katmanlı doğasını görünür kılmıştır.

Elde edilen bulgular, Aydın ilinin sosyokültürel yapısının homojen bir bütünlükten ziyade, ilçeler düzeyinde belirgin farklılıklar ve özgünlükler barındırdığını göstermektedir. Bu farklılaşma, büyük ölçüde tarihsel gelişim süreçleri, göç hareketliliği, ekonomik faaliyet alanları ve kültürel etkileşimlerle şekillenmektedir. Özellikle göç dinamiği, il genelindeki sosyal yapıların yeniden oluşumunda ve toplumsal tabakalaşmanın biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İç göçün yanı sıra dış göç ve geçici mevsimlik nüfus hareketleri de sosyal uyum süreçlerini ve hizmet planlamasını doğrudan etkilemektedir.

Sektörel dağılım ve istihdam yapısına ilişkin veriler, ilin sosyoekonomik kalkınmasında rol oynayan başat sektörlerin tarım, hizmet ve turizm olduğunu ortaya koymuştur. Bu sektörler, hem yerel ekonomik üretim biçimlerini hem de toplumsal grupların gündelik yaşam pratiklerini şekillendirmektedir. Ancak sektörler arası eşitsizlik, mekânsal kalkınma farklarını da beraberinde getirmekte; bazı ilçelerin ekonomik ve sosyal anlamda görece geri planda kaldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, mekânsal planlamada yerel ihtiyaç ve potansiyellerin dikkate alınması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kültürel birikim ve entelektüel yaşam analizleri ise, ilin sosyal sermaye düzeyi ile yaratıcı potansiyeli arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır. Aydın, tarih boyunca farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış olmanın getirdiği kültürel çeşitliliği bugün hâlâ taşımakta olup, bu birikim çağdaş entelektüel yaşamın zeminini oluşturmaktadır. Yerel sanat üretimi, kültürel miras alanları, sivil toplum etkinlikleri ve üniversite varlığı, bu açıdan ilin kültürel sermayesinin önemli göstergeleri arasında yer almaktadır.

Kurumsal ve turizm envanteri analizleri, il genelindeki kurumsal kapasite, hizmet sunum düzeyi ve turizm altyapısına ilişkin önemli bulgular sunmuştur. Aydın'ın sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerin turizm potansiyelini artırdığı; ancak bu potansiyelin tüm ilçelere dengeli şekilde dağılmadığı görülmektedir. Kurumsal yapıların bu alandaki planlama ve uygulama kapasiteleri, yerel düzeyde gelişim dinamiklerinin sürdürülebilirliği açısından belirleyici olmaktadır.

Aydın ili, Ege Bölgesi'nin sosyoekonomik açıdan en gelişmiş kentlerinden biri olup, sahip olduğu tarımsal verimlilik, doğal kaynak zenginliği, kültürel miras, iklimsel avantajlar ve stratejik konumu sayesinde çok boyutlu bir kalkınma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, ilin ekonomik yapısının sektörel çeşitliliğe dayalı gelişmesini mümkün kılmakta ve bölgesel rekabet gücünü artırmaktadır.

Tarım sektörü, Aydın ekonomisinin temel taşı niteliğindedir. İlde yaygın olarak yetiştirilen incir, zeytin, pamuk ve kestane gibi ürünler, sadece tarımsal üretim kapasitesini değil aynı zamanda ihracat değerini de belirlemektedir. Özellikle organik tarım faaliyetlerinin yaygınlaşması, Aydın tarımının markalaşmasına ve sürdürülebilir üretim modellerine yönelmesine katkı sağlamaktadır. Büyük Menderes Havzası'nın verimli toprakları, baraj ve sulama altyapısının gelişmişliği (örneğin Topçam, Yaylakavak ve Adnan Menderes barajları), üretimde sürekliliği garanti altına almakta ve tarımda yıl boyu aktif bir döngü oluşturmaktadır. Ancak, iklim değişikliği, tarımsal girdi maliyetlerindeki artış, pazarlama kanallarındaki yapısal sorunlar ve genç nüfusun tarımdan uzaklaşması gibi sorunlar sektörde bütüncül çözümler gerektirmektedir.

Turizm sektörü, Aydın ilinin döviz girdisi sağlayan lokomotif sektörlerinden biridir. Kuşadası ve Didim gibi kıyı ilçelerinde gelişen kıyı turizmi, yazlık konut piyasası ve marina yatırımları ile desteklenmektedir. Kuşadası'nda arsa metrekaresi değerlerinin 40.000 TL'yi aşması, bölgedeki turistik ve gayrimenkul yatırım baskısını açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, Afrodisyas, Nysa ve Milet gibi arkeolojik alanların varlığı, kültürel turizm açısından il için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bununla birlikte, iç kesimlerdeki termal kaynakların ve agro-turizm olanaklarının yeterince değerlendirilmemesi, turizm gelirlerinin mekânsal dağılımında dengesizlik yaratmakta; bu durum da sektörün il genelinde homojen gelişmesini sınırlandırmaktadır. Sanayi ve enerji sektörleri, Aydın'ın ekonomik yapısında tamamlayıcı bir rol oynamakta; özellikle Çine, Nazilli, Söke ve Efeler ilçelerinde yoğunlaşan sanayi bölgeleri aracılığıyla tarıma dayalı sanayi, yenilenebilir enerji ve doğal taş işleme gibi alanlarda üretim yapılmaktadır. Organize Sanayi Bölgeleri'nin (Çine OSB %70 doluluk oranı gibi) büyümeye açık yapısı, yeni yatırımlar için fırsatlar sunmaktadır. Özellikle jeotermal enerji kaynaklarının varlığı, ilin yenilenebilir enerji yatırımlarında ön sıralarda yer almasını sağlamaktadır. Ancak, enerji üretimi ve sanayi faaliyetleri çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde planlanmalı, çevresel etki analizleri titizlikle yürütülmeli ve çevre ile uyumlu üretim modelleri desteklenmelidir.

Hayvancılık sektörü, ilin kırsal alanlarında ekonomik faaliyetlerin sürekliliğini sağlamaktadır. Germencik, Bozdoğan, Karpuzlu ve Çine gibi ilçelerde mera hayvancılığı yaygın olmakla birlikte, süt üretimi başta olmak üzere büyükbaş hayvancılık faaliyetleri Koçarlı ve İncirliova gibi ilçelerde yoğunlaşmaktadır. Sektörün sürdürülebilirliği açısından soğuk zincir lojistik altyapısının geliştirilmesi, hayvancılıkta dijital izlenebilirlik sistemlerinin kurulması ve yem bitkisi üretiminin teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, tarım-hayvancılık bütünleşmesinin sağlandığı alanlarda biyogaz ve organik gübre üretimi gibi entegre sistemlerin kurulması, döngüsel ekonomi uygulamalarını destekleyecektir.

Madencilik sektörü ise, özellikle Çine, Söke ve Sultanhisar ilçelerinde yoğunlaşmakta; feldspat, kuvars, boksit ve mermer gibi yüksek ekonomik değere sahip madenlerin çıkarılması ile sanayi sektörüne doğrudan girdi sağlamaktadır. Çine, Türkiye'nin feldspat üretiminde lider ilçelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Madencilik faaliyetlerinin çevresel etkileri, özellikle orman alanlarına ve su kaynaklarına yönelik tehditler nedeniyle dikkatle izlenmeli; ÇED raporlarının denetimi artırılmalı ve maden sahalarının rehabilitasyonu yasal zorunluluk hâline getirilmelidir. Su ürünleri sektörü, özellikle Didim ve Kuşadası ilçelerinde deniz balıkçılığı ve akuakültür (yetiştiricilik) faaliyetleri ile gelişme göstermektedir. İç sularda ise baraj gölleri ve göletlerde sınırlı da olsa tatlı su balıkçılığı yapılmaktadır. Didim'deki balık çiftliklerinde üretilen çipura ve levrek türleri, ihracat potansiyeli yüksek ürünler olup, bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak, bu sektörde sürdürülebilir avcılık, deniz kirliliğinin önlenmesi ve küçük ölçekli kıyı balıkçılarının desteklenmesi gibi önlemlerin alınması önem arz etmektedir.

Arıcılık sektörü ise, Aydın'ın kırsal kalkınmasında artan bir öneme sahiptir. Bozdoğan, Karacasu, Karpuzlu, Koçarlı ve Çine ilçelerinde yürütülen arıcılık faaliyetleri, özellikle çam ve kestane balı üretimiyle marka değeri taşıyan ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Arı sütü, propolis ve polen gibi yan ürünlerin üretiminde yaşanan artış, sektörün çeşitlenmesini ve katma değer yaratmasını desteklemektedir. Sektörde üretici birliklerinin güçlendirilmesi, pestisit kullanımının denetlenmesi, arı ölümlerine karşı önlemlerin artırılması ve markalaşma süreçlerine yönelik destek mekanizmalarının geliştirilmesi elzemdir.

Yapılan bu çalışma sonucunda Aydın ilinin ekonomik yapısının tarım, sanayi ve turizm olmak üzere üç temel sektörde yoğunlaştığı ve bu sektörlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin ilin mekânsal gelişim dinamiklerini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Tarım sektörü, ilin sahip olduğu verimli topraklar, ılıman iklim ve sulama imkânlarıyla halen öncü konumdadır. Özellikle Büyük Menderes Havzası boyunca uzanan ovalarda pamuk, incir, zeytin ve kestane gibi ürünlerde yoğunlaşan üretim, yerel ve ulusal ölçekte önemli bir ekonomik katkı sunmaktadır. Ancak son yıllarda tarım arazileri üzerindeki yapılaşma baskısı, kırsal alanlardan göç, arazi parçalanması ve iklim değişikliği gibi etkenler nedeniyle tarımsal sürdürülebilirlik riske girmektedir. Bu durum, tarımsal üretimin geleceği açısından koruma-kullanma dengesinin önemini artırmaktadır.

Sanayi sektörü incelendiğinde, özellikle Efeler, İncirliova, Nazilli ve Söke gibi merkez ilçelerde sanayi kümelenmeleri göze çarpmaktadır. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) çerçevesinde yürütülen planlı gelişme, gıda, tekstil, mermer işleme ve tarıma dayalı sanayi kollarında yoğunlaşmakta; il genelinde sanayi altyapısının giderek geliştiği görülmektedir. Bununla birlikte, bazı sanayi alanlarının tarım bölgeleriyle mekânsal çakışması ve çevresel etkilerin yeterince denetlenmemesi, sürdürülebilirlik açısından sorun yaratmaktadır. Sanayi yatırımlarında arazi kullanım kararlarının çevresel ve mekânsal planlama ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekliliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Turizm sektörü ise kıyı ilçelerinde (başta Kuşadası ve Didim olmak üzere) gelişen konaklama, eğlence ve kıyı turizmi faaliyetleriyle ön plandadır. Deniz turizminin yanı sıra, Afrodiasias, Milet, Didyma, Tralleis gibi antik kentler ile Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve termal kaynaklar ilin kültürel, doğal ve sağlık turizmi açısından önemli bir çeşitlilik sunduğunu göstermektedir. Ancak turistik faaliyetlerin sezonluk yoğunluğu, kıyı şeridinde yapılaşma baskısı ve doğal alanlar üzerindeki tahribat, turizmin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda, alternatif turizm türlerinin teşviki ve yıl boyu dengeli dağılım hedeflenmeli; kırsal ve eko-turizm desteklenerek turizm ekonomisi çeşitlendirilmelidir.

Mekânsal analizler, ekonomik faaliyetlerin il genelinde düzensiz bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kıyı kesimlerinde turizm ve hizmet sektörü baskınken, iç bölgelerde tarım daha ağırlıklı olarak sürdürülmektedir. Sanayi alanları ise belirli ilçelerde yoğunlaşmakta, bu durum altyapı ihtiyacını artırmakta ve kentleşme dinamiklerini yönlendirmektedir. Ayrıca arazi ve arsa değer analizleri, turizm baskısının yoğun olduğu alanlarda değerlerin hızla arttığını; iç kesimlerde ise bu artışın sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, kentsel gelişmenin belli alanlarda yoğunlaşmasına ve sosyo-mekânsal eşitsizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır.

Bu çalışma kapsamında Aydın ilinin kurumsal yapısı; eğitim, sağlık, idari hizmetler ve sosyal altyapı kurumlarının mekânsal dağılımı ve hizmet erişilebilirliği ekseninde analiz edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, Aydın ilinde kurumsal hizmetlerin dağılımında belirgin bir merkez-çevre farklılaşması olduğu ortaya konmuştur. Özellikle Efeler ilçesi, sahip olduğu yüksek nüfus yoğunluğu, il merkezi statüsü ve gelişmiş kentsel altyapısı ile kamusal hizmetlerin ve kurumsal yoğunluğun merkez

üssü konumundadır. Bu ilçeyi sırasıyla Nazilli, Söke ve Kuşadası gibi gelişmiş kent alt merkezleri izlemekte olup, bu ilçelerde eğitim ve sağlık kurumları başta olmak üzere hizmet erişimi daha üst düzeydedir.

Buna karşılık, Karacasu, Buharkent, Karpuzlu, Bozdoğan gibi çevre ilçelerde hem kurumsal hizmet sayıları sınırlı kalmakta hem de kurumların niteliksel ve işlevsel çeşitliliği yeterli düzeye ulaşmamaktadır. Özellikle kırsal niteliği baskın olan bu ilçelerde eğitim, sağlık ve sosyal hizmet kurumlarının yetersizliği, mekânsal eşitsizliklerin temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Örneğin, Efeler ilçesinde 313 eğitim kurumu bulunmakta iken, Karpuzlu ilçesinde bu sayı yalnızca 12 olarak kaydedilmiştir. Benzer şekilde, Kuşadası ilçesi 119 sağlık kurumuyla öne çıkarken, Karpuzlu, Buharkent ve Sultanhisar gibi ilçelerde sağlık kurumu sayısı 4 ile sınırlıdır. Bu durum, taşınabilir hizmet sistemlerinin yaygınlaşmasına ve kırsal nüfusun merkez ilçelere bağımlılığının artmasına neden olmaktadır.

İl genelinde yapılan alan çalışmaları ve haritalama analizleri, kurumların fiziksel konumlarının, hizmete erişim açısından kullanıcı dostu bir şekilde planlanmadığını da ortaya koymuştur. Yerleşim birimlerinin dağınık yapısı ve topografik özellikleri göz önüne alındığında, bazı mahallelerin kurumsal hizmetlere erişimde dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle yaşlı nüfusun yoğun olduğu kırsal alanlarda sosyo-ekonomik dışlanma riskini artırmaktadır.

Aydın ilinin göç dinamikleri incelendiğinde, özellikle Nazilli, Kuşadası ve Didim gibi ilçelerde mevsimsel ve kalıcı göçlerle birlikte nüfusun artış gösterdiği, buna karşın Karacasu, Bozdoğan ve Karpuzlu gibi ilçelerde net göç kayıpları yaşandığı gözlemlenmektedir (TÜİK, 2023). Bu göç olgusu, hizmet talebinin mekânsal yönelimini doğrudan etkileyerek yatırım kararlarında merkez ilçelere öncelik verilmesine neden olmaktadır. Ancak bu yaklaşım, çevre ilçelerde kurumsal hizmet yetersizliğinin kronikleşmesine zemin hazırlamaktadır.

Tarihsel ve yönetsel açıdan değerlendirildiğinde, 6360 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte Aydın ilinde belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi sonucu, bazı alanlarda yerel hizmet sunum kapasitesinde azalma yaşanmıştır. Bu durum, özellikle kırsal yerleşimlerdeki kurumsal boşlukların daha da belirginleşmesine neden olmuş ve Büyükşehir Belediyesi'nin çevre mahallelerdeki yatırım sorumluluğunu artırmıştır. Ancak, mevcut analizler, bu yeni yönetsel yapılaşmanın henüz kurumsal eşitsizlikleri giderecek düzeyde etkin işlemediğini göstermektedir.

Aydın ili özelinde gerçekleştirilen yerel yönetim tarihi, yatırımlar, yönetsel sınırlar ve yerleşim kademelenmesi analizlerine dayanan bu kurumsal grup sonuç ürünleri, ilin mekânsal, yönetsel ve sosyo-ekonomik gelişim sürecine dair çok boyutlu bir bakış açısı sunmaktadır. Yapılan analizler, yerel yönetimlerin tarihsel dönüşüm sürecini anlamaya, yönetsel kararların mekânsal yansımalarını değerlendirmeye ve kamu yatırımlarının yerel kalkınma üzerindeki etkilerini ortaya koymaya olanak sağlamıştır.

Yerel yönetim tarihine ilişkin analiz, Aydın ilinin idari yapılanmasının Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine ve günümüzün dijital belediyeçiliğine kadar geçirdiği evrimi kapsamlı bir biçimde ortaya koymuştur. Belediyeçilik anlayışının toplumsal reformlarla şekillendiği, merkezîyetçi yapı ile yerel bağımsızlık arasında değişen güç dengelerinin hizmet sunumu üzerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren yürürlüğe giren reformlarla birlikte dijitalleşme, şeffaflık ve hizmet kalitesinde yaşanan dönüşüm, yerel yönetimlerin çağdaş kent yönetimi ilkeleriyle uyumlu hale geldiğini göstermektedir.

Yönetmel sınırlar ve yerleşim kademelenmesi analizleri ise ilin mekânsal organizasyonunun ve işlevsel hiyerarşisinin anlaşılmasına katkı sunmuştur. Efeler, Nazilli ve Kuşadası ilçelerinin birinci derece merkezler olarak hem idari hem ekonomik hem de kültürel açıdan üst düzey fonksiyonlara sahip olması, bu merkezlerin bölge geneline hizmet veren çekim alanları olarak işlev gördüğünü göstermektedir. İkinci derece merkezler olan İncirliova, Söke ve Didim ilçeleri ise sektörel çeşitlilik ve orta ölçekli hizmet kapasiteleriyle bölgesel gelişimde tamamlayıcı roller üstlenmektedir. Üçüncü derece merkezlerin ise daha çok yerel ölçekli ihtiyaçların karşılanmasına odaklı işlevler taşıdığı, ancak yerel kalkınmanın sürekliliği açısından önemli destek alanları olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kapsamlı değerlendirme, Aydın ilinde bölgesel dengenin sağlanması, kaynakların etkin kullanımı ve yönetim kalitesinin artırılması adına çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Geçmişten günümüze gelişim dinamikleri, mevcut durum analizleriyle bütünleştirildiğinde, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayanan bir mekânsal planlama yaklaşımının hem yerel yönetimlerin kapasitesini güçlendireceği hem de toplumun yaşam kalitesini artıracakı öngörülmektedir. Planlama süreçlerinde yönetmel yapı, sektörel yatırımlar ve mekânsal farklılıkların eşgüdüm içerisinde ele alınması; Aydın ilinin ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerine ulaşmasında temel stratejik araç olacaktır.

İlçelerde çoğunlukla sadece zorunlu eğitim kademelerine (ilkokul ve ortaokul) yönelik kurumlar bulunmaktadır. Bu koşullar, kırsal ilçelerdeki öğrencilerin eğitim olanaklarına erişiminde belirli kısıtlamalar doğurmaktadır; bu da öğrenci hareketliliği (taşınmalı eğitim) ya da mekânsal göç eğilimlerini tetiklemektedir. Özellikle lise ve yükseköğretim düzeyindeki öğrencilerin daha büyük merkezlerle yönelmesi, kırsal ilçelerde eğitim sürekliliğini olumsuz yönde etkilemekte; eğitimde bölgesel dengesizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca, öğretmen temininde yaşanan güçlükler, donanım eksiklikleri ve ulaşım altyapısının yetersizliği gibi faktörler de bu ilçelerde eğitim kalitesini düşüren diğer yapısal sorunlar arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, Aydın ili, tarihsel sürekliliği, çevresel çeşitliliği, sosyo-kültürel katmanlılığı ve ekonomik potansiyeli ile çok boyutlu bir mekânsal planlamanın odağında yer almaktadır. İl genelinde yapılan tematik analizler, yalnızca sektörel verilerin bir envanterini sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu verilerin mekânsal karşılıklarını ve yönetmel boyutlarını da görünür kılmıştır. Bu bağlamda, Aydın ili, mekânsal gelişimini tarihsel miras, doğal eşikler, sektörel dağılım ve yönetim kapasitesi eksenlerinde yeniden değerlendirme gerekliliği taşıyan bir yerleşim örüntüsü sergilemektedir.

İlin sahip olduğu çok katmanlı yapı, planlama süreçlerinde birbirinden kopuk değil; eşgüdüm içerisinde değerlendirilmesi gereken tematik bileşenler olarak ele alınmalıdır. Özellikle kültürel mirasın korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, ekonomik sektörler arasındaki entegrasyonun sağlanması ve kamusal hizmetlerin mekânsal eşitlik ilkesi doğrultusunda sunulması, Aydın için geliştirilecek stratejik planlama vizyonunun temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, sadece merkez ilçelere odaklanan planlama kararlarının yerine, kırsal alanları da kapsayan, çok ölçekli ve çok aktörlü bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır.

Dolayısıyla Aydın ili, yalnızca geçmişin mekânsal izlerini barındıran bir araştırma nesnesi değil; aynı zamanda geleceğe yönelik karar alma süreçlerinde stratejik planlama ilkeleriyle yön verilmesi gereken dinamik bir coğrafya olarak değerlendirilmelidir. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Aydın'ın kalkınma süreçlerinde tarihî ve doğal mirasın bir yük değil, sürdürülebilir gelişmenin taşıyıcı unsurları olarak görülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

TARİHSEL YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

- [T-1] Köprülü, F. (1945). Anadolu'nun Türk Yerleşim Tarihi . İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- [T-2] Özhan, Ö. (2020). Antik Anadolu'da Yer Adları ve Kökenleri . İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- [T-3] Yıldız, H. (2020). Didim'de Antik Dönem Yerleşim Yerleri. İstanbul: Arkeoloji Yayınları.
- [T-4] Bean, GE(1971). Ege Türkiye: Arkeolojik Bir Rehber.
- [T-5] İnan, A. (1971). Eski Türklerde Şehircilik. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- [T-6] Sümer, F. (1980). Oğuzlar (Türkmenler). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- [T-7] Özgüç, T. (1998). Anadolu Uygarlıkları. Ankara: TTK Yayınları.
- [T-8] Barkan, Ö. L. (1970). Osmanlılarda Toprak Mülkiyeti ve Toprak İdaresi. İstanbul: Gözlem Yayınları.
- [T-9] Kafesoğlu, İ. (1984). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- [T-10] Doğanay, H. (1993). Beşeri Coğrafya. Ankara: Gazi Kitabevi.
- [T-11] Eröz, M. (1991). Türkiye'de Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- [T-12] Bryce, T. (2005). The Kingdom of the Hittites. Oxford: Oxford University Press.
- [T-13] Ramsay, W. M. (2001). Historical Geography of Asia Minor. Cambridge: Cambridge University Press.
- [T-14] Kafesoğlu, İ. (1984). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- [T-15] Aydın Müzesi. (2023). Aydın Arkeolojik Kazı Raporları. Aydın: Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.
- [T-16] Boardman, J. (1999). İyonya ve Karya: Antik Dünyanın Sınırları. İstanbul: Homer Kitabevi.
- [T-17] Green, P. (1996). Alexander to Actium: The Historical Evolution of the Hellenistic Age. Berkeley: University of California Press.
- [T-18] Smith, R. R. R. (1990). Aphrodisias: An Ancient City and Its Sculptures. London: British Museum Publications.
- [T-19] Roueché, C. (1993). Performers and Partisans at Aphrodisias in the Roman and Late Roman Periods. London: Society for the Promotion of Roman Studies.
- [T-20] Mango, C. (1980). Byzantium: The Empire of New Rome. London: Phoenix Press.
- [T-21] Kafesoğlu, İ. (2000). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Neşriyat
- [T-22] Uzunçarşılı, İ. H. (1988). Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- [T-23] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Tarihi Eserler Kataloğu.
- [T-24] İnalçık, H. (1973). The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600. London: Weidenfeld and Nicolson.
- [T-25] Shaw, S. J. (1976). History of the Ottoman Empire and Modern Turkey. Cambridge: Cambridge University Press.
- [T-26] Pamuk, Ş. (1987). Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- [T-27] Zürcher, E. J. (1995). Turkey: A Modern History. London: I.B. Tauris.
- [T-28] Demirtaş, Z. (2013). Aydın: Osmanlı İmparatorluğu'ndan çürük bir kültür merkezi . Ege Kültür Araştırmaları, 15(2), 213-225.
- [T-29] Abdullah Uğur , (2003), Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2003, 41 – 62
- [T-30] Duman, Y. (2007). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e demiryolu politikaları (1856-1950). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- [T-31] Aydın, A. (2008). Büyük Menderes Nehri Sağ Sahil Derelerindeki Sel Kontrol Çalışmalarının İrdelenmesi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- [T-32] AFAD Aydın İl Müdürlüğü, Afet Raporları ve Bölgesel Afet Analizleri, 2022.
- [T-33] Kültür Envanteri. (2021). Hilmi Yıldırım Zeytinyağı Fabrikası, Ortaklar.
- [T-34] Didim Mermer. (2024).
- [T-35] Abdullah Uğur , (2003), Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2003, 41 – 62
- [T-36] K.Eren,MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi,2019;3 (19):72-84
- [T-37] Şimşek, C. (2017). Karia Bölgesi Kırsal Yerleşimleri Üzerine Arkeolojik Gözlemler. Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Dergisi, 5(1), 45-67.
- [T-38] Demirtaş, A. (2020). Arapapıştı Kanyonu Kaya Mezarları ve Arkeolojik Değeri. Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi, 28(2), 112-129.
- [T-39] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2022). Bozdoğan Tarihi ve Kültürel Miras Envanteri. Aydın: İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- [T-40] Şimşek, C. (2019). Karia Kentleri Arasında Alabanda. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, 161, 45-68.
- [T-41] Çevik, N. (2015). Alabanda'da Hellenistik ve Roma Dönemi Mimarlığı. Anadolu Araştırmaları, 33, 77-102.
- [T-42] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2022). Çine İlçesi Kültürel Varlıkları Envanteri. Aydın: İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- [T-43] Tuğcu, A. (2017). Didyma Apollon Tapınağı: Mimarlık ve Sembolizm. Arkeoloji ve Sanat, 155, 91-10.
- [T-44] Kızılarıslan, S. (2018). Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Raporu. Aydın Arkeoloji Dergisi, 12(1), 23-48.

- [T-45] Wiegand, T. (1906). *Magnesia am Mäander: Die Ergebnisse der Ausgrabungen*. Berlin: Reimer Verlag.
- [T-46] Erdoğan, A. (2018). İncirliova Kırsalında Arkeolojik Gözlemler. *Arkeoloji Dergisi*, 13(2), 89-105.
- [T-47] Smith, R. R. R. (2010). *Aphrodisias: An Ancient City in Western Anatolia*. London: Aphrodisias Excavations.
- [T-48] Hüryılmaz, M. (2019). Karpuzlu Yöresinde Antik Dönem Yerleşimleri. *Ege Arkeoloji Dergisi*, 11(2), 105-124.
- [T-49] Reger, G. (2004). Amyzon and its Territory in Hellenistic Caria. *Anatolian Studies*, 54, 73–90.
- [T-50] Altay, H. (2019). Aydın İlinde Roma Dönemi Mezar Tipolojileri. *Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, 14(1), 34-52.
- [T-51] Bean, G. E. (2001). *Aegean Turkey: An Archaeological Guide*. London: Ernest Benn Ltd.
- [T-52] Güngör, S. (2018). Söke Bölgesinde Yüzey Araştırmaları ve Geç Tunç Çağı Yerleşmeleri. *Arkeometri Dergisi*, 15(2), 77–93.
- [T-53] İplikçioglu, B. (2008). Nysa Kazıları Raporu. *Arkeoloji Dergisi*, 22(1), 45–68.
- [T-54] Mitchell, S. (1995). *Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor*, Vol. 2, Oxford University Press.
- [T-55] Kaya, T. (2019). Aydın ve Jeotermal Alanların Tarihsel Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, 11(2), 203–222.
- [T-56] Boysal, Y. (1964). Panionion Kazıları ve İyon Birliği. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 13(1), 45–58.
- [T-57] Foss, C. (2002). *Cities and Fortresses of Byzantine Asia Minor*. Ashgate Publishing.
- [T-58] Erzen, A. (1978). Roma Döneminde Anadolu'da Villa Rustica Yerleşimleri. *Arkeoloji Dergisi*, 5(1), 65–80.
- [T-59] French, D. H. (1991). *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*, Vol. 2. BIAA Monograph.
- [T-URL1] Aydın'ın Kısa Tarihi.(2025).Aydın Rehberi.Erişim adresi: <https://www.aydinrehberi.com/aydinin-kisa-tarihi/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [T-URL-2] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). Tarihçe. Erişim adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64356/tarihce.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [T-URL-3] Aydın Valiliği. (2025). Tarihçe. Erişim adresi: <https://aydin.gov.tr/tarihce>. [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [T-URL-4] EuroVelo. (nd). EuroVelo, Avrupa bisiklet yolları ağı .Erişim Adresi: <https://www.eurovelo.com> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [T-URL-5] T.C. İncirliova Belediyesi. (2023). İncirliova'nın tarihi. Erişim Adresi: <https://www.incirliova.bel.tr/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [T-URL-6] T.C. Yenipazar Belediyesi. (2024). İlçe Tarihi. Erişim Adresi: <https://www.yenipazar.bel.tr/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-7] T.C. Buharkent Kaymakamlığı. (2022). Buharkent tarihi. Erişim Adresi:<https://www.buharkent.gov.tr/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-8] Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). Tralleis Antik Kenti . Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>. [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[T-URL-9] Türkiye'nin ilk ve tek şekilci kent planına sahip kasabası Atça. QBLOG.Erişim adresi:<https://blog.quicksigorta.com> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[T-URL-10] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (n.d.). Atça'nın şehirleşme süreci ve imar planları hakkında.Erişim adresi: <https://www.aydin.bel.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[T-URL-11] Söke Belediyesi. (2016). Söke 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Revizyonu. Söke Belediyesi.Erişim adresi: <https://www.soke.bel.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[T-URL-12] Didim Belediyesi. (2024). Tarihi Yerler ve Kazılar.Erişim Adresi:<https://www.didim.bel.tr/tarihi-yerler> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-13] Efeler Belediyesi. (2024). Tarihi ve Arkeolojik Yerler. Erişim Adresi:<https://www.efeler.bel.tr/kultur-miras> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-14] Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2024). Magnesia Kazıları Bilgi Sayfası.Erişim Adresi:<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44719/magnesia.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-15] İncirliova Belediyesi. (2024). Tarihçemiz ve Kültürel Miras. Erişim Adresi:<https://www.incirliova.bel.tr/kultur-tarihce> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-16] Afrodisias Antik Kenti Resmî Web Sitesi. (2024). Tarihçe ve Kazı Bilgileri. Erişim Adresi:<https://www.aphrodisias.com.tr> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-17] Aydın Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü. (2024). Alinda Antik Kenti Tanıtım Sayfası. Erişim Adresi:<https://aydin.ktb.gov.tr/TR-263254/alinda.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL18] Aydın Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2023). Amyzon Antik Kenti. Erişim Adresi:<https://aydin.ktb.gov.tr/TR-263256/amyzon.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-19] Kuyucak Belediyesi. (2024). Tarihçe ve Kültürel Varlıklar. Erişim Adresi:<https://www.kuyucak.bel.tr/tarihce> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-20] Nazilli Belediyesi. (2024). Mastaura Antik Kenti Bilgi Sayfası. Erişim Adresi:<https://www.nazilli.bel.tr/mastaura> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-21] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). Priene Antik Kenti Tanıtımı. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/priene> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-22] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). Nysa Antik Kenti. Erişim Adresi:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/nysa-antik-kenti>. [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-23] Buharkent Belediyesi. (2024). Tarihçemiz. Erişim Adresi:<https://www.buharkent.bel.tr/tarihce> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-24] T.C. Kuşadası Belediyesi. (2023). Tarihçe.Erişim Adresi:<https://www.kusadasi.bel.tr/tarihce>. [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[T-URL-25] T.C. İncirliova Belediyesi. (2023). Tarihçemiz. Erişim Adresi:<https://www.incirliova.bel.tr/tarihce> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

MEKANSAL YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

- [M-1] Keleş, R. (2022). Kentleşme Politikası. [15. baskı]. İmge Kitabevi. Sayfa 45-78.
- [M-2] Morris, A. E. J. (2021). History of Urban Form Before the Industrial Revolution. [4. baskı]. Routledge. Sayfa 112-135.
- [M-3] Tekeli, İ. (2020). Türkiye'de Kent Planlama: Politikaları ve Uygulamalar. Tarih Vakfı Yurt Yayınları. Sayfa 203-227.
- [M-4] Lynch, K. (1984). Good City Form. MIT Press. Sayfa 89-117.
- [M-5] Beatley, T. (2017). Handbook of Biophilic City Planning & Design. Island Press. Sayfa 156-182.
- [M-6] Malczewski, J. (2020). GIS and Multicriteria Decision Analysis. [2. baskı]. John Wiley & Sons. Sayfa 331-355.
- [M-7] Dallman, P. R. (2021). Plant Life in Mediterranean Climates. University of California Press. Sayfa 67-92.
- [M-8] Karpat, K. H. (2022). Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm. Timaş Yayınları. Sayfa 89-114.
- [M-9] Karpat, K. H. (2022). *Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm* (ss. 89-114). İstanbul: Timaş Yayınları.
- [M-10] Bean, G. E. (2021). Aegean Turkey. [2. baskı]. John Murray Publishers. Sayfa 203-225.
- [M-11] Tchobanoglous, G. (2020). Integrated Solid Waste Management. McGraw-Hill. Sayfa 567-592.
- [M-12] World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). Our Common Future. Oxford University Press. Sayfa 43-65.
- [M-13] Notestein, F. W. (1945). Population: The Long View. In T. W. Schultz (Ed.), Food for the World (pp. 36-57). University of Chicago Press.
- [M-14] Burgess, E. W. (1925). The Growth of the City. In R. E. Park (Ed.), The City (pp. 47-62). University of Chicago Press.
- [M-15] Resmi Gazete. (1985, 9 Mayıs). İmar Kanunu (No. 3194). T.C. Başbakanlık Mevzuatı. Sayfa 3-48.
- [M-16] Christaller, W. (1933). Die zentralen Orte in Süddeutschland (pp. 71-103). Jena: Gustav Fischer Verlag.
- [M-17] Reps, J. W. (2020). The Making of Urban America (pp. 155-178). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- [M-18] Koday, Z., & Akbaş, F. (2016). Aydın ilinin idari coğrafya analizi [Administrative geography analysis of Aydın province]. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 57, 63-91.
- [M-19] Uğur, A. (2003). Aydın Şehrinin Kuruluşu ve Gelişme Evreleri. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Dergipark. Sayfa 47-60.

[M-20] Çelikyay, S. Yurtkulu, T. (2018). Atça'daki Peyzajı Biçimlendiren Planlı Kentsel Gelişim Üzerine İrdelemeler. [Bartın Üniversitesi]. Dergipark. Sayfa 21-26.

[M-21] T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2023). 2002-2023 Ulaştırma ve Haberleşme Yatırımları: Aydın [Rapor].

[M-22] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (2018). Aydın-2040 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Açıklama Raporu. Sayfa 126-132.

[M-23] Cobb, E. (2023). Osmanlı'nın İlk Demiryolu Tecrübesi: İzmir-Aydın Hattının Zorlu Yılları. [Hong Kong Üniversitesi]. Dergipark.

[M-24] Gönül, E. (2020). Türkiye'nin İlk Demiryolu Hattı. [Türkiye Turizm Ansiklopedisi].

[M-25] Aydın Ticaret Odası. (2019, Eylül). Çıldır Havalimanı raporu .

[M-26] Aydın Valiliği. (2023). Aydın ili altyapı ve çevre yatırımları raporu.

[M-27] Akoğlu, M. (2024, Ekim 15) [Aydın İlinin Aski Bünyesindeki ve Genel Anlamda Teknik Altyapı Projeleri]. [Kurum Görüşmesi]

[M-28] Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 4. Bölge Müdürlüğü, Aydın İli Şube Müdürlüğü. (2022). Aydın İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi: İzlenecek Türler ve Özellikli Alanlar.

[M-URL-1] Aydın Organize Sanayi Bölgesi (AYTO). (t.y.). Kurumsal. Erişim Adresi:<https://www.ayto.org.tr/tr/kurumsal/102> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-2] PaintMaps. (t.y.). *Paint Maps*. Erişim Adresi:<https://paintmaps.com/tr> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-3] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.). Aydın ilçeleri. Erişim Adresi:<https://aydin.csb.gov.tr/ilceleri-i-1112> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-4] EMA Enerji. (2019, Eylül). *İllerin dilim orta meridyenleri*. Erişim Adresi:<https://www.emadenerji.com/wp-content/uploads/2019/09/I%CC%87Illerin-Dilim-Orta-Meridyenleri.pdf> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-5] Nufusu.com. (t.y.). Aydın ilçeleri nüfusu. Erişim Adresi:<https://www.nufusu.com/ilceleri/aydin-ilceleri-nufusu> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-6] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). Kentin coğrafyası. Erişim Adresi:<https://aydin.bel.tr/mobil/detail/4377/kentin-cografyasi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-7] Yılmaz, G. B. (2021). *Atça: Türkiye'nin minik Paris'i*. Medium. Erişim Adresi:<https://medium.com/turkiye/atca-turkiyenin-minik-paris-i13a897b7f75> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-8] Sultanhisar Kaymakamlığı. (2019). Tarihçe. Erişim Adresi:<http://www.sultanhisar.gov.tr/tarihce> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-9] Kara, R. & Kara, N. H. İmar planı. Erişim Adresi:<http://www.aydinatca.com/imar-plni.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-10] Türkiye Turizm Ansiklopedisi. İzmir-Aydın demiryolu. Erişim Adresi:<https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/izmir-aydin-demiryolu> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[M-URL-11] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (2024, 2 Kasım). ASKİ tesislerimiz. Erişim Adresi: <https://www.aydinaski.gov.tr/index.php/tesislerimiz/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

ÇEVRESEL YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

[Ç-1] Atalay, İ. (2010). Türkiye'nin doğal coğrafyası (3. baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.

[Ç-2] Çetiner, A. (2010). Jeomorfoloji ve çevresel analiz. Ankara: Gazi Kitabevi.

[Ç-3] Doğanay, M. (2002). Yeraltı suyu yönetimi ve akiferler. Ankara: Meteksan Yayınları.

[Ç-4] Güler, M. (2009). Su kaynakları yönetimi ve koruma. İstanbul: Literatür Yayınları.

[Ç-5] Honey, M. (2008). Ecotourism and sustainable development: Who owns paradise? (2nd ed.). Washington, DC: Island Press.

[Ç-6] Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Climate change 2021: The physical science basis. Cambridge: Cambridge University Press.

[Ç-7] Klein, R. J. T., & Nicholls, R. J. (2011). Coastal systems and climate change: Potential impacts and adaptation strategies. *Climate Change*, 29(1), 1–12.

[Ç-8] Özdemir, N. (2023). Aydın ili deprem raporu [Kişisel görüşme]. Buharkent Ziraat Odası Başkanlığı.

[Ç-9] Pimentel, D. (2006). Soil erosion: A food and environmental threat. *Environment, Development and Sustainability*, 8(1), 119–137. <https://doi.org/10.1007/s10668-005-1262-8>

[Ç-10] Primack, R. B. (2014). *Essentials of conservation biology* (6th ed.). Sunderland, MA: Sinauer Associates.

[Ç-11] Schiermeier, Q. (2020). *The climate crisis: A scientist's guide*. New York: Oxford University Press.

[Ç-12] Şahin, A. (2020). Büyük Menderes Nehri'nin tarımsal sulamaya katkısı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (75), 45–60.

[Ç-13] Şahin, K. (2001). *Arazi kullanımı ve planlaması*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

[Ç-14] Tayfur, G. (2003). *Toprak bilgisi ve tarım uygulamaları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

[Ç-15] Tchobanoglous, G. (1993). *Integrated solid waste management: Engineering principles and management issues*. New York: McGraw-Hill.

[Ç-16] Wiedmann, T., & Minx, J. (2008). A definition of 'carbon footprint'. In C. C. Pertsova (Ed.), *Ecological economics research trends* (pp. 1–11). New York: Nova Science Publishers.

[Ç-17] Wilson, E. O. (1992). *The diversity of life*. Cambridge: Belknap Press.

[Ç-18] Forman, R. T. T. (1995). *Land mosaics: The ecology of landscapes and regions*. Cambridge University Press.

[Ç-19] Ward, TB ve Robinson, JM (2000). İlgörü problem çözmede bireysel farklılıklar: M-kapasitesi ve geçiş. *Deneyisel Psikoloji Dergisi: Öğrenme, Bellek ve Biliş*, 26(5), 1543-1557.

[Ç-20] Rees, WE, & Wackernagel, M. (1996). Ekolojik ayak izimiz: Dünya üzerindeki insan etkisini azaltmak. New Society Publishers.

[Ç-21] Birkmann, J. (Ed.). (2006). Measuring vulnerability to natural hazards: Towards disaster resilient societies. United Nations University Press.

[Ç-URL-1] Bai, Z. G., Dent, D., Olsson, L., & Schaepman, M. E. (2008). Proxy global assessment of land degradation. *Soil Use and Management*, 24(3), 223–234. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1111/j.1475-2743.2008.00178.x> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-2] Costanza, R., d'Arge, R., de Groot, R., Farber, S., Grasso, M., Hannon, B., ... & O'Neill, R. V. (1997). The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature*, 387(6630), 253–260. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1038/387253a0> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-3] Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ). (2023). Aydın ili yüzey ve yeraltı su kaynakları durumu raporu. Erişim Adresi: <https://www.dsi.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-4] Doğa Derneği. (2020). Bafa Gölü ve Büyük Menderes Deltası biyolojik çeşitlilik raporu. Erişim Adresi: <https://www.dogadernegi.org> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-5] Kemp, R., & Loorbach, D. (2006). Transition management: A reflexive governance approach. *Journal of Cleaner Production*, 14(1–2), 7–10. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2005.10.017> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-6] Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA). (2021). Türkiye jeotermal enerji kaynakları raporu. Erişim Adresi: <https://www.mta.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-7] Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM). (2023). Aydın ili uzun yıllar iklim verileri. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. Erişim Adresi: <https://mgm.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-8] MTA Genel Müdürlüğü. (2022). Aydın ili jeoloji ve jeomorfoloji haritası raporu. T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.mta.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-9] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). Çevresel faktörler ve iklim değişikliği. Erişim Adresi: <https://www.csb.gov.tr/> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-10] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). Türkiye'deki özel çevre koruma bölgeleri ve tabiat parkları listesi. Erişim Adresi: <https://www.csb.gov.tr/> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-11] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). Aydın ili tanıtım rehberi. Erişim Adresi: <https://www.ktb.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-12] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). Türkiye doğal ve kültürel miras envanteri: Aydın ili görsel değerler raporu. Erişim Adresi: <https://www.ktb.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-13] Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). Türkiye toprak kabiliyeti sınıflaması raporu – Aydın ili verileri. Erişim Adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-14] Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023). Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik raporu: Aydın ili değerlendirmesi. Erişim Adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-15] Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023). Türkiye biyolojik çeşitlilik envanteri: Aydın ili flora ve fauna raporu. Erişim Adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-16] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Aydın ili arazi kullanımı ve toprak verimliliği istatistikleri. Erişim Adresi: <https://www.tuik.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-17] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Aydın ili çevresel göstergeleri. Erişim Adresi:<https://www.tuik.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-18] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Aydın ili tarımsal üretim verileri. Erişim Adresi:<https://www.tuik.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-19] Tzoulas, K., Korpela, K., Venn, S., Yli-Pelkonen, V., Kaźmierczak, A., & Niemelä, J. (2007). Promoting ecosystem and human health in urban areas using green infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning*, 81(3), 167–178. Erişim Adresi:<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.02.003> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-20] İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024). 2022 yılı Türkiye genelinde oluşan afet haritası. Erişim Adresi:<https://www.afad.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-21] İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024). Yangına hassasiyet derecesi haritası. Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-22] Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü (OGM). (2024). Aydın’da yangın çıkış sebeplerinin yıllara göre dağılımı tablosu. Erişim Adresi:<https://www.ogm.gov.tr> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-23] Kundzewicz, Z. W., Kanae, S., Seneviratne, S. I., Handmer, J., Nicholls, N., Peduzzi, P., Mechler, R., Bouwer, L. M., Arnell, N., Mach, K., Muir-Wood, R., Brakenridge, G. R., Kron, W., Benito, G., Honda, Y., Takahashi, K., & Sherstyukov, B. (2014). Flood risk and climate change: Global and regional perspectives. *Hydrological Sciences Journal*, 59(1), 1–28. Erişim Adresi:<https://doi.org/10.1080/02626667.2013.857411> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-24] Oke, T. R. (1982). The energetic basis of the urban heat island. *Quarterly Journal of the Royal Meteorological Society*, 108(455), 1–24. Erişim Adresi:<https://doi.org/10.1002/qj.49710845502> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[Ç-URL-25] Aydın Büyükşehir Belediyesi (2020-2024). Stratejik Planı. Erişim Adresi:https://aydin.bel.tr/Content/files/Stratejik%20Planlar/2020-2024_stratejik_plan.pdf [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[Ç-URL-26] Laf Sözlük. (2012, Ocak). Aydın ilinin Türkiye haritasındaki yeri. Erişim Adresi:<https://www.lafsozluk.com/2012/01/aydin-ilinin-turkiye-haritasindaki-yeri.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

[SK-1] Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47(2), 127–145.

[SK-2] Şantaş, G. (2019). Türkiye’de iç göçün dağılımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 893–912.

[SK-3] Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808–2818.

[SK-4] Kaya, Y., & Aksakal, Ö. (2005). Endemik bitkilerin dünya ve Türkiye’deki dağılımı. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 85–96.

[SK-5] Aksu, L. (2013). Dünya’da ve Türkiye’de nüfus analizleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 123–135.

- [SK-6] Çubukçu, K. M. (2020). Planlamada klasik sayısal yöntemler. Nobel Akademik Yayıncılık.
- [SK-7] Karayığıt, N. (2017). Sosyo-ekonomik düzeyin psiko-sosyal gelişim ve dindarlığa etkileri. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(7), 119–133.
- [SK-8] Yetişkul, E. (2011). Jeomorfoloji açısından Türkiye ovalarının sınıflandırılması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1), 45–60.
- [SK-9] Akgün, Ö. F. (2000). Aydın ve Denizli'de nüfus hareketleri [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- [SK-10] Ergün, A., & Bayram, M. (2021). Türkiye’de hindi eti tüketimi üzerine bir değerlendirme. Tarım Ekonomisi Dergisi, 27(2), 157–174.
- [SK-11] Demirtaş, M. M. (2019). Turizm sektörünün ekonominin diğer sektörleri ile bağlantılarının analizi. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 5(2), 45–60.
- [SK-12] Koç, E., Kaya, K., & Şenel, M. C. (2017). Türkiye’de sanayi sektörü ve temel sanayi göstergeleri – Ekonomik güven endeksi. Mühendis ve Makina, 58(688), 15–37.
- [SK-13] Merdan, K. (2024). Türkiye'nin tarım sektörü: Tarımının dünü, bugünü ve yarını. Tarım Ekonomisi Dergisi, 30(1), 47–60.
- [SK-URL-1] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). El sanatları geleneği. Kültür Portalı. Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/el-sanatlari-gelenegi-1> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-2] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (t.y.). Nüfus artış hızı. Nüfus İstatistik Portalı. Erişim Adresi: <https://nip.tuik.gov.tr/?value=NufusArtisHizi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-3] TÜBİTAK. (t.y.). Nüfus coğrafyası. TÜBİTAK Ansiklopedi. Erişim adresi: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/nufus_cografyasi [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-4] TÜBİTAK. (t.y.). Demografi (nüfusbilim). TÜBİTAK Ansiklopedi. Erişim adresi: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/demografi_nufusbilim [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-5] UNWTO. (t.y.). Glossary of tourism terms. World Tourism Organization. Erişim Adresi: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-6] Türkiye Turizm Ansiklopedisi. (t.y.). Destinasyon. Erişim Adresi: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/destinasyon> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-7] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). Müzeler ve öğrenyerleri. Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://dosim.ktb.gov.tr/TR-218067/muzeler-ve-orenyerleri.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-8] Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (t.y.). İl göstergeleri. Erişim Adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-9] Endeksa. (t.y.). Aydın demografik analiz. Erişim Adresi: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/aydin/demografi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-10] İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (t.y.). İstatistikler. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/istatistikler> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]
- [SK-URL-11] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.).İstihdamın sektörel dağılımı. Çevresel Göstergeler. Erişim Adresi: <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/istihdamin-sektorel-dagilimi-i-85697> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-12] Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.).YER-SİS: Yerel Yönetim Bilgi Sistemi. Erişim Adresi: <https://yersis.gov.tr/web#> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-13] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Magnesia. Erişim Adresi: <http://aydin.ktb.gov.tr/TR-64426/magnesia.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-14] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.).Magnesia. Kültür Portalı. Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/magnesia> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-15] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Priene. Erişim Adresi: <http://aydin.ktb.gov.tr/TR-64435/priene.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-16] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.).Priene. Kültür Portalı. Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/priene> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-17] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Milet. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64428/milet.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-18] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.).Milet ören yeri. Kültür Portalı. Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/milet-oren-yeri> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-19] Didim Belediyesi. (t.y.).Apollon Tapınağı. Erişim Adresi: <https://www.didim.bel.tr/sayfa/4137/apollon-tapinagi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-20] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Apollon Tapınağı. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64419/apollon-tapinagi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-21] Sultanhisar Belediyesi. (t.y.).Nysa Antik Kenti. Erişim Adresi: <https://www.sultanhisar.bel.tr/nysa-antik-kenti.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-22] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.) Nysa. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64434/nysa.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-23] Efeler Kaymakamlığı. (t.y.).Efeler. Erişim Adresi: <http://www.efeler.gov.tr/efeler> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-24] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.) Tralleis. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64436/tralleis.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-25] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.) Milet Müzesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64433/milet-muzesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-26] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Çine Arıcılık Müzesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64421/cine-aricilik-muzesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-27] Aydın Çağırıyor. (t.y.).Çine Arıcılık Müzesi. Erişim Adresi: <https://www.aydincagiriyor.com/tr/aydincagiriyor/kultur/muzeler/cine-aricilik-muzesi/245> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-28] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Yörük Ali Efe Müzesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64441/yoruk-ali-efe-muzesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-29] Türkiye Kültür Portalı. (t.y.).Aydın Arkeoloji Müzesi. Erişim Adresi: <https://kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/aydin-arkeoloji-muzesi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-30] Türkiye Kùltür Portalı. (t.y.).Aydın Arkeoloji Müzesi. Erişim Adresi: <https://kultportal.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/aydin-arkeoloji-muzesi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-31] Türkiye Kùltür Portalı. (t.y.).Zeus Mağarası. Erişim Adresi: <https://kultportal.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/zeus> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-32] Kuşadası Belediyesi. (t.y.).Zeus Mağarası. Erişim Adresi: <https://kusadasi.bel.tr/tr/zeus-magarasi-pv25> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-33] T.C. Karacasu Kaymakamlığı. (t.y.).Sırtlanini Mağarası. Erişim Adresi: <http://www.karacasu.gov.tr/sirtlanini-magarasi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-34] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Bey Camii. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64450/bey-camii.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-35] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Üveys Paşa Camii. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64463/uveys-pasa-camii.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-36] Efeler Belediyesi. (t.y.).Üveys Paşa Camii. Erişim Adresi: <https://www.efeler.bel.tr/efeler/tarihi-ve-turistik-bolgeler/uveys-pasa-camii> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-37] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).İlyas Bey Camii. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64457/ilyas-bey-camii.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-38] Kuşadası Belediyesi. (t.y.).Güvercinada. Erişim Adresi: <https://www.kusadasi.bel.tr/index.php/tr/guvercinada-pv26> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-39] Kuşadası Kùltür Portalı. (t.y.).Güvercinada Kalesi. Erişim Adresi: <http://www.kusadasikultportal.com/?pnun=97&pt=G%C3%BCvercin+ada+kalesi> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-40] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Güvercinada Kalesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64456/guvercinada-kalesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-41] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Arpaz Kalesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64449/arpaz-kalesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-42] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Cin Cin Kalesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64454/cin-cin-kalesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-43] Türkiye Kùltür Portalı. (t.y.).Cin Cin Kalesi. Erişim Adresi: <https://www.kultportal.gov.tr/turkiye/aydin/gezilecekyer/cincin> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-44] Aydın İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Korteke Kalesi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64459/korteke-kalesi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-45] Kuşadası Kaymakamlığı. (t.y.).Dilek Yarımadası Milli Parkı. Erişim Adresi: <http://www.kusadasi.gov.tr/dilek-yarim-adasi-milli-park#gallery-3> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-46] Muğla İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Bafa Gölü Tabiat Parkı. Erişim Adresi: <https://mugla.ktb.gov.tr/TR-270775/bafa-golu--tabiat-parki.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-47] Milas Belediyesi. (t.y.).Tarihi Yerler. Erişim Adresi: <https://www.milas.bel.tr/HOME/INDEX/MILAS/TARIHI-YERLER/4804> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-48] Bafa Gölü. (t.y.).Bafa Gölü. Erişim Adresi: <https://bafagolu.org/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-49] Didim Belediyesi. (t.y.).Tavşanburnu Tabiat Parkı. Erişim Adresi: <https://www.didim.bel.tr/sayfa/4141/tavsanburnu-tabiat-parki> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-50] Türkiye Turizm Ansiklopedisi. (t.y.).Sarlan Tabiat Parkı. Erişim Adresi: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/sarlan-tabiat-parki> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-51] Mavi Bayrak. (t.y.).Türkiye - Aydın. Erişim Adresi:https://mavibayrak.org.tr/turkiye/sehir.aspx?il_refno=9 [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-52] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024). Mavi Bayraklı Plaj İstatistikleri 2024. Erişim Adresi:<https://aydin.ktb.gov.tr/Eklenti/129999,mavi-bayrakli-plaj-istatistikleri-2024-10pdf.pdf?0> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-53] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Kuş Gözlem Alanı. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64529/kus-gozlem-alani.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-54] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Bisiklet Turizmi. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64392/bisiklet-turizmi.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-55] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Halk Dansları. Erişim Adresi:<https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64476/halk-danslari.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-56] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2019). Etkinlik Listesi 2019. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/Eklenti/67126,etkinlik-listesi-2019-11pdf.pdf?0> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-57] Kuşadası Haber. (t.y.).Kuşadası Gençlik Festivali Yarın Başlıyor. Erişim Adresi:<https://www.kusadasihaber.com.tr/kusadasi-genclik-festivali-yarin-basliyor-iste-ilk-gunun-programi/2216> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-58] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (t.y.).Aydın'da Deve Güreşi Coşkusu Yaşandı. Erişim Adresi: <https://aydin.bel.tr/mobil/GaleriDetail/1479/aydin-da-deve-guresi-coskusu-yasandi/> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-59] Aydın İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2024). Coğrafi İşaretler Şubat 2024. Erişim Adresi:<https://aydin.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2024/Co%C4%9Fraf%C5%9Faret%20%C5%9EUBAT-%202024.pdf> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-60] Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). Keşkek. Kültür Portalı. Erişim adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/neyenir/keskek623951> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-61] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.).Yöresel Yemekler. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64515/yoresel-yemekler.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-62] Türkiye Kültür Portalı. (t.y.).Yuvarlama. Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/neyenir/yuvarlama> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

[SK-URL-63] Kültür ve Turizm Bakanlığı Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). El sanatları. Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64477/el-sanatlari.html> [Erişim Tarihi: Nisan 2025]

EKONOMİK YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

[E-1] Özkara, B. (2019). Marjinal fayda teorisi. Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 63-76.

[E-2] Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2003). Ekonomik Büyüme. (M. Sert, Çev.). İstanbul: İmaj Yayınevi.

[E-3] Blanchard, O. (2017). Makroekonomi. (Y. Hacıoğlu, Çev.). İstanbul: Literatür Yayıncılık. Erişim Tarihi:(Nisan 2025)

[E-4] Taylor, J. B. (1993). Uygulamada Serbestiyet ile Politika Kuralları. İktisat İşletme ve Finans, 8(3), 61-79.

[E-5] Minsky, H. P. (1986). Dengeleyici Olmayan Bir Ekonomiyi Dengeye Tutma. (A. H. Akın, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları.

[E-6] Erbaykal, E. (2018). Gayri Safi Yurtiçi Hasıla: Teori ve Uygulama. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

[E-7] Sarıyer, G. (2018). Türkiye'de Atık Değişim Alanı Yönetimi ve Sorunlar. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayınları.

[E-8] Akgün, A. E. (2019). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi: Türkiye'deki Uygulamalar. Beta Yayıncılık.

[E-9] Kılıç, H. (2017). Enflasyon Teorisi ve Türkiye. Nobel Akademik Yayıncılık. İncelemesinden Kavramsal Bir Çerçeve. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

[E-10] Aydın Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, (2020) Aydın İl Sanayi Durum Raporu, Aydın.

[E-11] Bayraktar, İ., ve Yılmaz, K.C., (2019). Aydın'da Madencilik: Potansiyeli ve Değerlendirilmesi, Aydın.

[E-12] Sevim, S. (2022). Aydın ili büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığının mevcut durumu. Hayvan Bilimi ve Ürünleri Dergisi (JASP), 5(1), 48-61.

[E-URL-1] MTA, Maden Dış Ticaret Raporu,2022, Erişim Adresi: <https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgimerkezi/turkiyede-madencilik/2022-yili-maden-dis-ticaret.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-2] TİM, İhracat Rakamları, Erişim Adresi: <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-3] TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, Erişim Adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-4] Kaptaner, H., & Kıyak, B. (2023). Aydın ilinde dış ticaret eğilimleri. Güney Ege Kalkınma Ajansı. Erişim Adresi: <https://geka.gov.tr/gekaftp/Aydin-Ilinde-Dis-Ticaret-Egilimleri.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-5] Aydın Sanayi Odası. (2023, Nisan). Aydın ili 2023 yılı Nisan ayı ihracat verileri. Erişim Adresi: <https://ayso.org.tr/wp-content/uploads/2023/12/AYSO-2023-NISAN-AYI-RAPORU.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-6] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Web Sitesi Erişim Adresi: <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64362/deniz-turizmi.html> Erişim Tarihi:Nisan 2025

[E-URL-7] Aydın İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2021) Erişim Adresi: <https://aydin.tarimorman.gov.tr/Belgeler/2021/Co%C4%9Frafii%C5%9Faret%20EYL%C3%9CL%202021.pdf>, [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-8] İŞKUR Aydın İl Müdürlüğü. (2024). İşgücü piyasası araştırması Aydın ili 2023 yılı sonuç raporu Erişim Adresi: <https://media.iskur.gov.tr/88088/aydin.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-9] Anonim,2022.AydınTarımMasterPlanı. Erişim Adresi: <https://aydin.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Ayd%C4%B1n%20Tar%C4%B1m%20Master%20Plan%C4%B1/MASTER%20PLAN%20%20%2816.01.2019%29-converted.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-10] Aydın Tarım ve Orman İl Müdürlüğü. (2018). Aydın Tarım Master Planı (revizyon) Erişim Adresi: <https://aydin.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Ayd%C4%B1n%20Tar%C4%B1m%20Master%20Plan%C4%B1/MASTER%20PLAN%20%20%2816.01.2019%29-converted.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-11] T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2018). Aydın ili sanayi durum raporu Erişim Adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/plan-program/AYDIN.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-12] Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. (2024). Aydın İl Tarımsal Yatırım Rehberi. Erişim Adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/TARYAT/Belgeler/Ayd%C4%B1n%20C4%B0I%20Tar%C4%B1msal%20Yat%C4%B1r%C4%B1m%20Rehberi.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-13] T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Arıcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. (2024). Arıcılık istatistikleri. Erişim Adresi: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/aricilik/Link/2/Aricilik-Istatistikleri> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-14] T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi. (2022). Aydın tarımsal yatırım rehberi Erişim Adresi: https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/aydin.pdf [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-15] T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2022). Su Ürünleri Raporu, Ankara Erişim Adresi: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/2022%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu-TEPGE-355.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-16] Türk Patent ve Marka Kurumu, Coğrafi İşaret Portalı, Erişim Adresi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-17] Sezer, İ. (2014). Kruvaziyer turizmde dikkat çeken bir nokta: Kuşadası Limanı. Doğu Coğrafya Dergisi, 32, 49–65. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/27072> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-18] Güler, T., Güney, A., & Polat, E. (Eds.). (2019). Aydın'da madencilik: Potansiyeli ve değerlendirilmesi Erişim Adresi: <https://maden.mu.edu.tr/Icerik/maden.mu.edu.tr/Sayfa/AYDIN%20%C3%87ALI%C5%9ETAY%20-Kitap.pdf> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-19] Aydın Büyükşehir Belediyesi. (2019). Aydın Stratejik Planı 2020-2024 Erişim Adresi: <https://www.aydin.bel.tr/> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-20] Aydın Ticaret Borsası.(2023). Zeytin ve Zeytinyağı Sektör Raporu. Erişim Adresi: <https://www.aydinticaretborsasi.org.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-21] Aydın Ticaret Borsası. (2023). İncir Sektör Raporu. Erişim Adresi: <https://www.aydinticaretborsasi.org.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-22] Aydın Ticaret Borsası. (2023). Kestane Sektör Raporu Erişim Adresi: <https://www.aydinticaretborsasi.org.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-23] Aydın Ticaret Borsası. (2023). Pamuk Sektör Raporu. Erişim Adresi: <https://www.aydinticaretborsasi.org.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

[E-URL-24] Aydın Ticaret Borsası. (2024). Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri Erişim Adresi: <https://www.aydinticaretborsasi.org.tr> [Erişim Tarihi:Nisan 2025]

KURUMSAL YAPI BÖLÜMÜ KAYNAKLARI

[K-1] T.C. Resmî Gazete. (2018, 15 Temmuz). Bakanlıklara bağlı, ilgili, ilişkili kurum ve kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşların teşkilatı hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname No: 4).

[K-2] T.C. Resmî Gazete. (2005, 13 Temmuz). Belediye Kanunu (Kanun No: 5393).

[K-3] T.C. Resmî Gazete. (2004, 23 Temmuz). Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun No: 5216).

[K-4] Türkiye Cumhuriyeti, (2012). On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun (Kanun No. 6360). Resmî Gazete, 6 Aralık 2012, Sayı 28489. Tertip 5, Cilt 53.

[K-5] Türkiye Cumhuriyeti, (2003). Kanun No. 4848 (Kabul Tarihi: 16/4/2003). Resmî Gazete, 13 Ocak 2007, Sayı 26402.

[K-6] Berkün. S. (2017). Kamu Açısından Yönetim. Emek ve Toplum. Dergipark. Sayı:16. Cilt: 6. Sayfa 641.

[K-7] Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. Türklük Bilimi Araştırmaları, (29), 387-401.

[K-8] Berkün, S. (2017). TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI. Şarkiyat, 9(2), 582-598.

[K-9] Türkiye Cumhuriyeti. (2001). Türk Medeni Kanunu (Kanun No. 4721). Resmî Gazete, 8 Aralık 2001, Sayı 24607.

[K-10] Doğan, S. (2002). Yönetim Kavramı. Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(18), 515-530.

[K-11] Kaloç, D. (2019). Aydın belediye tarihi (1930-1960) (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

[K-12] Uğur, A. (2003). Aydın Şehrinin kuruluşu ve Gelişme Evreleri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 1(2), 41-62.

[K-13] Yurtkulu, T. (2018). Tarihi süreçte aydın-atça kent planının peyzaj planlama kriterleri ve tasarım ilkeleri açısından irdelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü).

[K-14] 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, T.C. Resmî Gazete Sayı: 18453. (Kabul Tarihi: 27.06.1984)

[K-15] 3194 Sayılı İmar Kanunu, T.C. Resmî Gazete Sayı: 18749. (Kabul Tarihi: 03.05.1985).

[K-16] 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, T.C. Resmî Gazete Sayı: 25531. (Kabul Tarihi: 10.07.2004)

[K-17] 5393 Sayılı Belediye Kanunu, T.C. Resmî Gazete Sayı: 25874. (Kabul Tarihi: 03.07.2005)

[K-18] T.C. Resmî Gazete. (2012). On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve KHK'lerde değişiklik yapılmasına dair kanun (Kanun No. 6360). Sayı: 28489.

[K-19] Genç, F. N. (2014). 6360 sayılı kanun ve Aydın'a etkileri. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(5), 1-29.

[K-20] 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, T.C. Resmî Gazete Sayı: 24648. (Kabul Tarihi: 22.01.2002)

[K-URL-1] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü. (2011). Aydın- Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Planı Açıklama Raporu.Erişim Adresi: <https://mpgm.csb.gov.tr/aydin---mugla---denizli- planlama-bolgesi-i-82184> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-2] T.C. Aydın Büyükşehir Belediyesi. 2020-2024 Stratejik Plan (2019). Erişim Adresi: <https://aydin.bel.tr/mobil/detail/4369/stratejik-plan> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-3] Kaloç, D. (2019). Aydın belediye tarihi (1930-1960) (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim Adresi: <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/3843/1/10256996.pdf> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-4] T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. Aydın ili dernek bilgileri.Erişim Adresi: <https://www.siviltoplum.gov.tr/aydin> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-5] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Tarihçesi. Erişim Adresi: <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012%23:~:text=%C3%87evre%20ve%20%C5%9Eehircilik%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%3B%20yerle%C5%9Fmeye,do%C4%9Fan%C4%B1n%20korunmas%C4%B1n%C4%B1%20sa%C4%9Flamak%20%C3%BCzere%20yap%C4%B1land%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r>. [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-6] Gençkaya, Ö. F. (2022). Yönetişim. TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı, Popüler Bilim Yayınları. Erişim Adresi: <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/yonetisim#:~:text=%C3%87e%C5%9Fitli%20akt%C3%B6rlerin%20ortak%20eylemlerini%20e%C5%9Fg%C3%BCd%C3%BCmlemek%20ve%20y%C3%B6netmektir> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-7] Atatürk Ansiklopedisi. (2023). Devlet Planlama Teşkilatı. Erişim Adresi: https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/960/Devlet_Planlama_Te%C5%9Fkilat%C4%B1 [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-8] İstanbul Planlama Ajansı. Katılımcılık nedir? İstanbul Planlama Ajansı. Erişim Adresi: <https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/katilimcilik-nedir/> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-9] Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. Merkezî Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerine Hâkim Olan İlkeler. Erişim Adresi: <https://adm.ataaof.edu.tr/pdf.aspx?du=BxttDI3XRIVb/jo80rtDCg==> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-10] Anadolu Üniversitesi. Yerel Yönetimler. Erişim Adresi: https://www.mku.edu.tr/files/1005-4ffd3dc1_0832-4e8f-b9e7-e6e1349a4b0b.pdf [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-11] Aydın Büyükşehir Belediyesi. Belediye tarihçesi. Aydın Büyükşehir Belediyesi. Erişim Adresi: <https://aydin.bel.tr/mobil/detail/4522/belediye-tarihcesi#:~:text=Belediyemizin%20kurulus%20tarihi%201881%20olarak,bu%20konudaki%20arastirmalar%20devam%20etmektedir> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

[K-URL-12] Yurttan Sesler. (2024). Başkan Çerçioğlu'nun projesi Aydın'ı dünyaya tanıtıyor. Yurttan Sesler. Erişim Adresi: <https://www.yurttansesler.org/aydin/baskan-cercioglu-nun-projesi-aydin-i-dunyaya-tanitiyor-h23306.html> [Erişim Tarihi: Nisan, 2025]

*Zeybek oynar dağları gibi.
Yürekleri efelerle dolu,
Aydın'ın her taşında,
Bir hikaye, bir gurur.*